موسوعة المناهي الشرعية
في
صحيح السنة النبوية
ENCIKLOPEDIJA
ZABRANA
U
ISLAMU
1
Selim el-Hilali

Naslov originala

موسوعة المناهي الشرعية في صحيح السنة النبوية
Mewsua'tul-menahiš-šeri'jjeti fi sahihis-sunnetin-nebevijjeti

Autor
سليم الهلالي
Selim el-Hilali

Enciklopedija zabrana u islamu

Selim el-Hilali

Predgovor šerijatskog recenzenta

Vjera islam jedini je savršen sistem na ovom svijetu. Pored vjerovanja, nju čine propisi: naredbe i zabrane, koje se razlikuju u svojoj kategoričnosti. Abdullah b. Mesud govorio je: "Kada čuješ Allahove riječi: 'O vjernici...', pažljivo ih saslušaj, jer u njima je ili dobro koje ti Allah naređuje, ili zlo koje ti zabranjuje."

Učenjaci islamske jurisprudencije zabranu definiraju na sljedeći način: "Suzdržavanje od činjenja djela koje je Zakonodavac zabranio." Islamski su učenjaci jednoglasni u mišljenju da Šerijat zabranjuje sve što šteti, i da je svojim općim, odnosno posebnim zabranama spriječio nanošenje štete sebi i drugima. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije ostavio nijedno zlo (a ono, nesumnjivo, udaljava od Allahove, dželle šanuhu, milosti) a da nas nije upozorio na njega, kako stoji u jednom autentičnom hadisu.

Dakle, klonjenje zabrana ide u prilog prvenstveno obvezniku, bez obzira na to da li on dokuči njenu mudrost ili ne. Da se zabrana mora beskompromisno ostaviti, bila je općepoznata stvar kod prve generacije muslimana. Ashabi su, kada bi Svemogući Allah nešto zabranio, samo rekli: "Čujemo i pokoravamo se!", i to nam govori o njihovoj velikoj ljubavi prema Svevišnjem Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Ashab Rafia b. Adi el-Ensari govorio je da je jedan njegov amidža rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio nam je jednu korisnu stvar, ali pokornost Allahu i Njegovom Poslaniku korisnija nam je."

Mnogi su islamski učenjaci kroz dugi niz stoljeća govorili o šerijatskim zabranama i dokazivali ih Kur'anom i Hadisom. Pa ipak, nije mi poznato da je iko sakupio sve zabrane iz Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, sunneta u tako obimnu enciklopediju kao što to je učinio šejh Ebu Usama Selim el-Hilali, čovjek koji je čitavih dvadeset godina stjecao znanje pred poznatim hadiskim ekspertom šejhom Nasiruddinom el-Albanijem, rijetkim predstavnikom verificirane škole hadisa savremenog doba. Naša se javnost već susretala sa šejhom Ebu Usamom, između ostalog, publiciranjem njegovog kapitalnog djela *Buđenje ambicija*, koje zapravo predstavlja skraćenu verziju djela *Enciklopedija znanosti i mudrosti*, čiji je autor imam Ibn Redžeb el-Hanbeli.

Djelo *Enciklopedija zabrana u islamu* jedinstven je udžbenik po mnogo čemu, a najvažnije odlike ovoga djela mogu se rezimirati u sljedećim tačkama.

Prvo, logički raspored poglavlja; autor je djelo započeo s poglavljima Tevhid i vjerovanje – Nauka – Dosljedno slijeđenje Kur'ana i Hadisa, jer to

predstavlja okosnicu ispravnog vjerovanja, a potom je poglavlja nizao prema klasičnom pravnom redoslijedu. U ovom kapitalnom djelu autor je spomenuo šezdeset osam dijelova, a u njima je sadržano sedamstotina trideset i sedam poglavlja.

Drugo, ako je određena zabrana utemeljena Kur'anom, autor je najprije navodio ajete koji se tiču zabrane, a potom hadise. Otuda je u djelu spomenuo veliki broj ajeta koji se tiču određenih zabrana.

Treće, kao dokaz autor je uzimao isključivo autentične hadise. Ukazivao je na njihove izvore, različite lance prenosilaca i verzije, pojašnjavao manje poznate izraze, a prije citiranja izvora spominjao je stupanj vjerodostojnosti hadisa, pri čemu se često pozivao na vlastito mišljenje zasnovano na velikom znanju u hadiskim znanostima.

Četvrto, autor je nakon iznošenja argumenata pristupao njihovom pojašnjavanju i samostalnom izvođenju zaključaka i propisa koji se odnose na navedene dokaze ne pokazujući privrženost određenoj pravnoj školi niti mišljenju određenog učenjaka ma ko on bio.

Peto, u većini slučajeva autor je svoje zaključke potkrijepio mišljenjima eminentnih islamskih učenjaka iz prvih i potonjih generacija, što enciklopediju čini izvornijom i utemeljenijom.

Ovo su samo neke odlike ovog nezamjenjivog djela. Čitateljima prepuštamo da sami otkriju i lično se uvjere o kakvom naučnom opusu je riječ.

Iskreno se nadam da će djelo, zbog svoje jedinstvenosti, relevantnosti, neuporedivosti i nezamjenjivosti, biti lijepo prihvaćeno od čitalačke populacije i ljubitelja znanja, prvenstveno daija te muslimanskih intelektualaca, ali i studenata i učenika medresa.

Prevođenje ovog djela predstavlja svestran pokušaj afirmacije islamskih znanosti i bogaćenje prilično skromne islamske biblioteke na bosanskom jeziku.

Molim Uzvišenog Allaha da obilno nagradi autora, prevodioca, izdavača i sve one koji su pomogli da ovo djelo ugleda svjetlo dana na našem jeziku, amin!

U Sarajevu 15. 1. 1429. po H./24. 1. 2008. god.
mr. Safet Kuduzović

UVOD

Neka je hvala Svevišnjem Allahu, Njega hvalimo, od Njega pomoć i oprost tražimo, Njemu se utječemo od zla naših duša i naših loših djela. Koga Allah uputi, niko ga ne može u zabludu odvesti, a koga u zabludu odvede, niko ga ne može uputiti.

Svjedočim da nema istinskog božanstva osim Allaha, Koji nema saučesnika i svjedočim da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Allahov rob i poslanik.

Allah, dželle šanuhu, iz Svoje mudrosti htio je da čovjek u životu ima slobodnu volju, ali ga je istovremeno obavezao određenim stvarima: "Mi smo nebesima, Zemlji i planinama ponudili emanet, pa su se sustegli i pobojali da ga ponesu, ali ga je preuzeo čovjek – a on je, zaista, prema sebi nepravedan i lahkomislen..." (El-Ahzab, 72). Dakle, čovjek se nalazi između dva puta, i ima slobodnu volju da odabere kojim će putem ići, a Allah, dželle šanuhu, naredio mu je da radi dobro, a zabranio zlo: "...i dobro i zlo mu objasnili?" (El-Beled, 10)

Ova je konstatacija očita iz primjera naših praroditelja Adema i Have. Naime, njima je Svevišnji Allah naredio da se nastane u Džennetu, da ugodno žive i jedu džennetske plodove, osim što im je zabranio da jedu plodove jednog drveta: "I Mi rekosmo: 'O Ademe, živite, ti i žena tvoja, u Džennetu i jedite u njemu koliko god želite i odakle god hoćete, ali se ovom drvetu ne približujte pa da sami sebi nepravdu nanesete!'" (El-Bekara, 35). I to je Allahov, dželle šanuhu, zakon u vezi s Ademovim, alejhis-selam, potomstvom: iskušava ih naređenjima i zabranama.

Klonjenje grijeha na većem je stupnju i važnije od činjenja dobrih djela, jer čovjek nema olakšice kada se radi o zlu, dočim je činjenje dobra uvjetovano mogućnošću. Na to nas jasno upućuje sljedeće Ebu Hurejrino, radijallahu anhu, predanje: "Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: *'Nemojte me pitati o onome što prešutim! Zaista je one prije vas uništilo to što su zapitkivali svoje vjerovjesnike i razilazili se s njima. Zato se klonite svega što vam zabranim, a od onoga što vam naredim uradite onoliko koliko možete.'*"[1] A u tome su smislu sljedbenici ispravne tradicije govorili: "Dobra djela radi i dobar i zao čovjek, ali grijeha se kloni samo iskreni vjernik." Tome u prilog ide i Ebu Hurejrino predanje: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao je: *'Ko će od mene preuzeti sljedeće riječi i raditi prema njima ili uputiti koga da radi prema njima?'* Zatražio sam: 'Allahov

---

[1] El-Buhari (7288) i Muslim (1337).

Poslaniče, ja ću ih preuzeti.' Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, uze me za ruku i pouči me pet stvari: '*Kloni se grijeha, i bit ćeš najpobožniji čovjek; budi zadovoljan onim što ti je Allah dao, i bit ćeš najbogatiji čovjek; lijepo postupaj prema svome komšiji, i bit ćeš vjernik; želi ljudima ono što želiš sebi, i bit ćeš musliman, a nemoj se mnogo smijati jer pretjeran smijeh umrtvljuje srce.*'"[2]

Na osnovu toga konstatiramo da sustezanje od grijeha upotpunjuje robovanje Svevišnjem Allahu (ubudijjet). I evo već četiri godine osjećam veliku želju da sakupim sve zabrane koje su prenesene od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, u autentičnim hadisima i da ih ponudim islamskom ummetu, da se muslimani čuvaju od zla koje one nose; kada se grijesi raširе, ljudi u njih upadaju i postaju gubitnici na ovome i budućem svijetu, a grijesi će nužno naštetiti onome ko ih čini. Imam Ibn Kajjim el-Dževzijja u svojoj vrijednoj i korisnoj knjizi *Ed-Dau ved-devau* kaže: "Treba znati da grijesi nužno štete, i to razmjerno svojoj veličini, oni štete srcu kao što otrov šteti tijelu. Zar na ovome i budućem svijetu postoji zlo i bolest a da njihov uzrok nisu grijesi i nepokornost Stvoritelju?!

Šta je Iblisa izvelo iz džennetskog prostranstva, otjeralo i proklelo, potrlo i njegovu vanjštinu i nutrinu, učinivši da ima najružniji lik, a još goru nutrinu?! Šta je učinilo da on Allahovu, dželle šanuhu, blizinu zamijeni udaljenošću; milost – prokletstvom; ljepotu – ružnoćom; Džennet – razbuktalom vatrom; vjerovanje – nevjerstvom; prijateljstvo sa Svemogućim Allahom – najvećim neprijateljstvom i neposlušnošću; slavljenje, veličanje i uzdizanje Allaha – nevjerstvom, idolatrijom, lažlju i razvratom; da umjesto vjerovanja odabere put nevjerstva i griješenja, pa je u Allahovom, dželle šanuhu, oku postao beznačajan kao niko; zbog čega se na njega sručila Božija srdžba; zbog čega ga je prezreo i prepustio samom sebi učinivši da bude izgubljen?! Zbog čega se, nakon što je bio pobožnjak i prvak, zadovoljio da bude vođa svakom grešniku i zločincu?! Moj Allahu, Tebi se utječemo od nepokornosti i neposlušnosti!

Zbog čega je potopljen cijeli svijet, pa je voda dostigla visinu visokih brda?!

Zbog čega je pleme Ad zadesio vjetar koji ih je povaljao po zemlji, pa su izgledali kao šuplja datulina debla, vjetar koji je uništio sve do čega je došao: kuće, usjeve, životinje... pa su ostali pouka i opomena narodima do Sudnjega dana?!

Zbog čega je Semud uništen strahovitim glasom, koji je pocijepao srca u njihovim prsima pa su do posljednjeg svi umrli?!

Zbog čega su sela koja je pozivao Lut, alejhis-selam, podignuta do nebesa, da su meleki čuli lajanje njihovih pasa, pa su njima potrpani: ono što je bilo gornje postalo je donje, nakon čega su na njih padala kamenja s neba kao kiša?! Zbog čega su uništeni kaznama kojima nije uništen ni jedan narod prije njih, a njima slične sigurno čeka Allahova, dželle šanuhu, kazna, i ona nije daleko ni od jednog nasilnika.

---

[2] **Hadis je autentičan.** Njegove ćemo izvore navesti kasnije.

Zbog čega su se nad Šuajbovim, alejhis-selam, narodom nadvili oblaci kazne kao hlad, a kada su došli tačno iznad njih, ispustili su razbuktalu vatru?!

Zbog čega su faraon i njegov narod utopljeni u moru: tijela u more, duše u Vatru?!

Zbog čega je Karun utjeran u zemlju zajedno sa svojim dvorcem, imetkom i čeljadi?!

Zbog čega je narod vjerovjesnika spomenutog u suri Ja-Sin uništen užasnim krikom, i svi su pomrli?!

Zbog čega je protiv sinova Israilovih poslan veoma hrabar i moćan narod koji je njihovu zemlju uzduž i poprijeko pregazio, ubijajući ljude, paleći kuće, porobljavajući žene i djecu, uzimajući imetak... pa su po drugi put poslani, i, ponovo, do temelja sve uništili?! Zbog čega su uništavani raznim vrstama kazni: nekada ubijanjem, porobljavanjem i uništavanjem; nekada nepravednim vladarima; nekada pretvaranjem u majmune i svinje, da bi, na kraju, Uzvišeni rekao: 'I Gospodar tvoj obznani da će do Smaka svijeta prepuštati vlast nad njima nekome ko će ih na najgori način tlačiti.' (El-Earaf, 167)?!"[3]

A na drugom mjestu Ibn Kajjim zapisao je sljedeće: "U vezi s grijesima ima detalj koji ne uočavaju mnogi ljudi, a to je da tragove grijeha ne vide odmah, pa misle da grijesi nakon toga neće imati nikakve posljedice, misle da to liči zidu koji je opjevao pjesnik:

'Ako zid ne digne prašinu odmah po padu,/neće je dignuti ni nakon što padne.'

Neka je hvaljen Allah! Koliko su grijesi uništili ljudi, koliko potrli blagodati, koliko donijeli nesreće! I koliko je samo učenih i pobožnih koje su grijesi obmanuli, o neznalicama i da ne govorimo! A da obmanjeni znaju da grijeh uništava srce, čak i nakon nekog vremena, kao što otrov uništava tijelo i kao što nakon nekog vremena puca lažno zacijeljena rana, premda grijesi, u većini slučajeva, uzimaju svoj danak odmah, bez oklijevanja!"[4]

Djelo sam pisao prema pravnim (fikhskim) poglavljima, uzimajući za osnovu redoslijed koji je postavio imam pravovjernih u hadiskoj znanosti El-Buhari pišući svoj *Es-Sahih*, jer on je slijedio naučni redoslijed izvanredno vežući njegove dijelove. Doduše, intervenirao sam na nekoliko mjesta. Naime, dio *Tevhid* dodao sam dijelu *Vjerovanje*; dio *Slijeđenje Kur'ana i Hadisa* stavio sam iza dijela *Nauka*. Neke sam dijelove potpuno izostavio budući da poglavlja koja se u njima nalaze postoje u drugim dijelovima, kao naprimjer, dio *Željenje* i dio *Služenje lukavstvom*.

U svakom sam poglavlju naveo i propise koji se daju izvući iz navedenih dokaza slijedeći metod muhadisa pravnika.

Iza toga nastojao sam pobrojati hadise koji se bave određenim poglavljima slijedeći razumijevanje sljedbenika ispravne tradicije, koji su svoje

[3] Šemsuddin b. Kajjim el-Dževzijja, *Ed-Dau ved-devau*, 65-67.

[4] Ibid, 84-85.

shvatanje temeljili isključivo na Kur'anu i Hadisu. Navodio sam i izjave časnih ashaba, radijallahu anhum, ali i mišljenja i riječi prvih i potonjih učenjaka.

Na kraju, molim Svevišnjeg Allaha da me nadahne istinom u riječima i djelima, i da moja djela učini iskrenim u ime Njegovog plemenitog lica, čistim od želje za bilo kakvom koristi prolaznoga svijeta i udjela strasti i duše koja navraća na zlo. Molim Ga da nagradu za ovaj trud preuzmem na Dan kada neće nikakvo blago, a ni sinovi od koristi biti, samo će onaj koji Allahu, dželle šanuhu, čista srca dođe spašen biti.

I neka Allah, dželle šanuhu, nagradi svakog ljubomornog iskrenog i povjerljivog čovjeka koji uoči nedostatak, pa me upozori; vidi grešku, pa je ispravi, opazi nejasnoću, pa je objasni; i sakrije moju mahanu od ljudi, a na nju mene lično upozori, dužnik sam mu do kraja života.

Utječem se Allahu, dželle šanuhu, od lahkomislenog protivrječenja časnom Kur'anu i Resulullahovom, sallallahu alejhi ve sellem, hadisu. Njemu se utječem od slijeđenja nečijeg drugog, a ne puta vjernika u pogledu ovoga i budućeg svijeta.

Ebu Usama Selim el-Hilali
Amman, 23. džumadel-ula, 1418. po Hidžri

PITANJA VEZANA ZA PRAVNU METODOLOGIJU (USULI-FIKH)

Prvo, zabranjene stvari jesu one za koje postoji validan argument, i od obveznika se traži da se sustegne od zabranjenog; suprotno zabrani jeste naredba.

Drugo, zabrana nečega izražava se česticom "nemoj", upozorenjem "čuvaj se", prijetnjom zbog učinjenog djela, ukorom izvršioca djela i obavezivanjem iskupa, izrazom "ne priliči" (što u kur'anskoj i hadiskoj terminologiji označava zabranu, sa šerijatske i razumske strane), izrazom "vjernicima ne priliči..." i "nije trebalo da...", doznačivanjem šerijatske kazne za prijestup, izrazom "nije dopušteno", okarakteriziranjem djela kao ništavnog, te da je to šejtansko uljepšavanje i njegova rabota, da ga Svemogući Allah ne voli i da njime nije zadovoljan, da neće očistiti njegovog počinioca niti s njim razgovarati niti ga pogledati na Sudnjem danu... Istaknuti učenjak Ibn Kajjim el-Dževzijja kaže: "Svako djelo za koje je Zakonodavac zatražio da ga se obveznik kloni, ili je ukorio njegovog počinoca, ili ga je prokleo, ili je rekao da mrzi nešto, ili je uskratio Svoju ljubav prema djelu ili njegovom počiniocu, ili je uskratio Svoje zadovoljstvo djelom ili počiniocem, ili je poistovjetio njegovog počinioca sa životinjama, odnosno sa šejtanima, ili zbog njega odredio kaznu na ovome ili budućem svijetu, ili su se vjerovjesnici od njega utjecali Allahu i prezirali ga, ili ga Allah, dželle šanuhu, ne prihvata ili je okarakterizirao djelo kao: zabludu, zlo, prljavu rabotu i grijeh, odnosno okarakterizirao ga je onim što vodi u grijeh i prokletstvo, ili je rekao da potire blagodati, ili da donosi nesreću, ili povlači određenu kaznu na ovome svijetu, ili uzrokuje tvrdoću srca, ili poniženje, ili Allahovo neprijateljstvo, Njegovo ismijavanje i vojevanje protiv njegovih počinioca, ili je kazao da se njegovom počiniocu Svevišnji Allah neće smilovati, ili da On trpi činjenje toga djela, ili da je blag i da prašta ako ga ljudi urade, ili je pozvao na pokajanje od djela, ili je njegovog počinioca okarakterizirao kao pokvarenjaka, ili je djelo pripisao šejtanu i njegovom uljepšavanju, ili je rekao da je posrijedi šejtanska prevlast nad čovjekom, ili ga je prezreo rekavši da je to djelo grijeh i neprijateljstvo, ili su se vjerovjesnici odrekli i djela i njegovog počinioca, ili se Allahu požalili na njegovog počinioca, ili se javno izjasnili kao neprijatelji njegovog počinioca, ili su branili da se za njegovog počinioca moli, ili Svevišnji Allah za to djelo ostavlja na cjedilu na ovome i na budućem svijetu, ili da njegov počinilac neće ući u Džennet, ili da je njegov počinilac Allahov neprijatelj, i da je Allah njemu neprijatelj, ili je njegovom počiniocu objavio rat

od Allaha i Njegovog Poslanika, ili je njegovom počiniocu na leđa stavio grijeh drugih ljudi koji ga u tome budu slijedili, ili je rekao da to i to ne priliči i ne treba, ili je naredio bogobojaznost ako je neko upitao o tome djelu, ili je naredio da se čini suprotno njemu, ili je obavijestio da će se njegovi počinioci na onome svijetu međusobno proklinjati i jedni od drugih odricati, ili je rekao da Allah s njim nema ništa, ni Njegov Poslanik ni ashabi, ili je u jednom šerijatskom tekstu uporedo spomenuo neku stvar s jasnim haramom izjednačivši njihov tretman, ili je učinio da sustezanje od toga djela bude uzrok spasa, ili ga je okarakterizirao kao uzrok mržnje i neprijateljstva među muslimanima, ili je rečeno: 'Hoćete li se proći toga i toga?', ili je zbog njega obećao tjeranje i udaljenost od Svoje milosti, ili je rekao: 'Proklet bio...'; 'Allah ga ubio...' ili je izvijestio da ga na Sudnjem danu neće osloviti niti u njega pogledati, niti ga očistiti, ili da neće dati da uspije njegov posao i spletka, ili da na Sudnjem danu neće moći svjedočiti, niti se za koga zauzimati, ili da je Svevišnji Allah ljubomoran na onoga ko to čini, odnosno na djelo jer je štetno, ili je izvijestio da od njega neće prihvatiti ni obavezni ni dobrovoljni ibadet, ili da će njegovom počiniocu za nerazdvojnog druga šejtana učiniti, ili je zaprijetio da će srce njegovog počinioca okrenuti od istine, odvratiti od Njegovih znamenja i razumijevanja Njegovog govora, ili je odgovorio pitajući zašto neko radi to i to djelo: '...zašto onoga koji vjeruje – od Allahove vjere odvraćate?' (Alu Imran, 99); ili: '...šta te navelo da se ne pokloniš...' (Sad, 75), također i: 'O vjernici, zašto jedno govorite, a drugo radite?' (Es-Saff, 2), naravno ako ne postoji odgovor od upitanog, a ako postoji, onda je on mjerodavan... Sve prethodne konstrukcije ukazuju da je određeno djelo zabranjeno, i iz njih se prije shvata jasna zabrana nego pokuđenost. A izraz 'mekruh', odnosno: 'Allah i Njegov Poslanik preziru...' najviše se koristi za ono što je zabranjeno, ponekad u smislu mekruhi-tenziha. Izraz: 'Ja ne radim to i to', po prioritetnom mišljenju, znači pokuđenost, kao naprimjer Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Ja ne jedem naslonjen.'* A izrazi: 'Ne priliči...' kao i: 'Ne treba...' uvijek se koriste za nešto zabranjeno: '...ne priliči ti da u njemu prkosiš...' (El-Earaf, 13), i: 'Mi ne treba da je prihvatamo...' (El-Earaf, 89), također i: 'Meni nije priličilo da govorim ono što nemam pravo...' (El-Maida, 116)."[1]

Treće, načelno pravilo u vezi sa zabranjenim stvarima jeste da ih se čovjek prođe u potpunosti. Ovo je na osnovu hadisa: *"Zato se klonite svega što vam zabranim, a od onoga što vam naredim uradite koliko možete."*[2]

Četvrto, Zakonodavac ponekad ne zabranjuje djelo zbog njega konkretno, već zbog štete koju nosi, i to je pravilo o preventivnom sankcioniranju (sedduz-zeria), što je široko polje vezano za ciljeve Šerijata. Ali, ono što je preventivno zabranjeno može se učiniti radi preovladajuće koristi. Primjer za to jeste gledanje u zaručnicu i sl. Naime, gledanje u žene je

---

[1] Šemsuddin b. Kajjim el-Dževzijja, *Bedaiul-fevaid*, 4/5-6.

[2] O izvorima predanja bilo je govora.

zabranjeno jer povlači štetu, a u slučaju gledanja u zaručnicu radi se o koristi, pa se šteta zanemaruje.

Peto, zabrana nečega iziskuje da bude zabranjeno sve ono što vodi tome. U ovo spadaju sve vrste lukavstava kojima se ljudi služe da bi haram učinili halalom.

Šesto, zabraniti određeno djelo u isto vrijeme znači zabraniti sve bez čega se ono ne može izbjeći. Naprimjer, ako se strvina pomiješa sa životinjom zaklanom na šerijatski legitiman način, tada je zabranjeno konzumirati i jedno i drugo meso: prvo jer je strvina, a drugo zbog sumnje. Tačno je da je zabranjena samo strvina, međutim da bi se obveznik nje klonio, mora se kloniti i jednog i drugog mesa, tim prije što pouzdano ne zna koje je od dva mesa halal.

Sedmo, zabraniti nešto generalno, znači zabraniti sve njegove dijelove, osim ako postoji jasan i validan dokaz da se nešto izuzima iz zabrane.

Osmo, zabrana nečega ukazuje na ništavnost zabranjenog, kao i na to da je u njemu veća šteta nego korist. Ovo je otuda jer čovjek treba znati da je Svemogući Allah ljudima naredio ono što im je od koristi, a zabranio ono što im šteti. Zato Allah, dželle šanuhu, hvali i naređuje dobro te traži popravljanje, a zabranjuje zlo, ne voli ga i njime nije zadovoljan.

Deveto, kada se zabrana odnosi isključivo na djelo, ona ukazuje na njegovu ništavnost.

Deseto, zabrane su po stupnjevima: jasan haram, mekruh tahrim i mekruh tenzih.

Jedanaesto, izrazi za zabranu također su prema stupnjevima, a najočitije čime se ona izražava jeste naredba da se obveznik kloni određenog djela, zatim slijedi ukor, pa izraz: "Zabranjeno je...", pa izraz: "Pokuđeno je..."

Dvanaesto, za šerijatske tekstove načelno vrijedi pravilo da jasna zabrana iziskuje zabranu činjenja nekog djela, a od toga se odstupa samo u slučaju da postoji izuzetak ili validna indicija.

Trinaesto, izraz "mekruh" u časnom Kur'anu, Hadisu i izjavama sljedbenika ispravne tradicije većinom se odnosi na haram: "Sve to je ružno, Gospodaru tvome mrsko." (El-Isra, 38)

Četrnaesto, mnogi potonji učenjaci pogriješili su tumačeći izjave svojih imama: "Pokuđeno je..." prema novonastaloj terminologiji usuli-fikha, negirajući time zabranjenost onoga što su njihovi imami tim riječima zabranili, zatim su izraz olahko shvatili dajući mu karakter mekruhi-tenziha. To je poskliznuće imalo za rezultat veliku zbrku, nered i griješenje.

Petnaesto, mekruh prema potonjim učenjacima usuli-fikha potpada pod pet islamskih propisa. Oni ga definiraju ovako: "To je djelo čije izbjegavanje Zakonodavac ne traži kategorički"; odnosno: "To je djelo za koje ne slijedi kazna, ali onaj ko ga se kloni ima nagradu."

Šesnaesto, ustrajno činjenje mekruha utječe na poštenje i čovjeka izvodi iz kruga onih čije se svjedočenje prihvata kod kadije.

1. TEVHID I VJEROVANJE (IMAN)

1. poglavlje

Širk je strogo zabranjen i najveći je grijeh

Svemogući Allah rekao je: "Allah sigurno neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostit će manje grijehe od toga, kome On hoće. A onaj ko drugog smatra Allahu ravnim čini, izmišljajući laž, grijeh veliki." (En-Nisa, 48)

"Allah sigurno neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostit će manje grijehe od toga, kome On hoće. A daleko je zalutao onaj ko smatra da je Allahu neko ravan." (En-Nisa, 116)

"Ko drugog smatra Allahu ravnim, Allah će mu ulazak u Džennet zabraniti i boravište će njegovo Džehennem biti; a nevjernicima neće niko pomoći." (El-Maida, 72)

"A onaj ko bude smatrao da Allahu iko ima ravan – bit će kao onaj koji je s neba pao i koga su ptice razgrabile, ili kao onaj koga je vjetar u daleki predio odnio." (El-Hadždž, 31)

"A tebi i onima prije tebe objavljeno je: 'Ako budeš druge Allahu ravnim smatrao, tvoja će djela sigurno propasti, a ti ćeš izgubljen biti.'" (Ez-Zumer, 65)

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, govorio: *"Sustežite se od sedam*[1] *pogubnih grijeha!"* Ashabi upitaše: "Allahov Poslaniče, koji su to grijesi?" On odgovori: *"Pripisivanje Allahu saučesnika, sihr, ubistvo nedužne osobe, osim kad pravda zahtijeva, poslovanje uz kamatu, uzimanje jetimskog imetka, bježanje s bojnog polja*[2] *i potvora čestitih nevinih vjernica*[3]*."*[4]

Ebu Bekra, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tri puta upitao sljedeće: *"Hoćete li da vas izvijestim o najvećim grijesima?"* "Hoćemo, Allahov Poslaniče", odgovoriše, a on reče: *"Pripisivanje Allahu saučesnika, neposlušnost prema roditeljima"*, bio je naslonjen pa sjede i dodade: *"...i lažno svjedočenje"*, ponavljajući to toliko da smo rekli: "Da hoće prestati!"[5]

Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Upitao sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je grijeh u Allaha najveći, na šta je odgovorio: *'Da Allahu pripišeš saučesnika, a On te je stvorio.'* Upitao sam koji grijeh dolazi iza širka, a on reče: *'Da ubiješ svoje dijete iz straha da ćeš ga hraniti.'* Ponovo

---

[1] Ko čita Kur'an i sunnet vidjet će da Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ovim hadisom nije želio pobrojati velike grijehe; njih je znatno više.

[2] Odnosi se na bježanje s bojnog polja gdje se sukobe dvije vojske: vjernička i nevjernička, osim ako se čovjek povuče s namjerom da se ponovo bori ili da pristupi drugoj vjerničkoj četi.

[3] Misli se na slobodne, čestite vjernice. Isti propis važi kako za potvaranje udatih, tako i za potvaranje neudatih muslimanki, ali i ljudi.

[4] El-Buhari (2766) i Muslim (89).

[5] El-Buhari (2654) i Muslim (88). Ashabi su rekli: "Da hoće prestati!" iz sažaljenja prema Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, i prezirući sve što ga uznemirava.

sam upitao koji grijeh dolazi iza toga, a on je odgovorio: *'Da počiniš nemoral sa ženom svoga komšije.'*"[6]

Ibn Mesud, radijallahu anhu, govorio je: "Sljedeći ajet: '...i oni koji se mimo Allaha drugom bogu ne klanjaju, i koji one koje je Allah zabranio ne ubijaju, osim kad pravda zahtijeva, i koji ne bludniče...' (El-Furkan, 68) objavljen je kao potvrda tih Resulullahovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi."[7]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko dođe pred Allaha ne pripisujući Mu nikoga ravnim, dobrovoljno izdvaja zekat nadajući se nagradi i bude poslušan i pokoran svojim pretpostavljenim – Džennet mu je"*, ili je rekao: *"...ući će u Džennet. A za pet stvari nema iskupa: za pripisivanje Svevišnjem Allahu druga, za nepravedno ubistvo, za pljačku vjernika, za bježanje s bojnog polja i za ustrajno zaklinjanje kojim čovjek nepravedno uzima tuđi imetak."*[8]

Ebu Derda, radijallahu anhu, govorio je: "Moj dragi Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ostavio mi je u oporuku sljedeće: *'Nemoj počiniti širk makar te dušmani kidali i spaljivali, nemoj namjerno ostaviti propisani namaz, jer onaj ko ga namjerno ostavi gubi garanciju, i nemoj konzumirati alkoholna pića jer ona su ključ svakog zla.'*"[9]

Kada je riječ o širku, postoje i drugi hadisi zabilježeni preko Abdullaha b. Omera, Abdullaha b. Abbasa, Enesa b. Malika i Umejra, radijallahu anhum.

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, ko umre kao nevjernik ili mnogobožac neće na onome svijetu dobiti nagradu za pohvalna djela koja je uradio, kao, naprimjer, za udjeljivanje milostinje, održavanje rodbinskih veza, pažnju prema komšijama itd., jer da bi čovjek zaslužio nagradu, mora znati u ime koga čini to dobro djelo, a nevjernik to ne zna, i otuda su njegova djela ništavna. U tome su smislu brojni ajeti, a navest ćemo sljedeće.

---

[6] El-Buhari (4761) i Muslim (86).

[7] Hafiz Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 8/494, rekao je: "Ubistvo i blud spomenuti su u ajetu u općem smislu, a u hadisu određeno – ubistvo određene osobe: djeteta i to iz straha za njegovu nafaku, a blud – blud sa ženom komšije. Otuda je validno dokazivanje ajetom da su ubistvo djeteta iz straha za njegovu nafaku i blud sa ženom komšije veliki grijeh. Ubiti vlastito dijete i počiniti blud sa suprugom svoga komšije daleko je ružniji čin i veći grijeh od običnog ubistva i običnog nemorala."

[8] **Hadis je dobar.** Zabilježio ga je Ahmed, 2/361-362, preko Bekijje (koji se jasno izjasnio da je predanje lično čuo), on od Buhajra b. Sa'da, on od Halida b. Madana, a ovaj od Ebul-Mutevekkila.

[9] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježio ga je Ibn Madža (4034), i to s lancem prenosilaca u kojem ima čovjek po imenu Šehr b. Havšeb, a koji je slab prenosilac, ali hadis podupire predanje Muaza b. Džebela zabilježeno kod Ahmeda i Et-Taberanija u *El-Kebiru* i *El-Evsatu*, te predanje Umejje, Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, štićenika koje je zabilježeno u *El-Kebiru*, a prethodni se lanci prihvataju kada je riječ o međusobnom pojačavanju hadisa.

"A oni među vama koji od vjere svoje otpadnu i kao nevjernici umru – njihova djela bit će poništena i na ovom i na onom svijetu, i oni će stanovnici Džehennema biti, u njemu će vječno ostati." (El-Bekara, 217)

"Mnogobošci nisu dostojni da Allahove džamije održavaju kad sami priznaju da su nevjernici. Djela njihova poništit će se i u vatri će vječno ostati." (Et-Tevba, 17)

"A onima koji dokaze Naše ne budu priznavali i koji u susret na onom svijetu ne budu vjerovali, bit će poništena djela njihova. Zar će biti drukčije kažnjeni nego onako kako su radili?" (El-Earaf, 147)

"A onaj ko otpadne od prave vjere – uzalud će mu biti djela njegova i on će, na onom svijetu, nastradati." (El-Maida, 5)

"Onima koji ne vjeruju i od Allahovog puta odvraćaju, pa poslije kao nevjernici umiru, Allah, zaista, neće oprostiti." (Muhammed, 34)

Da je sljedeća konstatacija: onaj ko umre kao nevjernik neće ući u Džennet – tačna, možemo vidjeti ako pogledamo kako se Svevišnji Allah obraća Svojim poslanicima, a u cilju da njihovi narodi dobro shvate željenu poruku, kazavši da će čak i poslanici, ako počine širk, biti od stanovnika Vatre i da će njihova djela biti poništena i pored velikog ugleda i stupnja koje oni imaju kod Allaha, dželle šanuhu: "To je Allahovo uputstvo na koje On ukazuje onima kojima hoće od robova Svojih. A da su oni druge Njemu ravnim smatrali, sigurno bi im propalo ono što su činili." (El-En'am, 88) Ako je takav slučaj s poslanicima, šta je onda s običnim svijetom! Iako je Svevišnji Allah na to upozorio, nijedan od njih nije počinio širk. Sa šerijatske strane gledano, nemoguće je da oni počine takvo nešto. Oni su bezgrešni, njih je Svemogući Allah toga sačuvao, i njihov je položaj velik.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *"Kada Allah proživi prve i potonje na Dan u koji nema nikakve sumnje, glasnik će povikati: 'Ko je učinio neko djelo u ime Allaha i u ime nekoga drugog neka traži nagradu od njega, jer Allah je najneovisniji od toga da Mu se pripisuje saučesnik.'"*[10]

Drugo, ljudima koji umru kao nevjernici, a za života su činili pohvalne stvari, Svevišnji Allah neće dopustiti da propadne njihov trud, već će ih za to nagraditi na ovome svijetu: "Onima koji žele život na ovom svijetu i ljepote njegove – Mi ćemo dati plodove truda njihova i neće im se u njemu ništa prikratiti. Njih će na onom svijetu samo vatra peći; tamo neće imati nikakve nagrade za ono što su na Zemlji radili i bit će uzaludno sve što su učinili." (Hud, 15-16)

---

[10] **Hadis je autentičan na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: imam Et-Tirmizi (3154), Ibn Madža (4203), Ahmed, 4/215, Ibn Hibban (7301) i neki drugi muhadisi, preko Muhammeda b. Bekra el-Bursanija, on od Abdulhamida b. Džafera, koji je čuo od svoga oca da prenosi od Ibn Mine, o ovaj od Ebu Sa'da b. Ebu Fedale el-Ensarija. Et-Tirmizi tvrdi: "Hadis je hasen-garib." Rekao sam da je u pravu. Naime, Ibn Mina zove se Zijad, i njegovi su hadisi, ako Bog da, dobri. Od njega je prenio Džafer b. Abdullah, i on je pouzdan, kao i svi ostali u lancu prenosilaca. Ovo predanje podupire hadis koji je preko Ebu Hurejre, radijallahu anhu, zabilježio imam Muslim.

Enes, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u tome smislu rekao sljedeće: *"Zaista Allah nijednom vjerniku neće učiniti nepravdu u pogledu dobrog djela koje učini: još na ovome svijetu zbog njega daje nafaku, a na onome svijetu nagradu, ali i nevjerniku daje nafaku zbog dobra koje uradi u ime Allaha, međutim kada dođe na onaj svijet neće imati nijedno dobro djelo za koje bi bio nagrađen."*[11]

Treće, nevjerniku koji prihvati islam i umre kao musliman, Svemogući će Allah oprostiti sve njegove grijehe i sačuvati sva dobra djela koja je uradio dok je bio nevjernik, glede čega su preneseni jasni hadisi. Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Kada čovjek prihvati islam i bude dobar musliman, Allah će zapisati svako dobro djelo koje je prije toga uradio, a oprostit će mu svako loše djelo koje je prije toga učinio, a na Sudnjem danu bit će presuda: dobro će se djelo umnogostručiti od deset do sedam stotina puta, a loše će se računati kao jedno, osim ako ga Allah ne oprosti."*[12]

Hakim b. Hizam upitao je Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem: "Allahov Poslaniče, dok sam bio nevjernik, radio sam mnoga dobra djela: udjeljivao milostinju, oslobađao od ropstva, održavao rodbinske veze, pa hoću li za to biti nagrađen?" Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori mu: *"Svojim prihvatanjem islama zadržavaš dobro koje si tada uradio."*[13]

Aiša, radijallahu anha, jednom je prilikom upitala Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem: "Allahov Poslaniče, da li će Ibn Džedanu koristiti to što je u neznaboštvu održavao rodbinske veze i hranio siromašne?", na šta je odgovorio: *"Neće, nikada u životu on nije zamolio: 'Moj Gospodaru, oprosti mi grijehe na Danu sudnjem!'"*[14] Dakle, Abdullahu b. Džedanu nimalo neće koristiti što je hranio uboge, ni to što je na tavanu imao posebnu posudu u kojoj je bila hrana za goste. Ništa mu neće biti od koristi jer je umro kao nevjernik niječući onaj svijet i proživljenje.

Dakle, istina koju potvrđuju mnogi autentični šerijatski dokazi glasi: kada nevjernik prihvati islam, bit će mu od koristi dobra djela koja je uradio u nevjerstvu; onome ko umre kao nevjernik takva djela bit će mu od koristi isključivo na ovome svijetu, jer ih nevjerstvo anulira, a na onom svijetu mu definitivno neće koristiti, zbog njih mu patnja čak neće biti ni umanjena, a kamoli ukinuta.

Dragi brate, saznao si istinu o ovom pitanju i možeš vidjeti koliko griješe oni muslimani koji iz neznanja i nemara za neke muslimane koji krše Šerijat i odstupaju od lijepog ponašanja – kažu: "Jevreji i kršćani bolji su od njih." Također tu je i opasnost smjele zakletve nekih muslimana: "Allaha nam, onaj ko je otkrio penicilin neće ući u Vatru; izumitelj telefona neće ući u Vatru jer je

---

[11] Muslim (2808).

[12] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je El-Buhari (41) kao muallek-predanje, a sa spojenim i ispravnim lancem En-Nesai, 8/105-106. Hafiz Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 1/99, veli: "U svim verzijama stoji da će Svevišnji Allah zapisati dobra djela koja su učinjena prije prihvatanja islama, što je u verziji koju je zabilježio El-Buhari ispušteno."

[13] El-Buhari (1436) i Muslim (123).

[14] Muslim (214).

dovoljno doprinio svijetu i olakšao ljudima." Ulazak u Džennet neće biti shodno ljudskim željama. Sljedeći je ajet jasan: "A onaj ko želi neku drugu vjeru osim islama, neće mu biti primljena, i on će na onom svijetu nastradati." (Alu Imran, 85) Štaviše, Svemogući Allah od njih neće primiti nijedno dobro djelo, oni su iskoristili sve povlastice još na ovom svijetu: "A na Dan kad oni koji nisu vjerovali pred vatrom budu zaustavljeni: 'Vi ste u svom životu na Zemlji sve svoje naslade iskoristili i u njima uživali, a danas sramnom patnjom bit ćete kažnjeni zato što ste se na Zemlji, bez ikakva osnova, oholo ponašali i što ste raskalašeni bili.'" (El-Ahkaf, 20)

2. poglavlje

Licemjerstvo je strogo zabranjeno i njegovi znaci

Licemjer (munafik) jeste onaj čovjek čija se spoljašnjost i nutrina ne podudaraju. Licemjerstvo se dijeli na dvije vrste: veliko licemjerstvo, i ono biva u pogledu vjerovanja, i malo licemjerstvo, a ono se manifestira kroz djela. Brojni su ajeti koji se bave licemjerima i licemjerstvom, a izdvajamo neke od njih.

"Bolnu patnju navijesti licemjerima..." (En-Nisa, 138)

"Licemjeri nastoje prevariti Allaha, a On će njih nadmudriti. Kada ustaju da molitvu obave, lijeno se dižu, i samo zato da bi se pokazali pred svijetom, a Allaha gotovo da i ne spomenu; neodlučni su kome će se privoljeti, da li ovima ili onima. A onoga koga Allah u zabludu odvede – ti nećeš naći načina da ga na Pravi put uputiš." (En-Nisa, 142-143)

"Licemjeri će na samom dnu Džehennema biti i ti im nećeš zaštitnika naći..." (En-Nisa, 145)

"Licemjeri se plaše da se vjernicima ne objavi sura koja bi im otkrila ono što je u srcima licemjera. Reci: 'Samo se vi rugajte, Allah će doista na vidjelo iznijeti ono čega se vi plašite.' A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: 'Mi smo samo razgovarali i zabavljali se.' Reci: 'Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovom rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici.' Ako nekima od vas i oprostimo, druge ćemo kazniti zato što su krivci. Licemjeri i licemjerke slični su jedni drugima: traže da se čine nevaljala djela, a odvraćaju od dobrih, i ruke su im stisnute; zaboravljaju Allaha, pa je i On njih zaboravio. Licemjeri su zaista pravi nevjernici. Licemjerima i licemjerkama i nevjernicima Allah prijeti džehennemskom vatrom, vječno će u njoj boraviti, dosta će im ona biti! Allah ih je prokleo, i njih čeka patnja neprekidna." (Et-Tevba, 64-68)

"O Vjerovjesniče, bori se protiv nevjernika i licemjera i budi prema njima strog! Prebivalište njihovo bit će Džehennem, a grozno je on boravište. Licemjeri se zaklinju Allahom da nisu govorili, a sigurno su govorili nevjerničke

riječi i pokazali da su nevjernici, nakon što su javno islam primili, i htjeli su da učine ono što nisu uspjeli. A prigovaraju samo zato što su ih Allah, iz obilja Svoga, i Poslanik Njegov imućnim učinili. Pa ako se pokaju, bit će im dobro; a ako glavu okrenu, Allah će ih i na ovom i na onom svijetu na muke nesnosne staviti, a na Zemlji ni zaštitnika ni pomagača neće imati." (Et-Tevba, 73-74)

"...da bi Allah licemjere i lecemjerke, i mnogobošce i mnogoboškinje kaznio, a vjernicima i vjernicama oprostio. A Allah prašta i samilostan je." (El-Ahzab, 73)

Također su brojni i hadisi koji se bave ovom temom. Neki od njih jesu sljedeći.

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Tri su znaka licemjera: kada govori, laže; kada obeća, iznevjeri; i kada mu se nešto povjeri, pronevjeri."*[15] U jednoj drugoj verziji stoji dodatak: *"...čak klanjao i postio i tvrdio da je musliman."*[16]

Abdullah b. Amr, radijallahu anhu, pripovijedao je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: *"Ko bude imao sljedeća četiri svojstva pravi je licemjer, a ko bude imao neka od njih, licemjer je u toj mjeri, sve dok ih ne ostavi: kada mu se nešto povjeri, pronevjeri; kada govori, laže; kada se obaveže, prevari; i kada se svađa, prelazi granice."*[17]

Huzejfa, radijallahu anhu, govorio je: "Licemjerstvo je bilo samo za vrijeme Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a sada je to – nevjerstvo[18] nakon vjerovanja."[19]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, licemjerstvo se dijeli na licemjerstvo koje je nevjerstvo (poricanje i sl.), i ono izvodi iz islama, i na licemjerstvo koje nije nevjerstvo, a ovo se odnosi na djela. Ova je podjela prenesena od sljedbenika ispravne tradicije. Imam Et-

---

[15] El-Buhari (33) i Muslim (59).
[16] Muslim (59) i (109).
[17] El-Buhari (34) i Muslim (58).
[18] Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 13/74, rekao je: "Huzejfa, radijallahu anhu, ovim nije želio negirati postojanje licemjerstva, već je htio kazati da nemaju isti tretman, tim prije što je licemjerstvo pokazivanje vjerovanja a skrivanje nevjerstva, i to je moguće u svakom vremenu. U vezi s tim razlikuje se samo njihov tretman budući da ih je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, želio privoljeti islamu prihvatajući od njih spoljašnost koju su pokazivali, čak i ako je postojala mogućnost da pri njima vidi suprotno tome. Nakon Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tretman se mijenja, i svako ko pokaže licmjerstvo mora biti kažnjen; njegov se slučaj ne može zanemariti jer sada ne postoji potreba da se neko privoli islamu." Rekao sam: tome u prilog ide predanje koje je zabilježio El-Buhari (2641), a u kojem Abdullah b. Utba kaže: "Čuo sam gdje Omer b. El-Hattab govori: 'Ljudi su se za vrijeme Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, povodili za Objavom, a ona je prestala dolaziti. Mi vas sada tretiramo na osnovu djela koja nam pokažete: od koga vidimo dobro dajemo mu sigurnost i bit će nam blizak, s njegovom savješću nemamo posla, svoj će račun pred Allahom polagati, a od koga vidimo zlo ne dajemo mu sigurnost niti mu vjerujemo, čak i ako bude tvrdio da mu je nutrina zdrava.'"
[19] El-Buhari (7114).

Tirmizi kaže: "...učenjaci pod tim podrazumijevaju licemjerstvo vezano za djela udova, a ono vezano za vjerovanje bilo je prisutno samo za vrijeme Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem. U tome je pogledu od Hasana el-Basrija prenesena sljedeća podjela: 'Licemjerstva ima dvije vrste: licemjerstvo vezano za djelo i ono koje je vezano za vjerovanje.'"[20]

Drugo, licemjerstvo je majka svih zala. Ibn Kajjim el-Dževzijja, savjetujući ljude da se prođu ovog zla, rekao je: "Licemjerstvo je kronična duševna bolest od koje čovjek može bolovati a da toga i ne bude svjestan. Nju ljudi ne vide. Mnogi od nje boluju, a to ne znaju. Štaviše, tvrde da red uspostavljaju, a ustvari nered čine.

Licemjerstvo se dijeli na veliko i malo. Veliko licemjerstvo iziskuje vječni boravak na samom dnu Vatre. Ogleda se u tome da čovjek ostalim muslimanima pokazuje kako vjeruje u Svevišnjeg Allaha, meleke, knjige, poslanike i Sudnji dan, a ustvari s tim nema ništa, poriče da je Allah, dželle šanuhu, izgovorio Objavu i objavio je čovjeku poslanom ljudima koji ih, voljom Njegovom, upućuje na Pravi put i upozorava na Njegovu kaznu.

Svemogući Allah otkrio je tajne licemjera u Kur'anu i ljudima objasnio njihovu stvarnost, da se čuvaju i licemjerstva i licemjera. Na početku sure El-Bekara, Allah, dželle šanuhu, spomenuo je tri vrste ljudi koji žive na ovome svijetu: vjernike, nevjernike i licemjere. O vjernicima je objavio četiri ajeta, o nevjernicima dva, a o licemjerima ravnih trinaest ajeta, jer su mnogobrojni, što njihovog zla niko nije pošteđen, što nanose veliko zlo islamu i muslimanima. Naime, pozivaju se na islam, tvrde da ga pomažu i vole, a ustvari njegovi su neprijatelji, i to neprijateljstvo pokazuju gdje god smiju. Za njih neznalice misle da su učeni i da red uspostavljaju, a uistinu oni su neznalice i samo smutnju siju.

Koliko su samo štete nanijeli islamu, koliko su njegovih čvrstih bedema razvalili i porušili, koliko su njegovih obilježja potrli, koliko su njegovih uzdignutih zastava skinuli, koliko su sumnji u njega ubacili, želeći ga srušiti! Islam i muslimani i dan-danas trpe iskušenja i nesreće koje su oni prouzrokovali; uvijek i neprestano ga napadaju, a tvrde da time samo red žele uspostaviti: 'Zar?! A, uistinu, oni nered siju, ali ne opažaju' (El-Bekara, 12). Također: 'Oni žele da utrnu Allahovo svjetlo ustima svojim, a Allah će učiniti da svjetla Njegovog uvijek bude, makar krivo bilo nevjernicima.' (Es-Saff, 8)

Jednoglasno protivriječe Objavi i jednoglasno ne žele da ih časni Kur'an vodi: 'A oni su se u pitanjima vjere svoje podijelili na skupine, svaka stranka radosna onim što ispovijeda...' (El-Mu'minun, 53)

'...koji su jedni drugima kićene besjede govorili da bi ih obmanuli...' (El-En'am, 112). I zato: '...narod moj ovaj Kur'an izbjegava!' (El-Furkan, 30)

Tragovi vjerovanja potpuno su nestali iz njihovih srca, uopće se ne vide. Njegove su vrijednosti u njihovim srcima odavno umrle, ne obaziru se na njih. Njegova se svjetlost u njima ugasila, oni je ne pokušavaju upaliti. Sunce islama za njih ne postoji, usljed svojih strasti i nastranih mišljenja nikako ga ne vide.

---

[20] Muhammed b. Sevra et-Tirmizi, *Es-Sunen*, 5/20.

Ne prihvataju uputstvo koje je Svevišnji Allah poslao po Svome Poslaniku. Na njega se i ne obaziru. Smatraju da ne smeta ako mu leđa okrenu a svoja mišljenja prihvate.

Objavu smatraju nestvarnom. U nju nisu uvjereni. Tumače je prema svojim ništavnim tumačenjima. Neprestano na nju nasrću. Prema njoj se odnose kao zao narod prema svome gostu. Nisu je prihvatili niti joj počast ukazali, a to su morali. Prihvatili su je neiskreno, s naporom u svojim dušama i nasilno. Govorili su: 'Kur'an nećemo prihvatiti, a ako već moramo, onda ćemo to učiniti formalno i lažno.' Za borbu protiv islama pripremili su brojna sredstva i razne spletke. A kada je islam zavladao, malo učeniji među njima rekli su: 'Ne prihvatamo spoljašnje značenje Kur'ana, ono kod nas ne iziskuje uvjerenje.' A njihov obični svijet rekao je: 'Slijedit ćemo ono na čemu smo potonje pretke zatekli, oni su znaniji od sljedbenika ispravne tradicije; potonji bolje barataju argumentima od prvih, prvi su bili iskreni i jednostavni, nisu se posvetili utemeljenju logike, već su svoju energiju trošili na praktični dio: izvršenje naredbi i sustezanje od zabrana. Zato je put potonjih znaniji i jasniji, a put prvih neznaniji, ali sigurniji.'

Kur'ansko-hadiskim tekstovima dali su karakter koji su dali vladaru ovoga vremena, čije je ime popularno i ispisano na kovanicama, a ističe se i iznad mimbere, ali se njegova riječ ne sluša niti se prihvata jer zemljom, ustvari, upravlja neko drugi.

Njihova je vanjština – vanjština vjernika, ali je njihova nutrina ispunjena zabludom, zavišću i nevjerstvom. Spolja izgledaju kao ensarije, ali srčano podržavaju nevjernike. Govore kao oni koji pozivaju u mir, ali su njihova srca ratoborna. Uza sve to tvrde da vjeruju u Allaha i Sudnji dan, ali oni nisu vjernici.

Njihov je kapital prevara, spletka, laž... Imaju 'smisla' za suživot: misle da su obje skupine njima zadovoljne i da su među njima sigurni: 'Oni nastoje prevariti Allaha i one koji vjeruju, a oni, i ne znajući, samo sebe varaju.' (El-Bekara, 9)

Sumnje i strasti iznurile su njihova srca. Zle namjere pobijedile su one dobre. To ih je dovelo do očite propasti. Ne mogu ih izliječiti ni najznaniji doktori: 'Njihova su srca bolesna, a Allah njihovu bolest još povećava; njih čeka bolna patnja zato što lažu.' (El-Bekara, 10)

Do koga su doprle njihove sumnje, potpuno su razorile njegovo vjerovanje. Do čijeg je srca doprla njihova smutnja, potpuno ga je uništila. Do čijih su ušiju doprle njihove kićene besjede, nije više imao snage da ispravno povjeruje. Na Zemlji su posijali veliki nered i većinu ljudi zaveli: 'Kad im se kaže: 'Ne remetite red na Zemlji!', odgovaraju: 'Mi samo red uspostavljamo!' Zar?! A, uistinu, oni nered siju, ali ne opažaju.' (El-Bekara, 11-12)

Ko slijedi spoljašnje značenje Kur'ana i Hadisa za njih je bezuman. Ko dosljedno slijedi šerijatske tekstove za njih je magarac koji nosi knjige, jer slijedi tradiciju. One što u prsima nose Objavu ne prihvataju, već ih smatraju propalicama i lošim predznakom: 'Kad im se kaže: 'Vjerujte kao što pravi ljudi

vjeruju!', oni odgovaraju: 'Zar da vjerujemo u ono u što bezumni vjeruju?' – A, uistinu, oni su bezumni, ali ne znaju.' (El-Bekara, 13)

Svi su oni dvolični. Jednim licem izlaze pred vjernike, a drugim, opet, pred svoju braću, ateiste. Također imaju po dva jezika. Jednim izlaze pred muslimane, koji prihvataju njihovu spoljašnjost, a drugim se izjašnjavaju o onome što prsa njegova kriju: 'Kada susretnu one koji vjeruju, govore: 'Vjerujemo!', a čim ostanu nasamo sa šejtanima svojim, govore: 'Mi smo s vama, mi se samo rugamo.'' (El-Bekara, 14)

Okreću leđa Kur'anu i Hadisu, uvijek ismijavajući i nipodaštavajući one koji slijede Objavu. Odbijaju da joj se povinuju, radujući se znanju koje imaju, a koje, makar čak bilo i veliko, njima ne koristi jer su oholi: 'Allah njih izvrgava poruzi i podržava ih da u svom nevjerstvu lutaju.' (El-Bekara, 15)

Žele ostvariti trgovinu, ali će propasti jer sumnjaju i u tminama lutaju. Slični su lađi kojom se oluja poigra i potopi je: 'Umjesto Pravim, oni su krenuli krivim putem; njihova trgovina im nije donijela nikakvu dobit, i oni ne znaju šta rade.' (El-Bekara, 16)

Njima je svjetlo vjerovanja osvijetlilo put, pa su vidjeli dobro i zlo, ali se svjetlo ugasilo, a ostala je samo razbuktala vatra; u njoj se pate i u tminama lutaju: 'Slični su onima koji potpale vatru, i kad ona osvijetli njihovu okolicu, Allah im oduzme svjetlo i ostavi ih u mraku, i oni ništa ne vide!' (El-Bekara, 17)

Na njihovim su srcima katanci, pa ne čuju poziv Glasnika; na njihovim je očima koprena, pa ne vide nadnaravnost časnog Kur'ana; oni su nijemi, ne žele da kažu istinu: 'Gluhi, nijemi i slijepi su, nikako da se osvijeste.' (El-Bekara, 18)

Oslovljeni su Objavom, u kojoj je život za srce i dušu, ali je ne čuju, već u njoj vide samo prijetnju, teret i velike i stalne obaveze; čini im se da ih neko uvijek progoni i viče za njima. Zato stavljaju prste u uši svoje, haljinama se pokrivaju i bježe neumorni. Tada budu pozvani pred svjedocima i njihovo se stanje objasni onima koji ga žele vidjeti. Svevišnji Allah navodi dva primjera i u njima opisuje dvije skupine: one koji vole raspravljati i one koji slijepo slijede: 'Ili, oni su nalik na one koji, za vrijeme silnog pljuska s neba, u punom mraku, usred grmljavine i munja, stavljaju zbog gromova prste u uši svoje bojeći se smrti – a nevjernici ne mogu umaći Allahu...' (El-Bekara, 19)

Njihova srca ne mogu podnijeti svjetlo Objave, ne mogu je razumijeti. Njihove uši ne čuju Allahove, dželle šanuhu, naredbe i zabrane. Neodređeni i zbunjeni, lutaju. Niti šta čuju niti šta vide: '...i munja samo što ih ne zaslijepi; kad god im ona bljesne, oni pođu, a čim utonu u mrak, stanu. A da Allah hoće, mogao bi im oduzeti i sluh i vid, jer Allah, zaista, sve može.' (El-Bekara, 20)

Znaci po kojima se raspoznaju objašnjeni su u Kur'anu i Hadisu, vidi ih svaki vjernik čije je srce čisto. Ibadet čine samo radi ljudi, a to je najgore što sebi čovjek može dopustiti. Kada su sami, onda ih lijenost sprečava od izvršavanja Allahovih naredbi, zato im je veoma teško ostvariti iskrenost: 'Kada ustaju da molitvu obave, lijeno se dižu, i samo zato da bi se pokazali pred svijetom, a Allaha gotovo da i ne spomenu...' (En-Nisa, 142)

Slični su neodlučnoj ovci koja tumara između dva stada, nekada se prikloni jednom, a nekada drugom stadu, tako i oni tumaraju između vjernika i nevjernika, gledaju ko će pobijediti i ko je jačeg roda: '...neodlučni su kome će se privoljeti, da li ovima ili onima. A onoga koga Allah u zabludu odvede – ti nećeš naći načina da ga na Pravi put uputiš.' (Es-Nisa, 143)

Iščekuju šta će biti s muslimanima: ako ih Allah počasti pobjedom, pozivaju se na to da su bili uz vjernike, i u tome se tvrdo Allahom zaklinju. A ako nevjernici pobijede, pozivaju se na čvrsto bratstvo i rodbinsku vezu s nevjernicima. Onaj ko ih želi upoznati neka čita riječi Gospodara svjetova; one će mu biti dovoljne: '...one koji iščekuju šta će biti s vama: pa ako vam Allah daruje pobjedu, oni reknu: 'Zar nismo bili uz vas?', a ako sreća posluži nevjernike, onda govore njima: 'Zar vas nismo mogli pobijediti i zar vas nismo odbranili od vjernika?' Na Sudnjem danu Allah će vam svima presuditi! A Allah neće dati priliku nevjernicima da unište vjernike.' (En-Nisa, 141)

Onoga ko ih sluša zadive njihove kićene i blage riječi, čak se na Allaha kao svjedoka pozivaju govoreći laži i izmišljotine. Ali kada treba pomoći Istinu, oni se ne dižu, a kada treba pomoći laž, hrle da je pomognu: 'Ima ljudi čije te riječi o životu na ovome svijetu oduševljavaju i koji se pozivaju na Allaha kao svjedoka za ono što je u srcima njihovim, a najljući su protivnici.' (El-Bekara, 204)

Svoje sljedbenike navraćaju na sve što će u nered odvesti i ljude i zemlju, a odvraćaju ih od svega u čemu je dobro kada je riječ o ovome i onome svijetu; tome ih sljedbenici islama, zikrullaha, iskreni klanjači, skromni i nadasve veliki trudbenici nisu poučavali: 'Čim se neki od njih dočepa položaja, nastoji napraviti na Zemlji nered, uništavajući usjeve i stoku. – A Allah ne voli nered!' (El-Bekara, 205)

Oni su vrsta ljudi koji su slični jedni drugima: navraćaju na zlo i sami ga čine, a odvraćaju od dobra i sami ga ostavljaju, škrtare i ne udjeljuju na Allahovom, dželle šanuhu, putu kako bi stekli Njegovu naklonost. Koliko puta ih je Svemogući Allah podsjetio na Svoje blagodati, ali su se, opet, okrenuli od Njega i zaboravili! Koliko je samo vjernike upozorio na njih, da ne budu poput njih! Poslušajte, o vjernici: 'Licemjeri i licemjerke slični su jedni drugima: traže da se čine nevaljala djela, a odvraćaju od dobrih, i ruke su im stisnute; zaboravljaju Allaha, pa je i On njih zaboravio. Licemjeri su zaista pravi nevjernici.' (Et-Tevba, 67)

Ako budu pozvani da Objava među njima presudi, glave okreću i obezglavljeni bježe. Zaista su veoma daleko od Pravog puta jer sasvim glave okreću od časnog Kur'ana i Hadisa: 'Kad im se kaže: 'Prihvatite ono što Allah objavljuje, i Poslanika!', vidiš licemjere kako se od tebe sasvim okreću.' (En-Nisa, 61)

Kako će izaći na Pravi put i uspjeti kada su svoj razum poremetili, a shvatanje islama izvitoperili! Kako će se osloboditi zablude i nečistoće kada su vjerovanje zamijenili nevjerovanjem! Kako li je samo ništavna njihova trgovina kada su umjesto Dženneta Vatru odabrali! Čitajte ajet: 'A šta će tek biti kad ih

zbog djela ruku njihovih, pogodi kakva nesreća, pa ti dođu kunući se Allahom: 'Mi smo samo htjeli učiniti dobro i da bude sloge." (En-Nisa, 62)

Njihova su srca zapletena svakojakim sumnjama, i ne mogu ih se riješiti: 'Allah dobro zna šta je u srcima njihovim, zato se ti ne obaziri na riječi njihove i posavjetuj ih, i reci im o njima ono što će ih dirnuti.' (En-Nisa, 63)

Prokleti bili! Kako su zastranili kada je riječ o vjerovanju i kako su lažne njihove tvrdnje kada se radi o njegovoj manifestaciji i spoznaji Svevišnjeg Allaha! Oni su na jednoj, a istinski sljedbenici Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, na drugoj strani. Svemogući se Allah u časnom Kur'anu zakleo Svojim Bićem (a oni kojima je dato shvatanje znaju šta znači ta velika zakletva, oni koji joj pridaju dužnu pažnju) upozoravajući Svoje štićenike na njih: 'I tako Mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate i da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete, i dok se sasvim ne pokore.' (En-Nisa, 65)

Zaklinju se Allahom prije nego što se to od njih zatraži, misleći da im vjernici ne vjeruju, pa ishitrenom zakletvom pokušavaju otkloniti ružno mišljenje o sebi, i tako se otkrivaju. Tako lažu oni koji sumnjaju i zaklinju se da bi onaj što ih sluša pomislio da su iskreni: 'Oni se iza zakletvi svojih zaklanjaju, pa od Allahovog puta odvraćaju. Ružno je, doista, kako postupaju...' (El-Munafikun, 2)

Prokleti bili! Pošli su s vjernicima kroz pustinju, a kada su vidjeli da je put, ipak, dug i težak, natrag su uzmaknuli i vratili se, misleći da će u svojim kućama mirno jesti i spavati, ali niti su mirno jeli niti mirno spavali, i gladni su ustajali iza trpeze. Kakvo će njihovo stanje biti na Sudnjem danu kada su saznali, pa porekli, oslijepjeli nakon što su istinu vidjeli: 'To je zato što su vjernici bili, pa nevjernici postali, i onda su im srca zapečaćena, pa ne shvataju.' (El-Munafikun, 3)

Najljepše izgledaju, najljepše govore; najpokvarenijih su srca, najveće su kukavice... Slični su šupljim naslonjenim balvanima, osušenom drvetu koje ne daje plodove, iščupanim deblima kojima se podupire kakav zid da ga ne obore prolaznici: 'Kad ih pogledaš, njihov te izgled ushićuje; a kad progovore, ti slušaš riječi njihove – međutim, oni su kao šuplji naslonjeni balvani, i misle da je svaki povik protiv njih. Oni su pravi neprijatelji, pa ih se pričuvaj! Allah ih ubio, kuda se odmeću?!' (El-Munafikun, 4)

Njihov je odnos prema Svevišnjem Stvoritelju sljedeći: ne klanjaju namaz u prvom vremenu već ga odgađaju, sabah klanjaju malo prije izlaska sunca, a ikindiju malo prije zaslaska, onda kada sunce izblijedi, kljucajući kao što gavran kljuca, jer je njihov namaz samo forma, nije od srca, u njemu se čak i okreću na strane kao što se gonjena lisica osvrće na goniča. Ne klanjaju u džematu; a onaj od njih ko ikako i klanja čini to u svojoj kući ili dućanu. A prema ljudima odnose se ovako: ako se prepiru, prelaze granicu; ako se obavežu, ne ispune; ako govore, lažu; ako obećaju, iznevjere; a kada im se nešto povjeri, pronevjere. O njima se može pročitati na početku sure El-Mutaffifun i na kraju sure Et-Tarik, i niko o njima ne može kazati kao Onaj Koji sve zna: 'O Vjerovjesniče,

bori se protiv nevjernika i licemjera i budi prema njima strog! Prebivalište njihovo bit će Džehennem, a grozno je on boravište.' (Et-Tevba, 73)

Iako su brojni, manjina su; gordo se drže, ali poniženi su; velike su neznalice, a prave se učenim! Lažna ih je nada obmanula i nikako da pouku uzmu jer ne znaju: 'Oni se zaklinju Allahom da su doista vaši, a oni nisu vaši, nego su narod kukavički.' (Et-Tevba, 56)

Ako muslimani žive u izobilju, pobijede neprijatelje i zavladaju njima, to ih ogorči i zabrine, a ako ih Svemogući Allah iskuša (da ih time očisti od grijeha i uzdigne), njih to razveseli i oraspoloži. Tako se dobro raspoznaju vjernici od licemjera, a nisu isti oni što slijede Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i oni što slijede licemjere: 'Ako postigneš uspjeh, to ih ogorči; a kad te pogodi nesreća, oni govore: 'Mi smo i ranije bili oprezni', i odlaze veseli. Reci: 'Dogodit će nam se samo ono što nam Allah odredi, On je Gospodar naš.' I neka se vjernici samo u Allaha pouzdaju!' (Et-Tevba, 50-51)

Zalutali, oni koji se ohole i nastoje istinu s laži pomiješati nikada neće pobijediti Istinu: 'Ako kakvo dobro dočekate, to ih ozlojedi, a zadesi li vas kakva nevolja, obraduju joj se. I ako budete trpjeli i ono što vam se zabranjuje – izbjegavali, njihovo lukavstvo neće vam nimalo nauditi. Allah, zaista, dobro zna ono što oni rade.' (Alu Imran, 120)

Budući da su njihova srca prljava a namjere podle, Allahu, dželle šanuhu, nije bio po volji njihov ibadet, odvratio ih je od njega, bilo Mu je mrsko da Mu budu bliski jer su svojim srcima težili Njegovim neprijateljima; oni su glave okrenuli od Njegovih riječi, pa se On od njih okrenuo i nije ih usrećio, već ih je upropastio i presudio im pravedno: nikada neće uspjeti osim ako se pokaju: 'Da su imali namjeru da pođu, sigurno bi za to pripremili ono što je potrebno, ali Allahu nije bilo po volji da idu, pa ih je zadržao, i bi im rečeno: 'Sjedite s onima koji sjede!'' (Et-Tevba, 46)

A objasnio je i zbog čega ih je odvratio i učinio da budu s onima koji izostaju iz boja, zbog čega ih je udaljio od vrata Svoje milosti. Naime, to je učinio iz milosti prema Svojim štićenicima, da ih On time usreći: 'Da su pošli s vama, bili bi vam samo na smetnji i brzo bi među vas smutnju ubacili, a među vama ima i onih koji ih rado slušaju. A Allah zna nevjernike.' (Et-Tevba, 47)

Objava im je teret, mrze je. Budući da je nisu mogli nositi, sebi su zacrtali nastrana pravila i bacili je za leđa; nisu imali snage da je zapamte pa su je zapostavili. Allah, dželle šanuhu, Svojim je iskrenim robovima opisao licemjere da ih se pripaze, znajući da kada jedni izumru, naslijede ih drugi, njima slični: '...zato što ne vole ono što Allah obavljuje, i On će djela njihova poništiti.' (Muhammed, 9)

Ovakvo je stanje onih kojima je Objava teret, koji drže da im smeta kada je riječ o njihovim novotarijama i strastima; za njih je ona neprobojni zid. Zamijenili su je za govor zabludjeli, za *Fususul-hikem*[21], pa je Svemogući Allah otkrio njihove tajne i pokazao ljudima šta oni u sebi nose: 'To zato što su

[21] A to je djelo glavnog sufijskog šejha, fanatika, Ibn Arebija et-Taija.

govorili onima koji ne vole ono što Allah objavljuje: 'Mi ćemo vam se u nekim stvarima pokoravati', a Allah dobro zna njihove tajne. A kako će tek biti kad im meleki budu duše uzimali udarajući ih po obrazima i po leđima njihovim! To će biti zato što su ono što izaziva Allahovu srdžbu slijedili, a ono čime je On zadovoljan prezirali; On će djela njihova poništiti.' (Muhammed, 26-28)

Oni pokušavaju sakriti svoje licemjerstvo, ali ga Svevišnji Allah pokazuje na crtama njihovih lica i njihovim nevještim jezicima; učinio je da imaju biljege koje jasno vide vjernici kojima je Allah, dželle šanuhu, darovao pronicljivost; mislili su da će, ako pokažu vjerovanje, a zataje nevjerstvo, obmanuti i vjernike kao što su obmanuli bezumnike kritičare, ali je Sveznajući Allah Taj Koji sve vidi, Koji je ljudima pokazao njihovu stvarnost: 'Zar oni bolesnih srca misle da Allah zlobe njihove neće na vidjelo iznijeti? A da hoćemo, Mi bismo ti ih, uistinu, pokazali i ti bi ih, sigurno, po biljezima njihovim poznao. Ali, ti ćeš ih poznati po načinu govora njihovog – a Allah zna postupke vaše.' (Muhammed, 29-30)

Kako će im biti na Dan susreta međusobnog, kada se Svevišnji Allah pokaže ljudima, kada pokaže Svoju potkoljenicu, kada budu pozvani da licem na tle padnu, pa ne budu mogli! Čitajte: '...oborenih pogleda i sasvim poniženi bit će nevjernici, a bili su pozvani da licem na tle padaju dok su živi i zdravi bili.' (El-Kalem, 43)

A kako će tek biti kada budu prelazili mračnu i klizavu Sirat-ćupriju, koja je tanja od dlake a oštrija od sablje, na kojoj će se mnogi ljudi spoticati! Svako će je prelaziti na osnovu različite svjetlosti koju dobije, da pomoću nje vidi gdje će stati, kada licemjeri dobiju prividnu svjetlost s muslimanima, jer su na ovome svijetu bili s njima, klanjali, postili, zekat davali i hadž obavljali... A kada se nađu na njenoj sredini, njihovo će licemjerstvo ugasiti svjetlost, pa će, zbunjeni, zastati ne mogavši nastaviti. Tada će se između njih i vjernika pregrada postaviti koja će imati vrata, ali ta vrata oni neće moći otvoriti. Unutar pregrade, na strani vjernika bit će milost, a na strani licemjera bit će patnja, Allahova, dželle šanuhu, kazna. Pozivat će vjernike ispred sebe, koji će sijati kao što sijaju zvijezde na nebu, da ih pričekaju, da se svjetlom njihovim posluže, da prevale mračni dio u kojem su, govorit će da se njihovo svjetlo uglasilo, a niko bez svjetlosti neće moći ići naprijed: 'Reći će se: 'Vratite se natrag, pa drugo svjetlo potražite!'' (El-Hadid, 13) Svjetla su podijeljena i niko neće moći stajati u tome mračnom poprištu. Da li će se tada iko i na koga osvrtati?! Hoće li prijatelj prijatelja primijetiti?!

Licemjeri će podsjetiti vjernike da su na ovome svijetu bili zajedno, kao što stranac podsjeti domaćina na druženje na putu: 'Zar nismo s vama bili?' (El-Hadid, 14), postili smo s vama, klanjali s vama, čitali Kur'an s vama, udjeljivali milostinju s vama, obavljali obrede hadža s vama, pa šta nas to danas razdvoji: vi pređoste Sirat-ćupriju, a mi ostasmo. Vjernici će odgovoriti da je bilo tako, ali da su s njima bili samo kada je riječ o vanjštini, a nutrinom su bili uz svakog ateistu, nezahvalnika i nasilnika: '...ali ste se pritvornošću upropastili, i iščekivali ste, i sumnjali ste, i puste su vas želje zavaravale, dok nije došla Allahova

odredba, a šejtan vas je o Allahu obmanuo. Nikakva otkupnina se danas od vas neće primiti, a ni od onih koji nisu vjerovali: vatra će biti prebivalište vaše, ona baš vama odgovara, a užasno je ona boravište!' (El-Hadid, 14-15)

Licemjerstvo se razvija na dvjema osnovama: na laži i pretvaranju (rijau), a sve, opet, zbog slabog razmišljanja i neodlučnosti. Pa kada se ove četiri stvari objedine, licemjerstvo zavlada u čovjeku i vodi ga u propast kao što bujica nosi sve ispred sebe. A kada se licemjerima pokaže stvarnost na Dan kada će biti ispitivane ljudske savjesti, kada se pokaže ono što je bilo skriveno, kada izađe ono što su grudi skrivale i kada se mrtvi dignu iz svojih grobova, sve će im izgledati kao fatamorgana: 'A djela nevjernika jesu kao varka u ravnici u kojoj žedan vidi vodu, ali kad do tog mjesta dođe, ništa ne nađe – a zateći će da ga čeka kraj njega Allahova kazna, i On će mu potpuno isplatiti račun njegov, jer Allah veoma brzo obračunava...' (En-Nur, 39)

Njihova su srca prema dobru nemarna, samo ga naoko čine, ali su zato zlo i razvrat ispunili duše njihove; kada čuju Istinu, njihova su srca tvrda spram nje, a kada čuju laž i neistinu, njihova se srca otvore a uši pomno slušaju.

Zaista su licemjeri nepravedni kada govore; kada budu pozvani na pokornost Allahu i Poslaniku, zastaju i sami sebe odvraćaju; a kada ih njihove strasti pozovu da ostvare neznatnu ovosvjetsku korist, hrle da joj se odazovu.

Sve su ovo znaci licemjera, zato ih se, brate, pričuvaj prije nego ti smrt dođe. Izbjegavaj ih. Oni su zadovoljni da budu poniženi i prezreni. Zadovoljni su što im propast predstoji. Ne vjeruj u njihova obećanja i ugovore, oni lažu i uvijek ih krše: 'Ima ih koji su se obavezali Allahu: 'Ako nam iz obilja Svoga dade, udjeljivat ćemo, zaista, milostinju, i bit ćemo, doista, dobri!' A kad im je On dao iz obilja Svoga, oni su u tome postali škrti i okrenuli se – a oni ionako glave okreću. I nadovezao im je On na to pritvornost u srcima njihovim sve do Dana kada će pred Njega stati, zato što se onoga što su Allahu obećali ne pridržavaju i zato što stalno lažu.' (Et-Tevba, 75-77)

Ovdje nema prostora da navedemo sve njihove osobine, više ih nije spomenuto nego što jeste. Skoro da časni Kur'an govori samo o njima jer ih je mnogo i živih i mrtvih. Nema dijela Zemlje, a da njih tu nema. Da nije tako, vjernicima bi bilo dosadno kretati se po putevima, teško bi živjeli i divlje bi ih zvjeri grabile po Zemlji. Huzejfa, radijallahu anhu, čuo je kako neki čovjek moli: 'Moj Allahu, uništi licemjere!', na šta ga je upozorio: 'Brate, da licemjeri poumiru, bilo bi vam dosadno kretati se po putevima jer bi bilo malo prolaznika.'

Strah od licemjerstva cijepao je srca prvim muslimanima jer su dobro znali da je ovo pitanje jako precizno i osjetljivo, dobro su poznavali i krupne i sitne detalje licemjerstva; imali su loše mišljenje o sebi u toj mjeri da su se bojali kako su i sami licemjeri. Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, jednom je prilikom kazao Huzejfi: 'O Huzejfa, preklinjem te Allahom, kaži mi da li me Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, svrstao među licemjere?' Na to mu je Huzejfa odgovorio: 'Nije, i ni za koga više ne garantiram.' Imam El-Buhari zabilježio je da je Ibn Ebu Mulejka govorio: 'Zatekao sam trideset

Resulullahovih, sallallahu alejhi ve sellem, drugova i svi su strahovali od licemjerstva, i nijedan od njih nije rekao da je njegovo vjerovanje ravno vjerovanju Džibrila i Mikaila.' A Hasan el-Basri izjavio je: 'Od licemjerstva ne strahuje samo licemjer, a boji ga se samo vjernik.'

Jedan je ashab molio: 'Moj Allahu, Tebi se utječem od licemjerne skrušenosti!' Neko upita šta je to licemjerna skrušenost, a on odgovori: 'Da se na tijelu vide tragovi skrušenosti, a srce nije skrušeno.' Ashabi su vjerovali i bili uvjereni, ali su ipak mnogo strahovali od licemjerstva, to im je bila preokupacija, a nakon njih došla su pokoljenja čije je vjerovanje bilo i više nego slabo, međutim tvrdili su da je na stupnju vjerovanja Džibrila i Mikaila."[22]

Treće, onaj ko studira riječi i djela sljedbenika ispravne tradicije vidjet će da su oni živjeli između straha od Allahove, dželle šanuhu, kazne i nade u Njegovu milost. Svevišnji Allah, opisujući najbolja stvorenja, rekao je: "Oni koji iz bojazni prema Gospodaru svome strahuju, i oni koji u dokaze Gospodara svoga vjeruju, i oni koji druge Gospodaru svome ravnim ne smatraju, i oni koji od onoga što im se daje udjeljuju, i čija su srca puna straha zato što će se vratiti svome Gospodaru..." (El-Mu'minun, 57-60). Aiša, radijallahu anha, pripovijedala je: "Upitala sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi s ajetom: '...i oni koji od onoga što im se daje udjeljuju, i čija su srca puna straha...', rekavši: 'Jesu li to oni što konzumiraju alkohol i prelaze granice?', na šta je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio: *'Nisu, o Aiša! To su oni koji poste, i klanjaju, i udjeljuju milostinju, ali strahuju da im neće biti primljeno, oni su ti koji hitaju da čine dobra djela.'*"[23]

Svemogući Allah spomenuo je svojstva vjernika koji hitaju da čine dobro i pohvalio ih jer ibadet obavljaju na najbolji mogući način, ali ipak strahuju da Allah, dželle šanuhu, to neće primiti od njih. Mora se napomenuti da oni ne strahuju od toga da im Svevišnji Allah neće dati zasluženu nagradu u potpunosti: "A onima koji budu vjerovali i dobra djela činili, On će njima punu nagradu dati..." (Alu Imran, 57); također: "...da ih On prema onome što su radili nagradi i još im iz obilja Svoga da..." (Fatir, 30), već strahuju da podbace u davanju milostinje i ibadetu, da to ne urade onako kako Svevišnji Allah želi. Otuda i ne mogu tvrditi da je to primljeno, već boje se da su podbacili, a to ih je, opet, potaklo da hitaju u činjenju dobrih djela. Treba da o ovom razmislimo, možda će se kod nas povećati želja da uljepšamo svoj ibadet i upotpunimo ga

---

[22] Šemsuddin b. Kajjim el-Dževzijja, *Medaridžus-salikin*, 1/347-359.

[23] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: Et-Tirmizi (3175), Ibn Madža (4198), Ahmed, 6/159 i 205, El-Hakim, 3/393-394, i neki drugi muhadisi, preko Malika b. Megula, on od Abdurrahmana b. Seida b. Vehba, a on od Aiše, radijallahu anha. El-Hakim tvrdi: "Lanac prenosilaca ovoga hadisa ispravan je." S njim se saglasio i imam Ez-Zehebi. Rekao sam: u lancu postoji prekid. Naime, Abdurrahman b. Seid nije zatekao Aišu, radijallahu anha. Međutim, hadis pojačava Ebu Hurejrino, radijallahu anhu, predanje, a njega je zabilježio Ibn Džerir et-Taberi u *Džamiul-bejanu*, 18/26, ali i on je slab prenosilac, na osnovu Et-Taberijevog šejha Muhammeda b. Humejda b. Hajjana er-Razija, tim prije što je imao slabo pamćenje, ali takva predanja mogu poslužiti za pojačavanje drugih hadisa. Otuda, hadis je, ako Bog da, dobar.

iskrenošću prema Svemogućem Allahu i slijeđenjem Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem.

Zaista su se ashabi bojali toga da se ne ponište njihova djela, a to je dokaz više njihovog potpunog vjerovanja: "Zar oni mogu biti sigurni od Allahove kazne? Allahove kazne ne boji se samo narod kome propast predstoji." (El-Earaf, 99)

Pouzdani prenosilac hadisa i pravnik Abdullah b. Ubejdullah b. Ebu Mulejka govorio je: "Zatekao sam trideset Resulullahovih, sallallahu alejhi ve sellem, drugova i svi su strahovali od licemjerstva, a nijedan od njih nije rekao da je njegovo vjerovanje ravno vjerovanju Džibrila i Mikaila."[24]

Hafiz Ibn Hadžer zapisao je: "Najbolji među ashabima koje je Ibn Ebu Mulejka zatekao i od kojih je prenosio hadise bili su sljedeći: Aiša, Esma, Ummu Selema, četverica Abdullaha, Ebu Hurejra, Ukba b. el-Haris, El-Misever b. Mahrema, a dok je bio mlad, zapamtio je još vrijednije ashabe: Aliju b. Ebu Taliba i Sa'da b. Ebu Vekkasa. Tvrdio je da su strahovali od praktičnog licemjerstva, a od njih nije preneseno ništa što se suprotstavlja toj izjavi, pa se to smatra konsenzusom. Strahovali su od licemjerstva jer s djelom lahko se može pomiješati ono što će utjecati na iskrenost. Iz njihovog straha od licemjerstva ne mora proizlaziti da su i bili licemjeri. Oni, radijallahu anhum, činili su to iz velike bogobojaznosti i pobožnosti."[25]

Istinu je kazao Ibn Hadžer, Allah mu se smilovao. Zaista je generacija ashaba koju je Svevišnji Allah odgojio umanjivala svoju vrijednost pred Allahom, dželle šanuhu, pa ih je On zbog toga Sebi približio za stupnjeve i stupnjeve više od mnogih trudbenika.

Naime, ta je iskrena generacija pazila na Allahova, dželle šanuhu, prava kod njih, pa im je Svemogući Allah dao da sebe preziru. I znali su da neće biti spašeni osim ako im Allah ne oprosti i ne smiluje im se; samo je Njegovo pravo da Mu se mora biti pokorno i da se čovjek u ime Njega mora grijeha kloniti; da se On uvijek i stalno spominje; da Mu se mora biti zahvalno, a ne nezahvalno.

Ko razmisli o ovoj istini i o pravima koja Svevišnji Allah ima kod ljudi pouzdano će saznati da nije odužio svoje dužnosti kako treba, i da mu ne preostaje ništa drugo osim da traži milost i oprost, i da će propasti ako mu Svemogući Allah bude sudio prema njegovim djelima i zaslugama.

Ovo je rezon iskrenih, on ih je naveo da se ne pouzdaju u sebe već u Allahovu, dželle šanuhu, milost i Njegov oprost.

Na veliku žalost, ako nepristrasno pogledamo u današnje muslimane, vidjet ćemo da su sušta suprotnost ashabima: spominju svoja prava kod Allaha, dželle šanuhu, a ne Njegova prava kod njih. To ih je odvojilo od Njega, a njihova srca zaklonilo od Njegove spoznaje, ljubavi, čežnje za susretom s

---

[24] **Predanje je autentično.** Zabilježio ga je El-Buhari u *Es-Sahihu* bez lanca prenosilaca; vidjeti: *Fethul-Bari*, 1/109. Hadis je spojio Ebu Zura' ed-Dimeški, u djelu *Et-Tarih* (1367), i to u skraćenoj verziji. Predanje su zabilježili i neki drugi muhadisi.

[25] Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 1/110-111.

Njime, naslađivanja Njegovim spominjanjem, a sve to je veliko neznanje o Gospodaru i o sebi.

3. poglavlje

Pretvaranje je strogo zabranjeno, a velika kazna slijedi za neiskrenost

Neki od ajeta koji spominju pretvaranje jesu sljedeći.

"Licemjeri nastoje prevariti Allaha, a On će njih nadmudriti. Kada ustaju da molitvu obave, lijeno se dižu, i samo zato da bi se pokazali pred svijetom, a Allaha gotovo da i ne spomenu..." (En-Nisa, 142)

"A teško onima koji, kad molitvu obavljaju, molitvu svoju kako treba ne izvršavaju, koji se samo pretvaraju, i nikome ništa u naruč ne daju!" (El-Maun, 4-7)

"O vjernici, ne kvarite svoju milostinju prigovaranjem i uvredama, kao što to čine oni koji troše imetak svoj da bi se ljudima pokazali, a ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet; oni su slični litici s oskudnom zemljom, kad se na nju sruči pljusak, pa je ogoli; oni neće dobiti nikakvu nagradu za ono što su radili. – A onima koji neće da vjeruju, Allah neće ukazati na Pravi put." (El-Bekara, 264)

"... i one koji troše imanja svoja da se pred svijetom pokažu, a ni u Allaha ni u onaj svijet ne vjeruju. – A kome je šejtan drug, zao mu je drug!" (En-Nisa, 38)

"I ne budite kao oni koji su, da se pokažu svijetu, nadmeno iz grada svoga izašli da bi od Allahovog puta odvraćali. A Allah dobro zna ono što oni rade." (El-Enfal, 47)

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijeda: "Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: *'Svevišnji je Allah rekao: 'Ja sam uzvišen od toga da Mi neko širk čini; ko uradi neko djelo radi Mene i zbog ljudi, poništit ću mu nagradu, a nekaga nagradi onaj u čije je ime to djelo učinio.'*"[26]

Mahmud b. Lebid, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Za vas se najviše plašim malog širka: pokazivanja. Allah će na Sudnjem danu, kada bude svodio račune, reći: 'Idite onima pred kojima ste se pokazivali i vidite mogu li vas oni nagraditi!"*[27]

Jala b. Šeddad b. Evs prenosi da je njegov otac govorio: "Pokazivanje smo ubrajali u mali širk u doba Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem."[28]

---

[26] Muslim (2985).

[27] **Hadis je autentičan prema Muslimovim kriterijima.** Zabilježili su ga Ahmed, 5/428-429, i El-Begavi (4135).

[28] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je El-Hakim, 4/329. On tvrdi: "Lanac prenosilaca ovoga hadisa pouzdan je." S njim se saglasio imam Ez-Zehebi. Rekao sam: njih su dvojica u pravu.

Rubejh prenosi od svoga oca Abdurrahmana, a ovaj od svoga oca Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, da je pričao: "Dok smo jednog dana sjedjeli i podsjećali se na Dedžalovu smutnju, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pojavio se i upitao nas: '*Hoćete li da vas obavijestim čega se za vas plašim više od Dedžala?*' 'Hoćemo', rekli smo, a on nastavi: '*Skrivenog širka, a to je da čovjek klanja i uljepša svoj namaz kada vidi da ga neko posmatra.*'"[29]

Mahmud b. Lebid, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je pred nas i rekao: '*O ljudi, čuvajte se skrivenog širka!*' Upitaše: 'Allahov Poslaniče, šta je to skriveni širk?' On odgovori: '*Skriveni je širk da čovjek iz lahkomislenosti uljepša svoj namaz kada ga svijet posmatra.*'"[30]

Sulejman b. Jesar pripovijeda da su se ljudi koji bijahu uz Ebu Hurejru, radijallahu anhu, razišli, a da je Natil[31] iz Šama zatražio: "O šejhu, ispričaj nam nešto što si čuo od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem!" On odgovori: "Svakako, ispričat ću vam. Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: '*Prvi kome će na Sudnjem danu biti presuđeno jeste čovjek koji je poginuo na Allahovom putu. Nakon što ga dovedu, Allah će ga podsjetiti na Svoje blagodati, a on će ih priznati. Allah će ga upitati: 'Šta si učinio da se odužiš Mojim blagodatima?' Odgovorit će: 'Borio sam se u Tvoje ime dok nisam poginuo.' 'Lažeš!', reći će Allah, 'borio si se kako bi ljudi rekli da si hrabar, eto, rekli su.' Zatim će biti naređeno da ga vuku s licem okrenutim nadolje i bace u Vatru. Zatim će Allah presuditi čovjeku koji je stjecao znanje i čitao Kur'an. I njega će dovesti, pa će ga Allah podsjetiti na Svoje blagodati, a on će ih priznati. Allah će ga upitati: 'Šta si učinio da se odužiš Mojim blagodatima?' Odgovorit će: 'Stjecao sam znanje, njemu ljude poučavao i čitao Kur'an u Tvoje ime.' 'Lažeš!', reći će Allah, 'znanje si stjecao kako bi ljudi rekli da si učen, a Kur'an si čitao kako bi rekli da si dobar učač, eto, rekli su.' Zatim će biti naređeno da ga vuku s licem okrenutim nadolje i bace u Vatru. Zatim će Allah presuditi čovjeku kome je dao obilan i svakovrstan imetak. I njega će dovesti, pa će ga Allah podsjetiti na Svoje blagodati, a on će ih priznati. Allah će ga upitati: 'Šta si učinio da se odužiš Mojim blagodatima?' Odgovorit će: 'Nisam ostavio način za koji sam znao da si Ti njime zadovoljan a da u Tvoje ime nisam udijelio.' 'Lažeš!', reći će Allah, 'udjeljivao si kako bi ljudi rekli da si mnogo darežljiv, eto, rekli su.' Zatim će biti naređeno da ga vuku s licem okrenutim nadolje i bace u Vatru.*'"[32]

Džundub b. Abdullah pripovijeda da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Ko čini dobra djela radi prestiža, Allah će ga osramotiti; ko čini dobra djela radi pokazivanja, Allah će ga osramotiti.*"[33]

---

[29] **Hadis je dobar.** Zabilježio ga je Ibn Madža (4204).

[30] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga Ibn Huzejma (937) i El-Bejheki, 2/290-291, preko Sa'da b. Ishaka b. Ka'ba b. Udžre, a on od Asima b. Omera b. Katade, a ovaj od Mahmuda b. Lebida. Rekao sam: lanac prenosilaca je dobar.

[31] Njegovo puno ime glasi: Natil b. Kajs el-Hizami, Palestinac. Bio je tabiin i uglednik u svome narodu.

[32] Muslim (1905).

[33] El-Buhari (6499) i Muslim (2987). U tome su smislu sljedeći autentični hadisi: Ibn Abbasov koji je zabilježio Muslim; Ibn Amrov, koji su zabilježili: Ahmed, El-Bejheki i Et-Taberani; te hadis Ebu Hinda ed-Darija, koji su zabilježili imam Ahmed i El-Bejheki. Hadis je u značenju da

Ubejj b. Ka'b, radijallahu anhu, kaziva da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Obraduj ovaj ummet visokim položajem kod Allaha, i vjerom, i ugledom, i vlašću na Zemlji; a ko od njih učini dobro djelo u ime ovoga svijeta na onome svijetu neće imati nikakvog udjela."*[34]

A u raznim poglavljima koja predstoje, ako Bog da, navest ćemo i brojne druge hadise koji se bave ovom temom.

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, pokazivanje (rija) izvedenica je riječi *ru'jetun*, što znači viđenje. Pretvaranje je zabranjeno Kur'anom i Hadisom. Dakle, onaj ko se pretvara čini dobra djela da ga ljudi pohvale, odnosno da ga ne kude. Time će, možda, i postići ono što želi, ali će zato biti lišen nagrade na onome svijetu.

Brate u islamu, zato se čuvaj pokazivanja i bježi od njega kao što bježiš od divljih zvijeri, jer ono je veliko iskušenje, anulira djela i pretvara ih u prašinu. Zaista su pokazivanje i skrivena strast bolest kojoj teško odolijevaju učeni, a kamoli obični pobožnjaci, a sve zbog toga što se oni ozbiljno trude kada je riječ o onome svijetu. Naime, oni su ukrotili svoje duše i oslobodili ih grijeha, pa je šejtan izgubio nadu da će ih navesti da javno čine velike grijehe, ali ih salijeće i navodi da čine dobra djela (zbog čega ljudi obično cijene čovjeka i uznose ga) radi pokazivanja, prestiža, i navodi ih na skrivenu strast. Sve ovo godi duši, jer je, s jedne strane, sebe ukrotila, a s druge strane, dobila ono što želi. I to je velika šejtanska spletka: čovjek misli da je iskreni Allahov, dželle šanuhu, rob, ali se time upisao u licemjere; od ove su spletke sačuvani samo bliski Allahovi, dželle šanuhu, robovi koje On odabere.

Drugo, pretvaranje je veoma opasno, zbog čega nas je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poučio dovi koja će odagnati od nas i veliki i mali širk. Naime, Ebu Alija (iz plemena Benu Kahil) pripovijedao je da je Ebu Musa el-Eš'ari, držeći govor, rekao: "O ljudi, čuvajte se malog širka, zaista je on skriveniji od mrava dok hoda." Na to ustaše Abdullah b. Hazen i Kajs b. el-Mudarib i rekoše: "Allaha nam, ili ćeš potkrijepiti to što si rekao, ili ćemo mi otići kod Omera i upitati ga o tome, dopustio nam ti ili ne!" Odgovori: "Reći ću vam od koga sam ovo čuo. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, obratio nam se jednog

---

će Svemogući Allah na Sudnjem danu osramotiti čovjeka koji čini dobra djela zbog pokazivanja i prestiža, te će pred svim stvorenjima pokazati njegovu lošu namjeru. U mnogim drugim hadisima stoji da će Svevišnji Allah na Sudnjem danu osramotiti takve ljude. Naime, imam Et-Taberani u djelu *El-Kebir* s dobrim lancem prenosilaca zabilježio je preko Avfa b. Malika da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio: *"Ko stupi na neko mjesto radi pokazivanja, Allah će ga osramotiti; ko stupi na neko mjesto radi prestiža, Allah će ga osramotiti."* Također, s dobrim lancem isti imam zabilježio je da je Muaz b. Džebel, radijallahu anhu, prenio sljedeće Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Nema nijednog čovjeka koji na ovome svijetu učini djelo radi prestiža i pokazivanja, a da ga Allah ne osramoti na Sudnjem danu pred svim stvorenjima."*

[34] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga imam Ahmed, 5/134, i El-Hakim, 4/318, preko Ebul-Alije, a on od Ubejja b. Ka'ba. Rekao sam: njegov je lanac ispravan.

dana rekavši: *'O ljudi, čuvajte se ovog širka, zaista je on skriveniji od mrava dok hoda!'* Neko među prisutnima upita: 'Allahov Poslaniče, kako ćemo ga se sačuvati ako je skriveniji od mrava dok hoda?' Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: *'Molite: 'Naš Allahu, Tebi se utječemo da širk počinimo svjesno, a oprosti nam ako to učinimo nesvjesno!'*'"[35]

Kada je riječ o pretvaranju, zadovoljit ćemo se ovim, a ko želi detaljnije o njegovim uzrocima, vrstama, posljedicama, liječenju i djelima koja se ne ubrajaju u pretvaranje neka čita moju knjigu *Er-Rijau: zemmuhu ve eseruhus-sejjiu fil-ummeti.*

4. poglavlje

Strogo je zabranjeno zaklinjanje bilo čime mimo Allaha

Sa'd b. Ubejda kaziva da je Ibn Omer, radijallahu anhu, čuo nekog čovjeka kako se kune Kabom pa ga je upozorio rekavši mu: "Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: *'Ko se zakune nečim mimo Allaha počinio je nevjerstvo, ili širk.'*"[36]

---

[35] **Hadis je autentičan na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga imam Ahmed, 4/403, i neki drugi muhadisi. Rekao sam: svi su njegovi prenosioci pouzdani osim Ebu Alije, njega povjerljivim smatra samo Ibn Hibban. Ali hadis pojačava predanje koje su preko Ebu Bekra, radijallahu anhu, zabilježili: Ebu Ja'la, u djelu *El-Musned*, 1/60, Ebu Bekr el-Mervezi, u djelu *Musnedu Ebi Bekr* (17) i Ibn Sunni, u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (287), preko Lejsa b. Ebu Sulejma, ovaj od Ebu Muhammeda, a ovaj od Huzejfe. Ovaj je lanac slab, jer je prethodni Lejs miješao hadise, a bio je i mudellis (*tedlis* je navođenje predanja od onoga od koga se zapravo nije čulo). Isti je hadis zabilježio Ebu Nuajm, u djelu *Hil'jetul-evlija*, 7/112, drugim putem, i to preko Jahje b. Kesira, on od Sufjana es-Sevrija, on od Ismaila b. Halida, a ovaj od Kajsa b. Ebu Hazima. Ebu Nuajm tvrdi: "Hadis od Es-Sevrija nije prenio niko osim Jahje b. Kesira." Rekao sam da je on slab, ali da je hadis, ipak, dobar zbog drugih koji ga pojačavaju. Jednu polovinu hadisa pojačava predanje od Aiše, radijallahu anha, a njega je zabilježio Ebu Nuajm, 8/368, a tu je i Ibn Abbasovo predanje koje je, također, zabilježio isti imam, 3/36. Jednom riječju, hadis je autentičan na osnovu drugih koji ga pojačavaju, a Allah, opet, najbolje zna.

[36] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (3251), Et-Tirmizi (1535), Ahmed, 2/24, 67, 69, 87 i 125, El-Hakim, 1/18, i 4/297, El-Bejheki, 10/29, Ibn Hibban (4358), Et-Tajalisi (1896) i Abdurrezzak (15926), i to s raznim lancima od Sa'da, a on od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Rekao sam: ovome lancu prenosilaca prigovorio je imam El-Bejheki rekavši: "Sa'd b. Ubejda ovaj hadis nije čuo od Ibn Omera, radijallahu anhu." Međutim, postoji indicija da je hadis spojen, a to su riječi Vekie: "Pričao nam je El-E'meš prenoseći da je Sa'd b. Ubejda pripovijedao: 'Dok sam sjedio s Ibn Omerom, on je čuo nekog čovjeka u susjednom sijelu kako govori: 'Ne, tako mi oca!' Ibn Omer pogodio ga je kamenčićem i rekao: 'Tako se zaklinjao i Omer, pa mu je to Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio rekavši: *'To je širk.'*'" A ovo predanje zabilježili su imam Ahmed, 2/58 i 60, i neki drugi muhadisi. Dakle, hadis je autentičan, i hvala Allahu.

Ibn Omer, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Zaklinjanje ma čime mimo Allaha jeste širk."*[37]

Isti ashab pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, sustigao društvo u kom je bio Omer, radijallahu anhu, i čuo ga da se zaklinje svojim ocem, na šta je rekao: *"Zaista vam Allah zabranjuje da se zaklinjete svojim očevima; ko želi da se zakune, neka se zakune Allahom, ili neka šuti."*[38] Omer, radijallahu anhu, govorio je kasnije: "Allaha mi, nakon što sam čuo ove Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi, nisam se zakleo ničim mimo Allaha niti sam citirao ičije riječi u kojima se tako zaklinje."[39]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijeda da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Nemojte se zaklinjati svojim očevima ni majkama ni lažnim božanstvima, već se zaklinjite samo Allahom, a kunite se Njime samo ako istinu govorite.'*[40]

Abdurrahman b. Semura kaziva da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Nemojte se zaklinjati ni kipovima ni svojim očevima!'*[41] U drugoj verziji: *'Nemojte se zaklinjati ni tagutima*[42] *ni svojim očevima!'*[43]

Burejda, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Ko se zakune poštenjem ne pripada nam.'*[44]

Kutejla b. Sajfi el-Džuhenijja pripovijedala je: "Neki monah došao je kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: 'O Muhammede, bili biste divan narod da širk ne činite!' Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, začudi se: *'Hvaljen neka je Allah! O čemu je riječ?'* On odgovori: 'Zaklinjete se Kabom.' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, šutio je neko vrijeme te rekao: *'Istinu je kazao. Ako se čovjek želi zakleti, neka se zakune Gospodarom Kabe!'* Monah ponovo kaza: 'O Muhammede, bili biste divan narod da druge s Allahom ne izjednačavate!' Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ponovo se začudi: *'Hvaljen neka je Allah! O čemu je riječ?'* On odgovori: 'Govorite: 'Šta htjedne Allah

---

[37] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga El-Hakim, 1/18, i neki drugi muhadisi. Autentičnim ga je okarakterizirao šejh El-Albani u djelu *Es-Sahiha* (2042).

[38] El-Buhari (6646) i Muslim (3) i (1646).

[39] U Muslimovoj verziji stoji: "Nakon što sam čuo kako Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjuje takvo zaklinjanje, nisam se time zakleo niti sam ikada izgovorio takve riječi."

[40] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (3248), En-Nesai, 7/5, El-Bejheki, 10/29, i Ibn Hibban (4358), preko Ubejdullaha b. Muaza, on od svoga oca, on od Avfa, on od Muhammeda b. Sirina, a ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Rekao sam: ovaj je lanac ispravan. Avfovo je puno ime: Avf b. Ebu Džemila el-E'rabi, a Muazovo – Muaz b. Muaz.

[41] Muslim (1648).

[42] Tagut je šejtan, kipovi i svako koga ljudi na njegovo zadovoljstvo obožavaju mimo Svevišnjeg Allaha.

[43] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je imam En-Nesai, 7/7.

[44] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (3253), imam Ahmed, 5/352, Ibn Hibban (1318 – *El-Mevarid*), El-Bezzar (1500 – *Kešful-estar*), El-Hakim, 4/298, i El-Bejheki, 3/10, putem El-Velida b. Salebe, on od Ibn Burejde, a on od svoga oca Burejde, radijallahu anhu. Rekao sam: lanac prenosilaca ovoga hadisa ispravan je. Hadis su ispravnim okarakterizirali El-Munziri i šejh El-Albani.

i ti!" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ponovo je šutio neko vrijeme te rekao: *'Istinu je kazao. Ako čovjek kaže: 'Šta htjedne Allah', neka doda: '...zatim ti!'"*[45]

Burejda, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Ko se zakune govoreći: 'Nemao ništa s islamom!', ako slaže, bit će onakav kao što je rekao, a ako iskreno kaže, u islam se neće vratiti oštećen."*[46]

Sabit b. ed-Dahhak, radijallahu anhu, prenosi kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko se namjero i lažno zakune drugom vjerom mimo islama bit će onakav kao što je rekao; ko se ubije kakvim željezom, njime će biti kažnjavan u Džehennemu."*[47]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zaklinjanje nečim mimo Allaha, dželle šanuhu, praktični je širk, na osnovu hadisa: "*...počinio je nevjerstvo, ili širk*", a tako je rekao da bi ljude odvratio od toga i ukazao na strogu zabranu zaklinjanja nečim ili nekim drugim mimo Allaha.

Imam Et-Tirmizi zapisao je: "Neki su učenjaci iz hadisa shvatili da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, želio ukazati na opasnost zaklinjanja nečim drugim, a ne Allahom, dželle šanuhu, povodeći se za predanjem u kom stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, čuo Omera, radijallahu anhu, da se zaklinje svojim ocem, pa je rekao: *'Zaista vam Allah zabranjuje da se zaklinjete svojim očevima...'* ali i na osnovu Ebu Hurejrinog, radijallahu anhu, predanja u kojem stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Ko se, govoreći, zakune Latom i Uzzaom, neka kaže: 'Nema istinskog boga osim Allaha.'* Ovo je slično hadisu u kojem je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: *'Zaista je pretvaranje širk.'* A sljedeći ajet: 'Ko žudi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen neka čini dobra djela, i neka, klanjajući se Gospodaru svome, ne smatra Njemu nikoga ravnim!' (El-Kehf, 110) neki su učenjaci protumačili rekavši: 'Neka se čuva pretvaranja.'"[48]

---

[45] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ahmed, 6/371-372, Ibn Sa'd, 8/309, Et-Taberani, u djelu *El-Kebir*, 25/5 i 6, El-Hakim, 4/297, El-Bejheki, 3/216, Ibn Ebu Asim, u djelu *El-Ahadu vel-mesani* (3408) i neki drugi muhadisi, s raznim lancima prenosilaca, preko El-Mesudija, on od Mabeda b. Halida, od Abdullaha b. Jesara, a on od Kutejle. Rekao sam: ovaj je lanac vjerodostojan unatoč tome što se u njemu nalazi El-Mesudi, čije je puno ime: Abdurrahman b. Abdullah b. Utba b. Mesud, koji je pomiješao hadise na kraju života. Ovo je zato jer je jedan od prenosilaca – Jahja b. Seid el-Kattan, koji je od njega prenosio prije nego što je počeo miješati hadise. Ovo predanje ima pojačanje. Naime, zabilježili su ga En-Nesai, u djelima: *El-Mudžteba*, 7/6, i *Amelul-jevmi vel-lejle* (986 i 987), te imam Et-Taberani, 25/7, putem Musi'ra b. Mabeda b. Halida, on od Abdullaha b. Jesara, a on od Kutejle. I ovaj lanac također je vjerodostojan, tvrdi Ibn Hadžer u djelima *El-Isaba*, 4/378, i *Fethul-Bari*, 11/540.

[46] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (3258), En-Nesai, 7/6, i Ibn Madža (2100). Rekao sam: lanac ovoga hadisa vjerodostojan je.

[47] El-Buhari (1363) i Muslim (110).

[48] Muhammed b. Sevra et-Tirmizi, *Es-Sunen*, 4/110-111.

Imam Et-Tahavi kazao je: "...dakle, iz ovih Resulullahovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi u kojima stoji da je onaj ko se zakune nečim mimo Allaha – počinio nevjerstvo, ili širk, naši autoriteti, a Allah, opet, najbolje zna, shvataju da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, time nije mislio da izlazi iz islama, već se željelo reći da zaklinjanje nečim mimo Allaha ne priliči i da se ničim drugim ne smije zaklinjati kao što se Allahom zaklinje, jer zakletva izjednačava nekoga drugog sa Svevišnjim Allahom, a to je velika stvar. Dakle, zbog toga je rečeno da je učinio širk, ali ne onaj širk koji vodi u nevjerstvo i izvodi iz islama."[49]

A Ibn Hadžer rekao je: "Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, izraz: '*...učinio je nevjerstvo, ili širk*' upućuje nas na opasnost i veličinu grijeha; za time su se poveli učenjaci koji zabranjuju zaklinjanje bilo čime mimo Allaha."

Drugo, ako se neko iz navike zakune nečim mimo Allaha, dželle šanuhu, neka se iskupi riječima: "Nema istinskog boga osim Allaha", neka simbolično pljune tri puta na lijevu stranu i neka kod Svemogućeg Allaha zatraži utočište od prokletog šejtana. Dokaz za ovu konstataciju jeste Ebu Hurejrin, radijallahu anhu, hadis u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Ko se, govoreći, zakune Latom i Uzzaom, neka kaže: 'Nema istinskog boga osim Allaha', a ko zatraži od svoga prijatelja igranje kakve hazardne igre neka udijeli milostinju.*"[50]

A Mus'ab b. Sa'd b. Ebu Vekkas govori da je njegov otac pripovijedao: "Jednom prilikom zakleo sam se Latom i Uzzaom, pa moji drugovi rekoše: 'Izgovorio si nedolične riječi!' Otišao sam kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: 'Allahov Poslaniče, zakleo sam se Latom i Uzzaom, a skoro sam prihvatio islam...' Reče mi: *Tri puta reci: 'Nema istinskog boga osim Allaha Jedinog, zatim tri puta pljucni na lijevu stranu, zatraži kod Allaha utočište od prokletog šejtana i nikada to više nemoj uraditi.*'"[51]

Treće, Ibn Hadžer rekao je: "Učenjaci kažu: 'Razlog zbog kojeg je zabranjeno zaklinjanje nečim mimo Allaha, dželle šanuhu, jeste to što zaklinjanje nečim iziskuje njegovo veličanje, a veličanje zaslužuje samo Allah Jedini.'"[52]

Rekao sam: dokaz su za to Ibn Omerove, radijallahu anhu, riječi: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: '*Ko želi da se zakune neka se*

---

[49] Ahmed b. Muhammed et-Tahavi, *Šerhu muškilil-asar*, 2/297-298.

[50] El-Buhari (4860) i Muslim (1647).

[51] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: En-Nesai, 7/7-8, Ibn Madža (2097), Ahmed, 1/83, 186-187, i Ed-Duruki, u djelu *Musnedu Sa'd* (58), preko Ebu Ishaka, on od Mus'aba b. Sa'da, a on od svoga oca. Rekao sam: ovaj lanac prenosilaca vjerodostojan je i odgovara kriterijima El-Buharija i Muslima, osim što je Ebu Ishak miješao hadise i pribjegavao tedlisu, ali se u verziji imama En-Nesaija jasno izjasnio da je hadis čuo, što isključuje tu mogućnost. Jedan od onih koji su od njega prenijeli ovaj hadis jeste i Israil b. Junus, koji je najpreciznije prenosio od njega; od njega je prenosio prije nego što će početi miješati hadise. Dakle, hadis je, nesumnjivo, autentičan.

[52] Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 11/531.

zakune Allahom.' Kurejšije su se zaklinjale svojim očevima, pa je to zabranio rekavši: *'Nemojte se zaklinjati svojim očevima.'*"[53]

Četvrto, dopušteno je zakleti se Allahovim svojstvom. Dokaz za to jeste Enesov, radijallahu anhu, hadis u kojem je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Na Sudnjem danu bit će doveden džennetlija koji je na ovome svijetu imao najveća iskušenja, pa će Allah reći: 'Uvedite ga u Džennet onoliko koliko traje jedan tren.' Uvest će ga tamo onoliko koliko traje tren, pa će ga Svevišnji Allah upitati: 'O čovječe, jesi li ikada proživio nesreću ili bilo šta neprijatno?' 'Tako mi Tvoga dostojanstva, nikada nisam doživio ništa neprijatno', odgovorit će. Zatim će biti doveden džehenemlija koji je najviše uživao na ovome svijetu, pa će Allah reći: 'Umočite ga u vatru onoliko koliko traje jedan tren.' Zatim će ga upitati: 'O čovječe, jesi li ikada dobro doživio, jesi li ikada vidio nešto radosno?' 'Tako mi Tvoga dostojanstva, nikada nisam dobro doživio niti sam ikada vidio nešto radosno.'*"[54]

A imam El-Bejheki u *Es-Sunenu*, 10/41, naslovio je poglavlje: *Predanja u vezi sa zaklinjanjem Allahovim, dželle šanuhu, svojstvima: dostojanstvom, moći, veličanstvom, veličinom, govorom, sluhom itd.*, pri čemu je naveo hadise koji nas na to upućuju i predanja iz kojih se razumije dopuštenost zaklinjanja časnim Kur'anom. Naime, s vjerodostojnim lancem prenosilaca zabilježio je riječi pouzdanog tabiina Amra b. Dinara: "Pamtim da su ljudi čak prije sedamdeset godina govorili: 'Svevišnji je Allah Stvoritelj, a sve je ostalo stvoreno; a časni je Kur'an Allahov govor.'"

Peto, veći je grijeh zakleti se nečim ili nekim drugim mimo Allaha, dželle šanuhu, istinito nego se Njime zakleti lažno. Dokaz za to jeste Ibn Mesudova, radijallahu anhu, izjava: "Draže mi je da se zakunem Allahom lažno nego da se zakunem nečim drugim istinito."[55]

Šesto, čovjek mora govoriti istinu kada se kune Allahom, a onaj kome se zakune mora mu vjerovati i biti zadovoljan zakletvom. Dokaz za ovo jeste predanje u kojem Abdullah b. Omer, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, čuo nekog čovjeka da se zaklinje svojim ocem, na što je rekao: *'Nemojte se zaklinjati svojim očevima; onaj ko se zakune Allahom neka istinu govori, a neka onaj kome se zakune time bude zadovoljan, a ko nije time zadovoljan nema ništa s Allahom.'*[56]

Kada je riječ o vjerovanju u zakletvu, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naveo je lijep primjer Allahovog, dželle šanuhu, iskrenog roba Isaa, alejhis-selam, Njegove riječi i duha. Naime, Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Ugleda Isa, sin Merjemin, nekog čovjeka da krade pa mu reče: 'Zar to kradeš?' Čovjek odgovori: 'Tako mi*

---

[53] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je imam Ahmed, 3/253-254, s lancem prenosilaca koji odgovara kriterijima imama Muslima, a skoro isto predanje zabilježeno je u *Es-Sahihu*.

[54] El-Buhari (3836) i Muslim (1646).

[55] **Predanje je autentično.** Zabilježio ga je Et-Taberani s ispravnim lancem prenosilaca u djelu *El-Kebir*, 9/189.

[56] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Ibn Madža (2101). "Lanac prenosilaca je vjerodostojan", tvrdi imam El-Busiri.

Allaha, pored Kojeg nema drugog boga, ne kradem!' 'Isa reče: 'Vjerujem u zakletvu Allahom, a ne vjerujem svojim očima.'"[57]

Sedmo, Ibn Hadžer zapisao je: "Ajeti u kojima se Svevišnji Allah kune stvorenjima mogu se protumačiti na dva načina: prvo, u njima je ispuštena riječ *Gospodar*, naprimjer: 'Tako mi Gospodara sunca' i sl.; i, drugo, to je jedna od Allahovih, dželle šanuhu, svojstvenosti, i kada želi uzdići neko od Svojih stvorenja, njime se zakune."[58]

Osmo, preneseni su neki Resulullahovi, sallallahu alejhi ve sellem, hadisi koji protivrječe ovome o čemu govorimo, kao njegove riječi nekom beduinu: *'Tako mi njegovog oca, uspjet će ako je istinu kazao; ući će u Džennet ako je istinu kazao!'*[59]; ili Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi čovjeku koji ga je upitao koja je milostinja najbolja: *'Tako mi tvoga oca, sigurno ću te izvijestiti o tome.'*[60]

Tumačeći ove Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi učenjaci su se podvojili na nekoliko mišljenja: prvo, te Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi kojima se kune nečijim ocem nisu autentične, i njega brani Ibn Abdulberr i imam El-Karafi, kako stoji u djelu *Fethul-Bari*, 1/108 i 11/533; drugo, posrijedi je nepravilno napisana riječ, a ispravno je: "Allaha mi...", i ovo je mišljenje imam Es-Suhejli prenio od nekih svojih šejhova; treće, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i ashabi izgovarali su takve riječi, ali nisu namjeravali klasičnu zakletvu, a zabranjeno je zaklinjati se nečim drugim mimo Allaha, dželle šanuhu, u slučaju kada čovjek namjerava klasičnu zakletvu, i ovo mišljenje zastupa El-Bejheki i En-Nevevi; četvrto, takve su riječi izgovarali u dva smisla: u smislu veličanja i u smislu potvrde onoga što se govori, a zabrana se odnosi isključivo na veličanje; peto, u zakletvi postoji ispuštena riječ: *Gospodar*, prema tome: "Tako mi Gospodara njegovog oca..."; šesto, tako su se zaklinjali prije nego što je Svevišnji Allah to zabranio, a ovo mišljenje zastupa većina učenjaka; i, sedmo, to je bilo dopušteno samo zakonodavcu, sallallahu alejhi ve sellem, ali ne i njegovom ummetu.

Kao odgovor na neka prethodna mišljenja, možemo reći da prvo mišljenje u kojem stoji da te riječi nisu autentične – nije postojano. One su, nesumnjivo, autentične; ako bismo i prihvatili pretpostavku da je verzija Ismaila b. Džafera slaba, šta ćemo reći za Ebu Hurejrinu, radijallahu anhu, verziju u kojoj su prenesene iste riječi?! U drugom mišljenju kaže se da je posrijedi nepravilno napisana riječ, što, doduše, jeste moguće, ali takvo nešto ne može se utvrditi izvođenjem neosnovanih pretpostavki. Peto i sedmo mišljenje jesu precizna rješenja, a ona se donose samo na osnovu dokaza, pogotovo sedmo mišljenje, u kojem stoji da je to bilo dopušteno isključivo Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem; ovakve se specifičnosti Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, ne mogu potvrditi na osnovu pretpostavki.

---

[57] El-Buhari (3444) i Muslim (2368).

[58] Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 11/533.

[59] El-Buhari (46) i Muslim (9 i 11). Ovo je Muslimova verzija, nju je prenio Ismail b. Džafer.

[60] El-Buhari (1419) i Muslim (1032 i 1093) kao predanje Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

Zato je najjače i najprihvatljivije rješenje većine učenjaka koji kažu da je hadis izrečen prije zabrane zaklinjanja nečim mimo Allaha, dželle šanuhu, i ono u kojem stoji da su muslimani to izgovarali bez namjere da se zakunu. Na ovo nas upućuju prethodni Kutejlin, radijallahu anha, hadis i onaj od Ibn Omera, radijallahu anhu, a u kojem stoji da su se Kurejšije zaklinjale svojim očevima, pa je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nemojte se zaklinjati svojim očevima!"*

Također je slabo i neprihvatljivo mišljenje u kojem stoji da se ovdje kao rješenje ne može uzeti derogacija jer se hadisi mogu uskladiti. Naime, svaki pokušaj usklađivanja težak je i izvještačen. Također, na osnovu prethodna dva hadisa neprihvatljiva je i njihova tvrdnja da se, kad je riječ o ovom pitanju, ne zna koji su hadisi prije, a koji kasnije izrečeni.

Otuda je pitanje jasno onima koji razmisle: Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i ashabi tako su se zaklinjali prije nego što je to bilo zabranjeno, (radi se o derogaciji, a Sveznajući Allah najbolje zna).

5. poglavlje

Zabranjeno je reći: "Šta htjedne Allah i taj i taj"

Huzejfa b. el-Jeman, radijallahu anhu, prenio je Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Nemojte govoriti: 'Šta htjedne Allah i taj i taj!', već recite: 'Šta htjedne Allah, zatim taj i taj!"*[61]

Abdullah b. Abbas, radijallahu anhu, pripovijeda: "Neki je čovjek došao kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa ga je on upitao u vezi s nekim njegovim riječima, na šta je čovjek opet ponovio: 'Šta htjedne Allah i ti.' Zatim ga je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ukorio: *'Zar si me učinio Allahu ravnim? Reci: 'Šta htjedne Allah Jedini!'*"[62]

---

[61] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: imam Et-Tajalisi (430), a s njegovim lancem Ebu Davud (4980); En-Nesai, u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (985), Ahmed, 5/384, 394 i 398, Et-Tahavi, u djelu *Šerhu muškilil-asar* (236), Ibn Ebu ed-Dun'ja, u djelu *Es-Samt* (341), El-Bejheki, u djelima: *El-Kubra*, 3/216, *El-Itikad*, str. 83, i *El-Esmau ves-sifat*, str. 144, i još neki imami, preko Abdullaha b. Jesara, a on od Huzejfe. Rekao sam: njegov je lanac prenosilaca vjerodostojan jer su svi oni povjerljivi, i od svih njih hadise su zapisivali El-Buhari i Muslim, osim od Abdullaha b. Jesara el-Džuhenija el-Kufija, ali i on je pouzdan. Hadis je autentičnim okarakterizirao imam En-Nevevi. Kada je riječ o ovom lancu prenosilaca, imam Ez-Zehebi u djelu *El-Muhezzeb*, 3/190, zapisao je: "Ovaj je lanac vjerodostojan."

[62] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: El-Buhari, u djelu *El-Edebul-mufred* (783), En-Nesai, u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (988), Ibn Madža (2117), Ahmed, 1/214, 224, 283 i 347, Et-Tahavi, u djelu *Šerhu muškilil-asar* (235), El-Bejheki, 3/217, Hatib el-Bagdadi, u djelu *Tarihu Bagdad*, 8/105, Ebu Nuajm, u djelu *Hil'jetul-evlija*, 4/99, i neki drugi muhadisi, preko El-Edžleha, on od Jezida b. el-Esamma, a on od Ibn Abbasa. Rekao sam: ovaj je lanac prenosilaca dobar jer je El-Edžleh, čije

Aišin, radijallahu anha, brat po majci Et-Tufejl b. Sahbera, radijallahu anhu, sanjao je da prolazi pored skupine jevreja koju upita: "Ko ste vi?" "Mi smo jevreji", odgovoriše. On reče: "Bili biste zaista divan narod kada ne biste tvrdili da je Uzejr – Allahov sin." Oni uzvratiše: "I vi biste zaista bili divan narod da ne govorite: 'Šta htjedne Allah i Muhammed!'" Zatim je prošao pored skupine kršćana i upitao ih: "Ko ste vi?" "Mi smo kršćani", odgovoriše. On reče: "Bili biste zaista divan narod kada ne biste tvrdili da je Isa – Allahov sin." Oni uzvratiše: "I vi biste zaista bili divan narod da ne govorite: 'Šta htjedne Allah i Muhammed!'" Kada se probudio, o tome je obavijestio neke ljude, pa je otišao kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i obavijestio ga o snu, na šta ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao: *"Jesi li još kome ispričao svoj san?"* "Jesam", odgovori. Nakon što su klanjali, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zahvalio je Allahu i pohvalio Ga, zatim se obratio prisutnima: *"Et-Tufejl sanjao je san i neke od vas obavijestio o njemu; zaista vi izgovarate riječi koje vam nisam iz stida prema vama zabranio; više nemojte govoriti: 'Šta htjedne Allah i Muhammed!'"*[63]

A prethodno smo naveli hadis Kutejle b. Sajfija i nema potrebe da ga ponavljamo.

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zabranjeno je reći: "Šta htjedne Allah i taj i taj", jer to negativno utječe na tevhid i umanjuje vjerovanje. Hafiz Ibn Redžeb zapisao je: "Riječi: 'La ilahe illallah' iziskuju da nema istinskog boga osim Allaha, a bog je onaj kome se čovjek beskompromisno pokorava, boji ga se, veliča ga, voli ga, nada se njemu, na njega se oslanja, traži od njega, moli njega, a sve to priliči samo Svevišnjem Allahu. I onaj ko u vezi s bilo kojom stvari svojstvenom isključivo Allahu, dželle šanuhu, nekoga Njemu učini ravna, umanjio je tevhid, koji očituje riječima: 'La ilahe illallah', a robuje onome koga je Allahu, dželle šanuhu, pripisao, i to u onoj mjeri u kojoj ga je izravnao s Allahom, dželle šanuhu, i sve to spada u širk. Otuda je Zakonodavac mnoge grijehe koji se usko vežu za

---

je puno ime: Ebu Hudžja el-Edžleh b. Abdullah el-Kindi, bio *saduk* (tj. njegovi su hadisi hasen, dobri), a ostali prenosioci bili su pouzdani.

[63] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: imam Ahmed, 5/72, od Hammada b. Seleme, on od Abdulmelika b. Umejra, on od Ribi'jja b. Harraša, a on od Et-Tufejla; Ed-Darimi, 2/295, preko Šu'be, on od Abdulmelika b. Umejra, on od Rib'ijja b. Harraša, a on od Et-Tufejla; Ibn Madža, 2/2118, preko Ebu Avvane, on od Abdulmelika b. Umejra, on od Rib'ijja b. Harraša, a on od Et-Tufejla. Sufjan b. Ujejna isti je hadis prenio sljedećim redoslijedom: Abdulmelik – Rib'ijj b. Harraš – Huzejfa. Et-Tahavi (237) i Ibn Hibban (5725) zabilježili su ga preko Ma'mera, on od Abdulmelika b. Umejra, a on od Džabira b. Semure. Vidimo da postoji određena razlika nakon Abdulmelika, ali trojica pouzdanih prenosilaca: Hammad, Šu'ba i Ebu Avvana jednoglasni su da je hadis spojen do Et-Tufejla, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna. Ovo je mišljenje preferirao i Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 11/540, nakon što je naveo razliku u lancu nakon Abdulmelika: "To preferiraju i prenosioci s vrsnim pamćenjem govoreći da se Sufjan b. Ujejna zbunio kada je spomenuo Huzejfu, a Svevišnji Allah najbolje zna." Rekao sam: otuda Et-Tufejlov hadis pojačava Huzejfin.

pokoravanje Allahu, strah od Njegove kazne, nadu u Njegovu milost, oslanjanje na Njega, činjenje djela u Njegovo ime – nazvao nevjerstvom i širkom. Primjer za to jeste nazivanje širkom sljedećih djela: pretvaranja, zaklinjanja nečim drugim mimo Allaha, oslanjanja i pouzdavanja u nekoga drugog mimo Allaha, poistovjećivanje Allahove i čovjekove volje ('Šta htjedne Allah i taj i taj'; 'Nemam nikoga osim Allaha i tebe'), smatranje da neko ili nešto može naštetiti bez Allahovog dopuštenja, zlosutnja, zabranjena rukja, posjećivanje vračeva i vjerovanje u ono što govore, slijeđenje strasti kada je riječ o onome što je Svevišnji Allah zabranio. Sve to utječe na ispravnost tevhida. Zakonodavac je također mnoge grijehe koji proističu iz strasti nazvao nevjerstvom i širkom, kao naprimjer: ubistvo muslimana, spolno općenje sa ženom za vrijeme mjesečnog ciklusa, općenje sa ženom u analni otvor, konzumiranje alkohola nakon četvrtog bičevanja, iako ovi grijesi ne izvode iz islama. Otuda su sljedbenici ispravne tradicije i koristili izraze malo nevjerstvo i mali širk."[64]

Drugo, musliman mora izbjegavati riječi u kojima ima širka. Ibn Kajjim zapisao je: "U širk, koji je zabranjen i koga se čovjek mora čuvati ulaze i sljedeće riječi: 'Uz mene je Allah i ti'; 'Čuva me Allah i ti'; 'Nemam nikoga osim Allaha i tebe'; 'Pouzdavam se u Allaha i tebe'; 'To je od Allaha i tebe'; 'Allah mi je na nebesima, ti si mi na Zemlji'; 'Allaha mi i tvoga života...' Sve ove i slične riječi kojima čovjek izjednačuje ljude sa Stvoriteljem veći su grijeh i nepristojnije od riječi: 'Šta Allah htjedne i ti.' Ali ne smeta da kaže: 'Allah je uz mene, zatim ti'; 'Šta Allah htjedne, zatim ti...', na osnovu hadisa o trojici iskušanih ljudi, a u kojem stoji da je melek svakom ponaosob rekao: '*Danas mi može pomoći samo Allah, zatim ti*', i na osnovu prethodnog hadisa u kojem je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, dopustio da se kaže: 'Šta htjedne Allah, zatim taj i taj.'"[65]

Šejh El-Albani rekao je: "...iz prethodnih se hadisa razumije da su riječi: 'Šta htjedne Allah i ti', po Šerijatu, riječi širka, jer navode na pomisao da je čovjekova volja na stupnju Allahove, dželle šanuhu, a uzrok tome jeste poistovjećivanje između njih. Primjer za to jesu i riječi običnog svijeta i onih koji tvrde da su učeni: 'Nemam nikoga osim Allaha i tebe'; 'Pouzdavam se u Allaha i u tebe'. Također i riječi nekih govornika: 'U ime Allaha i domovine'; 'U ime Allaha i naroda...' Svi ovi izrazi jesu riječi širka, koje čovjek ne smije izgovarati, od kojih se mora pokajati, iz poštivanja prema Svevišnjem Allahu. Taj lijepi odnos prema Svemogućem Allahu zapostavili su mnogi obični ljudi, ali i dobar dio onih obrazovanih koji dopuštaju izgovaranje mnogobožačkih riječi, kao naprimjer: dozivanje nekoga drugog mimo Allaha u nevolji, traženje pomoći od dobrih ljudi koji su umrli, zaklinjanje njima, njihovo preklinjanje da se zauzmu kod Allaha itd. Pa, ako poznavalac Kur'ana i Hadisa ne osudi ono što rade ti obrazovani ljudi, oni će, umjesto da zajedno osude zlo, braniti ga i govoriti: 'Ljudi koji dozivaju druge mimo Allaha imaju lijepu namjeru, djela se cijene prema namjerama, kako kaže poznati hadis.' Ne znaju, ili se prave da ne

---

[64] Abdurrahman b. Redžeb el-Hanbeli, *Kelimetul-ihlasi ve tahkiku manaha*, str. 23-25.
[65] Šemsuddin b. Kajjim el-Dževzijja, *Zadul-mead*, 2/353-354.

znaju, a sve da zadovolje običan svijet – da lijepa namjera (čak ako je i prisutna kod spomenutih ljudi) loše djelo ne može pretvoriti u dobro, i da hadis na koji se pozivaju znači: dobra se djela vrednuju prema ispravnoj namjeri, a ne znači da se djela koja proturječe Šerijatu zbog lijepe namjere pretvaraju u dobra; takvo nešto može reći samo neznalica ili pristran čovjek. Naprimjer, namaz prema kaburu ružan je čin jer se suprotstavlja autentičnim hadisima i predanjima od ashaba koji to zabranjuju, pa zar razuman čovjek može reći da onaj ko to sazna pa i pored toga klanja okrenut prema kaburu – ima lijepu namjeru i da je njegovo djelo legitimno u Šerijatu?! Nikako! Isti je slučaj i s onima koji u najtežim trenucima, kada imaju nasušnu potrebu za Allahovom pomoći – dozivaju nekoga drugog, pored Allaha. Zar razuman čovjek može tvrditi da oni imaju iskrenu namjeru, kamoli da je njihovo djelo legitimno u Šerijatu, a svjesno ustrajavaju na tome zlu!"[66]

Treće, mudrost u zabrani izgovaranja riječi: "Šta htjedne Allah i ti" jeste to što se tim riječima izjednačava čovjekova i Allahova, dželle šanuhu, volja. Naime, veznik "i" iziskuje uzimanje istog tretmana kada je riječ o volji. Na ovo nas upućuje predanje Adija b. Hatima, radijallahu anhu, a u njemu stoji da se neki čovjek obratio pred Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, rekavši: "Ko se pokorava Allahu i Njegovom Poslaniku na Pravom je putu, a ko je njima dvojici neposlušan s Pravog je puta skrenuo..." Na to mu Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *"Zao si ti govornik! Reci: '...a ko je neposlušan Allahu i Njegovom Poslaniku...'"*[67]

Dakle, upotreba veznika "i" iziskuje izjednačenje kada se radi o volji. U tome je smislu ispravno upotrijebiti veznik "zatim", a on označava slijed uz postojanje razlike kada je riječ o Allahovoj i čovjekovoj volji. Ispravno je učenje da je Allahova, dželle šanuhu, volja ispred volje čovjeka; čovjekova volja zavisi od Allahove, i ne može se desiti ništa drugo osim ono što Allah hoće: šta On hoće, to i bude, a šta neće, to ne bude: "...a vi ćete htjeti samo ono što Allah hoće..." (El-Insan, 30), također: "...a vi ne možete ništa htjeti ako to Allah, Gospodar svjetova, neće!" (Et-Tekvir, 29)

Kada je riječ o izgovaranju mnogobožačkih riječi, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naveo je lijep primjer u dugom hadisu, gdje je spomenuo trojicu ljudi koje je Svevišnji Allah iskušao, pa je, na kraju, bio zadovoljan jednim, a na drugu se dvojicu rasrdio jer nisu imali Allaha, dželle šanuhu, na umu niti su bili zahvalni na Njegovim blagodatima. Naime, Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijeda da je čuo Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: *"Allahu, dželle šanuhu, pokazalo se[68] da iskuša trojicu ljudi iz Beni Israila: gubavca, ćelavca i slijepca, melekom koga je poslao kao iskušenje. Došao je kod gubavca i upitao ga:*

---

[66] Muhammed b. Nuh el-Albani, *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 1/266-267.

[67] Muslim (870).

[68] U autentičnoj verziji stoji: *"Allah, dželle šanuhu, htio je..."* Riječi: *"Allahu, dželle šanuhu, pokazalo se..."* nikako ne znače da je Svevišnji Allah to saznao nakon što nije znao, a što je vjerovanje zabludjelih šiija, pa neka je Svevišnji Allah vrlo visoko iznad onoga što govore neznalice.

'Šta bi ti bilo najdraže da imaš na ovome svijetu?' 'Da imam lijep ten i zdravu kožu; ljudi me mrze i izbjegavaju me', odgovori. Melek ga potra, i neprijatnosti nesta, te mu se vratiše lijep ten i zdrava koža. Upita ga: 'A koji imetak ti je najdraži?' 'Najdraže su mi deve', odgovori gubavac. Melek mu dade devu u desetom mjesecu trudnoće i reče: 'Neka je Allah blagoslovi!' Zatim je otišao kod ćelavca i upitao ga: 'Šta bi ti bilo najdraže da imaš na ovome svijetu?' 'Da nestane ova neprijatnost i da imam lijepu kosu; ljudi me mrze i izbjegavaju me', odgovori. Melek ga potra, i neprijatnosti nesta, te dobi lijepu kosu. Upita ga: 'A koji imetak ti je najdraži?' 'Najdraža mi je krupna stoka', odgovori ćelavac. Melek mu dade noseću kravu i reče: 'Neka je Allah blagoslovi!' Potom je otišao kod slijepca i upitao ga: 'Šta bi ti bilo najdraže da imaš na ovome svijetu?' 'Da mi Allah vrati vid, da vidim ljude', odgovori. Melek ga potra, i Allah mu vrati vid. Upita ga: 'A koji imetak ti je najdraži?' 'Najdraža mi je sitna stoka', odgovori slijepac. Melek mu dade noseću ovcu. Nakon nekog vremena prvi je imao stado deva, drugi stado krava, a treći stado ovaca. Nakon toga isti je melek bivšem gubavcu došao u svome pređašnjem liku i rekao: 'Siromah sam, ostao sam bespomoćan putujući. Danas mi može pomoći samo Allah, zatim ti. Preklinjem te Onim Koji ti je dao lijep ten, zdravu kožu i imetak da mi dadneš jednu devu koja će me poslužiti na putu!' Bivši gubavac mu odgovori: 'Imam ja mnogo obaveza...' Melek reče: 'Kao da te odnekud poznajem; zar nisi bio gubavac koga su ljudi izbjegavali, zar nisi bio siromah koga je Allah učinio imućnim?!' 'Ne, ovo sam naslijedio od svojih pretka.' Melek kaza: 'Ako lažeš, neka te Allah vrati u pređašnje stanje!' Zatim je otišao kod bivšeg ćelavca u njegovom pređašnjem liku i rekao mu isto što je rekao i gubavcu, a on mu je isto odgovorio, pa je i njemu kazao: 'Ako lažeš, neka te Allah vrati u pređašnje stanje!' Potom je otišao kod bivšeg slijepca u njegovom pređašnjem liku i rekao: 'Siromah sam, ostao sam bespomoćan putujući, danas mi može pomoći samo Allah, zatim ti. Preklinjem te Onim Koji ti je vratio vid da mi dadneš jednu ovcu koja će mi poslužiti na putu!' A ovaj odgovori: 'I ja sam bio slijep, pa mi je Allah vratio vid, i bio sam siromašan, pa me On učinio imućnim, u ime Allaha, dajem ti koliko god želiš ovaca, i, Boga mi, neću tražiti da vratiš natrag ma koliko uzmeš.' Melek mu odgovori: 'Zadrži svoj imetak, bilo je ovo samo iskušenje, Allah je zadovoljan tobom, a rasrdio se na tvoje prijatelje.'"[69]

Imam El-Buhari poveo se za riječima: "*...danas mi može pomoći samo Allah, zatim ti*" kada je u *Es-Sahihu*, u dijelu *Zakletve i zavjeti*, naslovio poglavlje: *Zabranjeno je reći: "Šta htjedne Allah i ti", a diskutabilno je reći: "Uz mene je Allah i ti"*, u kojem je naveo hadis u skraćenoj formi ograničavajući se na dokaz.

Četvrto, hadisi koje smo spomenuli nisu u suprotnosti sa sljedećim ajetima: "A prigovaraju samo zato što su ih Allah, iz obilja Svoga, i Poslanik Njegov imućnim učinili." (Et-Tevba, 74)

"A kad ti reče onome kome je Allah milost darovao, a kome si i ti dobro učinio: 'Zadrži ženu svoju...'" (El-Ahzab, 37)

"Budi zahvalan Meni i roditeljima svojim..." (Lukman, 14)

Naime, u ajetu sure Et-Tevba Svevišnji je Allah obavijestio da ih je On učinio imućnim, i Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odnosno to je ustvari

[69] El-Buhari (3464) i Muslim (2964).

Allahovo djelo u smislu da je On odredio da postanu imućni, a Resulullahovo, sallallahu alejhi ve sellem, djelo u smislu da im je on dao imetak.

U ajetu sure El-Ahzab Allah, dželle šanuhu, govori da je Zejdu, radijallahu anhu, darovao milost uputivši ga u islam, a da mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dobro učinio što ga je oslobodio ropstva.

A u ajetu sure Lukman naredio je da se bude zahvalno Allahu, dželle šanuhu, jer je On stvorio čovjeka, i da se bude zahvalno roditeljima jer su oni uzrok čovjekovog postojanja na ovome svijetu.

I sve se to razlikuje od poistovjećivanja čovjekove i Allahove volje, jer, kako smo rekli, čovjekova volja zavisi od Allahove; ona je ne može preteći niti joj biti ravna. Zato o ovom pitanju treba dobro razmisliti.

Peto, prethodni su hadisi nepobitan dokaz protiv zabludjelih džebrija, koji odriču čovjekovu volju i tvrde da čovjek nema slobodu izbora, poredeći ga s perom kojim se igraju vjetrovi, a ovo je pitanje detaljno pojašnjeno u djelima koja se bave vjerovanjem.

6. poglavlje

Zabranjeno je huljenje vremena

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Svevišnji Allah kaže: 'Čovjek Me vrijeđa*[70] *huleći vrijeme. Neka niko od vas nipošto ne kaže: 'Prokleto vrijeme!', jer Ja sam vrijeme: smjenjujem noći i dane, a kada budem htio, učinit ću da nestane i noći i dana.''*[71]

Hadis je od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenesen i drugim putevima, odnosno u drugim verzijama: *"Nemojte huliti vrijeme jer je Svevišnji Allah rekao: 'Ja sam vrijeme, dajem da dolaze i prolaze dani i noći, i dajem da se smjenjuju vladari na Zemlji.''*[72]

"Nemojte huliti vrijeme, jer Allah je vrijeme!"[73]

"Svevišnji je Allah rekao: 'Čovjek Me huli govoreći: 'Prokleto vrijeme!', a Ja sam vrijeme, a Ja sam vrijeme.''[74]

---

[70] Budući da Svemogućem Allahu ništa ne može naštetiti, šteta od vrijeđanja vraća se na ljude i uzrokuje da se Allah, dželle šanuhu, na njih rasrdi, a Svevišnji Allah najbolje zna.

[71] El-Buhari (4826 i 7491) i Muslim (3 i 2246), i ovo je njegova verzija. Hadis su zabilježili i neki drugi muhadisi preko Ez-Zuhrija, on od Ibn el-Musejjiba, a on od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

[72] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Ahmed, 2/496, i neki drugi muhadisi preko Hišama b. Sa'da, on od Zejda b. Eslema, on od Zekvana, a on od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

[73] Muslim (5 i 2246), preko Hišama b. Hassana, on od Ibn Sirina, a on od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

[74] **Hadis je dobar.** Zabilježio ga je Ibn Ebu Asim, u djelu *Es-Sunna* (598) preko El-E'laa, on od svoga oca, a on od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Rekao sam: ovaj je lanac prenosilaca dobar, što tvrdi i šejh El-Albani.

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, onaj ko huli vrijeme kruži između širka i huljenja Svevišnjeg Allaha. Ibn Kajjim el-Dževzijja u tome smislu kaže: "U huljenju vremena tri su zlodjela: prvo, u tome je huljenje onoga što ne zaslužuje huljenje, tim prije jer je vrijeme jedno od Allahovih, dželle šanuhu, pokornih i poslušnih stvorenja, koje je potčinjeno čovjeku, i onaj ko ga huli preči je tome od vremena; drugo, njegovo je huljenje širk, jer onaj ko ga huli smatra da ono može naštetiti i dobro pribaviti, drži da je vrijeme naštetilo onome ko to ne zaslužuje, ili da je na strani onoga ko to ne zaslužuje, ili da je uzdiglo onoga ko toga nije dostojan, ili da je lišilo dobra onoga ko to ne zaslužuje, dakle, drži ga za najvećeg nepravednika, a brojni su i stihovi izrečeni kada je riječ o huljenju vremena; mnoge ga neznalice javno proklinju i osuđuju; i, treće, oni ustvari psuju Onoga Koji daje da se stvari odvijaju kako njima ne odgovara, a da se Allah, dželle šanuhu, za prohtjevima njihovim povodi, sigurno bi nestalo poretka na nebesima i Zemlji, a ako stvari budu po njihovoj volji, onda hvale vrijeme. Dakle, Gospodar vremena jeste Taj Koji daje i lišava, uzdiže i unizuje, a vrijeme nema apsolutno nikakvog udjela u tome, otuda je njihovo huljenje vremena ustvari huljenje Svemogućeg Allaha, to Ga vrijeđa, kako stoji u Ebu Hurejrinom, radijallahu anhu, predanju zabilježenom u dva *Sahiha*: *'Svevišnji je Allah rekao: 'Čovjek Me vrijeđa huleći vrijeme, Ja sam vrijeme.*" Na osnovu prethodnog možemo konstatirati da onaj ko huli vrijeme kruži između dvije stvari, i u jednu mora nužno upasti: ili huli Allaha, ili Mu čini širk. Naime, ako drži da vrijeme ima udjela u dešavanjima, mnogobožac je, a ako smatra da samo Allah, dželle šanuhu, daje da se stvari tako odvijaju, onda huli Njegova djela, a to je, ustvari, huljenje Allaha, dželle šanuhu."[75]

Drugo, mišljenje pagana da je vrijeme odgovorno za nevolje i nesreće koje ih pogađaju – ništavno je. Allah, dželle šanuhu, jeste Taj Koji čini da se stvari odvijaju na ovaj ili onaj način. Imam El-Begavi zapaža: "Arapi su kudili vrijeme i hulili ga prilikom nesreća jer njega su krivili za nesreće i neprijatnosti govoreći: 'Zadesila ga je zla sudbina; uništilo ga je vrijeme', pa je to zabranjeno hadisi-kudsijem: *'Neka niko od vas nipošto ne kaže: 'Prokleto vrijeme!'*" Svevišnji Allah u časnom Kur'anu citirao je riječi nevjernika: 'I govore: 'Postoji samo život naš zemaljski, živimo i umiremo, jedino nas vrijeme uništi" (El-Džasija, 24). Dakle, sve nesreće i teškoće pripisivali su vremenu i huleći Onoga Ko daje da se stvari tako odvijaju, a što je ustvari huljenje Svevišnjeg Allaha, jer On je Taj Koji određuje kako će se i šta desiti."[76]

Hafiz El-Munziri, komentirajući hadis, zapisao je: "Hadis je izrečen zato što su Arapi imali običaj da, kada ih pogodi kakva nesreća ili neprijatnost, hule sudbinu, vjerujući da je sudbina kriva za ono što ih je snašlo, kao što su od zvijezda tražili kišu i vjerovali da nju daju zvijezde, govoreći: 'Zbog te i te zvijezde pala je kiša.' Budući da se to smatra kao huljenje izvršioca, a jedini

---

[75] Šemsuddin b. Kajjim el-Dževzijja, *Zadul-mead*, 2/354-355.
[76] El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 12/357.

izvršilac u svemiru jeste Allah, Stvoritelj svega – Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio im je da hule sudbinu."[77]

Treće, izraz "vrijeme" nije Allahovo, dželle šanuhu, ime niti Njegovo svojstvo. Ibn Hadžer prenio je sljedeće riječi El-Kadija Ijjada: "Neki ljudi koji nisu kompetentni rješavati islamska pitanja tvrde da je *ed-dehr* (vrijeme) jedno od Allahovih, dželle šanuhu, imena. To je pogrešno. Vrijeme je period trajanja ovoga svijeta. A neki vrijeme definiraju na sljedeći način: 'Vrijeme je period trajanja Allahovih djela na ovome svijetu, odnosno sve što će Allah uraditi s čovjekom za njegovog života.' Neznalice iz redova dehrija i onih koji Svevišnjeg Allaha lišavaju atributa poveli su se za spoljašnjim značenjem hadisa i njime dokazuju, raspravljajući s onima koji nemaju dovoljno šerijatskog znanja. Po njima je vrijeme sve što se dešava u svemiru i period ovosvjetskog života, negirajući time Stvoritelja. Za pobijanje njihovog nastranog mišljenja dovoljan je nastavak hadisa: '*...smijenjujem noći i dane...*' a zar je moguće da dan i noć sami sebe smijenjuju?! Pa, neka je Svevišnji Allah vrlo visoko iznad onoga što oni govore."[78]

Četvrto, kada se radi o vokalizaciji riječi *ed-dehr*, ispravno ju je upotrijebiti u nominativu: *ed-dehru*. Muhammed b. Davud odbija tu mogućnost. S tim u vezi imam El-Begavi zapisao je: "Muhammed b. Davud osuđivao je muhadise koji su riječ stavljali u nominativ (ed-dehru) govoreći: 'Da je u nominativu, onda bi se riječ ubrajala u jedno od Allahovih, dželle šanuhu, imena.' On je riječ vokalizirao sa fethom: *ed-dehre*, odnosno kao priloško označivanje, govoreći da hadis znači: Ja sam taj dugi vremenski period, smijenjujem noć i dan. Hadis se ne može protumačiti na način kako ga je protumačio Muhammed b. Davud na osnovu jasnih Resulullahovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: '*Nemojte huliti vrijeme, jer Allah je vrijeme!*' Otuda se mišljenje muhadisa podudara s tradicijom i značenjem hadisa."[79]

Veliki šafijski autoritet El-Munziri rekao je identično onome što je zapazio i imam El-Begavi, dodavši da su "neki autoriteti ipak preferirali mišljenje Muhammeda b. Davuda, ali većina učenjaka drži da je imenica *ed-dehr* u nominativu".[80]

Ibn Hadžer prenio je sljedeće riječi imama El-Dževzija: "Ispravno je imenicu *ed-dehr* staviti u nominativ (ed-dehru) s više aspekata: prvo, imenica je kod muhadisa utvrđena u nominativu; drugo, da imenicu utvrdimo kao prilošku odredbu, zamišljeno bi značenje bilo: 'Ja sam vrijeme koje mijenjam', i u tome slučaju povod zabrane njegovog huljenja ne bi bio spomenut, tim prije što Svevišnji Allah daje da se smijenjuju dobro i zlo, a to ne iziskuje zabranu huljenja; i, treće, postoji verzija u kojoj jasno stoji: '*...jer Allah je vrijeme.*'"[81]

---

[77] Abdulazim el-Munziri, *Et-Tergibu vet-terhib*, 3/482.
[78] Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 10/566.
[79] El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 12/358.
[80] Abdulazim el-Munziri, *Et-Tergibu vet-terhib*, 3/482-483.
[81] Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 10/575.

7. poglavlje

Zabranjeno je razmišljanje o Allahovom Biću

Svevišnji je Allah rekao: "U stvaranju nebesa i Zemlje i u izmjeni noći i dana jesu, zaista, znamenja za razumom obdarene, za one koji i stojeći i sjedeći i ležeći Allaha spominju i o stvaranju nebesa i Zemlje razmišljaju. 'Gospodaru naš, Ti nisi ovo uzalud stvorio; hvaljen Ti budi i sačuvaj nas patnje u Vatri...'" (Alu Imran, 190-191)

"Reci: 'Posmatrajte ono što je na nebesima i na Zemlji!' – A ni od kakve koristi neće biti dokazi i opomene narodu koji neće da vjeruje." (Junus, 101)

"Mi nismo uzalud stvorili nebo i Zemlju i ono što je između njih; tako misle nevjernici, pa teško nevjernicima kada budu u vatri!" (Sad, 27)

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Razmišljajte o onome što je Allah stvorio, a nemojte razmišljati o Svevišnjem Allahu!'*[82]

Fedala b. Ubejd prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: *"Šta će se desiti sa sljedećim osobama, ne pitaj: čovjekom koji napusti zajednicu muslimana, koji je nepokoran vladaru i kao takav umre; robinjom ili robom koji odbjegnu i kao takvi umru; ženom kojoj je muž omogućio dostojan život pa se ona nakon njega razgoliti; oholom čovjeku, jer oholost je samo Allahovo svojstvo; čovjekom koji posumnja u Allaha; i s onim koji izgubi nadu u Allahovu milost, o njima ne pitaj.'*[83]

Aiša, radijallahu anha, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, govorio: *"Šejtan dođe čovjeku i upita: 'Ko te stvorio?' On odgovori: 'Allah.' Zatim upita: 'A ko je stvorio Allaha?' Kada se to desi, neka kaže: 'Vjerujem u Allaha i Njegove poslanike', to će odagnati šejtansku spletku.'*[84]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Šejtan dođe čovjeku i zapitkuje ga: 'Ko je stvorio ovo, ko je stvorio ono...' sve dok ga ne upita: 'A ko je stvorio tvoga Gospodara?' Pa, kada se to desi, neka zatraži utočište kod Allaha i neka prestane o tome razmišljati.'*[85] U drugoj verziji stoji: *"Uskoro će se ljudi međusobno pitati: 'Eto Allah je stvorio sve što postoji, a ko je stvorio Allaha, dželle šanuhu?' Kada ljudi to upitaju vi kažite: 'Allah je utočište svakome,*

---

[82] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Tako ga je okarakterizirao šejh El-Albani u djelu *Silsiletul-ehadisis-sahiha* (1788).

[83] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: imam El-Buhari, u djelu *El-Edebul-mufred* (590), Ahmed, 4/19, Ibn Hibban (4559), Ibn Ebu Asim, u djelu *Es-Sunna* (89) i imam El-Bezzar (84 – *Kešful-estar*), preko Ebu Hanija, on od Ebu Alije Amra b. Malika el-Dženbija, a on od Fedale. Rekao sam: njegov je lanac prenosilaca ispravan.

[84] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Ahmed, 6/258, s dobrim lancem prenosilaca budući da u njemu ima prenosilac po imenu Ed-Dahhak b. Osman el-Esdi, koji je saduk (razinom ispod povjerljivog prenosioca), ali predanje koje je zabilježio Ibn Hibban (41 – *Mevarid*), preko Mervana b. Mauvije, te ono što je zabilježio Ibn Sunni, u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (629 i 631), preko Es-Sevrija i Lejsa b. Ebu Sulejma – pojačava ga. Hadis također pojačavaju hadisi od Huzejme b. Sabita u Ahmedovom *Musnedu* i hadis Abdullaha b. Amra koji je zabilježio Et-Taberani u djelu *El-Kebir*. Na osnovu toga hadis se ubraja u najautentičnija predanja.

[85] El-Buhari (3276) i Muslim (134 i 214).

nije rodio i rođen nije, i niko Mu ravan nije', zatim pljucnite na lijevu stranu tri puta i tražite utočište protiv šejtana.'[86]

Enes, radijallahu anhu, kaže da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Svevišnji je Allah kazao: 'Zaista će tvoj ummet uvijek govoriti: 'Šta je ovo, šta je ono?', dok jednom ljudi ne kažu: 'Eto Allah je stvorio sve što postoji, a ko je Allaha stvorio?'"*[87] U drugoj verziji stoji dodatak: *"...i tada će zalutati.'*[88]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, Svemogući Allah u časnom Kur'anu podstiče ljude da razmišljaju o Njegovim ajetima i uzmu pouku, a to se razmišljanje odnosi na dvije stvari: prvo, na razmišljanje o kur'anskim ajetima, a zbog toga da bi čovjek robovao Allahu, dželle šanuhu, onako kako On traži i da bi se uvjerio u to da je časni Kur'an – Njegov nadnaravni govor, kom je neistina strana s bilo koje strane: "A zašto oni ne razmisle o Kur'anu? Da je od nekog drugog, a ne od Allaha, sigurno bi u njemu našli mnoge protivrječnosti." (En-Nisa, 82) Također: "Kako oni ne razmisle o Kur'anu, ili su im na srcima katanci!" (Muhammed, 24); i, drugo, razmišljanje o vidljivim znamenjima: Allahovim blagodatima, vlasti, moći... a zbog toga da bi se čovjek uvjerio u Allahovu veličinu i potvrdio da je časni Kur'an istina: "Reci: 'Posmatrajte ono što je na nebesima i na Zemlji!'" (Junus, 101) Također: "Mi ćemo im pružati dokaze Naše u prostranstvima svemirskim, a i u njima samim dok im ne bude sasvim jasno da je Kur'an istina. A zar nije dovoljno to što je Gospodar tvoj o svemu obaviješten?" (Fussilet, 53)

Drugo, za razmišljanje o vidljivim znamenjima i časnim ajetima Šerijat nije odredio posebno vrijeme ni položaj tijela, za razliku od sufija i filozofa koji su doznačili određeno vrijeme i položaj tijela za razmišljanje nazivajući to "razmišljanje o Allahu". Dokaz za to jesu Allahove, dželle šanuhu, riječi: "...za one koji i stojeći i sjedeći i ležeći Allaha spominju i o stvaranju nebesa i Zemlje razmišljaju. 'Gospodaru naš, Ti nisi ovo uzalud stvorio; hvaljen Ti budi i sačuvaj nas patnje u vatri...'" (Alu Imran, 191)

Treće, o Allahovom se Biću ne može razmišljati niti se ono može ikako pretpostaviti: "...a oni znanjem ne mogu Njega obuhvatiti." (Ta-Ha, 110) Ovo zato jer je Allahovo Biće veće i uzvišenije od toga da ga obuhvati ma kakav primjer i ma kakva mjera na kojima počiva razmišljanje o stvarima: "Pogledi do Njega ne mogu doprijeti, a On do pogleda dopire..." (El-En'am, 103). Dakle, niko i ništa ne sliči Stvoritelju: "...i niko Mu ravan nije." (El-Ihlas, 4) Otuda je

---

[86] Ebu Davud (4732), En-Nesai, u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (420), Ebu Avvana, 1/81-82, Ibn Abdulberr, u djelu *Et-Temhid*, 7/146, i neki drugi muhadisi s dobrim lancem prenosilaca. (Jedan od prenosilaca Muhammed b. Ishak jasno je izjavio da je hadis čuo, i nema straha da je učinio tedlis.)

[87] Muslim (136).

[88] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Ibn Ebu Asim, u djelu *Es-Sunna* (647), s lancem prenosilaca koji odgovara kriterijima imama Muslima, tvrdi šejh El-Albani.

Mudri Zakonodavac preko Svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da se razmišlja o Allahovom uzvišenom Biću.

Četvrto, razmišljanje o Allahovom Biću vodi u sumnju u Svemogućeg Allaha, a ko u Njega posumnja, stradat će, i nužno će se nametnuti zbunjujeće pitanje koje proizilazi iz razmišljanja i zbog koga se posrće: "Svevišnji je Allah stvorio sve što postoji, a ko je stvorio Allaha, dželle šanuhu? A to je pitanje kontradiktorno i njegova je logika neobjašnjiva, jer je Svevišnji Allah Stvoritelj, i nije stvoren, drugim riječima: "...i niko Mu ravan nije."

Tvrditi da se to dvoje u ovome slučaju može objediniti kontradiktorno je, to je čak nemoguće. Otuda što je ovo pitanje veoma zamršeno i zagonetno, šejtan prilazi i postavlja ga ljudima da bi posumnjali u Allaha, dželle šanuhu; kroz njega se uspoređuju stvorenja sa Stvoriteljem (a sve što je stvoreno mora imati Stvoritelja). I ako se čovjek ne zaustavi na vrijeme, usporedit će Stvoritelja sa stvorenjima i upast će u *temsil* (upoređivanje Allah sa stvorenjima) da Allah, dželle šanuhu, sačuva.

Peto, lijek za ovo šejtansko podbadanje i šejtansko razmišljanje jeste slijeđenje kur'ansko-hadiskih smjernica kada je riječ o tome. Njih je objasnio Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem: čitanje sure El-Ihlas, simbolično pljuckanje na lijevu stranu, traženje utočišta protiv prokletog šejtana, izjava: "Vjerujem u Allaha i Njegove poslanike", te prekidanje takvog razmišljanja i odustajanje od bilo kakve sumnje.

Šesto, Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, smjernice u tome pogledu korisnije su i sigurnije od duboke rasprave koja većinom vodi u zbunjenost i nedoumicu. Neka svako razmisli o Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: *"...to će odagnati šejtansku spletku."* A ko tako učini iskreno u ime Svevišnjeg Allaha i slijedeći Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, porazit će šejtana.

Sedmo, sljedbenici ispravne tradicije slijedili su spomenute smjernice kada je riječ o borbi protiv šejtanskih podbadanja. Naime, Ebu Zemil pripovijedao je: "Upitao sam Ibn Abbasa: 'Šta je to što osjetim u svojim grudima?' On me upita: 'A šta osjetiš?' Odgovorio sam: 'Allaha mi, nikada te ne bih mogao obavijestiti.' On se nasmija i upita: 'Da nije kakva sumnja! Od nje niko nije pošteđen, u tome je smislu objavljeno: 'Ako sumnjaš u ono što ti objavljujemo, upitaj one koji čitaju Knjigu, prije tebe objavljenu...' (Junus, 94).' Zatim me nasavjetova: 'Kada u svojim grudima osjetiš takvo nešto, pročitaj ajet: 'On je Prvi i Posljednji, i Vidljivi i Nevidljivi; i On sve zna!' (El-Hadid, 3).'"[89]

89 Ebu Davud (5110), a lanac prenosilaca je dobar.

8. poglavlje

Strogo je zabranjeno proricanje, posjećivanje proricatelja i vjerovanje u ono što govore

Svevišnji Allah rekao je: "Zar ne vidiš one kojima je dat jedan dio Knjige kako u kumire i šejtana vjeruju..." (En-Nisa, 51)

Muavija b. el-Hakem es-Sulemi pripovijedao je: "Dok smo jednom prilikom klanjali s Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, neki je čovjek kihnuo, pa sam mu nazdravio riječima: 'Jerhamukellah!' Ljudi su me na to prijekorno pogledali, pa sam rekao: 'Teško meni, zašto me tako gledaju?!' Počeli su udarati svojim rukama o bedra, iz čega sam shvatio da me ušutkavaju; zašutio sam. Nikada nisam vidio niti ću vidjeti boljeg učitelja od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, draži mi je od oca i majke. Boga mi, nije se prema meni grubo ponio niti me udario niti me ukorio, već nakon što je završio namaz, rekao je: *'U namazu nema mjesta za ljudski govor, namaz je slavljenje i veličanje Allaha i recitiranje Kur'ana'*, ili kako je već rekao. Rekao sam mu: 'Allahov Poslaniče, ja sam skoro prihvatio islam; znaj da među nama ima ljudi koji posjećuju i vračare.' On reče: *'Ali ti ih nemoj posjećivati.'* Obavijestio sam ga: 'Allahov Poslaniče, među nama ima ljudi koji imaju zle slutnje.' On je odgovorio: *'Zloslutnja je nešto normalno što čovjek osjeti u prsima, ali nemojte da vas ona odvrati od onoga što ste naumili uraditi.'* Rekao sam da se neki među nama bave geomantijom, a on kaza: *'Jedan se poslanik također bavio geomantijom, pa ko bude u tome vješt poput njega, uredu je.'"* Muavija je pripovijedao: "Imao sam robinju koja je čuvala ovce u blizini Uhuda i Dževanijje.[90] Jednog sam dana pogledao u stado i primijetio da je jednu ovcu vuk pojeo, a i ja sam čovjek, ljutim se kao i ostali ljudi, pa sam je pljesnuo. Kada sam otišao kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i ispričao mu šta se desilo, jako me ukorio. Sugerirao sam: 'Allahov Poslaniče, hoću li je osloboditi?' On je zatražio: *'Dovedi je kod mene.'* Kada sam je doveo, on je upitao: *'Gdje je Allah?'* 'Na nebu', odgovorila je. Ponovo je upitao: *'A ko sam ja?'* 'Ti si Allahov Poslanik', odgovorila je. *'Oslobodi je, zaista je ona vjernica'*, zaključi Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem."[91]

Safijja b. Ebu Ubejd prenosi od jedne Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, žene da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Ko posjeti vračara i upita ga nešto u vezi s gajbom, pa mu povjeruje, njegov namaz neće biti primljen četrdeset dana.'*[92]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijeda da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Ko posjeti vračara i povjeruje u ono što govori; ko priđe svojoj*

---

[90] Dževanijja je mjesto u blizini Uhuda, sjeverno od Medine.
[91] Muslim (538).
[92] Muslim (2230).

supruzi dok je u mjesečnom ciklusu, ko priđe svojoj supruzi u analni otvor, odrekao se onoga što je objavljeno Muhammedu.'[93]

Ebu Derda, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Visoke stupnjeve u Džennetu neće zaraditi onaj ko se bude bavio vračanjem, niti onaj ko se bude povodio za strelicama mejsira, niti onaj ko se vrati s puta iz zloslutnje.'*[94]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, imam El-Begavi zapisao je: "*Kahin* je onaj čovjek koji ljude obavještava o onome šta će se desiti u budućnosti, koji tvrdi da zna tajne i nepoznato. Među Arapima bilo je vračeva koji su tvrdili da znaju nepoznato, neki od njih tvrdili su da surađuju s kolovođom džina i da imaju džinicu koja im prenosi vijesti, a neki su govorili da mogu nazrijeti budućnost na osnovu znanja koje posjeduju. A *arraf* je onaj čovjek koji tvrdi da uz pomoć uzroka i indicija može otkriti nepoznato: naprimjer, ko je ukrao određenu stvar, gdje je izgubljena stvar, ko je s određenom ženom počinio nemoral itd. Ima i onih što astrologe nazivaju vračevima."[95]

---

[93] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (3904), Et-Tirmizi (135), En-Nesai, u djelu *El-Kubra*, 10/124 (*Tuhfetul-ešraf*), Ibn Madža (639) i neki drugi muhadisi, preko Hakima el-Esrema, on od Ebu Temime el-Hudžejmijja, a on od Ebu Hurejre. Imam Et-Tirmizi rekao je: "Ne znamo da je ovaj hadis prenio iko drugi osim Hakima el-Esrema, on od Ebu Temime el-Hudžejmijja, a on od Ebu Hurejre." Imam El-Buhari u djelu *Et-Tarihul-kebir*, 3/17, kaže: "Ovaj se hadis ne može pojačati; nije potvrđeno da je Ebu Temima iz Basre slušao hadise od Ebu Hurejre, radijallahu anhu." A Ibn Hadžer u djelu *Et-Telhisul-habir*, 3/180, prenio je sljedeće El-Bezzarove riječi: "Ovaj je hadis munker, Hakimova se predanja ne uzimaju kao validna; svaki hadis koji je sam prenio slab je." Dakle, hadis je odbačen zbog dvije mahane: prvo, Hakim b. es-Esrem slab je prenosilac; i, drugo, zbog prekida u lancu prenosilaca između Ebu Temime el-Hudžejmijja i Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Rekao sam: po meni je njihovo mišljenje neispravno s dva aspekta: prvi, iako je imam El-Buhari rekao da se ovaj Hakimov hadis ne može pojačati (jer je nepouzdan, op. prev.), njemu to ne šteti jer su ga povjerljivim okarakterizirali Ibn Medini, Ebu Davud i Ibn Hibban, i ne znam da njega iko smatra slabim prenosiocem osim što ne prihvataju ovaj hadis, koji je prenio sam iz svoje generacije. Također ni ocjena Ibn Hadžera u *Et-Takribu* da su njegovi hadisi slabi – nije postojana, a tačnija je ocjena imama Ez-Zehebija u *El-Kašifu*, 1/186, gdje kaže: "On je saduk"; i, drugi, ne znamo da iko osim imam El-Buharija drži da u lancu prenosilaca između Ebu Temime i Ebu Hurejre postoji prekid. Ovo je zato jer je El-Buhari uvjetovao savremenost i susret prenosilaca kada je riječ o autentičnosti hadisa. Po meni je savremenost dovoljna ako određeni prenosilac nije posezao za tedlisom (tj. ako nije, ispuštajući jednog prenosioca, prenosio od onog od koga nije čuo), a Ebu Temima nije se time bavio, već je pouzdan kod većine muhadisa, čak je i El-Buhari od njega prihvatao hadise. Jednom riječju, hadis je autentičan, što tvrdi i imam El-Iraki u djelu *El-Emali*. Da dodamo i to da je hadis prenesen i s drugim lancima, a pojačavaju ga i neki drugi hadisi. Neke od njih spomenuo je Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 10/217, gdje kaže: "Hadis pojačavaju i predanja koja je preko Džabira i Imrana b. Husajna s dobrim lancima zabilježio imam El-Bezzar."

[94] **Hadis je dobar.** Vidjeti: *Silsiletul-ehadisis-sahiha* (2161).

[95] El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 12/182.

Rekao sam: zabranjeno je i bacanje piljaka, gledanje u zvijezde, čitanje dlana, geomantija, gledanje u fildžan itd.

Drugo, kada je riječ o posjećivanju vračeva, prenesene su dvije različite prijetnje: neprimanje namaza i nevjerstvo. Naime, ako čovjek posjeti vračara ne vjerujući u ono u šta on govori neće mu biti primljen namaz četrdeset dana, a ako povjeruje u njegove riječi, nema ništa s onim što je objavljeno Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem; naime, vjerovanje u Allaha i vjerovanje u ono što govori vrač ne može se sastati u srcu muslimana.

Treće, Ibn Hadžer prenio je sljedeće El-Hattabijeve riječi: "Vračevi su oštroumni, zli, vatrenog temperamenta i veoma pokvareni ljudi kojima su šejtani ovladali zbog međusobne sličnosti i pomažu im svim raspoloživim sredstvima. Vračanje je u paganstvu bilo veoma rašireno, posebno među Arapima, tim više što tada nije bilo poslanika. Među njima postojali su brojni načini pristupa vračanju. Naime, nekima vijesti donose džini koji se uspinju jedan na drugog sve dok ne dosegnu visinu na nebu s koje mogu čuti ono što ih interesira, a kada džin čuje određenu vijest, prenosi je onome ispod sebe, i tako sve dok vijest ne dospije do vrača, pa on na zrno istine doda tovar neistine. Kada je s pojavom islama objavljen Kur'an, nebo je zaštićeno od šejtana, i Svevišnji je Allah na njih slao zvijezde padalice, i ostalo je da onaj gornji krišom čuje neku vijest i prenese je dolje prije nego što ga pogodi padalica, na šta nas upućuju Allahove riječi: '...a onoga koji što ugrabi – stigne svjetlica blistava...' (Es-Saffat, 10). Prije pojave islama vračari su mnogo pogađali šta će se desiti, kako su pripovijedali Šikk i Setih, ali je s pojavom islama to smanjeno, skoro iskorijenjeno, hvala Allahu. Među vračevima ima i onih koje džin izvijesti o onome što je samo on vidio, a što čovjek pretežno ne zna, ili ono što je vidio prisutni, ali ne i odsutni. Ima i onih koji se oslanjaju na slutnje, pretpostavke i nagađanja, a to Svemogući Allah da nekim ljudima, osim što na to dodaju mnoge laži. A ima i onih koji se oslanjaju na iskustvo i običaj, pa na osnovu prethodnog, sličnog, događaja tvrde da će se desiti tako i tako. Ova posljednja rabota uveliko liči crnoj magiji (sihru), tim prije što neki od njih posežu za gatanjem iz leta ptica, bacanjem piljaka i na osnovu položaja zvijezda, a sve je to Šerijatom zabranjeno."[96]

Četvrto, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, objasnio je razlog zbog koga vrač pogađa istinu, da to ne bi obmanulo čovjeka. Naime, Aiša, radijallahu anha, pripovijeda da je svijet pitao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o vračevima, a on je odgovorio: *"Oni su ništarije!"* Rekoše: "Ali, Allahov Poslaniče, oni nekada kažu istinu govoreći o budućnosti." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče im: *"Tu istinu džin ugrabi i šapne je svome prijatelju vraču, pa on na nju doda još stotinu laži."*[97]

[96] Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 10/217.
[97] El-Buhari (5762) i Muslim (2228).

9. poglavlje

Zabranjeno je vješanje zapisa i hamajlija

Svemogući Allah rekao je: "Ako te od Allaha neka nevolja pogodi – pa, niko je osim Njega ne može otkloniti; a ako i kakvo dobro podari – pa, samo je On Svemoćni..." (El-En'am, 17)

"Ako ti Allah dade kakvu nevolju, niko je osim Njega ne može otkloniti, a ako ti zaželi dobro, niko ne može blagodat Njegovu spriječiti; On njome nagrađuje onoga koga hoće od robova Svojih; On prašta i milostiv je." (Junus, 107)

Ukba b. Amir el-Džuheni, radijallahu anhu, pripovijeda da je kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, došlo deset ljudi da mu daju prisegu, pa je primio od deveterice, a od jednog nije. Ashabi mu rekoše: "Allahov Poslaniče, zašto si prihvatio prisegu od ove deveterice, a od ovoga nisi?!" Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kaza: "*Zato što na sebi ima hamajliju.*" Čovjek odmah uvuče ruku u njedra i uništi hamajliju[98]. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tada je primio i njegovu prisegu, dodavši: "*Ko okači hamajliju počinio je širk.*"[99]

Zejneba, žena Abdullaha b. Mesuda, radijallahu anha, pripovijeda: "Jedna starica koja je davala zapise protiv crvenila dolazila je kod nas; a mi smo imali visok krevet. Kada bi Abdullah ušao u kuću, malo bi se nakašljao i progovorio, pa bi se ona zaklonila od njega. Jednom je prilikom došao i sjeo pored mene, te na meni vidio konac i upitao: 'Šta je ovo?' Odgovorila sam: 'To mi je zapis protiv crvenila.' On ga je dohvatio, potrgao i bacio, rekavši: 'Abdullahova porodica nema potrebe da čini širk. Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: '*Zaista su zapisi, hamajlije i tivele*[100] *širk.*'"[101]

Abbad b. Temim prenosi da ga je Ebu Bešir el-Ensari, radijallahu anhu, obavijestio da je s Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, bio na putu, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao izaslanika da prenese ljudima koji su se bili spremili za počinak: "*Neka niko od vas na vratu deve nipošto ne ostavi metalnu žicu*[102] *niti bilo kakvu drugu a da je ne presiječe!*"[103]

---

[98] Arapi su na svoju djecu vješali školjčice koje su ih, prema njihovom vjerovanju, čuvale od uroka.

[99] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ahmed, 4/156, i El-Hakim, 4/219, preko Jezida b. Ebu Mensura, on od Duhajna el-Hidžrija, a on od Ukbe. Lanac prenosilaca ispravan je.

[100] *Tivela* je vrsta zapisa koji u sebi ima sihra i drugih zabranjenih stvari. Arapi su vjerovali da ovaj zapis kod čovjeka izaziva ljubav prema supruzi.

[101] **Hadis je autentičan na osnovu mnoštva lanaca prenosilaca.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (3383), Ibn Madža (3530), Ibn Hibban (6090), Ahmed, 1/381, El-Hakim, 4/216, 217, 417 i 418, El-Bejheki, 9/350, Et-Taberani, u djelu *El-Kebir* (10503) i neki drugi muhadisi, brojnim putevima zbog kojih je hadis, nesumnjivo, autentičan.

[102] Govoreći o tome zašto su Arapi stavljali žicu na vratove deva, Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 6/142, prenio je od Ibn Dževzija tri mišljenja o tom pitanju: prvo, to su radili da ih, po njima, sačuvaju od uroka, pa im je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da ih presijeku, dajući

Šujejm b. Bejtan prenosi da je čuo kako Ruvejfia b. Sabit, radijallahu anhu, pripovijeda da mu je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: '*O Ruvejfia, možda ćeš nakon mene mnogo poživjeti, zato obavijesti ljude da se Muhammed odriče svakoga ko zaveže svoju bradu*[104], *svakoga ko okači metalnu žicu na vrat svoje deve i svakoga ko se nakon fiziološke potrebe očisti životinjskim izmetom ili životinjskom kosti.*'[105]

Isa b. Ebu Lejla pripovijedao je: "Došao sam kod Ebu Mabeda Abdullaha b. Ukejma el-Džuhenija da ga posjetim, a bolovao je od crvenila. Sugerirali smo mu: 'Zar nećeš okačiti kakav zapis?' On je odgovorio: 'Smrt je bliža od toga; čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: '*Ko na sebe okači nešto bit će mu prepušten.*'''"[106]

Abdullah b. Abbas, radijallahu anhu, pripovijedao je kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: '*Pokazani su mi narodi i među njima sam vidio kako neki poslanici prolaze sa skupinom svojih sljedbenika, a vidio sam i poslanika s kojim nije bilo nikoga. Tada mi je pokazano veliko crnilo, pa sam upitao: 'Ko je ono, da li je ono moj ummet?' Neko odgovori: 'Ne, ono je Musa sa svojim narodom, pogledaj u horizont.' Kada sam pogledao u horizont, vidio sam crnilo koje ga je ispunjavalo. Neko mi ponovo reče: 'Pogledaj na onu stranu.' Pogledao sam i vidio crnilo koje je ispunjavalo horizont. Rekoše mi: 'Ono je tvoj ummet; iz njega će u Džennet ući sedamdeset hiljada ljudi bez prethodnog polaganja računa.*''' Ibn Abbas, radijallahu anhu, dalje pripovijeda: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ušao je u svoju kuću ne objasnivši o kome se radi. Ljudi su počeli nagađati: 'Mi smo povjerovali u Allaha i slijedimo Njegovog Poslanika, jesmo li to mi, ili su naša djeca koja su rođena u islamu, za razliku od nas, mi smo rođeni u paganstvu...' Kada je to saznao, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je i rekao: '*To su oni što ne traže liječenje rukjom, niti imaju zle slutnje koje obznanjuju, niti se liječe kauterizacijom, a na svoga se Gospodara oslanjaju.*'

---

im na znanje da žice ne mogu odbiti Allahovo određenje; drugo, to im je zabranio da se životinje ne bi udavile prilikom trčanja; i, treće, na njih su vješali zvona, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da ih presijeku.

[103] El-Buhari (3005) i Muslim (2115).

[104] To je vrsta liječenja brade kada se ona skupi i skvrči. To je u suprotnosti sa sunnetom kada je riječ o njenom češljanju. Neki kažu da se hadis odnosi na usukivanje brade zbog oholosti i radi dopadljivosti, što je praksa nearapa, a postoje i neka druga tumačenja hadisa, a Allah, opet, najbolje zna.

[105] En-Nesai, 8/135, Ebu Davud (36), imam Ahmed, 4/108, i neki drugi muhadisi, preko Ajjaša b. Abbasa, a on od Šujejma. Rekao sam: ovaj je lanac vjerodostojan. Ebu Davud (37) zabilježio ga je i kao predanje Abdullaha b. Amra, radijallahu anhu, također s vjerodostojnim lancem.

[106] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: Et-Tirmizi (2072), Ahmed, 4/311, i El-Hakim, 4/216, preko Muhammeda b. Ebu Lejle, a ovaj od svoga brata Ise. Rekao sam: ovaj je lanac prenosilaca slab jer je Muhammed imao slabo pamćenje. Hadis pojačava predanje koje je preko Ebu Hurejre, radijallahu anhu, zabilježio imam En-Nesai, 7/112, a u kojem stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko sveže čvor i puhne u njega sahir je, a ko se bavi sihrom čini širk; a onaj ko na sebe nešto okači bit će mu prepušten."* I ovaj je lanac slab jer je Abbad b. Mesira el-Menkari slab prenosilac, a Hasan nije ovaj hadis čuo od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Međutim, ovi putevi pojačavaju jedni druge i hadis je dobar, a Allah najbolje zna.

Ukaša b. Mihsan ustade i upita: 'Jesam li ja jedan od njih?' *'Jesi'*, odgovori Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem. Na to ustade drugi čovjek i postavi isto pitanje, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, njemu odgovori: *'U tome te pretekao Ukaša.'"*[107]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, vješanje hamajlija na tijelo jedno je od paganskih obilježja. Hamajlije ne donose nikakvo dobro niti otklanjaju ikakvu štetu, to je ljudska samoobmana i šejtanska spletka. Mnogi su Arapi prije pojave islama vješali hamajlije i to je kod njih bilo uobičajeno. Vrste njihovih hamajlija spomenuo je Dževvad b. Alija u svojoj knjizi *Fi tarihil-arebi kablel-islam*: prvo, *nufere*, i to je hamajlija koju su stavljali na vrat djeci kako bi tjerala džine i ljude od njih i izazvala averziju prema njima. Neki su na djecu stavljali i nečiste predmete: krpu natopljenu krvlju od menstruacije, kosti i sl., a neki su im nadijevali ružna imena, kao naprimjer: Kunfuz (jež; miš) i sl.; drugo, *sinnus-saleb* ili *sinnul-hirre*; treće, *ukare*, i to je hamajlija protiv trudnoće, odnosno to su konci koje žena veže oko bokova; četvrto, *jendželib*, i to je hamajlija za vraćanje muževe naklonosti nakon što se rasrdi na suprugu; peto, *tivele*, *kirzahle*, *derdebis*, *kahle*,

---

[107] El-Buhari (5705) i Muslim (220). Rekao sam: u Muslimovoj verziji umjesto riječi: "*...niti se liječe kauterizacijom...*" stoje riječi: "*...niti liječe rukjom...*" Učenjaci su objasnili da se radi o nastranosti ove verzije kada je riječ o tekstu hadisa i lancu prenosilaca. Koliko znam, prvi ko je na to ukazao bio je šejhul-islam Ibn Tejmijja. To je prenio njegov učenik Ibn Kajjim el-Dževzijja u *Zadul-meadu*, 1/495, gdje je rekao: "Riječi: '*...niti liječe rukjom...*' greška su jednog od prenosilaca. Čuo sam šejhul-islama Ibn Tejmijju kako govori: 'Ispravno je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'To su oni što ne traže liječenje rukjom...'* Rekao sam: ovi će ljudi u Džennet ući bez prethodnog polaganja računa zbog ispovijedanja potpunog tevhida, zbog čega je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i obavijestio da oni nisu tražili da ih neko liječi rukjom, već su se na svoga Gospodara iskreno oslanjali, i taj iskreni oslonac na Njega, pouzdanje u Njegovu pomoć, zadovoljstvo Njime, traženje ispunjenja potreba kod Njega učinili su da ne traže da ih se liječi rukjom niti bilo čime drugim. Ni zla slutnja nije ih odvraćala od onoga što su namjeravali učiniti; zla slutnja samo umanjuje vjerovanje i slabi ga." Hafiz Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 11/408-409, prigovorio je šejhul-islamovom mišljenju, ali mislim da nije u pravu zbog dvije stvari: prvo, zato što se, prigovarajući njegovom mišljenju, a ugledajući se na neke učenjake, poveo za pravilom da se informacija više od pouzdanog prenosioca prihvata, i da se ne smije kazati kako je pogriješio i ako se njegova greška u prenošenju može ispraviti. (Naime, Seid b. Mensur, prenosilac verzije sa spomim dodatkom, imao je dobro pamćenje, i od njega su prihvatali El-Buhari i Muslim, a Muslim je od njega prihvatio ovu verziju hadisa.) Rekao sam: ovo nije ono što je u hadiskoj terminologiji poznato kao informacija više od pouzdanog prenosioca, već je posrijedi proturječnost između verzije pouzdanog i više pouzdanih prenosilaca, i takva se verzija naziva *šaz*, i, drugo, pogriješio je kada je rekao: "Smisao zbog čega je šejhul-islam odbacio ovu verziju nalazi se kako u onome koji traži liječenje rukjom, tako i u onome koji liječi druge. Naime, ako je, po Ibn Tejmijji, onaj ko ne traži rukju realizirao potpun oslonac na Allaha, dželle šanuhu, onda ne treba ni druge time liječiti zbog potpunog oslonca." Rekao sam: ipak postoji razlika između dvije situacije. Naime, svojevoljno učenje rukje nekome situacija je gdje on čini netraženo dobročinstvo, dočim je traženje rukje situacija u kojoj čovjek nešto traži.

kerar i *hemre* jesu hamajlije za pridobijanje ljubavi među supružnicima, kod Arapa su hamajlije: *kerar* i *hemre* imale sljedeću formu: "O *kerar*, vrati mi ga ponovo, o *hemre* začaraj ga, ako mi dođe, učini ga radosnim, a ako ne dođe, veliku mu štetu nanesi"; šesto, *hisme*, i to je hamajlija koja se koristi prilikom ulaska kod vladara i prilikom parnice, stavlja se ispod prstena, u dugme košulje, u remen za sablju i sl.; sedmo, *atfe*, i to je ogrlica koja se koristi za dobijanje osjećajnosti; osmo, *selvane*, i to je providna perla koja se ukopa u zemlju i tamo drži dok ne pocrni, zatim je čovjek nađe, izvadi iz zemlje i opere, pa ga ona utješi i raspoloži, ova je vrsta u smislu zapisa; deveto, *kabele*, i to je bijela školjka koja se kao hamajlija stavlja konju na vrat da ga zaštiti od uroka; deseto, *ved'a*, i to je bijeli kamen koji izbaci more, a koristi se kao hamajlija protiv uroka; jedanaesto, stavljanje zlatnog nakita na onoga koga je ujela zmija i sl., uz vjerovanje da će ga to izliječiti, a istovremeno vjerujući da bi on umro ako bi se na njega stavio nakit od olova; dvanaesto, vješanje zečijeg članka, a koristi se protiv uroka i sihra; i, trinaesto, *tahvita*, a to je usukani konac crvene i crne boje na kojem se nalaze školjke i polumjesec od srebra, a koriste ga žene protiv uroka vežući ga oko sebe.

Drugo, hamajlije su raširene i danas, iako se formalno razlikuju od onih prvih; vjerovanje je isto. Naime, predislamski su Arapi vješali metalnu žicu na vrat deva da ih sačuva od uroka, a neuki muslimani sada stavljaju konjsku potkovicu na ulaz u kuću, odnosno na prednji ili zadnji dio auta stavljaju obuću, odnosno zelenu školjku kače na unutrašnji retrovizor, da se, po njihovom uvjerenju, sačuvaju uroka. Ove zablude među muslimanima najviše šire promicatelji sufizma. Naime, šejh El-Džezuli, autor djela *Delailul-hajrat*, nastoji se približiti Svevišnjem Allahu preko talismana i kojekakvih dova. U dovi koja se uči sedmog dana, nedjeljom, kaže: "Moj Allahu blagoslovi Muhammeda i njegovu porodicu sve dok guču golubovi i prolazi vrijeme i dok se koriste talismani!"

Treće, vješanje hamajlija može biti veliki širk, koji izvodi iz islama, a može biti i mali, shodno uvjerenju onoga koji je nosi na sebi i na osnovu nje same. Hamajlije čija upotreba dovodi do velikog širka jesu *kerar* i *hemre*, o čemu smo govorili. Naime, onaj ko ih vješa uvjeren je da one otklanjaju štetu i donose korist, a to je širk u rububijetu, a čini i širk u uluhijetu, jer njima upućuje dovu i moli ih za pomoć.

Neke od tih talismana spomenuo je imam Eš-Šukajri u svome vrijednom djelu *Es-Sunenu vel-mubtedeat*, na str. 326, prenoseći iz knjige *Er-Rahmetu fit-tibbi vel-hikma*, a u vezi s liječenjem od slijepila: "O oči toga i toga, preklinjem vas Šerahijom, Berahijom, Ednevajom, Asbaetom, Alu Šedajom... O oči toga i toga, preklinjem vas Šehtom, Behtom, Ešhetom..." A to je preklinjanje šejtanima, Allah nas sačuvao nevjerstva i od toga da nas On ostavi na cjedilu.

U nekim talismanima ljudi se poigravaju časnim Kur'anom, kao što je slučaj sa hamajlijom protiv upale oka, a koja je također zapisana u djelu *Es-Sunenu vel-mubtedeat*, na str. 325:

"Reci: 'On je Allah – Jedan'/, upalu oka imam/crvenilo u bionjači/, a dovoljan mi je Allah kao utočište/. Moj Bože, priznajem ja/, dijete nemaš Ti/. Izliječi oko moje, Bože, zle upale sačuvaj me Ti/. Allah saučesnika nema/i niko Mu ravan nije."

Također je u prethodnom djelu na 332. stranici opisao i sljedeći zapis protiv ženskih spletki:

"Zar nisi čuo šta je sa ženom Gospodar tvoj uradio!/Zar ženino lukavstvo nije omeo/i na ženu jata ptica poslao/koje su na nju grumenje od gline pečene bacale/, pa je On nju kao lišće koje su crvi istočili učinio?/O Ti Koji liječiš, o Silni, Jaki!"

Četvrto, kada je riječ o kačenju zapisa na kojima su ispisani kur'anski ajeti, hadisi ili dove ispravnog sadržaja, učenjaci imaju dva oprečna mišljenja. Naime, jedni to smatraju dopuštenim i povode se za općim značenjem ajeta: "Mi objavljujemo u Kur'anu ono što je lijek i milost vjernicima..." (El-Isra, 82). Za dokaz su uzeli i Aišine, radijallahu anha, riječi: "Hamajlija je ono što se okači na tijelo prije nastupanja bolesti, a ne poslije", kao i postupak Abdullaha b. Amra, radijallahu anhu, koji je na svoju maloljetnu djecu kačio zapis s ispisanom dovom protiv straha: "U ime Allaha, utječem se Allahovim savršenim riječima od Njegove srdžbe i kazne, zlih ljudi, šejtanskih priviđenja i njihovog prisustva!"

Drugi učenjaci drže da je zabranjeno vješanje bilo kakvih zapisa. A mišljenje onih koji to dopuštaju, odbacuju iz sljedećih razloga: prvo, hadisi koji zabranjuju kačenje zapisa općeniti su, a ne postoji poseban dokaz koji tu općenitost stavlja van snage, i hadisi se, prema tome pravilu, moraju prihvatiti kao općeniti; drugim riječima, iz te se zabrane ne mogu izuzeti zapisi na kojima su ispisani kur'anski ajeti, hadisi ili dove ispravnog sadržaja; drugo, da je to bilo dopušteno, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, objasnio bi propis u vezi s tim kao što je objasnio propis u vezi s učenjem rukje (o čijim ćemo detaljima govoriti nešto kasnije), i, prema tome, 82. ajet iz sure El-Isra odnosi se na uputu nakon zablude, izbavljenje iz tmine na svjetlo i učenje rukje čiji je sadržaj ispravan, a u vezi s kojom postoji validan i jasan dokaz; treće, spomenuti je ajet sažet, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, objasnio ga je upućujući nas kako se liječi Kur'anom: njegovim učenjem, činjenjem onoga što naređuje, klonjenjem onoga što zabranjuje, a kada je riječ o kačenju ajeta na tijelo, nije prenesen nijedan hadis; četvrto, prehodno spomenuto predanje od Abdullaha b. Amra, radijallahu anhu, slabo je. Naime, Amr b. Šuajb prenio je od svoga oca Šuajba da ih je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, poučavao kako se čini dova protiv straha: *"Utječem se Allahovim savršenim riječima od Njegove srdžbe i kazne, zlih ljudi, šejtanskih priviđenja i njihovog prisustva!"* Šuajb dalje pripovijeda: "Abdullah b. Amr, radijallahu anhu, ovoj je dovi poučavao odraslu djecu, a ispisao bi je i okačio na onu malehnu što je nisu mogla zapamtiti." Ovo su predanje zabilježli sljedeći muhadisi: Ebu Davud (3893), Et-Tirmizi (3590), En-Nesai, u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (765 i 766), Ahmed, 2/181, Ibn Sunni, u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (746), El-Hakim, 1/548, El-Bejheki, u djelima: *El-Esmau ves-sifat*, str. 241, i *Ed-deavatul-kebir* (378 i 530), Osman b. Seid ed-Darimi, u djelu *Er-reddu alel-džehmijje* (314 i

315), Ebu Bekr eš-Šafi, u djelu *El-Gilanijat* (578), El-Buhari kao muallek-predanje, u djelu *Halku efalili-ibad* (440), preko Muhammeda b. Ishaka, on od Amra b. Šuajba, on od svoga oca Šuajba, a ovaj, opet, od svoga oca. Rekao sam: ovaj je lanac prenosilaca slab budući da je Muhammed b. Ishak bio mudellis, i ni u jednom lancu koji sam pronašao nije izjavio da je hadis lično čuo. Doduše, dova protiv straha koja se pripisuje Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, ima potporu u hadisu koji je preko Halida b. el-Velida zabilježio Ibn Sunni, u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (638 i 748), te imam El-Bejheki, u djelu *El-Esmau ves-sifat*, str. 241, ali hadis je mursel. Također je podupire i drugo predanje koje je zabilježio Ibn Sunni, u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle* (740), sa slabim lancem prenosilaca koji je tu karakteristiku dobio zbog prenosioca Ebu Hišama er-Rifaija. Na osnovu toga, hadis u kojem je spomenuta dova dobar je na osnovu drugih predanja. Ali predanje u kojem stoji da je Abdullah b. Amr, radijallahu anhu, tu istu dovu vješao kao zapis na djecu nije autentično jer ga je prenio Muhammed b. Ishak, koji nije izjavio da je hadis čuo, dakle, i nije ga dopušteno uzimati kao dokaz kada je riječ o vješanju zapisa na kojima su ispisani časni ajeti, a o tome da je ovo samo postupak ashaba da i ne govorimo.

Imam Eš-Ševkani zapisao je: "...a postoje dokazi da je vješanje zapisa zabranjeno i postupak Abdullaha b. Amra, radijallahu anhu, ne može se uzeti za dokaz."[108]

Tome u prilog ide i izjava Ibrahima en-Nehaija, koju je zabilježio imam Ebu Ubejd, u djelu *Fedailul-Kur'an*, 1/111, a u njoj stoji: "Ashabi su prezirali vješanje zapisa, bili na njima ispisani ajeti ili bilo šta drugo."

Štaviše, oni učenjaci koji sve ovo zabranjuju povode se za principom o preventivnom sprečavanju zla. Naime, kažu da je to zabranjeno i iz toga razloga da se ne bi pomiješali zapisi u kojima ima širka s onima iz časnog Kur'ana, a ako bi se pomiješali, ljudi ne bi osuđivali ni one neispravne jer nisu sigurni o kojem se tačno radi, što bi dovelo do toga da se ljudi poigravaju Kur'anom i iskrivljuju njegove ajete, a primjere za to ste pročitali; ovo može čak odvesti i do toga da ga ljudi ponižavaju, Allah nas toga sačuvao! Još da podsjetimo: princip o preventivnom sprečavanju kada je riječ o sprečavanju širka i grijeha jedan je od ciljeva Šerijata.

Otuda možemo reći: prioritetnije je mišljenje da je pokuđeno vješati zapise na kojima su ispisani kur'anski ajeti, hadisi i dove ispravnog sadržaja, a Svevišnji Allah, opet, najbolje zna.

Peto, zabranjeno je liječiti onom rukjom koja u sebi sadrži širk, a onu čije je značenje ispravno dopušteno je učiti. Dokaz za to jeste predanje Kurejba el-Kindija, koji je pripovijedao: "Jednog me dana za ruku uze Alija b. el-Husejn i odvede kod jednog starca iz plemena Kurejš koji se zvao Ibn Ebu Hasma. Kada smo stigli u mesdžid, on je klanjao prema jednom stupu; sjeli smo kraj njega. Kada je završio i vidio Aliju, okrenuo se prema njemu. Alija mu reče: 'Ispričaj nam hadis od svoje majke, a koji se bavi rukjom.' On kaza: 'Pričala mi je majka

[108] Muhammed b. Alija eš-Ševkani, *Tuhfetuz-zakirin*, str. 86.

da je za vrijeme paganskog doba liječila rukjom, a kada se pojavio islam, rekla je: 'Neću nikoga liječiti dok ne upitam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, s tim u vezi.' Otišla je kod njega i upitala ga, na šta joj je rekao: *'Liječi onom rukjom u kojoj nema širka.*'"[109]

Avf b. Malik el-Ešdžei, radijallahu anhu, pripovijeda: "Liječili smo učenjem rukje za vrijeme paganskog doba, pa smo jedno prilikom upitali: 'Allahov Poslaniče, šta ti misliš u vezi s tim?' Odgovorio je: *'Predočite mi rukje kojima liječite; ne smeta liječiti onom rukjom u kojoj nema širka.*'"[110]

Otuda je imam El-Begavi zapisao: "Zabranjeno je liječiti onom rukjom koja sadrži širk ili šejtanska imena ili nejasnom rukjom koja je na stranom jeziku, u kojoj može biti i sihra i nevjerstva. A liječenje Kur'anom i zikrullahom poželjno je..."[111] Zatim je naveo brojne hadise koji na to upućuju.

I sljedeći je hadis dokaz da je poželjno da se muslimani međusobno liječe rukjom u kojoj nema širka. Naime, Džabir b. Abdullah, radijallahu anhu, pripovijeda: "Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio liječenje rukjom, došli su iz porodice Amra b. Hazma kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekli: 'Allahov Poslaniče, imali smo jednu rukju kojom smo se liječili od ujeda akrapa, a ti si, eto, zabranio liječenje rukjom, pa šta da radimo?' *'Predočite mi je'*, zatraži Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, a nakon što ju je pogledao, rekao je: *'Mislim da ne smeta; ko od vas može učiniti kakvu korist svome bratu neka učini.*'"[112]

Za razliku od ovoga, pokuđeno je tražiti liječenje rukjom na osnovu prethodnog Ukašinog hadisa ali i sljedećeg: *"Ko se bude liječio kauterizacijom ili zatraži da ga neko liječi rukjom potpuno je izgubio oslonac na Allaha."*[113]

Šesto, u autentičnim se hadisima spominju rukje protiv nekoliko bolesti, i to: rukja protiv ujeda akrepa i sl., a u vezi s kojom su El-Buhari i Muslim zabilježili hadis u kojem stoji da je Ebu Seid el-Hudri surom El-Fatiha izliječio prvaka nekog plemena, kao i hadis od Džabira b. Abdullaha; rukja protiv bubuljica na slabinama, u vezi s kojom je zabilježen autentičan hadis od žene po imenu Eš-Šifa b. Abdullah (prethodno je naveden). Ibn Kajjim o ovoj bolesti kaže: "To je poznata bolest koja se manifestira pojavom rana na slabinama, a

---

[109] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ibn Hibban (6092) i El-Hakim, 4/57, ali sa slabim lancem jer je spomenuti Kurejb el-Kindi nepoznat. Međutim, hadis su u istoj formi zabilježili: Ebu Davud (3887), Ahmed, 6/372, El-Bejheki, 9/349, i neki drugi muhadisi, preko više puteva, a jedan je od njih sljedeći: Abdulaziz b. Omer b. Abdulaziz, od Saliha b. Kisana. Rekao sam: ovaj je lanac vjerodostojan. Također ga pojačava i predanje koje su zabilježili Ahmed, 6/286, El-Hakim, 4/414, i neki drugi muhadisi, preko Sufjana, a on od Muhammeda b. el-Munkedira. Jednom riječju, hadis je autentičan. (Potvrđuje ga i hadis koji slijedi nakon ovoga.)

[110] Muslim (2200).

[111] El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 12/159.

[112] Muslim (63 i 199).

[113] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Et-Tirmizi (2055), Ibn Madža (3489), Ahmed, 4/249 i 253, El-Hakim, 4/415, El-Bejheki, 9/341, Ibn Hibban (6087), El-Begavi (3241) i neki drugi muhadisi. Rekao sam: njegov je lanac prenosilaca vjerodostojan, što je mišljenje Et-Tirmizija, El-Hakima i El-Albanija.

nazvana je imenom *nemle* (mrav) zato što onaj ko je boluje ima osjećaj kao da mrav mili po njemu i ujeda ga."[114] Zatim, tu je i rukja protiv otvorenih rana i posjekotina, a u vezi s tim El-Buhari i Muslim zabilježili su Aišin, radijallahu anha, hadis: "Kada bi se Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, neko požalio na bol, otvorenu ranu ili posjekotinu on bi svojim prstom ovako učinio", (jedan od prenosilaca po imenu Sufjan demonstrativno je stavio kažiprst u prašinu i podigao ga), "zatim bi Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, izgovorio dovu: *'U ime Allaha, prašina naše zemlje, namočena našom pljuvačkom Allahovim dopuštenjem izliječit će našeg bolesnika!'*" Zatim, spominje se rukja protiv uroka, a u vezi s kojom je imam Muslim zabilježio da je Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, prenio sljedeći hadis: *"Došao mi je Džibril i upitao: 'O Muhammede, žališ se?' Odgovorio sam: 'Da.' On poruči: 'U ime Allaha te štitim ovom rukjom od svih neprijatnosti, od svake zle duše i očiju zavidnih, Allah te liječi, u ime Allaha te štitim.'"*

Sedmo, Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Rukjom se liječi samo urok i ujed otrovnih životinja"*[115] nikako ne znače ograničavanje liječenja rukjom na te dvije stvari. U tome je smislu Ibn Kajjim rekao: "Ako nas neko upita kako ćemo objasniti hadis koji je zabilježio Ebu Davud, a u kojem stoji: *'Rukjom se liječi samo urok i ujed svih otrovnih životinja'*, odgovorit ćemo da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije želio zabraniti liječenje rukjom drugih bolesti, već je hito reći da rukja najbolje liječi urok i ujed otrovnih životinja, a na to nas upućuje sam kontekst hadisa. Naime, kada je neko urekao Sehla b. Hunejfa, upitao je Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem: 'Može li mi rukja pomoći?', pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio: *'Rukjom se liječi samo urok i ujed otrovnih životinja.'* Na ovo shvatanje hadisa također nas upućuju i ostali općeniti i posebni hadisi koji se bave rukjom. Jedan od njih jeste hadis koji je, preko Enesa, radijallahu anhu, zabilježio Ebu Davud, a u njemu stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Rukjom se liječi samo urok, ujed otrovnih životinja i zaustavlja krv.'* A imam je Muslim zabilježio sljedeće Enesove, radijallahu anhu, riječi: 'Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, dopustio je liječenje uroka, ujeda otrovnih životinja i rana na slabinama.'"[116]

---

[114] Šemsuddin b. Kajjim el-Dževzijja, *Zadul-mead*, 4/184.

[115] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ebu Davud (3884) i Et-Tirmizi (2057), s vjerodostojnim lancem prenosilaca kao predanje Imrana b. Husajna. Zabilježio ga je i imam Muslim (220) kao riječi Burejde b. el-Husajba. U tome je pogledu Ebu Davud (3889) zabilježio predanje preko Enesa, radijallahu anhu, ali u njegovom lancu ima prenosilac Šurejk el-Kadi, a on je slab.

[116] Šemsuddin b. Kajjim el-Dževzijja, *Zadul-mead*, 4/175.

10. poglavlje

Zabranjena je zloslutnja[117]

Svevišnji je Allah rekao: "Oni rekoše: 'Mi smatramo hrđavim predznakom tebe i one koji su s tobom!' 'Od Allaha vam je i dobro i zlo', reče on, 'vi ste narod koji je stavljen u iskušenje.'" (En-Neml, 47)

"Oni rekoše: 'Uzrok vaše nesreće je s vama! Zar zato što ste opomenuti? Ta vi ste narod koji svaku granicu zla prelazi.'" (Ja-Sin, 19)

Prethodno smo naveli predanje Muavije b. Hakema u vezi s oslobođenjem robinje, a u kojem je rekao Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem: "Allahov Poslaniče, među nama ima ljudi koji imaju zle slutnje." Na to je odgovorio: *"Zloslutnja je nešto normalno što čovjek osjeti u prsima, ali nemojte da vas ona odvrati od onoga što ste naumili uraditi."*

Enes, radijallahu anhu, pripovijeda da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nema zaraze niti zloslutnje, a drago mi je optimističko predviđanje – lijepa riječ."*[118]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, kazuje da je čuo Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: *"Nema zloslutnje, a drago mi je optimističko predviđanje."* "Šta je optimističko predviđanje?", upita neko, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: *"Lijepa riječ koju čovjek izgovori."*[119]

Ibn Omer, radijallahu anhu, prenosi sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Nema zaraze niti zloslutnje, a loš je predznak u sljedeće tri stvari: ženi, kući i jahalici."*[120]

Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, govorio je: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Zloslutnja je širk; svako od nas ima zle slutnje, ali ih Allah odagna uzdanjem u Njega.'"*[121]

---

[117] Zloslutnja je pesimizam i proricanje nesreće. Predislamski su Arapi vračali pomoću ptica, gazela i nekih drugih životinja čije ih je ponašanje odvraćalo od onoga što su naumili. Šerijat je isključio bilo kakvo ravnanje prema zloslutnji strogo je zabranivši.

[118] El-Buhari (5756) i Muslim (2224).

[119] El-Buhari (5754) i Muslim (2223).

[120] El-Buhari (5753) i Muslim (2225).

[121] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: El-Buhari, u djelu *El-Edebul-mufred* (909), Ebu Davud (3910), Et-Tirmizi (1614), Ibn Madža (3538), Ahmed, 1/389, 438 i 440, Ibn Hibban (6122), El-Begavi (3257), El-Hakim, 1/17-18, El-Bejheki, 8/139, i neki drugi muhadisi. Rekao sam: njegov je lanac prenosilaca vjerodostojan. Autentičnim su ga okarakterizirali El-Hakim, Ez-Zehebi i El-Albani. Neki učenjaci tvrde da su riječi: *"...svako od nas ima zle slutnje..."* umetnute u hadis od Ibn Mesuda, radijallahu anhu. Naime, imam El-Begavi, u djelu *Šerhus-sunna*, i Ibn Hadžer, u djelu *Fethul-Bari*, 10/213, prenijeli su sljedeće riječi imama Et-Tirmizija: "Čuo sam gdje Muhammed b. Ismail govori: 'Sulejman b. Harb govorio je da su to riječi Abdullaha b. Mesuda.'" El-Menavi u djelu *Fejdul-Kadir* rekao je: "Ali prigovorio mu je Ibn Kattan rekavši da kontekst hadisa isključuje mogućnost da te riječi budu umetnute u hadis od Ibn Mesuda; za takvo nešto treba ponuditi argument." Rekao sam: tvrdnja da su to Ibn Mesudove riječi nema mjesta, štaviše, hadis u vezi s robinjom nosi isto značenje. Naime, u njemu se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, na Muavijine, radijallahu anhu, riječi: "Allahov Poslaniče, među nama ima ljudi koji

Abdullah b. Amr, radijallahu anhu, kaže: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Koga zloslutnja odvrati od nečega, počinio je širk.'* 'A šta je iskupljenje za to?', upita neko, na šta Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: *'Iskupljenje je da prouči: 'Moj Allahu, u Tebe je svako dobro; ne može se ništa desiti osim što Ti odrediš, i nema boga osim Tebe!'"'*[122]

Ebu Derda, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Visoke stupnjeve u Džennetu neće zaraditi onaj ko se bude bavio vračanjem, niti onaj ko se bude povodio za strelicama mejsira, niti onaj ko se vrati s puta iz zloslutnje."*[123]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zloslutnja je jedna od paganskih djela, a to je oslanjanje na let ptice: ako bi ona poletjela udesno, oni bi se obradovali i nastavili sa započetim poslom, a ako bi poletjela ulijevo, smatrali bi to lošim predznakom i ustuknuli bi. Štaviše, neki su od njih plašili pticu da vide na koju će stranu poletjeti i to uzimali za mjerodavno. Onu koja bi poletjela na desnu stranu nazivali su *sanih* (dobar predznak), a onu koja bi poletjela na lijevu stranu nazivali su *barih* (loš predznak). Ne postoji nikakav razumski argument koji im u tome može poslužiti; to je traženje znanja i indicija na pogrešnom izvoru, to je zapravo vrhunac neznanja i zablude. Čak i neki pagani osuđivali su takve postupke smatrajući ih neznanjem. Jedan od njihovih pjesnika spjevao je stih gdje kaže da su gatanje na osnovu leta ptica, zloslutnja i vračanje samo zabluda, a da je gajb

imaju zle slutnje" nadovezao, rekavši: *"Zla slutnja je nešto normalno što čovjek osjeti u prsima, ali nemojte da vas ona odvrati od onoga što ste naumili uraditi."* Dakle, očito je da se hadisi podudaraju u značenju: zla slutnja se nužno nalazi u svakome čovjeku i nije u tome problem, problem i grijeh jeste u tome da ona čovjeka odvrati od onoga što je naumio; lijek protiv zle slutnje jesu oslonac na Allaha, dželle šanuhu. O ovome treba razmisliti.

[122] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je imam Ahmed, 2/220, preko Ibn Lehie, koji je rekao da ih je obavijestio Ibn Hubejra, a on od Ebu Abdurrahmana el-Hablija, a ovaj od Abdullaha b. Amra. Rekao sam: neki su se prevarili pa su zbog Ibn Lehie, a usljed podbacivanja u sabiranju puteva i predanja koja ga pojačavaju, odbacili hadis. Naime, jedan od prenosilaca koji su hadis prenijeli od Ibn Lehie jeste Abdullah b. Vehb, a zabilježio ga je El-Buhari u *Es-Sahihu*, 2/658 i 745, gdje kaže: "Izvijestio me Ibn Lehia, prenoseći od Abdullaha b. Hubejre, a on od Abdullaha b. Amra..." bez dodatka u kojem je prenesena dova. A Ibn Sunni zabilježio ga je u cijelosti u djelu *Amelul-jevmi vel-lejle*, str. 92, preko Ibn Vehba. Rekao sam: ovaj je lanac prenosilaca vjerodostojan, tim prije što su sva predanja koja od Ibn Lehie prenose četiri Abdullaha – autentična. (Ovu sam konstataciju potvrdio u posebnoj studiji pod nazivom: *El-Husunul-menia fimen sahhat rivajetuhu an Ibn Lehia.*) Autentičnim ga je okarakterizirao i šejh El-Albani u djelu *Silsiletul-ehadisis-sahiha* (1065). Hadis pojačava predanje od Fedale b. Ubejda el-Ensarija, koji je s ispravnim lancem prenosilaca zabilježio Ibn Vehb, 2/656, 657, 743 i 744. Također mu u prilog ide i predanje Ruvejfije b. Sabita, kog je spomenuo imam El-Hejsemi u djelu *Medžmeuz-zevaid*, 5/105, ali u njegovom lancu prenosilaca postoje nepoznati prenosioci. Jednom riječju, tvrdimo da je hadis, nesumnjivo, autentičan, za razliku od onih učenjaka koji su posumnjali u njegovu tačnost i naveli na pomisao da je slab.

[123] Izvore hadisa prethodno smo naveli.

od ljudi skriven. A drugi je spjevao da se ni iz bacanja piljaka ni iz leta ptica ni iz zloslutnje ne može saznati šta je Allah odredio da će se desiti.

Drugo, čisti Šerijat u osnovi je isključio zloslutnju jer ptice nemaju razum da bi se čovjek ravnao prema njihovom ponašanju i uzimao ga za mjerodavno. Otuda je preko nemalog broja ashaba prenesen veliki broj hadisa u kojima Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, to zabranjuje. I Ibn Omerovo, radijallahu anhu, predanje u kojem je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*...a loš je predznak u sljedeće tri stvari: ženi, kući i jahalici*", ne može se preferirati nad tim velikim brojem hadisa budući da prenosioci nisu istovjetno prenijeli ovaj hadis. Naime, neki su ga prenijeli u sljedećoj verziji: "*...zloslutnja dolazi zbog kuće, žene i jahalice.*" Neki su ga prenijeli u verziji na čijem početku stoje riječi iz kojih se razumije da zloslutnji i pesimizmu nema mjesta, kao što je slučaj s hadisima navedenim na početku poglavlja. A po jednoj verziji Ibn Omerovog, radijallahu anhu, hadisa koji je zabilježio imam Ahmed stoji: "*...ako čovjek može razložno biti pesimista u pogledu nečega, onda treba biti u pogledu žene, jahalice i kuće.*" Otuda je najispravnija verzija s dodatkom na početku hadisa zbog sljedećeg: prvo, većina prenosilaca prenijela je verziju s dodatkom, i ona se mora prihvatiti jer u njoj je informacija više; drugo, u prethodno spomenutoj verziji koju je zabilježio imam Ahmed, Aiša, radijallahu anha, upućuje nas na povod izricanja hadisa. Naime, u predanju stoji da su dva čovjeka iz plemena Benu Amir ušla kod nje i ispričala joj kako Ebu Hurejra pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*...a loš je predznak u sljedeće tri stvari...*" pa se izuzetno naljutila i rekla: "Tako mi Onoga Koji je objavio Kur'an Muhammedu, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nikada nije izgovorio te riječi, već je kazao: '*Pagani su u tome vidjeli zloslutnju.*'" Po Ahmedovoj i El-Hakimovoj verziji, rekla je: "...već je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio: '*Pagani su govorili: 'Zloslutnja je u ženi, kući i jahalici.*''" Zatim je Aiša, radijallahu anha, proučila ajet: "Nema nevolje koja zadesi Zemlju i vas, a koja nije, prije nego što je damo, zapisana u Knjizi – to je Allahu, uistinu, lahko..." (El-Hadid, 22). Dakle, povod izricanja hadisa ide u prilog konstataciji da je verzija u kojoj Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, negira zloslutnju – tačna, i da su tako govorili pagani; treće, verziji koja negira zloslutnju također ide u prilog i to što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, općenito zabranio zloslutnju i pesimizam, pohvalivši ljude koji se toga apsolutno klone: "*U Džennet će bez prethodnog polaganja računa ući sedamdeset hiljada ljudi, a to su oni koji se ne liječe kauterizacijom, niti traže liječenje rukjom, niti se bave zlim slutnjama, a na svoga se Gospodara oslanjaju*"; i, četvrto, u autentičnom hadisu čak se negira pesimizam, a potvrđuje optimizam u vezi s tri prethodne stvari: ženom, jahalicom i kućom. Naime, Ibn Madža i neki drugi muhadisi, s vjerodostojnim lancem prenosilaca (jer su svi iz Šama), zabilježili su predanje preko Hakima b. Muavije, on od svoga amidže Mehmera b. Muavije, a ovaj od Ismaila b. Ajjaša, koji je govorio: "Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: '*Nema mjesta pesimizmu, a optimizam je možda u pogledu žene, jahalice i kuće.*'" Na osnovu toga možemo konstatirati da je verzija u kojoj se potvrđuje pesimizam,

odnosno zloslutnja (što je po učenjacima isto) – iznimna i odbačena, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

Otuda hadis možemo prokomentirati na sljedeći način: Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, negira utjecaj zloslutnje, zabranjujući i nju i pesimizam, zatim stavlja do znanja: ako se mogu imati zle slutnje, onda bi to trebalo učiniti kada je riječ o ženi, jahalici i kući, ali nije rekao da zloslutnji u vezi s tim ima mjesta, što, opet, znači da ako se ne smije time baviti kada je riječ o te tri stvari, onda se ne smije baviti zlom slutnjom ni kada je riječ o ostalim stvarima, a Svemogući Allah najbolje zna.

Imam El-Begavi zapaža: "Neki su učenjaci rekli da su Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Ako je zloslutnja i u čemu...'* digresija, a značenje je: ako čovjek ima kuću u kojoj ne želi stanovati, odnosno ako ima ženu s kojom ne želi živjeti, odnosno ako ima jahalicu koja mu se ne sviđa, neka preseli u drugu kuću, odnosno neka pusti ženu, odnosno neka proda jahalicu, da bi nestao ružan osjećaj koji ima prema tim stvarima. Primjer za to jeste predanje u kojem stoji da je neki čovjek rekao Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem: 'Allahov Poslaniče, dok smo živjeli u jednoj kući, bilo nas je mnogo i bili smo i imućni, a kada smo preselili u drugu kuću, smanjio se naš broj i osiromašili smo', na šta mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio: *'Ružna li je, napustite je!'*, jer im je bilo teško nastaviti u njoj živjeti i zato što je bila izdvojena. Dakle, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio im je da potraže drugu kuću za stanovanje kako bi nestao prijezir prema prvoj koji su osjećali, ne zbog toga što je kuća razlog kakve zloslutnje."[124]

Ako neko kaže: "Ni Ebu Hurejrin ni Enesov hadis (u kojima se negira učešće zloslutnje) ne mogu se razumjeti prema spoljašnjem značenju, i iz zloslutnje izuzima se dobro i optimizam, odgovor glasi: Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Nema zloslutnje, a drago mi je optimističko predviđanje'*" došle su u smislu objašnjenja i tobožnjeg prihvaćanja stava koji je zauzeo neistomišljenik, a sve u cilju da se ne bježi od razmišljanja o ponuđenom, što je bodrenje slušaoca da sluša i prihvati istinu; kada o njoj nepristrasno razmisli, prihvatit će je. To Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nije rekao zato što u zloslutnji i pesimizmu stvarno ima dobra, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna. To pojašnjava sljedeća tačka.

Treće, Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, volio je optimizam, a mrzio zloslutnju"[125], i ovo je jasan argument koji ističe razliku između optimizma i zloslutnje, kategorički govoreći da nisu slični. A Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, volio je

---

[124] El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 12/178-179.

[125] **Predanje je autentično na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: Ibn Madža (3536), Ahmed, 2/332, i Ibn Hibban (6121), preko Muhammeda b. Amra, on od Ebu Seleme, a ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Rekao sam: predanje je dobrim okarakterizirao Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 10/214, i u pravu je, tim prije što je Muhammed b. Amr saduk, i njegova su predanja dobra. Ovom predanju u prilog ide Aišino, radijallahu anha, predanje koje je dobrim lancem prenosilaca zabilježio imam Ahmed, 6/129-130. A Svevišnji Allah najbolje zna.

optimizam i lijepu riječ zbog sljedećeg: prvo, Svemogući Allah učinio je da čovjek voli lijepu riječ kao što voli vidjeti lijep prizor: sresti čovjeka s lijepim licem, vidjeti čistu vodu (makar mu bila i nedostupna), a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, volio je i to da ljudi jedni druge dozivaju lijepim imenima; drugo, pesimizam je bezrazložno ružno mišljenje o Allahu, dželle šanuhu, a optimizam je lijepo mišljenje o Njemu, a čovjeku je naređeno da u svakoj situaciji lijepo misli o svome Gospodaru; treće, optimizam bodri čovjeka i motivira kada je riječ o onome što želi uraditi; i, četvrto, za razliku od pesimizma, slušalac neće imati zle slutnje iz lijepih riječi, a o tome da će taj optimizam shvatiti kao Allahovu, dželle šanuhu, podršku da i ne govorimo; čovjek će Mu zahvaliti na tome što je čuo riječi podrške, koje će mu, Allahovom voljom i dobrotom, pomoći da uspješno obavi posao, a Svevišnji Allah najbolje zna.

11. poglavlje

Zabranjeno je predviđanje kiše na osnovu položaja zvijezda

Svevišnji Allah rekao je: "Kažite vi Meni: vodu koju pijete – da li je vi ili Mi iz oblaka spuštamo? Ako želimo, možemo slanom da je učinimo – pa zašto niste zahvalni?" (El-Vakia, 68-70)

"Pa kako ovaj govor omalovažavate i, umjesto zahvalnosti što vam je hrana darovana, vi u njega ne vjerujete?" (El-Vakia, 81-82)

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nema prelaznosti zaraze, ni sove, ni zvijezda koje nagovještavaju kišu*[126] *ni crva u utrobi."*[127]

Ebu Malik el-Eš'ari, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Četiri paganske karakteristike moj ummet neće ostaviti: hvaljenje porijeklom, ruganje zbog nečijeg porijekla, predviđanje kiše na osnovu zvijezda*[128] *i naricanje za umrlim."*[129]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijeda da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio: *"Četiri paganske karakteristike moj ummet neće ostaviti:*

---

[126] Imam El-Begavi u djelu *Šerhus-sunna*, 12/174, zapisao je: "Pod riječima: '*...ni zvijezda koje nagovještavaju kišu...*' Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mislio je na to što su Arapi predviđali kišu na osnovu dvadeset i osam zvijezda, a to je zviježđe kroz koje prolazi Mjesec. Govorili su: 'Kiša je pala zbog te i te zvijezde', što je islam oštro osudio dajući na znanje da zvijezde nemaju nikakvog upliva u to; kiša pada s Allahovim, dželle šanuhu, dopuštenjem."

[127] Muslim (2220).

[128] Arapi su vjerovali da kiša pada zbog jutarnjeg pada zvijezde na zapadu, a istodobno izlaskom druge na istoku, a što je zapravo i pravo značenje njihovih riječi: "Kiša je pala zbog te i te zvijezde."

[129] Muslim (934).

naricanje, ruganje zbog nečijeg porijekla, vjerovanje u prenošenje zaraze, govorit će: 'Jedna deva ošugala stotinu drugih', a šta je ošugalo prvu?, i vjerovanje u zvijezde: 'Kiša je pala zbog te i te zvijezde.''[130]

Zejd b. Halid el-Džuheni pripovijeda: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, predvodio je sabah-namaz na Hudejbiji nakon kišovite noći. Nakon što je završio, okrenuo se ljudima i upitao: *'Znate li šta je rekao vaš Gospodar?'* 'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju', odgovoriše, pa on reče: *'Rekao je: 'Neki su Moji robovi osvanuli kao vjernici, a neki kao nevjernici. Ko je rekao: 'Kiša je pala iz Allahove dobrote i milosti', taj vjeruje u Mene, a ne vjeruje u zvijezde; a ko je rekao: 'Kiša je pala zbog te i te zvijezde' ne vjeruje u Mene, a vjeruje u zvijezde.'''*[131]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeći Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis: *'Kada Allah spusti iz neba kišu, neki ljudi osvanu kao nevjernici,pa govore: 'Pala je zbog te i te zvijezde.''*[132]

Ibn Abbas, radijallahu anhu, pripovijeda: "Jednom je prilikom za vrijeme Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pala kiša pa je on rekao: *'Neki su ljudi osvanuli kao vjernici, a neki kao nevjernici. Vjernici su oni koji su rekli: 'Kiša je pala iz Allahove milosti', a nevjernici su oni koji su rekli: 'Istinu je nagovijestila ta i ta zvijezda.'''*[133] Ibn Abbas, radijallahu anhu, dalje pripovijeda: "Tada su objavljeni ajeti: 'I kunem se časom kad se zvijezde gube – a to je, da znate, zakletva velika – on je, zaista, Kur'an plemeniti u Knjizi brižljivo čuvanoj – dodirnuti ga smiju samo oni koji su čisti – on je objava od Gospodara svjetova. Pa kako ovaj govor omalovažavate i, umjesto zahvalnosti što vam je hrana darovana, vi u njega ne vjerujete...' (El-Vakia, 75-82)."

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, vjerovanje da kiša pada posredstvom zvijezda bilo da je one daju ili da je nagovještavaju, jedno je od pogrešnih paganskih vjerovanja koja je islam osudio i okarakterizirao kao nevjerstvo. Onaj ko vjeruje da zvijezde stvaraju kišu čini širk i nevjernik je, a onaj ko vjeruje da je to nagovještaj kiše ne čini širk, ali niječe Allahove, dželle šanuhu, blagodati. Najljepše i najpreciznije što sam s tim u vezi pročitao jesu riječi imama Šafije: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, draži mi je od oca i majke, bio je Arap, veoma rječit, i njegove riječi u tome smislu bile su svestrane. Naime, jednom se prilikom nalazio na Hudejbiji, a njezinu su okolicu nastanjivali većinom mnogobošci, pa je pala kiša. Mislim, a Allah najbolje zna, da njegove riječi: *'Ko je rekao: 'Kiša je pala iz Allahove dobrote i milosti''* označavaju vjerovanje u Allaha, dželle šanuhu, jer niko osim Njega ne

[130] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Et-Tirmizi (1001), Ahmed, 2/291, 414, 415, 455, 526 i 531, Ebu Davud et-Tajalisi (2395), preko Alkame b. Merseda, on od Ebu Rebie, a ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Rekao sam: ovaj je lanac prenosilaca dobar jer je Ebu Rebia el-Medeni bio saduk, što za njega kaže imam Ez-Zehebi u djelu *El-Kašif.*

[131] El-Buhari (846) i Muslim (71).

[132] Muslim (73).

[133] Muslim (73).

može dati kišu niti išta drugo; a pod riječima: *'a ko je rekao: 'Kiša je pala zbog te i te zvijezde"* Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mislio je na neke pagane koji su kišu pripisivali zalasku i izlasku određenih zvijezda, i to je nevjerstvo, kako ga je okarakterizirao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jer njihov zalazak i izlazak ustvari je vrijeme, a vrijeme je i samo stvoreno: niti sebi niti ikome drugom može pribaviti ma kakvu korist, ne stvara niti daje kišu. Međutim, riječi: 'Kiša je pala dok je zalazila ta i ta zvijezda a izlazila ta i ta' slične su riječima: 'Kiša je pala u tome i tome mjesecu', i to nije nevjerstvo, ali mi je ipak draže da se čovjek jasnije izrazi i da kaže: 'Kiša je pala u to i to vrijeme.' Preneseno je da je Omer, radijallahu anhu, jednog petka s minbere upitao: 'Koliko je ostalo od Surejje?' A El-Abbas ustao je i odgovorio: 'Nije ostalo ništa, Mjesec je na trinaestoj stanici.' Zatim je molio za kišu zajedno sa svijetom, a kada je sišao s minbere, kiša je pala natopivši zemlju. Dakle, ovo se Omerovo, radijallahu anhu, pitanje odnosilo na vrijeme, a želio ih je podsjetiti da im Svevišnji Allah kišu šalje u vremenima koja su im poznata, kao što daje i vrućinu i hladnoću u vremenima koja su im poznata."[134]

Imam En-Nevevi zapisao je: "Učenjaci kažu: 'Kada bi musliman rekao: 'Kiša je pala zbog te i te zvijezde' želeći time reći da je zvijezda ta koja je stvorila kišu i učinila da pada, nesumnjivo bi postao nevjernik, otpadnik od islama, a kada bi to rekao vjerujući da je Svevišnji Allah Taj Koji stvara kišu i čini da ona pada, ali je zvijezda ipak nekakav predznak za to, ne bi bio nevjernik.' Kada je riječ o posljednjem izrazu, učenjaci nemaju istovjetan stav o tome pitanju, a odabrano je mišljenje da je to pokuđeno, jer to su riječi kojima se služe nevjernici. Na to ukazuje i spoljašnje značenje hadisa, a imam Šafi tako je rekao u djelu *El-Umm*, kao i neki drugi autoriteti, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna."[135]

12. poglavlje

Zabranjeno je prinošenje žrtve nekome mimo Allaha, a onaj ko to učini proklet je

Svemogući je Allah rekao: "Reci: 'Klanjanje moje, i obredi moji, i život moj, i smrt moja doista su posvećeni Allahu, Gospodaru svjetova, Koji nema saučesnika; to mi je naređeno i ja sam prvi musliman.'" (El-En'am, 162-163)

"...zato se Gospodaru svome moli i kurban kolji..." (El-Kevser, 2)

"On vam jedino zabranjuje: strv i krv i svinjsko meso, i ono što je zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime." (El-Bekara, 173)

[134] Muhammed b. Idris eš-Šafi, *El-Umm*, 1/252.
[135] Jahja b. Šerefuddin en-Nevevi, *El-Ezkar*, 1/475.

"Zabranjuje vam se strv, i krv, i svinjsko meso, i ono što je zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime..." (El-Maida, 3)

"Reci: 'Ja ne vidim u ovome što mi se objavljuje da je ikome zabranjeno jesti ma šta drugo osim strvi, ili krvi koja istječe, ili svinjskog mesa – to je doista pogano – ili što je kao grijeh zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime.'" (El-En'am, 145)

Amir b. Vasila pripovijeda: "Bio sam kod Alije b. Ebu Taliba, kada mu je došao neki čovjek i upitao ga: 'Reci mi šta ti je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u tajnosti rekao?' Alija se naljutio[136] i rekao mu: 'Ništa mi Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nije u tajnosti rekao, osim što me upozorio na četiri stvari.' 'O vladaru pravovjernih, koje su to stvari?', upita čovjek, a on reče: 'Upozorio me na sljedeće: *'Allah je prokleo onoga ko prokune svoga oca, Allah je prokleo onoga ko prinese žrtvu nekome mimo Allaha, Allah je prokleo onoga ko pruži utočište novotaru*[137] *i Allah je prokleo onoga ko izmijeni među.*'"[138]

Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenio je sljedeći hadis: *"Proklet je onaj ko opsuje svoga oca, proklet je onaj ko opsuje svoju majku, proklet je onaj ko prinese žrtvu nekome drugom mimo Allaha, proklet je onaj ko izmijeni među, proklet je onaj ko slijepcu ukaže na pogrešan put, proklet je onaj ko spolno opći sa životinjom i proklet je onaj ko se bavi pederastijom."*[139]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, prinošenje žrtve nekome drugom mimo Allaha, dželle šanuhu, u suprotnosti je s tevhidom i anulira ga.

Drugo, zabranjeno je prinijeti žrtvu bilo kome i bilo čemu mimo Uzvišenog Allaha: kipu, krstu, vjerovjesniku, evliji, kući itd.

Treće, meso životinje koja je zaklana u nečije drugo, a ne u Allahovo ime zabranjeno je konzumirati, bez obzira da li je tu istu životinju zaklao musliman ili kršćanin ili židov.

---

[136] Ovo je dokaz više protiv tvrdnje šiija-imamija, koji kažu da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, tajno oporučio neke stvari Aliji, radijallahu anhu, i Ehlu-bejtu, ali ne i drugim muslimanima.

[137] Ovdje je upotrijebljen izraz *muhdis*, koji ima općenitije značenje od riječi *novotar*. (op. rec.)

[138] Muslim (1978).

[139] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je imam Ahmed, 1/217, 309 i 317, i ovo je njegova verzija. Također ga je zabilježio Ebu Ja'la (2539), a od njega Ibn Hibban (4417); Et-Taberani (11546), El-Hakim, 4/356, i El-Bejheki, 8/231, preko više puteva, a jedan od njih jeste sljedeći: Amr b. Ebu Omer – Ikrima – Ibn Abbas.

13. poglavlje

Zabranjeno je uskratiti onome ko zamoli Svevišnjim Allahom

Ebu Musa el-Eš'ari pripovijeda da je čuo Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: *"Proklet je onaj ko zatraži Svevišnjim Allahom, i proklet je onaj od koga bude zatraženo Allahovim licem, pa uskrati, osim ako je zatraženo nešto nepristojno."*[140]

Ibn Abbas, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, jednom je prilikom upitao: *'Želite li da vas izvijestim o najvrednijim ljudima?'* Rekli smo: 'Naravno, Allahov Poslaniče.' On reče: *'Najvredniji je onaj čovjek koji se bori na Allahovom putu sve dok ne umre, ili dok ne bude ubijen; želite li da vam kažem ko slijedi iza njega?'* Rekli smo: 'Naravno, Allahov Poslaniče.' On reče: *'Čovjek koji se osami u kakvom klancu, obavlja namaz, daje zekat i bježi od ljudskog zla; želite li da vam kažem ko je najgori čovjek?'* Rekli smo: 'Naravno, Allahov Poslaniče.' On reče: *'Onaj od koga se zatraži nešto u ime Svevišnjeg Allaha, pa uskrati.'*"[141]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, rekao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, jednom je prilikom upitao: *'Želite li da vam kažem ko je najbolji čovjek?'* Odgovoriše: 'Naravno, Allahov Poslaniče.' On reče: *'Čovjek koji se bori na Allahovom, dželle šanuhu, putu, drži svoga konja za uzde i kada god čuje poziv, odazove se; hoćete li da vam sada kažem ko ga slijedi?'* Rekoše: 'Naravno.' On reče: *'Čoban koji čuva svoje stado, obavlja namaz i daje zekat; hoćete li da vam kažem ko je najgori čovjek?'* 'Hoćemo', odgovoriše, a on kaza: *'Onaj od kog se zatraži u ime Svevišnjeg Allaha, pa uskrati.'*"[142]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zabranjeno je u ime Allahovog, dželle šanuhu, lica tražiti bilo kakvu ovosvjetsku potrebu, jer onaj koji to traži zaslužuje prokletstvo. To i jesam ograničio samo na ovosvjetske potrebe jer se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, utjecao Allahovim licem, ali kada je riječ o onome svijetu. U tome je smislu prenesen slab hadis koji glasi: "Allahovim se licem traži samo Džennet."[143] To je zabranjeno zbog toga što često posezanje za Allahovim, dželle šanuhu, imenom, kada je riječ o ovosvjetskim potrebama, nipodaštava

[140] **Hadis je dobar.** Zabilježio ga je imam Er-Rujani, u djelu *El-Musned* (495), a s njegovim lancem prenosilaca Ibn Asakir, 8/397/2, te imam Et-Taberani, u djelu *El-Kebir*, što stoji u djelu *Medžmeuz-zevaid*, 3/103. Imam El-Iraki, El-Hejsemi i Es-Sujuti tvrde da je lanac prenosilaca dobar. Vidjeti: *Silsiletul-ehadisis-sahiha* (2290).

[141] Et-Tirmizi (1652), En-Nesai, 5/83, Ibn Hibban (604 i 605), Ahmed, 1/237, 319 i 322, Ed-Darimi, 2/201-202, preko Ataa b. Jesara, a on od Ibn Abbasa. Rekao sam: ovaj je lanac vjerodostojan.

[142] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je imam Ahmed, 2/296, a podupire ga prethodni hadis.

[143] **Hadis je slab.** Zabilježio ga je Ebu Davud (1671), a njegova se slabost ogleda u tome što je jednog od njegovih prenosilaca, Sulejmana b. Muaza, slabim okarakteriziralo više muhadisa.

Njegovu svetost. Da je to zabranjeno, potvrđuje i činjenica da je onome ko nešto zatraži pozivajući se na Svemogućeg Allaha – obaveza izaći u susret (o tome će uskoro biti govora), jer možda će onaj od koga je traženo uskratiti onome ko traži i tako počiniti zabranjeno, a poznato je pravilo u kojem stoji da je zabranjeno i sve ono što vodi u haram. Također su od sljedbenika ispravne tradicije prenesena predanja u kojima stoji da su oni prezirali traženje ovosvjetskih potreba Allahovim licem ili Kur'anom. Ibn Ebu Šejba u djelu *El-Musannef*, 4/68, zabilježio je izjavu tabiina Ataa u tome pogledu.

Drugo, zabranjeno je uskratiti potrebu onome ko zatraži Allahovim licem, za šta je dokaz činjenica da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u nekoliko hadisa naredio da mu se izađe u susret. Jedan od njih jeste i Ibn Omerov, radijallahu anhu, hadis u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko od vas zatraži zaštitu Allahovim imenom, zaštitite ga, ko od vas zatraži kakvu potrebu Allahovim imenom, dajte mu; ko vas pozove, odazovite se, ko vam učini dobročinstvo, uzvratite mu, a ako nemate čime, onda molite za njega dok ne osjetite da ste mu se odužili."*[144]

14. poglavlje

Zabranjeno je voljeti ljude odane strastima i s njima se družiti

Aiša, radijallahu anha, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, proučio sljedeći ajet: "On tebi objavljuje Knjigu, u njoj su ajeti jasni, oni su glavnina Knjige, a drugi su manje jasni. Oni čija su srca pokvarena – željni smutnje i svog tumačenja slijede one što su manje jasni. A tumačenje njihovo zna samo Allah. Oni koji su dobro u nauku upućeni govore: 'Mi vjerujemo u njih, sve je od Gospodara našeg!' – A samo razumom obdareni shvataju." (Alu Imran, 7) Pa je rekao: *"Kada vidite ljude koji slijede manje jasne ajete, znajte da su to oni koje je Allah spomenuo i zato ih se pričuvajte."*[145] A Ibn Omer, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Kaderije su vatropoklonici*[146] *ovoga ummeta; kada se razbole, nemojte ih posjećivati, a kada umru, nemojte ići na njihovu dženazu."*[147]

---

[144] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: El-Buhari, u djelu *El-Edebul-mufred* (216), Ebu Davud (1672), En-Nesai, 5/82, Ahmed, 2/68 i 99, i neki drugi muhadisi, s ispravnim lancem prenosilaca. U tome smislu postoji hadis od Ibn Abbasa, radijallahu anhu, koji su zabilježili imam Ebu Davud i neki drugi muhadisi.

[145] El-Buhari (4547).

[146] Kaderije su sekta koja poriče Allahovo, dželle šanuhu, predodređenje (kader), tvrdeći da se sve slučajno događa. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, poistovjetio ih je s vatropoklonicima jer imaju slično vjerovanje. Naime, vatropoklonici sve stvari koje se događaju pripisuju bogu dobra i bogu zla, a kaderije dobro pripisuju Svevišnjem Allahu, a zlo nekom drugom.

[147] **Hadis je dobar.** Vidjeti: *Sahihul-džamius-sagir* (4442).

Propisi vezani za poglavlje

Zabranjeno je voljeti i družiti se s novotarima i ljudima koji su odani svojim strastima, jer su njihove sumnje zarazne kao šuga, i onaj ko se s njima druži neće se sačuvati crne tačke na srcu, koja će umanjiti njegovo vjerovanje ili će ga u potpunosti uništiti. U sebi imaju samo sumnje; sumnje su kobne, a srce je slabo.

15. poglavlje

Zabranjeno je varanje i pronevjera emaneta

Svevišnji Allah rekao je: "O vjernici, Allaha i Poslanika ne varajte i svjesno međusobno povjerenje ne poigravajte..." (El-Enfal, 27)

Enes, radijallahu anhu, pripovijeda: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, držao je govor i rekao: *'Nema vjerovanja onaj ko nema emaneta i nema vjere onaj ko nema odgovornosti.'*"[148]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, govori da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio sljedeću dovu: *'Moj Allahu, Tebi se utječem od gladi, jer ona je zao drug, i Tebi se utječem od prevare*[149]*, jer ona je ružno svojstvo!'*[150]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, također pripovijeda: "Dok je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sjedio s ljudima i savjetovao ih, pojavi se beduin i upita: 'Kada će Sudnji dan?', a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nastavi govoriti. Neki na to rekoše: 'Čuo ga je, ali mu je mrsko to pitanje.' A drugi kazaše: 'Uopće ga nije čuo.' Kada je završio s izlaganjem, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upita: *'Gdje je onaj što je pitao o Sudnjem danu?'* 'Ovdje sam, Allahov Poslaniče', reče on, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kaza: *'Kada nestane povjerenja, očekuj Sudnji dan.'* 'A kako će nestati povjerenja?', upita beduin, na šta mu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: *'Kada se odgovorni položaji budu povjeravali onima što ih nisu dostojni, tada očekuj Sudnji dan.'*"[151]

---

[148] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: imam Ahmed, 3/153, 154, 210 i 251, El-Begavi (38), Ibn Hibban (194), El-Bejheki, 4/97, 6/288 i 9/231, El-Kadai, u djelu *Musneduš-šihab* (848, 849 i 850) i neki drugi muhadisi, preko više puteva. Rekao sam: dobrim ga je okarakterizirao imam El-Begavi, ali kada u obzir uzmemo druge lance prenosilaca, hadis je autentičan.

[149] Misli se na varanje ljudi i na pokušaj varanja Allaha, dželle šanuhu.

[150] **Hadis je autentičan na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga Ebu Davud (1547), En-Nesai, 8/263, i neki drugi muhadisi, preko Abdullaha b. Idrisa, kom je pričao Ibn Adžlan, on od Seida b. Ebu Seida, a ovaj od Enesa. Rekao sam: ovaj je lanac dobar, jer je Muhammed b. Adžlan saduk, a ostali su povjerljivi. Hadis je zabilježio i Ibn Madža (3354) s drugim lancem, a u njemu je prenosilac po imenu Lejs b. Sulejm i on je slab jer je imao slabo pamćenje i miješao je hadise. Međutim, hadis je na osnovu ovih puteva autentičan.

[151] El-Buhari (59).

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, emanet je lijepa i sveobuhvatna vrlina koja se prožima kroz cijeli čovjekov život. Naime, vjerovanje je emanet, i ko upropasti emanet upropastio je vjerovanje; ibadeti su emanet; ljudska prava su emanet, odnos prema ljudima jeste emanet...

Drugo, rušenje i gubljenje emaneta znak je poremećenog shvatanja, gubljenja vrijednosti i blizine Sudnjega dana.

Treće, musliman je dužan potpuno ispunjavati emanet, makar se radilo o čovjeku koji je njega nekada oštetio i prevario, jer je prevara jedno od svojstava licemjera. Zato je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ispuni emanet onome ko ti ga povjeri, a nemoj varati onoga ko tebe vara."*[152]

16. poglavlje

Zabranjeno je činiti bilo koji grijeh; grijesi umanjuju vjerovanje, a njihov počinitelj nije pravi vjernik

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Čovjek dok čini blud, nije vjernik, dok pije alkohol, nije vjernik, dok krade, nije vjernik, dok na očigled ljudi nešto otima, nije vjernik."*[153] U jednoj verziji stoji dodatak: *"...pa, čuvajte se, čuvajte se!"*[154] U drugoj verziji, opet, stoji: *"...a vrata pokajanja otvorena su."*[155]

Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, kazuje da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Vrijeđanje muslimana grijeh je, a borba protiv njega nevjerstvo je."*[156]

Džerir, radijallahu anhu, pripovijeda da mu je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, na Oprosnom hadžu naredio: *"Reci ljudima neka dobro slušaju"*, nakon čega je rekao: *"Nemojte se nakon mene vratiti u nevjerstvo ubijajući jedni druge."*[157]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeći Vjerovjesnikov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis: *"Dvije stvari ljude vode u nevjerstvo: ruganje nekome zbog njegovog porijekla i naricanje za umrlim."*[158]

---

[152] Hadis su preko Ebu Hurejre, radijallahu anhu, zabilježili imam Ebu Davud, Et-Tirmizi i neki drugi muhadisi. Pojačavaju ga predanja od Ubejja b. Ka'ba, Enesa i Ebu Umame, radijallahu anhum.
[153] El-Buhari (2475) i Muslim (57).
[154] Muslim (57 i 103).
[155] Muslim (57 i 104).
[156] El-Buhari (48) i Muslim (64).
[157] El-Buhari (121) i Muslim (65).
[158] Muslim (67).

Eš-Šabi prenosi da je Džerir, radijallahu anhu, čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori: *"Koji god rob odbjegne od svojih gospodara počinio je nevjerstvo, i takav ostaje sve dok se ne vrati."*[159]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, kazuje da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nemojte izbjegavati svoje očeve, jer onaj ko izbjegava svoga oca čini nevjerstvo."*[160]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, sljedbenici ehlu-sunneta jednoglasni su u mišljenju da postoji nevjerstvo koje izvodi i ono koje ne izvodi iz islama (kufr dune kufr). Na to nas je uputilo istraživanje kur'anskih ajeta i hadisa, kada je o tome riječ, te usklađivanje onih što se naoko ne podudaraju u značenju. Pitanje ćemo lakše shvatiti ako objašnjenje damo u dva pravca: prvo, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, između ostalih djela, okarakterizirao je ubistvo muslimana kao nevjerstvo, dočim je Svevišnji Allah ubicu muslimana svrstao u vjernike: "O vjernici! Propisuje vam se odmazda za ubijene: slobodan za slobodna, i rob za roba, i žena za ženu. A onaj kome brat njegov oprosti, neka on velikodušno postupi, a neka im on dobročinstvom uzvrati. To je olakšanje od Gospodara vašeg, i milost. A ko nasilje izvrši i poslije toga, njega bolna patnja čeka." (El-Bekara, 178) Usklađivanjem hadisa (u kojem se kaže da je ubica muslimana nevjernik, op. prev.) i gornjeg ajeta zaključujemo da je posrijedi malo nevjerstvo koje ne izvodi iz islama. Na to nas upućuje sljedeće: Svevišnji Allah ubicu muslimana nije isključio iz vjernika, već ga je nazvao "bratom" onoga čijeg je člana porodice ubio, a pod izrazom "brat" nesumnjivo se misli na bratstvo u vjeri[161]; Svemogući je Allah u gornjem ajetu spomenuo olakšanje (isključivanje pogubljenja, a prihvatanje krvarine, op. prev.) nakon što mu oprosti rod ubijenog, a da je posrijedi nevjerstvo koje izvodi iz vjere, po jednoglasnom mišljenju učenjaka, niko ne bi imao pravo da mu oprosti i definitivno bi bio pogubljen (jer nevjernik se u svakom slučaju ubija kada ubije muslimana, op. prev.); Allah, dželle šanuhu, spomenuo je i milost nakon olakšanja, a milost iziskuje oprost grijeha, i budući da Svevišnji Allah nikome neće oprostiti nevjerstvo, a oprostit će ono što je manje od toga – zaključujemo da je posrijedi grijeh manji od nevjerstva koje izvodi iz vjere, i Allah će ga oprostiti kome On hoće.

Također, kada uskladimo prethodne hadise sa sljedećim ajetom: "Ako se dvije skupine vjernika sukobe, izmirite ih; a ako jedna od njih ipak učini nasilje drugoj, onda se borite protiv one koja je učinila nasilje sve dok se Allahovim propisima ne prikloni. Pa ako se prikloni, nepristrasno izmirite i budite pravedni; Allah zaista pravedne voli. Vjernici su samo braća, zato pomirite vaša

---

159 Muslim (68).

160 El-Buhari (6868) i Muslim (62).

161 El-Izz b. Abdusselam, *Šerhul-akidetit-tahavijja*, str. 321.

dva brata i bojte se Allaha, da bi vam se milost ukazala" (El-Hudžurat, 9-10), vidjet ćemo da je u hadisima ciljano na nevjerstvo koje ne izvodi iz islama, a na to nas upućuje sljedeće: Svevišnji je Allah muslimane koji se međusobno bore uvrstio u vjernike; okarakterizirao ih je kao braću, a nesumnjivo se misli na braću po vjeri, kao što je i onima koji ih nastoje pomiriti dao tu karakteristiku; onu skupinu koja ponovo napadne nazvao je nasilničkom, i protiv nje se mora boriti sve dok se ne prikloni Allahovom, dželle šanuhu, propisu: pomirenju, što nas upućuje na to da ta skupina nije počinila nevjerstvo koje izvodi iz islama, jer da je time počinila nevjerstvo, bila bi obaveza protiv nje boriti se dok ne povjeruje u Allaha; kada je riječ o nasilničkoj skupini, njihov se porod ne uzima za roblje, niti se njihov imetak dijeli kao ratni plijen, niti se ubijaju njeni vojnici koji bježe, niti se ubijaju njeni ranjenici, a da su počinili nevjerstvo, postupanje prema njima nužno bi se razlikovalo o tim pitanjima, što je općepoznato iz Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, životopisa; muslimani koji se međusobno bore nisu izašli iz islama, a ovu tvrdnju potvrđuje i hadis koji je zabilježio El-Buhari u kojem stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pohvalio svoga unuka Hasana rekavši: *"Ovaj moj sin bit će prvak, a možda će Allah njime pomiriti dvije muslimanske skupine"*, što se, zaista, i desilo 40. godine po Hidžri, kada je pravo na hilafet ustupio Muaviji b. Ebu Sufjanu, radijallahu anhu, i ta je godina nazvana "godina jedinstva", tim prije jer su se muslimani ujedinili nakon razjedinjenosti, otuda, uzevši u obzir da je međusobno ubijanje muslimana grijeh koji izvodi iz islama, morali bismo za ashabe, radijallahu anhum, reći da su nevjernici, a što su haridžije i učinile kada su upale u bezdan tekfira, Allahu se utječemo od zablude i od toga da nas ostavi bez Svoje podrške!

Kada je riječ o drugom pravcu koji nam olakšava da shvatimo pitanje, možemo reći sljedeće: Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, porekao je postojanje vjerovanja kod ljudi koji čine određene grijehe: blud, krađu i konzumiranje alkohola. Objašnjavajući to, imam El-Izz b. Abdusselam, komentirajući djelo *El-Akidetut-tahavijja*, zapisao je: "...jer da prethodno spomenuti grijesi izvode iz vjere, njihov bi počinilac bio otpadnik od islama i bilo bi ga obaveza pogubiti, a ne sprovesti nad njim samo predviđenu kaznu, a svi muslimani znaju da bi ih bilo pogrešno pogubiti, jer časni Kur'an, Hadis i konsenzus svih muslimana kažu da se bludnik, kradljivac i onaj ko potvori nekoga ne ubijaju, već nad njima se izvršava Šerijatom predviđena kazna, što nas upućuje na to da ti ljudi nisu otpadnici od islama."[162]

Imam Ebu Ubejd, pobijajući mišljenje onih koji muslimane proglašavaju nevjernicima zbog grijeha, kaže: "...također nalazimo da časni Kur'an pobija njihovo mišljenje. Naime, za kradljivca je predvidio odsijecanje ruke, a bludniku i onome koji nekoga potvori za blud bičevanje, a da su oni otpadnici, ne bi im bila kazna to, već bi ih se imalo pogubiti, tim prije što je Resulullah, sallallahu

---

[162] El-Izz b. Abdusselam, *Šerhul-akidetit-tahavijja*, str. 321.

alejhi ve sellem, naredio: *'Ko zamijeni vjeru, ubijte ga!'*[163] Zar ne vide da je ovo dokazivanje i više nego jasno! Dokaz protiv njih jeste i sljedeći ajet: 'A ako je neko, ni kriv ni dužan, ubijen, onda njegovom nasljedniku dajemo vlast...' (El-Isra, 33). Naime, da je ubistvo muslimana nevjerstvo, nasljednik ubijenog ne bi imao pravo oprostiti niti pristati na krvarinu; ubica bi morao biti pogubljen."[164]

A šejhul-islam Ibn Tejmijja zapisao je sljedeće: "Također, svaki musliman zna da Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nije nevjernikom proglašavao onoga što konzumira alkohol, bludnika, onoga što potvara i kradljivca, i nije tražio da ih se pogubi. Naprotiv, časni Kur'an i mutevatir-hadisi za takve prijestupe predvidili su kaznu (bičevanje za konzumiranje alkohola, blud i potvoru, a odsijecanje ruke za krađu) koja se dijametralno razlikuje od kazne za otpadništvo od islama. Potcrtavamo da s tim u vezi postoje mutevatir-predanja od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i odgovorno tvrdimo sljedeće: da su bili otpadnici, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pogubio bi ih. Dakle, nužno poznata stvar u islamu jeste da je pogrešno mišljenje onih koji tvrde da musliman izlazi iz islama zbog grijeha i da se ima pogubiti."[165]

Dakle, grijesi ne izvode iz islama i njihovog počinioca ne lišavaju vjerovanja u potpunosti, već ukazuju na njegovu manjkavost i slabost. Na to nas upućuje sljedeći hadis: *'Kada čovjek počini blud, vjerovanje iz njega izađe i stoji iznad njega kao hlad, a kada se toga prođe, vjerovanje se vrati.'*[166]

Gornju konstataciju potvrđuje i jezičko značenje. Naime, vodio sam debatu s vodećim čovjekom kada je u pitanju tekfir, a koji se poveo za prethodnim hadisima tvrdeći da su bludnik, kradljivac i onaj koji konzumira alkohol itd. – nevjernici. Trijumfirao je stav ehlu-sunneta kada sam se pozvao na arapski jezik i kazao da mu hadisi na koje se poziva ne idu u prilog ni s jezičke strane, a kamoli izjave koje se u vezi s tim prenose od ashaba i tabiina. Začuđen, upitao je: "A zašto to?!" Odgovorio sam: "Zato što rečenica nakon neodređene imenice ima svojstvo atributa, a nakon određene imenice ima svojstvo stanja (akuzativ), i na osnovu toga, hadis je objasnio stanje tih ljudi dok čine te grijehe, a kada prestanu s grijesima, vjerovanje se vraća." Ostao je zbunjen i nije odgovorio.

Ebu Ubejd zapisao je: "Ako neko upita: 'Kako možemo reći za takvog čovjeka da nije vjernik ako ustvari nije izašao iz islama?', odgovorit ćemo da nije nepoznato to da Arapi mnogo koriste način izražavanja gdje u cijelosti negiraju djelo koje je nekvalitetno urađeno. Naime, za majstora koji nešto neprecizno i nekvalitetno napravi kažu da nije ništa napravio niti uradio, želeći ustvari kazati da je posao nekvalitetan i da je određeni majstor na jeziku, a u praksi nije. Štaviše, ovaj su način izražavanja koristili kada je bilo riječi i o većim stvarima:

---

[163] El-Buhari (3017) kao predanje Ibn-Abbasa, radijallahu anhu.

[164] Ebu Ubejd, *El-Iman*, str. 88-89.

[165] Ahmed b. Tejmijja el-Harrani, *El-Fetava*, 7/287-288.

[166] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Ebu Davud (4690) i neki drugi muhadisi, s ispravnim lancem prenosilaca, a kao predanje Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

za neposlušno su dijete govorili da ne pripada svome ocu, iako su znali da je određeni čovjek njegov otac. Slično su govorili kada je bilo riječi o bratu, supruzi i robu, želeći istaknuti njihovu neposlušnost i neobavljanje dužnosti kojima su zaduženi, a srodstvo, bračna veza i ropstvo ostaje na snazi i ne mijenja se. Isti je slučaj s grijesima za čije je počinioce rečeno da nisu vjernici: grijesi utječu na potpunost vjerovanja, tim prije jer se radi o nečemu praktičnom, a što je njegov sastavni dio. Dakle, izraz 'vjernik' ne mijenja se, i za njih se mora reći da su vjernici. Ovo što smo rekli potvrđuje časni Kur'an i Hadis."[167]

Postoje i brojni drugi dokazi koji potvrđuju konstataciju da postoji i nevjerstvo koje ne izvodi iz islama, a ovdje nema prostora da ih sve pobrojimo, njih će lahko pronaći onaj ko ide Pravim putem.

Sve što smo kazali glede nevjerstva koje ne izvodi iz islama možemo kazati i kada je riječ o nepravdi, griješenju i licemjerstvu, a dokazi koji o tome svjedoče poznati su i mnogobrojni.[168]

17. poglavlje

Zabranjeno je zaklinjanje da Svevišnji Allah nekome neće oprostiti

Džundub b. Abdullah, radijallahu anhu, pripovijeda: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Neki je čovjek kazao: 'Allaha mi, neće Allah oprostiti tome i tome!', pa mu je Svevišnji Allah kazao: 'A ko se to Mnome zaklinje da neću oprostiti tome i tome!, njemu sam oprostio, a tvoja sam djela poništio"*, ili kako je već rekao."[169]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, Allahova, dželle šanuhu, milost obuhvata sve. Svevišnji Allah, iz Svoje milosti i dobrote, bez prethodnog pokajanja oprašta grijehe onome kome On hoće, ako posrijedi nije širk. Svevišnjeg Allaha niko neće pitati o onome što radi, a On će ljude pitati za njihova djela.

Drugo, šejtan je mnoge ljude naveo na umišljenost zbog dobrih djela i to da svijet gledaju podozrivo, pa, žureći, donose sud i zaklinju se: "Allaha mi, tome i tome neće biti oprošteno"; "Taj i taj neće ući u Džennet"; "Ne želim ući

---

[167] Ebu Ubejd, *El-Iman*, str. 90-91. Ko želi saznati više detalja s tim u vezi neka čita ovo djelo od 91. do 92. strane.

[168] Preporučujem da uvaženi čitalac vidi djelo *Es-Salah* od Ibnul-Kajjima, jer on je kao niko drugi temu naučno obradio.

[169] Muslim (2621).

u Džennet u koji uđe taj i taj"; "Taj i taj čovjek ući će u Vatru..." Svi ovi izrazi poništavaju dobra djela.

Treće, navraćanje ljudi da gube nadu u Allahovu milost jedan je od uzroka da još više griješe i otuđuju se od istine, tim prije jer vjeruju da za njih više ne postoji pokajanje, pa žele što više zadovoljiti svoje strasti i uživati u životu. Pogrešno uvjerenje da za čovjeka nema pokajanja može odvesti čak u nevjerstvo, što ćemo vidjeti u sljedećem poglavlju.

Četvrto, musliman mora navraćati na dobro, a odvraćati od zla. Naš Allahu, učini nas takvima!

18. poglavlje

Zabranjeno je očajavanje i gubljenje nade u Allahovu milost

Svemogući je Allah rekao: "Rekoše oni: 'Donosimo ti radosnu vijest koja će se doista obistiniti, zato nadu ne gubi!' 'Nadu u milost Gospodara svoga mogu gubiti samo oni koji su zabludjeli', reče on." (El-Hidžr, 55-56)

"'...i ne gubite nadu u milost Allahovu; samo nevjernici gube nadu u Allahovu milost.'" (Jusuf, 87)

Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenosi da je neki čovjek upitao: "Allahov Poslaniče, koji su veliki grijesi?" On odgovori: *"Pripisivanje Allahu saučesnika i gubljenje nade u Allahovu milost."*[170]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, milost je jedno od Allahovih, dželle šanuhu, svojstava, koja su potvrđena Kur'anom i Hadisom, i nju, kao i ostala svojstva, shvatamo na način kako priliči Svemogućem Allahu.

Drugo, tragovi Allahove, dželle šanuhu, milosti jasno se vide na stvorenjima, i Njegovo dobročinstvo koje čini i blagodati koje daje najbolje svjedoče o njenoj veličini i općem karakteru.

Treće, Allahova, dželle šanuhu, milost obuhvata sve što postoji, drugim riječima, u kosmosu ne postoji apsolutno ništa a da ne uživa milost Gospodara svjetova. Svevišnji Allah, govoreći o melekima nosačima Arša, Allahovog prijestolja, i onima oko njih, kaže: "'Gospodaru naš, Ti sve obuhvataš milošću i znanjem; zato oprosti onima koji su se pokajali i koji slijede Tvoj put i sačuvaj ih patnje u vatri!'" (Gafir, 7) Također je rekao: "...a milost Moja obuhvata sve;

---

[170] **Hadis je dobar.** Zabilježio ga je El-Bezzar (106 – *Kešful-estar*) s dobrim lancem prenosilaca, tvrde Es-Sujuti i El-Iraki. Pojačava ga Ibn Mesudova, radijallahu anhu, izjava u tome smislu, a koju su s vjerodostojnim lancem prenosilaca zabilježili Et-Taberani, u djelu *El-Kebir* (8783, 8784 i 8785) i Abdurrezzak (19701).

dat ću je onima koji se budu grijeha klonili i zekat davali, i onima koji u dokaze Naše budu vjerovali..." (El-Earaf, 156)

Četvrto, Svevišnji je Allah otvorio vrata Svoje milosti onima koji su mnogo griješili da se pokaju: "Reci: 'O robovi moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehe oprostiti. On, doista, mnogo prašta i On je milostiv.'" (Ez-Zumer, 53)

Imam Muslim preko Ebu Hurejre, radijallahu anhu, zabilježio je sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Da vjernici znaju kakva je Allahova kazna, nikada se ne bi ponadali Džennetu, a da nevjernici znaju kolika je Allahova milost, nikada ne bi izgubili nadu u Džennet."*

Peto, očajavanje i gubljenje nade u Allahovu, dželle šanuhu, milost svojstvo je zabludjelih ljudi i nevjernika, jer oni ne znaju kolika je Allahova milost, i onaj ko zapadne u ovaj grijeh ima jednu od njihovih osobina, da Allah, dželle šanuhu, sačuva!

19. poglavlje

Strogo je zabranjeno bavljenje sihrom (magijom), a sihirbaz se ima pogubiti

Allah, dželle šanuhu, rekao je: "...i povode se za onim što su šejtani o Sulejmanovoj vladavini kazivali. A Sulejman nije bio nevjernik – šejtani su nevjernici učeći ljude vradžbini i onome što je bilo nadahnuto dvojici meleka, Harutu i Marutu, u Babilonu. A njih dvojica nisu nikoga učili, dok mu ne bi rekli: 'Mi samo iskušavamo, i ti ne budi nevjernik!' I ljudi su od njih dvojice učili kako će muža od žene rastaviti, ali nisu mogli time nikome bez Allahove volje nauditi. Učili su ono što će im nauditi i od čega nikakve koristi neće imati, iako su znali da onaj koji tom vještinom vlada neće nikakve sreće na onom svijetu imati. A doista je jadno ono za što su se prodali, kad bi samo znali!" (El-Bekara, 102)

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, govorio: *"Klonite se sedam*[171] *pogubnih grijeha!"* Ashabi upitaše: "Allahov Poslaniče, koji su to grijesi?" On odgovori: *"Pripisivanje Allahu saučesnika, čarolija (sihr), ubistvo nedužne osobe, osim kada pravda zahtijeva, poslovanje uz*

---

[171] Ko čita Kur'an i sunnet vidjet će da Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, hadisom nije želio pobrojati velike grijehe; njih je znatno više.

kamatu, uzimanje jetimskog imetka, bježanje s bojnog polja[172] *i potvora čestitih nevinih vjernica*[173].'[174]

Ebu Osman en-Nehdi pripovijeda da je neki sihirbaz izvodio akrobacije pred El-Velidom b. Ukbom. Uzeo bi sablju i njome zasijecao vrat, i to mu ništa ne bi naudilo, pa je Džundub, radijallahu anhu, uzeo sablju i odrezao mu glavu, a zatim je proučio sljedeći ajet: "'Zar ćete slijediti vradžbinu, a vidite da jest?'" (El-Enbija, 3)[175]

Amr b. Dinar kazuje da je čuo Bedžalu gdje govori: "Omer, radijallahu anhu, naredio je: 'Ubijte svakog vrača i vračaru!', pa smo pogubili tri vračare."[176]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, prethodni ajeti i hadisi potvrđuju sihr, i to da je on stvarnost kao i ostale stvari. Na to nas upućuje to što je Svemogući Allah rekao da se sihr uči, da šteti ljudima i da se njime rastavlja muž od žene, pa je li poučavanje sihru i rastavljanje muža od žene privid i fantazija, ili je stvarnost? Stvarnost sihra potvrđuje i činjenica da je Allah, dželle šanuhu, Stvoritelj svega, naredio ljudima da se utječu od zla vračara: "...i od zla onih koje pušu u uzlove..." (El-Felek, 4), što nam također govori da je sihr stvarnost i da može nauditi ljudima, ali uz Allahovo dopuštenje.

Drugo, mnoge su izjave velikih autoriteta ovoga ummeta kojima potvrđuju stvarnost sihra. Neke od njih jesu sljedeće.

El-Marizi kaže: "Sljedbenici ehlu-sunneta i većina učenjaka ovoga ummeta tvrde da je sihr stvaran kao što su stvarne i ostale stvari, za razliku od ljudi koji negiraju njegovu stvarnost i drže da je to nestvarno i obična fantazija. Oni koji kažu da je stvarnost povode se za činjenicom da je Svevišnji Allah u Kur'anu spomenuo sihr, indirektno rekao da je nevjernik onaj ko se njime bavi i da se njime rastavlja muž od žene, a sve to ne može se desiti kada je riječ o onome što je nestvarno. I Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis u

---

[172] Odnosi se na bježanje s bojnog polja na kojem se sukobe dvije vojske: vjernička i nevjernička. Dopušteno je da se čovjek povuče s namjerom da se ponovo bori ili da pristupi drugoj vjerničkoj četi.

[173] Misli se na slobodne, čestite vjernice. Isti propis važi za udate i za neudate muslimanke, čak i za ljude.

[174] Izvori hadisa prethodno su navedeni.

[175] Ed-Darekutni, 3/114, od njega El-Bejheki, 8/136, preko Hušejma, koji je rekao da ih je o tome izvijestio Halid el-Hiza. Rekao sam: lanac ovog mevkuf-predanja vjerodostojan je, a Hušejm je jasno izjavio da je hadis čuo. Zabilježio ga je i imam El-Hakim, 4/361, drugim, ispravnim lancem prenosilaca, a također i El-Bejhekijev (treći) lanac vjerodostojan je.

[176] Ebu Davud (3043), Ahmed, 1/190-191, i El-Bejheki, 8/136, preko Sufjana, a on od Amra b. Dinara. Rekao sam: ovaj je lanac prenosilaca vjerodostojan. Napomena: Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 10/236, kaže: "Imam El-Buhari zabilježio je hadis bez dodatka u kojem stoji da su pogubili tri vračare." Ali u istom djelu, 6/361, Ibn Hadžer ukazao je da ga je El-Buhari ipak zabilježio u nekim primjercima rekavši: "Musedded i Ebu Ja'la prenijeli su verziju: 'Ubijte svakog vrača i vračaru!', pa smo u jednom danu pogubili tri vračare."

kojem stoji da je sihr zakopan u zemlju pa izvađen, potvrđuje njegovu stvarnost. Sve to pobija mišljenje onih što negiraju stvarnost sihra, i otuda je tvrdnja da sihr nije stvaran veliki apsurd."[177]

Imam El-Hattabi zapisao je: "Neki učenjaci prirodnih nauka zanijekali su sihr i njegovu stvarnost, a neki filozofi nisu prihvatili hadis gdje je spomenut utjecaj sihra na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, obrazlažući to na sljedeći način: 'Kada bi Allah dopustio da sihr negativno utječe na Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, ne bismo mogli tvrditi da je onda i Objava, koja mu se objavljuje, pošteđena negativnog utjecaja, i zbog toga bi ummet zalutao.' Međutim, sihr je stvaran, njegov je utjecaj prisutan. Većina Arapa, Perzijanaca, Indijaca, a i neki Rimljani drže da je stvaran, a oni su svojevremeno bili najbolji, najučeniji i najpronicljiviji stanovnici Zemlje. Sihr je stvarnost, jer Svevišnji je Allah rekao: '...učeći ljude vradžbini...' (El-Bekara, 102), i naredio je da se od njega utječe: '...i od zla onih koje pušu u uzlove...' (El-Felek, 4). Također, od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, preneseni su brojni hadisi koji govore o sihru, i njih može nijekati samo onaj ko negira suštinu i općepoznate stvari. Štaviše, pravnici su u svojim djelima govorili o kazni koja slijedi za sihr. Da je sihr bio nestvaran, ne bi bio poznat u ovoj mjeri. Da zaključimo: negiranje sihra veliko je neznanje, a raspravljanje s onima koji ga negiraju gubljenje je vremena i besposlica."[178]

Ibn Kajjim zapisao je: "...dakle, Allahove, dželle šanuhu, riječi: '...i od zla onih koje pušu u uzlove...' (El-Felek, 4), i prethodno spomenuto Aišino, radijallahu anha, predanje upućuju da sihr utječe na ljude i da je stvaran. To negiraju neki filozofi iz redova mutezila i neki drugi. Oni kažu: 'Sihr apsolutno ne utječe na ljude ni u pogledu bolesti ni smrti ni sklapanja braka ni njegovog razvoda... Posrijedi je obična obmana kojom sihirbazi obmanjuju ljude, i to nije stvarnost.' Njihovo mišljenje u suprotnosti je s mutevatir-predanjima koja su prenesena od ashaba i kasnijih generacija, oprečno je stavu pravnika, muhadisa i pobožnih ljudi, čak, mišljenju svih razumnih ljudi. Većina ljudi zna za postojanje sihra, koji utječe na bolest, paralizu, sklapanje prijateljstva i njegovo prekidanje, ljubav i mržnju, krvarenje itd. A neki su ljudi tragove sihra osjećali na vlastitom tijelu. Prethodno navedeni ajet iz sure El-Felek dokaz je da spomenuto puhanje u uzlove nanosi štetu onome kome je namijenjeno, čak i ne bio prisutan, jer da šteta nastaje samo prilikom tjelesnog kontakta sa sihrom (kako neistomišljenici tvrde), onda Allah, dželle šanuhu, ne bi spomenuo puhanje u uzlove niti bi naredio da se od njih utječemo. Dalje, ako sahir može opčarati masu i utjecati na njihova osjećajna čula do te mjere da vide nešto u nestvarnom obliku, kako ih onda ne može opčarati kada je riječ o nekim prolaznim svojstvima, kao što su ponašanje i mentalitet?! Drugim riječima, kakva je razlika između utjecaja na čulo vida i utjecaja na neka druga svojstva

---

[177] Njegove su riječi prenijeli En-Nevevi u djelu *El-Minhadž*, 4/174, i Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 10/222-223, i složili se s njim.

[178] Njegove je riječi prenio imam El-Begavi u djelu *Šerhus-sunna*, 12/187-188, i složio se s njim.

vezana za dušu i tijelo?! Kako može utjecati na čulo vida i ljude opčiniti do te mjere da ono što inače miruje oni vide kako se kreće, da razdvaja inače spojena tijela, da mrtvo učini živim, isto tako sahir može utjecati na promjenu nekih unutrašnjih osobina i učiniti da čovjek mrzi onoga koga inače voli, a da voli onoga koga inače mrzi itd. Svevišnji Allah, govoreći o faraonovim vračarima, rekao je: 'I kad oni baciše, oči ljudima začaraše i jako ih prestrašiše, i vradžbinu veliku prirediše.' (El-Earaf, 116) Dakle, Allah, dželle šanuhu, objasnio je da su oči prisutnih ljudi začarane, bilo da su čarobnjaci pomoću svoga sihra utjecali na promjenu u konopcima i štapovima koje su pobacali, ili su utjecali na čulo vida posmatrača, pa im se pričinilo da se konopci i štapovi kreću. A sahir radi i jedno i drugo. (Ako kažemo da se radi o prvom, onda su čarobnjacima pomogli šejtani koji su pokretali konopce i štapove praveći od njih pokrete zmije, što uveliko liči na slučaj kada neko skriven vuče predmet, a čovjek ga ne vidi, pa pomisli da se taj isti predmet sam kreće.) Neistomišljenici, nijekajući stvarnost i utjecaj sihra, kažu da su čarobnjaci konopce i štapove premazali živom i sl., djelujući na njih i izazivajući njihove pokrete. I ovo je pogrešno iz više aspekata: da se desilo takvo nešto, kako oni tvrde, posrijedi ne bi bila obmana, već stvarnost, i time ne bi začarali oči ljudima, niti bi se to moglo nazvati sihrom, već bi to bila jedna od vještina kojima vladaju svi ljudi, a kako i mogu tako reći kada Kur'an kaže: '...i odjednom mu se pričini da se konopci njihovi i štapovi njihovi, zbog vradžbine njihove, kreću...' (Ta-Ha, 66), tj. da je posrijedi bio pokret izazvan kakvim lukavstvom: pomoću žive i sl., kako tvrde neistomišljenici, to ne bi imalo nikakve veze sa sihrom, i to je jasno; da se radilo o lukavstvu, Svevišnji Allah naredio bi da se iz konopaca izvadi živa i sl. i da se ljudima objasni o čemu je riječ, te Musa, alejhis-selam, ne bi imao potrebe da baca svoj štap kako bi progutao ono što su oni priredili; da se radilo o pokretanju živom, faraon ne bi imao potrebe sakupljati čarobnjake niti bi ih uzdizao i posebno hvalio niti bi im obećao nagradu i svoju blizinu, već bi potražio profesionalce u toj oblasti; da se radilo o lukavstvu, ne bi faraon rekao da je Musa, alejhis-selam, njihov učitelj koji ih je naučio čarobnjaštvu, tim prije što svi ljudi uče i poučavaju raznim zanimanjima. Jednom riječju, i više je nego očito da je njihovo mišljenje pogrešno, i ne treba se njime mnogo zamarati, već da se vratimo na glavnu temu..."[179]

Treće, sihr je veliko zlo i opasnost, zato ga je Svevišnji Allah strogo zabranio, učinivši ga najvećim grijehom poslije širka. Ovo je zato jer šejtani ne služe sihirbazu ako on ne počini nevjerstvo u Svevišnjeg Allaha. A zna se i koja djela nevjerstva oni rade. Naime, neki od njih listove časnog Kur'ana stavljaju ispod tepiha, da bi ih gazili, neki se čiste njegovim listovima nakon fiziološke potrebe itd., Allah nas sačuva! Zbog toga je izučavanje sihra zabranjeno ma s kakvim motivom i pravdanjem bilo, a ideja onih koji misle da su učeni: 'Izučavajte sihr, ali nemojte njemu poučavati; izučavajte da biste uništavali sihr'

[179] Šemsuddin b. Kajjim el-Dževzijja, *Bedaiul-fevaid*, 2/227-228.

sigurno je pogrešna i svojim promicateljima donosi ukor na ovom, a kajanje na onom svijetu.

Četvrto, kazna za čovjeka ili ženu za koje se dokaže da se bave sihrom koji izvodi iz islama jeste pogubljenje. Tako je naredio Omer, radijallahu anhu, a u praksi to su sproveli Džundub, radijallahu anhu, i ostali muslimani. Također postoji autentično predanje u kojem stoji da je majka pravovjernih Hafsa, radijallahu anha, Omerova kćerka, ubila jednu služavku nakon što je ova priznala da je napravila sihr. Ovo se otprilike smatra konsenzusom ashaba, i ne može ga obesnažiti mišljenje nekih učenjaka koji drže da se sahir ne ubija, povodeći se za činjenicom da Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nije ubio židova Lebida b. el-Easama, koji mu je napravio sihr. A učenjaci su na tu mogućnost odgovorili tvrdeći da se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nikada nije svetio zbog sebe, naprimjer, nije ubio židovku koja je otrovala ovčije meso i servirala ga Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem; Lebida nije ubio iz bojazni da ne izazove smutnju između ensarija i ostalih muslimana. To je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, jasno i izjavio: *"Mene je Allah izliječio; a plašio sam se toga da to bude uzrokom velikog zla koje će ljude pogoditi."* (A to je jedan od razloga zbog kojeg nije dao pogubiti licemjere koji su živjeli u Medini.)

Peto, pojavila se nova vrsta sihra koji djeluje u ime vjere i pobožnosti. Naime, riječ je o dervišima (rifaije) i tzv. članovima religioznog reda (turukije) koji se probadaju šipkama i sabljama, prolaze kroz vatru i sl. Šejh El-Albani, govoreći o njihovim zabludama, zapisao je: "Sahiru kog je ubio Džundub, slični su derviši koji se prave evlijama, a koji se probadaju sabljom i šipkom. Neki su od tih poduhvata sihr i obmana koja u stvarnosti ne postoji, a neki su pokusi i vježbe koje može izvesti svaki hrabar čovjek, bio vjernik ili nevjernik, ako ovlada vještinom, te je u stanju proći kroz vatru i duboku vodu. Imao sam priliku da jednog od takvih vidim u Halepu. Za sebe je tvrdio da je evlija, da se može probosti šipkom i da može držati žeravicu. Nasavjetovao sam ga i objasnio mu stvarnost, ali sam mu i zaprijetio da ću ga spaliti ako ne odustane od tih besmislenih tvrdnji. Nije odustao. Tada sam donio vatru i, prijeteći mu, približio je njegovom turbanu. Uporno je branio svoje mišljenje. Na njegov sam očigled zapalio turban koji je nosio. Vidio sam da je svojeglav i neposlušan, pa sam vatru ugasio bojeći se da se on ne zapali. Mislim da bi Džundub, radijallahu anhu, ovakve ubijao kao što je ubio i onog sahira. Ali to nije sve: 'A patnja na onom svijetu bit će, uistinu, bolnija i vječna.' (Ta-Ha, 127)."[180]

Šesto, Ibn Kajjim el-Dževzijja naveo je sljedeća dva načina za liječenje sihra: "Prvo je nalaženje i uništenje sihra, jer Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, molio je Svevišnjeg Allaha u vezi s tim, pa ga je Allah, dželle šanuhu, izvijestio da mu je sihr napravljen na češlju i dlakama spalim prilikom češljanja, koji su umotani i stavljeni u posudu u kojoj se čuva cvjetni prah za palme te bačeni u bunar. Kada ga je izvadio i uništio, nestalo je neprijatnosti, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izgledao je kao da se oslobodio okova.

---

180 Muhammed b. Nuh el-Albani, *Silsiletul-ehadisid-daifa*, 3/642-643.

Ovo je najbolji i najučinkovitiji način, a u medicini liči na odstranjivanje stranog tijela i čišćenje rane. I drugi je način čišćenje mjesta do kojeg dođe neprijatnost od sihra, tim prije što sihr utječe na čovjekovu prirodu i raspoloženje. Kada se primijeti njegov utjecaj na nekom od dijelova tijela, a moguće je intervenirati, njegovo je odstranjenje veoma korisno."[181]

A na drugom je mjestu zapisao: "Najbolji lijek protiv sihra koji uzrokuju šejtani, pogana i nečista stvorenja jeste ibadet: zikrullah, čitanje časnog Kur'ana i učenje dove. Naime, ibadet slabi i bori se protiv njegovog utjecaja, i sve što je čovjek jači i bolji vjernik, liječenje (nušra)[182] bit će efikasnije. Slučaj opčaranog čovjeka sličan je dvjema naoružanim i opremljenim vojskama koje se sukobe i koje jedna drugu pobijede, pa pobjedniku pripadne vlast i moć. Naime, srce koje je ispunjeno iskrenim i intenzivnim zikrullahom, koje iskreno Allaha, dželle šanuhu, moli i Njemu se utječe ima dobre predispozicije da bude sačuvano od sihra, ali i da se od njega izliječi ako ga zadesi. I sihiribazi znaju da njihova rabota najviše utječe na slaba i razdražljiva srca, te na ljude koji slijede svoje prohtjeve i bave se niskim stvarima. Otuda sihr većinom pogađa žene, djecu, neznalice, beduine, ljude čiji je oslonac na Allaha, dželle šanuhu, slab, one koji nisu dovoljno privrženi vjeri, one čije ispovijedanje tevhida nije zadovoljavajuće, one koji ne čitaju Kur'an, one koji ne mole Svevišnjeg Allaha, one koji ne uče Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, dove za zaštitu... Kažu da opčinjeni uveliko pomaže šejtanima protiv sebe: ako je nečemu mnogo odan, šejtan ga napada s te strane. Pogani šejtani napadaju sihrom i drugim stvarima one ljude koji ih prihvate i daju im mogućnost za djelovanje težeći onome što i šejtanima odgovara. Srca takvih ljudi obično su lišena Allahove, dželle šanuhu, pomoći i snage, jer ti ljudi nisu poduzeli potrebne mjere da se odupru sihru i šejtanima. Vidiš ih kako tumaraju i, bez opskrbe za onaj svijet, lutaju, a hrle onome što njihovim strastima odgovara, a Svevišnji Allah najbolje zna."[183]

---

[181] Šemsuddin b. Kajjim el-Dževzijja, *Zadul-mead*, 4/124-125

[182] *Nušra* je vrsta rukje, odnosno lijeka kojim se liječi od šejtanskog dodira ili se otklanja sihr s nekoga. Dijeli se na dvije vrste: prvo, otklanjanje sihra sihrom sličnim njemu, i ovo je šejtansko djelo kojim se i onaj što liječi i onaj koga se liječi umiljuju šejtanu čineći djela kojima je on zadovoljan, a u cilju da on povuče svoj utjecaj sa bolesnika; i, druga, *nušra* u kojoj nema širka, a o tome smo govorili u 9. poglavlju.

[183] Šemsuddin b. Kajjim el-Dževzijja, *Zadul-mead*, 4/126-127.

2. NAUKA

20. poglavlje

Zabranjeno je neiskreno stjecanje znanja

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je hadis u tome smislu, a njega smo u cijelosti naveli u 3. poglavlju. U njemu, između ostalog, stoje sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "*...zatim će Allah presuditi čovjeku koji je stjecao znanje i čitao Kur'an. I njega će dovesti, pa će ga Allah podsjetiti na Svoje blagodati, a on će ih priznati. Allah će ga upitati: 'Šta si učinio da se odužiš na Mojim blagodatima?' Odgovorit će: 'Stjecao sam znanje, njemu ljude poučavao i čitao Kur'an u Tvoje ime.' 'Lažeš!', reći će Allah:, 'znanje si stjecao kako bi ljudi rekli da si učen, a Kur'an si čitao kako bi rekli da si dobar učač, pa, eto, rekli su.' Zatim će biti naređeno da ga vuku na licu i bace u Vatru...*"

Džabir b. Abdullah, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio: "*Nemojte stjecati znanje da biste se nadmetali s učenim, niti da biste raspravljali s neukim, niti da biste time izabirali najbolja sijela, a ko znanje bude stjecao radi toga Vatra mu, Vatra mu.*"[1]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "*Ko bude stjecao znanje koje se stječe radi Allahovog lica*[2] *isključivo radi ovosvjetske koristi neće osjetiti miris Dženneta na Sudnjem danu.*"[3]

---

[1] **Hadis je autentičan na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: Ibn Madža (254), Ibn Hibban (90 – *Mevarid*), El-Hakim, 1/86, Ibn Abdulberr, u djelu *Džamiu bejanil-ilm*, 1/187, Hatib el-Bagdadi, u djelu *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 2/88, i neki drugi muhadisi, preko Ibn Ebu Merjema, koji kaže da ih je obavijestio Jahja b. Ejjub, on od Ibn Džurejdža, on od Ebu Zubejra, a on od Džabira, radijallahu anhu. Hadis je autentičnim okarakterizirao imam El-Hakim, 1/58. U tome se s njim saglasio imam Ez-Zehebi. Imam El-Iraki, u djelu *El-Mugni an hamlil-esfar*, 1/59, tvrdi: "Njegov je lanac vjerodostojan." A u manuskriptu *Ez-Zevaida* (20) od imama El-Busirija nalazimo sljedeći zapis: "Prenosioci ovog hadisa povjerljivi su i odgovaraju Muslimovim kriterijima." Rekao sam: njegovi su prenosioci pouzdani, a njihova su predanja bilježena u *Es-Sahihu*. Puno ime Ibn Ebu Merjema glasi: Seid b. el-Hakem el-Džumehi. A Jahja b. Ejjub el-Gafiki pouzdan je, i ne treba se osvrtati na muhadise koji su zastranili kazavši da nije povjerljiv. Ovaj bi lanac bio vjerodostojan (a ne dobar) da se Ibnuz-Zubejr i Ibn Džurejdž nisu bavili obmanjivanjem. Međutim, pojačavaju ga sljedeća predanja: Ebu Hurejrino, radijallahu anhu, koje je zabilježio Hatib el-Bagdadi, u djelu *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 2/88, s dobrim lancem prenosilaca, a preko istog ashaba zabilježio ga je i Ibn Madža (260) s drugim, potpuno slabim lancem; te Ibn Omerovo, radijallahu anhu, predanje koji je također zabilježio Ibn Madža (253). Rekao sam: njegov je lanac slab, jer je jedan od njegovih prenosilaca po imenu Hammad b. Abdurrahman el-Kelbi slab, a čovjek od koga je on slušao hadise zove se Ebu Kerb el-Ezdi i nepoznat je. Kada je riječ o neiskrenom stjecanju znanja, preneseni su hadisi od Enesa b. Malika, Ka'ba b. Malika, Huzejfe i Abdullaha b. Mesuda, ali svi su lanci slabi, neki izuzetno, i ne mogu poslužiti čak ni za pojačavanje drugih hadisa. Otuda slobodno možemo kazati da je hadis autentičan na osnovu prethodnih predanja koja ga mogu pojačati, pogotovo Ebu Hurejrinog, radijallahu anhu, čiji je prvi lanac dobar. Ovoga nisu bili svjesni neki stjecatelji znanja kada su hadis beskompromisno okarakterizirali slabim.

[2] Misli se na šerijatsko znanje, koje se stječe radi Allahove, dželle šanuhu, naklonosti.

[3] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (3664), Ibn Madža (252), Ahmed, 2/338, Ibn Abdulberr, u djelu *Džamiu bejanil-ilm*, 1/190, Hatib el-Bagdadi u djelima: *Tarihu Bagdad*,

Ibn Mesud, radijallahu anhu, govorio je: "Kako će biti onoga dana kada se među vas uvuče smutnja u kojoj će se ljudi rađati i umirati, koju će prihvatiti za sunnet, a kada nje nestane, reći će: 'Nestalo je sunneta.'" Upitaše: "O Ebu Abdurrahmane, kada će to biti?" On odgovori: "Kada bude mnogo karija, mnogo bogatih, mnogo zapovjednika, a malo učenih i povjerljivih; kada se dobra djela budu činila u ime ovoga svijeta i kada se znanje ne bude stjecalo radi vjere."[4]

Selim b. Kajs pripovijedao je: "Omer, radijallahu anhu, jednom je prilikom držao govor i, između ostalog, spomenuo smutnje koje će se desiti pred Sudnji dan, pa ga je Alija, radijallahu anhu, upitao: 'O vladaru pravovjernih, kada će to biti?' 'Kada se znanje ne bude stjecalo radi vjere, kada ljudi budu stjecali znanje, a ne budu ga prakticirali i kada se dobra djela budu činila u ime ovoga svijeta.'"[5]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, kada je riječ o pretvaranju u pogledu stjecanja znanja, ono se, između ostalog, ogleda u sljedećem: u pogledu odijevanja, odnosno u oblačenju vunene i zakrpljene odjeće kako bi se istakla skromnost i isposništvo, a što većinom čine sufije, dočim neki oblače posebnu odjeću da ih ljudi uvrste u učene; u pogledu pamćenja hadisa i predanja da bi mogli razgovarati s učenjacima i oponašati ih, s jedne, a raspravljati s neukim i oholiti se nad njima, s druge strane, a neki, pokazujući bogobojaznost i strah od Allaha, nježno i tiho uče Kur'an; u pogledu djela, kao što je, naprimjer, dugo stajanje na namazu, duljenje s rukuom i sedždom, pokazivanje skrušenosti, uljepšavanje namaza pred ljudima; u pogledu prijatelja i posjetitelja, naprimjer, ulaganjem velikih napora da se posjeti veliki učenjak kako bi ljudi rekli da je taj i taj posjetio toga i

---

5/346-347 i 8/78, *Iktidaul-ilmi vel-amel* (102) i *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 2/89, te imam El-Hakim, 1/85, preko Fulejha b. Sulejmana, on od Ebu Tavale Abdullaha b. Abdurrahmana b. Ma'mera, on od Seida b. Jesara, a on od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. El-Hakim kaže: "Ovaj je hadis autentičan. Njegovi su prenosioci pouzdani i odgovaraju kriterijima El-Buharija i Muslima, ali ga oni nisu zabilježili. Hadis je od Fulejha sa spojenim lancem, pored Ibn Vehba, prenijela skupina muhadisa." U tome se s njim saglasio imam Ez-Zehebi. Rekao sam: iako su El-Buhari, Muslim i neki drugi muhadisi prihvatali hadise od Fulejha b. Sulejmana, njega su neki učenjaci odbacili, no ovaj hadis on nije prenio sam. Naime, prenio ga je i Ebu Sulejman el-Huzai, a zabilježen je u Ibn Abdulberrovom djelu *Džamiu bejanil-ilm*, 1/190. Tu je naveden sljedeći lanac: Ibn Vehb – Ibn Lehia – Ebu Sulejman el-Huzai – Ebu Tavala... Ebu Hurejra, radijallahu anhu. Iako je Ibn Lehia slab prenosilac, predanja koja od njega prenosi Ibn Vehb ispravna su. Dakle, hadis je autentičan, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

[4] **Predanje je autentično.** Zabilježili su ga: Ed-Darimi, 1/64, El-Hakim, 4/514, i Abdurrezzak, 11/352, i to s različitim lancima. Rekao sam: predanje je autentično kao mevkuf-predanje (izjava ashaba), ali je očito da ima status merfu-hadisa (riječi pripisane Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem).

[5] **Predanje je autentično.** Zabilježio ga je Abdurrezzak, u djelu *El-Musannef*, 11/306/20743, a preko njega El-Hakim, 4/451. Predanje je autentičnim okarakterizirao šejh El-Albani u djelu *Sahihut-tergibi vet-terhib* (106).

toga učenjaka ili da ljudi primijete kako učenjaci njega posjećuju, a neki se pretvaraju time što posjećuju predavanja mnogih šejhova, pa makar bili i novotari kako bi ljudi rekli da stječu znanje pred mnogim šejhovima, i kako bi se time ponosili, Allah nas sačuvao zla!

Drugo, ko učini bilo šta od prethodnog zaslužio je Allahov, dželle šanuhu, prijekor i Njegovu srdžbu, a na Sudnjem danu to da bude bačen u Vatru naglavačke, Allah nas zaštitio!

21. poglavlje

Strogo je zabranjeno posvećivanje izučavanju ovosvjetskih nauka, zapostavljajući budući svijet

Svevišnji je Allah rekao: "...ali većina ljudi ne zna; oni znaju samo spoljašnju stranu života na ovom svijetu, a prema onom svijetu ravnodušni su." (Er-Rum, 6-7)

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, govorio je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Zaista Allah mrzi svakog proždrljivog, surovog i u društvu bučnog čovjeka, lešinu po noći*[6]*, koji zna stranu ovoga života, a o onome svijetu ništa ne zna."*[7]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, poznavanje samo ovoga svijeta veliko je neznanje, većina ljudi posjeduje znanje, ali nije učena, iako se čini da jeste, tim prije što je ono površno i odnosi se samo na ovaj svijet. Nikako ne prevladavaju spoljašnju stranu života, i osim njega ne vide ništa drugo. Ne prodiru u njegovu bit niti poznaju njegove originalne zakone ni prave vrijednosti ni njegovu čvrstu vezu s onim svijetom.

Spoljašnja strana života na ovome svijetu ograničena je ma koliko se ljudima činila široka i sveobuhvatna. Samo jedan njegov dio ljude košta truda, i oni ga neće temeljito istražiti, makar se i ujedinili da to učine. Ovo je zato jer je život na ovome svijetu mali dio velikog i poslušnog Allahovog, dželle šanuhu, carstva u kojem dominiraju prave vrijednosti.

Većina ljudi nije u kontaktu sa Stvoriteljem svemira i ne osjeti stvarnost Allahovog, dželle šanuhu, zakona, u kojem nema izmjene ni dopune: gledaju pokrete tijelâ, ali ne vide kretanje zato što njihov život nije praktičan.

---

[6] Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, uporedio ga je s lešinom jer cijeli dan halapljivo radi za ovaj svijet i škrtari, a kada padne mrak zaspi i do jutra se ne pomjera kao lešina.

[7] Ibn Hibban (72) i El-Bejheki, 10/194, preko Ahmeda b. Jusufa es-Sulemija, koji kaže da ih je obavijestio Abdurrezzak, a on kaže da je njih obavijestio Abdullah b. Seid b. Ebu Hind, on od svoga oca, a ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Rekao sam: ovaj je lanac dobar, a prenosioci su povjerljivi, osim što je Abdullah b. Seid saduk.

Prava spoznaja jeste ona koja svome nosiocu daje svjetlo pomoću kojeg vidi, a pravo je srce ono koje dokučuje istinu, spoznajući istinsko znanje kojim se dokučuje istina. Drugim riječima, to je ispravno poimanje stvarnosti, a nije saznavanje parcijalnih informacija koje se pohranjuju u moždane ćelije; njima ništa ne predstavljaju ni vidljive pojave, pa stoga iskreću i pojmove i vrijednosti.

Oni koji ne znaju niti dokučuju suštinu, oni kojima ne koristi ono što vide, čuju i lično dožive, koji iz vidljivog svijeta i iskustva ne izvuku pouku – nisu učeni, oni samo gomilaju informacije. I znanje koje je odvojeno od pravog cilja i plodova isto je što i neznanje; ono je sagrađeno na neispravnom odnosu prema svemu.

Dragi brate, čitaj o čovjeku o kome su objavljeni ajeti koji će se danonoćno učiti do Sudnjeg dana, možda ćeš biti bolji vjernik.

Svevišnji Allah rekao je: "I kaži im vijest o onome kome smo dokaze Naše dali, ali koji se od njih udaljio, pa ga šejtan dostigao, i on je zalutao. A da smo htjeli, mogli smo ga s njima uzvisiti, ali se on ovom svijetu priklonio i za svojom strašću krenuo. Njegov je slučaj kao slučaj psa: ako ga potjeraš, on isplažena jezika dahće, a ako ga se prođeš, on opet dahće. Takvi su ljudi koji dokaze Naše smatraju lažnim; zato kazuj događaje da bi oni razmislili. Loš su primjer ljudi koji ne priznaju Naše dokaze, oni zlo čine sami sebi." (El-Earaf, 175-177)

Zamislite čovjeka kojem je Svevišnji Allah dao Svoje dokaze, obasuo ga brojnim blagodatima, poučio, pružio mu zlatnu priliku da se izdigne iznad niskosti ovoga svijeta, omogućio mu kontakt s Allahom, dželle šanuhu, objasnio Pravi put, ali se on samo udaljio od Allahovih dokaza, odrekao svega što ga štiti od kazne, zapostavio uputu, a prihvatio zabludu, i tako upao u živi pijesak ovoga svijeta.

Ovaj kur'anski primjer zahtijeva da stanemo i razmislimo, jer isto se dešava s mnogim ljudima. O kako je mnogo onih kojima Svemogući Allah ukaže Svoju blagodat i da zlatnu priliku, pa oni, opet, ne pođu Pravim putem! Znanje koje im je dato iskoriste da izvrnu smisao riječi, iskoriste ih kako bi slijedili svoju strast, ali i strast grešnika koji, po njima, u svojoj vlasti imaju dobrobiti ovoga svijeta. Otuda se mogu vidjeti kako dato znanje namjenski koriste u iskrivljavanju stvarnosti i izdavanju odgovarajućih fetava, pa budu uzrokom da se dini-islam i njegova načela ljudima krivo prikazuju. To je obezličenje, o kome govori Svevišnji Allah kada o onome čovjeku kaže: "A da smo htjeli, mogli smo ga s njima uzvisiti, ali se on ovom svijetu priklonio i za svojom strašću krenuo. Njegov je slučaj kao slučaj psa: ako ga potjeraš, on isplažena jezika dahće, a ako ga se prođeš, on opet dahće." Dahću za prolaznim dobrima ovoga svijeta koja posjeduju imućni ljudi. Zaista je ovaj svijet puput lešine, a ljudi koji za njim žude slični su psima.

Znanje samo o ovome svijetu ne može svoga nosioca sačuvati pritiska bolesnih strasti i želja, koje ga uništavaju, zbog kojih se priklanja ovome svijetu, iz čijeg se živog pijeska ne može iščupati, čiji ga teret pritiskuje. Čovjek koji nosi

takvo znanje sluga je svojim strastima, njega šejtan dostigne i stalno prati, vodi ga za ular strasti, i on ga se ne može osloboditi.

Drugo, istinsko znanje obuhvata spoznaju, vjerovanje i robovanje. Naime, znanje nije puko poznavanje informacija, već je to vjerovanje koje potiče na javno i tajno robovanje Svevišnjem Allahu. Teoretsko, površno znanje praktično ništa ne znači, to je obična informacija koja čovjeka ne može sačuvati ni osloboditi strasti, niti može odagnati šejtanska podbadanja, štaviše, ponekad mu olakšava pristup do čovjeka. Svemogući Allah rekao je: "Reci ti Meni ko će uputiti onoga koji je strast svoju za boga svoga uzeo, onoga koga je Allah, znajući ga, u zabludi ostavio i sluh njegov i srce njegovo zapečatio, a pred oči njegove koprenu stavio? Ko će mu, ako neće Allah, na Pravi put ukazati? Zašto se ne urazumite? 'Postoji samo život naš zemaljski, živimo i umiremo, jedino nas vrijeme uništi', govore oni. A oni o tome baš ništa ne znaju, oni samo nagađaju." (El-Džasija, 23-24)

Iskreni vjernik vidi koliko su takvi ljudi privrženi ovome svijetu, a koliko su nemarni prema drugom svijetu, da se ne pripremaju za njega kako treba, niti imaju u vidu da će tamo račun polagati. Tako se odnose jer ne shvataju zbog čega su ustvari stvoreni. Ne znaju da je početak onoga svijeta – kraj ovosvjetske maršrute, odnosno početak vječnog stjecišta, i to se nikada ne mijenja.

Nemar prema pripremanju za Sudnji dan narušava mjere na ovome svijetu. Nemarni ljudi nemaju ispravnu sliku o ovome svijetu i njegovim pravim vrijednostima, uopće nemaju nikakvu mjeru pod koju bi ga podveli. Zato su njihova djela samo spoljašnjeg karaktera, površna i nepotpuna. Zaista svijest o polaganju računa mijenja vjernikov odnos prema svim stvarima i pojavama na Zemlji, on zna da je njegov boravak ovdje samo jedna od etapa na dugom putu kojim putuje, te da je njegov udio na onome svijetu veći od udjela na ovome svijetu. Pa, zar čovjek u obzir treba uzimati kraću etapu i manji udio!

Na osnovu toga, nikada se u razmišljanju neće podudariti čovjek koji vjeruje u onaj svijet, koji se za njega sprema i onaj koji živi za ovaj svijet, koga ništa drugo ne zanima.

Neće istovjetno procijeniti nijednu stvar, neće istovjetno dozirati bilo kakvu vrijednost, neće presuditi isto ma o čemu se radilo: svaki će imati svoje mišljenje i svaki će kroz svoju prizmu gledati na stvari i vrijednosti.

Jedan će vidjeti samo spoljašnju stranu života, a drugi će shvatiti da postoji veza, zakon i vrijednosti koji povezuju spoljašnost i nutrinu, nevidljivo i vidljivo, ovaj i onaj svijet, život i smrt, spajaju prošlost, sadašnjost i budućnost.

Ovo su horizonti sveobuhvatnog svijetlog znanja kojem dini-islam poziva čovječanstvo, njime ga diže na visoko mjesto.

Priroda svemira govori nam da on počiva na istini i zakonu, da u njemu nema nereda ni poremećaja, njegove se planete međusobno ne sudaraju, u njemu se ništa ne dešava slučajno, u njemu nema upliva priroda niti ičija strast, koja je, svakako, podložna mijenjanju. Sve u njemu odvija se prema tačnom i preciznom uređenju.

Istina na kojoj počiva sve što postoji iziskuje da postoji drugi svijet na kojem će ljudi polagati račun: ili će biti nagrađeni za dobro, ili kažnjeni za zlo, i svaki će čovjek u potpunosti dobiti ono što je zaslužio. Ali je Svevišnji Allah iz Svoje savršene mudrosti htio da to bude nakon određenog roka, i sve će doći u svoje pravo vrijeme: neće ni uraniti ni zakasniti.

Ako ljudi ne znaju kada će Kijametski dan, to ne znači da se on neće desiti. To što je odgođen za određeno vrijeme, obmanjuje one koji znaju samo spoljašnju stranu ovoga svijeta, a nemarni su prema ahiretu.

Otuda islam nudi znanje koje čovjeka budi iz nemara, potiče na vjerovanje i djelo, uzdižući ga iznad ostalih ljudi, i to se ostvari neposredno nakon što se iman ustali u srcu. Kada čovjek povjeruje, on bude ponizan prema Allahu, dželle šanuhu, sav ispunjen ljubavlju prema Njemu, a onda se budi tijelo vraćajući se na pravi kolosijek. Tada on ima velike i uzvišene ciljeve, niskosti na njega ne utječu ni položaj, i takav se nikada neće prikloniti ovome svijetu.

Islam čovječanstvu nudi način života (koji treba studirati i o njemu razmišljati) koji se dijametralno razlikuje od onoga koji kreiraju ljudi. On je objavljen da ljude izbavi iz uskogrudnosti, grešaka, zabluda, strasti i Iblisovih smjernica. Svevišnji Allah rekao je: "Mi ćemo im pružati dokaze Naše u prostranstvima svemirskim, a i u njima samima, dok im ne bude sasvim jasno da je Kur'an istina. A zar nije dovoljno to što je Gospodar tvoj o svemu obaviješten? Oni sumnjaju da će pred Gospodara svoga stati, a On znanjem Svojim obuhvata sve." (Fussilet, 53-54)

To je Allahovo, dželle šanuhu, obećanje da će ljudima otkrivati neke tajne svemira, ali i tajne u njima samim, dok im ne bude sasvim jasno da je Allah, dželle šanuhu, istina, da je dini-islam istina, da je časni Kur'an istina, da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, koji predvodi čovječanstvo, korak po korak prema lijepom i sretnom životu, onako kako mu je Svevišnji Allah naredio – istina.

Ova vjera ljude uči životu, principima Šerijata, određivanju prema ekonomiji, politici, društvu, kulturnim vrijednostima... Jednom riječju, daje precizne i jasne smjernice kada je riječ i o svjetovnim i vjerskim naukama. Islam je taj koji daje osjećaj slasti vjerovanja, osjećaj njegove ozbiljnosti i stvarnosti; ispunjava ljudske potrebe na ovome svijetu, upućuje ih na dobro.

Svevišnji je Allah ispunio obaćenje pokazavši ljudima Svoja znamenja u potonjim stoljećima, nakon datog obećanja. Pokazao im je i Svoja znamenja u njima samim, i neprestano će im otkrivati nova čuda.

Ako čovjek pogleda, vidjet će da su ljudi od tada mnogo šta otkrili, da su im se otvorili novi horizonti u svim naukama i da neprestano otkrivaju nešto novo. A samo prije nekoliko stoljeća čak i čovjekova priroda bila im je nedokučiva isto onoliko koliko i tajne nebesa i Zemlje.

Vidjeli su, saznali i pročitali o mnogim stvarima, jer to je Allahovo obećanje: "I reci: 'Hvala Allahu, On će vam znamenja Svoja pokazati, pa ćete ih vi poznati!' A Gospodar tvoj motri na ono što radite." (En-Neml, 93) Međutim, jesu li zahvalni na tome!?

Posmatranje svemirskih prostranstava odista u čovjeku izaziva strah i skrušenost prema Svemogućem Allahu, a to je konstatacija časnog Kur'ana, objavljenog najboljem čovjeku, Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem: "Zar ne znaš da Allah s neba spušta vodu i da Mi pomoću nje stvaramo plodove različitih vrsta; a postoje brda bijelih i crvenih staza, različitih boja, i sasvim crnih. I ljudi i životinja i stoke ima, isto tako, različitih vrsta. A Allaha se boje od robova Njegovih – učeni. Allah je, doista, silan i On prašta." (Fatir, 27-28)

Raznolike boje i vrste, raznoliki plodovi, obojena brda i planine, ljudi, razne životinje – sve to velika su Allahova, dželle šanuhu, znamenja koja nas upućuju na istinitost časnog Kur'ana, a koja se vide na svakom koraku Zemlje.

Ta znamenja odista zapanjuju čovjeka i potiču na razmišljanje o stvorenjima, koja je Svevišnji Allah savršeno stvorio, te potiču na skrušenost i prihvatanje Njegovog Pravog puta. Potiču na razmišljanje o savršenom i čudesnom svemiru, o stvaranju i raznolikostima, a rezultat je: "A Allaha se boje od robova Njegovih – učeni."

Osvrnimo se na jedno od velikih Allahovih znamenja – raznolikost, kada je riječ o ljudima: "...i jedan od dokaza Njegovih jeste stvaranje nebesa i Zemlje, i raznovrsnost jezika vaših i boja vaših; to su, zaista, pouke za one koji znaju..." (Er-Rum, 22)

Evo ovako islam odgaja ljude i uči ih islamskom načinu života. Ponavljamo da saznavanje teorije i prikupljanje informacija bez težnje ka istinskom cilju ustvari i nije znanje, jer ne daje pozitivne rezultate i svijetu ne donosi dobro.

Ko imalo prostudira život nevjernika, koje su obmanuli sjaj i ljepota ovoga svijeta vidjet će njihovu neminovnu propast, a koju je nagovijestio Svevišnji Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

Zato, neka se boje Allaha muslimani koji govore u ime ummeta, koji su na sebe preuzeli uređivanje školstva. Oni su ti koji su nastavne metode lišili očekivanih rezultata: čvrstog vjerovanja u Svevišnjeg Allaha, časni Kur'an, Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Sudnji dan. Tvrde da je cilj naukovanja osposobljavanje učenika i studenata da pojme i objasne naučne teze i pojave. Zato se i pojavila nazadna generacija čiji je glavni cilj ovaj svijet, a onome ne pridaju nikakve pažnje.

Zato se te šejtanske metode, kada je riječ o uređivanju školstva, moraju ukinuti, a uvesti metode koje vode u spoznaju Svevišnjeg Allaha kako bi ljudi uistinu bili živi i pažljivo promatrali Allahovo, dželle šanuhu, divno stvaranje, stvaranje Onoga Koji je sve kako treba stvorio i dao mu sve što je neophodno za normalan život: "...i da bi oni koji su znanjem obdareni, spoznali da je Kur'an istina od Gospodara tvoga, pa u njega povjerovali i da mu srca njihova budu sklona. A Allah će vjernike, doista, na Pravi put izvesti." (El-Hadždž, 54)

22. poglavlje

Zabranjeno je površno shvatanje dini-islama

Alija, radijallahu anhu, pripovijeda da je čuo Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori: *"Pred Sudnji dan pojavit će se mladi bezumni ljudi, pozivat će u ono najbolje i čitat će Kur'an, ali on na njih neće ostavljati traga; izlazit će iz vjere kao što strijela izlazi iz luka; ako ih sretnete, ubijajte ih, jer onaj ko ih bude ubijao imat će nagradu kod Allaha na Sudnjem danu."*[8]

Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, prenio je da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"...od njega će poteći ljudi koji će čitati Kur'an, ali on na njih neće ostavljati traga, oni će ubijati muslimane a zapostavljati mnogobošce, izlazit će iz islama kao što strijela izlazi iz luka; ako ih doživim, ubijat ću ih i nikoga od njih neću poštedjeti."*[9]

Ebu Vail pripovijedao je: "Čovjek po imenu Nuhejk b. Sinan došao je kod Abdullaha b. Mesuda i rekao mu: 'O Ebu Abdurrahmane, da li izraz *neustajala voda*[10] izgovaraš kao *asin* ili *jasin*?' Abdullah upita: 'A zar si cijeli Kur'an zapamtio samo to ti tobože nejasno?!' On se pohvali: 'Na svakom rekatu ja proučim poveću suru.' Abdullah upita: 'Žureći, bez razmišljanja?! Zaista će neki ljudi čitati Kur'an, ali on neće ostavljati traga na njih, on samo ostavlja traga na onoga ko ga od srca čita.'"[11]

Abis el-Giffari prenio je sljedeći Vjerovjesnikov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis: *"Preduhitrite dobrim djelima sljedećih šest stvari: vladavinu bezumnika, mnoštvo policije, kidanje rodbinskih veza, zabranjenu vrstu trgovine, lahkomisleno prolijevanje krvi i generaciju koja će pjevušiti čitajući Kur'an, za imama postavljati čovjeka koji nije ni učeniji ni upućeniji u propise od njih, postavljat će ga za imama samo da im pjevuši."*[12]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, nepoznavanje ciljeva Šerijata, nagađanje i izmišljanje na njegov račun, te njegovo površno shvatanje nije korisno i temeljito znanje. Zato je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, okarakterizirao haridžije, koji će izlaziti iz islama kao što strijela izlazi iz luka, time da će čitati Kur'an, ali on na njih neće ostavljati traga, jer, ustvari, neće ni dolaziti do njihovih srca, a da dođe, ustalio bi se u srcu i bio od koristi, kako je zaključio Abdullah b. Mesud; oni će se zadovoljiti površnim shvatanjem i pukim izgovaranjem njegovih slova.

---

[8] El-Buhari (3611) i Muslim (1066), i ovo je njegova verzija.
[9] El-Buhari (5058) i Muslim (1064), i ovo je njegova verzija.
[10] Izraz je spomenut u 15. ajetu sure Muhammed. (op.prev.)
[11] Muslim (722).
[12] **Hadis je autentičan.** To tvrdi šejh El-Albani u djelu *Silsiletul-ehadisis-sahiha* (979).

Drugo, nepronicljivost, slabo vjerovanje, neukost, nepoznavanje ciljeva Šerijata navode čovjeka na pomisao da je najveći znalac, a, ustvari, najveća je neznalica. Ovo je zato jer se zadovoljio s malo znanja i samo o tome vodi brigu, a i to malo nepovezano je s osnovama Šerijata, koje on i ne poznaje; ne zadubljuje se u značenje šerijatskih tekstova da poveže detalje s osnovama, već detaljima ruši osnove, i sve pogrešno zaključuje. Takvi brzo zalutaju s Pravog puta, gube cilj, kroče čas desno – čas lijevo, gube se kao putnik u mrkloj noći.

Treće, površno shvatanje islama smutnja je koja će muslimanima štetiti do Sudnjeg dana, kada će se pojaviti smutljivac Dedžal, Allah nas sačuvao od njegove smutnje i sumnji, o čemu je izvijestio iskreni Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Ibn Omer, radijallahu anhu, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Doći će generacija koja će čitati Kur'an, ali on na njih neće ostavljati traga; kada se god pojave, zaslužit će da budu uništeni, sve dok njihova velika vojska ne osvjedoči pojavu Dedžala."*[13]

Četvrto, površno shvatanje islama donosi veliku smutnju, uskogrudnost i pretjeranost u vjeri, a naklonost prema tome osjećaju i prve i potonje haridžije: ona je povod i poticaj smutnje u svakom vremenu.

Ebu Bekra, radijallahu anhu, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, idući na namaz, sreo nekog čovjeka koji je bio na sedždi. Kada se završio namaz, vratio se i opet ga zatekao na sedždi. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obratio se ashabima: *"Ko će ubiti onoga čovjeka?"* Na to ustade neki čovjek, zagrnu rukave, izvadi sablju i njome zatrese, pa reče: "Allahov Poslaniče, draži si mi od oca i majke, kako ću ubiti čovjeka na sedždi koji svjedoči da nema istinskog božanstva osim Allaha i da je Muhammed Allahov rob i poslanik?!" Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, opet upita: *"Ko će ubiti onoga čovjeka?"* Na to ustade neki čovjek i reče: "Ja ću to učiniti", zagrnu rukave do laktova, izvadi sablju i njome zatrese, pa mu ruka zadrhta i reče: "Allahov Poslaniče, kako ću ubiti čovjeka na sedždi koji svjedoči da nema istinskog božanstva osim Allaha i da je Muhammed Allahov rob i poslanik?!" Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, tada kaza: *"Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moj život, da ste ga ubili, bio bi to početak i kraj smutnje."*[14]

Ovaj hadis pojačava Enesovo, radijallahu anhu, predanje u kojem dodaje da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upitao: *"Ko će od vas otići i ubiti onoga čovjeka?"* "Ja ću ga ubiti", reče Alija, radijallahu anhu, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče na to: *"Ubit ćeš ga ako ga zatekneš."* Alija, radijallahu anhu, otišao je, ali ga nije zatekao, te se vratio. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upita: *"Jesi li ga ubio?"* Alija odgovori: "Ne znam kojoj se strani priklonio." Tada

[13] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Ibn Madža (174) s vjerodostojnim lancem prenosilaca.
[14] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je imam Ahmed, 5/42, s vjerodostojnim lancem prenosilaca.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zaključi: *"Onaj je čovjek oličenje prve smutnje u mome ummetu, da si ga ubio, moji se sljedbenici nikada ne bi podvojili u mišljenju."*[15]

Peto, jedan od primjera površnog shvatanja islama, koje ne ostavlja traga na srce, jeste poznata debata između najpoznatijeg komentatora Kur'ana, najvećeg autoriteta ummeta Ibn Abbasa, radijallahu anhu, koji je pobio zabludu haridžija. U njoj se ogleda shvatanje ashaba, njihova učenost i upućenost u značenja Kur'ana i Hadisa.

Prepustimo Ibn Abbasu, radijallahu anhu, da nam lično ispriča događaj: "Kada su se pojavile harurije[16], sastale su se u gradu Harevra. Bilo ih je šest hiljada. Saglasili su se da ustanu protiv Alije. Ljudi su neprestano dolazili kod njega, upozoravajući ga: 'O vladaru pravovjernih, neki su ljudi ustali protiv tebe!', a on bi odgovarao: 'Pustite ih, ja ih neću prvi napasti, oni će to prvi[17] učiniti.'

Jednog dana, nešto prije podne-namaza došao sam kod Alije i rekao mu: 'O vladaru pravovjernih, odgodi namaz za neko vrijeme, želim s njima razgovarati'. On kaza: 'Bojim se za tebe.' Odgovorio sam neka se ne boji, jer se lijepo odnosim prema ljudima i nikoga ne vrijeđam. Ipak mi je dopustio da pođem.

Obukao sam veoma lijep jemenski ogrtač, lijepo se začešljao i tačno u podne ušao u njihovu kuću, a oni su upravo ručali. Nikada nisam vidio tragove tolikog ibadeta: čela su im bila puna čireva od obavljanja sedžde, ruke žuljevite i hrapave poput devinih nogu, a na sebi su imali pohabane košulje zagrnutih rukava, bili su mršavi u licu. Nazvao sam selam. Oni su otpozdravili: 'Dobro došao, Ibn Abbase! Kakav je to ogrtač na tebi?!' Odgovorio sam: 'Zar me to korite! I Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, najljepše je pristajao jemenski ogrtač'. Proučio sam ajet: 'Reci: 'Ko je zabranio Allahove ukrase koje je On za robove Svoje stvorio i ukusna jela?" (El-Earaf, 32)

Upitali su: 'Šta te dovelo?' Odgovorio sam: 'Došao sam ispred ashaba: muhadžira i ensarija, i ispred Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, amidžića i zeta; ta, njima je objavljen Kur'an, oni bolje od vas poznaju njegovo tumačenje, a niko od vas nije ashab. Kazat ću vam šta oni govore, a njima prenijeti šta vi budete kazali.' Neki od njih rekoše: 'Nemojte se parničiti s Kurejšijama, jer je Svevišnji Allah rekao: '...jer su oni narod svađalački.' (Ez-Zuhruf, 58).' Na to mi se njih nekoliko priklonilo, a dvojica, ili trojica, opet, rekoše: 'Allaha nam, razgovarat ćemo s njim.'

---

[15] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježio ga je Ebu Ja'la, 3/1019-1020, a u njegovom se lancu nalazi čovjek po imenu Jezid er-Rikaši, i on je slab. Hadis pojačava predanje koje je preko Musaa b. Ubejde zabilježio Ebu Ja'la, 3/1025-1026, ali i on je slab. Hadis je, ako Bog da, na osnovu tih lanaca dobar.

[16] Harevra grad je u Iraku. Nalazi se na udaljenosti dvije milje od Kufe. Ovi su ljudi nazvani harurije, po imenu toga grada.

[17] Govorio je to kao potvrdu onome o čemu je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, izvijestio kada je riječ o haridžijama.

Upitao sam: 'Šta zamjerate kada je riječ o Resulullahovim, sallallahu alejhi ve sellem, drugovima i njegovom amidžiću?' Odgovorili su: 'Zamjeramo im na tri stvari.' Upitao sam: 'Koje tri stvari?' Oni odgovoriše: 'Prvo, uzeo je ljude za sudiju kada je riječ o vjerskim propisima, a Svevišnji je Allah rekao: 'Sud pripada jedino Allahu...' (Jusuf, 40 i 67)'; drugo, vodio je borbu a nije porobljavao niti je uzimao ratni plijen: ako su neprijatelji bili nevjernici, bilo ih je dopušteno porobiti; a ako su bili vjernici, nije ih bilo dopušteno ni porobiti ni protiv njih uopće ratovati[18]; i, treće, odrekao se titule vladara pravovjernih; ako nije vladar pravovjernih, onda je vladar nevjernika.'

Nakon što sam ih saslušao, upitao sam: 'Da li još nešto zamjerite ashabima?' Odgovorili su: 'To je sve.' Upitao sam: Recite mi iskreno, hoćete li revidirati svoje stavove ako ih pobijem Allahovim, dželle šanuhu, riječima i hadisom Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem? Odgovoriše: 'Hoćemo.'

Počeo sam objašnjavati: 'Kada je riječ o vašoj primjedbi: 'Uzeo je ljude za sudiju kada se radi o vjerskim propisima...' recitirat ću vam ajet u kojem je Svevišnji Allah prepustio ljudima da presude u vrijednosti četvrtine dirhema, i naredio da prihvate njihov sud, a i sam je mogao presuditi, što ukazuje da se ljudi mogu uzimati za sudiju: 'O vjernici, ne ubijajte divljač dok obavljate obrede hadža! Onome od vas ko je hotimično ubije kazna je da jednu domaću životinju, čiju će vrijednost procijeniti dvojica vaših pravednih ljudi, pokloni Kabi...' (El-Maida, 95). Preklinjem vas Allahom, kažite mi je li potrebnije uzeti ljude za sudiju kada se radi o rješavanju razmirica među muslimanima i prolijevanju njihove krvi ili kada je riječ o običnom zecu?' Odgovorili su: 'Naravno, kada se radi o razmiricama među muslimanima.' Nastavio sam: 'Svevišnji Allah u vezi s mužem i ženom rekao je: 'A ako se bojite razdora između njih dvoje, onda pošaljite jednog pomiritelja iz njegove, a jednog iz njezine porodice.' (En-Nisa, 35) Preklinjem vas Allahom, kažite mi je li potrebnije uzeti ljude za sudiju kada je riječ o razmiricama među muslimanima i prolijevanju njihove krvi ili kada je riječ o opstanku braka?! Je li vam sada jasno?' Odgovorili su: 'Jeste.'

Kad je riječ o vašoj drugoj primjedbi: 'Vodio je borbu, a nije porobljavao niti je uzimao ratni plijen...' pitam vas da li biste svoju majku Aišu, radijallahu anha, uzeli za robinju i postupali s njome kao što postupate s ostalim robinjama? Ako odgovorite da biste postupali s njome kao što postupate s ostalim robinjama, bili biste nevjernici, a ako odgovorite da ona nije vaša majka, i tada biste bili nevjernici, jer je Svevišnji Allah rekao: 'Vjerovjesnik treba biti preči vjernicima nego što su oni sami sebi, a žene njegove – majke su njihove.' (El-Ahzab, 6) Dakle, nalazite se između dvije zablude, pa kako ćete postupiti? Je li vam sada jasno?' Odgovorili su: 'Jeste.'

---

[18] Tako se tretira nasilnička skupina: zabranjeno je njihovo potomstvo porobljavati, njihov imetak dijeliti na ime ratnog plijena, njihove ranjenike dotući, one koji bježe goniti i zabranjeno je prvi otpočinjati borbu protiv njih.

A kad je riječ o vašoj primjedbi da se odrekao titule vladara pravovjenih, izvijestit ću vas o nečemu što ćete prihvatiti. Naime, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, potpisujući sporazum na Hudejbiji, rekao je Aliji: 'Alija, zapiši sljedeće: 'Ovaj sporazum postignut je između Muhammeda, Allahovog poslanika i...", na šta su se nevjernici usprotivili i rekli: 'Da vjerujemo da si Allahov poslanik, ne bismo ratovali protiv tebe!', pa je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredio Aliji: 'Alija, obriši to! Moj Allahu, Ti znaš da sam ja Allahov poslanik. Alija, to obriši, a napiši: 'Ovaj sporazum postignut je između Muhammeda b. Abdullaha i..." Tako mi Allaha, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bolji je od Alije, a ipak se odrekao svoje titule, ali time nije izgubio poziv poslanstva. Je li vam sad jasno?' Odgovorili su: 'Jeste.'

Tada je njih dvije hiljade revidiralo svoj stav, a ostali su odlučili boriti se za svoju zabludu, pa su ih muhadžiri i ensarije poubijali."[19]

Šesto, kada je riječ o shvatanju Kur'ana i Hadisa, za mjerodavno moramo uzeti shvatanje prvih generacija ovoga ummeta, jer su ih oni ispravno razumjeli. Ispravno razumijevanje Kur'ana i Hadisa jedan je od najvrednijih ibadeta i jedna od najvećih blagodati kojima Svemogući Allah obasipa ljude. U tome je smislu Ibn Kajjim zapisao: "Svevišnji Allah rekao je: 'I Davudu i Sulejmanu, kada su sudili o usjevu što su ga noću ovce nečije opasle – i Mi smo bili svjedoci suđenju njihovom – i učinismo da Sulejman pronikne u to, a obojici smo mudrost i znanje dali.' (El-Enbija, 78-79) Allah, dželle šanuhu, spomenuo je dva plemenita vjerovjesnika, pohvalio obojicu, pripisao im mudrost i znanje, ali je Sulejmanu dao posebno shvatanje kada je bilo riječi o ovome. Alija, radijallahu anhu, na pitanje da li je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, Ehlu-bejtu išta u tajnosti oporučio, odgovorio je: 'Nije, tako mi Onoga Koji čini da klija zrno i Koji je stvorio čovjeka! Ali Allah daje nekim ljudima da razumiju Kur'an, i ono što je na ovom listu', a na njemu je bio propis vezan za krvarinu, propis o oslobađanju zarobljenika, i to da se musliman ne ubija za nevjernika.[20] A Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, u pismu koje je poslao Ebu Musau el-Eš'ariju napisao je: 'Osloni se na shvatanje koje ti je dato.'[21] Dakle, ispravno razumijevanje Allahova je blagodat i svjetlo koje On, dželle šanuhu, daje čovjeku, time čovjek sazna što drugi ne sazna i iz šerijatskog teksta shvati što neko drugi ne može, iako ga obojica pamte i razumiju njegovu osnovnu poruku.

---

[19] **Predanje je autentično.** Zabilježili su ga: Abdurrezzak (18678), Ahmed, 1/342, Ebu Ubejd, u djelu *El-Emval* (444), En-Nesai, u djelu *Hasaisu Ali* (190), El-Fesevi, u djelu *El-Marifetu vet-tarih*, 1/522-524, El-Hakim, 2/150-152, Ebu Nuajm, u djelu *Hil'jetul-evlija*, 1/318-320, El-Bejheki, u djelu *Es-Sunenul-kubra*, 8/179, Ibn Abdulberr, u djelu *Džamiu bejanil-ilm*, 2/103-104, Ibn Dževzi, u djelu *Telbisu Iblis*, str. 91-93, i Ebul-Feredž el-Džeriri, u djelu *El-Dželisus-salihul-kafi*, 1/558-560, preko više lanaca koji sežu do Ikrime b. Ammara, koji je izjavio da mu je pričao Ebu Zemil, a on da je njemu događaj lično ispričao Ibn Abbas, radijallahu anhu.

[20] El-Buhari (111).

[21] To je veoma važno predanje koje su učenjaci prihvatili. Ispravnost njegovih lanaca prenosilaca dokazao sam u knjizi *Min vesajes-selef*, str. 57-58, gdje sam pobio tvrdnje orijentalista fanatika koji su predanje odbili. Ibn Kajjim el-Dževzijja u djelu *Ilamul-muvekki'in*, 1/85, i dalje, predanje je predivno objasnio i srce vjernika izliječio.

Razumijevanje Kur'ana i Hadisa znak je iskrenosti i ispravnog slijeđenja Hadisa, na osnovu njega učenjaci se i razlikuju, i po toj liniji jedan može vrijediti koliko hiljadu drugih. Obratimo pažnju na Ibn Abbasovo, radijallahu anhu, jedinstveno shvatanje i pronicljivost, kada su ga Omer, radijallahu anhu, učesnici Bitke na Bedru i još neki ashabi upitali o značenju sure En-Nasr. On je suru shvatio kao Allahovo, dželle šanuhu, saučešće Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, i vijest o blizini edžela, smrtnog časa, u čemu se Omer, radijallahu anhu, s njim saglasio[22], a drugi ashabi to nisu tako shvatili. Ibn Abbas, radijallahu anhu, najmlađi među njima, nije mogao zaključiti blizinu Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, smrti bez posebnog shvatanja koje mu je dato. Određenim se ljudima pokazuju značenja koja ne može dostići većina ljudi kojoj uz određeni tekst nužno trebaju druge indicije, dočim onome kome je dato shvatanje, pored teksta ne trebaju nikakve indicije."[23]

Govoreći o tome da je čovjeku koji ima ispravno shvatanje dato veliko dobro, ako ima i ispravnu namjeru, Ibn Kajjim zapisao je sljedeće: "Ispravno shvatanje i dobronamjernost jesu neke od najvećih Allahovih, dželle šanuhu, blagodati prema čovjeku. Štaviše, to je najveća počast kojom čovjek, nakon blagodati islama, može biti počašćen. Na tome, zapravo, počiva islam. Tim se putem čovjek može sačuvati prakse židova, zlonamjernih ljudi, na koje se Svevišnji Allah rasrdio; i prakse kršćana, kategorije koja ne razumije, te uvrstiti se u dobronamjerne, koje je Allah obasuo Svojim blagodatima, i čije je shvatanje ispravno. Upravo su to sljedbenici Pravog puta, za koje nam je naređeno da u svakom namazu molimo Allaha da nas uputi na njihov put. Ispravno je shvatanje svjetlost koju Svemogući Allah daje čovjeku. Njime čovjek razlikuje ispravno od pogrešnog, istinu od laži, uputu od zablude, dobro i zlo. Daje mu dobronamjernost i želju za istinom, bogobojaznost u tajnosti i na javi, neslijeđenje strasti, preferiranje onoga svijeta i netraženje ljudske pohvale."[24]

23. poglavlje

Strogo je zabranjeno laganje na Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko na mene hotimično slaže neka sebi pripremi mjesto u Vatri."*[25]

---

[22] El-Buhari (4970).
[23] Šemsuddin b. Kajjim el-Dževzijja, *Medaridžus-salikin*, 1/41.
[24] Šemsuddin b. Kajjim el-Dževzijja, *Ilamul-muvekiin*, 1/87.
[25] El-Buhari (103) i Muslim (3). Muhadisi su jednoglasni da je ovaj hadis dostigao stupanj mutevatira. Imam Et-Taberani napisao je posebnu studiju u vezi s tim.

El-Mugira b. Šu'ba, radijallahu anhu, pripovijedao je da je čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: *'Laganje na mene nije isto što i laganje na nekoga od vas; ko na mene hotimično slaže neka sebi pripremi mjesto u Vatri.'*[26]

Semura b. Džundub, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi upozorenja: *'Ko prenese apokrifan hadis znajući da je lažan, tretira se kao ostali lažljivci.'*[27]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, strogo je zabranjeno lagati na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jer to je veliki prijestup. Njegov počinitelj nesumnjivo zaslužuje mjesto u Vatri, ali time ne prestaje biti musliman, osim ako to ne smatra dopuštenim, a Allah najbolje zna.

Drugo, ko na Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, slaže makar jedanput, njegova iskrenost otpada, i sva njegova predanja odbijaju se, osim ako se iskreno pokaje, i tada se prihvataju, za razliku od učenjaka koji tvrde da ga pokajanje ne može vratiti u red onih čija se predanja prihvataju. Nakon što je prenio da je to zaista stav nekih učenjaka, imam En-Nevevi zapisao je: "Njihovo je mišljenje o tome pitanju slabo, jer je u suprotnosti s načelima islama. Mi smo odabrali sljedeće: kategorički moramo tvrditi da je njegovo pokajanje ispravno i da se njegova predanja nakon pokajanja prihvataju, pod uvjetom da pokajanje ispuni poznate uvjete: prestanak činjenja grijeha, kajanje i čvrsta odluka da to više nikada neće učiniti; ovo se mišljenje potpuno podudara s načelima islama. Dokaz više za naše mišljenje jeste konsenzus učenjaka o tome da se prihvata predanje i svjedočenje nevjernika nakon što prihvati islam (što je slučaj s većinom ashaba), a između prihvatanja predanja i svjedočenja u tome pogledu nema nikakve razlike, a Allah, dželle šanuhu, opet, najbolje zna."[28]

Treće, na Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjeno je lagati u bilo kojem pogledu. Imam En-Nevevi kaže: "Kada je riječ o laganju na Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, ne postoji razlika između laganja u pogledu vjerovanja, propisa i onoga što nije šerijatski propis: poticaj na dobro, zastrašivanje od zla i podsjećanje na onaj svijet; sve je to zabranjeno, veliki je prijestup i jedan od najvećih grijeha, po jednoglasnom mišljenju svih muslimana do čijeg se stava drži kada je riječ o postizanju konsenzusa. Keramije, zabludjela sekta, koja iznosi laži na vjeru kaže da je dopušteno fabricirati hadise kada je riječ o poticaju i zastrašivanju. U tome su ih podržale mnoge neznalice koje prizivaju skromnost ili ih takvima drže neznalice poput njih. Šireći tu sumnju i neistinu za dokaz su uzeli sljedeću verziju gore navedenog hadisa: '*...ko na mene hotimično slaže da bi ljude odveo u zabludu neka sebi pripremi mjesto u Vatri*', i neki od

[26] Muslim (4).
[27] Muslim (9).
[28] Jahja b. Šeref en-Nevevi, *El-Minhadž*, 1/70.

njih tvrde da jo to, ustvari, laž u Resulullahovu, sallallahu alejhi ve sellem, korist, a nije laž na njega. Mišljenje koje proturaju i nameću krajnje je neznanje, nemar i najveći pokazatelj koliko su daleko od poznavanja ijednog šerijatskog pravila. Govoreći to, već su učinili nekoliko grešaka koje priliče njihovim poremećenim i niskim umovima: stali su nasuprot Allahovim, dželle šanuhu, riječima: 'Ne povodi se za onim što ne znaš! I sluh, i vid, i razum, za sve to će se, zaista, odgovarati' (El-Isra, 36); one protivriječe svim jasnim poznatim mutevatir-hadisima koji zabranjuju laž i lažno svjedočenje; protivriječe jednoglasnom stavu svih mjerodavnih ličnosti ovoga ummeta. U suprotnosti su i s drugim kategoričkim dokazima koji zabranjuju iznošenje neistine na obične ljude, a o onome čije su riječi vjerozakon i Objava da i ne govorimo. Ako čovjek razmisli, vidjet će da oni, ustvari, lažu na Svevišnjeg Allaha, Koji je rekao: 'On ne govori po hiru svome – to je samo Objava koja mu se obznanjuje.' (En-Nedžm, 3-4)

Najčudnije u svemu jeste to što tvrde da je isto lagati u korist i protiv Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. To je rezultat njihovog nepoznavanja arapskog jezika i Šerijata; svaka iznesena laž na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, protiv njega je.

Na hadis kojim se rukovode učenjaci nisu istovjetno odgovorili: prvo, dodatak: '*...da ljude odvede u zabludu*' ništavan je, i svi muhadisi jednoglasni su da on ne može biti autentičan ni u kom slučaju, i ovo je najispravniji i najkraći odgovor; drugo, ako bismo i pretpostavili da je dodatak autentičan, bio bi u smislu potvrde gore navedenog hadisa, što je slučaj s ajetom: 'Ima li onda nepravednijeg od onoga koji, ne znajući istinu, izmišlja laži o Allahu da bi ljude u zabludu doveo!' (El-En'am, 144), i ovo je odgovor imama Et-Tahavija; i, treće, hadis ne znači da čovjek izmišlja da ljude odvede u zabludu, već znači da će laž koju iznese na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, njega odvesti u zabludu, a za šta su u časnom Kur'anu i arapskom jeziku brojni primjeri. Jedan od njih sljedeći je ajet: 'I nađoše ga faraonovi ljudi, da im postane dušmanin i jad...' (El-Kasas, 8). U svakom slučaju, njihovo je mišljenje apsurdno i ne zaslužuje da bude spomenuto, a kamoli da se čovjek mnogo zamara njegovim pobijanjem."[29]

Ibn Hadžer rekao je: "Kada je riječ o Resulullahovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: '*...ko na mene hotimično slaže...*', ne može se upotrijebiti princip suprotnog razumijevanja, tim prije što je nazamislivo lagati u Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, korist, jer je zabrana generalna. Neke su neznalice zaslijepljeno izmišljale hadise o poticaju i zastrašivanju, govoreći da ne lažu na Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, već radi doprinosa Šerijatu, i ne znajući da je iznošenje laži na islam zapravo izmišljanje laži na Svevišnjeg Allaha, jer time su već donijeli šerijatski propis: obavezno ili poželjno djelo, odnosno zabranjeno ili pokuđeno. I ne treba se osvrtati na keramije, koji dopuštaju izmišljanje hadisa, kada je riječ o poticaju i zastrašivanju, kao potvrdu ajetima i hadisima. Ovi tvrde da je to laž u korist Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a

[29] Ibid, 1/70-71.

ne protiv njega. To je nepoznavanje arapskog jezika. Neki su se poveli za neispravnom verzijom hadisa u kojoj stoji: '*...ko na mene hotimično slaže, da bi ljude odveo u zabludu.*' Ako bismo čak i rekli da je verzija ispravna, te bi riječi imale značenja ajeta: 'Ima li onda nepravednijeg od onoga koji, ne znajući istinu, izmišlja laži o Allahu da bi ljude u zabludu doveo!' (El-En'am, 144), tj. njegov je kraj zabluđivanje drugih ljudi, ili to je posebno obraćanje pažnje na jedan od dijelova koje obuhvata određeni općeniti dokaz, a zbog čega se ne može primijeniti princip suprotnog razumijevanja, za šta su primjer Allahove, dželle šanuhu, riječi: 'O vjernici, kamatu bezdušno ne uzimajte...' (Alu Imran, 130), i Njegove riječi: '...da djecu svoju, zbog neimaštine, ne ubijate...' (El-En'am, 151). Dakle, zabluđivanje, odnosno bezdušno uzimanje kamate, odnosno ubijanje djece (izrazi spomenuti u navedenim ajetima) u smislu su potvrde svetosti, a ne u smislu specifikacije propisa."[30]

Četvrto, apokrifne, izmišljene hadise zabranjeno je prenositi, osim s ciljem objašnjenja njihovog stupnja i upozorenja. Šafijski autoritet En-Nevevi zapaža: "Onome ko zna da je hadis izmišljen, ili kod njega preovlada ta ocjena, zabranjeno je prenositi takvo predanje, i na onoga ko to, opet, učini, a ne objasni ljudima da je riječ o apokrifnom hadisu, odnosi se prijetnja, i ubraja se u lašce na Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem.

Zato su učenjaci kazali da čovjek koji želi doslovno prenijeti hadis treba ispitati njegovu autentičnost: ako je autentičan ili dobar, reći će: 'Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je to i to'; 'Uradio je to i to', ili već upotrijebiti drugi izraz iz koga se razumije pripisivanje tih riječi, odnosno djela Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. A ako je hadis slab, čovjek neće reći: 'Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je to i to'; 'Uradio je to i to'; 'Naredio je to i to'; 'Zabranio je to i to' i sl., već treba kazati: 'Od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, preneseno je to i to'; 'Pripovijeda se to i to'; 'Prenosi se to i to'; 'Govori se to i to', a Svevišnji Allah najbolje zna.

Učenjaci također kažu da onaj ko čita hadise treba poznavati arapski jezik, njegovu gramatiku i imena prenosilaca u onoj mjeri koja će ga sačuvati da ne kaže ono što Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nije rekao. A kada čovjek zna da je hadis napisan pogrešno, treba ga pročitati i prenijeti ispravno, ne treba intervenirati u tekstu, ali će u fusnoti napomenuti da je hadis pogrešno prenesen i zapisan, te da je ispravno tako i tako. Ovo je stav apsolutne većine učenjaka prvih i potonjih generacija. To je korisnije. Možda će čovjek misliti da je riječ pogrešno napisana, a nije, i tačna je s drugog, čovjeku koji intervenira nepoznatog aspekta, ali ne i nepoznatog drugim ljudima; da se dopusti intervencija, konstrukcije rečenica u knjigama mijenjali bi i oni koji nisu kompetentni za to. Učenjaci su još konstatirali sljedeće: ako čovjek čitajući hadis naiđe na nejasnu riječ i pročita je, na kraju treba reći: '...ili kako je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, već rekao', a Allah najbolje zna."[31]

---

[30] Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 1/199-200.
[31] Jahja b. Šeref en-Nevevi, *El-Minhadž*, 1/71-72.

Imam El-Begavi zapisao je: "Treba znati da je laganje na Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, po težini grijeha skoro isto što i laganje na Allaha, dželle šanuhu, od nevjernika. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Laganje na mene nije isto što i laganje na nekoga od vas; ko na mene hotimično slaže neka sebi pripremi mjesto u Vatri.'* Zato su se mnogi ashabi i tabiini sustezali od učestalog prenošenja Resulullahovih, sallallahu alejhi ve sellem, hadisa iz straha da ne pogriješe, da nešto ne dodaju ili ne oduzmu. Neki su tabiini prezali da hadis pripišu Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, pripisujući ga ashabu govoreći: 'Manji je grijeh slagati na ashaba nego slagati na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.' Neki su, navodeći lanac prenosilaca, kada bi došli do Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, izbjegavali kazati: 'Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je...', već bi rekli: 'Rekao je to i to.' Drugi bi, umjesto toga, kada bi, navodeći lanac prenosilaca, došli do imena ashaba, govorili: 'Ashab ga je pripisao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.' Neki su, opet, govorili: 'Prenoseći od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem', a neki: 'Lanac seže do Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem.' Sve ovo činili su iz straha od iznošenja laži na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i strahujući od kazne za onoga ko to učini."[32]

24. poglavlje

Zabranjeno je prenošenje svega što čovjek čuje

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, rekao je: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Čovjek će dovoljno lagati ako bude prenosio sve što čuje.'"*[33] U drugoj verziji stoji: *'Čovjek će dovoljno zgriješiti...'*[34]

Propisi vezani za poglavlje

Imam En-Nevevi rekao je: "Hadisi i predanja u tome smislu zabranjuju da čovjek prenosi sve što čuje. Naime, čovjek obično čuje i istinu i neistinu, i, otuda, laže, tim prije jer govori ono što se nije desilo. A prethodno smo spomenuli prioritetno mišljenje da je laž iznošenje onoga što se nije desilo, i nije uvjet da laganje bude hotimično da bi se čovjeku uračunalo u grijeh, a Allah, dželle šanuhu, opet, najbolje zna."[35]

[32] El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 1/255-256.
[33] Muslim (5).
[34] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ebu Davud (4992) i Ibn Hibban (30).
[35] Jahja b. Šeref en-Nevevi, *El-Minhadž*, 1/75.

25. poglavlje

Zabranjeno je obezvređivanje učenjaka i oduzimanje njihovog prava

Ubada b. es-Samit, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Ne pripada mome ummetu onaj ko ne respektira starije, ko nema milosti prema mlađima i ne zna prava učenih."*[36]

Abdullah b. Busr rekao je: "Davno sam čuo sljedeći hadis: *'Kada se nađeš među dvadeset ljudi, ili malo više, ili manje, razgledaš ih i među njima ne vidiš čovjeka koga ljudi respektiraju zbog vjere u Svevišnjeg Allaha, znaj da je vjera kod ljudi oslabjela.'*"[37]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, čovjek mora poznavati prava učenih i poštivati ih. To je pravo koje on mora dati nauci. Svevišnji Allah dao je učenim veliki položaj: "...i Allah će na visoke stupnjeve uzdignuti one među vama koji vjeruju i kojima je dato znanje." (El-Mudžadela, 11)

Ibn Kajjim rekao je: "Svevišnji je Allah u četiri ajeta govorio o visokim stupnjevima: prvi ajet jeste sljedeći: '...i Allah će na visoke stupnjeve uzdignuti one među vama koji vjeruju i kojima je dato znanje' (El-Mudžadela, 11); drugi jesu Allahove, dželle šanuhu, riječi: 'Pravi vjernici jesu samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene, a kad im se riječi Njegove kazuju, vjerovanje im učvšćuju, i samo se na Gospodara svoga oslanjaju, oni koji molitvu obavljaju i dio od onoga što im Mi dajemo udjeljuju. Oni su, zbilja, pravi vjernici – njih stupnjevi, i oprost, i obilje plemenito kod Gospodara njihova čekaju' (El-Enfal, 2-4); treći je ajet: '...a one koji pred Njega izađu kao vjernici, a koji su dobra djela činili – njih sve čekaju visoki stupnjevi...' (Ta-Ha, 75); a četvrti jeste sljedeći ajet: '...Allah će borcima, a ne onima koji se ne bore, dati veliku nagradu, stupnjeve od Sebe i oprost i milost...' (En-Nisa, 95-96). Dakle, u tri ajeta rekao je da će vjernici biti uzdignuti na visoke stupnjeve zbog znanja i dobrih djela, a u četvrtom – za borbu na Allahovom, dželle šanuhu, putu, pa se visoki stupnjevi, ustvari, dobijaju zbog znanja i borbe, a to je zapravo okosnica islama."[38]

Drugo, Ibn Asakir zapisao je: "Dragi brate, Allah bio nama zadovoljan i učinio da Ga se istinski bojimo, znaj da je strogo zabranjeno ogovarati učenjake. Svima je dobro poznato da Svemogući Allah izlaže sramoti one koji ih obezvređuju. Njihovo je ogovoranje i potvaranje velika stvar i ružno svojstvo, ima kobne posljedice. Zamislite, čovjek nasrće na one koje je Svevišnji Allah

---

[36] **Hadis je dobar.** Zabilježio ga je imam Ahmed, 5/323, s dobrim lancem prenosilaca.

[37] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga Ahmed, 4/188, i neki drugi muhadisi. Dobrim ga je okarakterizirao imam El-Munziri, a šejh El-Albani s njim se saglasio u djelu *Sahihut-tergibi vet-terhib* (99). Imam El-Hejsemi u djelu *Medžmeuz-zevaid*, 7/276, rekao je: "Ahmedov je lanac prenosilaca dobar."

[38] Šemsuddin b. Kajjim el-Dževzijja, *Miftahu daris-seada*, 1/85.

izabrao da nose emanet šerijatskog znanja! Svemogući Allah pohvalio je vjernike koji mole i traže oprost za one koji su bili prije njih, a Allah, dželle šanuhu, zna šta je lijepo, a šta ružno: 'Oni koji poslije njih dolaze – govore: 'Naš Gospodaru, oprosti nama i braći našoj koja su nas u vjeri pretekla i ne dopusti da u srcima našim bude imalo zlobe prema vjernicima; naš Gospodaru, Ti si, zaista dobar i milostiv!" (El-Hašr, 10) Čovjek mora prezati od njihovog ogovaranja, jer vrijeđanje umrlih veliki je grijeh (pogotovo umrlih učenjaka), i treba imati na umu sljedeće: 'Neka se pripaze oni koji postupaju suprotno naređenju Njegovom, da ih iskušenje kakvo ne stigne ili da ih patnja bolna ne snađe.' (En-Nur, 63)."[39]

26. poglavlje

Zabranjeno je tajenje znanja

Svemogući Allah rekao je: "One koji budu tajili jasne dokaze, koje smo Mi objavili, i Pravi put, koji smo u Knjizi ljudima označili, njih će Allah prokleti, a proklet će ih i oni koji imaju pravo da proklinju..." (El-Bekara, 159)

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Ko bude upitan o znanju, pa ga zataji, Allah će ga na Sudnjem danu zauzdati uzdama od vatre.'*[40]

Abdullah b. Omer, radijallahu anhu, prenio je sljedeći hadis: *'Ko sakrije znanje, Allah će ga na Sudnjem danu zauzdati uzdama od vatre.'*[41]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, imam El-Menavi kaže: "Kazna koja je predviđena u hadisu potpuno odgovara grijehu. Naime, Svevišnji Allah uzeo je obavezu od onih kojima je dato znanje da će ga bezuvjetno širiti, njemu poučavati i da ga neće tajiti (glavni cilj od stjecanja znanja jeste pozivanje ljudi u Istinu, odnosno uloga učenih jeste pozivanje i upućivanje na Pravi put), a onaj ko taji znanje oponira

---

[39] Alija b. Hasan b. Asakir, *Tebjinu kezibil-mufteri*, str. 29-30.

[40] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (3658), Et-Tirmizi (2649), Ibn Madža (261), Ahmed, 2/263, 305, 344, 353, 459, 499 i 508, Ibn Hibban (95), Et-Tajalisi (2534), Ibn Ebu Šejba, 9/55, El-Begavi (140) i El-Hakim, 1/101, preko Ataa b. Ebu Rebbaha, a on od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

[41] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Ibn Hibban (96), El-Hakim, 1/102, Hatib el-Bagdadi, u djelu *Tarihu Bagdad*, 5/38 i 39, i neki drugi muhadisi, preko Ibn Vehba, koji je izjavio da mu je pričao Abdullah b. Ajjaš b. Abbas, koji je prenio od svoga oca, on od Ebu Abdurrahmana el-Halebija, a ovaj od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhu. Rekao sam: ovaj je lanac dobar; neki su kazali da Abdullah b. Ajjaš nije pouzdan, ali to nije tačno, njegovi su hadisi dobri.

njegovoj stvarnoj namjeni, i daleko je od Allaha, Mudrog Stvoritelja. Zato će ga Uzvišeni Allah kazniti time što će ga zauzdati kao životinju koja se tako ukroćuje."[42]

Drugo, imam El-Begavi prenio je sljedeće El-Hattabijeve riječi: "...hadis se odnosi na ono znanje kojim je čovjek dužan ljude poučavati i na slučaj kada baš on mora o njemu izvijestiti, kao, naprimjer: kada nevjernik želi prihvatiti islam i traži da ga se pouči islamu; kada čovjek vidi novajliju u islamu koji ne umije klanjati, a nastupilo je namasko vrijeme, i ovaj zahtijeva da ga se pouči namazu; kada čovjek upita o halalu ili haramu, tražeći fetvu i savjet. Dakle, u svim prethodnim slučajevima zabranjeno je zatajiti odgovor, a onaj ko to ipak učini grešan je i zaslužuje obećanu kaznu. Mislim, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna, da čovjek ne zaslužuje ukor i kaznu ako ne odgovori na pitanje u vezi s nečim što nije prijeko potrebno ljudima da znaju."[43]

27. poglavlje

Zabranjeno je stjecanje beskorisnog znanja

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeći Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis: *"Onaj ko stječe znanje, a njemu ne poučava liči na čovjeka koji gomila blago u riznici, a ne udjeljuje od njega."*[44]

Abdullah b. Omer, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Znanje koje se ne širi liči na riznicu iz koje se ne udjeljuje."*[45]

---

[42] Muhammed b. Abdurreuf el-Menavi, *Fejdul-Kadir*, 6/146.

[43] El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 1/302.

[44] **Hadis je dobar na osnovu mnoštva lanaca prenosilaca.** Zabilježili su ga Et-Taberani, u djelu *El-Evsat* (693) i Ibn Abdulberr, u djelu *Džamiu bejanil-ilm* (774), preko Ibn Vehba, koji je izjavio da mu je pričao Ibn Lehia, on od Derradža Ebu Semha, on od Ebu Hejsema i Abdullaha b. Hudžejre, a njih dvojica od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. El-Hejsemi u djelu *Medžemuz-zevaid*, 1/164, zapisao je sljedeće: "Hadis je zabilježio imam Et-Taberani u djelu *El-Evsat*. U njegovom se lancu nalazi Ibn Lehia, i on je slab." Rekao sam: imam El-Hejsemi olahko je izgovorio te riječi. Naime, hadisi koje su od Ibn Lehie prenijela četverica Abdullaha i Ibn Vehb ispravni su. Hadis je zabilježio i Ebu Hejsema u djelu *El-Ilm* (162) preko Hasana b. Muse, on od Ibn Lehie... ne spomenuvši Ebu Hejsema. A predanja koja je prenio Hasan b. Musa od Ibn Lehie autentična su također. Istini za volju, gore navedeni lanac prenosilaca slab je jer su Derradž i Ebu Hejsem slabi prenosioci, ali gornja Ebu Hejsemova verzija pojačana je, pa sam mahanu hadisa sveo samo na Derradža Ebu Semha, ali i njegovu verziju potvrđuje sljedeći hadis.

[45] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježio ga je Ibn Abdulberr, u djelu *Džamiu bejanil-ilm* (778) sa slabim lancem prenosilaca. Međutim, hadis pojačava sljedeće: predanje Abdullaha b. Mesuda, radijallahu anhu, koje je zabilježio El-Kudai, u djelu *Musneduš-šihab* (293), i u njegovom lancu postoji čovjek po imenu Ibrahim el-Hidžri, čija su predanja slaba; te predanje Abdullaha b. Abbasa, radijallahu anhu, koga je zabilježio Ibn Abdulberr, u djelu *Džamiu bejanil-ilm* (776) s izuzetno slabim lancem koji ima sljedeće mahane kada je riječ o njegovim

Zejd b. Erkam, radijallahu anhu, pripovijedao je da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, molio: *"Moj Allahu, Tebi se utječem od beskorisnog znanja, od neskrušenog srca, od nezasitne duše i molbe kojoj se ne odaziva!"*[46]

Propisi vezani za poglavlje

Učenjak treba udjeljivati "zekat" na svoje znanje poučavajući ljude i šireći ga. Ako to ne bude činio, njegovo će znanje biti riznica zbog koje će na Sudnjem danu biti kažnjen: "Onima koji zlato i srebro gomilaju i ne troše ga na Allahovom putu – navijesti bolnu patnju..." (Et-Tevba, 34)

28. poglavlje

Zabranjeno je oponirati stečenom znanju

Svemogući Allah rekao je: "Zar da od drugih tražite da dobra djela čine, a da pri tome sebe zaboravljate, vi koji Knjigu učite? Zar se opametiti nećete?" (El-Bekara, 44)

Na jeziku Šuajba, alejhis-selam, rekao je: "Ja ne želim činiti ono što vama zabranjujem..." (Hud, 88)

"O vjernici, zašto jedno govorite, a drugo radite? O kako je Allahu mrsko kad govorite riječi koje djela ne prate!" (Es-Saff, 2-3)

Usama b. Zejd, radijallahu anhu, pripovijeda da je čuo Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori: *"Na Sudnjem danu dovest će se čovjek i baciti u Vatru, pa će mu crijeva ispasti i on će oko njih kružiti kao što magarac kruži u mlinskoj okretaljci. Stanovnici Vatre će se oko njega iskupiti i upitati ga: 'Šta to bi s tobom, čovječe? Zar nas nisi navraćao na dobro i odvraćao nas od zla?' On će odgovoriti: 'Jesam, navraćao sam na dobro, ali ga sam nisam činio, odvraćao sam od zla, a sam sam ga činio.'"*[47]

Ebu Berza el-Eslemi pripovijedao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Čovjek se neće pomjeriti na Sudnjem danu dok ne položi račun za svoj*

prenosiocima: El-Kasim b. Abdullah optužen je za fabriciranje hadisa; Musa b. Ubejda er-Rebezi slab je, i predanja koja prenosi Abdullah b. Ubejda od ashaba mursel su; zatim izjava Selmana el-Farisija, a nju su zabilježili Ed-Darimi, 1/138, Ibn Ebu Šejba, 13/334, Ebu Hajsema, u djelu *El-Ilm* (12) i Ibn Abdulberr, u djelu *Džamiu bejanil-ilm* (779), preko El-Eameša, on od Saliha b. Hababa, on od Husajna b. Ukbe, a ovaj kao izjavu od Selmana, radijallahu anhu. Rekao sam: ovaj je lanac dobar, njegovi su prenosioci pouzdani, osim što je Husajn b. Ukba saduk. Jednom riječju, ovaj je hadis dobar na osnovu drugih predanja koja ga pojačavaju; prethodno Ibn Abbasovo, radijallahu anhu, predanje ne može se prihvatiti jer je izuzetno slabo.

[46] Muslim (2722).

[47] El-Buhari (3267) i Muslim (2989).

život: u šta ga je proživio; za svoje znanje: šta je s njim uradio; za svoj imetak: kako ga je stekao i u šta ga je potrošio; i za svoje tijelo: u šta ga je potrošio."[48]

Enes, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Na Miradžu sam vidio ljude kojima se vatrenim makazama odsijecaju usne, pa sam upitao: 'O Džibrile, ko su ovi ljudi?' 'Ovo su govornici iz tvoga ummeta koji su ljude navraćali na dobro, a pri tome sebe zaboravljali, a i Kur'an su učili, pa zar se neće opametiti?!'"*[49]

Džundub b. Abdullah, radijallahu anhu, rekao je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio je: *'Čovjek koji ljude poučava dobru, a sebe zaboravlja liči na lampu koja osvijetljuje ljudima put, a sama izgori.'"*[50]

Propisi vezani za poglavlje

Čovjek koji ne radi prema onome što zna ili jedno govori a drugo radi hvalisavac je i brbljivac. Zaslužuje najveću i najsramniju kaznu u Vatri. Svevišnji će ga Allah osramotiti pred svim ljudima i baciti u Džehennem, gdje će mu ispasti utroba, pa će oko nje kružiti kao što magarac kruži u mlinskoj okretaljci. Ljudi će to vidjeti i začuditi se, pa će mu Allah, dželle šanuhu, dati da progovori o svome grijehu. Ovaj je primjer i naveden da se ljudi klone te ružne rabote. Naš Allahu, sačuvaj nas kajanja i tuge na Sudnjem danu!

---

[48] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: Et-Tirmizi (2417), Ed-Darimi, 1/135, i Hatib el-Bagdadi, u djelu *Iktidaul-ilmi vel-amel* (1).

[49] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ahmed, 3/120, 180, 231 i 239, Ibn Hibban (53), Ibn Ebu Šejba, 14/308, Ebu Nuajm, u djelu *Hil'jetul-evlija*, 8/43, 44 i 172, preko više lanaca. Rekao sam: hadis je autentičan ako uzmemo u obzir mnoštvo puteva.

[50] **Hadis je autentičan na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga Hatib el-Bagdadi, u djelu *Iktidaul-ilmi vel-amel* (70), i Et-Taberani, u djelu *El-Kebir* (1681), preko Hišama b. Ammara, koji je kazivao da im je pričao Alija b. Sulejman el-Kelbi, a on da mu je pripovijedao El-Eameš, koji prenosi od Ebu Temime, a on od Džunduba, radijallahu anhu. Imam El-Hejsemi u djelu *Medžmeuz-zevaid*, 1/185, veli: "Prenosioci ovoga hadisa pouzdani su." Međutim, u spomenutom djelu, 6/232, zapisao je i ovo: "Aliju b. Sulejmana el-Kelbija ne poznajem." O njemu je govorio Ebu Hatim u djelu *El-Džerhu vet-tadil*, kada je rekao: "Alija b. Sulejman nije baš mnogo poznat prenosilac, ali njegova su predanja dobra." Dakle, hadisi koje prenosi on i slični njemu dobri su. Hadis je zabilježio i imam Et-Taberani, u djelu *El-Kebir* (1685) s drugim lancem prenosilaca, odnosno preko Lejsa, on od Safvana b. Muhriza, a ovaj od Džunduba, radijallahu anhu. (Ovaj se lanac prenosilaca može slobodno upotrijebiti za pojačavanje drugih predanja.) Hadis pojačava predanje koje je preko Ebu Berze el-Eslemija zabilježio Hatib el-Bagdadi, u djelu *Iktidaul-ilmi vel-amel* (71). Međutim, u njegovom lancu prenosilaca postoji prenosilac po imenu Muhammed b. Džabir es-Suhejmi, a on je slab.

29. poglavlje

Zabranjeno je hvaliti se poznavanjem Kur'ana i vjere

Svevišnji Allah rekao je: "Ne misli nikako da će oni koje veseli ono što rade i kojima je drago da budu pohvaljeni i za ono što nisu učinili – nikako ne misli da će se kazne spasiti; njih čeka teška patnja." (Alu Imran, 188)

Ubejj b. Ka'b, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pripovijedao: "*Vjerovjesnik Musa obratio se Izraelićanima, te ga oni upitaše: 'Ko je najznaniji čovjek?' 'Ja sam najznaniji', odgovorio je. Allah ga ukori, jer znanje nije pripisao Njemu, pa mu objavi: 'Jedan Moj rob znaniji je od tebe, a živi na mjestu gdje se sastaju dva mora.' 'Moj Gospodaru, kako ću do njega stići?', upita Musa, pa mu bi odgovoreno: 'Stavi ribu u zembilj i pođi, a kada je izgubiš, on je tu...*"[51]

Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, kaže: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: '*Islam će osnažiti toliko da će trgovci slobodno ploviti morem, a ljudi će se boriti na Allahovom putu. Onda će se pojaviti generacija koja će čitati Kur'an i govoriti: 'Nema boljih učača od nas, niko nije znaniji od nas, niko nije učeniji od nas!*'" Potom je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upitao ashabe: '*Šta mislite ima li u njima ikakvog dobra?*' 'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju', odgovoriše, pa im reče: '*Oni su od vas, pripadnici su ovoga ummeta, ali će biti gorivo džehennemsko.*'"[52]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zabranjeno je hvaliti se poznavanjem Kur'ana i vjere, onaj ko se hvali nečim što mu nije dato liči na onoga koji iznosi neistinu.

Drugo, istinitost, odnosno neistinitost tvrdnje nužno izlazi na vidjelo, i onda neka čovjek kori samog sebe. U tome su smislu spjevani divni stihovi:

"Ko se hvali onim što pri njemu nije/, u laž će ga utjerati iskušenje jasno/; kada je riječ o znanju zaostat će/, kao što zaostaje mazga iza konja trkaćih."

Treće, hvaljenje poznavanjem Kur'ana i Hadisa može učenjaka dovesti u nepriliku. Primijetno je kako neki djelomično učeni ljudi žure da odgovore prije učitelja; ako im se pak ne dopadne njegov odgovor, jedni drugima namiguju.

Ebu Asim en-Nebil pripovijeda: "Neki je momak stjecao znanje pred Sufjanom es-Sevrijem, pa se jednom prilikom počeo isticati i oholiti datim

[51] El-Buhari (122) i Muslim (2380).

[52] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga Et-Taberani, u djelu *El-Evsat* (6238) i El-Bezzar (173 – *Kešful-estar*), sa slabim lancem prenosilaca. Ovaj hadis pojačava predanje koje su preko El-Abbasa b. Abdulmuttaliba zabilježili Ebu Ja'la (6698) i El-Bezzar (174), također sa slabim lancem jer u njemu postoji Musa b. Ubejda er-Rebezi. U ovome su smislu zabilježeni hadisi od Ibn Abbasa i žene po imenu Ummul-Fadl. El-Hejsemi u djelu *Medžmeuz-zevaid*, 1/186, zapisao je sljedeće: "Hadis je zabilježio Et-Taberani u djelu *El-Kebir*. Svi njegovi prenosioci pouzdani su, osim žene po imenu Hind b. el-Haris el-Hasamijja, ne znam da je o njoj iko rekao bilo šta." Rekao sam: hadis je na osnovu toga, ako Bog da, dobar.

znanjem nad starijim od sebe. Imam Es-Sevri žestoko se naljutio i rekao: 'Sljedbenici ispravne tradicije nisu tako postupali, niko od njih nije prizivao imamet niti je sjedao u pročelje sve dok znanje ne bi stjecao trideset godina, a ti se još oholiš nad starijim od sebe; idi od mene i nemoj više da si se približio mome sijelu!' A čuo sam ga da govori: 'Kada vidiš da mlad čovjek mnogo govori u prisustvu učenih ljudi, makar bio i izuzetno učen, od njega se ne nadaj dobru, takav nema mnogo stida.'"[53]

Nerijetka je pojava da neki učenici stave nogu preko noge i možda ih okrenu prema učitelju, a da ih neko upita ma šta, ne bi znali odgovoriti, samo bi se smijali i kašljucali. Kao da je na njih mislio, kada je hanefijski autoritet Ebu Zejd ed-Debbusi u djelu *El-Fevaid*, str. 109. spjevao:

"Kada mu ponudim argument, uzvraća mi smijehom i kašljucanjem/, ako se i kašalj ubraja u učenost, onda je i medvjed u šumi učen."

30. poglavlje

Zabranjeno je vjerovanje u israilijate i njihovo poricanje

Svevišnji Allah rekao je: "Recite: 'Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i unucima, i u ono što je dato Musau i Isau, i u ono što je dato vjerovjesnicima od Gospodara njihovog; mi ne pravimo nikakve razlike među njima, i mi se samo pokoravamo.'" (El-Bekara, 136)

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijeda da su sljedbenici Knjige čitali Tevrat na hebrejskom, a muslimanima ga objašnjavali na arapskom jeziku, pa je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nemojte vjerovati u ono što govore sljedbenici Knjige, ali to nemojte ni poricati, već pročitajte ajet: 'Recite: 'Mi vjerujemo u Allaha...'"*[54]

Nemla b. Ebu Nemla el-Ensari, radijallahu anhu, prenosi da je njegov otac pripovijedao: "Dok sam sjedio s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, dođe neki židov i upita: 'Da li mrtvac može govoriti?' *'Allah najbolje zna'*, odgovori Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem. On nametljivo reče: 'Ja dobro znam da može.' Tada se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obrati prisutnima: *'Nemojte ni vjerovati ni poricati ono što vam sljedbenici Knjige kažu, već recite: 'Vjerujemo u Allaha, Njegove meleke, knjige i poslanike.' Jer, ako kažu istinu, vi je niste porekli, a ako iznesu laž, niste u nju povjerovali.'"*[55]

---

[53] El-Bejheki, u djelu *El-Medhal* (679).

[54] El-Buhari (4485).

[55] Zabilježili su ga: Ebu Davud (3644), Ahmed, 4/136, Et-Taberani, u djelu *El-Kebir*, 22/874-879, El-Bejheki, 2/10, Ibn Hibban (6257), El-Begavi (124) i neki drugi muhadisi, različitim putevima koji sežu do Ez-Zuhrija, a on prenosi od Nemle, radijallahu anhu. Rekao sam: njegov je lanac, ako Bog da, dobar. Svi njegovi prenosioci pouzdani su, osim što neki muhadisi nisu

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, israilijati, predanja koja se prenose od sljedbenika Knjige dijele se na tri kategorije: prva, predanja čiju autentičnost potvrđuje Kur'an i Hadis, i to su autentična predanja, i u njih se mora vjerovati, tim prije što ih potvrđuje i naša Objava; druga, predanja čiju neosnovanost potvrđuje Kur'an i Hadis, (ona su u suprotnosti s Objavom), i obaveza ih je poreći i odbiti; i, treća, predanja koja je islam prešutio, tj. ona za čiju autentičnost, a ni neosnovanost ne postoji argument. Ovu kategoriju treba objasniti do u pojedinosti, i na nju se odnose gore navedeni hadisi.

Drugo, u posljednju kategoriju israilijata ne smije se ni vjerovati, a niti se takva predanja smiju nijekati, tim prije što mogu biti istina koju ćemo poreći, odnosno laž u koju ćemo povjerovati i koja će nas zbuniti; ova su predanja veoma relativna. Gore navedeni hadisi nepobitan su dokaz da je obaveza sustegnuti se od besmislenog razgovora kada je riječ o problemima relativne prirode, tj. kada je riječ o tome, ne smije se prizivati ni halal ni haram. Ovako su postupali sljedbenici ispravne tradicije, radijallahu anhum.

Treće, takva je predanja dopušteno pripovijedati pripisujući ih Izraelićanima, na osnovu Resulullahovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Prenesite od mene makar jedan ajet, a ne smeta da pripovijedate od Izraelićana; ko na mene hotimično slaže neka sebi pripremi mjesto u Vatri."*[56]

Četvrto, i pored toga israilijate nije dopušteno upotrebljavati u interpretaciji časnog Kur'ana, podupirati značenje njegovih ajeta, određivati ajete neodređenog značenja, objašnjavati sažete ajete i sl., jer dovođenje tih predanja u ravan s Kur'anom (a njemu je laž strana s bilo koje strane) zapravo je preferiranje autentičnosti israilijata, što je, naravno, oprečno navedenim hadisima. Na ovo nas je uputio Abdullah b. Abbas, radijallahu anhu, kada je rekao: "Kako možete pitati sljedbenike Knjige o nečemu, a vaša Objava, koja je data Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, novija je, čitate je čistu, nepomućenu! Štaviše, Kur'an vam kaže da su sljedbenici Knjige izmijenili i iskrivili Objavu, te svojim rukama napisali novu i rekli: 'To je od Allaha', da bi iz toga neznatnu korist izvukli. Zar vam vaša Objava nije dovoljna, pa njih pitate! Allaha mi, nismo doživjeli da iko od njih nas pita o onome što je nama objavljeno."[57]

---

prihvatali hadise od Nemle, a pouzdanim ga je ocijenio Ibn Hibban. Ovo predanje pojačava prethodni Ebu Hurejrin, radijallahu anhu, hadis.

[56] El-Buhari (3461).

[57] El-Buhari (7363).

31. poglavlje

Zabranjeno je neosnovano polemiziranje, pogotovo o Kur'anu

Svevišnji Allah rekao je: "Ima ljudi čije te riječi o životu na ovom svijetu oduševljavaju i koji se pozivaju na Allaha kao na svjedoka za ono što je u srcima njihovim, a najljući su protivnici. Čim se neki od njih dočepa položaja, nastoji napraviti na Zemlji nered, uništavajući usjeve i stoku. – A Allah ne voli nered." (El-Bekara, 204-205)

"Mi smo Kur'an učinili lahkim, na tvome jeziku, da bi njime one koji se Allaha boje i grijeha klone obradovao, a inadžije nepopustljive opomenuo." (Merjem, 97)

"A naveli su ti ga kao primjer samo zato da bi spor izazvali, jer oni su narod svađalački." (Ez-Zuhruf, 58)

Ebu Umama, radijallahu anhu, pripovijeda: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: '*Nijedan narod nije odstupio od upute koju je slijedio osim što je polemizirao.*' Potom je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, proučio ajet: 'A naveli su ti ga kao primjer samo zato da bi spor izazvali, jer oni su narod svađalački.'"[58]

Aiša, radijallahu anha, prenijela je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Zaista Allah najviše mrzi zagrižene svadljivce."*[59]

Zijad b. Hudejr pripovijedao je: "Omer, radijallahu anhu, upitao me: 'Znaš li šta ruši islam?' Odgovorio sam da ne znam, a on reče: 'Islam ruši poskliznuće učenjaka, raspravljanje licemjera o Kur'anu i vladavina zabludjelih vladara.'"[60]

Ebu Osman en-Nehdi pripovijeda: "Dok je Omer držao hutbu, sjedio sam pored minbera i čuo kako govori: 'Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: '*Za ovaj se ummet najviše bojim zla rječitog licemjera.*'"[61]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeći Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis: '*Raspravljanje o Kur'anu nevjerstvo je.*'[62]

---

[58] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Et-Tirmizi (3253), Ibn Madža (48), Ahmed, 5/252 i 256, El-Hakim, 2/447-448, i neki drugi muhadisi. El-Hakim je izjavio: "Njegov je lanac vjerodostojan." S njim se saglasio imam Ez-Zehebi. Rekao sam: ne, hadis je dobar, jer je Ebu Galib, čovjek koji je prenio od Ebu Umame, saduk.

[59] El-Buhari (2457) i Muslim (2668).

[60] **Predanje je autentično.** Zabilježili su ga: Ed-Darimi, 1/71, Hatib el-Bagdadi, u djelu *El-Fekihu vel-muefekkih*, 1/234, Ibnul-Mubarek, u djelu *Ez-Zuhd* (1475), Ebu Nuajm, u djelu *Hil'jetul-evlija*, 4/196, i neki drugi muhadisi, preko dva različita lanca prenosilaca.

[61] Ahmed, 1/22 i 44, Ebu Ja'la (91 – *El-Maksidul-ali*), Abd b. Humejd (11), El-Firijani, u djelu *Sifetul-munafik* (24) i El-Bejheki, u djelu *Šuabul-iman* (1641), s ispravnim lancem prenosilaca. Hadis je prenesen kao mevkuf-predanje, odnosno Omerove, radijallahu anhu, riječi, što je po Ed-Darekutniju ispravnije. Vidjeti Ibn Kesirovo djelo *Musnedul-Faruk*, 2/660-661. Hadis pojačava predanje Imrana b. el-Husajna koje su zabilježili: El-Bezzar (170), Ibn Hibban (80), El-Firijani, u djelu *Sifetul-munafik* (23), El-Bejheki, u djelu *Šuabul-iman* (1639), i Et-Taberani, u djelu *El-Kebir*, 18/198, preko dva lanca koji se međusobno pojačavaju.

Abdullah b. Amr, radijallahu anhu, pripovijeda: "Jednog sam jutra poranio kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, a on je čuo dvojicu ljudi kako raspravljaju o nekom ajetu. Izašao je i upozorio nas: *'Zaista su oni prije vas nastradali jer su se podvajali u pogledu Knjige.*'"[63]

Amr b. Šuajb prenosi da je njegov otac Šuajb prenio od svoga oca sljedeće riječi: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, čuo je kako se neki ljudi prepiru u vezi s Kur'anom, pa je rekao: *'Oni koji su bili prije vas upravo su propali zato što su jednim ajetima Allahove knjige negirali druge; ajeti Allahove knjige jedni druge potvrđuju, i nemojte jednim negirati druge, već ono što znate recite, a ono što ne znate prepustite onome ko zna.*'"[64]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, gore navedeni ajeti i hadisi zabranjuju polemiku i raspravu, ali iz nekih ajeta i hadisa, te izjava sljedbenika ispravne tradicije ipak se može zaključiti da je raspravljanje pohvalno (u časnom Kur'anu nema protivrječnosti, jedni ajeti potvrđuju druge). Naime, postoji pohvalna i pokuđena polemika. Pohvalnu je Allah, dželle šanuhu, spomenuo u sljedećim ajetima: "Na putu Gospodara svoga mudro i lijepim savjetom pozivaj i s njima na najljepši način raspravljaj!" (En-Nahl, 125) Također: "I sa sljedbenicima Knjige raspravljajte na najljepši način..." (El-Ankebut, 46). A pokuđenu je spomenuo u ajetu: "...one koji o Allahovim znamenjima raspravljaju, iako im nikakav dokaz nije došao, pa izazivaju još veću Allahovu mržnju i mržnju vjernika..." (Gafir, 35). Dakle, zabranjena polemika jeste ona koja se vodi bez pozivanja na dokaze, polemika o laži, polemika kojom se želi izazvati smutnja kada je riječ o Kur'anu, potaknuti ljude na slijeđenje manje jasnih ajeta, te zagriženo prepiranje kojim se želi uzdići neistina, a pobiti istina. Pohvalna polemika jeste ona kojom se želi saznati i pomoći istina, a pokazati i objasniti neistina.

Pohvalna polemika dio je iskrenog odnosa prema Svevišnjem Allahu, Njegovom Poslaniku, muslimanskim vladarima i običnom svijetu. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i sljedbenici ispravne tradicije raspravljali su da bi uzdigli istinu.

Nuh, alejhis-selam, mnogo je raspravljao sa svojim narodom, dok protiv njih nije uspostavio dokaz i objasnio Pravi od krivog puta: "Rekoše oni: 'O Nuh, ti si želio da se s nama raspravljaš i dugo si se raspravljao...'" (Hud, 32)

Drugo, Ibn Hibban rekao je: "Polemika čovjeka vodi u to da posumnja u manje jasne ajete, osim ako ga Svevišnji Allah ne sačuva. A ako u njih

---

[62] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (4603), Ahmed, 2/286, 424, 475, 478, 494, 503 i 528, Ibn Hibban (1464) i neki drugi muhadisi.

[63] Muslim (2666).

[64] Zabilježili su ga: Ibn Madža (85), Ahmed, 2/185, 195 i 196, te El-Begavi (121), s dobrim lancem prenosilaca.

posumnja, i zanegirat će ih sigurno. Zbog toga je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, polemiku o Kur'anu nazvao nevjerstvom jer to je početak nevjerstva."

Treće, čovjek mora vjerovati u jasne i manje jasne ajete, jer sve je od Allaha. O ajetima koje ne poznaje, čovjek treba upitati učene ili njihovo značenje prepustiti Allahu, dželle šanuhu, Koji sve zna; nije mu dopušteno pitati one koji ne poznaju kur'anske discipline.

Četvrto, podvajanje u pogledu kur'anskih ajeta nužno vodi u njihovo nijekanje, oslobađanje od njegovih propisa, izvitoperivanje halala i harama, a one koji se podvoje čeka ono što je zadesilo one prije njih: uništenje i zamjena drugim narodima.

32. poglavlje

Zabranjeno je bespotrebno i mnogo pitati

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Nemojte me pitati o onome što prešutim! Zaista je one prije vas uništilo to što su zapitkivali svoje vjerovjesnike i razilazili se s njima. Zato se klonite svega što vam zabranim, a od onoga što vam naredim uradite koliko možete.'*[65]

El-Mugira b. Šu'ba, radijallahu anhu, prenosi sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Zaista vam je Allah zabranio neposlušnost prema majkama*[66]*, zakopavanje živih djevojčica, uskraćivanje onoga što morate dati i traženje onoga što vam ne pripada; a mrzi pri vama tri stvari: čula-kazala, bespotrebno neumjesno zapitkivanje i rasipanje imetka.'*[67]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, rekao je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom je prilikom kazao: *'Allah pri vama voli tri stvari, a mrzi druge tri. Voli da Ga obožavate i nikoga Mu ne pripisujete; da se svi držite za Allahovo uže i da se ne razjedinjujete; a mrzi sljedeće: čula-kazala, bespotrebno neumjesno zapitkivanje i rasipanje imetka.'"*[68]

Propisi vezani za poglavlje

Veliki hanbelijski autoritet Ibn Redžeb zapisao je sljedeće: "...dakle, ovi nas hadisi upućuju na to da je zabranjeno bespotrebno pitati o stvarima čiji će odgovor rastužiti onoga koji pita, kao naprimjer pitanje: 'Da li je taj i taj

---

[65] O izvorima hadisa bilo je govora, a ovo je Muslimova verzija.

[66] Neposlušnost prema roditeljima jedan je od velikih grijeha, po jednoglasnom mišljenju svih učenjaka. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zadovoljio se spominjanjem majke jer je njezino pravo kod djece veće, a dobročinstvo prema njoj obaveznije.

[67] El-Buhari (1477) i Muslim (12 i 1715).

[68] Muslim (1715).

dženetlija ili džehenemlija'; 'Da li je taj i taj otac toga i toga' i sl. Također je zabranjeno pitati u smislu pretjerivanja, razonode i ismijavanja, što su činili mnogi licemjeri i neki drugi ljudi. Slično tome jeste traženje i sugeriranje da se objave ajeti, a što su činili sljedbenici Knjige i mnogobošci. Ikrima i neki drugi autoriteti tvrde da je ajet objavljen tim povodom. U to ulazi i zapitkivanje o gajbu, koji je Svevišnji Allah ljudima učinio nedostupnim, naprimjer: o vremenu nastupanja Sudnjeg dana, o duši i sl.

Hadisi nas također upućuju na to da je zabranjeno mnogo zapitkivati o halalu i haramu, iz bojazni da će baš to pitanje biti razlogom da Svevišnji Allah objavi ajete i to zabrani, kao naprimjer slučaj kada je neki ashab upitao da li je obavezno hadž obaviti svake godine. Sa'd b. Ebu Vekkas, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi upozorenja: *'Najveću nepravdu prema muslimanima učinio je onaj musliman koji upita o nekoj stvari, pa je Allah zabrani usljed toga pitanja.'*[69]

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nije dopuštao muslimanima u Medini, iskrenim vjernicima: muhadžirima i ensarijama da mnogo zapitkuju, to je dopuštao samo beduinima i delegacijama koje su dolazile kod njega, a s ciljem da ih pridobije za islam. Imam Muslim u *Es-Sahihu* zabilježio je sljedeće riječi plemenitog ashaba En-Nevvasa b. Sem'ana, radijallahu anhu: 'Boravio sam s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, u Medini, a od seobe u Meku odvraćalo me samo to što sam ga o tome morao upitati; kada bi neko između nas odlučio da preseli u Meku, uopće ne bi upitao Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem.'[70] U njegovoj hadiskoj zbirci zabilježene su i sljedeće Enesove, radijallahu anhu, riječi: 'Bilo nam je zabranjeno pitati Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o bilo čemu, a bilo nam je izuzetno drago kada bi došao razuman beduin i pitao ga, a mi slušali.'[71]

Doduše, nekada su ga i pitali o stvarima prije nego što se dese, ali zato da bi se znali ravnati prema datim prilikama. Između ostalog, upitali su ga: 'Sutra ćemo se sukobiti s neprijateljima a nemamo noževe, da li životinje možemo klati trstikom?'[72] Isto tako, pitali su ga u vezi s vladarima koji će vladati određeno vrijeme nakon Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: da li im se moraju pokoravati, odnosno da li se mogu dići protiv njih. Huzejfa, radijallahu anhu, pitao ga je o smutnjama i tražio savjet šta da čini kada se one pojave.

Neki ljudi misle da je povod zabrane bespotrebnog zapitkivanja isključivo bojazan da Svemogući Allah ne zabrani, odnosno ne naredi ono o čemu je neko upitao, a što će ljudima teško pasti, i to se moglo desiti samo za vrijeme

---

[69] El-Buhari (7289) i Muslim (2358).
[70] Muslim (2553).
[71] Muslim (12).
[72] Hadis su zabilježili El-Buhari (2488) i Muslim (1968) kao predanje Rafie b. Hadidža: "...sutra ćemo se sukobiti s neprijateljem a nemamo noževe, da li životinje možemo klati trstikom?" Na to je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio: *"Konzumirajte meso životinje kojoj pustite krv i pri tome spomenete Allahovo ime, ali ne koljite zubom i pandžom, a kazat ću vam i zašto: zub je kost, a pandžu pri klanju koriste Abesinci."*

Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, ali ne i nakon njegove smrti. Ovo, naravno, nije jedini razlog. To je zabranjeno i zbog toga što se nakon pitanja iščekuje objava Kur'ana, tim prije što na svako postavljeno pitanje dolazi i odgovor.

Drugim riječima, prethodni hadisi znače sljedeće: Svevišnji Allah i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, objasnit će muslimanima sve što se veže za vjeru, te zato nema potrebe za postavljanjem pitanja. Ovo je zato jer Svemogući Allah zna šta ljudima koristi bolje nego oni sami, i sve ono u čemu je dobro i korist za njih, Svevišnji će Allah u startu objasniti, bez prethodnog pitanja: 'To vam Allah objašnjava, da ne zalutate.' (En-Nisa, 176)

Da zaključimo: na osnovu prethodnog neumjesno je postavljati bespotrebna pitanja o pojedinim stvarima ili događajima, posebno prije nego što se nešto desi, kud i kamo važnije od toga jeste ispravno razumijeti Objavu, ajete i hadise, dosljedno ih slijediti i prakticirati."[73]

33. poglavlje

Zabranjeno je prenošenje pripovijetki

Avf b. Malik el-Ešdžei rekao je: "Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: *'Pripovijetke prenosi*[74] *samo nadređeni, podređeni i uobražen čovjek.'*"[75]

Amr b. Šuajb prenosi od svoga oca Šuajba, a ovaj od svoga oca da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Pripovijetke ljudima prenosi samo nadređeni, podređeni i svađalica.'*[76]

Habbab, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Kada su Izraelićani nastradali, počeli su prenositi pripovijetke.'*[77]

---

[73] Abdurrahman b. Redžeb el-Hanbeli, *Džamiul-ulumi vel-hikem*, str. 138-140.

[74] Tj. pripovijetke prenose samo tri kategorije ljudi: nadređen, podređen i uobražen čovjek. Prvoj dvojici to je dopušteno činiti, a trećem nije, jer nije isključeno da on neće nešto dodati ili oduzeti.

[75] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ebu Davud (3665) i Ahmed, 6/22, 23, 27, 28 i 29, preko više puteva od Avfa b. Malika, radijallahu anhu, koji jedni druge pojačavaju.

[76] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga Ibn Madža (3753) i imam Ed-Darimi, 2/319, sa slabim lancem prenosilaca, jer u njemu postoji čovjek po imenu Abdullah b. Amir. Ovaj hadis pojačava predanje Avfa b. Malika.

[77] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Et-Taberani, u djelu *El-Kebir* (3705) i Ebu Nuajm, u djelu *Hil'jetul-evlija*, 4/362, s dobrim lancem prenosilaca čiji su prenosioci pouzdani, osim što je El-Edžleh b. Abdullah b. Hudžijja el-Kindi saduk. Hadis je prenesen i drugim putem koji je naveo Abdulhakk el-Išbili u djelu *El-Ahkamus-sugra*, 8/1, gdje ga je pripisao El-Bezzaru. Doduše, u njegovom lancu prenosilaca ima čovjek po imenu Šurejk b. Abdullah, a on je imao jako loše pamćenje, međutim njegovi hadisi mogu poslužiti za pojačavanje drugih predanja. Dakle, hadis je na osnovu toga autentičan, a Allah zna najbolje.

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, prenošenje pripovijetki i savjetovanje posao je imama, a imam može nekoga i ovlastiti za to. Druge ljude, osim nadležnih za to i onih koje oni postave, to može odvesti u oholost i pokazivanje, Allah nas sačuvao!

Drugo, prekomjerno posvećivanje pripovijetkama i pričama uzrokuje odsustvo fikha, ispravnog shvatanja vjere i korisnog znanja koje ljudima daje da ispravno shvataju vjeru i potiče ih na dobra djela. Naime, kada ljudima toga počne nedostajati, počet će izmišljati priče i fabricirati hadise, a to je početak propasti i udaljenosti od puta sljedbenika ispravne tradicije. U našem vremenu brojni su pripovjedači: tzv. džemat teblig, sufije, ljudi koji od znanja imaju samo israilijate, mistiku i kojekakve priče.

Treće, težnja i preferiranje pripovijetki dovodi do toga da se ljudi oslone na to, a da zapostave dobra djela, i upravo to je put onih koji su već nastradali, koji su ostavili djelo a latili se pripovijetki od kojih nema nikakve koristi.

34. poglavlje

Zabranjeno je dosađivati ljudima čestim savjetima

Ebu Vail pripovijedao je: "Abdullah b. Mesud savjetovao je ljude svakog četvrtka, pa je neki čovjek sugerirao: 'O Ebu Abdurrahmane, volio bih da nas savjetuješ svakog dana.' On odgovori: 'Ne želim to, mrsko mi je da vam dosadim; savjetujem vas s vremena na vrijeme, tako je i nas savjetovao Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, iz bojazni da nam savjet ne dosadi.'"[78]

Ikrima je prenio da je Ibn Abbas, radijallahu anhu, rekao: "Savjetuj ljude jednom sedmično, ili dva, najviše tri puta, nemoj ljudima omraziti Kur'an; nipošto nemoj doći među ljude koji razgovaraju o nečemu pa ih prekidati savjetom, da im ne dosadiš, već slušaj i sačekaj da oni završe, pa ako od tebe iskreno zatraže savjet, posavjetuj ih; nipošto nemoj da se tvoja dova kojom moliš rimuje, dobro znam da ni Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ni ashabi nisu molili dovom koja se rimuje."[79]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, Hatib el-Bagdadi u djelu *El-Džamiu liahlakir-ravi ve adabis-samia*, u poglavlju *Pokuđeno je čovjeku omraziti nauku besprekidnim diktiranjem hadisa* zapisao je: "Poželjno je da muhadis ne odulji s diktiranjem hadisa, već u tome treba biti umjeren, a sve iz bojazni da to ne dosadi onome ko sluša i da kod njega ne

[78] El-Buhari (70) i Muslim (2821).
[79] El-Buhari (6337).

izazove antipatiju i lijenost kada je riječ o stjecanju znanja. El-Muberrid je rekao: 'Ko odulji s pripovijedanjem hadisa, mnogo govoreći o toj znanosti, neka zna da je već takvo njegovo pripovijedanje postalo uzrokom dosade i nepažljivog slušanja. Bolje mu je ostaviti za drugi put ono što je htio reći nego da odjednom sve kaže, a učenici ga mrzovoljno i nepažljivo slušaju.' Abdullah b. el-Mutezz rekao je: 'Ima muhadisa koji umiju da čuju i slušaju, da spriječe dosadu kod učenika ne diktirajući mnogo, ali ako zatraže da još diktira, učini to. Ovi muhadisi znaju kada će stati i kada početi s diktiranjem, kako će pripovijedati i kako indirektno na nešto ukazati; oni znaju uljepšati stjecanje znanja i lijepim ponašanjem se okititi.'"[80]

Drugo, neosporna je konstatacija da slušaocu prije dosadi nego govorniku, i da takvo nešto duši može dosaditi kao što može dosaditi i tijelu. Zato je poželjno ljude odmoriti na prikladan način. U tome se od imama Ez-Zuhrija prenosi sljedeće predanje: "Neki je čovjek sjedio s Resulullahovim, sallallahu alejhi ve sellem, drugovima i stjecao znanje pred njima, pa kada bi vidio da je mnogo čuo i osjetio da mu je to teško zapamtiti, rekao bi: 'Uši više ne prihvataju ono što čuju, a tijelo ima svoje prohtjeve, već kažite mi koji stih i nešto od sebe.'" Kada bi od imama Ez-Zuhrija zatražili da nastavi s pripovijedanjem hadisa rekao bi: "Pričajte nam kakve zanimljive zgode."[81]

Muhammed b. Abdulvehhab (jedan od prenosilaca gornjeg Ez-Zuhrijevog predanja) to komentira ovako: "Ovo je slično slučaju ispaše deva: pase trnje, pa kiselo bilje, pa se ponovo poželi trnja. Zato je i Ez-Zuhri tražio da ljudi uz hadise pričaju zanimljive zgode, da ljudi otvore srca ponovnom slušanju hadisa."[82]

35. poglavlje

Prvotno je bilo zabranjeno zapisivanje hadisa

Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Nemojte zapisivati moje riječi, a ko je već nešto zapisao osim Kur'ana neka to pobriše, ali ne smeta da pripovijedate moje riječi; ko na mene hotimično slaže neka sebi pripremi mjesto u Vatri.'*[83]

---

[80] Hatib el-Bagdadi, u djelu *El-Džamiu li ahlakir-ravi ve adabis-samia*, 2/127.

[81] Hatib el-Bagdadi, u djelu *El-Džamiu liahlakir-ravi ve adabis-samia*, 2/130, i El-Bejheki, u djelu *El-Medhal* (606).

[82] El-Bejheki, u djelu *El-Medhal*, str. 360.

[83] Muslim (3004).

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, kada je riječ o značenju gornjeg hadisa, islamski autoriteti imaju podijeljena mišljenja: prvo, zabrana se striktno odnosila na period objave Kur'ana i izrečena je iz bojazni da se Kur'an i Hadis ne pomiješaju; drugo, zabrana se odnosila na bilježenje ajeta i hadisa na istoj ploči i sl.; treće, zabrana se odnosila na ljude za koje se bojalo da će se osloniti na bilježenje, a zapostaviti pamćenje; i, četvrto, gornje predanje uopće nisu Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, već Ebu Seidove, radijallahu anhu, riječi, i ovo mišljenje zastupaju imam El-Buhari i neki drugi učenjaci.

Drugo, mislim da je zabrana o bilježenju hadisa derogirana, između ostalih, sljedećim predanjima koje ćemo spomenuti.

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, izjavio je: "Nijedan ashab, osim Abdullaha b. Amra, nije raspolagao s više hadisa od mene; on je hadise zapisivao, a ja nisam."[84]

Također tu je i predanje u vezi s bilježenjem Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, hutbe na Dan oslobođenja Meke, kada je naredio: "*Zapišite i pošaljite Ebu Šahu.*"[85]

Treće, neki muhadisi iz prvih generacija prezirali su zapisivanje hadisa, bilo im je draže da ih učenici od njih pamte, međutim, kada je ponestalo želje za pamćenjem i kada su se muhadisi pobojali da će Hadis pasti u zaborav, počeli su ga bilježiti. To je bilo doba velikog bilježenja Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, tradicije, pa period pisanja komentara, što je, neizmjerna hvala Svemogućem Allahu, urodilo velikim plodom.

36. poglavlje

Zabranjeno je stjecanje znanja od novotara

Ebu Umejja el-Džumehi kazuje da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Jedan od predznaka Sudnjeg dana jeste i to da će ljudi stjecati znanje pred esagirima, novotarima.*"[86]

---

[84] El-Buhari (113).

[85] El-Buhari (112).

[86] (Riječ *el-esagir*, spomenuta u hadisu, po Ibnul-Mubareku, znači: novotari. Vidjeti njegovo djelo *Ez-Zuhd*, str. 21 i 281.) Hadis su zabilježili: Ibnul-Mubarek (61), a s njegovim lancem prenosilaca imam El-Lalikai, u djelu *Šerhu usuli itikadi ehlis-sunna* (102); Et-Taberani, u djelu *El-Kebir*, 22/908/299, El-Herevi, u djelu *Zemmul-kelam*, 137/2 (manuskript), Hatib el-Bagdadi, u djelu *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 2/79, Ibn Abdulberr, u djelu *Džamiu bejanil-ilm* (1052) i neki drugi muhadisi, preko Ibn Lehie, on od Bekra b. Sevvada, a on od Ebu Ummeje, radijallahu anhu. Rekao sam: njegov je lanac vjerodostojan, jer predanja koja prenose četverica Abdullaha od Ibn Lehie ispravna su; i El-Hejsemijeva izjava u djelu *Medžmeuz-zevaid*, 1/135, da je Ibn Lehia slab

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, *riječ el-esagir*, spomenuta u hadisu, odnosi se na novotare i one koji su odani svojim strastima, od kojih ljudi traže šerijatska rješenja, a ovi ih ne mogu ponuditi jer su neznalice, na to nas upućuje hadis u vezi s uzdizanjem znanja sa Zemlje.

Drugo, učenjaci su prvaci, makar bili i mladi po godinama. U tome je smislu Ibn Abdulberr u djelu *Džamiu bejanil-ilm* zapisao: "Neznalica je beznačajan čovjek makar bio i starac, a učenjak je prvak makar bio i mlad po godinama. Na to nas upućuje sljedeći stih: 'Stječi znanje, jer čovjek se ne rađa učen, i nije isti onaj koji zna i onaj koji ne zna, starješina je beznačajan ako je neuk, makar se oko njega svijet okupljao.'"

Treće, korisno znanje jeste ono koje se prenosi od ashaba i njihovih sljedbenika, u protivnom će njegov nosilac stradati, i neće dostići stupanj imama ni povjerenika, niti će njime Allah, dželle šanuhu, biti zadovoljan.

Četvrto, čovjek znanje treba uzimati od bogobojaznih ljudi, ljudi koji slijede put ispravnih prethodnika. U Ibn Abbasovom predanju stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Blagoslov je u prvacima.'*[87]

Peto, sljedbenici ispravne tradicije objasnili su nam kako ćemo se sačuvati od zablude, a na nama je da se držimo njihovih smjernica. Naime, poznati tabiin Muhammed b. Sirin rekao je. "Znanje koje stječete vjera je, pa pazite od koga ćete učiti svoju vjeru."[88] Zaista nosioci znanja trebaju biti pravedni i iskreni ljudi, i samo od njih znanje treba uzimati. Isa b. Sabih zapisao je: "Od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prenesen je sljedeći autentičan hadis: *'Ovo znanje iz svake generacije nose iskreni ljudi, koji ga čuvaju od iskrivljavanja od*

---

prenosilac u ovome slučaju nije prihvatljiva. Štaviše, Ibn Lehia nije bio sam iz svoje generacije koji je prenio ovo predanje. Naime, prenio ga je i Seid b. Ebu Ejjub, a on je povjerljiv i imao je dobro pamćenje, a zabilježio ga je Hatib el-Bagdadi, u djelu *El-Džamiu liahlakir-ravi ve adabis-samia*, 1/137. Ebu Umejjin, radijallahu anhu, hadis pojačavaju dvije izjave ashaba, i to: prvo, izjava Ibn Mesuda, radijallahu anhu, koju su s vjerodostojnim lancem zabilježili: Ibnul-Mubarek (815), Abdurrezzak, 11/246, Ebu Nuajm, u djelu *Hil'jetul-evlija*, 8/49, i El-Lalikai, u djelu *Šerhu usuli itikadi ehlis-sunna* (101), a u njoj stoji da je rekao: "Ljudi će biti dobri vjernici i dosljedno će činiti dobro dok budu znanje uzimali od Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i svojih prvaka, a kada ga počnu usvajati od novotara stradat će"; i, druga je izjava Selmana el-Farisija, koju su zabilježili Ed-Darimi, 1/78 i 79, te imam Ahmed, u djelu *Ez-Zuhd*, str. 189, preko dva različita lanca, a u njemu stoji da je Selman rekao: "Ljudi će živjeti u dobru ako budu živi prvi dok ne nauče potonji, a ako umru prvi prije nego što nauče potonji, ljudi će stradati." Prethodna dva mevkuf-hadisa (izjave ashaba) imaju status merfu-hadisa, tj. Resulullahovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi, tim prije jer je riječ o predznacima Sudnjeg dana, a kada je riječ o nečemu takvom, izjave se ne mogu davati na osnovu mišljenja i logike, a Allah najbolje zna.

[87] Ibn Hibban (955), El-Kudai, u djelu *Musneduš-šihab* (36 i 37), El-Hakim, 1/62, Ebu Nuajm, u djelu *Hil'jetul-evlija*, 8/171-172, Hatib el-Bagdadi, u djelu *Tarihu Bagdad*, 11/165, El-Bezzar, u djelu *El-Musned* (1957) i neki drugi muhadisi, preko Abdullaha b. el-Mubareka, od Halida el-Hizaa, on od Ikrime, a ovaj od Ibn Abbasa, radijallahu anhu. Rekao sam: njegov je lanac vjerodostojan.

[88] Zabilježio ga je Muslim u predgovoru *Es-Sahiha*, 1/14, s vjerodostojnim lancem prenosilaca.

fanatika, tumačenja neznalica i prisvajanja zabludjelih.[89] Dakle, znanje treba uzimati od ljudi koje nam je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, opisao."[90]

Mora se povući razlika između učenjaka ehlu-sunneta i učenjaka raznih sekti. S tim u vezi Muhammed b. Sirin rekao je: "Učenjaci nisu pitali za lanac prenosilaca, a kada se pojavila smutnja, tražili su: 'Kažite nam od koga ste uzeli hadis!', i prihvatali bi od sljedbenika ehlu-sunneta, a od novotara ne bi."[91]

Također, treba znati ko je u kojoj disciplini učen, jer svaku od njih savladali su određeni ljudi, i samo od njih treba uzimati. Malik b. Enes rekao je: "Znanje koje stječete vjera je, pa pazite od koga ćete učiti svoju vjeru; ovdje sam zatekao mnogo, mnogo ljudi (pokazavši na Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, džamiju) koji su govorili da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao to i to, ali to od njih ja nisam prihvatao, a bili su povjerljivi kada se radilo o imetku, jer nisu imali pretenzije prema tuđem imetku. I Muhammed b. Muslim b. Ubejdullah b. Šihab dolazio je u Medinu, a ljudi su se gurali oko njegovih vrata da čuju njegova predanja!"[92]

Učenjaci su u svojim djelima pisali o povjerenju kada je riječ o stjecanju znanja, želeći da očuvaju islam od nezrelih ljudi koji su stekli samo površno znanje, koji islam shvataju kao kratkotrajan trend, koji se natječu da što više napišu i izdaju što više fetvi, da obezvrijede prvake ummeta, čime su, ustvari, naštetili islamu i potkopali njegove temelje.

Njihovu smjelost povećava to što se obični svijet oko njih okuplja, divi im se i uzbuđeno ih sluša. Hatib el-Bagdadi zapisao je: "Treba da učenici posjećuju predavanja ljudi koji su poznati po pobožnosti i čednosti, a učitelj treba biti strpljiv i blag prema njima, razumjeti njihove potrebe, prihvatati istinu, biti iskren prema svim ljudima, a treba se odlikovati i drugim poželjnim svojstvima."[93]

U svojoj jedinstvenoj knjizi *El-Džamiu li ahlakir-ravi ve adabis-samia*, između ostalih, konstatirao je sljedeće stvari.

Prenosioci se razlikuju kada je riječ o znanju, i prednost se daje kraćem lancu prenosilaca. Kada je riječ o istovjetnim lancima, a učenik se želi ograničiti na jedan od njih, treba odabrati lanac poznatijeg i autoritativnijeg šejha koji je prevazišao druge u hadiskoj znanosti.

Ako su dva lanca prenosilaca istovjetna, kada je riječ o njihovoj dužini i samim prenosiocima, ali se razlikuju po tome što je jedan, naprimjer, iz Ehlu-bejta, a drugi nije, prednost se daje prenosiocu iz Ehlu-bejta.

Ako čovjek slijedi Pravi put, ako je pouzdan i ako ne čini novotarije, njegova se predanja prihvataju, a ako ne ispuni te uvjete, njegova se predanja ne smiju prihvatati niti slušati.

---

[89] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** O tome sam govorio u posebnoj studiji.

[90] Vidjeti: *El-Džamiu li ahlakir-ravi ve adabis-samia*, 1/129.

[91] Muslim u predgovoru *Es-Sahiha*, 1/15, s vjerodostojnim lancem prenosilaca.

[92] Hatib el-Bagdadi, *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 2/98.

[93] Ibid, 2/96.

Učenjaci jednoglasno kažu da nije dopušteno slušati predanja od čovjeka za koga se dokaže da čini velike grijehe, a oni se ogledaju u mnogim stvarima, između ostalih, i u onima koje nemaju direktne veze s prenošenjem hadisa. Između ostalih stvari koje imaju direktnu vezu s prenošenjem hadisa jeste fabriciranje hadisa i lanaca prenosilaca. (Neki su učenjaci rekli da je to zapravo glavni povod provjeravanja prenosilaca.)

Muhadisi bilježe datum rođenja i smrti prenosilaca, jer nerijetka je pojava da ljudi tvrde da su čuli određene hadise od ljudi koje nisu ni vidjeli niti su ih mogli sresti.

Muhadisi provjeravaju stanje prenosilaca i njihove osobine, i mnogi prenosioci pali su na tome ispitu.

Predanja prenosioca koji ne fabricira hadise, ne prenosi od onoga koga nije vidio i kloni se djela koja negativno utječu na njegovu reputaciju – prihvataju se pod uvjetom da predanja prenosi iz svoga zapisa, a ne iz pamćenja, te pod uvjetom da mu posvjedoče učenjaci i znani muhadisi da je stjecao znanje, vodio brigu o njemu i pamtio hadise, a provjerit će ga tako što će mu pomiješati hadise pa tražiti da ih poreda.

Predanja onih prenosilaca koji su bili odani svojim strastima i zabludjelim pravcima ne prihvataju se, makar bili poznati po stjecanju znanja i pamćenju.

Dakle, stjecatelji šerijatskog znanja, obratite pažnju od koga učite vjeru! Nemojte znanje stjecati pred onima koji su odani svojim strastima, zalutat ćete, a toga nećete biti ni svjesni.

37. poglavlje

Zabranjeno je pamćenje poezije u mjeri da odvrati od stjecanja znanja i izučavanja časnog Kur'ana

Svevišnji je Allah rekao: "A zavedeni slijede pjesnike. Zar ne vidiš da oni svakom dolinom blude i da govore ono što ne rade..." (Eš-Šuara, 224-226)

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, rekao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: *'Bolje je da čovjekova prsa budu ispunjena gnojem koji će uništiti njegovu utrobu nego da budu ispunjena pjesništvom.*'"[94]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, neki su učenjaci kazali da se hadis odnosi na satirične stihove spjevane protiv Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, međutim, to je tumačenje

[94] El-Buhari (6155) i Muslim (2257). U tome su smislu predanja zabilježili: El-Buhari, preko Ibn Omera, Muslim, preko Sa'da i Ebu Seida el-Hudrija, i imam Et-Tahavi, preko Omera, radijallahu anhum.

neispravno otuda što je samo jedna riječ u smislu ismijavanja Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nevjerstvo. Jedna riječ izrečena u tome smislu i cijela knjiga imaju isti tretman, da nas Allah, dželle šanuhu, sačuva! Ovi su učenjaci, podupirući svoje tumačenje, posegli za nekim paučinastim merfu-predanjima.

Drugo, hadis se odnosi na čovjeka koga poezija preokupira i odvrati od šerijatskog znanja i zikrullaha. Na to nas upućuje izraz *ispunjena*, spomenut u hadisu. Dokaz za ovu konstataciju jeste i sljedeći autentični hadis: "*Zaista u pjesništvu ima mudrosti*", što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i potvrđivao recitirajući ponekad poeziju.

Treće, izuzima se poezija u kojoj se hvali Svevišnji Allah ili Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem; koja potiče na zikr, skromnost i dobro, pod uvjetom da bude u granicama, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

38. poglavlje

Zabranjeno je ukrašavanje Kur'ana i vjerske literature

Seid b. Ebu Seid, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "*Kada budete dekorirali džamije i ukrašavali Mushafe, bit ćete uništeni.*"[95]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, imam El-Menavi zapisao je: "...dakle, dekoriranje džamija i ukrašavanje Mushafa zabranjeno je zato što preokupira čovjeka i odvraća ga od razmišljanja, skrušenosti i poniznosti prema Svemogućem Allahu."[96]

Drugo, isto tako, zabranjeno je ukrašavanje vjerske literature, to je rasipanje imetka i lišavanje čitaoca njene prave namjene: razmišljanja i bogobojaznosti; ova je nedaća prisutna u ovom vremenu, neka nas Allah, dželle šanuhu, sačuva i pomogne nam!

39. poglavlje

Zabranjeno je razilaženje i podvajanje u mišljenju

Svemogući je Allah rekao: "A povod neslaganju bila je međusobna zavist, baš od onih kojima je data..." (El-Bekara, 213)

---

[95] **Hadis je dobar.** To tvrdi šejh El-Albani u djelu *Silsiletul-ehadisi-sahiha* (1351).

[96] Muhammed b. Abdurreuf el-Menavi, *Fejdul-kadir*, 1/366.

"A podvojili su se oni kojima je data Knjiga baš onda kada im je došlo saznanje, i to iz međusobne zavisti. A sa onima koji u Allahove riječi ne budu vjerovali, Allah će se brzo obračunati." (Alu Imran, 19)

Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, prenosi sljedeći Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis: '*Nemojte se razilaziti! Zaista je one prije vas upropastilo međusobno razilaženje.*'[97]

El-Berra b. Azib, radijallahu anhu, govorio je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: '*Nemojte se podvajati u mišljenju jer će vam se srca razići.*'"[98]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, podvajanje u mišljenju i razilaženje u vjerskim pitanjima praksa je židova, na koje se Svevišnji Allah rasrdio, i kršćana, koji su zalutali; to je veliki razlog propasti.

Drugo, podvajanje u mišljenju povod je neslaganja, a istovjetno mišljenje ima za rezultat slogu.

Treće, šerijatsko znanje treba biti razlogom jedinstva i sloge, a ne razlog podvajanja i nesloge.

40. poglavlje

Zabranjeno je reći: "Zaboravio sam taj i taj ajet"

Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, rekao je: "Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: '*O kako je ružno da neko kaže: 'Zaboravio sam taj i taj ajet', samo je Allah učinio da ga zaboravi.*'"[99]

Po drugoj verziji: '*Neka niko od vas ne kaže: 'Zaboravio sam taj i taj ajet', Allah je učinio da ga zaboravi.*'[100]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zaslužuje ukor onaj ko kaže da je zaboravio neki ajet, jer taj izraz ukazuje da čovjek ne vodi brige o Kur'anu; zaboraviti Kur'an može samo onaj ko ga zapostavi i nemaran je, a onaj ko ga redovno ponavlja i recitira u namazu

---

[97] El-Buhari (5062).

[98] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ebu Davud (664), En-Nesai, 2/90, i neki drugi muhadisi.

[99] El-Buhari (5039) i Muslim (791).

[100] Muslim (229 i 790).

ne može ga zaboraviti. Dakle, riječima: "Zaboravio sam taj i taj ajet" čovjek svjedoči protiv sebe, govoreći da je podbacio u ibadetu.

Drugo, dopušteno je kazati: "Allah je učinio da zaboravim taj i taj ajet", u čemu je pripisivanje djela Onome Koji ih je stvorio.

Treće, čovjek treba redovno ponavljati Kur'an jer se izuzetno brzo zaboravlja.

41. poglavlje

Zabranjeno je bavljenje pretpostavkama i zakučastim pitanjima

Svevišnji Allah rekao je: "Reci: 'Ne tražim ja od vas za ovo nikakvu nagradu i ja nisam izvještačen...'" (Sad, 86)

Sa'd b. Ebu Vekkas, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi upozorenja: '*Najveću nepravdu prema muslimanima učinio je onaj musliman koji upita o nekoj stvari, pa je Allah zabrani usljed toga pitanja.*'[101]

Sehl b. Sa'd, radijallahu anhu, govorio je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mrzio izvještačena pitanja, a ljude koji su se time bavili ukoravao.[102]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, Ibn Abdulberr zapisao je: "Poslanikovi, sallallahu alejhi ve sellem, hadisi i predanja od ashaba i tabiina koji zabranjuju bavljenje zakučastim pitanjima striktno se odnose na pretpostavke, zamršena i izvještačena pitanja; dovođenje sporednih i novonastalih stvari u koliziju bez obraćanja pažnje na njihove osnove ni razloge koji su doveli do izricanja određenog propisa, te upotrebljavanje logike rješavajući stvari koje se još nisu desile, njihovo grananje i donošenje suda o stvari kojoj se ni slična još nije pojavila. Učenjaci su rekli još i to da preokupacija tim stvarima i zadubljenost u njih vode u zapostavljanje i poigravanje Kur'anom i Hadisom i prelaženje njihovih granica."[103]

Drugo, Ibn Hadžer zapaža: "Istraživanje pitanja u vezi s kojima nema šerijatskog teksta neki su autoriteti podijelili u dvije kategorije: prva, istraživanje da li određena stvar svojim raznolikim oblicima potpada pod značenje određenog teksta, i ovo nije pokuđeno, već je poželjno, a mudžtehidima je obavezno; i, druga, istraživanje dva slična propisa i isticanje razlike među njima koja nije mjerodavna u Šerijatu, odnosno usaglašavanje dva različita propisa pozivajući se na njihove zajedničke karakteristike, i to su prezirali sljedbenici

---

101 O izvorima hadisa bilo je govora.

102 El-Buhari (4745) i Muslim (492).

103 Jusuf b. Abdulberr en-Nemri, *Džamiu bejanil-ilm*, 2/1054.

ispravne tradicije; na ovu se kategoriju odnosi hadis koji je preko Ibn Mesuda, radijallahu anhu, zabilježio imam Muslim: *'Nastradali su oni što pretjeruju.'* Učenjaci su držali da je bavljenje takvim pitanjima bespotrebno gubljenje vremena. Slično tome jeste i mnogostrano grananje pitanja za koje ne postoji dokaz ni u Kur'anu ni u Hadisu ni u konsenzusu učenjaka, a usto se rijetko kad i dese. Preče je vrijeme utrošiti u korisnije stvari, pogotovo zato što to vodi u sužavanje kruga kada je riječ o raspravljanju o stvarima koje se često dešavaju. Još gore od istraživanja prethodnih stvari jeste često zapitkivanje o gajbu, nepoznatim stvarima (čija se prisutnost, doduše, osjeti na ovome svijetu, naprimjer: zapitkivanje o duši, vremenskom periodu ovoga ummeta, vremenu nastupanja Sudnjeg dana i slične stvari koje se mogu znati samo putem Objave) za koje nam islam naređuje da u njih vjerujemo, ali da ne pitamo o njihovoj kakvoći. Treba znati da u vezi s mnogim nepoznatim stvarima Šerijat nije dao nikakve detalje, i u njih je obaveza beskompromisno vjerovati. A gore od svega prethodnog jeste to da takvo istraživanje čovjeka odvede u sumnju i nedoumicu."[104]

Treće, pitanja koja je Svevišnji Allah prešutio jesu Allahova milost i blagodat prema muslimanima, i oni tu milost i blagodat treba da prihvate, tim prije jer Svevišnji Allah ta pitanja nije prešutio iz nemara, zaborava ili neznanja: "Gospodar tvoj ne zaboravlja." (Merjem, 64)

Četvrto, grananje pitanja vodi u otuđenost od Šerijata i omalovažavanje nagrade za njegovu primjenu. Također ima za rezultat beskorisne rasprave, potiče mržnju i netrpeljivost među neistomišljenicima, što se i dešavalo između mezhebskih pristalica kroz dugi niz stoljeća.

42. poglavlje

Zabranjeno je neukima izdavanje fetvi

Svemogući Allah rekao je: "I ne govorite neistine jezicima svojim: 'Ovo je dopušteno, a ovo zabranjeno', da biste tako o Allahu neistine iznosili. Oni koji o Allahu govore neistine neće uspjeti..." (En-Nahl, 116)

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi upozorenja: *"Grijeh onoga ko bude radio u skladu s fetvom ponijet će onaj ko je izda; onaj ko brata muslimana svjesno uputi na nerazuman postupak već ga je prevario."*[105]

---

[104] Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 13/267.

[105] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: El-Buhari, u djelu *El-Edebul-mufred* (59), Ebu Davud (3657), Ibn Madža (53), Ahmed, 2/321 i 365, Ed-Darimi, 1/57, El-Hakim, 1/102 i 103, Hatib el-Bagdadi, u djelu *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 2/155, i neki drugi muhadisi, preko dva lanca prenosilaca koji sežu do Ebu Osmana et-Tanbezija, koji je hadis prenio od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Rekao sam: ovaj je lanac prenosilaca dobar. A puno Ebu Osmanovo ime glasi:

Ata b. Ebu Rebbah rekao je: "Čuo sam Ibn Abbasa kako pripovijeda da je neki čovjek za vrijeme Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, polucirao u snu. Njegovi drugovi naredili su mu da se okupa, pa se okupao i ukočio od hladnoće, te – umro. Kada je to čuo, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Ubiše ga, Allah ih ubio; zar nisu mogli upitati i pitanjem otkloniti neznanje!'*"[106]

Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, govorio je: "Ko bude upitan o onome što zna neka odgovori, a ako ne bude znao, neka kaže: 'Allah najbolje zna.' Zaista je učenjak onaj ko za nepoznanicu kaže: 'To ne znam.' Allah, dželle šanuhu, rekao je Svome Poslaniku: 'Reci: 'Ne tražim ja od vas za ovo nikakvu nagradu i ja nisam izvještačen..." (Sad, 86)."

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, muftija, čovjek koji izdaje šerijatskopravna rješenja Allahov je namjesnik na Zemlji, i zato neka se čuva izdavanja neosnovanih fetvi. Ibn Kajjim zapisao je: "Ako je veliki podvig biti namjesnik nekog čuvenog moćnog blagodarnog vladara, kolika je onda stvar biti namjesnik Gospodara Zemlje i nebesa! Onaj ko prihvati taj poziv dužan je dobro se pripremiti, osposobiti, biti svjestan poziva, besprijekorno govoriti istinu i istupati s njom, i neka zna da će ga Svevišnji Allah pomoći i uputiti na dobro, a kako i neće kad je to pozicija koju je sam Svemogući Allah zauzeo: 'Oni traže od tebe propise o ženama. Reci: 'Allah će vam objasniti propise o njima – a nešto vam je već kazano u Knjizi..." (En-Nisa, 127). A dovoljno je ponosa i časti u onome što je Svevišnji Allah i sam učinio: 'Oni traže od tebe tumačenje. Reci: 'Allah će vam kazati propis o kelali..." (En-Nisa, 176). Zato neka čovjek dobro zna čiji je namjesnik, i neka pouzdano zna da će ga Allah, dželle šanuhu, na Sudnjem danu pitati o onome što je govorio."[107]

Drugo, budući da su prvi učenjaci bili svjesni težine izdavanja fetve i posljedica koje ona povlači, sustezali su se od toga ako nisu bili uvjereni u ono što govore, nije im bilo drago da ih neko na to prisili, više su voljeli da budu oslobođeni te obaveze. U tome je smislu Abdurrahman b. Ebu Lejla izjavio: "Zatekao sam stotinu i dvadeset Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem,

---

Muslim b. Jesar, i on je, ako Bog da, saduk. – Ovo je rezime njegove ocjene kod učenjaka. Ed-Darekutni kaže: "Uzima se u obzir." Ez-Zehebi u djelu *El-Mizan* zapisao je: "Njegova predanja nisu na stupnju onih autentičnih, a on je saduk." A Ibn Hadžer u djelu *Et-Takrib* veli: "On je prihvatljiv." Dakle, predanja ovog i sličnih prenosilaca dobra su, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

[106] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ibn Madža (572), Ed-Darekutni, 1/190/4, El-Hakim, 1/178, Et-Taberani (11472) i Ebu Nuajm, u djelu *Hil'jetul-evlija*, 3/317-318, preko El-Evzaija, a on od Ataa b. Ebu Rebbaha, koji je izjavio: "Čuo sam Ibn Abbasa da pripovijeda..."

[107] Šemsuddin b. Kajjim el-Dževzijja, *Ilamul-muvekkiin*, 1/7-8.

drugova, ensarija, i svaki od njih, kada bi bio upitan u vezi s nekim propisom, poželio je da neko drugi, umjesto njega, odgovori."[108]

Treće, neznalicama, djelimično učenim i ljudima koji prizivaju znanje, a zadovoljni su skromnim informacijama koje imaju, koji žure da izdaju pravna rješenja strahujući od osude i optužbe za neznanje, te iz želje za zauzimanjem položaja – uopće ne treba dopustiti da izdaju fetve.

Četvrto, dragi brate, znaj da si, kada izdaš fetvu, zauzeo položaj Allahovog namjesnika koji govori o halalu i haramu, i znaj da ćeš biti pitan s tim u vezi. Zato, kada te neko upita o nečemu, nemoj odgovoriti želeći se samo osloboditi onoga koji pita, već se preispitaj i razmisli, pa ako znaš, odgovori, a ako ne znaš, šuti; šutnja je u tome slučaju sigurnija, mudrija i mnogo bolja od bilo kakvog odgovora.

O vi koji izdajete pravna rješenja, pogledajte kako i šta govorite, zaista ste se izložili velikoj stvari na koju navodi samo prijeka potreba!

El-Kasim b. Abdullah jednom je prilikom upitan u vezi s nekim pitanjem, pa je odgovorio: "To ne znam. Allaha mi, bolje je da čovjek koji je saznao osnovna načela islama ostane neznalica nego da kaže ono što ne zna."[109]

43. poglavlje

Zabranjeno je zarađivanje na Kur'anu

Ebud-Derda, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko za poučavanje Kur'ana uzme makar i lûk, Allah će na njegov vrat na Sudnjem danu objesiti lûk od vatre."*[110]

Ubada b. es-Samit, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Poučavao sam Kur'anu neke uboge ashabe, pa mi je jedan od njih poklonio lûk. Rekao sam: 'Ovo nije novac; mogu ga iskoristiti u borbi na Allahovom putu, ipak ću poći kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i upitati ga s tim u vezi.' Kada sam

---

[108] **Predanje je autentično.** Zabilježili su ga: Ed-Darimi, 1/53, Ibn Sa'd, u djelu *Et-Tabekat*, 6/110, Ibnul-Mubarek (58), El-Fesevi, u djelu *El-Marifetu vet-tarih*, 2/817-818, i neki drugi muhadisi, preko Sufjana, koji je izjavio da im je pričao Ata b. es-Saib, a on prenosi od Abdurrahmana. Rekao sam: lanac prenosilaca ovog hadisa vjerodostojan je, svi su oni povjerljivi, osim što je Ata b. es-Saib počeo miješati hadise pri kraju života, međutim Sufjan je od njega prenosio hadise prije nego što ih je pomiješao.

[109] **Predanje je autentično.** Zabilježili su ga: Ed-Darimi, 1/48, Ebu Husejma, u djelu *El-Ilm* (90), Hatib el-Bagdadi, u djelu *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 2/173, El-Fesevi, u djelu *El-Marifetu vet-tarih*, 1/546 i 547.

[110] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga Ibn Asakir, u djelu *Tarihu Dimešk*, 2/427/2, i El-Bejheki, u djelu *Es-Sunen*, 6/126, preko Osmana b. Seida ed-Darimija, on od Abdurrahmana b. Jahje b. Ismaila b. Ubejdullaha, koji je izjavio da im je pričao El-Velid b. Muslim, a on je izjavio da je njima pričao Seid b. Abdulaziz, on od Ismaila b. Ubejdullaha, on od Ummud-Derdaa, a ona od Ebud-Derdaa, radijallahu anhu.

došao kod njega, rekao sam: 'Allahov Poslaniče, jedan od onih što sam ih poučavao Kur'anu poklonio mi je ovaj lûk, nije novac, a mogu ga iskoristiti u borbi na Allahovom putu. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Ako želiš da na Sudnjem danu o tvome vratu bude vatra, uzmi ga.'*"[111]

Imran b. Husajn, radijallahu anhu, prošao je pored nekog čovjeka koji je čitao Kur'an i od ljudi tražio nadoknadu. Imran se vratio i rekao mu: "Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: *'Neka onaj ko čita Kur'an traži nagradu od Allaha, zaista će se pojaviti ljudi koji će čitati Kur'an i tražiti nadoknadu od ljudi.'*"[112]

Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, čuo je Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: *"Učite Kur'an i time tražite od Allaha Džennet prije nego što se pojave ljudi koji će ga učiti radi ovoga svijeta; Kur'an se uči radi tri stvari: radi nadmetanja, radi ovoga svijeta i radi Allaha."*[113]

Džabir b. Abdullah, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, jednom je prilikom izašao među nas, a mi smo čitali Kur'an. Među nama je bilo i Arapa i nearapa, pa je rekao: *'Čitajte, svako od vas lijepo čita, a pojavit će se ljudi koji će ga čitati radi pokazivanja i prestiža, čitat će ga radi ovog, a ne radi onog svijeta.'*"[114]

Abdurrahman b. Šibl el-Ensari pripovijeda da mu je Muavija rekao: "Kada dođeš u moj vojni logor, kaži ljudima makar jedan hadis koji si čuo od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem." On reče: "Čuo sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: *'Čitajte Kur'an, ali nemojte na njemu zarađivati ni gomilati; nemojte se od njega otuđivati ni pretjerivati.'*"[115]

---

[111] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (3416), Ibn Madža (2157), Ahmed, 5/315 i 324, El-Hakim, 2/41 i 3/356, El-Bejheki, 6/125, i neki drugi muhadisi, preko dva lanca prenosilaca koji sežu do Ubade.

[112] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: Et-Tirmizi (2917), Ahmed, 4/432, 433, 436 i 439, i El-Begavi (1183), preko Hajseme, on od Hasana, a ovaj od Imrana, radijallahu anhu. Imam Et-Tirmizi rekao je: "Hadis je dobar, njegov lanac prenosilaca ne dostiže najveći stupanj autentičnosti." Rekao sam: Et-Tirmizi hoće reći da je hadis dobar na osnovu drugih predanja, što je objasnio u djelu *El-Ilel*, gdje je rekao da hadis ima dvije mahane, i to: prvo, Hejsema je iz Basre, i za njega je Ibn Mein rekao: "Nije pouzdan"; i, druga, Hasan el-Basri upotrebljavao je tedlis. Hadis pojačava sljedeće predanje.

[113] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Ahmed, 3/38 i 39, El-Begavi (1182), El-Hakim, 4/547, i neki drugi muhadisi, preko dva lanca prenosilaca koji sežu do Ebu Seida, radijallahu anhu.

[114] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ebu Davud (830) i Ahmed, 3/357 i 397, preko više puteva koji sežu do Muhammeda b. el-Munkedira, a on prenosi od Džabira, radijallahu anhu. Rekao sam: taj je lanac prenosilaca vjerodostojan. Ovo predanje pojačava hadis koji su preko Sehla b. Sa'da zabilježili: Ebu Davud (831), Ahmed, 3/146, 155 i 5/338, Ibn Hibban (760), Ibnul-Mubarek, u djelu *Ez-Zuhd* (8130), Et-Taberani, u djelu *El-Kebir* (6021, 6022 i 6024) i neki drugi muhadisi preko dva lanca prenosilaca. Istina je da oba imaju mahanu, ali se međusobno pojačavaju.

[115] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Et-Tahavi, u djelu *Šerhu muškilil-asar* (4332), Ahmed, 3/428 i 444, i Ibn Asakir, 9/486/2, preko više puteva koji sežu do Jahje b. Ebu Kesira, koji je izjavio da im je pričao Zejd b. Selam, on od Ebu Selama, on od Ebu Rašida el-Hibranija, a ovaj od Abdurrahmana.

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, gore navedeni hadisi slove da je zabranjeno uzimati nadoknadu za poučavanje Kur'anu i izdržavanje od toga, međutim većina islamskih učenjaka tvrdi da je to dopušteno. Poveli su se za hadisom koji je zabilježio imam El-Buhari, a u kojem stoji da su neki ashabi El-Fatihom izliječili poglavicu jednog plemena koga je ujeo akrep. U verziji koju je prenio Ibn Abbas, radijallahu anhu, stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Imate najviše prava da uzmete nadoknadu za učenje Kur'ana."* A na navedene hadise odgovorili su na nekoliko načina: prvo, hadisi se odnose na onoga ko iz nadmenosti traži nadoknadu; drugo, svi hadisi koji to zabranjuju imaju mahanu i njima se ne može dokazivati; i, treće, hadisi su derogirani.

Drugo, ko pažljivo prostudira prethodne odgovore vidjet će da su neosnovani, i to iz sljedećih aspekata: prvo, mišljenje da se hadisi odnose na onoga ko iz nadmenosti traži nadoknadu pobija hadis Ubade b. es-Samita, radijallahu anhu, kome se nije desilo takvo nešto, ali mu je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ipak zabranio da uzme nadoknadu; drugo, mišljenje da su hadisi koji zabranjuju uzimanje nadoknade slabi ne može se uzeti generalno: neki su autentični, neki dobri sami po sebi, a neki jesu slabi, međutim pojačavaju ih drugi hadisi, i njima se može dokazivati; i, treće, derogacija se ne može potvrditi na osnovu pretpostavki, a derogaciji se ne pristupa osim ako se naoko oprečni dokazi ne mogu uskladiti. Ko dobro prouči sve navedene hadise vidjet će da oni zabranjuju uzimanje nadoknade za poučavanje Kur'anu i zabranjuju zarađivanje i izdržavanje od toga, a da se hadisi koji to dopuštaju odnose na uzimanje nadoknade za liječenje rukjom, i, otuda, to su dva potpuno različita pitanja.

Pitanje ostaje jasno: uzimanje nadoknade i zarađivanje za poučavanje Kur'anu zabranjeno je, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

44. poglavlje

Zabranjeno je Kur'an pročitati za manje od tri dana

Abdullah b. Amr, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kur'an ne razumije čovjek koji ga pročita za manje od tri dana."*[116]

[116] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (1394), Et-Tirmizi (2949), Ibn Madža (1347), Ahmed, 2/164, 189 i 195, Ed-Darimi, 1/350 i 2/471, Ibn Hibban (758) i neki drugi muhadisi, s različitim putevima koji sežu do Abdullaha b. Amra, radijallahu anhu.

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, čitanje Kur'ana treba biti s ciljem razmišljanja o njemu, brzo čitanje časnog Kur'ana novotarija je. U takvo čitanje srce ne može biti uključeno. Štaviše, to je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, osudio u hadisima koje smo naveli u 22. poglavlju.

Drugo, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije dopustio da se Kur'an pročita za manje od tri dana, tim prije što se prilikom tako brzog čitanja ne može razmišljati o Kur'anu niti se mogu shvatiti njegove poruke.

Treće, predanja koja određuju donju granicu za učenje hatme nisu istovjetna. Naime, imam El-Buhari zabilježio je sljedeći hadis: "*...onda ga pročitaj za sedam dana, nemoj za kraće vrijeme*"; imam Et-Tirmizi zabilježio je hadis: "*...onda ga pročitaj za pet dana*", na šta je ashab rekao da može i za kraće vrijeme, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to je odbio rekavši: "*Ne!*" Imam El-Buhari, opet, zabilježio je verziju u kojoj je to čitanje ograničeno na tri dana, pa je ashab rekao: "Mogu i za kraće vrijeme", a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, smanjivao je, dok konačno, kao donju granicu, nije odredio tri dana.

45. poglavlje

Zabranjeno je bavljenje astrologijom i vjerovanje astrolozima

Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi upozorenja: "*Ko nauči imalo od astrologije već je upao u sihr, a grešan je onoliko koliko je stekao toga znanja.*"[117]

Propisi vezani za poglavlje

Ibn Abdulberr zapisao je: "Svi ljudi koji ispovijedaju nebesku vjeru izučavali su astrologiju radi sljedećeg: saznanja o događanjima u svemiru, praćenja kretanja i pojave zvijezda, određivanja dužine dana i noći, poznavanja razlike između dana i noći u određenim dijelovima Zemlje i određenim danima, poznavanja udaljenosti svake zemlje od ekvatora, izučavanja Mliječnog puta, određivanja najudaljenijih tačaka na istoku i zapadu, određivanja pojave mlađaka, izučavanja zvijezda i njihovih kretanja, određivanja njihovih položaja po duljini i širini, određivanja pomračenja Sunca i Mjeseca, te određivanja njihovog trajanja u određenim dijelovima Zemlje, određivanja udaljenosti Sunca, Mjeseca i zvijezda... Ali, neki učenjaci negiraju sve što smo spomenuli.

---

[117] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (3950), Ibn Madža (3726), Ahmed, 1/227 i 311, i neki drugi muhadisi. Rekao sam: ovaj je lanac prenosilaca dobar, njegovi su prenosioci povjerljivi, a Ubejdullah b. el-Ahnes saduk je.

Oni kažu: 'Niko putem astrologije ne može dokučiti gajb; njega poznaje samo poslanik kome je Svevišnji Allah to dopustio. Poznavanje gajba na osnovu astrologije priželjkuje samo nerazumna neznalica, lažljivac. Da je sve što prizivaju putem astrologije laž, potvrđuju i sami oni kada kažu da čovjek, čiji je život relativno kratak, ne može na osnovu nje obuhvatiti događaje. Izmišljanje na osnovu astrologije isto je što i izmišljanje gatajući iz leta ptica, čitanja sudbine iz dlana, iz ramena, na osnovu mišijeg glodanja, na osnovu konja, te liječenje kojekakvim stvarima, pomoću džina i sličnim, neosnovanim stvarima koje zdrav razum ne prihvata. Sve su to izmišljotine, tim prije što pogađaju kada govore o jednim, a griješe u sličnim stvarima, ovo je zato jer je osnova na kojoj grade svoj iskaz ništavna. Oni, pogađajući neke, a griješeći u mnogo više stvari, sami svjedoče svoju laž. Načelno pravilo jeste da je ispravno samo ono što su u tome smislu donijeli poslanici, alejhimus-selam.'"[118]

El-Begavi rekao je: "Kada je riječ o astrologiji, zabranjeno je tvrditi da se na osnovu nje poznaje budućnost: vrijeme puhanja vjetrova, padanje kiše, snijega, temperatura, pojava i nestanak epidemije... Oni tvrde da poznaju te stvari na osnovu kretanja zvijezda, njihovog skupljanja i razilaženja. Sve je to znanje koje je Svevišnji Allah zadržao za Sebe, i niko ga ne poznaje, kao što je za Sebe zadržao vrijeme nastupanja Kijametskog dana: 'Samo Allah zna kad će smak svijeta nastupiti...' (Lukman, 34). Dočim, stvari vezane za astrologiju koje se mogu jasno vidjeti i dokučiti kao što su, naprimjer, određivanje zenita, kible i sl. nisu zabranjene. Za to su dokaz sljedeći ajeti: 'On vam je stvorio zvijezde da se po njima u mraku upravljate, na kopnu i moru...' (El-En'am, 97). Također: '...i putokaze, a i po zvijezdama se oni upravljaju...' (En-Nahl, 16). Dakle, Svevišnji Allah objasnio je da se po zvijezdama određuju vremena i strane svijeta; da njih nema, čovjek u pustinji ne bi znao odrediti pravac kible. Preneseno je da je Omer, radijallahu anhu, rekao: 'Učite astrologiju isključivo da biste znali odrediti pravac kible i strane svijeta, i tu se zaustavite.' Od Tavusa je preneseno da je Ibn Abbas, radijallahu anhu, u vezi s ljudima koji pišu kojekakva slova i proriču budućnost na osnovu zvijezda rekao: 'Mislim da onaj ko to radi na onome svijetu neće imati nikakvog udjela.'"[119]

Ibn Kajjim el-Dževzijja na kraju kapitalnog djela *Miftahu daris-seada* na divan je način izložio dokaze koji pobijaju astrologiju i pobio sve tvrdnje astrologa. Zaista je Svevišnji Allah ovoga čovjeka učinio od velike koristi za muslimane i islam.

---

[118] Jusuf b. Abdulberr en-Nemri, *Džamiu bejanil-ilm*, 2/38.
[119] El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 12/183.

3. DOSLJEDNO SLIJEĐENJE KUR'ANA I HADISA

46. poglavlje

Strogo je zabranjeno zapostavljanje sunneta, ozakonjenje novotarija i slijeđenje prohtjeva

Svevišnji Allah rekao je: "I doista, ovo je Pravi put Moj, pa se njega držite i druge puteve ne slijedite, pa da vas odvoje od puta Njegovog; eto, to vam On naređuje, da biste se grijeha klonili." (El-En'am, 153)

Aiša, radijallahu anha, rekla je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: '*Ko nešto novo uvede u vjeru, što nije od nje, to se odbija.*'"[1]

Džabir b. Abdullah, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Kada bi Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, držao govor, oči bi mu pocrvenjele, podigao bi glas i pojačao srdžbu, kao da upozorava na neprijatelja. Rekao bi: '*Neprijatelj će vas iznenaditi ujutro i uvečer.*' Govorio je: '*Ja sam poslat, a između mene i Sudnjeg dana je onoliko koliko je između ova dva prsta*', pokazavši kažiprstom i srednjim prstom. Govorio je: '*Nakon navedenog, Allahova knjiga najbolji je govor, a najbolja uputa jeste Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem. Najgore stvari jesu novotarije, a svaka je novotarija zabluda.*'"[2]

El-Irbad b. Sarija, radijallahu anhu, rekao je: "Jednog dana Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što je klanjao namaz, okrenuo se prema nama i održao rječit vaz od kojeg su srca zatreperila, a oči zasuzile, pa rekosmo: 'Allahov Poslaniče, kao da je ovo oproštajni govor. Daj nam oporuku.' On reče: '*Oporučujem vam bogobojaznost i pokornost, makar vam bio zapovjednik rob Abesinac. Onaj ko poživi od vas vidjet će mnoga razmimoilaženja. Dužnost vam je slijediti moj sunnet i tradiciju mojih upućenih, ispravnih vladara. Držite se sunneta maksimalno, i nikako ne slijedite novotarije, jer je svaka novotarija zabluda.*'"[3]

Muavija b. Ebu Sufjan, radijallahu anhu, prenio je Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: '*Uistinu su se sljedbenici Knjige prije vas podvojili na sedamdeset i dvije skupine, a ovaj će se ummet podijeliti na sedamdeset i tri skupine, sedamdeset i dvije ući će u Vatru, a jedna u Džennet. Zaista će se u mome ummetu pojaviti ljudi koji će slijediti svoje prohtjeve u onoj mjeri u kojoj pasije bjesnilo napada čovjeka ulazeći u njegove žlijezde i kosti.*'[4]

---

[1] El-Buhari (2697) i Muslim (1718).

[2] Muslim (867).

[3] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (4607), Et-Tirmizi (2676), Ibn Madža (43 i 44) i neki drugi muhadisi, preko Abdurrahmana b. Amra es-Sulemija, a on od El-Irbada, radijallahu anhu. Rekao sam: Abdurrahman b. Amr tabiin je. Od njega je prenosilo nekoliko pouzdanih prenosilaca. Pouzdanim ga je okarakterizirao Ibn Hadžer u djelu *Muvafekatul-hubril-haber*, 1/137. Ibn Hibban uvrstio ga je u povjerljive prenosioce, a imam Ez-Zehebi u djelu *El-Kašif*, 2/158, rekao je: "On je saduk." Dakle, po ocjeni nekoliko muhadisa hadis je autentičan, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

[4] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (4597), Ahmed, 4/102, Ed-Darimi, 2/249, El-Hakim, 1/128, i neki drugi muhadisi, preko Safvana b. Amra, koji je rekao da mu je pričao Ezher b. Abdullah el-Hirazi, on od Ebu Amira el-Hevzenija, a ovaj od Muavije, radijallahu anhu.

Sehl b. Sa'd, radijallahu anhu, rekao je: "Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: *'Ja ću vas preteći na Havdu; ko do njega dođe napit će se, a ko se napije, nikada neće ožednjeti. Na Havd će doći ljudi koje ću prepoznati, i oni će mene prepoznati, ali će tada između mene i njih biti postavljena pregrada.'"* Ebu Hazim rekao je: "En-Numan b. Ebu Ajjaš čuo je kako ljudima pripovijedam ovaj hadis, pa je upitao: 'Jesi li čuo Sehla da tako govori?' Odgovorio sam: 'Da. Još svjedočim da sam čuo Ebu Seida el-Hudrija kako dodaje i sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Reći ću: 'Oni su moj ummet!' Pa će mi biti rečeno: 'Ti ne znaš šta su oni radili nakon tvoje smrti.' Tada ću reći: 'Daleko bio, daleko bio svako onaj ko je izmijenio vjeru nakon mene.'"'*[5]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, čovjek treba slijediti Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi, djela i odobrenja. Ovo je zato jer u Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, divan je primjer i uzor za onoga ko vjeruje u Allaha i onaj svijet; sve osim njegovog sunneta isključeno je.

Drugo, zabranjeno je ozakonjenje novotarija i slijeđenje prohtjeva. Kur'an, Hadis i izjave sljedbenika ispravne tradicije dostigli su stupanj mutevatira kada je riječ o upozorenju na opasnost novotarija i zabrani njihovog ozakonjenja. Novotarije su prethodnica širka. Iblisu je draže da čovjeka zavede novotarijama nego grijesima: od grijeha se čovjek pokaje, ali od novotarija rijetko kad, te one prožimaju čovjekovo tijelo kao što ga prožima pasije bjesnilo ulazeći u sve žlijezde i kosti.

Treće, učenjaci su novotariju definirali na sljedeći način: "To je uvedena stvar u vjeri koja je u suprotnosti sa Šerijatom, na koju ne upućuje validan argument direktno ili indirektno, a kojom se čovjek nastoji umiliti Svevišnjem Allahu."

Četvrto, neki ljudi tvrde da je zabranjeno ozakonjenje samo onih novotarija koje su u koliziji s općim načelima i pravilima Šerijata. Drugim riječima, dopušteno je ozakonjenje novotarija kojima u prilog ide opće pravilo ili koje potpadaju pod kakav sveobuhvatni propis. Njihovu iluziju pobija verzija Aišinog, radijallahu anha, predanja koje su s vjerodostojnim lancem prenosilaca zbilježili Ebu Ja'la u djelu *El-Musned* (4594) i Ebu Avvana u djelu *El-Mustahredž*, 4/18: *"Ko nešto novo uvede u vjeru, što nije u njoj, to se odbija."*

Umjesno je napomenuti da je hadis prenesen u tri verzije: *"...što nije od nje..."*, i ona je općenitija kada je riječ o odbacivanju novotarija, jer obuhvata osnovu i kakvoću; *"...na čemu nije naša vjera..."*, i ona je specifičnija kada je riječ o kakvoći i svojstvu djela; *"...što nije u njoj..."*, a ona je jasnija kad je riječ o detaljima i utvrđivanju djela. Zato se svako djelo koje nije utemeljeno u Šerijatu jasnim direktnim ili indirektnim dokazom – odbija. A o tome da razumijevanje

---

[5] El-Buhari (6582 i 6584) i Muslim (2290 i 2291). U tome su smislu preneseni i brojni drugi hadisi od nekoliko ashaba, između ostalih, od Ebu Hurejre i Esme, radijallahu anhum.

ispravnih prethodnika ukazuje na osudu uvedene stvari, svejedno radilo se o propisu, dodatku svojstva ili ostavljanju nečega – da i ne govorimo.

47. poglavlje

Zabranjeno je ozakonjenje novotarija, veliku kaznu zaslužuje njihov začetnik

Allah, dželle šanuhu, rekao je: "...da bi na Sudnjem danu nosili čitavo breme svoje i dio bremena onih koje su, a da oni nisu bili svjesni, u zabludu doveli. A grozno je to što će oni nositi!" (En-Nahl, 25)

"...ali će, sigurno, vlastito breme i breme onih koje su u zabludu odveli nositi, i za laži koje su iznosili, doista, će na Sudnjem danu odgovarati." (El-Ankebut, 13)

Džerir b. Abdullah prenio je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko uvede u islam lijep običaj imat će nagradu za to i nagradu onih koji ga budu prakticirali, a njihova se nagrada neće umanjiti; ko uvede u islam ružan običaj ponijet će grijeh zbog toga, ali i grijeh onih koji ga budu prakticirali, a njima se grijeh neće umanjiti."*[6]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Ko poziva u dobro imat će nagradu onih koji ga čine, a to njihovu nagradu neće umanjiti, a ko poziva u zlo ponijet će grijeh onih koji ga čine, a to njihove grijehe neće umanjiti."*[7]

Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Za svako nepravedno ubistvo prvi Ademov sin imat će udjela u grijehu, jer ga je on prvi*[8] *počinio."*[9]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, u islamu ne postoji tzv. lijepa novotarija, naprotiv, svaka je novotarija zabluda.

Drugo, islam upozorava na opasnost da čovjek bude uzor u neistini i zlu, jer onaj ko poziva u zlo ima grijeh kao oni koji ga čine.

Treće, onaj ko je bio uzrok da se djelo počini, onaj ko ga je bodrio, kao i onaj ko je podsjećao na to da se djelo izvrši isti je kao izvršilac, bilo da je riječ o dobru ili zlu, ponekad čak ima i veću odgovornost od samog izvršioca.

---

[6] Muslim (1017).
[7] Muslim (2674).
[8] Tj. Kabil, kada ga je strast njegova navela da ubije svoga brata Habila. O tome događaju govore časni ajeti u suri El-Maida. (op.prev.)
[9] El-Buhari (6867) i Muslim (1677).

48. poglavlje

Zabranjeno je ograničavanje islama na Kur'an, a zapostavljanje Hadisa

El-Mikdam b. Ma'di Kerib el-Kindi, radijallahu anhu, pripovijedao je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Dat mi je Kur'an i Hadis, sličan Kur'anu; uskoro će doći vrijeme kada će siti ljudi sjediti na divanima i govoriti: 'Dužnost vam je slijediti Kur'an; šta on dopusti, i vi dopustite, a šta on zabrani, i vi zabranite.' Zaista vam je zabranjeno meso pitomih magaraca, meso svih ptica grabljivica i uzimanje stvari koju izgubi muahid*[10]*, osim ako mu ona više nije potrebna. Dužnost je ugostiti putnika, a onaj ko ne bude ugošćen svoje pravo može sam uzeti."*[11]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, hadis je jedan od znakova istinitosti Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstva. Naime, ovo što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nagovijestio uistinu se desilo, i svi smo toga svjedoci. El-Bejheki veli: "Ovim hadisom Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, htio je ukazati da novotari neće prihvatati njegove hadise, što se zbilja i desilo."[12] U tome je djelu naslovio poglavlje: *Istiniti hadisi o sitim novotarima koji će sjediti na svojim divanima i podlo odbijati Hadis ograničavajući se na Kur'an i njegove propise vezane za halal i haram, čime će nanijeti štetu islamu.*

Imam El-Mubarekfuri rekao je: "Ovaj je hadis jedan od znakova i obilježja istinitosti Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstva. Zaista se desilo ono što je nagovijestio. U indijskoj pokrajini Pendžab pojavio se čovjek koji se nazvao sljedbenikom Kur'ana (a razlike li između njega i istinskih sljedbenika Kur'ana!); prvotno je bio pobožan, ali ga je šejtan odveo u zabludu, udaljio od Pravog puta, pa je postao ateista. Govorio je stvari koje muslimani ne govore. Svojski je to radio odbacivajući sve Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, hadise. Između ostalih, navest ćemo sljedeće nevjerničke riječi koje je izgovarao: 'Svi su hadisi izmišljeni, i to je laž na Svevišnjeg Allaha. Obaveza je prakticirati samo Kur'an, a ne i hadise, čak ako su preneseni kao mutevatir-predanja. Na onoga ko radi prema hadisima odnosi se 44. ajet sure El-Maida: 'A

---

[10] *Muahid* je nemusliman u islamskoj državi koji muslimanima plaća glavarinu i uživa njihovu zaštitu. (op. prev.)

[11] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (4604), Ahmed, 4/130 i 131, Ibn Abdulberr, u djelu *Et-Temhid*, 1/149-150, Hatib el-Bagdadi, u djelu *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 1/89, i u djelu *El-Kifaja*, str. 8, Ibn Nasr el-Mervezi, u djelu *Es-Sunna*, str. 116, El-Adžurri, u djelu *Eš-Šeria*, str. 51, te imam El-Bejheki, u djelu *Delailun-nubuvva*, 6/549, preko Hariza b. Osmana er-Rahbija, on od Abdullaha b. Ebu Avfa el-Džerešija, a ovaj od El-Mikdama, radijallahu anhu. Hadis je prenesen s brojnim drugim putevima, a i brojni drugi hadisi pojačavaju ga. O tome sam detaljno govorio u knjizi *Medžmeul-bahrejn fi tahridži ehadisil-vahjejn.* Vidjeti našu studiju *El-Esala* (br. 13 i 14), str. 102 i 116.

[12] Ahmed b. Husejn el-Bejheki, *Delailun-nubuvva*, 1/25.

oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici." U tome su ga slijedile mnoge neznalice, prihvatajući ga za vođu. Savremeni učenjaci napismeno su ga proglasili nevjernikom, otpadnikom od islama, i u tome nisu pogriješili."[13]

Slično tome rekao je i šejh Ebul-Hasan Abdullah b. Muhammed er-Rahmani: "Hadis je znak i obilježje poslanstva. Nije nepoznato stanovnicima Indije, posebno pakistanske pokrajine Pendžab, šta se tamo desilo..."[14]

Šejh El-Azim Abadi zapisao je: "Ostvarila se mudžiza, i desilo se ono što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nagovijestio: u indijskoj pokrajini Pendžab pojavio se čovjek... Ovako je spomenuo i šejh El-Mubarekfuri."[15]

Trag ove mudžize jasno se vidi u dvije vrlo važne stvari: prvo, mudžiza jasno i nedvosmisleno potvrđuje autentičnost Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, hadisa, i nju ne mogu anulirati sumnje koje šire neprijatelji Hadisa; i, drugo, mudžiza nam jasno govori da je Hadis Objava koja se objavljuje jer se ostvario gajb koji je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nagovijestio, a on ne zna gajb, osim onoga što mu Svevišnji Allah da na znanje. Treba da ove stvari budu poticaj muslimanima da maksimalno i dosljedno slijede sunnet i da ga brane od din-dušmana svojim životima i imecima.

Drugo, gore navedeni hadis objašnjava mjesto i značaj Hadisa u islamu, ukazuje na to da bez njega islam ne može opstati jer on se ne zasniva samo na Kur'anu, već na Kur'anu i Hadisu.

Treće, Hadis je istovjetan Kur'anu[16] kada je u riječ o sljedećem: uzimanju u obzir, obaveznosti slijeđenja i pokoravanja; i jedno i drugo objava je od Svevišnjeg Allaha.

Ibn Hazm rekao je: "Istinu je rekao Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, a to je da je Hadis kao i Kur'an, i da nema razlike kada je riječ o obaveznosti pokoravanja i jednom i drugom izvoru. Svevišnji Allah to potvrđuje riječima: 'Onaj ko se pokorava Poslaniku pokorava se i Allahu; a onaj ko glavu okreće – pa, Mi te nismo poslali da im čuvar budeš.' (En-Nisa, 80) Također je isto što i časni Kur'an kada je riječ o njegovoj objavi: 'On ne govori po hiru svome – to je samo Objava koja mu se obznanjuje...' (En-Nedžm, 3-4)."[17]

---

[13] El-Mubarekfuri, *Tuhfetul-ahvezi*, 7/425.

[14] Abdullah b. Muhammed, *Meratul-mefatih*, 1/258.

[15] Al-Azim Abdadi, *Avnul-Mabud*, 12/357.

[16] Neke nesvjesne neznalice iz redova onih koji se bore protiv sunneta tvrde da se hadis koji ukazuje na to da je sunnet sličan Kur'anu ne može prihvatiti, jer se suprotstavlja sljedećem ajetu: "Reci: 'Kad bi se svi ljudi i džini udružili da sačine jedan ovakav Kur'an, oni, kao što je on, ne bi sačinili, pa makar jedni drugima pomagali.'" (El-Isra, 88) Ovu sam sumnju, Allahovom dobrotom, pobio na drugom mjestu, ali i ovdje ću ukratko reći dvije stvari: prvo, sličnost koju negira ajet nije ista kao ona koju potvrđuje hadis, što razumom obdareni jasno mogu vidjeti; i, druga, gore navedeni ajet jasno ukazuje na to da ni džini ni ljudi neće moći sačiniti nešto slično Kur'anu, a ne govori da to ne može Svevišnji Allah, a iz dokaza vidimo da je sunnet ustvari Objava koju Allah, dželle šanuhu, objavljuje. O ovome treba razmisliti, i ne smije se podleći sumnjama.

[17] Alija b. Hazm el-Endelusi, *El-Ihkamu fi usulil-ahkam*, 2/22.

Dakle, hadisi pojašnjavaju časni Kur'an; sužavaju značenje ajeta neograničenog značenja; posebno ih određuju, pojašnjavaju njihovu sažetost; derogiraju ih; objašnjavaju nejasnoće u njima.

Četvrto, obaveza je pokoravati se Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, u onome što je naredio ili zabranio samo on, odnosno u vezi s čim ne postoji ajet, jer njegovi su hadisi argument sami po sebi. S tim u vezi imam El-Begavi veli: "Hadis je dokaz za sljedeću konstataciju: kada Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, donese propis, čovjek nema potrebe da ga provjerava u Kur'anu, drugim riječima, sve što je od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, preneseno kao autentično predanje – dokaz je samo po sebi."[18]

Peto, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisima donio je neke propise koji nisu spomenuti u časnom Kur'anu. U hadisima je sadržano pet islamskih propisa: halal, haram, mendub, mekruh i mubah.

Šesto, hadisi-ahad (predanja koja nisu na stupnju mutevatira) dokazi su glede propisa i glede vjerovanja. Ibn Kajjim zapisao je: "U autentičnom Ebu Rafijevom predanju stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Nipošto nemojte da se desi da iko od vas sjedne na svoj divan, pa ga neko podsjeti na moj hadis, a on da kaže: 'Ne znam ja kakvi su to hadisi; neka među nama presudi Kur'an!' Zaista mi je dat Kur'an i Hadis, sličan Kur'anu.'* Način dokazivanja: Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisu zabranjuje generalno da čovjek ne prihvata autentične hadise pod geslom da prihvata isključivo časni Kur'an; obaveza je beskompromisno prihvatiti autentične hadise. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisu govori da je Hadis Objava koju mu Allah, dželle šanuhu, objavljuje. Hadisi iziskuju jekin, sigurno saznanje, jer da to ne iziskuju, čovjek bi mogao reći: 'To su ahad-hadisi, a oni ne iziskuju sigurno saznanje, i Allah me nije obavezao da prihvatam i vjerujem u ono za šta nisam siguran da je autentično.' Baš na ovo upozorio je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i to zabranio, budući da je znao da će neki ljudi iz njegovog ummeta tako govoriti. Reći: 'Ne znam ja kakvi su to hadisi...' ili kazati: 'Hadisi ne iziskuju sigurno saznanje' – isto je. Prvaci ove skupine govorili su: 'Ne znamo mi kakvi su to hadisi', a potonji govore: 'Neka nam presude racionalni dokazi.' U to jasno pozivaju govoreći: 'Nad pojedinačnim i mutevatir-hadisima preferiramo razum, čak i analogiju.'"[19]

---

[18] El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 1/21.
[19] Šemsuddin b. Kajjim el-Dževzijja, *Muhtesarus-savaik*, 2/402.

49. poglavlje

Zabranjeno je pretpostavljanje ma koga Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima i djelima

Allah, dželle šanuhu, rekao je: "O vjernici, ne uskraćujte sebi lijepe stvari koje je Allah dopustio, samo ne prelazite mjeru, jer Allah ne voli one koji pretjeruju." (El-Maida, 87)

Enes b. Malik, radijallahu anhu, pripovijeda: "Nekoliko je ljudi došlo kod Resulullahovih, sallallahu alejhi ve sellem, žena i upitalo nešto u vezi s Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, ibadetom, a kada im je dat odgovor s tim u vezi, našli su da nije mnogo ibadetio. Još su rekli: 'A šta smo mi u odnosu na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem! Ta njemu su oprošteni i prošli i budući grijesi!' Jedan od njih reče: 'Ja ću od sada cijelu noć klanjati!' Drugi kaza: 'Ja ću od sada svaki dan postiti!' A treći zaključi: 'Ja se nikada neću oženiti!' Kada je za to čuo, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, došao je i upitao: *'Jeste li rekli tako i tako? Odista sam ja najbogobojazniji i najbolji vjernik: postim, ali i mrsim; klanjam, ali i spavam; i oženjen sam; ko izbjegava moj sunnet*[20] *ne pripada mi.*'"[21]

Aiša, radijallahu anha, pripovijedala je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, učinio je djelo koje su neki ljudi osudili i ogradili se od njega. Kada je za to čuo, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zahvalio se Allahu i rekao: *'Šta misle ljudi koji se ograđuju od mojih djela! Zaista sam ja najznaniji i najbogobojazniji čovjek.*'"[22]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, strogo je zabranjeno zapostavljati Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet, a prihvatati tuđu praksu.

Drugo, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odrekao se ljudi koji bježe od njegove prakse, prepustio ih novotarijama, strastima i prohtjevima.

Treće, kada čovjek izbjegava ono što je Allah, dželle šanuhu, ozakonio i dopustio u ime vjere, a da bi se umilio Svevišnjim Allahu – čini novotariju i sebe vodi u zabludu.

---

[20] Tj. ko izbjegava moj Šerijat. Ovdje se ne misli na izraz "sunnet" koji je nasuprot izrazu "farz", u terminologiji islamskih pravnika, niti se misli na izraz koji stoji nasuprot Kur'anu, u terminologiji učenjaka usuli-fikha.

[21] El-Buhari (5063) i Muslim (1401).

[22] El-Buhari (7301) i Muslim (2356).

50. poglavlje

Zabranjeno je suprotstavljanje hadisima pozivajući se na izvitoperene mjere i kojekakve izume

Svevišnji je Allah rekao: "I tako Mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate i da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete i dok se sasvim ne pokore." (En-Nisa, 65)

Abdullah b. ez-Zubejr pripovijeda da se neki ensarija parničio pred Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi s koritom kojim su napajali palmanike iz pustinje Harra. Ensarija je zatražio od Ez-Zubejra: 'Pusti vodu neka prođe!', ali ga Ez-Zubejr nije poslušao. Zatražili su od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da presudi, pa je presudio: *'Natopi svoj palmovik i pusti vodu svome susjedu.'* Ensarija se naljutio i rekao: 'Presudio si u njegovu korist jer je tvoj amidžić.' Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pocrvenio je od srdžbe i rekao: *'O Zubejre, natopi svoj palmovik, a onda zadrži vodu da se vrati do nasipa.'*"[23] Ez-Zubejr govorio je kasnije: "Boga mi, mislim da je ajet: 'I tako Mi Gospodara tvoga...' objavljen tim povodom."

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, čovjek se mora predati Svevišnjem Allahu i pokoriti Resulullahovom, sallallahu alejhi ve sellem, sudu jer on sudi po Objavi. Ovo je pitanje toliko važno da se Svemogući Allah zakleo Svojim uzvišenim Bićem da niko neće vjerovati sve dok ne prihvati Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, za sudiju u svim stvarima, dok njegov sud ne prihvati u potpunosti, ne oponirajući mu ni svojim strastima, ni mišljenjem, ni prizivanjem koristi, ni običajem, ni pokoravanjem kakvom šejhu ili velikanu, niti slijedeći kakvu skupinu ili stranku...

Drugo, čovjek se mora povinovati Kur'anu i Hadisu, vanjštinom i nutrinom, a to iziskuje beskompromisno pokoravanje i slijeđenje u kojem nema odupiranja, prigovora ni osjećanja bilo kakve tegobe.

Treće, protivljenje Hadisu na osnovu izvitoperenih mjera i kojekakvih primjera slabi vjerovanje i uvjerenje u srcu, a, otuda, vodi u nevjerstvo. Protivljenje Hadisu zbog kojekavih ništavnih tumačenja obilježje je novotara i ljudi koji slijede svoje strasti, koji su napustili zajednicu muslimana, koji izlaze iz vjere kao što strijela izlazi iz luka (što je svojstvo haridžija, najgorih stanovnika Vatre).

---

[23] El-Buhari (2359 i 2360) i Muslim (2357).

51. poglavlje

Strogo je zabranjeno pružanje utočišta novotaru

Alija, radijallahu anhu, rekao je: "Mi nemamo nikakvu knjigu koju čitamo osim Kur'ana i ovoga lista..." (Na listu su bili zapisani propisi vezani za krvarinu tjelesnih povreda i starost deva koje se daju na to ime.) Između ostalog, na listu su stajale sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Medina je sveto područje od Ajra do Sevra*[24]*. Ko u njoj uvede kakvu novotariju ili zaštiti novotara*[25]*, neka je na njega Allahovo prokletstvo, prokletstvo meleka i svih ljudi; Allah od njega na Sudnjem danu neće primiti ni pokajanje ni iskup.*[26] *Koji se god rob sprijatelji s ljudima bez dopuštenja svoga gospodara, neka je na njega Allahovo prokletstvo, prokletstvo meleka i svih ljudi; Allah od njega na Sudnjem danu neće primiti ni pokajanje ni iskup. Jamstvo muslimana jedno je*[27]*, i ostali ga muslimani moraju uvažavati, pa ko prevari muslimana, neka je na njega Allahovo prokletstvo, prokletstvo meleka i svih ljudi; Allah od njega na Sudnjem danu neće primiti ni pokajanje ni iskup."*[28]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, ko novotaru pruži utočište već je pomogao u rušenju islama i zaslužio Allahovo prokletstvo, prokletstvo meleka i svih ljudi. Imam Eš-Šatibi zapisao je: "Pružanje utočišta novotaru zapravo je njegovo uvažavanje, i to je jasna stvar. Naime, njegovo posjećivanje i uvažavanje njegovo je veličanje zbog novotarije koju ispovijeda. A već smo saznali da islam naređuje da se novotari ukoravaju i ponižavaju oštrijim mjerama od nepružanja zaštite: batinama, a u krajnjem slučaju i pogubljenjem. Otuda se njihovo uvažavanje smatra odvraćanjem ljudi od islama i prihvatanjem onoga što mu je u suprotnosti: islam se ruši zapostavljanjem naređenog i činjenjem zabranjenog.

Uvažavanje novotara povlači dvije stvari koje štete islamu i ruše ga: prvo, osvrtanje neznalica i običnog svijeta na to uvažavanje, iz čega, kod njih, proizlazi vjerovanje da je novotar najbolji čovjek i da je njegova praksa najbolja, a to, opet, vodi povođenju za njegovom novotarijom, odnosno zapostavljanju

---

[24] Neki učenjaci smatraju da je hadis pogrešno napisan, i da se brdo Sevr nalazi u Meki, ne u Medini. To su mišljenje pobili Ibn Hadžer i Fejruz Abadi. Pitanje je studiozno obradio Muhammed Fuad Abdulbaki u svojim opaskama na Muslimov *Es-Sahih*, 2/995-998, gdje je objasnio da je Sevr brdešce u Medini, a nalazi se iza brda Uhud. Dakle, ove se riječi potpuno podudaraju s hadisom.

[25] Već smo govorili o tome da izraz *muhdis* nosi šire značenje od pojma *novotar*. (op.rec.)

[26] Po drugom tumačenju, Allah, dželle šanuhu, od njega na Sudnjem danu neće primiti ni obavezni ni dobrovoljni namaz. Isto tumačenje odnosi se na sve kategorije koje su spomenute u hadisu.

[27] Drugim riječima, kada bilo koji musliman zaštiti nevjernika, ostalim je muslimanima zabranjeno da mu nanesu zlo sve dok uživa zaštitu prvog.

[28] El-Buhari (6755) i Muslim (1370). U tome smislu postoji predanje od Enesa, radijallahu anhu, a njega su zabilježili El-Buhari i Muslim.

pravca ehlu-sunneta; i, drugo, ako ga se bude uvažavalo zbog novotarije koju je uveo, to može biti poticajem i povodom da uvede i brojne druge novotarije u vjeri. A ako se to desi, novotarije će zaživjeti, a sunnet će zamrijeti, i upravo to je rušenje islama. I povođenje za neistinom iziskuje ostavljanje istine, i obratno: istovremeno se ne mogu učiniti te dvije suprotnosti.

Na ovo nas shvatanje upućuje autentična Muazova, radijallahu anhu, izjava: 'Uskoro će doći vrijeme kada će neki ljudi govoriti: 'Šta je ljudima pa me ne slijede, a čitam Kur'an?! Izgleda da me neće slijediti dok ne uvedem kakvu novotariju.' Pa, čuvajte se onoga što uvedu u vjeru, to je zabluda.'[29]

Također, obaveza je izostaviti sve novotarije, i ko čini makar jednu prekršio je tu obavezu. U prilog ovoj konstataciji idu i izjave ispravnih prethodnika, a neke od njih ćemo navesti.

Hassan b. Atijja rekao je: 'Kada god ljudi uvedu novotariju u vjeru, Svevišnji im Allah uskrati sunnet i učini da ga do Sudnjeg dana ne prakticiraju.'

Ibn Abbas, radijallahu anhu, izjavio je: 'Ljudi svake godine uvedu novotariju, a uguše sunnet, i tako novotarije zaživljuju, a sunnet zamire.'

Novotari su prokleti u islamu, kao što su prokleti ljudi koji su se odmetnuli od islama nakon što su svjedočili da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, istina i nakon što im je došla uputa od Allaha, dželle šanuhu, i jasno objašnjenje: 'Allah neće ukazati na Pravi put onim ljudima koji su postali nevjernici, nakon što su bili vjernici i tvrdili da je Poslanik istina, a pruženi su im i jasni dokazi! – Neće Allah ukazati na Pravi put narodu koji sam sebi nepravdu čini. Kazna im je: prokletstvo od Allaha i meleka i svih ljudi...' (Alu Imran, 86-87)

Također su prokleti kao i oni što taje ono što je Allah, dželle šanuhu, objavio i objasnio: 'One koji budu tajili jasne dokaze, koje smo Mi objavili, i Pravi put, koji smo u Knjizi ljudima označili, njih će Allah prokleti, a proklet će ih i oni koji imaju pravo da proklinju...' (El-Bekara, 159)

Ako razmislimo zbog čega su novotari, koji se suprotstavljaju Zakonodavcu, toliko slični prethodnim kategorijama ljudi, vidjet ćemo da novotar umnogome sliči onima koji taje jasne dokaze (koje je Svevišnji Allah objavio u Knjizi, propisujući i objašnjavajući jasan put, a što su nevjernici porekli i zatajili), jer i on izmišlja način kojim će izbjeći ono što je Allah, dželle šanuhu, naredio, odnosno zatajiti ono što je On objasnio; njegovo je da zapetlja jasne stvari kako bi ljudi slijedili one nejasne; jasne stvari ga ometaju i ruše ono što je već izgradio pozivajući se na nejasne, i tako uvodi novotarije u vjeru i zaslužuje Allahovo, dželle šanuhu, prokletstvo, prokletstvo meleka i svih ljudi.''[30]

---

[29] Iako su ovo riječi ashaba, one imaju tretman merfu-predanja, što sam objasnio analizirajući hadise u djelu *El-Itisam*, 1/55.

[30] Ibrahim b. Musa eš-Šatibi, *El-Itisam*, 1/151-155, prema mojoj recenziji. Eš-Šatibijev tekst parafrazirao sam.

Drugo, iz gore navedenog hadisa razumije se da svako ko uvede novotariju ili pruži novotaru utočište zaslužuje prokletstvo, svejedno u Medini ili na bilo kojem drugom mjestu. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naročito je spomenuo Medinu zbog njene svetosti: ona je mjesto objave Kur'ana, u njoj je živio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u nju Hidžru učinio, iz nje se islam proširio po Zemlji... I ako se u njoj uvede novotarija ili pruži novotaru utočište, nanosi se velika šteta islamu, i običan će svijet možda pomisliti da je ta stvar – vjera. Drugim riječima, da to nije vjera, stanovnici Medine ne bi je činili niti bi njenim promicateljima pružili utočište, pomislit će običan svijet. O ovome treba razmisliti.

52. poglavlje

Zabranjeno je slijeđenje paganskih običaja

Svevišnji Allah rekao je: "Vi ste kao i oni prije vas! Oni su jači od vas bili i više su blaga i djece imali i slatkim su životom živjeli, a i vi slatkim životom živite isto onako kao što su oni prije vas živjeli; i vi se upuštate u nevaljalštine kao što su se i oni upuštali. To su oni čija će djela biti poništena i na ovom i na onom svijetu; njima propast predstoji." (Et-Tevba, 69)

Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: '*Uistinu ćete slijediti narode prije vas pedalj po pedalj, lakat po lakat, čak do te mjere da kada bi ušli i u mišiju rupu, vi biste ih u tome slijedili.*" Ashabi upitaše: "Allahov Poslaniče, jesu li to židovi i kršćani?" "*A ko je drugi ako ne oni?!*", odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.[31]

Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: '*Najmrže tri vrste ljudi u Allaha jesu sljedeće: čovjek koji u haremu, svetom području, pribjegava nepravdi i zanemaruje istinu, čovjek koji teži paganskim običajima i onaj koji traži bespravno prolijevanje tuđe krvi.*'[32]

Hulb, radijallahu anhu, rekao je: "Čuo sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: '*Nemoj nipošto da tvoju dušu obuzme bilo šta iz kršćanstva.*'"[33]

---

[31] El-Buhari (3456) i Muslim (2669). U tome su smislu preneseni i brojni drugi hadisi od nekoliko ashaba. Ta sam predanja naveo u djelu *El-Vasijjetus-sugra*, str. 31-36.

[32] El-Buhari (6882).

[33] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (3784), Et-Tirmizi (1565), Ibn Madža (2830), Ahmed, 5/226 i 227, i El-Bejheki, 7/279, preko Semmaka b. Harba, koji je izjavio da mu je pričao Kubejsa, prenoseći od svoga oca Hulba, radijallahu anhu. Imam Et-Tirmizi rekao je: "Ovaj je hadis dobar", tj. dobar na osnovu drugih predanja, tim prije što su njegovi prenosioci pouzdani, a Kubejsina se predanja prihvataju za pojačavanje drugih hadisa. Međutim, ovaj hadis nije prenio sam Kubejsa. Naime, zabilježili su ga: Et-Tirmizi (1565), Ahmed, 4/258 i 277, i imam El-Bejheki, 7/279, preko Šu'be, on od Semmaka b. Harba, koji je izjavio: "Čuo sam Merija b. Katarija da govori: 'Čuo sam Adija b. Hatima da pripovijeda od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem...'" Ovaj lanac prenosilaca istovjetan je prethodnom, jer

Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Vjerovjesnikovo, sallallahu alejhi ve sellem, upozorenje: *"Ne pripada nama ko slijedi tuđe običaje."*[34]

El-Mustevred, radijallahu anhu, prenio je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ovaj ummet neće izostaviti nijedan običaj prijašnjih naroda a da ga neće slijediti."*[35]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio nas je na opasnost slijeđenja židova i kršćana. Njihovo je slijeđenje oličenje slabosti koja će zadesiti muslimane ako se odreknu sebe i puta kojim ih je Allah, dželle šanuhu, obdario. Zamislite da najbolji narod koji se ikada pojavio, najprepoznatljiviji ljudi slijede stranputice koje ih odvode od Pravog puta!

Drugo, onaj ko želi da paganski običaji žive ili ko ih širi ili poziva u njih ili ih slijedi zaslužuje da ga Allah, dželle šanuhu, mrzi, a teško se onome koga Svevišnji Allah zamrzi, njemu propast predstoji i velika kazna.

Treće, musliman treba izbjegavati svaku stvar kojom oponaša pagane ili za koju postoji mogućnost da je to paganski običaj, ovo je zato jer onaj ko oponaša neki narod pripada mu.

Četvrto, islamski ummet mora čuvati obilježja islama, kojim ih je Svemogući Allah počastio. Ciljano izbjegavanje paganstva, svih njegovih oblika i karakteristika jedan je od ciljeva Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, misije i veliki cilj Šerijata.

53. poglavlje

Zabranjeno je zastranjivanje i pretjerivanje u vjeri

Svevišnji je Allah rekao: "Reci: 'O sljedbenici Knjige, ne zastranjujte u vjerovanju svome, suprotno istini, i ne povodite se za prohtjevima ljudi koji su još davno zalutali, i mnoge u zabludu odveli, i sami s Pravog puta skrenuli!'" (El-Maida, 77)

"O sljedbenici Knjige, ne zastranjujte u svom vjerovanju i o Allahu govorite samo istinu!" (En-Nisa, 171)

Ibn Abbas, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prvog zul-hidže, jašući na devi, naredio mi je: *'Nađi mi kamenčiće.'* Našao sam mu sedam kamenčića za veliko džemre, pa je rekao: *'Bacajte kamenčiće*

Meri b. Katari na stupnju je Kubejse. Dakle, ova dva predanja međusobno se pojačavaju, i hadis je dobar. Vidimo da je Semmak b. Harb slušao hadise od Merija b. Katarija i Kubejse b. Hulba.

[34] Muhammed b. Nuh el-Albani, *Sahihul-džamia* (5439).

[35] Ibid (7219).

ove veličine.' Još je rekao: *'O ljudi, čuvajte se pretjerivanja u vjeri, zaista je one prije vas upropastilo pretjerivanje u vjeri.'*"[36]

Ibn Mesud, radijallahu anhu, rekao je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tri puta je ponovio sljedeće: *'Nastradali su oni što pretjeruju!'*"[37]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, islam je vjera sredine u svemu. To je jedna od glavnih karakteristika muslimanskog ummeta kojom ih je Allah, dželle šanuhu, uzvisio i odlikovao nad ostalim narodima kako bi bili svjedoci protiv svih ljudi: "I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu da budete svjedoci protiv ostalih ljudi, i da Poslanik bude protiv vas svjedok." (El-Bekara, 143)

Drugo, šerijatski tekstovi koji upozoravaju na opasnost zastranjivanja i zabranjuju pretjerivanje u vjeri brojni su.

Treće, pretjerivanje počinje od malih, naoko beznačajnih stvari, a nakon kratkog vremena šire se i postaju veoma opasne. Pretjerivanje proizvodi fanatike koji o Allahu, dželle šanuhu, govore neistine, lutaju i druge odvode na stranputicu. Nad njima se obistini prijetnja, i Svevišnji ih Allah uništi. Pretjerivanje u vjeri početak je svih devijacija.

Četvrto, islam se bori protiv svega što vodi u zastranjenost. Smilovao se Allah šejhul-islamu Ibn Tejmijji, kada je rekao: "Allahova vjera islam srednji je put između pretjerivanja i podbacivanja."

Peto, dini-islam sredina je u odnosu na druge vjere, a ehlu-sunnet, tj. sljedbenici ispravne tradicije sredina su u odnosu na sekte. Ovo je lijepo objasnio šejhul-islam Ibn Tejmijja u vrijednom i sveobuhvatnom djelu *El-Vasijjetul-kubra.*

---

[36] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: En-Nesai, 5/268, Ibn Madža (3029), Ahmed, 1/215, Ebu Ja'la (2427 i 2472), Ibnul-Džarud (473), Et-Taberani, u djelu *El-Kebir* (12747) i El-Hakim, 1/466, preko Avfa b. Ebu Džemile, on od Zijada b. Husajna, koji je izjavio da im je pričao Ebul-Alija prenoseći od Ibn Abbasa, radijallahu anhu.

[37] Muslim (2670).

4. ABDEST

54. poglavlje

Pokuđeno je upotrebljavanje vode što preostane iza žene

El-Hakem b. Amr el-Giffari, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da čovjek uzima abdest vodom što preostane iza abdesta žene.[1]

Humejd el-Himjeri rekao je: "Sreo sam čovjeka koji se s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, družio četiri godine, isto koliko i Ebu Hurejra. Rekao je: 'Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da se žena kupa vodom što preostane iza muškarca, i da se muškarac kupa vodom što preostane iza žene, a dopustio je da se kupaju zajedno i da svako od njih grabi vodu za sebe.'"[2]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zabranjeno je uzeti abdest ili gusul vodom kojom se abdestila ili okupala žena.

Drugo, doduše, preneseni su i neki drugi hadisi i predanja što naoko protivrječe navedenim hadisima. Naime, Ibn Omer, radijallahu anhu, izjavio je: "Ljudi i žene za vrijeme Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, uzimali su abdest iz jedne posude."[3] A Ibn Abbas, radijallahu anhu, rekao je: "Jedna od Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, žena okupala se iz neke posude, pa je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, iz nje htio uzeti abdest, ali ga ona upozori: 'Ja sam se okupala od džunupluka.' Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče joj: '*Ali se voda nije zaprljala.*'"[4]

---

[1] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (82), Et-Tirmizi (64), En-Nesai, 1/179, Ibn Madža (373), Ahmed, 4/213 i 5/66, Ed-Darekutni, 1/53, El-Bejheki, 1/191, i neki drugi muhadisi, preko Ebu Hadžiba, a on od El-Hakema, radijallahu anhu. Rekao sam: ovaj je lanac prenosilaca vjerodostojan jer su njegovi prenosioci pouzdani. Autentičnim ga je okarakterizirao Ibn Hadžer i šejh El-Albani. Ibn Hadžer, u djelu *Fethul-Bari*, 1/300, rekao je: "Dobrim ga je okarakterizirao imam Et-Tirmizi, a autentičnim Ibn Hibban. Čudna je En-Nevevijeva ocjena hadisa, koji u svojim djelima *El-Medžmu*, 2/191, i *El-Minhadž*, 3/3, tvrdi: 'Muhadisi su jednoglasni u mišljenju da je hadis slab.'"

[2] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ebu Davud (81), En-Nesai, 1/130, i neki drugi muhadisi s ispravnim lancem prenosilaca. Ibn Hadžer, u djelu *Fethul-Bari*, 1/300, rekao je: "Prenosioci ovoga hadisa pouzdani su. Ne znam da je hadisu iko s pravom prigovorio. El-Bejhekijeva tvrdnja da je hadis u smislu mursela ne prihvata se, tim prije jer nepoznavanje ashaba od kog se prenosi ne smeta, pogotovo u slučaju kada tabiin izjavi da je sreo ashaba. Također ni tvrdnja imama Ibn Hazma, koji kaže da je prenosilac od Humejda po imenu Davud b. Jezid el-Evdi slab – nije prihvatljiva. Radi se o Abdullahu el-Evdiju, i on je povjerljiv, a ime njegovog oca jasno su zapisali Ebu Davud i neki drugi muhadisi."

[3] El-Buhari (193).

[4] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: En-Nesai, 1/173, Ibn Madža (371), Ahmed, 1/235, 284 i 308, Ibn Huzejma (109), Ed-Darekutni, 1/53, Abdurrezzak (396), Ed-Darimi, 1/187, El-Hakim, 1/195, El-Bejheki, 1/267, i neki drugi muhadisi, preko Semmaka b. Harba, on od Ikrime, a ovaj od Ibn Abbasa, radijallahu anhu. Ibn Hadžer, u djelu *Fethul-Bari*, 1/300, zapisao

Treće, učenjaci su se podvojili u mišljenju kada je riječ o usklađivanju hadisa koji zabranjuju upotrebljavanje vode što preostane iza žene i onih hadisa što to dopuštaju. Njihova su mišljenja sljedeća: prvo, hadisi koji to dopuštaju i oni koji zabranjuju slabi su, i ovo je mišljenje zastupao imam Ahmed; drugo, dopušteno je da žena upotrijebi vodu preostalu iza čovjeka, a njemu to nije dopušteno; treće, hadisi koji zabranjuju odnose se na upotrebljavanje vode kojom se žena abdesti sama, jer hadisi koji dopuštaju jasno kazuju da im je dopušteno da se abdeste iz jedne posude zajedno, i ovo je preneseno od imama Ahmeda i Ishaka b. Rahavejha; četvrto, zabranjeno je upotrebljavati vodu kojom se žena okupala nakon prestanka mjesečnog ciklusa, i ovo je mišljenje Abdullaha b. Omera, Eš-Šabija i El-Evzaija; peto, hadisi koji zabranjuju odnose se na upotrebu vode što pada s dijelova tijela, a hadisi koji dopuštaju odnose se na vodu koja je ostala u posudi, i ovo je mišljenje imama El-Hattabija; i, šesto, koristiti vodu nakon žene pokuđeno je, nije zabranjeno, a ovo je mišljenje naveo Ibn Hadžer.

Prvo rješenje (kojem je pribjegao imam Ahmed) nije mjerodavno, tim prije što je u ovome slučaju moguće uskladiti naoko oprečne hadise.

Drugo rješenje pobija Ibn Abbasov, radijallahu anhu, hadis.

Treće pobija Aišina, radijallahu anha, izjava: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i ja kupali smo se od džunupluka iz jedne posude u kojoj smo ukrštali ruke."[5]

Četvrto i peto rješenje određivanje je bez validnog dokaza.

Otuda je najprihvatljivije mišljenje da je upotrebljavanje vode preostale iza žene pokuđeno, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

55. poglavlje

Zabranjeno je potiranje po nogama

Abdullah b. Amr, radijallahu anhu, pripovijeda: "Dok smo jednom putovali, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ostao je negdje iza nas, a sustigao nas dok smo uzimali abdest za ikindija-namaz, potirući po nogama, pa je iz svega glasa dva ili tri puta povikao: *Teško se eakabima*[6] *od vatre!*"[7]

---

je: "Neki smatraju da je hadis slab jer ga od Ikrime prenosi Semmak, i zato što je Ikrima prihvatao da ga neko podsjeti da je nekada prenosio određene hadise, koje je zaboravio, pa ih on prihvati (talkin). Međutim, hadis je od Ikrime prenio i Šu'ba, a on je od svojih učitelja prenosio samo autentična predanja." Ovaj hadis pojačava Ebu Seidovo, radijallahu anhu, predanje koje su autentičnim okarakterizirali Ahmed i Ibn Mein, a dobrim imam Et-Tirmizi.

[5] El-Buhari (261) i Muslim (45 i 321), i ovo je njegova verzija.

[6] Izraz *eakab* označava tetive iznad pete. Prevodilac je koristio izraz pete radi lakšeg razumijevanja. (op. prev.)

[7] El-Buhari (136), i ovo je njegova verzija, i imam Muslim (27 i 241).

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zabranjeno je noge ne prati prilikom abdesta, a samo potirati po njima. Imam El-Buhari iz Abdullahovih, radijallahu anhu, riječi: "...dok smo uzimali abdest za ikindija-namaz i potirali po nogama..." zaključio je da ih je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ukorio zbog potiranja po nogama, ne zbog ograničavanja na pranje jednog dijela noge, zbog čega je i naslovio poglavlje: *Noge je obavezno oprati, a zabranjeno je po nogama potirati.*

Ako neko kaže da u jednoj od Muslimovih verzija hadisa stoji da je Abdullah b. Amr rekao: "Neki su ljudi, žureći, uzeli abdest za ikindija-namaz, a mi smo ih sustigli i jasno vidjeli da nisu oprali pete, pa je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *Teško se petama od vatre! Uzimajte abdest propisno*", i to je dokaz da ih je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ukorio jer pranjem nisu obuhvatili cijelu nogu – možemo odgovoriti s više aspekata: prvo, verziju koju smo naveli zabilježili su El-Buhari i Muslim, a ovu samo Muslim, i prvoj se daje prednost; drugo, oni koji tvrde da je potiranje po nogama dopušteno ne potiru po petama, a hadis je dokaz protiv njih, nije za njih; treće, posljednja Muslimova verzija argument je za one što pranje nogu smatraju obaveznim, tim prije što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ashabima naredio da potpuno uzimaju abdest perući i pete, tj. da nijedan dio noge ne ostane suh; i, četvrto, da je potiranje po nogama dovoljno, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, onima koji su to činili ne bi zaprijetio Vatrom, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

Drugo, ne postoji nijedno jedino autentično predanje u kojem stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ijednom potrao po nogama, naprotiv, prenesena su mutevatir-predanja (naveo ih je Ibn Kesir u djelu *Tefsirul-Kur'anil-azim*, 2/28-31) u kojima se opisuje kakvoća Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, abdesta, i u svim hadisima jasno stoji da je prao noge.

Treće, niko od ashaba, osim Alije, Ibn Abbasa i Enesa, radijallahu anhum, nije rekao da je dopušteno potirati po nogama. Štaviše, prenesena su autentična predanja u kojima stoji da su oni revidirali mišljenje o tom pitanju. O rješavajućoj mogućnosti da su njihovo mišljenje učenjaci shvatili kao lagahno pranje – da i ne govorimo. (O tome ćemo kasnije govoriti, ako Bog da.) Na osnovu toga je Abdurrahman b. Ebu Lejla izjavio: "Resulullahovi, sallallahu alejhi ve sellem, drugovi jednoglasni su da se noge peru prilikom abdesta."

Četvrto, kada je riječ o pranju nogu prilikom uzimanja abdesta, šiije protivrječe ehlu-sunnetu, oni tvrde da se noge potiru. Svoj stav zasnivaju na spoljašnjem značenju kiraeta po kojem je riječ "noge" vezana za riječ "glave" (i ima isti tretman, pa bi prijevod ajeta po tom kiraetu otprilike glasio, op. prev.): "...lica svoja i ruke svoje do iza lakata operite – a dio glava svojih potarite i noge svoje do iza članaka potarite..." (El-Maida, 6). Šiije su ovdje zastranile, a i druge ljude odvode u zabludu. Mnogi su odgovori na njihovu sumnju, a ovdje ćemo spomenuti neke od njih, i to: prvo, kada je riječ o ajetu, poznatiji je kiraet po

kojem je riječ "noge" vezana za riječ "lica" i "ruke do iza lakata", tj.: "...lica svoja i ruke svoje do iza lakata operite – a dio glava svojih potarite i noge svoje do iza članaka...", i ovaj kiraet jasno ukazuje da je pranje obavezno, a kiraet koji smo gore naveli mora se uklopiti u ovaj, tim prije jer kiraeti su preneseni mutevatir-predanjima i jedni druge objašnjavaju; drugo, kada bismo i pretpostavili da se u ajetu misli na potiranje, rekli bismo da se misli na lagahno pranje, a za to, opet, potvrdu nalazimo u sljedećem predanju. En-Nezzal b. Sebura pripovijeda da je Alija b. Ebu Talib, radijallahu anhu, klanjao podne, te sjeo na širok prostor u Kufi da rješava ljudske potrebe, a kada je nastupilo vrijeme ikindija-namaza, uzeo je vrč s vodom, zagrabio šaku vode i potrao lice, ruke, glavu i noge, potom je ustao i stojeći popio preostalu vodu, te dodao: "Zaista neki ljudi preziru piti stojeći, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, učinio je kao što sam ja sada učinio i rekao: *'Ovo je abdest za onoga ko nije izgubio abdest.'*"[8] Bilo kako bilo, pranje nogu obavezno je, a kiraet u kojem je riječ "noge" vezana za riječ "glave" u duhu je nesposredne blizine riječi (ar. mudžavera), i za to postoje i primjeri u časnom Kur'anu i arapskom jeziku; treće, budući da je Allah, dželle šanuhu, znao da će neki ljudi preko mjere prosipati vodu perući noge, dao je da se ajet uči po kiraetu u kome je riječ "noge" vezana za riječ "glave", a to upućuje na lagahno pranje, tj. umjerenost u korištenju vode; i, četvrto, u ajetu: "...lica svoja i ruke svoje do iza lakata operite – a dio glava svojih potarite i noge svoje do iza članaka..." ne misli se na potiranje nogu, tim prije što su spomenuti članci koji su granica kada se radi o pranju: "...i ruke svoje do iza lakata operite...", dočim granica kada je riječ o potiranju nije spomenuta.

56. poglavlje

Zabranjeno je namjerno izostavljanje bismille pri abdestu

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, kazao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Nije ispravan namaz onoga čovjeka koji ne uzme abdest, a abdest nije ispravan ako čovjek pri tome ne spomene Allahovo ime.'*"[9]

---

[8] Predanje je zabilježio imam El-Bejheki, 1/75, a njegovu glavninu zabilježio je imam El-Buhari (5616).

[9] **Hadis je dobar na osnovu mnoštva lanaca prenosilaca.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (101), Ibn Madža (399), Ahmed, 2/418, i neki drugi muhadisi, preko Jakuba b. Seleme, on od svoga oca Seleme, a ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Rekao sam: ovaj je lanac prenosilaca slab, tim prije što su Jakub i njegov otac nepoznati, međutim, hadis je prenesen još preko dva lanca prenosilaca koji sežu do Ebu Hurejre, radijallahu anhu, i zbog toga prevladava mišljenje da je hadis dobar.

Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: '*Nije ispravan abdest u čovjeka koji pri tome ne spomene Allahovo ime.*'[10]

Seid b. Zejd, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: '*Ni jeispravan abdest ako čovjek pri tome ne spomene Allahovo ime.*'[11]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, obaveza je izgovoriti bismillu prilikom uzimanja abdesta jer je to potvrđeno od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem. Džabir, radijallahu anhu, prenio je dug hadis u kojem, između ostalog, stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: '*O Džabire, traži neka donesu vodu za abdest.*" Džabir je povikao: "Ponesite vodu za abdest, ponesite vodu za abdest, ponesite vodu za abdest!" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao mu je: '*O Džabire, polijevaj mi i reci: 'Bismillah!*'" Dalje pripovijeda: "Počeo sam polijevati i rekao sam: 'Bismillah', i vidio sam kako voda izvire između Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, prstiju."[12] Dakle, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, neredio je Džabiru, radijallahu anhu, da izgovori bismillu, a poznato nam je da naredba iziskuje obavezu ako ne postoji dokaz koji je spušta na stupanj menduba, a takav dokaz ne postoji, štaviše, hadisi koje smo naveli idu u prilog ovakvom shvatanju Džabirovog, radijallahu anhu, predanja.

Drugo, zabranjeno je hotimično izostaviti bismillu prilikom uzimanja abdesta; abdest onoga ko bismillu hotimično izostavi nije potpun.

---

[10] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježio ga je imam Ahmed, 3/41.

[11] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: Et-Tirmizi (25), Ibn Madža (398) i El-Bejheki, 2/43, preko Ebu Sufala el-Murijja, on od Rebbaha b. Abdurrahmana, on od Ebu Sufjana b. Huvejtiba, on od svoje nene, a ona od svoga oca Seida b. Zejda. Jednom riječju, kada ponaosob studiramo hadise koji su preneseni u vezi s tim, vidjet ćemo da su slabi, ali ako u obzir uzmemo sve puteve, vidjet ćemo da dolazi do pojačavanja, i hadis je potvrđen od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ovo su nakon studiranja njegovih lanaca prenosilaca zaključili najveći autoriteti hadiske znanosti i najveći kritičari. El-Munziri u djelu *Et-Tergib*, 1/164, rekao je: "...dakle, kada je riječ o izgovaranju bismille prilikom uzimanja abdesta, preneseni su brojni hadisi, ali svima su učenjaci prigovorili. Hasan el-Basri, Ishak b. Rahavejh i zahirije, autoriteti bukvalističke pravne škole, drže da je izgovaranje bismille prilikom uzimanja abdesta obavezno, i dodaju da je čovjek dužan ponoviti abdest ako bismillu namjerno izostavi. To je jedno od mišljenja imama Ahmeda. Iako se svim hadisima koji se bave tim pitanjem slobodno može prigovoriti, oni se međusobno pojačavaju zbog mnoštva puteva kojim su preneseni, i hadis važi za argument." Hafiz Ibn Hadžer, potvrđujući riječi Ibn Ebu Šejbe, u djelu *Et-Telhisul-habir*, 1/75, zapisao je: "S ispravnim lancem prenosilaca prenesene su Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: '*Nije ispravan abdest čovjeka koji ne spomene Allahovo ime.*' A nema razloga da se protivimo ocjeni hadisa; hadis se može pojačati mnoštvom puteva kojim je prenesen, što je slučaj s ovim hadisima, i oni se upravo zbog toga pojačavaju i zaslužuju karakteristiku dobrog hadisa, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna." A u svome djelu *Netaidžul-efkar*, 1/237, Ibn Hadžer prenio je sljedeće riječi imama Ibnus-Salaha: "Ovaj je hadis dobar na osnovu mnoštva lanaca prenosilaca." Dobrim su ga okarakterizirali El-Iraki i El-Albani.

[12] Muslim (3013).

57. poglavlje

Zabranjeno je prekomjerno trošenje vode

Ebu Nuama pripovijeda da je Abdullah b. Mugaffel čuo svoga sina kako moli: "Moj Allahu, sagradi mi u desnoj strani Dženneta bijeli dvorac!", pa ga je ukorio, rekavši: "Sine, moli Allaha za Džennet, a utječi se od Vatre, uistinu sam čuo Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: *'Zaista će u ovom ummetu biti ljudi koji će pretjerivati kada je riječ o abdestu i dovi.'*"[13]

Amr b. Šuajb prenosi od svoga oca Šuajba, a ovaj od svoga oca da je rekao: "Došao je neki beduin kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i upitao ga nešto u vezi s abdestom. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, demonstrirao je uzimanje abdesta perući dijelove tijela po tri puta, potom je rekao: *'Ovako izgleda abdest, a ko doda na ovo ružno je postupio, prešao granicu i nepravdu učinio.'*"[14]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, dijelove tijela koji se peru prilikom uzimanja abdesta dopušteno je prati po jednom, po dva i po tri puta, a ko opere više od tri puta već je pretjerao. Ibnul-Mubarek tvrdi: "Čovjek koji dijelove tijela opere više od tri puta ne može garantirati da nije počinio grijeh." A imam Ahmed i Ishak b. Rahavejh govorili su: "Više od tri puta pere samo čovjek koga je Allah iskušao vesvesama, šejtanskim spletkama."[15]

Drugo, nije dopušteno prekomjerno prosipanje vode prilikom uzimanja abdesta, makar se čovjek ograničio na propisani broj pranja. Imam El-Buhari u *Es-Sahihu*, govoreći o abdestu, naslovio je poglavlje: *Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prao je dijelove tijela po jednom, po dva i po tri puta, i nikada nije prao više od tri puta; učenjaci su prezirali prekomjerno prosipanje vode i oponiranje sunnetu kada je riječ o abdestu.* Dodavanje na propisani broj pranja vodi u vesvese.

Treće, ne može se reći da je zabranjeno vodu prosipati zato što je za vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bila oskudica vode. To pobija izjava Ebud-Derdaa, Abdullaha b. Mesuda i Hilala b. Jesafa: "Bespotrebno ne prosipaj vodu, makar abdest uzimao na obali rijeke."[16]

---

[13] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ebu Davud (96) i Ibn Madža (3864), osim što u Ibn Madžinoj verziji nije spomenut abdest.

[14] Ebu Davud (135), En-Nesai, 1/88, Ibn Madža (422) i El-Begavi (228), s dobrim lancem prenosilaca. Ebu Davudova verzija glasi: *"...a ko doda na ovo ili oduzme..."*, i ona je, po mnogim autoritetima, nastrana (šaz), tim prije što je u autentičnim hadisima navedeno pranje po jednom i po dva puta.

[15] Vidjeti: *Šerhus-sunna*, 1/445.

[16] Ibn Ebu Šejba, *El-Musannef*, 1/66-67.

58. poglavlje

Zabranjeno je mokrenje neposredno ispred džamije

Mekhul kaže: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je mokrenje neposredno ispred džamije."[17]

Enes, radijallahu anhu, pripovijeda: "Dok smo jednom prilikom sjedili s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, dođe neki beduin i poče mokriti u džamiji, pa ashabi povikaše: 'Stani, stani!' Međutim, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *'Pustite ga da završi, nemojte ga prekidati!'* Pustili su ga da završi, pa ga je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pozvao i rekao mu otprilike sljedeće: *'Džamije nisu sagrađene da se u njima mokri niti da se u njih unosi bilo kakva nečistoća, sagrađene su radi spominjanja Svevišnjeg Allaha i čitanja Kur'ana.'* Potom je naredio jednom od prisutnih da donese posudu s vodom i da temeljito popršće po nečistoći."[18]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zabranjeno je mokrenje neposredno isred džamije i u njoj. Džamije se moraju čuvati od pljuvačke i bilo kakve druge neprijatnosti. One su izgrađene radi ibadeta, zikrullaha i stjecanja znanja, a ne zato da se u njih unosi nečistoća.

Drugo, gore navedeni hadis jasno ukazuje da je u džamiji zabranjeno mokriti. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ashabe nije osudio što su napali na beduina, nije im rekao: "Zašto mu zabranjujete da mokri?", već im je naredio da ga puste da završi zbog prevladavajuće koristi i otklanjanja veće štete, a činjenja manje, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.[19]

59. poglavlje

Pokuđeno je činjenje zikra bez abdesta

El-Muhadžir b. Kunfuz, radijallahu anhu, pripovijeda da je došao kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, a on je vršio malu fiziološku potrebu, nazvao mu selam, ali mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije odgovorio

---

[17] Vidjeti: *Sahihu-džamia* (6813). Ovo je mursel-predanje.

[18] El-Buhari (219 i 221) i Muslim (285), i ovo je njegova verzija.

[19] Veća šteta bila bi da mu je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da prekine mokrenje, jer to je štetno za zdravlje, a možda bi se beduin i opirao, pa bi nečistoća, umjesto na jedno, pala na mnogo mjesta u džamiji. (op. prev.)

dok nije uzeo abdest, a potom mu se ispričao: *"Ne volim spominjati Allaha osim kada sam pod abdestom."*[20]

Ibn Omer, radijallahu anhu, prenosi da je neki čovjek prošao pored Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok je obavljao malu fiziološku potrebu i nazvao mu selam, ali Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nije otpozdravio.[21]

Džabir b. Abdullah, radijallahu anhu, pripovijeda da neki čovjek prošao pored Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dok je obavljao malu fiziološku potrebu i nazvao mu selam. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao mu je: *'Kada me zatekneš u ovom stanju, nemoj mi nazivati selam, neću otpozdraviti.'*[22]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, spominjanje Allaha, dželle šanuhu, bez abdesta pokuđeno je, nije zabranjeno, na osnovu predanja u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, Allaha spominjao u svakoj prilici.[23] Ibn Hibban rekao je: "Riječima: *'Ne volim spominjati Allaha osim kada sam pod abdestom'* Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, htio je reći da je zikr vredniji kada je čovjek pod abdestom; nije želio reći da je Svevišnjeg Allaha zabranjeno spominjati bez abdesta."

Drugo, imam El-Begavi zapisao je: "Kada hoće spominjati Allaha, čovjek treba uzeti abdest, to je bolje, a ako nema vode, uzet će tejemum."[24]

Rekao sam: dokaz da treba uzeti tejemum jeste predanje u kojem stoji da je Umejr, Ibn Abbasov, radijallahu anhu, štićenik rekao: "Abdullah b. Jesar[25], štićenik Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, žene Mejmune, i ja otišli smo kod Ebu Džuhejma[26] b. el-Harisa b. es-Simme el-Ensarija, koji nam reče:

---

[20] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (17), En-Nesai, 1/37, Ibn Madža (350), Ahmed, 4/345 i 5/80, Ed-Darimi, 2/278, El-Hakim, 1/167, El-Bejheki, 1/90, Ibn Hibban (803 i 806), Ibn Huzejma (206) i neki drugi muhadisi, preko Katade, on od Hasana el-Basrija, on od Ebu Sasana Hudajna b. el-Munzira, a ovaj od El-Muhadžira, radijallahu anhu. Rekao sam: njegov lanac prenosilaca, ako Bog da, vjerodostojan je. Svi njegovi prenosioci povjerljivi su; tedlis kojem je pribjegavao Hasan el-Basri ovdje ne smeta, jer ovo predanje prenosi od tabiina: zbog tedlisa se hadis odbacuje samo ako tabiin prenosi od ashaba, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

[21] Muslim (370).

[22] **Hadis je autentičan na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga Ibn Madža (352) i Ibn Ebu Hatim, u djelu *El-Ilel*, 1/34, preko Isaa b. Junusa, on od Hašima b. el-Berida, on od Abdullaha b. Muhammeda b. Ukajla, a ovaj od Džabira, radijallahu anhu. Ibn Ebu Hatim prenio je sljedeću izjavu svoga oca: "Ne znam da je hadis prenio iko osim Hišama b. el-Berida." Rekao sam: on je pouzdan i lanac prenosilaca ovog hadisa dobar je, tim prije što je Abdullah b. Muhammed b. Ukajl saduk. Hadis podupire isto predanje koje je preko Ibn Omera, radijallahu anhu, s dobrim lancem prenosilaca zabilježio imam Ibnul-Džarud u djelu *El-Munteka* (37).

[23] Muslim (373).

[24] El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 2/44.

[25] Po Muslimovoj verziji, radilo se o Abdurrahmanu b. Jesaru, i to je greška, on nije prenio ovaj hadis. Njega učenjaci nisu ubrojali u El-Buharijeve i Muslimove prenosioce. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 1/442.

[26] Po Muslimovoj verziji, radilo se o Ebul-Džehmu, i to je greška. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 1/442.

'Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pojavio se od strane bunara Hamel, gdje ga je sreo neki čovjek i nazvao mu selam, ali Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije otpozdravio dok nije došao do jednog zida, uzeo tejemum potravši lice i ruke, pa je tek tada otpozdravio.'"[27]

Treće, dopušteno je razgovarati u toku obavljanja fiziološke potrebe, na osnovu gore navedenog Džabirovog, radijallahu anhu, predanja. A sljedeći hadis: *"Neka ljudi ne razgovaraju dok obavljaju veliku fiziološku potrebu gledajući jedan drugom u stidno mjesto, jer Allah to mrzi"* jasno ukazuje da je zabranjeno razgovaranje ako se gleda u stidno mjesto.

Četvrto, neki muhadisi dopustili su učenje Kur'ana čovjeku koji nema abdest, međutim iz navedenih hadisa zaključuje se da je pokuđenije učiti Kur'an bez abdesta nego otpozdraviti na selam, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

60. poglavlje

Zabranjeno je čišćenje nakon fiziološke potrebe s manje od tri kamenčića

Selman el-Farisi, radijallahu anhu, prenosi da mu je neko rekao: "Vaš Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poučio vas je svemu, čak i ispravnom obavljanju fiziološke potrebe." On mu je odgovorio: "Naravno; zabranio nam je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okretanje prema kibli dok obavljamo veliku ili malu fiziološku potrebu, pranje desnom rukom, potiranje s manje od tri kamenčića i brisanje izmetom i kostima."[28]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, obaveza je očistiti se nakon fiziološke potrebe, jer Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je čišćenje s manje od tri kamenčića.

Drugo, čišćenje nakon fiziološke potrebe nije validno s manje od tri kamenčića. Dokazi za to jesu sljedeći hadisi.

Ibn Mesud, radijallahu anhu, rekao je: "...pa mi je naredio da mu donesem tri kamenčića."

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijeda: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređivao je čišćenje s tri kamenčića, a zabranjivao čišćenje izmetom i kostima."

---

[27] El-Buhari (337) i Muslim (369).
[28] Muslim (262).

Izjava Huzejme b. Sabita, radijallahu anhu: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upitan u vezi s čišćenjem nakon fiziološke potrebe, odgovorio je: *'Očisti se s tri kamenčića na kojima nema izmeta.'*"[29]

Treće, neki učenjaci smatraju da je čišćenje nakon fiziološke potrebe validno s manje od tri kamenčića. U tome su se poveli za Ibn Mesudovim, radijallahu anhu, predanjem: "...našao sam dva kamenčića, a treći nisam mogao naći, pa sam mu donio izmet. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo je kamenčiće, a bacio izmet." Kažu: "Da čišćenje nije bilo validno osim s tri kamenčića, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tražio bi treći."

Njihovo je dokazivanje neispravno jer je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, Ibn Mesudu naredio da mu donese i treći kamenčić. Hadis je zabilježen i u sljedećoj verziji: "...pa je bacio izmet rekavši: *'To je nečist, donesi mi kamenčić.'*"[30] A kada bismo i pretpostavili da ova verzija nije ispravna, postoji mogućnost da se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zadovoljio jednim naređenjem da mu donese tri kamenčića i to nije ponovio. Također postoji mogućnost da se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, potrao s jednim kamenčićem dva puta, tim prije jer je Ibn Mesud tražio, ali nije našao, i to nam govori da hadis ne ukazuje da je čišćenje validno s manje od tri kamenčića, a Svevišnji Allah najbolje zna.

61. poglavlje

Zabranjeno je čišćenje nakon fiziološke potrebe izmetom i kostima

Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, pripovijeda: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, otišao je izvršiti fiziološku potrebu i naredio mi da mu donesem tri kamenčića. Našao sam dva a treći kamenčić nisam mogao naći, pa sam mu donio izmet. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo je kamenčiće, a bacio izmet rekavši: *'Ovo je nečisto.'*"[31]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Slijedio sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, kada je pošao da obavi fiziološku potrebu; on se nije osvrtao na mene. Kada sam mu se približio, rekao je: *'Donesi mi kamenčiće da se očistim, ali nemoj donijeti kost ni izmet.'* Donio sam mu kamenčiće u krilu, stavio ih kod njega i otišao, i on se očistio nakon fiziološke potrebe."[32] U drugoj verziji stoji dodatak: "Kada je završio, upitao sam ga: 'Zašto si mi rekao da ne donosim kosti i izmet?' Odgovorio je: *'Jer je to hrana džina; došlo mi je izaslanstvo*

---

[29] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ebu Davud (41), Ibn Madža (315) i El-Begavi (179).

[30] Hadis su zabilježili imam Ahmed, 1/450, i Ed-Darekutni, 1/55, preko Ma'mera, on od Ebu Ishaka, on od Alkame b. Kajsa, a ovaj od Abdullaha b. Mesuda. Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 1/257, ostavio je sljedeći zapis: "Prenosioci ovoga hadisa povjerljivi su i pouzdani."

[31] El-Buhari (156). Riječ *riks*, spomenuta u hadisu, po nekim učenjacima, znači hranu džina; po drugim, to je životinjski izmet koji je, nakon što je bio čist, postao nečist.

[32] El-Buhari (155).

džina Nasibija, a divni su bili, i od mene tražili da molim Allaha da ih opskrbi, pa sam zamolio Allaha da u svakoj kosti i izmetu koje nađu osjete lijep okus."[33]

Amir je pripovijedao: "Upitao sam Alkamu da li je Ibn Mesud bio s Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, u noći kada su mu došli džini, pa mi je odgovorio da je isto pitanje i on postavio Ibn Mesudu, na šta mu je on odgovorio: 'Nisam; ali dok smo jedne noći bili s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, on nestade. Tražili smo ga po dolinama i klancima. Budući da ga nismo mogli naći, rekli smo: 'Odnijeli su ga džini ili je neko na njega izvršio atentat.' Bila je to najgora noć koju smo ikada proživjeli. Kada je osvanulo, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pojavio se iz pravca pećine Hira. Rekli smo mu: 'Allahov Poslaniče, nestao si, i mi smo te tražili, ali te nismo našli, i bila je ovo najgora noć koju smo proživjeli.' On reče: *'Došao mi je izaslanik džina, pa me poveo sa sobom; tamo sam im učio Kur'an.'* Tada nas je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odveo da vidimo njihove tragove i tragove vatre koju su zapalili. Oni su od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, tražili da moli Svevišnjeg Allaha da ih opskrbi, na šta im je rekao: *'Vaša je hrana kost svake životinje pri čijem je klanju spomenuto Allahovo ime, i ona vam je bolja od mesa, za vaše jahaće životinje hrana je balega.'* A nama je tada rekao: *'Zato se vi nemojte čistiti kostima i balegom, to je hrana vaše braće.*'""[34]

Ebuz-Zubejr pripovijeda da je čuo Džabira, radijallahu anhu, da govori: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je čišćenje nakon fiziološke potrebe kostima i balegom."[35]

Šujejm b. Bejtan prenosi da je čuo kako Ruvejfia b. Sabit pripovijeda da mu je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'O Ruvejfia, možda ćeš nakon mene mnogo poživjeti, zato obavijesti ljude da se Muhammed odriče svakoga ko zaveže svoju bradu, svakoga ko okači metalnu žicu na vrat svoje deve i svakoga ko se nakon fiziološke potrebe očisti životinjskim izmetom ili životinjskom kosti.*'[36]

Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Delegacija džina došla je kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i zatražila: 'O Muhammede, zabrani svome ummetu da se nakon fiziološke potrebe čisti kostima, izmetom i ugljevljem, jer to je Svevišnji Allah odredio nama za hranu.' Potom je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to zabranio."[37]

Prethodno smo naveli predanja Selmana el-Farisija i Huzejme b. Sabita, i nema potrebe da ih ponavljamo.

---

[33] El-Buhari (3860).

[34] Muslim (450).

[35] Muslim (263).

[36] O izvoru hadisa bilo je govora.

[37] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ebu Davud (39), El-Begavi (180) i neki drugi muhadisi, s vjerodostojnim lancem prenosilaca, tim prije što je to predanje prenio Ismail b. Ajjaš od svojih sunarodnjaka, a on je od njih prenosio ispravna predanja, ostali su prenosioci povjerljivi.

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, čišćenje nakon fiziološke potrebe životinjskim izmetom, kostima i ugljevljem zabranjeno je.

Drugo, hadisi ukazuju na to da čišćenje nečistoćom nije validno, tim prije što nečistoća (bilo da se radi o osnovnoj nečistoći ili predmetu koji je njome isprljan) ne otklanja nečistoću.

Treće, zabrana čišćenja spomenutim stvarima ukazuje da čišćenje nakon fiziološke potrebe nije ogranično na kamenje. Naime, izuzimanje kostiju i izmeta ne bi imalo smisla niti bi bilo validno navesti kao razlog da je to hrana džina da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije mislio na čišćenje bilo čime što može poslužiti umjesto kamena (mahramica, zemlja i sl.). Drugim riječima, zabranio je čišćenje kostima i izmetom, a dopustio čišćenje bilo čime mimo toga, i kamenje nije striktno označeno za čišćenje, ono je posebno spomenuto jer preovladava u prirodi.

Četvrto, analogno kostima, izmetu i ugljevlju, neki su učenjaci zabranili čišćenje ljudskom hranom, ugljevljem izgorjelih papira islamske literature, ljigavim predmetima kojima se nečistoća širi a ne uklanja, i suhim predmetima koji ostaju na tijelu i ne uklanjaju nečistoću. Ova analogija ima smisla.

Peto, neki učenjaci tvrde da je čišćenje kostima i izmetom validno, iako je zabranjeno. Međutim, njihovu tvrdnju pobija Ebu Hurejrino, radijallahu anhu, predanje u kojem je izjavio da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio čišćenje nakon fiziološke potrebe kostima i izmetom rekavši: *"To dvoje ne otklanja nečistoću."*[38]

62. poglavlje

Zabranjeno je prilikom abdesta isprati usta prethodno ne opravši ruke

Abdurrahman b. Džubejr b. Nufejr prenosi da je njegov otac pripovijedao da je Ebu Džubejr el-Kindi došao kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zatražio vodu za abdest i naredio: *"Ebu Džubejre, uzmi abdest."* On je počeo uzimati abdest počevši ispirati usta, pa ga je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio: *"Nemoj počinjati od usta, nevjernici počinju od usta."* Zatim je zatražio vodu za sebe, pa je temeljito oprao ruke, isprao usta i nos, tri puta oprao lice, potom je tri puta oprao prvo desnu ruku pa lijevu ruku do iza lakata, potom potrao po glavi i oprao noge.[39]

---

[38] Ed-Darekutni, 1/56, i tvrdi da je njegov lanac prenosilaca vjerodostojan. U toj ocjeni s njim se saglasio Ibn Hadžer, u djelu *Fethul-Bari*, 1/256.

[39] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Ibn Hibban (1089), El-Bejheki, 1/46-47, Ed-Dolabi, u djelu *El-Kuna*, 1/23, i Et-Tahavi, u djelu *Šerhu meanil-asar*, 1/36 i 37, preko dva lanca prenosilaca

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, kada se abdesti, zabranjeno je da čovjek ispere usta i nos bez prethodnog pranja ruku, jer obaveza je razlikovati se od nevjernika.

Drugo, hadis nam slikovito govori kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, uzimao abdest.

63. poglavlje

Pokuđeno je iza sna zamočiti ruke u posudu s vodom prije nego što se operu tri puta, bilo da čovjek želi uzeti abdest ili ne

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kada se čovjek probudi, neka ne zamače ruke u posudu s vodom prije nego što ih opere tri puta, ta on ne zna gdje su mu ruke bile dok je spavao."*[40]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, kada se čovjek probudi, treba oprati ruke tri puta, tim prije što ne zna gdje su mu ruke bile dok je spavao, i to je prvo što treba učiniti, bez obzira hoće li odmah uzeti abdest ili neće.

Drugo, zamočiti ruke u posudu prije njihovog pranja pokuđeno je, a naredba njihovog pranja jeste iz predostrožnosti, jer čovjek treba biti oprezan kada se radi o ibadetima. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, objasnio je da je povod zabrane mogućnost da su se ruke isprljale nečistoćom i da će onečistiti vodu. Dakle, to nije obavezno jer i tijelo i voda u osnovi su čisti i ne može se biti sigurno da su se ruke isprljale.

Treće, hadis je dokaz da postoji razlika između upadanja nečistoće u malu količinu vode i pranja nečistoće malom količinom vode. Naime, ako nečistoća upadne u malu količinu (manje od dva zemljana vrča), voda postaje nečista i nečisteća, dočim mala količina vode može otkloniti nečistoću.

Četvrto, zamakanje ruku u male količine vode ne daje joj karakter upotrebljavane vode, i njom čovjek može uzeti abdest.

---

koji sežu do Muavije b. Saliha, koji prenosi od Abdurrahmana. Rekao sam: lanac prenosilaca ovog hadisa dobar je, svi su prenosioci pouzdani, a Muavija je saduk.

[40] El-Buhari (162) i Muslim (288), i ovo je njegova verzija.

64. poglavlje

Zabranjeno je mokriti u stajaću vodu pa je upotrijebiti za kupanje, abdest i piće

Džabir b. Abdullah, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio mokrenje u stajaću vodu.[41]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, između ostalih, prenio je i sljedeći Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis: "*Nemoj mokriti u stajaću vodu koja ne otječe, a onda se u njoj kupati.*"[42]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, stajaća voda razlikuje se od tekuće kada je riječ o onečišćenju: ako nečistoća upadne u tekuću vodu, ona se razrijedi i praktično nestane.

Drugo, mokraća opoganjuje stajaću vodu čija je količina manja od dva vrča (i ako ne promijeni svojstva), a tekuća voda postaje nečista samo ako promijeni jedno od svojih svojstava.

Treće, kupanje od džunupluka u stajaćoj vodi zabranjeno je, i to je zaseban propis, to nije isto što i kupanje stajaćom vodom. Ebu Hurejrino, radijallahu anhu, predanje jasno ukazuje da je zabranjeno i mokrenje i kupanje u stajaćoj vodi. Isti je ashab prenio da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao i ovo: "*Neka niko od vas nipošto ne mokri u stajaću vodu, i neka se ne kupa u stajaćoj vodi.*"[43]

Četvrto, zabranjeno je kupati se, uzimati abdest ili koristiti za piće stajaću vodu u koju se čovjek pomokrio, na osnovu sljedeće verzije Ebu Hurejrinog, radijallahu anhu, predanja: "*Neka niko od vas nipošto ne mokri u stajaću vodu, a onda je koristi za abdest ili piće.*"[44]

---

[41] Muslim (281).

[42] El-Buhari (239) i Muslim (282).

[43] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (70), a preko njega El-Begavi (285), Ibn Ebu Šejba, 1/141, a preko njega Ibn Madža (344); te imam Ahmed, 2/433, s dobrim lancem prenosilaca, jer Muhammed b. Adžlan saduk je.

[44] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ibn Hibban (1256), Ibn Huzejma (94) i neki drugi muhadisi.

65. poglavlje

Zabranjeno je vršenje velike fiziološke potrebe po putevima, kod bunareva i na odmaralištima

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijedao je da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Čuvajte se dvije stvari koje za sobom povlače Allahovo prokletstvo!*" Ashabi upitaše: "Allahov Poslaniče, koje su to dvije stvari?" On odgovori: "*Vršenje velike fiziološke potrebe po putevima kojima prolaze ljudi i na ljudskim odmaralištima.*"[45]

Muaz b. Džebel, radijallahu anhu, rekao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: '*Čuvajte se tri stvari koje za sobom povlače Allahovo prokletstvo: vršenje velike fiziološke potrebe na prilazima vodi, po putevima i na ljudskim odmaralištima.*'"[46]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, vršenje velike fiziološke potrebe po putevima, u hladovima i prilazima vodi zabranjeno je, to uznemirava muslimane.

Drugo, iz hadisa se razumije da je obavljanje fizioloških potreba na javnim mjestima gdje se nalaze muslimani zabranjeno.

Treće, hlad u kojem je zabranjeno obavljati veliku fiziološku potrebu jeste onaj u kojem se ljudi odmaraju i sjede; to nije zabranjeno u svakom hladu. Ovu konstataciju potvrđuje predanje u kojem stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, obavio veliku fiziološku potrebu u palmoviku, a u njemu je, nesumnjivo, postojao hlad.

66. poglavlje

Strogo je zabranjeno nečuvanje od mokraće

Ibn Abbas, radijallahu anhu, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prošao pored nekog zida u Medini i čuo glas dva čovjeka koji se kažnjavaju u kaburu. Rekao je: '*Njih se dvojica kažnjavaju, ali ne zbog velike stvari*[47],

---

[45] Muslim (269).

[46] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (26), Ibn Madža (328), El-Hakim, 1/167, i El-Bejheki, 1/97, sa slabim lancem prenosilaca, tim prije što Ebu Seid el-Humjeri nije slušao hadise od Muaza, radijallahu anhu, a još je i nepoznat. Međutim, hadis podupire predanje koje je preko Ibn Abbasa, radijallahu anhu, zabilježio imam Ahmed, te Džabirovo, radijallahu anhu, predanje koje je zabilježio Ibn Madža. Na osnovu tih predanja hadis je dobar, a podupire ga i prethodno Ebu Hurejrino, radijallahu anhu, predanje.

[47] Imam El-Hattabi u djelu *Mealimus-sunen*, 1/27, ovo komentira na sljedeći način: "Značenje je: ne kažnjavaju se zbog nečega što im je bilo teško činiti, odnosno izbjegavati, da su htjeli:

naprotiv[48]*, jedan od njih dvojice nije se čistio*[49] *od mokraće, a drugi je zlonamjerno prenosio tuđe riječi.*" Potom je zatražio dvije grančice, prepolovio ih na dva dijela i na svaku humku stavio po jednu polovinu. Neko je upitao: "Allahov Poslaniče, zašto si to uradio?", a on je odgovorio: '*Nadam se da će im patnja biti ublažena dok se ove grančice ne osuše.*'[50]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi upozorenja: '*Najviše ljudi kaznu u kaburu izdržava zbog nečuvanja od mokraće.*'[51]

Abdurrahman b. Hasena, radijallahu anhu, rekao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je pred nas a u ruci je držao kožni štit. Spustio ga je na zemlju i, zaklonivši se njime, izvršio malu fiziološku potrebu. Neki čovjek reče: 'Pogledajte, mokri kao žena!' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, čuo je te riječi i rekao mu: '*Teško se tebi! Zar ne znaš šta se desilo s onim Izraelićanom? Njima je bilo naređeno da nožićem odstrane kožu na koju padne mokraća, pa ih je on od toga odvratio i zato je bio kažnjen u kaburu.*'"[52]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, ljudska je mokraća nečista, čovjek se od nje mora maksimalno čuvati, jer nečuvanje od mokraće veliki je grijeh.[53]

Drugo, nečuvanje od mokraće povlači kaznu u kaburu, Allah nas sačuvao!

čuvanja od mokraće i izbjegavanja prenošenja tuđih riječi. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije htio reći da te dvije stvari nisu veliki grijesi, da su beznačajne."

[48] Imam El-Munziri u djelu *Et-Tergib*, 1/139, zapisao je: "Bojeći se da će ga ljudi pogrešno razumjeti, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dopunio se rekavši: '*Naprotiv, kažnjavaju se zbog velike stvari*', a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna."

[49] Neki su ove Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi protumačili tako da nije pokrivao svoje stidno mjesto, a to je neispravno tumačenje, a Allah, dželle šanuhu, opet, najbolje zna.

[50] El-Buhari (216) i Muslim (292). U tome su smislu zabilježeni hadisi preko Ebu Bekre, Ebu Hurejre i Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhum.

[51] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ibn Madža (348), Ahmed, 2/326, 388 i 389, El-Hakim, 1/183, i neki drugi muhadisi, preko El-Eameša, on od Ebu Saliha, a ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Hadis su autentičnim okarakterizirali Ed-Darekutni, El-Hakim, Ez-Zehebi i El-Busiri, i istinu su kazali. Hadis podupire prethodno Ibn Abbasovo i Enesovo, radijallahu anhum, predanje.

[52] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (22), En-Nesai 1/26-28, Ibn Madža (346), Ahmed, 4/196, El-Humejdi (882), El-Hakim, 1/184, Ibn Ebu Šejba, 1/122 i 3/375-376, El-Bejheki, 1/104, i neki drugi muhadisi, preko El-Eameša, on od Zejda b. Vehba, a ovaj od Abdurrahmana, radijallahu anhu.

[53] Dakle, nakon izvršene male fiziološke potrebe čovjek treba oprati spolni organ. Ako je uvjeren da nakon obavljene potrebe izlazi mokraća, tada će se čistiti tako što će prstima lijeve ruke dva-tri puta lagahno iscijediti mokraću iz spolnog organa, pa ga onda oprati. (op. prev.)

67. poglavlje

Zabranjeno je upotrebljavanje desne ruke prilikom pranja i desnom rukom prihvatati spolni organ

Ebu Katada, radijallahu anhu, rekao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Kada čovjek pije, neka predahne s ustima izvan posude; kada vrši fiziološku potrebu, neka ne prihvata spolni organ desnom rukom i neka se ne pere desnom rukom.'"*[54]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Ja sam vam blizak kao roditelj koji vas poučava, zato kada vršite fiziološku potrebu, nemojte se ni licem ni leđima okretati prema kibli i nemojte se prati desnom rukom.'*[55]

Selman el-Farisi, radijallahu anhu, prenosi da mu je neko rekao: "Vaš Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poučio vas je svemu, čak i tome kako ćete obavljati fiziološku potrebu." On je odgovorio: "Naravno; zabranio nam je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okretanje prema kibli dok obavljamo veliku ili malu fiziološku potrebu, pranje desnom rukom, potiranje s manje od tri kamenčića i brisanje izmetom i kostima."[56]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, pranje nakon fiziološke potrebe i prihvatanje spolnog organa desnom rukom zabranjeno je. Desnicu je dopušteno koristiti samo u prijekoj potrebi.

Drugo, zabranjeno je dodirivati spolni organ desnom rukom isključivo prilikom mokrenja, u protivnom nije, jer to je "dio tebe", kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao Taliku b. Aliji, kada ga je upitao o dodirivanju spolnog organa, a Svevišnji Allah najbolje zna.

Treće, imam El-Begavi zapisao je: "Možda će neko reći: 'Hadis zabranjuje dvije stvari: pranje desnom rukom i prihvatanje spolnog organa desnom rukom. Naime, kada se pere poslije fiziološke potrebe, čovjek mora uraditi jednu od te dvije zabrane: ako kamenčić uzme u lijevu, spolni će organ morati uzeti u desnu ruku; ako kamenčić uzme u desnu, tada će se morati obrisati desnom rukom.' Na ovo možemo replicirati na sljedeći način: spolni će organ uzeti lijevom rukom i obrisati ga o zid, odnosno o zemlju, odnosno o veliki stabilan kamen, a ako se baš bude morao očistiti kamenom koji se

---

[54] El-Buhari (153 i 154) i Muslim (267).

[55] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (8), En-Nesai, 1/38, Ibn Madža (312 i 313), Ahmed, 2/247 i 250, El-Humejdi (988), Ed-Darimi, 1/172 i 173, El-Bejheki, 1/91, i neki drugi muhadisi, preko Ibn Adžlana, on od Ibn Hakima, on od Ebu Saliha, a ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

[56] O izvorima hadisa bilo je govora.

pomjera, čučnut će i staviti ga između nogu i lijevom rukom obrisati spolni organ. Imam Šafi rekao je: '...a ako ne bude mogao tako učiniti, onda će kamen uzeti u desnu ruku, a spolni organ potrati po njemu ne pomjerajući desnicu, kojom drži kamen.' To je smisao i El-Hattabijevog rješenja u djelu *Mealimus-sunen*, 1/33, a to je prenio Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 1/253-254, međutim nije se s njim saglasio: 'Imam El-Hattabi pokrenuo je raspravu mnogo se razmećući svojim rješenjem. Naveo je da je Ebu Alija b. Ebu Hurejra o tom pitanju raspravljao s jednim horosanskim pravnikom koji na njega nije mogao odgovoriti. El-Hattabi, na nejasnoću da čovjek mora učiniti jednu od dvije zabrane, dao je diskutabilan odgovor: 'Čovjek treba spolni organ obrisati lijevom rukom o velike stabilne predmete: zid i sl., a ako ne nađe takav predmet, tada će sjesti na zemlju i petama ili nožnim palcima obuhvatiti kamen i lijevom rukom obrisati spolni organ o njega, tako da desnu ruku uopće neće upotrijebiti.' Ovaj se način odbacuje. Štaviše, u većini je slučajeva nemoguće tako postupiti. A imam Et-Tibi nadovezao se na El-Hattabijevo rješenje rekavši da se desnom rukom zabranjeno čistiti samo nakon velike fiziološke potrebe, i da se zabrana dodirivanja odnosi samo na dodirivanje spolnog organa, otuda nejasnoća i ne postoji. Dakle, njegovo je rješenje pogrešno. Ispravno je ono koje su donijeli imam El-Džuvejni, pa El-Gazali u djelu *El-Vesit* i imam El-Begavi u djelu *Et-Tehzib*. Po njima se spolni organ drži lijevom rukom i potire o predmet koji se drži desnom rukom bez njenog pomjeranja, i tada se nije ni očistio desnom rukom niti je spolni organ dotakao desnom rukom. Učenjaci koji tvrde da je ovo čišćenje desnom rukom – griješe. Naime, to je isto da čovjek desnom rukom polijeva na lijevu prilikom podapiranja poslije nužde."[57]

Četvrto, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posebno je spomenuo doticanje muškog spolnog organa, što ne znači da ovo isto ne važi kad je riječ o ženi, naprotiv, isto vrijedi i za žene jer se na njih odnose svi šerijatski propisi koji se odnose na muškarce, osim ako postoji validan dokaz koji ih izuzima. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i ovdje je spomenuo samo muškarce a ne žene jer se njima u većini slučajeva obraćao.

Peto, iz zabrane pranja desnom rukom i doticanja spolnog organa njome vidimo veliku počast koju islam ukazuje desnoj ruci i traži njeno čuvanje od nečistoće. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, desnicu je upotrebljavao za čiste stvari: jelo, počinjao abdest s desne strane, a lijevu je koristio za otklanjanje nečistoće.[58]

---

57 El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 1/368-369.

58 U tome je smislu Ebu Davud (31 i 33) zabilježio merfu-predanja od Aiše i Hafse, radijallahu anhum, i predanja su autentična na osnovu mnoštva lanaca prenosilaca i drugih predanja.

68. poglavlje

Zabranjeno je okretanje licem ili leđima prema kibli prilikom male ili velike fiziološke potrebe

Ebu Ejjub el-Ensari, radijallahu anhu, prenio je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Kada vršite fiziološku potrebu, nemojte se okretati prema kibli licem ni leđima, okrenite se prema istoku ili zapadu.*" Ebu Ejjub pripovijedao je: "Kada smo otišli u Šam, zatekli smo nužnike sagrađene prema kibli, pa bismo se okretali ustranu i iskali oprost od Svevišnjeg Allaha."[59]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "*Kada čovjek vrši fiziološku potrebu, neka se ne okreće prema kibli ni licem ni leđima.*"[60]

Abdullah b. el-Haris b. Džuz ez-Zubejdi, radijallahu anhu, rekao je: "Ja sam prvi ko je čuo da Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, govori: '*Neka niko od vas ne mokri okrenut prema kibli.*'"[61]

U tome je smislu i prethodno Selmanovo, radijallahu anhu, predanje koje smo više puta naveli.

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, gore navedeni hadisi tretiraju vršenje male ili velike fiziološke potrebe kada se okrenuto licem ili leđima prema kibli. Kada je riječ o ovom pitanju, islamski učenjaci imaju različita mišljenja.

Prvo, okretanje licem ili leđima prema kibli zabranjeno je na otvorenom, a dopušteno u zatvorenom prostoru (nužnik i sl.). Svoj stav potkrepljuju sljedećim dokazima: prvo, Ibn Omer, radijallahu anhu, rekao je: "Ljudi govore: 'Kada vršiš fiziološku potrebu, ne okreći se licem prema kibli ni prema Kudsu', a ja sam se jednom prilikom uspeo na krov i vidio Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, kako čuči na ciglama i obavlja fiziološku potrebu licem okrenut prema Kudsu"[62]; drugo, Mervan el-Asfer rekao je: "Vidio sam kada je Ibn Omer natjerao devu da klekne te čučnuo i izvršio fiziološku potrebu u pravcu kible. Upitao sam ga: 'O Ebu Abdurrahmane, zar to nije zabranjeno?!', a on je odgovorio: 'Naravno, zabranjeno je, ali ako se ispred tebe nalazi nešto što te

---

[59] El-Buhari (144 i 294) i Muslim (264).

[60] Muslim (265).

[61] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ibn Madža (317), Ahmed, 4/190 i 191, Ibn Ebu Šejba, u djelu *El-Musannef*, 1/151, Ibn Ebu Asim, u djelima: *El-Ahadu vel-mesani* (2485) i *El-Evail* (40), Abd b. Humejd (487) i neki drugi muhadisi, preko dva lanca prenosilaca koji sežu do Abdullaha b. el-Harisa. Hadis je autentičnim okarakterizirao imam El-Busiri u djelu *Misbahuz-zudžadža* (45).

[62] El-Buhari (148 i 149) i Muslim (266), i ovo je njegova verzija.

zaklanja, tada je dopušteno'"[63]; treće, postoji određena razlika između obavljanja fiziološke potrebe na otvorenom i zatvorenom prostoru: postoji velika mogućnost da na otvorenom prostoru njegovo stidno mjesto vidi bilo čovjek, bilo melek ili džin, pa je to zabranjeno, a to nije slučaj sa zatvorenim prostorom.

Drugo, isti tretman ima okretanje prema kibli na otvorenom i zatvorenom prostoru. Učenjaci koji su zauzeli ovaj stav povode se za navedenim Ebu Ejjubovim, radijallahu anhu, hadisom i njegovim postupkom. Tvrde da je zabrana izrečena zbog svetosti kible, a ta se svetost narušava kako na otvorenom, tako i u zatvorenom prostoru. Još kažu: "Da postojanje prepreke (ispred onoga ko vrši fiziološku potrebu) mijenja propis, onda bi to bilo dopušteno i na otvorenom prostoru, tim prije što se između čovjeka i kible nužno nalazi brdo, proplanak i sl."

Treće, hadise koji zabranjuju okretanje prema kibli derogiralo je Džabirovo, radijallahu anhu, predanje: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bio nam je zabranio da vršimo fiziološku potrebu okrenuti prema kibli leđima ili licem, ali sam ga vidio da, godinu dana pred smrt, obavlja fiziološku potrebu licem okrenut prema kibli."[64]

Četvrto, jedna skupina učenjaka pravi razliku između okretanja prema kibli licem i leđima. Oni kažu: "Okretanje licem prema kibli zabranjeno je na otvorenom i zatvorenom prostoru, a okretanje leđima dopušteno je i na otvorenom i u zatvorenom prostoru." Svoj stav dokazuju prethodnim Selmanovim, radijallahu anhu, predanjem, u kojem je spomenuto samo okretanje licem prema kibli.

Peto, okretanje prema kibli nije zabranjeno, već je pokuđeno, jer Ibn Omerov, i Džabirov, radijallahu anhum, hadis zabranu spuštaju na stupanj mekruha.

Šesto, dopušteno je okretanje leđima prema kibli. Ovi autoriteti svoj stav potkrepljuju Ibn Omerovom, radijallahu anhu, izjavom u kojoj stoji da je vidio

---

[63] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (11), Ibn Huzejma (60), Ed-Darekutni, 1/58, El-Hakim, 1/154, Ibnul-Džarud (32) i El-Bejheki, 1/154, preko Hasana b. Zekvana, a on od Mervana.

[64] **Hadis je autentičan na osnovu mnoštva lanaca prenosilaca.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (13), Et-Tirmizi (9), Ibn Madža (325), Ibn Huzejma (58), Ibnul-Džarud (31), Ed-Darekutni, 1/58, Ibn Hibban (1420), El-Hakim, 1/145, El-Bejheki, 1/92, i neki drugi muhadisi, preko Muhammeda b. Ishaka, koji je izjavio da mu je pričao Ebban b. Salih, a on od Mudžahida, a ovaj od Džabira, radijallahu anhu. Rekao sam: ovaj je lanac prenosilaca dobar, jer je Muhammed b. Ishak saduk, ali se bavio tedlisom, međutim ovdje je jasno izjavio da je hadis čuo. Hadis je prenesen i drugim putem. Naime, zabilježio ga je Et-Tirmizi (10) preko Ibn Lehie, on od Ebuz-Zubejra, a on od Džabira. Istina je da je Ibn Lehia slab, ali ovo je predanje od njega prenio Kutejba b. Seid, a predanja koja on prenosi od njega ispravna su. Ovdje na lanac prenosilaca negativno utječe to što Ebuz-Zubejr nije izjavio da je čuo Džabira, radijallahu anhu, da to govori. Navedeni hadis autentičnim su okarakterizirali El-Buhari u djelu *El-Ilelul-kebir*, 1/14, En-Nevevi u djelima *El-Minhadž*, 3/155, i *El-Medžmu*, a dobrim Ibn Hadžer u djelu *Muvafekatul-hubril-haber*, 2/115.

Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da obavlja fiziološku potrebu leđima okrenut prema kibli, a licem prema Kudsu.

Sedmo, to je generalno zabranjeno, čak i okretanje prema bivšoj kibli, Kudsu. Dokaz za ovo jeste izjava Makila el-Esdija: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da se prilikom male ili velike fiziološke potrebe licem okrećemo prema dvjema kiblama."[65]

Osmo, zabrana se isključivo odnosi na Medinjane i one kojima se kibla nalazi na južnoj strani, odnosno na one kojima je kibla na istočnoj ili zapadnoj strani, zabrana se ne odnosi. Ovi učenjaci povode se za Resulullahovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: "*...već se okrenite prema istoku ili zapadu.*"

Drugo, da bismo uskladili navedene hadise, ili jedne preferirali nad drugima, te objasnili koje je mišljenje obrazloženije i zasnovano na jačim argumentima, prvo moramo ukazati na neosnovana mišljenja, ona koja su zasnovana na tvrdnjama, a ne na dokazu.

Riječi: "Zabrana se odnosi isključivo na Medinjane" izuzetno je slabo mišljenje, tim prije što se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovarajući hadis, obratio cijelom ummetu. Doduše, Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "*...već se okrenite prema istoku ili zapadu*" odnose se na Medinjane stoga što se kibla u odnosu na njih nalazi na jugu, i čovjek u odnosu kog je kibla na istoku ili zapadu ne treba se okretati prema istoku, odnosno prema zapadu (dok vrši fiziološku potrebu) jer bi se tada okrenuo izravno prema kibli.

"Okretanje prema kibli, čak i prema bivšoj kibli, Kudsu, generalno je zabranjeno" mišljenje je koje je zasnovano na predanju Ma'kila el-Esdija, a ono je slabo.

"Dopušteno je okretanje leđima prema kibli u zatvorenom prostoru" (za šta je dokaz Ibn Omerovo i Selmanovo, radijallahu anhum, predanje) pogrešno je mišljenje jer postoje hadisi koji zabranjuju okretanje licem prema kibli, i ti se hadisi moraju uzeti u obzir kako bi se uskladili svi dokazi.

"To je pokuđeno, nije zabranjeno na osnovu Ibn Omerovog i Džabirovog predanja (u kojima stoji da se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obavljajući fiziološku potrebu, okretao prema kibli)" mišljenje je koje se ne može pretpostaviti jasnim hadisima koji zabranjuju okretanje prema kibli.

Riječi: "Zabrana je derogirana" također je neosnovano mišljenje, jer ovdje je moguće uskladiti naoko oprečne dokaze, odnosno preferirati jedne nad drugima. A o tome da se ovi učenjaci pozivaju na derogaciju Vjerovjesnikovim, sallallahu alejhi ve sellem, djelom – da i ne govorimo, jer djelo ne može derogirati riječi, što je općepoznato u usuli-fikhu.

---

[65] **Predanje je slabo.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (10), Ibn Madža (319), Ahmed, 4/210, i Ibn Ebu Šejba, 1/150-151, preko Amra b. Jahje, on od Ebu Zejda, štićenika Beni Salebe, a ovaj od Makila. Ovaj lanac prenosilaca slab je, jer je Ebu Zejd bio anonimus. To je kao mahanu ubrojio Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 1/245, a potom rekao: "Kada bismo i pretpostavili da je hadis autentičan, mislilo bi se na Medinjane i one koji zauzimaju isti geografski položaj. Naime, iz njihovog bi okretanja prema Kudsu proizilazilo okretanje leđima prema kibli, i povod zabrane jeste okretanje leđa prema kibli, nije okretanje licem prema Kudsu."

Treće, dakle, u obzir možemo uzeti samo mišljenje učenjaka koji generalno zabranjuju okretanje prema kibli i licem i leđima, na otvorenom i u zatvorenom prostoru (drugo mišljenje), i mišljenje onih učenjaka koji kažu da je to zabranjeno na otvorenom, ali ne i u zatvorenom prostoru (prvo mišljenje). Dokazi i jednih i drugih jaki su i jasni, otuda moramo preferirati jedne nad drugima uzimajući u obzir pravilo da se dokazi moraju uskladiti i da se nijedan validan dokaz ne smije zapostaviti.

Možemo kazati: okosnica na kojoj svoje mišljenje zasnivaju oni koji generalno zabranjuju okretanje prema kibli jeste Ebu Ejjubova, radijallahu anhu, izjava: "Kada smo otišli u Šam, zatekli smo nužnike sagrađene prema kibli, pa smo se okretali ustranu i tražili oprost od Svevišnjeg Allaha", ali joj se suprotstavlja Ibn Omerov, radijallahu anhu, postupak, kada je natjerao devu da klekne, te čučnuo i izvršio fiziološku potrebu u pravcu kible.

Učenjaci koji podvlače razliku između otvorenog i zatvorenog prostora svoj stav obrazlažu postojanjem velike mogućnosti da na otvorenom prostoru čovjekovo stidno mjesto vide čovjek, melek ili džin, pa je to zabranjeno, a to nije slučaj sa zatvorenim prostorom. Ovo obrazloženje suprotstavlja se hadisu, također i obrazloženju njihovih neistomišljenika koji zabranu obrazlažu svetošću kible, i ona se narušava kako na otvorenom, tako i na zatvorenom prostoru; da postojanje pregrade mijenja propis, bilo bi dopušteno i na otvorenom prostoru vršiti fiziološku potrebu u pravcu kible, tim prije što se između čovjeka i kible nužno nalazi brdo, kuća, proplanak i sl.

Preostalo je još samo da uskladimo Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi i djela. Naime, hadisima u kojima Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjuje okretanje prema kibli licem i leđima nasuprot stoje predanja u kojima Ibn Omer i Džabir, radijallahu anhum, prenose da se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, okretao i licem i leđima prema kibli. Hadisi u kojima se to zabranjuje općenitog su karaktera, i odnose se na otvoreni i zatvoreni prostor, a predanja od spomenuta dva ashaba posebna su, i odnose se na zatvoreni prostor. A posebni dokaz moramo pretpostaviti općenitom, i zato kažemo: najispravnije i najobrazloženije mišljenje o ovom pitanju jeste da je okretanje licem ili leđima prema kibli zabranjeno na otvorenom, a dopušteno u zatvorenom prostoru. Dokaz više za mišljenje koje smo odabrali jeste i Ibn Omerovo, radijallahu anhu, razumijevanje. Naime, kada ga je Mervan upitao: "O Ebu Abdurrahmane, zar to nije zabranjeno?!", odgovorio je: "Naravno, zabranjeno je, ali ako se ispred tebe nalazi nešto što te zaklanja, tada je dopušteno." Ove njegove riječi imaju status jasnog dokaza, ili skoro jasnog dokaza da se Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi odnose samo na okretanje prema kibli na otvorenom prostoru. (Ovo se naziva povezivanje propisa i njegovog uzroka, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.)

Četvrto, neki su učenjaci kazali da je pokuđeno prilikom obavljanja male ili velike fiziološke potrebe okretanje prema suncu ili mjesecu. To obrazlažu time da se Svevišnji Allah zakleo tim stvorenjima, i da oni, u tome smislu imaju, tretman kible. Također se pozivaju na izjavu Hasana el-Basrija, koji je rekao:

"Sedam ashaba: Ebu Hurejra, Džabir, Abdullah b. Amr, Imran b. Husajn, Makil b. Jesar, Abdullah b. Omer i Enes b. Malik, radijallahu anhum, rekli su mi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, između ostalog, zabranio da čovjek obavlja malu fiziološku potrebu okrenut prema suncu ili mjesecu." Međutim, "predanje je neosnovano i ništavno", tvrde muhadisi Ibnus-Salah, En-Nevevi i Ibn Hadžer, a propis zasnovan na ništavnom argumentu također je ništavan.

Peto, neki učenjaci kažu: "Povod zabrane okretanja prema kibli jeste otkrivanje stidnog mjesta", i otuda su, upotrijebljavajući analogiju, kazali da se zabrana okretanja prema kibli odnosi na svaku priliku u kojoj se otkriva avret. Međutim, zabrana okretanja prema kibli jasno se i isključivo odnosi na obavljanje fiziološke potrebe. Stoga je povod zabrane poštivanje kible zabranjivanjem okretanja prema njoj za vrijeme obavljanja fiziološke potrebe, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

69. poglavlje

Zabranjeno je povođenje za sumnjom kada je riječ o gubljenju abdesta

Seid b. el-Musejjib i Abbad b. Temim prenose da se njegov amidža požalio Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, na osjećaj gubljenja abdesta u namazu, pa mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Ne smije se prekinuti namaz osim ako se čuje glas ili osjeti smrad.*"[66]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "*Kada čovjek u stomaku osjeti nešto, i bude u nedoumici je li izgubio abdest, neka ne izlazi iz džamije dok ne čuje glas ili ne osjeti smrad.*"[67]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, kada je riječ o šerijatskim pitanjima, sumnja ne potiskuje uvjerenje, tj. onome ko uzme abdest pa posumnja da li ga je izgubio dopušteno je klanjati bez obnavljanja abdesta, sumnja u ovome slučaju ne smeta.

Drugo, navedeni hadisi općeniti su i odnose se na čovjeka koji klanja i onoga kome se to desi van namaza. A postoje i učenjaci koji ove hadise ograničavaju samo na namaz, tj. onoga kome se to desi van namaza obavezuju ponovnim uzimanjem abdesta, međutim, Ebu Hurejrino, radijallahu anhu, predanje općenito je, što se jasno vidi.

Treće, to što je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisu spomenuo čuvenje glasa i osjećanje smrada nikako ne znači da je to jedino što kvari abdest. Naime, kada je riječ o Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: "*Abdest*

---

[66] El-Buhari (137) i Muslim (361).
[67] Muslim (362).

se uzima samo ako se čuje glas ili osjeti smrad'[68], ne može se upotrijebiti princip suprotnog razumijevanja, tim prije što autentični hadisi ukazuju na to da abdest kvari i spavanje, konzumiranje devljeg mesa, mala i velika fiziološka potreba. Drugim riječima, poruka je hadisa: abdest ne kvari sumnja, nego uvjerenje.

Četvrto, čuvenje glasa i osjećanje smrada nije uvjet gubljenja abdesta, misli se na uvjerenje. Naime, kada je gluh čovjek ili onaj koji je lišen mirisa uvjeren u izlazak vjetra, izgubio je abdest iako nije čuo glas, odnosno nije osjetio smrad.

Peto, izlazak vjetra iz zadnjice i spolnog organa kvari abdest, za razliku od hanefija, koji kažu da izlazak vjetra iz spolnog organa ne kvari abdest.

Šesto, kada je riječ o gubljenju abdesta, čovjek se treba svojski založiti da od sebe odagna vesvese, šejtanska došaptavanja i sumnje. "Da je izgubio abdest, smatrat će samo onda ako se može zakleti Svevišnjim Allahom", govorio je Ibnul-Mubarek.

[68] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Et-Tirmizi (74), Ibn Madža (515), Ahmed, 2/410, 435 i 471, El-Bejheki, 1/117, i neki drugi muhadisi kao predanje Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Hadis podupire predanje Es-Saiba b. Jezida.

5. KUPANJE POSLIJE SPOLNOG AKTA (GUSUL)

70. poglavlje

Zabranjeno je gledanje u tuđe stidno mjesto

Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Neka čovjek ne gleda u stidno mjesto drugog čovjeka, i neka žena ne gleda u stidno mjesto druge žene; neka čovjek ne spava s drugim čovjekom pod jednim pokrivačem, i neka žena ne spava s drugom ženom pod jednim pokrivačem."*[1]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zabranjeno je kupati se nag na javnim mjestima: u zajedničkim kupatilima, na morskim plažama i sl.

Drugo, dopušteno je kupati se nag u osami, na osnovu Ebu Hurejrinog, radijallahu anhu, predanja u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Izraelićani su se kupali nagi gledajući jedni u druge, a Musa se sam kupao. Na to su rekli: 'Allaha nam, Musa se ne kupa zajedno s nama jer je kilav.' A Musa je otišao jednom prilikom da se kupa i ostavio odjeću na kamenu, kamen je pobjegao s njegovom odjećom. On ga je pratio i molio: 'Vrati moju odjeću!' sve dok ga Izraelićani nisu vidjeli, pa su rekli: 'Musa nije bolestan!' A on tada poče udarati kamen."* Ebu Hurejra, radijallahu anhu, dodao je: "Allaha mi, na kamenu je ostalo šest, ili sedam brazgotina od njegovih udaraca."[2]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, također prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Dok se Ejjub kupao nag, na njega je palo zlato u obliku skakavca, pa ga je stavio u svoju odjeću. Njegov Gospodar ga pozva: 'O Ejjube, zar te nisam učinio neovisnim od toga?' On odgovori: 'Jesi, tako mi Tvoga dostojanstva, ali ja nisam neovisan od Tvoje blagoslovi."*[3]

Dakle, Musa i Ejjub, alejhimus-selam, kupali su se nagi, a za to ih Svemogući Allah nije ukorio, što znači da je to dopušteno. Na osnovu prethodnih hadisa imam El-Buhari naslovio je poglavlje: *Dopušteno je kupati se nag u osami, ali je bolje pokriti stidno mjesto.*

Treće, ipak je bolje pokriti stidno mjesto, jer preče je da se čovjek stidi Svevišnjeg Allaha. Dokaz za ovo jeste predanje Muavije b. Hajde, koji je rekao: "Upitao sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem: 'Allahov Poslaniče, kada je riječ o stidnim mjestima, u šta možemo, a u šta ne smijemo gledati?' Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na to je pitanje odgovorio: *'Čuvaj svoje stidno mjesto, osim od svoje supruge i robinje, one koja je u tvom posjedu.'* Upitao sam: 'Allahov Poslaniče, šta ću učiniti kada sam s drugim ljudima?' Na to mi odgovori: *'Ako ikako možeš, neka tvoje stidno mjesto niko ne vidi.'* Ponovo sam

---

[1] Muslim (338).
[2] El-Buhari (278) i Muslim (339).
[3] El-Buhari (279).

upitao: 'Allahov Poslaniče, a šta će čovjek učiniti kada je sam?' '*Preče je Allaha se stidjeti nego ljudi*', zaključi Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem."[4]

Četvrto, na osnovu gore navedenog hadisa supružnicima je dopušteno gledanje u stidno mjesto jedno drugom, dodirivanje i naslađivanje. Aišina, radijallahu anha, izjava u tome smislu: "Nikada nisam vidjela Resulullahovo, sallallahu alejhi ve sellem, stidno mjesto" slaba je, po imamu El-Busiriju i nekim drugim muhadisima.

Sljedeći hadis: "Kada čovjek ima spolni odnos sa svojom suprugom, neka to ne čini nag kao što to deve čine" slabim su okarakterizirali En-Nesai, El-Bejheki, El-Busiri i hafiz El-Iraki.

A hadis: "Kada čovjek spolno opći sa svojom suprugom ili robinjom, neka ne gleda u njen spolni organ jer to izaziva sljepilo" apokrifan je, tvrde Ebu Hatim er-Razi, Ibn Hibban, Ibnul-Dževzi i neki drugi muhadisi.

Jednom riječju, ne postoji ni jedan jedini autentičan hadis koji zabranjuje gledanje u spolni organ supružnika, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

71. poglavlje

Zabranjeno je muškarcima da u javna kupatila ulaze nagi, ženama je to zabranjeno općenito

Džabir b. Abdullah, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi upozorenja: '*Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan neka ne ulazi u javno kupatilo nag, i ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan neka ne dopusti svojoj supruzi da ulazi u javno kupatilo; ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan neka ne sjeda za sto na kojem se poslužuje alkohol.*'[5]

Ebu Ejjub el-Ensari, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao sljedeće: '*Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan neka plemenito postupa prema komšijama; ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan neka ne ulazi u javno kupatilo nag; ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan neka govori dobro ili neka šuti; koja žena vjeruje u Allaha i Sudnji dan neka ne ulazi u javno kupatilo.*" Rekao je: "To sam prenio

---

[4] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (4017), Et-Tirmizi (2769 i 2794), Ibn Madža (1920), Ahmed, 5/403, El-Bejheki, 1/199, i neki drugi muhadisi, preko Behza b. Hakima, on od svoga oca Hakima, a ovaj od svoga oca, a on od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem.

[5] **Hadis je dobar.** Zabilježio ga je imam Et-Tirmizi (2801) preko Lejsa b. Ebu Sulejma, on od Tavusa, a ovaj od Džabira, radijallahu anhu. Rekao sam: Lejs je miješao hadise, a bio je mudellis. Međutim, hadis je prenesen i drugim putem. Zabilježili su ga: En-Nesai, 1/198, Ahmed, 3/339, El-Hakim, 4/288, Hatib el-Bagdadi, u djelu *Tarihu Bagdad*, 1/244, i El-Bezzar (320). U ovom lancu postoji čovjek po imenu Ebuz-Zubejr, i bio je mudellis, a nije izjavio da je hadis lično čuo. Dakle, ovi se hadisi međusobno podupiru, i hadis je dobar. Još ga podupiru predanja od Omera b. el-Hattaba, Ebu Hurejre, Ibn Abbasa i nekih drugih ashaba, radijallahu anhum, a nalaze se u El-Munzirijevom djelu *Et-Tergib*, 1/142-147, i u El-Hejsemijevom djelu *Medžmeuz-zevaid*, 1/277-279.

Omeru b. Abdulazizu za vrijeme njegove vladavine, pa je Ebu Bekru b. Muhammedu b. Amru b. Hazmu napisao sljedeće: 'Upitaj Muhammeda b. Sabita u vezi s hadisom, jer on je jedan od onih kojima je Svevišnji Allah zadovoljan.' Upitao ga je, i Omeru poslao pozitivan odgovor, nakon čega je Omer zabranio ženama da ulaze u javna kupatila."[6]

Ibn Abbas, radijallahu anhu, rekao je: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Čuvajte se odlaska u javna kupatila!'* Ashabi rekoše: 'Allahov Poslaniče, u njima se čovjek očisti, a korisno je i za bolesnike.' On reče: *'Ali, ko tamo ode neka pokrije svoje stidno mjesto.'*"[7]

Ummud-Derda, radijallahu anha, pripovijeda: "Jednog dana vratila sam se iz javnog kupatila i srela Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem. On me upitao: *'O Ummud-Derda, gdje si bila?'* Odgovorih: 'Bila sam u javnom kupatilu.' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tada mi reče: *'Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moj život, koja god žena skine svoju odjeću u bilo čijoj kući, osim u kući svoga muža i majke, definitivno se osramotila pred Milostivim.'*"[8]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, muškarcima je zabranjeno ulaziti u javna kupatila, osim ako pokriju svoje stidno mjesto, a ženama je to zabranjeno u svakom slučaju.

Drugo, iz Ummud-Derdaovog, radijallahu anha, predanja razumije se da su javna kupatila postojala za vrijeme Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i to je dokaz protiv onih učenjaka što tvrde da javna kupatila tada nisu postojala, i koji su na osnovu slabog hadisa: "Nakon mene pojavit će se javna kupatila..." odbili sve hadise u tome smislu. A vidjeli smo da o tome postoje autentični hadisi, i neka je neizmjerna hvala Allahu, dželle šanuhu.

---

[6] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ibn Hibban (5597), i ovo je njegova verzija, El-Bejheki, 7/309, Et-Taberani (3873) i El-Hakim, 4/289, preko Muhammeda b. Sabita b. Šurhebila, on od Abdullaha b. Suvejda el-Hatmija, a ovaj od Ebu Ejjuba, radijallahu anhu. Rekao sam: ovaj je lanac prenosilaca slab, ali hadis podupiru brojna druga predanja koja ga dižu na stupanj autentičnog hadisa.

[7] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Et-Taberani, u djelu *El-Kebir* (10932), a preko njega Dija el-Makdisi, u djelu *El-Ehadisul-muhtara*, 2/283; i El-Hakim, 4/288, preko Ebul-Asbega Abdulaziza b. Jahje el-Harranija, koji je izjavio da im je pričao Muhammed b. Selema, on od Muhammeda b. Ishaka, on od Ibn Tavusa i od Es-Suhtijanija, oni od Tavusa, a on od Ibn Abbasa, radijallahu anhu. Imam El-Hakim tvrdi da hadis ispunjava Muslimove kriterije. S njim se u tome saglasio imam Ez-Zehebi.

[8] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ahmed, 6/361 i 362, i Ed-Dolabi, u djelu *El-Kuna*, 2/134, preko dva lanca prenosilaca. Vjerodostojan je lanac preko Ebu Musaa, koji je pripovijedao od nje, a drugi je slab, zbog Zebbana b. Faida, koji je slab prenosilac.

72. poglavlje

Pokuđeno je bezrazložno odlaganje gusula

Ammar b. Jasir, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Trojici meleki ne prilaze: lešu nevjernika, čovjeku koji se mnogo miriše šafranom i džunupu, osim ako uzme abdest."*[9]

Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Trojici meleki ne prilaze: džunupu, pijanom čovjeku i onome ko se mnogo miriše šafranom."*[10]

Alija, radijallahu anhu, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Meleki ne ulaze u kuću u kojoj se nalaze slika, pas ili džunup."*[11]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, imam El-Hattabi, El-Begavi i El-Munziri tvrde: "Misli se da takvim ljudima ne prilaze meleki milosti i blagoslova, a ne Plemeniti pisari, jer oni ne napuštaju nikoga. I hadisi se odnose na čovjeka koji je pretežno džunup, koji iz lijenosti i nepažnje odlaže kupanje poslije spolnog akta."

Drugo, uzimanje abdesta, spomenuto u Ammarovom, radijallahu anhu, predanju nije obavezno, ali je izuzetno poželjno. Na ovo nas upućuje Omerovo, radijallahu anhu, predanje u kojem stoji da je upitao Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem: "Da li čovjek može spavati dok je džunup?", na šta mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio: *"Može, ali neka prije spavanja uzme abdest, a kada bude htio, neka se okupa."*[12]

---

[9] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga Ebu Davud (4176 i 4180) preko dva lanca prenosilaca, te imam Ahmed, 4/320, preko Ataa el-Horasanija, o kome su učenjaci mnogo govorili. A drugi lanac prekinut je, tim prije što Hasan b. Ebul-Hasan iz Basre hadis nije čuo od Ammara, radijallahu anhu; ostali su prenosioci pouzdani. Hadis podupire predanje od Abdurrahmana b. Semure i Burejde b. el-Husajba, ali oba su slaba, što tvrdi El-Hejsemi u djelu *Medžemuz-zevaid*, 5/156. Rekao sam: po meni, hadis je dobar, i to na osnovu predanja Abdurrahmana b. Semure, dočim je Burejdino predanje izuzetno slabo.

[10] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga El-Buhari, u djelu *Et-Tarih*, 5/74, i El-Bezzar (2930), s vjerodostojnim lancem prenosilaca, kako tvrde El-Munziri, El-Hejsemi i El-Albani.

[11] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (128 i 4125), En-Nesai, 1/141 i 7/185, Ibn Madža (3650), Ahmed, 1/83, 104, 139 i 150, El-Hakim, 1/171, i Ibn Hibban (1250), s vjerodostojnim lancem prenosilaca. Svi su prenosioci pouzdani, osim Nedžija el-Hadremija, čovjeka koji prenosi od Alije, radijallahu anhu, a i njega je Ibn Hibban uvrstio među pouzdane prenosioce. El-Idžli kaže: "On je pouzdani tabiin." Ibn Ebu Hatim o njemu se nije izjasnio ni pozitivno ni negativno. Ibn Hadžer, u djelu *Et-Takrib*, tvrdi: "On je prihvatljiv", tj. kada njegova predanja služe za pojačavanje drugih, u protivnom nije. Ovaj hadis podupiru navedena predanja, i on je, ako Bog da, dobar, a njegovu glavninu (bez dodataka: *"...ili džunup"*) zabilježili su El-Buhari i Muslim kao predanje Ebu Talhe, radijallahu anhu.

[12] Muslim (24 i 306). Ibn Hadžer pogriješio je kada je u djelu *Et-Telhisul-habir*, 1/141, zapisao: "Glavninu hadisa zabilježili su El-Buhari i Muslim, tj. bez dodatka: *'...ako želi.'*" Dakle, hadis je zabilježio samo imam Muslim.

Treće, umjesto abdesta nekada se može uzeti i tejemum, na osnovu Aišinih, radijallahu anha, riječi: "Kada bi Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, htio spavati džunup, uzeo bi abdest ili tejemum."[13]

Četvrto, iz navedenih se hadisa zaključuje da se nije obavezno okupati odmah po spolnom aktu, obaveza stupa na snagu kada prijeti istek namaskog vremena.

Peto, iz navedenih hadisa također se razumije da melekima smeta ono što smeta i ljudima, a u pogledu čega je prenesen merfu-hadis u kojem se govori baš o tome. I meleki bježe od prljavštine i neugodnog mirisa, za razliku od šejtana, koji to vole. Allah nas sačuvao od šejtana i njihovih pomagača!

73. poglavlje

Zabranjeno je mokrenje u vodu za kupanje

Abdullah b. el-Mugaffel rekao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: '*Neka niko od vas ne mokri u banju u kojoj će se kupati.*'"[14] U drugoj verziji stoji da je Abdullah to obrazlagao ovako: "...jer većina vesvesa zbog toga je."[15]

Humejd el-Himjeri rekao je: "Sreo sam čovjeka koji se s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, družio koliko i Ebu Hurejra, koji je rekao: 'Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da se češljamo svaki dan i da mokrimo u banju.'"[16]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, mokrenje u banju u kojoj se čovjek kupa zabranjeno je.

---

[13] **Hadis je dobar.** Zabilježio ga je El-Bejheki, 1/200. A Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 1/394, njegov je lanac prenosilaca okarakterizirao dobrim.

[14] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (27), Et-Tirmizi (21), En-Nesai, 1/34, Ibn Madža (304), Ahmed, 5/56, El-Hakim, 1/167, El-Bejheki, 1/98, Abdurrezzak (978) i Ibn Hibban (1255), preko Ma'mera, koji je rekao da ga je obavijestio Ešas, prenoseći od Hasana el-Basrija, a on od Abdullaha, radijallahu anhu.

[15] Ali mahana dodatka jeste to što ga prenosi mudellis Hasan el-Basri. Međutim, ova je verzija prenesena od Šu'be, on od Katade, on od Ukbe b. Suhbana, a ovaj da je Abdullah b. Suhban rekao: "Mokrenje u banju donosi vesvese." Ovo su predanje s vjerodostojnim lancem prenosilaca zabilježili Ibn Ebu Šejba, 1/112, i El-Bejheki, 1/98. Rekao sam: ovakvo se nešto ne može proizvoljno reći, pogotovo otuda što je u nekim verzijama rekao: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je mokrenje u banju" ili je rekao: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ukoravao je onoga ko mokri u banju", što, opet, ukazuje da je spomenuti dodatak osnovan, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

[16] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ebu Davud (28), En-Nesai, 1/130, i El-Bejheki, 1/98, preko Davuda b. Abdullaha el-Evdija; nepoznavanje ashaba kog je sreo Humejd ovdje ne smeta.

Drugo, neki su učenjaci dopustili mokrenje u banju (kadu) iz koje voda otječe. Taj je stav sa svojim lancem prenosilaca prenio imam Et-Tirmizi od Ibnul-Mubareka, a Ibn Madža sa svojim lancem od Alije b. Muhammeda et-Tenafusija.

Treće, učenjaci ne gledaju istovjetno na povod zabrane mokrenja u banju. Neki kažu da je to zabranjeno zato što vodi u vesvese, što je jasno rečeno u jednoj od verzija, a drugi učenjaci kažu da je povod zabrane zadržavanje mokraće u banji.

Četvrto, kada je riječ o mokrenju u banju, svejedno zadržavala se mokraća ili ne, bolje je, iz predostrožosti, toga se kloniti. Međutim, ako mokraća iz banje otječe, i kada ne postoji bojazan da će uprskati vodu pripremljenu za kupanje, onda tu postoji jedna širina tumačenja, a Svevišnji Allah najbolje zna.

74. poglavlje

Zabranjeno je kupanje od džunupluka u stajaćoj vodi

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeći Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis: "*Neka se niko od vas ne kupa od džunupluka u stajaćoj vodi.*" Neko upita Ebu Hurejru, radijallahu anhu: "O Ebu Hurejra, a kako će se okupati?" On odgovori: "Neka grabi iz posude i vodu polijeva po tijelu."[17]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, kupanje od džunupluka u stajaćoj vodi zabranjeno je. Takvo je kupanje lišava svojstva čisteće vode, ali ne i čistoće, tim prije što tijelo čovjeka džunupa nije nečisto.

Drugo, ako džunup zagnjuri ruku u stajaću vodu grabeći vodu za polijevanje, voda ne gubi svojstvo čisteće, ali, ako je zagnjuri s namjerom da se opere od džunupluka gubi to svojstvo. Dokaz za to jesu Ebu Hurejrine, radijallahu anhu, riječi: "Neka grabi iz posude i vodu polijeva po tijelu."

[17] Muslim (283).

6. MJESEČNO PRANJE (HAJZ)

75. poglavlje

Strogo je zabranjeno spolno općiti za vrijeme mjesečnog pranja

Svevišnji Allah rekao je: "I pitaju te o mjesečnom pranju. Reci: 'To je neprijatnost.' Zato spolno ne općite sa ženama za vrijeme mjesečnog pranja, i ne prilazite im dok se ne okupaju. A kada se okupaju, onda im prilazite onako kako vam je Allah naredio. – Allah zaista voli one koji se često kaju i voli one koji se mnogo čiste." (El-Bekara, 222)

Enes b. Malik, radijallahu anhu, pripovijedao je da židovi nisu jeli u društvu sa ženom kada bi imala mjesečno pranje, uopće nisu boravili u istoj kući. Ashabi su upitali Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, o tome, pa je Allah objavio: "I pitaju te o mjesečnom pranju..." Nakon toga Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Činite sve osim snošaja.'* Kada su to čuli, židovi su rekli: "Taj se čovjek želi razlikovati od nas u svemu!" Usejd b. Hudjar i Abbad b. Bišr došli su i rekli: 'Allahov Poslaniče, kako židovi kažu tako i tako, mi nećemo ženama prilaziti za vrijeme mjesečnog pranja.' Vjerovjesnikovo, sallallahu alejhi ve sellem, lice toliko se promijenilo da smo pomislili da se na njih naljutio; otišli su, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao da ih traže. Našli su ih i on im je dao poklonjeno mu mlijeko, na osnovu čega su shvatili da se nije naljutio na njih."[1]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Ko posjeti vračara i povjeruje u ono što govori; ko priđe svojoj supruzi dok je u mjesečnom ciklusu, ko priđe svojoj supruzi u analni otvor već se odrekao onoga što je objavljeno Muhammedu.'*[2]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, spolni odnos za vrijeme mjesečnog pranja zabranjen je. Imam Eš-Ševkani rekao je: "Svi učenjaci jednoglasni su u mišljenju da je spolno općenje za vrijeme mjesečnog pranja zabranjeno, to je stvar koja je općepoznata u dini-islamu."[3]

Drugo, ko svojoj ženi priđe za vrijeme mjesečnog pranja dužan je iskupiti se za taj grijeh udjeljujući milostinju u vrijednosti jednog, ili pola zlatnika, na osnovu Ibn Abbasovog, radijallahu anhu, predanja u kojem stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi s onim koji priđe supruzi za vrijeme mjesečnog pranja, rekao: *'Udijelit će milostinju u vrijednosti jednog, ili pola zlatnika.'*[4]

---

[1] Muslim (302).
[2] O izvorima hadisa bilo je govora.
[3] Muhammed b. Alija eš-Ševkani, *Fethul-Kadir*, 1/200.
[4] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (264), En-Nesai, 1/188, Ibn Madža (640), Ed-Darimi, 1/254, Ahmed, 1/23, 237, 272, 286, 312 i 325, Ed-Darekutni, 3/286-287, El-Hakim, 1/171-172, El-Bejheki, 1/314 i 315, i neki drugi muhadisi, preko više puteva koji sežu do Muksima, a on od Ibn Abbasa, radijallahu anhu. Autentičnim su ga okarakterizirali sljedeći

Treće, za vrijeme mjesečnog pranja dopušteno je naslađivati se cijelim tijelom supruge, osim spolnim organom. Dokaz za to jeste sljedeća Aišina, radijallahu anha, izjava: "Kada bi neka od nas imala mjesečno pranje, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredio bi joj da zaštiti stidno mjesto, pa bi s njom legao u postelju." U drugoj verziji stoji: "...pa bi se nasladivao njenim tijelom."[5] Dokaz za to jeste i gore navedeni Enesov, radijallahu anhu, hadis: *"Činite sve osim spolnog snošaja."*

76. poglavlje

Zabranjeno je ženi u mjesečnom ciklusu da klanja i posti

Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pošao je na musalu za Kurbanski, ili Ramazanski bajram, pa je prošao pored žena i rekao im: *'O žene, udjeljujte milostinju, vidio sam da ste vi najbrojnije u Vatri.'* 'A zašto, Allahov Poslaniče?', upitaše, na šta on odgovori: *'Jer mnogo proklinjete i poričete mužev dobročinstvo. Nisam vidio da neko manjkavog razuma i vjere može zbuniti odlučnog čovjeka kao vi.'* Upitaše: 'Allahov Poslaniče, u čemu se ogleda manjkavost naše vjere i razuma?' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upita ih: *'Zar svjedočenje muškarca nije ravno svjedočenju dvije žene?'* 'Jeste', odgovoriše, pa im reče: *'U tome se ogleda krnjavost razuma; a klanja li i posti li za vrijeme mjesečnog pranja?'* 'Ne klanja i ne posti', odgovoriše, pa on zaključi: *'Eto u tome se ogleda manjkavost u vjeri.'*"[6]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, dok ima mjesečno pranje, ženi je zabranjeno klanjati i postiti. Iz Resulullahovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "*...a klanja li i posti li za vrijeme mjesečnog pranja?*" naslućuje se da je propis u vezi s tim postojao i prije ovoga slučaja.

---

muhadisi: Ibn Kattan, Ibn Dekik el-Id, Ibn Hadžer, u djelu *Et-Telhisul-habir*, 1/166, Ibnut-Turkmani, u djelu *El-Dževher*, 1/19, El-Hakim, 1/172, Ez-Zehebi, El-Azim Abadi u djelu *Et-Talikul-mugni*, 3/286. U djelu *El-Mesail* na str. 26 Ebu Davud zapisao je sljedeće: "Čuo sam kada je neko upitao imama Ahmeda u vezi s čovjekom koji priđe svojoj supruzi za vrijeme mjesečnog pranja, na šta je odgovorio: 'Kada se radi o tome, mjerodavan je hadis Abdulhamida.' Upitao sam smatra li ga autentičnim, pa je odgovorio: 'Da, to je iskup za počinjeni grijeh.' Ponovo sam upitao hoće li dati zlatnik ili pola zlatnika, a on je odgovorio: 'Neka izabere.'" Hadis je slabim ocijenio imam En-Nevevi, ali je njegova ocjena neosnovana, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

[5] El-Buhari (302) i Muslim (293).

[6] El-Buhari (304).

Drugo, nakon što se okupa od mjesečnog pranja, žena ne naklanjava propuštene namaze, ali obavezno napašta propuštene dane. Muaza je pripovijedala: "Upitala sam Aišu, radijallahu anha, zašto žena nakon mjesečnog pranja mora napostiti propuštene dane, a ne mora naklanjati propuštene namaze, pa me ona upitala: 'A jesi li ti harurija[7]?' Odgovorila sam: Nisam, samo pitam. Odgovorila je: 'Naređivano nam je da nakon mjesečnog pranja napostimo propuštene dane, a nije nam naređivano da naklanjamo propuštene namaze.'"[8]

77. poglavlje

Zabranjeno je ženi u mjesečnom ciklusu tavafiti oko Kabe

Aiša, radijallahu anha, pripovijedala je: "Pošli smo s Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, prema Meki i odlučili obaviti samo hadž. Odsjeli smo u mjestu Serif, a ja sam dobila mjesečno pranje. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ušao je kod mene, a ja plačem. Upitao me: *'Zašto plačeš?!'* Odgovorih: 'Allaha mi, ponadala sam se da ću ove godine obaviti hadž!' On upita: *'Jesi li dobila mjesečno pranje?'* Odgovorih: 'Da.' On reče: *'Allah je odredio da žene imaju mjesečno pranje; obavljaj sve hadžske obrede, ali nemoj tavafiti oko Kabe dok se ne očistiš od mjesečnog pranja.'*"[9]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, žena koja za vrijeme hadža dobije mjesečno pranje obavlja sve hadžske obrede osim tavafa.

Drugo, hadžski obredi sastoje se od zikrullaha, učenja telbije, čitanja Kur'ana itd., a ženi koja ima mjesečno pranje ništa od toga nije zabranjeno. Griješe učenjaci koji kažu da je ženi za vrijeme mjesečnog pranja zabranjeno čitati i dodirivati časni Kur'an. Poznato je da se oni pozivaju na Ibn Omerov, radijallahu anhu, hadis u kojem stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Žena za vrijeme mjesečnog pranja i džunup ne uče Kur'an." Ali svi lanci prenosilaca ovoga hadisa slabi su, tvrdi Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 1/409. Jednom riječju, ne postoji nijedan autentičan hadis koji zabranjuje da žena za vrijeme mjesečnog pranja i džunup čitaju Kur'an, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

---

[7] Ovim pitanjem Aiša, radijallahu anha, ustvari ukorila je harurije, zabludjelu haridžijsku sektu koja se svojim učenjem debelo suprotstavlja sunnetu. Nazvana je tim imenom prema gradu Harevra, koji se nalazi u blizini Kufe, u kojem su se okupile haridžije. Jedna od njihovih zabluda jeste to što obavezuju žene da naklanjavaju propuštene namaze za vrijeme mjesečnog pranja, što je protivrječno jednoglasnom mišljenju svih muslimana.

[8] El-Buhari (321) i Muslim (335).

[9] El-Buhari (305).

7. NAMASKA VREMENA

78. poglavlje

Strogo je zabranjeno namjerno izostavljanje namaza

Svevišnji je Allah rekao: "A njih smijeniše zli potomci, koji molitvu napustiše i za požudama pođoše; oni će sigurno zlo proći..." (Merjem, 59)

"A teško onima koji, kad molitvu obavljaju, molitvu svoju kako treba ne izvršavaju, koji se samo pretvaraju, i nikome ništa u naruč ne daju!" (El-Maun, 4-7)

Džabir b. Abdullah prenio je sljedeće Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, upozorenje: '*Uistinu čovjeka od širka i nevjerstva dijeli samo namaz.*'[1]

Burejda, radijallahu anhu, prenio je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: '*Granica između nas i licemjera jeste namaz, i ko ga napusti nevjernik je.*'[2]

Abdullah b. Šekik izjavio je: "Poslanikovi, sallallahu alejhi ve sellem, drugovi nisu smatrali da je izostavljanje ijednog djela nevjerstvo osim izostavljanja namaza."[3]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, imam El-Begavi rekao je: "Da li je nevjerstvo izostavljanje obaveznog namaza – islamski učenjaci imaju oprečna mišljenja."[4] Razmatrajući pitanje izostavljanja namaza, imam Eš-Ševkani kaže: "...hadis ukazuje da izostavljanje namaza iziskuje nevjerstvo. A svi muslimani jednoglasno kažu da je nevjernik onaj ko izostavi namaz nijekajući njegovu obaveznost, osim ako je riječ o onome ko je tek primio islam ili o muslimanu koji je živio daleko od civilizacije, koji nije mogao saznati za obaveznost namaza. Učenjaci imaju podijeljena mišljenja kada je riječ o tretmanu čovjeka koji izostavlja namaz iz lijenosti, ali priznaje njegovu obaveznost, što je slučaj s mnogim ljudima danas."[5]

Drugo, svi učenjaci jednoglasno tvrde da je nevjernik čovjek koji izostavlja namaz nijekajući njegovu obaveznost ili se ismijava s namazom. Čovjeka koji namaz izostavlja iz lijenosti ali ne poriče njegovu obaveznost niti njegovo izostavljanje smatra dopuštenim – islamski autoriteti ne tretiraju istovjetno: većina drži da takav čovjek nije nevjernik, manji dio učenjaka tvrdi da time prestaje biti musliman.

---

[1] Muslim (82).

[2] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Et-Tirmizi (2621), En-Nesai, 1/231-232, Ibn Madža (1079), Ahmed, 5/346 i 355, Ibn Hibban (1454), El-Hakim, 1/7, i neki drugi muhadisi, preko Husejna b. Vakida, on od Abdullaha b. Burejde, a ovaj od svoga oca Burejde, radijallahu anhu. Svi prenosioci predanja povjerljivi su.

[3] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Et-Tirmizi (2622), El-Hakim, 1/7, Ibn Nasr, u djelu *Tazimu kadris-salati* (948) i Ibn Ebu Šejba, u djelu *El-Musannef*, 11/49.

[4] El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 2/179-180.

[5] Muhammed b. Alija eš-Ševkani, *Nejlul-evtar*, 1/369.

Treće, učenjaci koji takvog čovjeka ne smatraju nevjernikom izraz "nevjerstvo", spomenut u hadisima, protumačili su kao "veliki grijeh i oštru prijetnju", oslanjajući se na predanje Ubade b. es-Samita u kojem je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah je ljudima propisao pet dnevnih namaza, a obećao je da će u Džennet uvesti svakoga ko na Sudnji dan dođe a ništa od propisanih namaza nije propustio potcjenjujući ih, a to nije obećao onome ko na Sudnji dan ne donese namaz: ako bude htio, Allah će ga kazniti, a ako bude htio, uvest će ga u Džennet."*[6] A sve obećane kazne (tj. svi grijesi osim širka i nevjerstva) podliježu pod Allahovu, dželle šanuhu, volju: ako htjedne, Svevišnji Allah oprostit će, a ako htjedne, kaznit će onoga ko učini određeni grijeh. To je jasno rečeno u hadisu koji je prenio Enes, radijallahu anhu: *"Allah će ispuniti obećanje kada je riječ o djelu za koje je obećao nagradu, a kada se radi o djelu za koje je zaprijetio kaznom, može, ali i ne mora kazniti."*[7]

Gornju je konstataciju potvrdio i imam ehlu-sunneta Ahmed b. Hanbel kada je Museddedu b. Mesrehedu poslao sljedeću oporuku koja je zabilježena u djelu *Tebekatul-hanabila*, 1/343: "Čovjeka iz islama izvodi samo ako Svevišnjem Allahu učini koga ravnim, ili ako odbije koju obavezu nijekajući je; ali ako je izostavi iz lijenosti ili nemara, podliježe Allahovoj volji: ako htjedne, Allah će ga kazniti, a ako htjedne, oprostit će mu."

Na upit sina Abdullaha u vezi s čovjekom koji namjerno izostavlja namaze, imam Ahmed odgovorio je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Uistinu, čovjeka od širka i nevjerstva dijeli samo namaz.'* Od čovjeka koji potpuno izostavlja namaz, ili ga klanja nakon isteka namaskog vremena tri puta

---

[6] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (1420), En-Nesai, 1/230, Ibn Madža (1401), Ahmed, 5/315, 316 i 319, Malik, 1/123, Abdurrezzak (4575), Ibn Ebu Šejba, 2/296, Ed-Darimi, 1/370, El-Humejdi (388), El-Begavi (977), Ibn Hibban (2417) i El-Bejheki, 1/361; 2/8 i 467, te 10/217, preko Muhammeda b. Jahje b. Hibbana, on od Ibn Muhajriza el-Muhdedžija, a ovaj od Ubade, radijallahu anhu. Rekao sam: svi su prenosioci povjerljivi, osim što od Ebu Refie el-Muhdedžija (pripadnik plemena Beni Kinana) nije prenosio niko osim Ibn Muhajriza; on je prihvatljiv kada se radi o pojačavanju drugih hadisa, u protivnom ne prihvata se, što stoji u Ibn Hadžerovom djelu *Et-Takrib*. Hadis je prenio i Abdullah es-Sunabihi, a zabilježili su ga: Ebu Davud (425), Ahmed, 5/317, El-Begavi (978) i El-Bejheki, 2/215. Također ga je prenio i Ebu Idris el-Havlani, a zabilježio ga je Et-Tajalisi (573). Dakle, hadis je, nesumnjivo, autentičan. Tu karakteristiku dali su mu brojni muhadisi, između ostalih i Ibn Abdulberr, En-Nevevi i neki drugi muhadisi. Imam Es-Sindi u svojim opaskama na En-Nesaijev *Sunen* rekao je: "Iz hadisa se jasno vidi da onaj ko izostavlja namaze nije nevjernik."

[7] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga Ebu Ja'la (3316) i Ibn Ebu Asim, u djelu *Es-Sunna* (960), sa slabim lancem prenosilaca, tim prije što Suhejla b. Ebu Hazima, jednog od prenosilaca, slabim smatra većina muhadisa. Međutim, hadis pojačava časni Kur'an i drugi hadisi. Naime, prvu cjelinu hadisa pojačava ajet: "...a Allah će obećanje Svoje ispuniti..." (Er-Rum, 6). A drugu cjelinu pojačava hadis koji su preko Ubade b. es-Samita, radijallahu anhu, dobrim lancem prenosilaca zabilježili imam Ahmed, 5/321, i neki drugi muhadisi, a gdje stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah će čovjeka koji Ga bude obožavao nikoga Mu ne pripisujući ravnim, obavljao namaz, davao zekat i bude poslušan pretpostavljenim – uvesti u Džennet na koja god vrata zaželi – a Džennet ima osam vrata – a slučaj čovjeka koji bude obožavao Allaha nikoga Mu ne pripisujući ravnim, obavljao namaz, davao zekat ali ne bude poslušan pretpostavljenim – bit će prepušten Allahu: ako htjedne, smilovat će mu se, a ako htjedne, kaznit će ga."*

zahtijevajte da klanja. Ako odbije, pogubite ga, njih smatram otpadnicima od islama: tri puta ih pozivam, ako se ne odazovu, pogubim ih, na osnovu Omerovog, radijallahu anhu, predanja."

Također na sinovljev upit u vezi s čovjekom koji namjerno odbije klanjati ikindija-namaz, i u međuvremenu zađe sunce, Ahmed je odgovorio: "Tri puta od njega zahtijevajte da klanja, a ako odbije, pogubite ga."[8]

Na drugom mjestu zapisao je: "Upitao sam oca o tretmanu čovjeka koji dva mjeseca klanja neke a izostavlja neke namaze, na šta je odgovorio: 'Naklanjavat će namaze za koje se sjeća da ih je izostavio, sve dok se ne poboji da će isteći vrijeme namaza u čijem se vremenu nalazi, i tada će klanjati taj namaz: jedan je već propustio, pa neka ne propusti i drugi. Nakon toga namaza opet će naklanjavati sve dok se ne poboji da će isteći namasko vrijeme namaza koji slijedi. Ako ne može naklanjavati jer se mora starati za porodicu, a to dvoje ne može objediniti, naklanjavat će sve dok ne bude morao poći na posao, a kada se vrati, naklanjat će preostale propuštene namaze. Nije mu ispravan namaz ako se sjeća da je neki namaz propustio. Naime, prvo će naklanjati propušteni, a potom taj namaz.'"[9]

Dakle, ovo su dokumentirane izjave imama Ahmeda iz kojih se jasno vidi da izostavljanje namaza (iz lijenosti ili nemara) nije smatrao nevjerstvom, ali smatrao je nevjernikom čovjeka koji je znao da će, ako se ne odazove na poziv, biti pogubljen. (U to poziva vladar ili njegov zamjenik. Imam El-Merdavi u djelu *El-Insaf*, 1/402, zapisao je: "U ponovno obavljanje namaza poziva vladar ili njegov zamjenik. Ako čovjek izostavi mnogo namaza prije nego što bude pozvan, ne ubija se, i, po ispravnijem stavu hanbelijskog mezheba, nije nevjernik, a ovo mišljenje zastupa većina naših autoriteta, a neki to tvrde kategorički.")

Isto je konstatirao i El-Medžd b. Tejmijja: "Čovjek koji iz lijenosti ne nijekajući obaveznost namaza odgodi namaz do isteka sljedećeg namaskog vremena – ubija se."[10]

Dakle, čovjek je nevjernik samo ako ustrajno odbija klanjati, makar znao da će zbog toga biti i pogubljen, a to je, ustvari, rezultat njegovog negiranja namaza. Drugim riječima, nevjerstvo koje u sebi duboko pothranjuje uzrok je što preferira smrt nad obavljanjem namaza. U tome je slučaju nazamislivo da je posrijedi lijenost ili nemar, već negiranje, nevjerstvo i licemjerstvo, zbog čega se i ubija.

Ovo mišljenje zastupaju hanbelijski kritičari, kao Ibn Kudama, čije su riječi zapisane u djelu *El-Muknia*: "Čovjek koji iz nemara izostavi bilo koji od pet obaveznih ibadeta nije nevjernik."

Nakon duge, zanimljive studije o tome pitanju, Ibn Kudama zapisao je sljedeće: "Nije se čulo da su muslimani tokom niza stoljeća ijednog čovjeka koji

---

[8] Abdullah b. Ahmed b. Hanbel, *El-Mesail*, str. 191-192.
[9] Ibid, str. 195.
[10] El-Medžd b. Tejmijja, *El-Muharrer*, str. 62.

je umro izostavljajući namaz ukopali van muslimanskog mezarja, da ga nisu okupali, da su njegovi nasljednici bili lišeni njegovog imetka, i to da je on (prije smrti) razbaštinjen, da su supružnici rastavljeni jedno od drugog zbog toga, iako je bilo mnogo onih koji su izostavljali namaz. Drugim riječima, da je nevjernik onaj ko izostavlja namaz, ta bi se tradicija dijametralno razlikovala. Također nije poznato da među muslimanima postoji razilaženje kada je riječ o obaveznosti naklanjavanja propuštenog namaza: da je bio nevjernik, ne bi bio obavezan naklanjati propuštene namaze ni napostiti propuštene dane ramazana. A navedenim hadisima: '*Vrijeđanje muslimana grijeh je, a borba protiv njega nevjerstvo je*'; '*Nevjerstvo je u Allaha bilo koji oblik odricanja porijekla*'; "*Ko svome bratu kaže: 'Nevjerniče!', zaista je jedan od njih dvojice nevjernik*"; "*...ko priđe svojoj supruzi dok je u mjesečnom ciklusu, ko priđe svojoj supruzi u analni otvor, odrekao sa onoga što je objavljeno Muhammedu*"; "*...a ko je rekao: 'Kiša je pala zbog te i te zvijezde' ne vjeruje u Mene, a vjeruje u zvijezde*"; "*Ko se zakune nečim mimo Allaha počinio je širk*"; "*Onaj ko konzumira alkohol sličan je mnogobošcu*", i drugima sličnog sadržaja, nije se ciljalo nevjerstvo koje izvodi iz dini-islama, već velika prijetnja, upozorenje i poistovjećivanje počinitelja tih djela s nevjernicima, i ovo je ispravnije od dva mišljenja, a Svevišnji Allah najbolje zna."[11]

Reformator šejh Muhammed b. Abdulvehhab, na pitanje čime čovjek postaje nevjernik i kada njegov život prestaje biti svet, odgovorio je: "Čovjeka koji posvjedoči dva šehadeta, i prizna ostala četiri temelja, pa ih izostavi iz lijenosti ne smatramo nevjernikom, čak ako protiv njega i povedemo borbu što je izostavio te temelje islama. Učenjaci imaju podijeljena mišljenja kada je riječ o čovjeku koji ih priznaje, ali izostavlja iz lijenosti; nevjernikom smatramo samo onoga koga takvim jednoglasno smatraju svi učenjaci: a to je onaj koji je izostavio dva šehadeta."[12]

Treće, muslimani su jednoglasni u mišljenju da je izostavljanje namaza iz lijenosti i nemara jedan od najvećih grijeha, da je veći od nepravednog ubistva i bespravnog uzimanja tuđeg imetka, da povlači Allahovu, dželle šanuhu, srdžbu i poniženje na oba svijeta, da vodi u otpadništvo od islama, da nas Svemogući Allah sačuva poniženja i kajanja na Sudnjem danu! Uzrok ove velike nedaće jeste nepostojanje halife i, otuda, njegove intervencije.

Koristimo ovu priliku da pozovemo vladare, ako su muslimani, neka interveniraju kada je riječ o izostavljanju namaza, jer Svevišnji Allah preko vladara ukroćuje one ljude koje Kur'an ne može ukoriti.

Četvrto, šejh El-Albani zapisao je: "...premda u ovome za mnoge postoji jedan neprimijetan detalj, ili na njega ne upozoravaju; obaveza je objasniti o čemu se radi. Naime, za onoga ko umre prije nego što se od njega zatraži pokajanje (što je slučaj s današnjim muslimanima), a izostavljao je namaze – ispravno je reći da je musliman pod uvjetom da ne postoji indicija koja otkriva njegovu nutrinu i ukazuje na nju. Međutim, kada bi mu se prepustilo na izbor:

---

[11] Muhammed b. Kudama el-Makdisi, *El-Mugni*, 2/298-302.

[12] Abdurrahman b. el-Kasim, *Ed-Durerus-senijje*, 1/70.

pogubljenje ili redovno obavljanje namaza, pa izabere pogubljenje, tada bi bio ubijen kao nevjernik: ne bi se ukopao u muslimansko mezarje i na njega se ne bi odnosio nijedan propis koji se odnosi na muslimane, za razliku od mišljenja koje zastupa imam Es-Sehavi. Zaista je neshvatljivo, praktično nemoguće i općepoznato kod svakog čovjeka da nad obavljanjem namaza čovjek neće preferirati smrtnu kaznu osim ako u duši niječe obaveznost namaza; za ovakvo nešto nije potreban dokaz. Šejhul-islam Ibn Tejmijja u djelu *El-Fetava*, 2/48, rekao je: 'Čovjekovo opiranje obavljanju namaza do egzekucije pokazatelj je da on, ustvari, namaz i ne priznaje niti ga želi obavljati, i ovakav čovjek nevjernik je, po jednoglasnom mišljenju svih muslimana. Na ovo nas upućuju autentični dokazi i brojne izjave ashaba. Zar može biti musliman onaj ko Svevišnjem Allahu nikada nije pao na sedždu! Zar priznavanje obaveznosti namaza i svijest da onaj ko ga izostavlja zaslužuje smrtnu kaznu nije dovoljan poticaj da se on obavlja! Ovo je zato jer poticaj na obavezu iziskuje da je čovjek izvršava maksimalno koliko može, pa ako je u mogućnosti, a nikada je ne izvrši, to je dovoljan pokazatelj da on tu obavezu, zapravo, negira.' I ovim završavamo pitanje izostavljanja namaza, a Svevišnji je Allah pokrovitelj uspjeha."[13]

Peto, zaborav koji povlači kaznu jeste onaj koji proistekne iz zabave i besposlice, koje odvraćaju od namaza. Prijetnja u tome smislu ne odnosi se na prirodni zaborav i zauzetost kojom čovjek ne vlada: san i sl. Ako čovjek prespava namaz ili ga zaboravi, klanjat će ga kada se probudi, odnosno kada se sjeti, jer to je njegovo vrijeme. U vezi s tim prenesen je autentičan hadis. Potvrdu za ovakvo tumačenje nalazimo u tumačenju Sa'da b. Ebu Vekkasa, radijallahu anhu. Njegov sin Musab rekao je: "Upitao sam oca na koga se od nas ne odnose Allahove riječi: 'A teško onima koji, kad molitvu obavljaju, molitvu svoju kako treba ne izvršavaju...' (El-Maun, 4), ta svi mi zaboravljamo, sve nas šejtan zavodi! 'Ne misli se na to, već na onoga ko besposličari dok ne prođe namasko vrijeme', odgovorio je."[14]

---

[13] Muhammed b. Nuh el-Albani, *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 1/177-188.

[14] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga Ebu Ja'la (704), Et-Taberi, u djelu *Džamiul-bejan*, 30/311, i El-Bejheki, 2/214, preko više puteva koji sežu do Asima b. Behdele, a on od Musaba. Ovaj lanac prenosilaca dobar je, Asim je saduk. Ove su riječi prenesene i kao merfu-predanje, a zabilježili su ih Et-Taberi, 30/311, El-Bezzar (392) i El-Bejheki, 2/214, a u njegovom lancu prenosilaca postoji čovjek po imenu Ikrima b. Ibrahim, i on je slab. Dakle, ove su riječi autentične kao mevkuf-predanje, kako kaže El-Bejheki, ali očito je da imaju status merfu-hadisa.

79. poglavlje

Zabranjeno je isti namaz dva puta klanjati

Mejmunin štićenik Sulejman b. Jesar pripovijedao je: "Došao sam na popločan prostor u Medini i zatekao ljude kako klanjaju. Upitao sam Ibn Omera zašto ne klanja s njima, a on je odgovorio: 'Zato što sam čuo da Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, govori: *'Nemojte isti namaz klanjati u danu dva puta.*'"[15]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, pokuđeno je bezrazložno propisani namaz ponavljati s namjerom obavljanja farza.

Drugo, da li će čovjek koji klanja sam pa ode negdje i zatekne džemat klanjati s njima – učenjaci imaju podijeljena mišljenja. Većina njih smatra da će ponovo klanjati već obavljeni namaz, bez obzira o kojem se namazu radilo. Imam En-Nehai i El-Evzai drže da će ponoviti podnevski, ikindijski i jacija-namaz, a sabah i akšam-namaz neće. Za dokaz su uzeli sljedeću Ibn Omerovu, radijallahu anhu, izjavu: "Ko klanja sabah i akšam-namaz, pa zatekne imama da ih klanja, neka te namaze ne ponavlja."[16] Imam Malik i neki drugi učenjaci smatraju da će ponoviti sve osim akšam-namaza, a ako ga, ipak, ponovi, nakon što imam preda selam, klanjat će još jedan rekat, tako da broj rekata ne bude neparan. Ebu Sevr veli da neće ponoviti sabahski i ikindija-namaz, pozivajući se na Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis: *'Nema namaza nakon sabah-namaza, dok sunce ne izađe, i nema namaza nakon ikindija-namaza, dok sunce ne zađe.'*[17] Po Ebu Hanifi, neće ponoviti sabahski, ikindijski i akšam-namaz. Svoj stav obrazlaže time da je ponovljeni namaz – dobrovoljni, a takav se namaz ne klanja nakon sabah i ikindija-namaza; akšam-namaz neće ponoviti jer je on neparan (vitr) namaz, pa ako ga ponovi, onda će biti paran (šest rekata).

Treće, kada je riječ o ponavljanju namaza, prioritetno mišljenje jeste stav većine islamskih autoriteta, između ostalih: Ahmeda, imama Šafija i Ishaka b. Rahavejha. Za ovaj stav opredijelio sam se na osnovu općenitosti dokaza koji se bave ovim pitanjem. Naime, Busr b. Mihdžen pripovijeda da je njegov otac Mihdžen sjedio s Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, i kada je proučen ikamet, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao je i klanjao, pa se vratio i zatekao Mihdžena na istom mjestu. Upitao ga je: *"Zašto nisi klanjao s ljudima, zar nisi musliman?"* On je odgovorio: "Naravno, musliman sam, ali namaz sam već

---

[15] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (579), En-Nesai, 2/114, Ahmed, 2/19 i 41, Ibn Ebu Šejba, 2/289-279, Ibn Huzejma (1641), Et-Taberani (13270) i El-Bejheki, 2/303, preko više puteva koji sežu do Husejna b. Zekvana el-Mulima, on od Amra b. Šuajba, a ovaj od Sulejmana.

[16] Predanje je zabilježio imam Malik u djelu *El-Muvetta*, 1/133, s ispravnim lancem prenosilaca.

[17] El-Buhari (586) i Muslim (827), kao predanje Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu.

klanjao kod kuće." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mu: '*Kada dođeš u džamiju, klanjaj s ljudima čak i namaz koji si već klanjao.*'[18]

Jezid b. el-Esved, radijallahu anhu, rekao je: "Klanjao sam za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, sabah-namaz u mesdžidu El-Hajf na Mini. Kada je završio namaz, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, primijetio je dva čovjeka u pozadini koji nisu klanjali. Naredio je: '*Dovedite ih!*' Došli su, drhteći. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao ih je: '*Zašto niste klanjali s nama?*' 'Klanjali smo kod kuće', objasniše, ali im on reče: '*Nemojte tako više činiti. Ako klanjate kod kuće, pa odete u džamiju, klanjajte sa svijetom, to će vam biti upisano kao dobrovoljni namaz.*'"[19]

Ebu Zerr, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upitao me: '*Kako ćeš se osjećati kada tvoji nadređeni budu odgađali namaz?*', ili me upitao: '*Kako ćeš se osjećati kada se tvoji nadređeni budu olahko odnosili prema namazu odgađajući ga?*' Upitao sam šta mi naređuje, a on reče: '*Klanjaj namaz u njegovom vremenu, a kada njih zatekneš da klanjaju, opet klanjaj s njima, to će ti biti upisano kao dobrovoljni namaz.*'"[20]

Nakon što je naveo mišljenja učenjaka o tom pitanju, imam El-Hattabi zapisao je: "Spoljašnje značenje hadisa dokaz je protiv onih koji kažu da se određeni namazi ne trebaju ponovo klanjati. Zar ne vide da Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisu: '*Kada čovjek klanja u kući, pa zatekne ljude da klanjaju, neka klanja s njima*' nije izuzeo nijedan namaz."[21]

Četvrto, stav učenjaka koji kažu da neće ponoviti sabah-namaz nedvosmisleno pobija navedeni hadis Jezida b. el-Esveda.

Peto, dokazivanje hadisom: "*Nema namaza nakon sabah-namaza, dok sunce ne izađe, i nema namaza nakon ikindija-namaza, dok sunce ne zađe*" neispravno je, i hadis se ne odnosi na ovo pitanje već na dobrovoljni namaz bez povoda, a u ovome slučaju postoji povod i šerijatsko opravdanje: postizanje vrijednosti zajedničkog namaza i očuvanje jedinstva među muslimanima.

Šesto, ako čovjek klanja u kući pa ponovi namaz u džamiji, prvi se namaz smatra farzom, a drugi dobrovoljnom nafilom, na osnovu prethodnih hadisa. Ima i onih učenjaka koji kažu da je obratno. Svoj stav dokazuju slabim predanjem Jezida b. Amira, radijallahu anhu, koji kaže: "Došao sam kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, a on predvodi namaz; pristao sam za

---

[18] **Hadis je autentičan na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: En-Nesai, 2/212, Malik, 2/132, Abdurrezzak (3932 i 3933), Ahmed, 4/34 i 338, El-Begavi (856), El-Hakim, 1/244, Et-Taberani, 20/696-702, El-Bejheki, 2/300, i Ibn Hibban (2405), preko dva lanca prenosilaca koji sežu do Zejda b. Eslema, a on od Busra. Rekao sam: ovaj je lanac dobar jer Busr b. Mihdžen ed-Dejli saduk je, a ostali prenosioci pouzdani su.

[19] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (575 i 576), Et-Tirmizi (219), En-Nesai, 2/112-113, Ahmed, 4/160 i 161, El-Hakim, 1/244-245, i neki drugi muhadisi, preko više puteva koji sežu do Ja'le, on od Ataa, on od Džabira b. Jezida, a ovaj od svoga oca Jezida, radijallahu anhu.

[20] Muslim (648).

[21] Ahmed b. Muhammed el-Hattabi, *Mealimus-sunen*, 1/164-165.

njim. Kada se okrenuo, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vidio me kako sjedim i upitao: 'Zar nisi prihvatio islam, Jezide?!' Odgovorio sam: 'Allahov Poslaniče, prihvatio sam islam.' On me upitao: 'Pa zašto nisi pristupio u namaz s ostalim ljudima?' Odgovorio sam: 'Već sam klanjao u kući, a mislio sam da ste i vi završili namaz.' 'Kada dođeš u džamiju i zatekneš ljude da klanjaju, ti opet klanjaj, čak ako si već obavio taj namaz, prvi će ti biti upisan kao dobrovoljni, a drugi kao obavezni namaz', zaključi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem."[22]

Također ni sljedeća im predanja ne mogu biti dokaz, jer ne mogu se preferirati nad Resulullahovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima; ničije riječi ne mogu se pretpostaviti njegovim riječima. Naime, neki je čovjek upitao Ibn Omera, radijallahu anhu: "Ako klanjam u kući, a potom odem u džamiju, da li ću klanjati za imamom?" "Klanjaj", odgovorio je, a ovaj ga je ponovo upitao: "Dobro, koji ću od dva namaza učiniti obaveznim?" Na to mu je Ibn Omer, radijallahu anhu, odgovorio: "A zar je to tvoja kompetencija?! To je Allahovo. Obaveznim će učiniti namaz koji On hoće."[23] Slično je zabilježeno od Seida b. el-Musejjiba.[24]

Sedmo, predanje koje pobliže određuju značenje hadisa: '*Nemojte isti namaz klanjati u danu dva puta*" jeste Ebu Seidovo, radijallahu anhu: "Neki je čovjek ušao u džamiju, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, već je klanjao; Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: '*Hoće li ovome čovjeku iko udijeliti milostinju klanjajući s njim!*'"[25]

Tu je i izjava Džabira b. Abdullaha da je Muaz b. Džebel, radijallahu anhu, klanjao s Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, pa se vraćao u svoj kvart i tamo klanjao kao imam svome narodu.[26]

Rekao sam: prethodna dva hadisa jasno ukazuju na to da je onome ko klanja u džamiji dopušteno ponoviti isti namaz s namjerom dobrovoljnog namaza, svejedno klanjao kao imam ili muktedija.

Ebu Seidovim, radijallahu anhu, predanjem neki učenjaci dokazuju da je u džamiji u kojoj ima stalni imam dopušteno uspostaviti drugi džemat u kojem će i imam i muktedija klanjati farz-namaz. Ali to je dokazivanje diskutabilno.

Šejh Ahmed Šakir zapisao je sljedeće: "Imam Šafi, u djelu *El-Umm*, 1/136-137, rekao je: 'Kada jednog čovjeka ili skupinu ljudi prođe namaz u džamiji u kojoj ima stalni imam, klanjat će zasebno, i ne sviđa mi se da klanjaju u džematu, ali ako to učine, njihov je namaz validan. Kažem: ne sviđa mi se da klanjaju u džematu jer to sljedbenici ispravne tradicije prije nas nisu činili,

---

22 **Hadis je slab.** Zabilježio ga je Ebu Davud (577). Naime, u njegovom lancu prenosilaca postoji nepoznat prenosilac po imenu Nuh b. Sasa.

23 **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Malik u djelu *El-Muvetta*, 1/133.

24 Ibid, 1/133. Ovo je predanje zabilježeno s vjerodostojnim lancem prenosilaca.

25 **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (574), Et-Tirmizi (220), Ahmed, 3/5, 45, 64 i 85, Ed-Darimi, 1/318, El-Hakim, 1/209, El-Bejheki, 3/69, El-Begavi (859), Ibn Hibban (2397 i 2399) i neki drugi muhadisi, preko Sulejmana en-Nadžija, on od Ebul-Mutevekkila, a ovaj od Ebu Seida, radijallahu anhu.

26 El-Buhari (700 i 701) i Muslim (465).

naprotiv, neki su to osuđivali, po meni, zbog toga što to negativno utječe na jedinstvo i uzrokuje podvojenost (a u tome je zlo), te zbog toga što bi neki ljudi namjerno izbjegavali namaz u džematu i sastajali se u džamiji nakon namaza, pa klanjali u drugom džematu. Premda smatram da je to dopušteno u džamiji na putu koja se nalazi između dva grada (u kojoj se prolaznici odmaraju) ili na periferiji grada, a koja nema ni stalnog imama ni mujezina, tim prije što ponavljanje namaza u takvim džamijama ne donosi neslogu, i, samim tim, što ne postoji stalni imam, te ljudi ne mogu izbjegavati namaz za imamom.'

U malikijskom pravnom djelu *El-Mudevvena*, 1/89, zapisano je sljedeće: 'Upitao sam svoga učitelja: 'Pretpostavimo da čovjek obnaša dužnost mujezina i imama u džamiji koji prouči ezan i ikamet, ali se niko ne odazove, pa klanja sam, a zatim dođu ljudi koji inače klanjaju u toj džamiji, kako će postupiti?' Odgovorio je: 'Neće klanjati u džematu već zasebno, jer njihov je imam oglasio namaz i klanjao; ovo je stav imama Malika, također.' Opet sam ga upitao: 'A šta misliš da li će, po imamu Maliku, imam koji oglasi namaz i klanja sam, te ode u drugu džamiju u kojoj je uspostavljen džemat klanjati s njima?' Na ovo je odgovorio: 'S tim u vezi ne znam Malikovo mišljenje; mislim da ipak neće klanjati, jer imam Malik smatrao je njegov namaz – namazom u džematu.'

Kadija Ebu Bekr b. el-Arebi rekao je: '...smisao jednog džemata mjerodavan je u Šerijatu, on ga čuva od zablude novotara. Izostajanje iz džemata, otuda i klanjanje za drugim imamom, potire mudrost propisivanja džemata i obezvređuje hadise na kojima je namaz u džematu utemeljen. Ipak držim da je dopušteno u istoj džamiji ponoviti namaz u džematu, pod uvjetom da to imam dopusti. To se zaključuje iz Ebu Seidovog, radijallahu anhu, hadisa, i to je mišljenje nekih naših autoriteta.'[27]

Šafijev stav u vezi s ponavljanjem namaza u džamiji zasnovan je na opravdanom i očitom razlogu koji je pokazatelj njegove pronicljivosti, preciznog razumijevanja i ispravnog shvatanja ciljeva Šerijata. Naime, prvi, najvažniji i najosjetljiviji cilj islama jeste jedinstvo muslimana i ujedinjenje redova u ostvarenju jednog cilja: uzdizanju Allahove, dželle šanuhu, riječi. Kada je riječ o namazu u džematu, postoji dirljiv momenat, a to je ravnanje i zbijanje safova, u vezi s čim je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, govorio: *'Ili ćete poravnati svoje safove, ili će Allah među vas ubaciti neslogu!'* I taj smisao mogu dokučiti samo ljudi kojima je Svevišnji Allah dao svjetlost, uputio ih u shvatanje islama i dao veliku moć zapažanja, kao što je dao imamu Šafiji i njemu sličnim.

Muslimani, osim onih koji su izgubili osjećaje i koji su oslijepjeli, praktično vide i osjete tragove razjedinjenosti i podvajanja. U mnogim džamijama čovjek može vidjeti ljude koji zapostavljaju džemat, klanjajući ga zasebno, a pod geslom da je njihov namaz bliži Poslanikovoj, sallallahu alejhi ve sellem, praksi. Nisu svjesni da tako čine prijestup koji potire glavninu sevapa zasluženog za obavljeni namaz. Ne vjeruju da je beskorisna osuda drugih ljudi koji su zapostavili neke sunnete. Neki ljudi izbjegavaju džamije u kojima

---

[27] Muhammed b. Abdullah el-Arebi, *Aridatul-ahvezi*, 2/21.

klanjaju muslimani, gradeći druge objekte za namaz, i tako unose razdor i smutnju među vjernike, Allah nas zaštitio i učinio jedinstvenim, a On se odaziva molbi!

Smisao za kojim se poveo imam Šafi ne suprotstavlja se hadisu: *'Nemojte isti namaz klanjati u danu dva puta.'* Naime, ako čovjek razložno propusti namaz u džematu, pa mu drugi klanjač, koji je namaz već klanjao, učini dobročinstvo i klanja s njim – može osjećati da pripada tom džematu vanjštinom i nutrinom, osjećat će se kao da nije ni propustio taj namaz, za razliku od ljudi koji se nakon završenog namaza sastaju i klanjaju, jer oni osjećaju da su ustvari drugi tim: izdvojeni su i sami klanjaju.

Olahko shvatanje ovog pitanja i vjerovanje da je uspostavljanje više džemata u jednoj džamiji općenito dopušteno dovelo je do ozakonjenja krupne novotarije u velikim džamijama, naprimjer u el-ezherskoj, Husejnovoj i nekim drugim džamijama u Egiptu, ali i diljem islamskog svijeta: postavljanje dva ili više redovnih imama u jednoj džamiji. Pogledajmo, u el-ezherskoj i Husejnovoj džamiji postavljena su dva imama: jedan predvodi namaz u starom, a drugi u novom mihrabu. U njoj pripadnici šafijske pravne škole sabah-namaz klanjaju relativno rano, a pripadnici hanefijske pravne škole klanjaju ga kada se prilično dobro razdani. Čak i studenti hanefijskog opredjeljenja, pa i njihovi šejhovi, čekaju svoga imama da ih predvodi, iako je sabah-namaz već uspostavljen od pripadnika šafijske pravne škole. Štaviše, u tim, ali i drugim džamijama, može se vidjeti po nekoliko džemata uspostavljenih u isto vrijeme. Svi su oni grešni a misle da dobro čine. Kažu da je novotarija postojala čak i u Mesdžidul-haramu u Meki. Štaviše, četiri imama predvodila su namaz po rješenjima četiri pravne škole. Ovo sam čuo, ali nisam zatekao budući da sam hadž obavio tek nakon što je kralj Abdulaziz b. Abdurrahman Alu Saud, Allah ga sačuvao, već bio ukinuo tu praksu i ljude objedinio klanjanjem za jednim imamom. Nadam se da će Svevišnji Allah iz Svoje dobrote uputiti i pomoći učenjake da u svim džamijama i u svim krajevima iskorijene ovu novotariju, a Allah, dželle šanuhu, uslišava molbu molitelja!"[28]

80. poglavlje

Strogo je zabranjeno odgađanje ikindija-namaza do pred zalazak sunca, a velika kazna slijedi za izostavljanje toga namaza

El-Ala b. Abdurrahman pripovijeda: "Iza ikindije posjetili smo Enesa b. Malika, čija se kuća u Basri nalazila tik uz džamiju. Kada smo ušli, upitao nas je: 'Jeste li klanjali ikindija-namaz?' 'Samo što smo klanjali podne-namaz!' On nam naredi: 'Klanjajte ikindija-namaz.' Ustali smo i klanjali, a nakon što smo završili,

[28] Ahmed b. Šakir, *Et-Talikat ala sunenit-Tirmizi*, 1/430-432.

reče nam: 'Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: *'Licemjer s ikindija-namazom čeka zalazak sunca, pa kada ono bude između dva šejtanska roga, ustane i nabrzinu klanja četiri rekata, a Allaha u njima skoro da i ne spomene.'*'"[29]

Ebul-Mulejh rekao je: "Bili smo s Burejdom u jednoj bici i za vrijeme oblačnog dana on nam je naredio: 'Ikindija-namaz klanjajte u prvom vremenu! Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Ko ostavi ikindija-namaz, propala su mu njegova djela.'*'"[30]

Ibn Omer, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi upozorenja: *'Koga prođe ikindija-namaz kao da su mu porodica i imetak uništeni.'*[31]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, u velikoj je opasnosti onaj koga prođe ikindija-namaz, takav je sličan onome ko je ostao bez porodice i imetka, a ko taj namaz izostavi namjerno, kako stoji u verziji koju je prenio Ma'mer, njegova djela i nagrada propali su.

Drugo, u hadisu nije dokaz da je onaj ko izostavi namaz iz lijenosti – nevjernik. Da je to tako, ikindija-namaz ne bi bila izdvojena iz ostalih namaza i posebno spomenuta. (Umjesno je ponoviti konstataciju da je onaj ko izostavlja namaz iz lijenosti, čak ga i ne poricao, u velikoj opasnosti.)

81. poglavlje

Zabranjeno je obavljanje namaza u određenim vremenima

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Safvan b. el-Muattil upitao je Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: 'Allahov Poslaniče, upitat ću te o nečemu što ti znaš, a ja ne znam.' *'A šta je to?'*, upita Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem. Safvan upita: 'Da li u toku dana i noći postoji vrijeme kada ne treba klanjati?' Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: *'Da, postoji; nakon sabah-namaza nemoj klanjati sve dok sunce ne izađe – a ono izlazi između dva šejtanova roga – od tada pa do pred podne možeš klanjati, tada je namaz primljen, tada klanjaju dobri, a pred podne vrijeme je kada se raspaljuje Džehennem i otvaraju njegova vrata; nakon što sunce pređe zenit i krene prema desnoj strani, možeš klanjati, i tada je namaz primljen i*

[29] Muslim (622).
[30] El-Buhari (553).
[31] El-Buhari (552) i Muslim (626).

tada mu prisustvuju meleki, ali kada klanjaš ikinidija-namaz sustegni se od namaza, sve dok ne zađe sunce."[32]

Ukba b. Amir, radijallahu anhu, rekao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio nam je da u tri vremena klanjamo i zakopavamo mrtve: dok sunce ne izađe i ne odskoči, kada je tačno u zenitu, dok ne pređe zenit, i kada počne zalaziti, dok ne zađe."[33]

Ibn Abbas, radijallahu anhu, govorio je: "Kod mene su posvjedočili ljudi kojima je Allah zadovoljan, a od njih mi je najdraži Omer, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio obavljanje namaza nakon sabaha, sve dok sunce ne izađe, i nakon ikindija-namaza, sve dok sunce ne zađe."[34]

Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, rekao je: "Čuo sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: *'Nakon sabah-namaza zabranjeno je klanjati, sve dok sunce ne odskoči, i zabranjeno je klanjati nakon ikindija-namaza, sve dok sunce ne zađe.*'"[35]

Amr b. Abesa, radijallahu anhu, prenio je dug hadis u kojem, između ostalog, stoji: "Rekao sam: Vjerovjesniče, izvijesti me o onome čemu te Allah poučio, a što ja ne znam; izvijesti me o vremenima u kojima je zabranjeno klanjati. On reče: *'Nakon što klanjaš sabah-namaz, sustegni se od namaza, sve dok sunce ne izađe i ne odskoči, ono izlazi između dva šejtanova roga, i tada mu nevjernici padaju ničice, od tada možeš klanjati, tada namazu prisustvuju meleki i tada klanjaju dobri, sve dok sunce ne bude na zenitu, i tada se raspaljuje Džehennem, a nakon što sunce pređe zenit, opet možeš klanjati, tada namazu prisustvuju meleki i tada klanjaju dobri; nakon što klanjaš ikindija-namaz, sustegni se od namaza, sve dok sunce ne zađe, a ono zalazi također između dva šejtanova roga, i tada mu nevjernici padaju ničice.*'"[36]

Ebu Basra el-Giffari, radijallahu anhu, rekao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nam je ikindija-namaz u Muhammesu, a zatim rekao: *'Zaista je ovaj namaz bio propisan onima prije vas, pa su ga zanemarili, pa ko ga od vas bude redovno obavljao imat će dvostruku nagradu, i nakon ovog namaza zabranjeno je klanjati sve dok se ne pojavi zvijezda.*'"[37]

Ibn Omer, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Kada se pojavi okrajak sunca, sustegnite se od namaza, sve dok sunce ne odskoči, a kada počne zalaziti, sustegnite se od namaza, sve dok ne zađe.*'[38]

---

[32] **Hadis je autentičan na osnovu mnoštva lanaca prenosilaca.** Zabilježili su ga: Ibn Madža (1252), Ibn Hibban (1452) i El-Bejheki, 2/455, preko Ibn Ebu Fudejka, on od Ed-Dahhaka b. Osmana, on od El-Makberija, a ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

[33] Muslim (831).

[34] El-Buhari (581) i Muslim (826).

[35] El-Buhari (586) i Muslim (827).

[36] Muslim (823).

[37] Muslim (830).

[38] El-Buhari (583) i Muslim (829).

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, iz gore navedenih hadisa jasno se vidi da postoji pet vremena u kojima ne treba klanjati: prilikom izlaska i zalaska sunca, nakon sabahskog i ikindijskog namaza, te kada je sunce na polovini neba.

Drugo, međutim, zabranu obavljanja namaza nakon sabahskog i ikindija-namaza pobliže određuju sljedeća dva hadisa: prvo, Alija, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio obavljanje namaza nakon ikindija-namaza, ali onda kada sunce pođe prema zapadu[39]; i, drugo, Enes, radijallahu anhu, prenio je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Nemojte klanjati prilikom izlaska i zalaska sunca jer ono izlazi i zalazi između dva šejtanova roga, ali klanjajte mimo tog vremena onoliko koliko želite.'*[40]

Mnogi su pravnici općenito zabranili obavljanje namaza nakon sabahskog i ikindija-namaza pozivajući se na općenite hadise u tome smislu. Međutim, vidjeli smo da su značenje tih hadisa pobliže odredila navedena dva predanja (Alijino i Enesovo, radijallahu anhum), i da se zabrana odnosi samo na vrijeme kada sunce izlazi, odnosno kada zalazi.

Ibn Hadžer zapisao je da Ebul-Feth prenosi od nekolicine prvih učenjaka da su rekli sljedeće: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, govoreći da se ne klanja nakon sabaha i ikindije, mislio je na dobrovoljni namaz, i zabrana namaza u ta dva vremena nije na stupnju zabrane za vrijeme izlaska, odnosno zalaska sunca. Tome u prilog ide sljedeći hadis koji su s dobrim lancem prenosilaca zabilježili Ebu Davud i En-Nesai: *'Nemojte klanjati nakon sabahskog i ikindija-namaza, osim ako je sunce jako žute boje'*, po drugoj verziji: *'...osim ako je sunce visoko'*, a to nas upućuje da Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, riječ *nakon* nije općenitog karaktera već označava neodređeno vrijeme prilikom izlaska, odnosno zalaska sunca, a Allah, dželle šanuhu, nabolje zna."[41]

---

[39] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (274), En-Nesai, 1/280, Ahmed, 1/129 i 141, Ibn Huzejma (1284 i 1285), Ibnul-Džarud (281), Et-Tajalisi (108), Ibn Hibban (1547 i 1562), El-Bejheki, 2/459, Ebu Ja'la (411 i 581), Ibn Ebu Šejba, 2/348-349, i imam Et-Tahavi, u djelu *Šerhu muškilil-asar* (5268 i 5272), preko Vehba, on od El-Edždea, a ovaj od Alije, radijallahu anhu. Rekao sam: ovaj je lanac prenosilaca vjerodostojan. Autentičnim ga je okarakterizirao Ibn Hazm u djelu *El-Muhalla*, 2/271, hafiz El-Iraki u djelu *Tarhut-tesrib*, 2/187, a Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 2/61 i 63, hadis je okarakterizirao autentičnim, a za lanac prenosilaca rekao da je vjerodostojan. U to da je ovaj hadis autentičan, nema sumnje, pogotovo ako uzmemo u obzir da su ga s vjerodostojnim lancem prenosilaca zabilježili Ahmed, 1/130, i Ibn Huzejma (1286), preko Ishaka b. Jusufa el-Ezreka, on od Sufjana, on od Ebu Ishaka es-Sebiija (od koga je Sufjan prenosio prije nego što je pomiješao hadise), on od Asima b. Damure, a ovaj od Alije, radijallahu anhu. Ovaj hadis podupire i Bilalova, radijallahu anhu, izjava: "Namaz je zabranjeno klanjati samo prilikom zalaska sunca." A nju su s vjerodostojnim lancem prenosilaca zabilježili: Et-Tajalisi (1117), Ahmed, 6/12, Ibn Hazm, 3/4, i neki drugi muhadisi.

[40] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga Ebu Ja'la (4216) i El-Bezzar (613 – *Kešful-estar*). Ovaj je lanac prenosilaca dobar, tim prije što su svi njegovi prenosioci pouzdani, a Usama b. Zejd el-Lejsi saduk je.

[41] Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 2/61-62.

Rekao sam: ovi se argumenti moraju prihvatiti kada je riječ o ovome pitanju u vezi s kojim učenjaci imaju oprečna mišljenja. Čovjeka koga je Svevišnji Allah usrećio jekinom, sigurnim saznanjem i obasuo blagodati slijeđenja Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, ne treba obmanuti prizivanje konsenzusa i mnoštva, posebno kada je riječ o mišljenju koje se suprotstavlja jasnom autentičnom hadisu.

Treće, da ovo pitanje čitaocima ne bi ostalo nejasno, smatram za shodnim da upozorim na zamjerku imama El-Bejkehija, 2/495, koju je uputio na račun Alijinog, radijallahu anhu, hadisa.

On je rekao: "Alijin hadis zabilježio je Ebu Davud es-Sidžistani, nisu ga zabilježili El-Buhari i Muslim, a Vehb b. el-Eddžea ne odgovara njihovim kriterijima..."

Odgovor glasi: da hadis bude autentičan nije uvjet da ga zabilježe El-Buhari i Muslim. A kad je riječ o Vehbu, on je poznati pouzdani tabiin, to je o njemu rekao Ibn Hazm u djelu *El-Muhalla*, 3/31, i općepoznato je to da hadis može biti autentičan, a da ne ispunjava kriterije El-Buharija i Muslima, te koliko je hadisa koje su njih dvojica prihvatali kao autentične ali ih nisu zabilježili u svojim zbirkama!

Sljedeća njegova primjedba glasi: "Alijin hadis – jedan je, a hadisi koji zabranjuju namaz od ikindije do zalaska sunca brojni su, i preče je da se preferiraju nad Alijinim predanjem."

Odgovor: prvo, i jedni i drugi hadisi autentični su, i među njima nema oprečnosti zbog koje bismo morali preferirati one hadise koje prenosi veći broj ashaba; svi hadisi u kojima Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjuje obavljanje namaza nakon ikindije općeniti su, a Alijin, radijallahu anhu, hadis poseban je, i on ih određuje; drugo, Alijino predanje nije u suprotnosti sa spomenutim hadisima, naprotiv u njemu je informacija više od pouzdanog prenosioca (a onaj ko ima informaciju praktično ima dokaz protiv onoga ko je nema), i ona se mora prihvatiti, odnosno nije je dopušteno zanemariti; i, treće, Alijin, radijallahu anhu, hadis nije jedan, već postoje još dva hadisa: Enesov i Bilalov, koji imaju isto značenje.

Sljedeća njegova primjedba: "Od Alije, radijallahu anhu, preneseno je predanje koje se suprotstavlja ovome, ali i jedno koje se s njim podudara. Naime, predanje[42] koje mu se suprotstavlja jeste sljedeće: 'Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je dva rekata nakon svakog propisanog namaza, osim sabahskog i ikindija-namaza.' A predanje[43] koje se s njim podudara jeste izjava Asima b. Damure: 'Bili smo s Alijom, radijallahu anhu, na putu, i, nakon što smo s njim klanjali ikindija-namaz, vidio sam da je ušao u svoj šator i klanjao još dva rekata.' Imam Šafi naveo je ova tri predanja od Alije, radijallahu anhu, i zaključio: 'Ova su predanja oprečna.' Zato nam je dužnost slijediti predanja u pogledu kojih nema podvajanja, i ona se odnose na namaze bez povoda,

---

[42] Uz predanje naveo je i lanac prenosilaca do Alije, radijallahu anhu.
[43] A ovdje je naveo lanac prenosilaca do Asima b. Damure.

odnosno namazi s povodom izuzimaju se iz zabrane, na osnovu Ummu Seleminog, radijallahu anha, predanja ali i nekih drugih, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna."

Odgovor: predanje zabilježeno preko Sufjana, koji je izjavio da ga je obavijestio Ebu Ishak, prenoseći od Asima b. Damure, koji prenosi da je Alija, radijallahu anhu, rekao: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je dva rekata nakon svakog propisanog namaza, osim sabahskog i ikindija-namaza" uopće se ne suprotstavlja drugom Alijinom hadisu: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je obavljanje namaza nakon ikindija-namaza, ali onda kada sunce pođe prema zapadu", iz sljedećih razloga: prvo, jedan hadis ukazuje da je dopušteno klanjati sve dok sunce ne počne zalaziti, a drugi negira da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nakon ikindija-namaza; drugo, ne mora značiti da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, uradio sve što je legitimno u Šerijatu, i to se jasno vidi; i, treće, Alija, radijallahu anhu, prenio je šta je čuo od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i tome njegovom predanju u prilog ide izjava majki pravovjernih: Aiše i Ummu Seleme u kojoj stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nakon ikindija-namaza naklanjao dva potonja rekata podnevskog sunneta. Aiša, radijallahu anha, još je izjavila: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon toga nije propustio podnevske sunnete." Dakle, prethodna su predanja istovjetna, nisu oprečna, hvala Allahu.

El-Bejhekijeve riječi: "A predanje koje se s njim podudara..." (navodeći sljedeći lanac: Šu'ba – Ebu Ishak), "jeste izjava Asima b. Damure: 'Bili smo s Alijom, radijallahu anhu, na putu, a nakon što smo s njim klanjali ikindija-namaz, vidio sam da je ušao u svoj šator i klanjao još dva rekata'" – neosnovane su. Naime, ovdje se Alijin postupak podudara s predanjem, i zato Šafijevo rješenje da su ova predanja oprečna (koje je prenio El-Bejheki) nije tačno, a iznad svakog znalca ima znaniji.

Na njegove riječi: "Zato nam je dužnost slijediti predanja u pogledu kojih nema podvajanja, i ona se odnose na namaze bez povoda" možemo odgovoriti: to je netačno, tim prije što neki učenjaci drže da je pokuđeno klanjati dobrovoljne namaze nakon ikindija-namaza, bilo s povodom ili bez povoda, a hanefijski autoriteti rekli su: "Od tada pa do zalaska sunca nije dopušteno klanjati ni obavezni ni dobrovoljni namaz, osim ikindija-namaza, onome ko je nije klanjao."

Nakon toga, imam je El-Bejheki rekao: "...odnosno namazi s povodom izuzimaju se iz zabrane, na osnovu Ummu Seleminog, radijallahu anha, ali i drugih predanja", isključujući iz zabrane namaze s povodom (što se glede pitanja mora kazati), ali je preče ograničiti hadise koji zabranjuju namaz u tim vremenima na izlazak i zalazak sunca, jer o tome govore jasni hadisi, za razliku od El-Bejhekijevog rješenja, gdje se pozvao na druge dokaze koji ne spominju izlazak i zalazak sunca, koji nisu protivrječni Alijinom, Enesovom i Bilalovom, radijallahu anhum, predanju.

Četvrto, na predanje u kojem stoji da je Omer, radijallahu anhu, zabranio Aliji klanjati nakon ikindija-namaza rekavši mu da zna značenje Resulullahove,

sallallahu alejhi ve sellem, zabrane u tome smislu – odgovorio je imam Et-Tahavi: "U predanju stoji da je Omer, radijallahu anhu, zabranio Aliji klanjati nakon ikindija-namaza, i iz njega se razumije da je Alija, radijallahu anhu, znao za zabranu, a to mu je Omer zabranio znajući da i on zna za hadis s tim u vezi, zbog čega ga Alija nije osudio. Na pitanje: "Da li se ovo predanje suprotstavlja predanju koje je od Alije, radijallahu anhu, prenio Vehb b. el-Edždea", uz Allahovu pomoć možemo odgovoriti: po nama, između Vehbovog i Ibn Derradžovog predanja nema oprečnosti. Naime, postoji mogućnost da je Alija, radijallahu anhu, klanjao kada je sunce, po njemu, bilo dovoljno visoko da je dopušteno klanjati, a po Omeru, radijallahu anhu, nije, pa su se razišli o tome koja je visina sunca ustvari mjerodavna kada je riječ o namazu, a što je vrlo relativna i proizvoljna stvar, a nisu se razišli zato što je Alija, radijallahu anhu, pamtio neke hadise a Omer nije."[44]

Peto, od Aiše, radijallahu anha, preneseno je predanje koje se podudara s Alijinom, radijallahu anhu, izjavom da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio obavljanje namaza nakon ikindija-namaza, ali onda kada sunce pođe prema zapadu. Naime, El-Mikdam b. Šurejh prenosi da je njegov otac Šurejh rekao: "Upitao sam Aišu kako je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, postupao kada je riječ o namazu?", (misleći na klanjanje nakon podnevskog i ikindija-namaza), na šta je odgovorila: "Klanjao je podne pa dva rekata, a također bi klanjao dva rekata nakon ikindija-namaza." Šurejh upita: "Kako to, ja sam vidio da Omer udara jednog čovjeka jer je klanjao nakon ikindije!" Ona mu na to odgovori: "U tome je vremenu klanjao i Omer, i zna da je i Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao, ali toga je čovjeka udario jer ste vi, stanovnici Jemena, neuki, klanjate od podne do ikindije, pa od ikindije do akšam-namaza, i bio je u pravu."[45]

Dakle, na osnovu prethodnog objašnjenja zaključujemo da je zapravo zabranjeno namjerno klanjati prilikom izlaska, odnosno zalaska sunca, što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jasno rekao: *"Neka niko od vas ne prati izlazak i zalazak sunca i tada klanja."*[46] Također je rekao: *"Nemojte pratiti izlazak i zalazak sunca i tada klanjati."*[47]

Šesto, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kao uzrok zabrane obavljanja namaza prilikom izlaska i zalaska sunca naveo je to što ono izlazi i zalazi između dva šejtanova roga, kada mu nevjernici padaju ničice, a kada je riječ o obavljanju namaza pred podne-namaz, naveo je razlog to što se tada raspaljuje Džehennem i otvaraju njegova vrata. Ibn Hadžer pogriješio je kada je u djelu

---

[44] Ahmed b. Muhammed et-Tahavi, *Šerhu muškilil-asar*, 13/290.

[45] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ahmed, 6/254, i Et-Tahavi u djelu *Šerhu muškilil-asar* (5283), i ovo je njegova verzija. A kometirajući hadis, imam Et-Tahavi u istom djelu, 13/296, zapisao je sljedeće: "Iz hadisa se vidi da je Aiša, radijallahu anha, možda pamtila hadise koje je u tome smislu pamtio i Alija, radijallahu anhu."

[46] El-Buhari (585), kao predanje Ibn Omera, radijallahu anhu.

[47] Muslim (833), kao predanje Aiše, radijallahu anha.

Fethul-Bari, 2/60, iz El-Begavijevih riječi shvatio da je uzrok zabrane obavljanja namaza u tim vremenima čisto ibadet čiji se smisao ne može dokučiti.

Rekao sam: imam El-Begavi nije rekao da je ta zabrana čisto ibadet, već je rekao da se suština Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, objašnjenja ovoga pitanja ne može dokučiti jer se radi o gajbu. Citiramo njegovu izjavu: "U predanju koje prenosi Amr b. Abesa, radijallahu anhu, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kao uzrok zabrane obavljanja namaza prilikom izlaska i zalaska sunca naveo je to što ono izlazi i zalazi između dva šejtanova roga, kada mu nevjernici padaju ničice, a kada je riječ o obavljanju namaza pred podne-namaz, naveo je razlog to što se tada raspaljuje Džehennem i otvaraju njegova vrata. Suština ovog i sličnih Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, objašnjenja ne može se dokučiti, čovjek je dužan u ovo vjerovati i prihvatati propis vezan za to; o tome je zabranjeno polemizirati."[48]

Sedmo, neki učenjaci nisu rigorozni u svojim stavovima kada je riječ o obavljanju dobrovoljnog namaza petkom u podne. Kada je o tome riječ, neki od njih povode se za slabim predanjima, između kojih je Ebu Katadino, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio obavljanje namaza u podne osim petkom, jer se petkom ne raspaljuje Džehennem.[49] Ovo je mišljenje odabrao i šejhul-islam Ibn Tejmijja, ali nije se poveo za hadisom, već za činjenicom da je poželjno klanjati dobrovoljni namaz sve dok se imam ne popne na minber. U tome je smislu Ibn Kajjim el-Dževzijja zapisao: "To je mišljenje odabrao i naš šejh Ebul-Abbas b. Tejmijja, ali se u tome smislu nije poveo za predanjem zabilježenim preko Lejsa, on od Ebul-Halila, a ovaj od Ebu Katade, već se pozvao na to da je poželjno klanjati dobrovoljni namaz sve dok se imam ne popne na minber. Naime, u hadisu koji je zabilježio imam El-Buhari stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Ko se okupa petkom, temeljito očisti, namaže svoju kosu uljem'*, ili je rekao: *'...lijepo namiriše, a zatim pođe na džuma-namaz, ne rastavljajući ljude, pa klanja koliko mogne i šuti kada imam bude govorio – bit će mu oprošteni grijesi koje je počinio između toga i drugog petka.'* Otuda su neki učenjaci iz prvih generacija, između ostalih Omer, radijallahu anhu, a u čemu ga je slijedio imam Ahmed, kazali da je klanjati zabranjeno tek kada se imam popne na minber, a da je zabranjeno razgovarati tek kada počne hutba. Drugim riječima, zabranu obavljanja namaza doveli su u vezu s penjanjem imama na minber, a ne u vezu s polovinom dana."[50]

Osmo, Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko klanja jedan rekat sabah-namaza prije nego što sunce izađe*

---

[48] El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 3/330.

[49] **Hadis je slab.** Zabilježili su ga Ebu Davud (1083) i El-Bejheki, 2/464. U lancu prenosilaca između Ebul-Halila i Ebu Katade postoji prekid, oni se nisu sreli, a Lejs b. Ebu Sulejm miješao je hadise. Nakon što je naveo predanja koja pojačavaju ovaj hadis, imam El-Bejheki rekao je: "Svi ovi lanci prenosilaca slabi su, međutim, Ibnul-Kajjim u djelu *Zadul-mead*, 1/379, i Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 2/63, ipak su zaključili da je hadis prihvatljiv na osnovu mnoštva lanaca prenosilaca kojima je prenesen."

[50] Šemsuddin b. Kajjim el-Dževzijja, *Zadul-mead*, 1/378-388.

uspio je pravovremeno klanjati sabah-namaz; ko klanja jedan rekat ikindija-namaza prije zalaska sunca uspio je pravovremeno klanjati ikindija-namaz.'[51] Kome se to desi, započeti namaz treba završiti, tim prije jer ga je započeo u njegovom vremenu. Iz navedenog hadisa vidimo da se prethodni hadisi koji zabranjuju namaz prilikom izlaska i zalaska sunca odnose na dobrovoljni namaz, ne na sabah, odnosno ikindija-namaz toga dana. A učenjaci koji tvrde da su hadisi koji zabranjuju namaz u tim vremenima derogirali ovaj i druge posebne hadise (kao navedeni Alijin, radijallahu anhu) – debelo su pogriješili. Naime, opći dokaz ne može derogirati poseban dokaz, niti generalni dokaz može derogirati ograničeni dokaz: poseban se pretpostavlja općem, a ograničeni generalnom dokazu, i nesumnjivo je preče prizivati specifikaciju, odnosno ograničenje dokaza, nego derogaciju, a Svevišnji Allah najbolje zna.

82. poglavlje

Pokuđeno je za akšam-namaz reći *el-iša* (jacija)

Abdullah b. el-Muzeni, radijallahu anhu, rekao je: "Beduini su za akšam-namaz govorili: 'Jacija', pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Nemojte dopustiti da beduini promijene ime namaza koji vi zovete akšam-namaz.'*"[52]

Propisi vezani za poglavlje

Pokuđeno je za akšam-namaz reći da je jacija, tim prije da ne dođe do zamjene s jacija-namazom.

83. poglavlje

Pokuđeno je za jacija-namaz reći *el-atema*

Abdullah b. Omer, radijallahu anhu, izjavio je: "Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: *'Nemojte dopustiti da beduini promijene ime vašeg namaza, zaista se on zove jacija-namaz, a oni ga, po tome što odlažu mužnju svojih deva, nazivaju el-atema.'*"[53]

---

[51] El-Buhari (579) i Muslim (608). U tome je smislu prenesen hadis i od Aiše, radijallahu anha.
[52] El-Buhari (563).
[53] Muslim (644).

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, pokuđeno je jacija-namaz nazivati imenom *el-atema*, čuvajući se poistovjećivanja ibadeta s praksom pagana koji su odgađali mužu deva do kasno u noć (to se na arapskom jeziku naziva el-atema, op. prev.). Zbog toga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio oponašanje beduina i pozvao na upotrebljavanje izraza koji on upotrebljava.

Drugo, ispravno je ovaj namaz nazivati *salatul-iša*, jer to je u skladu s Kur'anom, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, većinom ga je nazivao tim imenom. Imam El-Buhari u hadiskoj zbirci *Es-Sahih*, 2/44, naslovio je poglavlje: *Kada je riječ o upotrebljavanju izraza el-atema, neki ljudi drže da tu postoji širina, a bolje je reći salatul-iša, na osnovu Allahovih riječi: '...i poslije obavljanja noćne molitve...' (En-Nur, 58).*

Treće, u nekim hadisima jacija-namaz ipak je nazvan imenom *el-atema*. Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: '*Kada bi ljudi znali kakva je vrijednost ezana i prvog safa, i kada se ne bi mogli dogovoriti ko će u njega stati, nego bacanjem kocke, bacali bi kocku; kada bi znali kakva je vrijednost u prvom namaskom vremenu, natjecali bi se; kada bi znali kakva je vrijednost u el-atemi i sabah-namazu, dolazili bi da obave ta dva namaza, pa makar puzući.*'[54] A islamski su učenjaci hadis protumačili na dva načina: prvo, imam En-Nevevi rekao je: "U ovome je hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jacija-namaz nazvao riječima *el-atema*, i hadis možemo shvatiti dvojako: ili je to učinio da pokaže kako je to dopušteno (tj. da zabrana iziskuje pokuđenost), ili da je to učinio radi koristi, odnosno sprečavanja štete. Naime, Arapi su izraz *el-iša* koristili za akšam-namaz, i da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: '*...kada bi znali kakva je vrijednost u el-išau i sabah-namazu...*', značenje ne bi bilo ispravno i ne bi postigao ono što je ustvari htio reći, zbog čega je i upotrijebio izraz *el-atema* (a ashabi su dobro znali na šta misli). A pravilo da se čini manja šteta u cilju izbjegavanja veće zasnovano je na očitim dokazima. Ovo tumačenje hadisa očitije je."[55] Ali hafiz Ibn Hadžer zamjerio je imamu En-Neveviju na tim riječima: "Ovo je tumačenje pogrešno, tim prije što u drugoj verziji stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jasno rekao: '*Kada bi ljudi znali kakva je vrijednost u sabah i jacija-namazu...*' Kada je riječ o upotrebljavanju izraza *el-atema* i *el-iša*, očito je da je posrijedi raznolika upotreba toga izraza od prenosilaca"[56]; i, drugo, nakon što je naveo mišljenje nekih učenjaka koji kažu da je posrijedi derogacija, Ibn Hadžer nadovezao se rekavši sljedeće: "...a neki su učenjaci kazali da je posrijedi derogacija, dokazujući to da je 58. ajet iz sure En-Nur objavljen prije izricanja hadisa. Oba su mišljenja diskutabilna jer kada je riječ o derogaciji, mora se tačno poznavati vrijeme objave ajeta, odnosno izricanja hadisa. Nije nemoguće da je za jacija-namaz bilo dopušteno upotrebljavati izraz

---

[54] El-Buhari (615) i Muslim (347).
[55] Jahja b. Šeref en-Nevevi, *El-Minhadž*, 4/158.
[56] Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 2/46.

el-atema, ali kada se taj izraz počeo mnogo koristiti, spriječeni su u tome kako paganski običaj ne bi postao obilježje islama. Dokaz da ovaj izraz nije zabranjeno upotrebljavati jeste to što su ga upotrebljavali ashabi koji su znali za zabranu: Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upotrijebio ga je, po Ebu Hurejrinom, radijallahu anhu, predanju, da ne dođe do nedvosmislenosti kada je riječ o akšamskom i jacija-namazu."[57]

Rekao sam: ispravno je, a Svevišnji Allah najbolje zna, da je taj izraz zabranjeno upotrebljavati da ne bi beduini nametnuli izraz koji se jasno suprotstavlja 58. ajetu sure En-Nur, a kada se radi o upotrebljavanju izraza radi izbjegavanja dvosmislenosti i nejasnoće, tada nema smetnje.

84. poglavlje

Pokuđeno je spavanje prije jacija-namaza

Ebu Berza, radijallahu anhu, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prezirao spavanje prije jacija-namaza, a razgovaranje nakon tog namaza.[58]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, većina hadisa ukazuje na to da je spavanje prije jacija-namaza pokuđeno. U tome je smislu Et-Tirmizi, 1/314, izjavio: "Većina učenjaka drži da je spavanje prije jacija-namaza pokuđeno, kao i razgovaranje nakon nje. Neki su to ipak dopustili. Naime, Abdullah b. el-Mubarek rekao je: 'Većina hadisa ukazuje na to da je to pokuđeno; neki su učenjaci dopustili spavanje prije jacija-namaza u ramazanu.'"

Drugo, Ibn Hadžer rekao je: "Oni koji su to dopustili oslanjaju se na većinu verzija s tim u vezi, ali to su uvjetovali postojanjem onoga ko će ga probuditi na namaz, odnosno to su dopustili onome ko obično ne prespava namasko vrijeme. Otuda je dobro što smo kazali da je uzrok zabrane bojazan od propuštanja namaza."[59]

---

[57] Ibid, 2/46-47.
[58] El-Buhari (568) i Muslim (647).
[59] Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 2/49.

85. poglavlje

Pokuđeno je sijeljenje nakon jacija-namaza

Ebu Berza, radijallahu anhu, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prezirao spavanje prije, a razgovaranje poslije jacija-namaza.[60]

Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, izjavio je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prezirao je da sijelimo poslije jacija-namaza."[61]

Ovaj je isti ashab prenio sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Nema bdijenja osim za dvije kategorije ljudi: za onoga ko klanja i za putnika.'*[62]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, imam Et-Tirmizi zapisao je: "Ashabi su se podvojili kada se radi o bdijenju poslije jacija-namaza: neki od njih to smatraju pokuđenim, a drugi drže da to nije pokuđeno ako je riječ o stjecanju znanja, odnosno o svim drugim potrebama, a većina hadisa to dopušta."[63]

Drugo, bdijenje je pokuđeno zato što to većinom uzrokuje da čovjek ne klanja noćni namaz i da prespava sabah-namaz.

Treće, kada je riječ o bdijenju po noći, misli se na činjenje dopuštenog, tim prije što se za haram, zabranjeno, ne može reći da je pokuđeno poslije jacije, niti bilo kada: haram je zabranjeno činiti u svakom vremenu.

Četvrto, ovdje pokuđenost nema općenit karakter jer se neke stvari izuzimaju na osnovu jasnih autentičnih hadisa: prvo, namaz i putovanje, i dokaz za to jeste gore navedena Ibn Mesudova, radijallahu anhu, izjava; drugo, stjecanje znanja i činjenje dobra, i za ovo je dokaz Enesovo, radijallahu anhu, predanje: "Jedne smo noći čekali da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izađe pred nas, pa kada je bila ponoć, on je izašao, klanjao nam, a potom rekao: *'Ljudi su klanjali i zaspali, a vi ste u namazu sve dok čekate drugi namaz.'*" Hasan el-Basri govorio je: "Ljudi će biti u dobru dok dobro budu čekali."[64] A na osnovu toga imam El-Buhari u svome *Es-Sahihu* naslovio je poglavlje: *Bdijenje nakon jacija-*

---

[60] O izvorima hadisa bilo je govora u prethodnom poglavlju.

[61] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: Ibn Madža (703), Ahmed, 1/389 i 410, Ibn Ebu Šejba, 2/279, Ibn Huzejma (1340), Ibn Hibban (2031) i El-Bejheki, 1/452, preko više puteva koji sežu do Ataa b. es-Saiba, on od Šekika, a ovaj od Abdullaha b. Mesuda, radijallahu anhu. Rekao sam: ovaj je lanac prenosilaca slab jer Ata b. es-Saib miješao je hadise, ali ovu Ibn Mesudovu, radijallahu anhu, izjavu podupire Ebu Berzino, radijallahu anhu, predanje.

[62] **Hadis je autentičan na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: Ahmed, 1/379, 412, 444 i 463, Abdurrezzak (2130), Et-Tajalisi (294), Hatib el-Bagdadi, 14/286, El-Bejheki, 1/452, Ebu Ja'la (5378) i Ibn Nasr, u djelu *Kijamul-lejl*, str. 45, preko Hajseme. Hadis podupire Aišino, radijallahu anha, predanje u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nema bdijenja osim za tri kategorije ljudi: za onoga ko klanja, za putnika i za mladoženju."*

[63] Muhammed b. Sevra et-Tirmizi, *Es-Sunen*, 1/318.

[64] El-Buhari (600).

namaza zbog stjecanja znanja i činjenja dobra; treće, gosti i porodica, a imam El-Buhari u tome se smislu pozvao na Ebu Bekrovo, radijallahu anhu, bdijenje s gostima i svojom porodicom, a u to ulazi razgovor, milovanje porodice i savjetovanje; i, četvrto, obavljanje potreba drugim muslimanima, a za to je dokaz Omerovo, radijallahu anhu, predanje: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, znao je kod Ebu Bekra presjedjeti cijelu noć kada je riječ o potrebi muslimana, a jedne večeri i ja sam bdio s njima."[65]

Peto, na prethodno se rješenje oslanjaju brojni islamski učenjaci. El-Begavi rekao je: "...a kada je riječ o bdijenju poslije jacija-namaza, ashabi i učenjaci nakon njih nemaju istovjetno mišljenje: neki su rekli da je to pokuđeno, pozivajući se na Ebu Berzino, radijallahu anhu, predanje. Između njih je i Seid b. el-Musejjib, koji je također prezirao spavanje prije, a bdijenje poslije jacija-namaza. On je govorio: 'Draže mi je prespavati jacija-namaz nego bespotrebno razgovarati poslije nje.' Neki su učenjaci dopustili bdijenje kada je riječ o stjecanju znanja, općim potrebama: sijeljenju s porodicom, gostima, i većina hadisa to dopušta."[66]

Komentirajući prethodno Omerovo, radijallahu anhu, predanje, imam Eš-Ševkani zapisao je sljedeće: "Ovo predanje ukazuje da je bdijenje poslije jacija-namaza dopušteno kada je riječ o vjerskoj potrebi, općoj ili posebnoj, a Ebu Berzino i Ibn Mesudovo, radijallahu anhum, i neka druga predanja govore da je bdijenje pokuđeno. To možemo usaglasiti tako što ćemo reći: hadisi koji zabranjuju bdijenje odnose se na beskoristan, a oni koji dopuštaju odnose se na koristan razgovor. Ili ćemo reći: dokaz iz kojeg se razumije da su sijeljenje i bdijenje poslije jacija-namaza pokuđeni poseban je, tim prije što je razgovaranje i bdijenje radi neke opće koristi po muslimane dopušteno. En-Nevevi tvrdi: 'Učenjaci su jednoglasni u mišljenju da je razgovaranje poslije jacija-namaza pokuđeno, osim ako se vodi koristan razgovor.' Neki su učenjaci kazali: 'Bdijenje poslije jacija-namaza pokuđeno je iz bojazni da čovjek ne zadrijema pred zoru i propusti klanjanje sabah-namaza u džematu, odnosno da ga ne klanja u njegovom pravom vremenu, odnosno pokuđeno je iz bojazni da onaj ko uobičava klanjati noću ili čitati Kur'an, odnosno iz bojazni da će čovjeka ophrvati lijenost tokom dana, zbog čega neće izvršiti obavezne i dobrovoljne ibadete."[67]

---

[65] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Et-Tirmizi (169), Ahmed, 1/25, 26 i 34, Ibn Huzejma (1341), Ibn Ebu Šejba, 2/280, Ibn Hibban (2034) i Ibn Nasr, u djelu *Kijamul-lejl*, str. 50, preko Ebu Muavije, on od El-Eameša, a on od Ibrahima b. Alkame, a ovaj od Omera, radijallahu anhu.

[66] El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 2/192.

[67] Muhammed b. Alija eš-Ševkani, *Nejlul-evtar*, 1/417.

8. EZAN

86. poglavlje

Zabranjeno je za mujezinluk uzimati plaću

Osman b. Ebul-As, radijallahu anhu, jednom je prilikom rekao: "Allahov Poslaniče, imenuj me za imama u mom narodu." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio mu je: *"Ti si njihov imam, i neka ti mjerodavno bude stanje najslabijeg od njih, izaberi mujezina koji za mujezinluk neće uzimati plaću."*[1]

Jahja el-Bekka rekao je: "Čuo sam nekog čovjeka da kaže Ibn Omeru: 'Allaha mi, volim te u ime Allaha!' Ibn Omer, radijallahu anhu, odgovori mu: 'Allaha mi, ja tebe mrzim u ime Allaha!' 'A zašto?', upita ovaj, na šta mu Ibn Omer odgovori: 'Jer pjevušiš učeći ezan i za mujezinluk uzimaš plaću.'"[2]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, mujezin svoj posao treba obavljati dobrovoljno. Muavija b. Kurra savjetovao je: "Neka ti mujezini samo čovjek koji to dobrovoljno radi."[3] A imam Šafi zapisao je sljedeće: "Drago mi je da mujezin svoj posao obavlja dobrovoljno, vladar nema pravo dati mu plaću ako može naći dobrovoljnog povjerljivog mujezina, ali mu može platiti od svoga imetka. Mislim da se u mnogoljudnom gradu može naći povjerljiv stalni dobrovoljni mujezin, u protivnom ne smeta da se mujezinu izdvoji plaća, ali isključivo iz Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, petine od ratnog plijena, ne iz drugih dijelova jer su doznačeni određenim skupinama."[4]

Drugo, zabranjeno je imenovati za mujezina čovjeka koji obavlja taj poziv radi novčane nadoknade, na osnovu jasnog Osmanovog hadisa i Ibn Omerove fetve kojoj niko od ashaba nije protivrječio, kaže Ibn Sejjidin-Nas.[5]

Treće, ne smeta ako mujezin prihvati netraženu nadoknadu. Abdullah b. Muhajriz (koga je kao jetima prihvatio Ebu Mahzura i uzdržavao dok nije porastao, pa ga je ovaj opremio u boj u Šam) rekao je: "Rekao sam Ebu Mahzuri: 'Ja odlazim u Šam, ali se bojim da će me ljudi pitati u vezi s tvojim mujezinlukom.' On reče: 'Dok smo bili mnogobošci, krenuli smo da opkolimo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na Hunejnu, pa smo ga vidjeli na putu. Tada je Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, mujezin proučio ezan za

---

[1] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (531), Et-Tirmizi (209), En-Nesai, 2/23, Ibn Madža (714), Ahmed, 4/21 i 217, El-Hakim, 1/199 i 201, El-Bejheki, 1/429, i neki drugi muhadisi, preko više puteva koji sežu do Osmana, radijallahu anhu. Autentičnim su ga okarakterizirali Et-Tirmizi, El-Hakim i Ez-Zehebi.

[2] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Abdurrezzak (1852), Ibn Ebu Šejba, 1/228, Et-Taberani, u djelu *El-Kebir*, kako stoji u djelu *Medžmeuz-zevaid*, 2/3, i neki drugi muhadisi, preko više puteva koji sežu do Jahje.

[3] Ibn Ebu Šejba, 1/228.

[4] Muhammed b. Idris eš-Šafi, *El-Umm*, 1/84.

[5] Vidjeti: *Nejlul-evtar*, 2/44, od imama Eš-Ševkanija.

namaz, a mi smo, čuvši njegov glas, ponavljali njegove riječi i ismijavali se tome. Naše je glasove čuo Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i poslao po nas. Kada su nas doveli kod njega, upitao je: *'Čiji sam povišen glas čuo?'* Moji drugovi pokazaše na mene, a ljudi povjerovaše. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, sve ih pusti, a mene zadrži, pa me lično pouči ezanu: *'Allah je najveći, Allah je najveći; svjedočim da nema istinskog božanstva osim Allaha, svjedočim da nema istinskog božanstva osim Allaha; svjedočim da je Muhammed Allahov poslanik, svjedočim da je Muhammed Allahov poslanik; dođite na namaz, dođite na namaz; dođite na spas, dođite na spas; Allah je najveći, Allah je najveći; nema istinskog božanstva osim Allaha.'* Nakon što sam završio s ezanom, pozvao me i dao mi kesu sa srebrom. Predložio sam mu: 'Allahov Poslaniče, postavi me za mujezina u Meki', na šta reče: *'Već sam te postavio.'* Otišao sam u Meku i zatekao Ittaba b. Esida, Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, povjerenika, pa sam, po Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, naređenju zajedno s njim učio ezan za namaz.""[6]

Imam Eš-Ševkani rekao je: "Ibn Hibban poveo se za hadisom rekavši da je za mujezinluk dopušteno uzimati nadoknadu. Ali imam El-Jamuri rekao je: 'Hadis se ne može uzeti kao dokaz iz dva aspekta: prvo, to se desilo neposredno nakon što je Ebu Mahzura prihvatio islam, i Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nadoknadu mu je dao kada ga je poučio ezanu, a Osman b. Ebul-As islam je prihvatio kasnije, i njegov hadis derogira ovaj; i, drugo, ovaj je hadis relativan, i najveća je mogućnost da mu je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, srebro dao da ga pridobije za islam, kao što je tada i drugima davao na ime pridobijanja za vjeru; kada je šerijatski tekst relativan, ne može se uzeti za dokaz jer je dvosmislen. I jasno se vidi da ovaj hadis ide u prilog mišljenju učenjaka koji kažu da je za mujezinluk zabranjeno uzimati plaću, ali nije zabranjeno uzeti netraženu nadoknadu, i ovo je najbolji način da se usaglase prethodna dva hadisa.'"[7]

Rekao sam: dopušteno je uzimati netraženu nadoknadu, a to je i mišljenje nekih prvih učenjaka. Preneseno je da je Ed-Dahhak prezirao uzimanje nadoknade za učenje ezana. Govorio je: "Ali ne smeta da uzme nadoknadu koju ne traži." Imam El-Evzai drži: "Uzimanje plaće za mujezinluk pokuđeno je, a nema problema kada je riječ o uzimanju netražene nadoknade."[8]

Četvrto, savremeno pitanje: o mujezinima se u ovom vremenu brinu islamske zajednice i daju im nadoknadu za poziv zbog toga što su obavezni to činiti i brinuti se o džamiji, i to je dopušteno zbog prijeke potrebe, posebno otuda što sistem u islamskim zajednicama ne prihvata dobrovoljne mujezine. Nema snage niti moći osim u Allaha!

---

[6] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: En-Nesai, 2/5-6, Ibn Madža (708), Ahmed, 3/409, El-Begavi (407), Ed-Darekutni, 1/233-234, Ibn Hibban (1680), El-Bejheki, 1/393, i neki drugi muhadisi, preko više puteva koji sežu do Abdullaha b. Muhajriza.

[7] Muhammed b. Alija eš-Ševkani, *Nejlul-evtar*, 2/44-45.

[8] El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 2/281.

87. poglavlje

Pokuđeno je na uspostavljeni namaz ići žurno

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, rekao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Kada se uspostavi namaz, nemojte žuriti, idite na njega smireni, ono što stignete, klanjajte, a ono što vas prođe, naklanjajte.'*"[9]

Ebu Katada pripovijedao je: "Kada smo jednom prilikom došli u džamiju da klanjamo, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, čuo je naše glasove i žamor, pa je upitao: 'Šta vam je?' 'Žurili smo na namaz', odgovorismo, a on reče: *'Nemojte tako činiti! Kada pođete na namaz, budite smireni, pa ono što stignete, klanjajte, a ono što vas prođe, naklanjajte.'*"[10]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, pokuđeno je žuriti na uspostavljeni namaz iz bojazni da će namaz proći. Na namaz treba ići smireno, jer onaj ko pođe na namaz praktično je njime okupiran i treba se potpuno okititi adabima odlaska u džamiju.

Drugo, žurenje uzrokuje umor i zadihanost, a to umanjuje skrušenost u namazu.

Treće, gore navedeni hadisi nisu oprečni Allahovim riječima: "O vjernici, kad se u petak na molitvu pozovete, kupoprodaju ostavite i požurite da molitvu obavite..." (El-Džumua, 9). Naime, žurenje naređeno u ajetu odnosi se na ostavljanje svih poslova i ranjenje na namaz, što se vidljivo razlikuje od žurenja koje je zabranjeno u hadisima. To što je Svevišnji Allah, nasuprot kupoprodaji, spomenuo požurivanje na molitvu ukazuje da se misli na požurivanje s pokornošću, jer pokornost Svemogućem Allahu nasuprot je stjecanju ovosvjetskih dobara. A žurenje koje je spomenuto u hadisu odnosi se na sami hod koji lišava skrušenosti; otuda je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: *"...zato na namaz ne idite žureći, već idite smireni"*, a Svevišnji Allah najbolje zna.

88. poglavlje

Pokuđeno je ustati na poziv ikameta ako imam nije prisutan

Ebu Katada, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Kada se uspostavi namaz, nemojte ustajati dok se ne pojavim."*[11]

---

[9] El-Buhari (908) i Muslim (602).
[10] El-Buhari (638) i Muslim (603), i ovo je njegova verzija.
[11] El-Buhari (637) i Muslim (604).

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, hadis jasno zabranjuje ustajanje na poziv ikameta dok se ne pojavi imam, a to se jasno zaključuje iz Muslimove verzije: *"...dok ne vidite da sam došao."*

Drugo, mujezinu je dopušteno uspostaviti namaz ako je imam u svojoj kući, pod uvjetom da čuje ikamet i da je to prethodno dopustio. Prethodni hadis na to jasno ukazuje. Ali iz sljedećeg predanja Džabira b. Semure, radijallahu anhu, to se ne zaključuje: "Bilal bi učio ezan kada bi sunce prešlo zenit, a ikamet ne bi učio dok ne bi vidio Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da je došao."[12] Ove hadise možemo usaglasiti na sljedeći način: Bilal, radijallahu anhu, pratio bi Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, ulazak u džamiju, i učio bi ikamet prije nego što bi ga vidjeli drugi muslimani, a kada bi ga oni vidjeli, ustali bi, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

Treće, kada je riječ o Ebu Hurejrinom, radijallahu anhu, predanju: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, jednog je dana ušao u džamiju, a namaz je bio uspostavljen i safovi poredani..."[13], hafiz Ibn Hadžer lijepo je usaglasio naoko oprečna predanja rekavši: "Ebu Hurejrino i Ebu Katadino, radijallahu anhum, predanje možemo usaglasiti tako što ćemo reći: ovo je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, uradio da ukaže da to nije zabranjeno, a sam postupak ashaba prenesen u Ebu Hurejrinom, radijallahu anhu, predanju bio je povod da to Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabrani izričući hadis koji je prenio Ebu Katada, radijallahu anhu, i zato što su običavali uspostavljati namaz u određenom vremenu, čak i ako Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije bio prisutan, pa im je zabranio jer se bojao da će im biti teško čekati ga ako ga nešto zadrži."[14]

89. poglavlje

Zabranjeno je obavljanje dobrovoljnog namaza kada se prouči ikamet

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Kada se uspostavi namaz, nema drugog namaza osim propisanog."*[15]

Abdullah b. Malik b. Buhajna pripovijeda: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, idući na uspostavljeni sabah-namaz, prošao je pored nekog čovjeka koji je klanjao i nešto mu rekao, ali ne znamo šta. Nakon namaza okružili smo toga čovjeka i znatiželjno pitali: 'Šta ti je rekao Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem?'

---

[12] Muslim (606).

[13] El-Buhari (639) i Muslim (185 i 605).

[14] Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 2/120.

[15] Muslim (710).

On odgovori: 'Rekao mi je: *'Samo što nije nastupilo vrijeme kada ćete sabah-namaz klanjati četiri rekata!*'"[16]

Abdullah b. Sirdžis rekao je: "Neki je čovjek ušao u džamiju, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, predvodio je sabah-namaz, pa je klanjao dva rekata po strani te pristao za Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem. Kada je završio namaz, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upitao ga je: *'O ti i ti, koji od dva namaza uzimaš u obzir, taj što si ga sam klanjao, ili ovaj što si s nama klanjao?!*'"[17]

Ibn Abbas, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Uspostavljen je sabah-namaz, a ja sam ustao da klanjam dva rekata pa me Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo za ruku i rekao: *'Zar ćeš sabah-namaz klanjati četiri rekata!*'"[18]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zabranjeno je otpočinjati dobrovoljni namaz kada mujezin počne učiti ikamet, svejedno klanjao redovni sunnet ili bilo koji drugi dobrovoljni namaz. Dokaz je za to sljedeća verzija gore navedenog hadisa: *'Kada mujezin počne učiti ikamet, nema namaza osim propisanog.'*[19]

Drugo, šta će učiniti čovjek koji već klanja dobrovoljni namaz a mujezin uči ikamet – na ovo učenjaci ne gledaju istovjetno. O tome pitanju postoje sljedeća mišljenja: prvo, nije mu pokuđeno klanjati ako je na posljednjem rekatu, ako se ne boji da će ga ko pogrešno razumjeti i ako zna da će stići na prvi rekat za imamom; drugo, zabrana se odnosi na ljude koji se nalaze u džamiji, a ne na one izvan nje; treće, završit će namaz, jer se zabrana odnosi na otpočinjanje namaza kada je proučen ikamet, i na osnovu Allahovih riječi: "...i ne poništavajte djela svoja!" (Muhammed, 33); i, četvrto, kada se namaz uspostavi, beskompromisno će prekinuti dobrovoljni namaz.

Smatram da je posljednje mišljenje prioritetnije iz sljedećih razloga: prilikom razilaženja vraćamo se hadisu, a prekidanje dobrovoljnog namaza, kada se prouči ikamet, bliže je hadisu; mujezin u ikametu poziva: "Dođite na uspostavljeni namaz!", a najbolji čovjek jeste onaj koji se odazove pozivu ne posvećujući se ničemu drugom; načelno pravilo vezano za namaz u džematu jeste da se u namaz stupa neposredno nakon imama, i otuda je preče paziti na ono što upotpunjuje farz-namaz nego klanjati dobrovoljni namaz.

Za ovo sam se mišljenje opredijelio i zbog toga što postoje hadisi iz kojih se jasno zaključuje da je propuštene sunnete dopušteno naklanjati nakon farza.

---

[16] El-Buhari (663) i Muslim (711), i ovo je njegova verzija.

[17] Muslim (712).

[18] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ahmed, 1/238, Ibn Huzejma (1124), El-Hakim, 1/307, El-Bejheki 2/482, Ibn Hibban (2469) i neki drugi muhadisi, preko Ebu Amira el-Hazzaza od Ibn Ebu Mulejke, a ovaj od Ibn Abbasa, radijallahu anhu. Hadis je prenesen i s drugim lancem prenosilaca, a zabilježio ga je imam El-Bezzar (518).

[19] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ibn Hibban (2190) i Ebu Avvana, 2/33 i 34, preko Zijada b. Abdullaha el-Bekkaa, on od Muhammeda b. Džuhade, on od Amra b. Dinara, on od Ataa b. Jesara, a ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

Naime, Kajs b. Amr rekao je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio je nekog čovjeka da nakon sabahskog farza klanja, pa mu je rekao: *'Sabah-namaz ima dva rekata!'* 'Sabahski sunnet nisam stigao klanjati prije farza, pa sam ih evo sada klanjao', objasni čovjek, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ništa ne reče."[20]

Treće, neki učenjaci drže da se iz gore navedenih hadisa zaključuje da je klanjanje dobrovoljnog namaza, kada se prouči ikamet, pokuđeno. To dokazuju time što u prethodnom predanju Abdullaha b. Malika b. Buhajne Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, čovjeku koji je klanjao nije naredio da prekine namaz. Međutim, tim se predanjem ne može to dokazivati, jer u jednoj verziji Ibn Abbas, radijallahu anhu, izjavio je: "Proučen je ikamet, a ja sam klanjao, pa me Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, povukao i upitao: *'Zar ćeš sabah-namaz klanjati četiri rekata!'*" Kada se ovome dodaju navedeni hadisi, vidi se da je klanjanje dobrovoljnog namaza, kada se prouči ikamet, zabranjeno, i tada je ispravno klanjati samo uspostavljeni farz-namaz, a Svemogući Allah najbolje zna.

90. poglavlje

Pokuđeno je obavljanje namaza u prisustvu jela

Enes b. Malik, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ako se postavi večera i uspostavi akšam-namaz, prvo večerajte."*[21]

Ibn Omer, radijallahu anhu, govorio je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Kada se pred nekoga postavi jelo pa se tada uspostavi namaz, neka prvo jede, i neka ne žuri, neka polahko završi.'*"[22]

Ibn Omer, radijallahu anhu, u ovom slučaju prvo bi objedovao, i ne bi išao na namaz dok ne bi završio, iako bi čuo imamovo učenje.

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, gore navedeni hadisi odnose se na akšam-namaz, tim prije što je to jasno rečeno u jednoj verziji Enesovog, radijallahu anhu, predanja, a nju je zabilježio imam Muslim: *'Kada dođe vrijeme večere a uspostavi se namaz, prvo večerajte, pa potom klanjajte akšam-namaz, i nemojte žuriti s objedom."* A u drugoj verziji stoji: *'Kada se uspostavi namaz, a čovjek je postio taj dan, neka večera prije nego što klanja akšam-namaz, i neka ne žuri s objedom."*

---

[20] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ebu Davud (1267) i neki drugi muhadisi.

[21] El-Buhari (672) i Muslim (557).

[22] El-Buhari (673) i Muslim (559).

Međutim to ne znači da drugi namazi nemaju isti tretman, i to na osnovu sljedećeg: izjednačavanje drugih namaza s akšam-namazom podudara se sa značenjem i riječima Aišinog, radijallahu anha, predanja u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Nema namaza kada je postavljeno jelo ni kada se čovjek opire fiziološkoj potrebi'*[23]; gladan čovjek može željeti hranu više nego onaj koji je postio; hadis je općenit budući da je povod zabrane obavljanja namaza pored postavljene hrane negativan utjecaj na skrušenost. Zbog toga je Ebud-Derda govorio: "Pronicljiv je čovjek koji obavi sve potrebe prije namaza, pa u namaz stupi skrušeno."[24]

Drugo, kada je riječ o propisu vezanom za obavljanje namaza kada je postavljeno jelo, on je usko vezan za povod (a povod je negativan utjecaj na skrušenost): kada povod postoji, postoji i propis; ako povod ne postoji, ne postoji ni propis, naprimjer, čovjek je postio, ali nije gladan, i njemu nije pokuđeno klanjati, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

Treće, pozivajući se na navedene hadise, neki učenjaci tvrde da se namasko vrijeme produžuje u slučaju da jelo bude postavljeno neposredno prije završetka namaskog vremena.

Smatram da hadisi na to ne ukazuju iz sljedećih aspekata: prvo, kada se radi dva zla, čovjek se mora ograničiti na manje, a odsustvo skrušenosti manje je zlo od propuštanja namaza u njegovom vremenu (što je slučaj s namazom u strahu, kada se u obzir uzima isticanje namaskog vremena); i, drugo, rekavši da se ne žuri s objedom, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nije mislio na odugovlačenje objeda do isteka namaskog vremena, već je htio ukazati da je skrušenost u namazu važnija od namaza u prvom vremenu. U tome je smislu Nafia govorio: "Kada bi sunce zašlo i noć se mogla jasno razlikovati od dana, Ibn Omer nekada je nakon posta prvo objedovao dok je mujezin učio ezan, pa ikamet, on bi čuo poziv, ali bi i dalje jeo, i ne bi žurio, potom bi otišao na namaz, govoreći: 'Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Nemojte žuriti s postavljenom večerom.*'"[25]

Četvrto, neki su učenjaci navedene hadise uzeli za dokaz mišljenju da prisustvovanje zajedničkom namazu nije obavezno, jer se čovjek uglavnom zauzme jelom umjesto namazom. Ali to je dokazivanje pogrešno. Postavljena hrana, doduše, opravdava izostajanje iza zajedničkog namaza, ali ne obezvređuje njegovu obaveznost glede onoga ko je dužan klanjati u džematu, i ovo treba dobro shvatiti.

---

[23] Muslim (560).

[24] El-Buhari kao muallek-predanje (vidjeti: *Fethul-Bari*, 2/159), a sa spojenim lancem prenosilaca zabilježio ga je Ibnul-Mubarek u djelu *Ez-Zuhd* (1142). Također ga je zabilježio i Muhammed b. Nasr el-Mervezi u djelu *Tazimu-kadris-salati* (134).

[25] **Predanje je dobro.** Zabilježili su ga Abdurrezzak (2185), a s njegovim lancem prenosilaca Ahmed, 2/148; te Ibn Hibban (2067), i ovo je njegova verzija. Glavninu hadisa zabilježili su El-Buhari i Muslim.

91. poglavlje

Zabranjeno je bezrazložno napuštanje džamije nakon proučenog ezana

Ebuš-Ša'sa rekao je: "Dok smo jednom prilikom sjedjeli s Ebu Hurejrom u džamiji, mujezin je proučio ezan, pa je jedan čovjek ustao i izašao iz džamije. Ebu Hurejra pratio ga je pogledom sve dok nije izašao iz džamije, pa je rekao: 'Ovaj je čovjek nepokoran Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem.'"[26]

A imam Ahmed zabilježio je drugu, potpuniju verziju u kojoj stoji dodatak: "Zatim je Ebu Hurejra rekao: 'Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio nas je: *'Ako ste u džamiji kada se prouči ezan, nemojte iz nje izlaziti dok ne klanjate.'*'"[27]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeći Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis: *'Niko osim licemjera ne čuje ezan u mojoj džamiji pa bezrazložno izađe i više se ne vrati.'*[28]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, iz džamije je zabranjeno izaći nakon što mujezin prouči ezan, a prije obavljenog namaza.

Drugo, obavezno je voditi računa o zajedničkom namazu, jer namaz u džematu izbjegava samo očiti licemjer.

Treće, ako postoji Šerijatom opravdan razlog, dopušteno je nakon ezana izaći iz džamije, ali s namjerom povratka nakon obavljene potrebe. Imam El-Buhari u svome *Es-Sahihu* (vidjeti: *Fethul-Bari*, 2/121) u dijelu *Ezan* naslovio je poglavlje: *Da li je dopušteno razložno izaći iz džamije*, gdje je naveo Ebu Hurejrino, radijallahu anhu, predanje: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, jednog je dana ušao u džamiju, a namaz je bio uspostavljen i safovi poredani, stao je u mihrab i, samo što nije donio početni tekbir, iznenada se okrenuo i rekao: *'Ostanite na svojim mjestima!'* Mi smo sačekali neko vrijeme, i on se pojavio a s njegove kose kaplje voda: okupao se."[29]

---

[26] Muslim (655).

[27] **Predanje je dobro.** Zabilježio ga je imam Ahmed, 2/537. Ovo je predanje pored Šurejka b. Abdullaha (iz njegove generacije) prenio i El-Mesudi, što isključuje mogućnost greške.

[28] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Et-Taberani u djelu *El-Evsat* (643 – *Medžmeul-bahrejn*). Podupire ga predanje Osmana b. Affana koje je zabilježio Ibn Madža (734) s izuzetno slabim lancem prenosilaca u kojem ima čovjek po imenu Ishak b. Ebu Ferva, a od njega muhadisi nisu uzimali hadise.

[29] Muslim (605).

9. PROPISI VEZANI ZA DŽAMIJE I MJESTA NA KOJIMA JE ZABRANJENO KLANJATI

92. poglavlje

Zabranjeno je ukrašavanje džamija

Seid b. Ebu Seid, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Kada budete dekorirali džamije i ukrašavali Mushafe, bit ćete uništeni."*[1]

Ibn Abbas, radijallahu anhu, govorio je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Nije mi naređeno da dekoriram džamije.'*"[2]

Ovaj isti ashab govorio je: "Zaista ćete uljepšavati džamije kao što su židovi i kršćani uljepšavali svoje bogomolje."[3]

Omer, radijallahu anhu, naredivši izgradnju džamije, rekao je: "Izgradite je tako da ljude štiti od kiše, a klonite se uljepšavanja kako ljude ne biste odveli u smutnju."[4]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, imam El-Begavi rekao je: "Izraz *tešjid*, spomenut u hadisu, odnosi se na dizanje i širenje građevine, a isti je izraz upotrebljen u ajetu: '...pa kad bili i u visokim kulama.' (En-Nisa, 78)

Za vrijeme Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, džamija u Medini bila je izgrađena od ćerpiča, krov je bio od palminih grana, a stupovi – palmina debla. Ebu Bekr, radijallahu anhu, džamiju nije renovirao. Omer, radijallahu anhu, džamiju je renovirao, ali sve karakteristike ostale su iste. Međutim, Osman, radijallahu anhu, renovirajući je, dodao je mnoge stvari: zidove i stupove sazdao je od klesanog kamena i maltera, a krov od tikovog drveta.[5] Kažem: možda su ashabi mrzili i prezirali baš to, jer prekomjerno ukrašavanje džamije od uklesanog kamena nije dopušteno.

Ibn Abbasove, radijallahu anhu, riječi: 'Zaista ćete uljepšavati džamije kao što su židovi i kršćani uljepšavali svoje bogomolje' znače: židovi i kršćani uljepšavali su svoje bogomolje nakon što su izmijenili i iskrivili svoju vjeru, a vi

---

[1] O izvorima hadisa bilo je govora.

[2] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (448), El-Begavi (463), El-Bejheki, 2/438-439, Et-Teberani (13000-13003), Ibn Hibban (1615), preko Ebu Fezare, on od Jezida b. el-Esamma, a ovaj od Ibn Abbasa, radijallahu anhu.

[3] Predanje je zabilježeno u prethodnim izvorima. Imam El-Buhari zabilježio ga je kao muallek-predanje (vidjeti: *Fethul-Bari*, 1/539), a sa spojenim lancem prenosilaca zabilježio ga je i Ibn Ebu Šejba u djelu *El-Musannef*, 1/309, preko dva lanca prenosilaca od Jezida b. el-Esamma, a on od Ibn Abbasa. Rekao sam: očito je da ovo predanje ima status merfu-hadisa, jer se slično ne može izreći na osnovu mišljenja i logike.

[4] Predanje je zabilježio imam El-Buhari kao muallek-predanje (vidjeti: *Fethul-Bari*, 1/539). Ibn Hadžer rekao je: "Ovo je dio predanja u vezi s renoviranjem Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije."

[5] El-Buhari (446), kao predanje Ibn Omera, radijallahu anhu.

idete njihovim stopama, i na kraju ćete se prepirati zbog džamija i nadmetati u njihovoj veličini i ljepoti."[6]

Drugo, dekoriranje džamija zabranjeno je zbog sljedećih stvari: prvo, to se suprotstavlja hadisima u kojima je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da džamija bude skromna, da ne bude mnogo uljepšana, na šta jasno ukazuju sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Izgradite je od sijena i debala, neka izgleda poput Musaove kolibe, čak i to je previše"*[7]; drugo, to zaokuplja one koji klanjaju, a sve što odvraća od skrušenosti u namazu zabranjeno je činiti (o tome će biti govora u drugom poglavlju); i, treće, to vodi u drugo, veće zlo: nadmetanje u izgradnji džamija.

Treće, imam Eš-Ševkani zapisao je sljedeće: "Hadis ukazuje da je podizanje džamija novotarija. Međutim, preneseno je da je Ebu Hanifa to dopuštao, a imam Ebu Talib govorio je da je dopušteno uljepšati mihrab, dočim je El-Mensur rekao da je dopušteno uljepšati cijelu džamiju. Bedr b. el-Munir izjavio je: 'Budući da su ljudi podigli svoje kuće i uljepšali ih, priliči da se i džamije uljepšaju kako bi se sačuvala njihova svetost.' Na njegovu se izjavu može odgovoriti: ako je povod zabrane slijeđenje prvih generacija u tome i izbjegavanje razmetanja, onda je u pravu; a ako je povod bojazan od toga da to ne preokupira ljude koji klanjaju, onda nije u pravu jer povod ostaje mjerodavan.

Oni što dopuštaju dekoriranje džamija, između ostalog, pozivaju se na to da prve generacije nisu ukoravale ljude koji su tako činili, da je to lijepa novotarija i da potiče na odlazak u džamiju.

Međutim, ovo su lažni dokazi i ne uzima ih u obzir ko ima imalo uvida u Šerijat, pogotovo što su oprečni hadisima koji ukazuju da dekoriranje džamija nije bila Resulullahova, sallallahu alejhi ve sellem, praksa; što to vodi u zabranjeno nadmetanje; što je jedan od predznaka Kijametskog dana; što je praksa židova i kršćana, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, volio je da se od njih razlikuje, pozivajući na to u općim i posebnim prilikama.

Pozivanje na to da prve generacije nisu osuđivale dekoriranje džamija neispravno je, naprotiv, pored onih koji su to prešutjeli – ne iz zadovoljstva već zbog sebe – bilo je iskrenih učenjaka koji su se usprotivili i glasno upozorili na dekoriranje džamija i ostale brojne novotarije koje su činili nepravedni vladari bez konsultiranja učenih i pobožnih ljudi.

Tvrdnja da je to lijepa novotarija i da potiče odlazak u džamiju – ništavna je. Doduše, to privlači i potiče na odlazak u džamiju, ali onih ljudi koji isključivo idu da vide tu ljepotu i vještinu koja odvraća od skrušenosti. Ali to nije slučaj s ljudima koji u džamije idu radi iskrenog i skrušenog ibadeta.

Ibadet bez skrušenosti liči na tijelo bez duše. Znamo da je Resulallah, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu Džehmu vratio ukrašeni ogrtač i potrgao uljepšane zavjese.

---

[6] El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 2/349-350.

[7] **Hadis je dobar.** Vidjeti: *Silsiletul-ehadisis-sahiha* (616).

Učenjaci koji žele potvrditi novotarije koje uvode vladari često dođu u ćorsokak, pa su prinuđeni izmišljati kojekakve lažne dokaze koje ni malouman ne bi prihvatio."[8]

93. poglavlje

Strogo je zabranjeno nadmetanje u izgradnji džamija

Enes b. Malik, radijallahu anhu, rekao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je nadmetanje u izgradnji džamija."[9]

U jednoj verziji stoji: "*Sudnji dan neće nastupiti dok se ljudi ne budu nadmetali u podizanju džamija.*"[10]

U drugoj verziji stoji: "*Jedan od predznaka Sudnjeg dana jeste nadmetanje u izgradnji džamija.*"[11]

Ebu Kilaba el-Džermi pripovijedao je: "Krenuli smo s Enesom na periferiju grada i prošli pored džamije gdje nas je zatekao sabah-namaz. Enes je predložio: 'Bilo bi dobro da klanjamo u ovoj, jer neki ljudi odlaze u drugu džamiju na namaz.' Upitaše: 'U koju džamiju?' Pa neki ljudi spomenuše ime džamije u koju odlaze spomenuti ljudi. Na to je Enes rekao: 'Čuo sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: '*Doći će vrijeme kada će se ljudi nadmetati podižući džamije, ali će ih rijetko posjećivati.*'""[12]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, međusobno hvalisanje i nadmetanje u izgradnji džamija, njihovom brojnošću i ljepotom zabranjeno je, to vodi u grijeh, neprijateljstvo i rasipanje imetka.

Drugo, gore navedeni hadis jedan je od mnogih Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, očitih mudžiza. Naime, osvjedočila se Resulullahova, sallallahu alejhi ve sellem, iskrenost budući da se desilo ono što je nagovijestio.

---

[8] Muhammed b. Alija eš-Ševkani, *Nejlul-evtar*, 2/157-158.

[9] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Ibn Hibban (1613).

[10] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (449), Ibn Madža (739), Ahmed, 3/134, 145, 152, 230 i 283, Et-Taberani, u djelu *El-Kebir* (1323), također u djelu *Es-Sagir*, 2/114, Ibn Huzejma (1323), El-Begavi (464), Ed-Darimi, 1/327, i Ibn Hibban (1614), preko Hammada b. Seleme, on od Ejjuba, ovaj od Ebu Kilabe, a ovaj od Enesa, radijallahu anhu. Iz Ebu Kilabine generacije hadis je prenio i Katada, a zabilježili su ga: Ebu Davud, Et-Taberani i El-Begavi.

[11] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: En-Nesai, 2/32, El-Begavi (465) i Ibn Huzejma (322).

[12] Zabilježio ga je imam El-Buhari kao muallek-predanje (vidjeti: *Fethul-Bari*, 1/539), a sa spojenim lancem prenosilaca Ibn Huzejma (1321), i ovo je njegova verzija, Ebu Ja'la (2817) i El-Begavi (466), preko Saliha b. Rustema, on od Ebu Kilabe, a ovaj od Enesa, radijallahu anhu. Rekao sam: ovaj je lanac prenosilaca dobar, jer neki su učenjaci zamjerili pamćenju Ebu Amira Saliha b. Rustema el-Huzaija, ali ovom predanju u prilog ide prethodno.

Treće, međusobno nadmetanje i hvalisanje glede džamija vodi u natjecanje u gradnji i dekoru, a, s druge strane, u zapostavljanje ibadeta u njima: namaza i zikrullaha; većina je džamija danas, osim malo njih, zapostavljena u tom pogledu.

Četvrto, nadmetanje u izgradnji i ukrašavanju džamija vodi izgradnji velikog broja džamija u jednom mjestu, i, otuda, u razjedinjenost i podvojenost među muslimanima i kidanje čvrste veze među njima. Zli ljudi kroz određene džamije samo štetu nanose muslimanima, da Allah sačuva! I zato su prve generacije ovoga ummeta prezirale odlazak u takve džamije, smatrajući da je stara džamija bolja od novoizgrađene – otuda je Mesdžidul-haram nazvan *El-Bejtul-atik*: Drevni hram.

Peto, šejh Džemaluddin el-Kasimi zapisao je: "Jedan dobri čovjek zapitao se: 'Ko se osmjelio da generacije dobrotvora koje su dostigle vrhunac u nadmetanju, kada je riječ o izgradnji, uljepšavanju džamija i pravljenju kubeta, trošenju brojnog imetka ulažući u njenu prostirku i enterijer – upozori na ulaganje u izgradnju kaburova koji ljude vode u širk i novotarije, na ulaganje imetka u preinačavanju vjere u puke rituale (kao što su je preinačili prijašnji narodi koji su zapostavili ljepotu i suštinu vjere a prihvatili formu), koji su odstupili od svjetla vjerovanja zadovoljivši se svijećama u bogomoljama, koji su ibadet i vjerska obilježja, zbog uljepšanih bogomolja i njihovog enterijera, pretvorili skoro u proslave i sijela, iako su time htjeli osloboditi svijest od prolaznih ljepota ovoga svijeta i materije i umanjiti njegovu vrijednost, iako su htjeli osloboditi dušu i uzdići je u više sfere, oslobađajući je potpuno i dajući joj smisao iskrenog robovanja Allahu kako bi u svome svijetu živjela nadahnuta Božijim svjetlom, koje joj daje snagu da se bori i ostane postojana u najezdi ovosvjetskih ljepota i iskušenja, a kada ispuni svoju zadaću na ovome, odlazi na drugi svijet noseći datu joj snagu, odlazi u svijet užitka koji joj je pripremio Svevišnji Allah?'"[13]

94. poglavlje

Zabranjeno je od džamije napraviti prolaz

Ibn Omer, radijallahu anhu, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: '*Nemojte od džamija praviti prolaz, one su sagrađene za zikr i namaz.*'[14]

---

[13] Džemaluddin el-Kasimi, *Islahul-mesadžid*, str. 95-96.

[14] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga Et-Taberani u djelu *El-Kebir* (13219) i u djelu *Es-Evsat* (603 – *Medžmeul-bahrejn*) te Ibn Asakir, u djelu *Tarihu Dimešk*, 12/39/2, preko Jahje b. Saliha, on od Alije b. Havšeba, on od Ebu Kabila, on od Salima, a ovaj od svog oca Ibn Omera, radijallahu anhu. Rekao sam: ovaj je lanac prenosilaca dobar budući da su učenjaci analizirali Ebu Kabila, a njegovo puno ime glasi: Jahja b. Hani b. Nadir, i njegova su predanja dobra. Otuda je El-

Ibn Mesud, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Zaista je jedan od predznaka Sudnjeg dana nazivanje selama zbog poznanstva i prolazak kroz džamiju bez prethodno obavljenog namaza."*[15]

Enes b. Malik, radijallahu anhu, govorio je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Jedan od predznaka Sudnjeg dana jeste debljina mladaka, za koje će se govoriti da su stari i dva dana, pravljenje prolaza od džamija i raširenost iznenadne smrti."*[16]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zabranjeno je proći kroz džamiju bez prethodno obavljenog namaza, jer je to jedan od predznaka Sudnjeg dana.

Drugo, džamija kod čovjeka polaže pravo da čovjek klanja kada u nju uđe; uzimanje Allahovih kuća za prolaze bez namaza i zikra pokazatelj je da su već zapuštene.

95. poglavlje

Zabranjeno je sjesti u džamiji, a prethodno ne klanjati dva rekata

Ebu Katada es-Sulemi, radijallahu anhu, prenio je sljedeći Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis: *"Kada čovjek uđe u džamiju, neka klanja dva rekata prije nego što sjedne."*[17]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, oštar ukor zaslužuje onaj ko uđe u džamiju i sjedne, a ne klanja dva rekata tehijetul-mesdžida, tim prije što je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da čovjek klanja dva rekata kada uđe u džamiju, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

Drugo, neki učenjaci drže da onome ko sjedne u džamiji prije nego što klanja dva rekata nije propisano da ih nadoknadi. Stav ovih učenjaka pogrešan

---

Munziri u djelu *Et-Tergib*, 1/200, rekao: "Lanac prenosilaca ovoga hadisa dobar je." A El-Hejsemi u djelu *Medžmeuz-zevaid*, 2/24, tvrdi: "Njegovi su prenosioci pouzdani."

[15] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je El-Bezzar (3407 – *Kešful-estar*). Hadis je sa slabim lancem prenosilaca zabilježio El-Hakim, 4/446, jer je stanje Abduleale b. el-Hakema i Haridže b. es-Sulba nepoznato. Sa slabim lancem prenosilaca također ga je zabilježio i Ibn Huzejma (1326), tim prije što je Hakem b. Abdulmelik bio slab prenosilac.

[16] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježio ga je Et-Taberani, u djelima: *El-Evsat* (4471 – *Medžemul-bahrejn*) i *Es-Sagir*, 2/129, ali sa slabim lancem prenosilaca budući da se u njemu nalazi čovjek po imenu Hejsem b. Halid, i on je slab. Međutim, dio hadisa: *"...uzimanje džamija za prolaz..."* podupire prethodni Ibn Mesudov, radijallahu anhu, hadis, a preostalim stvarima spomenutim u hadisu u prilog idu također autentična predanja.

[17] El-Buhari (444) i Muslim (714).

je, tim prije jer se suprotstavlja povodu izricanja hadisa. Naime, ashab po imenu Ebu Katada pripovijedao je: "Kada sam jednom prilikom ušao u džamiju, zatekao sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, kako sjedi s ljudima, pa sam i ja sjeo. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao me: *'Zbog čega nisi klanjao dva rekata prije nego što si sjeo?'* Odgovorio sam: 'Allahov Poslaniče, sjeo sam jer sam vidio da i ti sjediš, a i ljudi s tobom.' On tada reče: *'Kada čovjek uđe u džamiju, neka klanja dva rekata prije nego što sjedne.'*"[18]

U tome je smislu i sljedeće predanje Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhu, koji je rekao: "Sulejk el-Gatafani došao je u džamiju dok je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, držao džumansku hutbu i sjeo, pa mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'O Sulejk, ustani i klanjaj dva kratka rekata; kada čovjek dođe u džamiju dok imam drži džumansku hutbu, neka klanja dva kratka rekata.'*"[19]

Riječi pripisane Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: "Kada imam drži hutbu, nema namaza ni razgovora", koje mnogi govornici citiraju i kaligrafi ispisuju po minberima nemaju nikakve osnove.

96. poglavlje

Pokuđeno je posjećivati udaljeniju, a zapostavljati bližu džamiju

Ibn Omer, radijallahu anhu, rekao je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Neka čovjek klanja u najbližoj džamiji, i neka ne mijenja džamije.'*"[20]

Propisi vezani za poglavlje

Kometirajući hadis, imam El-Menavi zapisao je: "Značenje je: neka ne odlazi na namaz jednom u jednu, a drugi put u drugu džamiju, jer preče je klanjati u najbližoj."[21]

---

[18] Muslim (70 i 714)
[19] El-Buhari (930) i Muslim (59 i 175), i ovo je njegova verzija.
[20] **Hadis je autentičan.** Vidjeti: *Silsiletul-ehadisis-sahiha* (2200).
[21] Muhammed b. Abdurreuf el-Menavi, *Fejdul-Kadir*, 5/392.

97. poglavlje

Zabranjeno je preplitanje prstiju prilikom polaska u džamiju

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kada čovjek uzme abdest i pođe u džamiju – u namazu je dok se ne vrati, i zato neka ne čini ovako"*, ispreplevši svoje prste.[22]

Ebu Sumama el-Hannat pripovijeda: "Idući u džamiju, sustigao me moj prijatelj Ka'b b. Udžra i vidio da sam isprepleo prste, pa me upozori rekavši da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: *'Kada se čovjek temeljito abdesti i pođe u džamiju, neka nipošto ne prepliće prste jer je već u namazu.'*"[23]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, prilikom polaska na namaz zabranjeno je preplitanje prstiju. Ovo je stoga jer se onaj ko krene u džamiju smatra kao da je već u namazu, te priliči da bude što dalje od neozbiljnosti (neozbiljnost se suprotstavlja cilju namaza i svrsi ibadeta).

Drugo, prilikom polaska na namaz, čovjek na umu treba imati svrhu namaza i paziti na bonton i stvari koje ga upotpunjuju; otuda pucketanje prstima ima status njihovog preplitanja. Dokaz za to jeste sljedeća izjava Šu'be, Ibn Abbasovog štićenika: "Jednom sam prilikom klanjao pored Ibn Abbasa i u namazu pucketao prstima. Nakon što sam završio namaz, on mi je rekao: 'Majka te ne izgubila, zar to pucketaš prstima dok si u namazu!'"[24]

Treće, spoljašnje značenje gore navedenog hadisa ukazuje da se zabrana preplitanja prstima ne odnosi na onoga ko je u džamiji ali ne klanja. To se zaključuje iz sljedećih hadisa: prvo, El-Buhari i Muslim preko Ebu Hurejre, radijallahu anhu, zabilježili su da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, preplitao prste dok je bio u džamiji: "...ustao je, otišao do balvana položenog u džamiji, naslonio se na njega, kao da je ljut, i isprepleo svoje prste..."; drugo, El-Buhari i Muslim zabilježili su da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Vjernici su kao građevina, jedan drugog podupiru"*, demonstrativno preplićući prste; i, treće, imam El-Buhari zabilježio je Ibn Omerove, radijallahu anhu, riječi:

---

[22] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ibn Huzejma (439, 446 i 447), El-Hakim, 1/206, i Ed-Darimi, 1/327, preko Ismaila b. Umejje, on od Seida el-Makberija, a ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Rekao sam: ovaj lanac prenosilaca vjerodostojan je, njegovi su prenosioci pouzdani, ljudi koji su imali dobro pamćenje; od njih su hadise prihvatali El-Buhari i Muslim. Ovaj lanac prenosilaca pojačava drugi u kojem se nalazi čovjek po imenu Muhammed b. Adžlan, ali se, prenoseći hadis, zbunio i pogriješio, tvrdi Ibn Huzejma (445), pa mjerodavan ostaje prvi lanac prenosilaca.

[23] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (562), Et-Tirmizi (386), Ahmed, 4/241, 242 i 243, Ibn Huzejma (441), El-Bejheki, 3/230, El-Begavi (475), Et-Taberani, u djelu *El-Kebir*, 9/333-337, Abdurrezzak (3331 i 3334), Ed-Darimi, 1/327, i Ibn Hibban (2036 i 2150), s različitim lancima prenosilaca koji sežu do Ebu Sumame.

[24] **Predanje je dobro.** Zabilježio ga je Ibn Ebu Šejba, 2/344.

"Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prepleo je svoje prste..." Dakle, između ovih i gore navedenog hadisa nema protivrječnosti.[25]

98. poglavlje

Zabranjeno je recitiranje poezije u džamiji

Amr b. Šuajb prenosi od svoga oca Šuajba, a ovaj od svoga oca da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio kupoprodaju u džamiji, raspitivanje za izgubljenu stvar, recitiranje poezije i sjedanje u krug petkom prije džuma-namaza.[26]

Hakim b. Hizam, radijallahu anhu, rekao je: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je odmazdu u džamiji, recitiranje stihova i izvršavanje šerijatskih kazni."[27]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, hadisi koji zabranjuju recitiranje poezije u džamiji odnose se na pagansku poeziju koja poziva na razvrat, ili se odnose na to da u džamiji prevlada poezija nad stjecanjem znanja, poučavanjem Kur'ana, obavljanjem zikra i slavljenjem Svevišnjeg Allaha.

Drugo, recitiranje poezije koja govori o Istini, brani islam i muslimane, a ismijava mnogobošce, objašnjava njihovu zabludu i otklanja sumnje – dopušteno je. Ebu Selema b. Abdurrahman b. Avf čuo je Hasana b. Sabita el-Ensarija kako traži od Ebu Hurejre da posvjedoči govoreći mu: "Preklinjem te Allahom, kaži jesi li čuo Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: 'O

---

[25] Kada je riječ o preplitanju prstiju, štićenik Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Jednom prilikom Ebu Seid el-Hudri i ja ušli smo u džamiju s Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, i zatekli smo čovjeka nasred džamije, ogrnuo se ogrtačem i prepleo svoje prste. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pokazao je na njega, ali ovaj nije shvatio Resulullahovu, sallallahu alejhi ve sellem, poruku, pa se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, okrenu prema nama i reče: *'Kada čovjek dođe u džamiju, neka ne prepliće svoje prste jer preplitanje je od šejtana, i čovjek je u namazu sve dok ne izađe iz džamije.'"* Zabilježio ga je imam Ahmed, 3/42, 43 i 54, preko Ubejdullaha b. Abdullaha b. Mevhiba, koji je izjavio da mu je pričao njegov amidža (Ubejdullah b. Abdurrahman b. Mevhib), a ovaj od Ebu Seidovog, radijallahu anhu, štićenika. Ali hadis je slab, tim prije jer su Ubejdullah i njegov amidža slabi prenosioci.

[26] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (1079), Et-Tirmizi (322), En-Nesai, 2/47-48, i Ibn Madža (749).

[27] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Ebu Davud (4490), ali u njegovom lancu prenosilaca postoji prekid jer Zufer b. Vesima nije sreo Hakima b. Hizama. Doduše, iz Zuferove generacije hadis je prenio i El-Abbas b. Abdurrahman el-Medeni, a to je zabilježio imam Ahmed, 3/434, ali je njegovo stanje nepoznato. Prvi i posljednji dio hadisa pojačava Ibn Abbasovo, radijallahu anhu, predanje koje je zabilježio El-Hakim, 4/369, a srednji dio hadisa pojačava prethodno predanje Amra b. Šuajba.

Hasane, odbrani Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem; moj Allahu, pomozi ga Džibrilom!" Na to je Ebu Hurejra, radijallahu anhu, odgovorio: "Da, čuo sam ga da tako govori."[28]

U verziji koju prenosi Seid b. el-Musejjib stoji da je Ebu Hurejra, radijallahu anhu, rekao: "Omer je prošao pored Hasana dok je recitirao poeziju i upozorio ga na to, a Hasan je odgovorio: 'Recitirao sam poeziju, dok je u džamiji bio onaj ko je bolji od tebe.' Potom se okrenuo Ebu Hurejri i rekao mu: 'Preklinjem te Allahom, kaži jesi li čuo Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: *'Odbrani me; moj Allahu, pomozi ga Džibrilom!'* Na to je Ebu Hurejra, radijallahu anhu, odgovorio: 'Da, čuo sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da tako govori.'"[29]

Otuda je Ibn Huzejma u svojoj hadiskoj zbirci *Es-Sahih* naslovio poglavlje: *Hadisi koji ukazuju da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u džamiji zabranio recitiranje određene poezije, a dopustio Hasanu b. Sabitu recitiranje poezije kojom ismijava mnogobošce, moleći Svevišnjeg Allaha da ga pomogne Džibrilom dok brani Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem.*

99. poglavlje

Zabranjeno je izvršavanje šerijatskih kazni i presuda u džamiji

Hakim b. Hizam, radijallahu anhu, rekao je: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je osvećivanje u džamiji, recitiranje stihova i izvršavanje šerijatskih kazni."[30]

Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Otac se ne ubija zbog djeteta; šerijatske kazne ne izvršavaju se u džamijama."*[31]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, El-Menavi rekao je: "Ne priliči u džamijama izvršavati šerijatske kazne zbog njihovog očuvanja i svetosti."[32]

---

[28] El-Buhari (453).

[29] Ibn Huzejma (1307).

[30] O izvoru hadisa bilo je govora u prethodnom poglavlju.

[31] **Hadis je dobar na osnovu mnoštva lanaca prenosilaca.** Zabilježili su ga: Et-Tirmizi (1401), Ibn Madža (2599 i 2661), Ed-Darimi, 2/190, Ebu Nuajm, 4/18, i El-Bejheki, 8/39, preko Ismaila b. Muslima, on od Amra b. Dinara, a ovaj od Ibn Abbasa, radijallahu anhu. Rekao sam: ovaj je lanac prenosilaca slab jer je Ismail b. Muslim el-Mekki imao slabo pamćenje. Hadis je iz njegove generacije prenio i Seid b. Bišr, što je zabilježio El-Hakim, 4/369, ali i on je slab. Dakle, ova dva lanca međusobno se pojačavaju, i hadis je dobar. U prilog mu ide i predanje Hakima b. Hizama navedeno u prethodnom poglavlju.

Drugo, hafiz Ibn Hadžer prenio je sljedeće Ibn Bettalove riječi: "Hanefijski učenjaci, Šafi, Ahmed i Ishak b. Rahavejh smatraju da je izvršavanje šerijatskih kazni u džamijama zabranjeno. To dopuštenim smatraju Eš-Šabi i Ibn Ebu Lejla. Malik tvrdi: 'Nema problema u blagom bičevanju, ali ako šerijatskih kazni ima mnogo, izvršit će se izvan džamije.' Mišljenje učenjaka koji to općenito zabranjuju prioritetnije je."[33]

Rekao sam: smatram da je to zabranjeno na osnovu spoljašnjeg značenja navedenih hadisa. Imam El-Buhari u *Es-Sahihu* u dijelu *Propisi* naslovio je poglavlje: *Suđenje u džamiji dopušteno je, ali ako se presudi šerijatska kazna, mora se izaći napolje i izvršiti je.* U poglavlju je naveo hadis u vezi s Maizom, radijallahu anhu, kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da se kamenuje izvan džamije, na musali.

100. poglavlje

Zabranjeno je u džamiji odabiranje posebnog mjesta za namaz

Abdurrahman b. Šibl rekao je: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je kratko zadržavanje na sedždi, oponašanje zvijeri pružanjem podlaktica po zemlji na sedždi i odabiranje posebnog mjesta za namaz u džamiji, kao što deva odabira posebno mjesto u toru."[34]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, Džemaluddin el-Kasimi rekao je: "Neki ljudi privrženi skupnom namazu u džamiji odrede sebi posebno mjesto na kojem će klanjati: iza imama, pored ili ispred minbera, na krajnjoj desnoj ili lijevoj strani džamije, na uzdignutom mjestu na začelju, u toj mjeri da im je ibadet i boravak prijatan samo tu. Štaviše, ako nekoga vidi na svome već odavno usvojenom mjestu, možda ga i otjera, jer želi zadržati monopol nad tim dijelom džamije; ako mu se zahtjev ne ispuni, odlazi srdit izgovarajući riječi: 'La havle ve la kuvvete illa

---

[32] Muhammed b. Abdurreuf el-Menavi, *Fejdul-Kadir*, 6/414.

[33] Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 13/157.

[34] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (862), En-Nesai, 2/214, Ibn Madža (1429), Ahmed, 3/428 i 444, Ibn Huzejma (662 i 1319), Ed-Darimi, 1/303, i El-Hakim, 1/229, preko Temima b. Mahmuda, a ovaj od Abdurrahmana b. Šibla. Rekao sam: ovaj lanac prenosilaca slab je, tim prije što je Temim imao slabo pamćenje. Međutim, hadis pojačava sljedeće predanje: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je kratkotrajne sedžde, pružanje podlaktica po zemlji na sedždi i određivanje posebnog mjesta za namaz, kao što deva sebi odredi posebno mjesto u toru", a njega je zabilježio imam Ahmed, 5/446-447, preko Osmana el-Bettija, on od Abdulhamida b. Seleme, a ovaj od svoga oca Seleme, međutim u ovom lancu prenosilaca postoji nepoznat prenosilac. Dakle, ova dva predanja međusobno se pojačavaju, i hadis je dobar, a Svevišnji Allah najbolje zna.

billah', ili govori: 'Inna lillahi ve inna ilejhi radžiun.' Da bi ostvarili svoje pravo, neki od njih u pomoć pozovu pobožne neznalice, kao što su oni, da uklone nepoželjnog čovjeka. Pored ove, postoje i brojne druge ukorijenjene novotarije kada je riječ o džamijama. Očito je da je želja za određenim mjestom produkt neznanja, odnosno želje za pokazivanjem pred svijetom i prestižom: ljudi moraju reći da na tome i tome mjestu klanja samo taj i taj čovjek, odnosno da klanja u prvom safu i sl. Djelo čovjeka koji želi i voli da bude primijećen i zapažen ništavno je, da Svemogući Allah sačuva! Možemo pretpostaviti da ovakav čovjek nema namjeru da se pokazuje, i da to neće umanjiti slast ibadeta stalnim boravkom na istom mjestu i njegovoj privrženosti u toj mjeri da u džamiju odlazi samo zbog toga mjesta, ali Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je kratke sedžde, pružanje podlaktica po zemlji na sedždi i određivanje posebnog mjesta za namaz u džamiji, kao što deva sebi odredi posebno mjesto u toru. U hanbelijskom pravnom djelu *Šerhul-ikna* stoji sljedeća konstatacija: 'Pokuđeno je da muktedija uvijek klanja na jednom mjestu, to nije pokuđeno samo imamu.' A u djelu *Fethul-Kadir* prenesen je sljedeći citat iz El-Halvanijevog djela *En-Nihaja*: 'Pokuđeno je odrediti posebno mjesto u džamiji za namaz, jer će se čovjek potpuno navići na to mjesto, a na drugom mjestu ibadet će mu biti težak, otuda je propisano da se dobrovoljni ibadeti u određenoj mjeri izostave kada postanu navika; zbog toga je pokuđeno postiti cijeli život.'"[35]

Drugo, Ibn Huzejma u svome *Es-Sahihu* naslovio je poglavlje: *Zabranjeno je da čovjek sebi odredi posebno mjesto u džamiji na osnovu Allahovih riječi: 'Džamije su Allaha radi...'' (El-Džinn, 18) iz kojih se razumije da veće pravo ima onaj ko prije dođe u džamiju, i kada je riječ o džamiji, niko nema pravo na monopol.*

Treće, iz zabrane se izuzimaju dvije kategorije ljudi: imam i hafizi, koji imaju pravo na prvi saf, tj. iza imama, tim prije što je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da ljudi takvih karakteristika stoje iza njega. Ibn Mesud, radijallahu anhu, izjavio je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pred namaz dirao nas je po ramenima i govorio: '*Ispravite safove, i nemojte stajati neuredno, da vam se srca ne raziđu; neka iza mene stanu punoljetni i učeni ljudi, a iza njih oni koji slijede, pa potom oni koji slijede.*'"[36]

Četvrto, između gore navedenog hadisa i sljedećih Resulullahovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: '*Nijedan čovjek neće odrediti sebi mjesto u džamiji za namaz i zikrullah a da mu se Allah neće obradovati kao što se porodica obraduje putniku kada se vrati s puta*'[37] – nema neslaganja, jer se ovaj hadis odnosi na odlazak u džamiju i čekanje namaza u njoj, što je pojašnjeno u Ebu Hurejrinom, radijallahu anhu, predanju: '*Kada čovjek lijepo i propisno uzme abdest i pođe u džamiju*

[35] Džemaluddin el-Kasimi, *Islahul-mesadžid*, str. 185-186.

[36] Muslim (432).

[37] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ibn Madža (800), Ahmed, 2/328 i 553, El-Begavi, u djelu *Musnedu Ibnil-Džad* (2939), Et-Tajalisi (2334), Ibn Huzejma (1503) i Ibn Hibban (1607 i 2278), preko više puteva koji sežu do Ibn Ebu Ziba, on od Seida el-Makberija, on od Seida b. Jesara, a ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

isključivo radi namaza, Allah mu se obraduje kao što se porodica obraduje putniku kada se vrati s puta.'[38] Dakle, hadisi nose različito značenje.

101. poglavlje

Zabranjeno je bavljenje kupoprodajom u džamiji

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Kada vidite da neko u džamiji prodaje ili kupuje, recite: 'Ne dao ti Allah blagoslova u trgovini!''*[39]

Amr b. Šuajb prenosi od svoga oca Šuajba, a ovaj od svoga oca da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio kupoprodaju u džamiji.[40]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, u džamijama je zabranjena kupoprodaja, džamije su objekti za ibadet, i u njima se treba kloniti svega što nije vezano za ibadet i ahiret, drugi svijet.

Drugo, iako je na tim mjestima zabranjena kupoprodaja, to ne iziskuje da je trgovina ništavna. Ibn Huzejma u svome *Es-Sahihu* naslovio je poglavlje: *Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je da se za ljude koji trguju u džamiji moli da nemaju blagoslova u trgovini, što ukazuje da je to grijeh, ali da je trgovina šerijatski ispravna.* Svoj stav obrazlaže na sljedeći način: "Da trgovina u džamiji nije ispravna, Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Ne dao ti Allah blagoslova u trgovini!'* ne bi imale nikakvog smisla."

102. poglavlje

Zabranjeno je svađanje i podizanje glasa u džamiji

Saib b. Jezid pripovijedao je: "Dok sam stajao u džamiji, neko me počeo gađati kamenčićima. Okrenuo sam se kad – Omer b. el-Hattab. Reče mi: 'Idi i dovedi mi onu dvojicu ljudi.' Kada sam ih doveo, on ih upita: 'Odakle ste?' 'Iz

---

[38] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je imam Ahmed, 2/307 i 340, preko Lejsa b. Sa'da, on od Seida b. Seida, on od Ebu Ubejde, on od Seida b. Jesara, a ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

[39] Muslim (568).

[40] O izvorima hadisa bilo je govora.

Taifa', odgovoriše, na šta Omer reče: 'Da ste odavde, sada bih vas izbičevao jer podižete glasove u Poslanikovoj, sallallahu alejhi ve sellem, džamiji.'"[41]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, kazna koju je predvidio Omer, radijallahu anhu, za parničenje i podizanje glasova u džamiji ukazuje na to da je to zabranjeno.

Drugo, navraćanje na dobro a odvraćanje od zla obavezno je kada je riječ o džamijama i drugim mjestima: to je velika institucija u islamu.

Treće, vladaru, odnosno njegovom zamjeniku, dopušteno je da udarcima kazni onoga ko krši Allahove zabrane, da bi ga prevaspitao na taj način.

Četvrto, iz predanja vidimo da prema neznalici treba biti blag i da ga treba poučiti propisima vezanim za džamije.

Peto, neznanje je opravdanje; Omer, radijallahu anhu, dvojici ljudi za olakšavajuću okolnost uzeo je neznanje koje je produkt toga što nisu bili iz Medine, i, otuda, nisu poznavali propise vezane za džamiju.

Šesto, dopušteno je skrenuti nečiju pažnju gađanjem kamenčićima, to ne ulazi u gađanje velikim kamenjem, što je inače zabranjeno.

Sedmo, galama u džamiji odnosi se na beskorisno podizanje glasa, dočim je podizanje glasa prilikom poučavanja, hutbe, halke, suđenja dopušteno, na osnovu Resulullahovih, sallallahu alejhi ve sellem, hadisa, a Svevišnji Allah najbolje zna.

103. poglavlje

Zabranjeno je u džamiji raspitivanje o izgubljenoj stvari

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, kazuje da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko čuje nekoga da se u džamiji raspituje za izgubljenu stvar neka mu kaže: 'Allah ti je ne vratio!', jer džamije nisu izgrađene radi toga."*[42]

Burejda, radijallahu anhu, pripovijedao je da je čuo nekog čovjeka kako u džamiji objavljuje: "Da li je neko našao moju crvenu devu?", na šta mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ne našao je! Džamije su izgrađene radi drugih stvari."*[43]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, također je prenio sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Kada vidite da neko prodaje ili kupuje u džamiji,*

---

[41] El-Buhari (470). "Predanje ima status merfu-hadisa, jer Omer, radijallahu anhu, nije im zaprijetio bičevanjem ni zbog čega drugog nego zbog toga što su postupili suprotno Vjerovjesnikovoj, sallallahu alejhi ve sellem, zabrani", zapaža Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 1/561.

[42] Muslim (568).

[43] Muslim (569).

recite: 'Ne dao ti Allah blagoslova u trgovini!' A kada čujete da se neko u džamiji raspituje za izgubljenu stvar, recite: 'Allah ti je ne vratio!'"[44]

Ebu Osman pripovijeda: "Abdullah b. Mesud čuo je nekog čovjeka da se raspituje za izgubljenu životinju u džamiji, pa se rasrdio i izgrdio ga. Čovjek mu reče: 'O Ibn Mesude, nikada nisi tako grdio!', na šta mu odgovori: 'Naređeno nam je da ovako postupimo.'"[45]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, džamije su sagrađene za ibadet: zikrullah i stjecanje znanja, ne za raspitivanje o izgubljenim stvarima, to ometa i uznemirava ljude koji ibadete.

Drugo, raspitivanje o izgubljenim stvarima u džamiji zabranjeno je, jer zabrana iziskuje da je nešto haram, pogotovo u ovome slučaju gdje se protiv onoga ko to učini moli suprotno onome što on želi i traži.

Treće, protiv grešnika i onih koji su odani svojim strastima dopušteno je moliti suprotno onome što oni žele i traže (otuda i obaveza da se protiv onoga ko se u džamiji raspituje za izgubljenu stvar moli da mu Svevišnji Allah ne vrati ono što je izgubio).

Četvrto, ova se dova uči glasno da bi se onaj ko to učini ukorio i upozorio, ne bi li se opametio ili dozvao.

Peto, sve što je u smislu raspitivanja za izgubljenu stvar, naprimjer, kačenje oglasa i sl. ima isti tretman, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

104. poglavlje

Zabranjeno je u džamiji uspostavljanje halki u kojima se razgovara o ovosvjetskim dobrima

Amr b. Šuajb prenosi od svoga oca Šuajba, a ovaj od svoga oca da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio kupoprodaju u džamiji, objavljivanje izgubljene stvari, recitiranje poezije i uspostavljanje halki petkom prije džuma-namaza.[46]

Ibn Mesud, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Pred Kijametski dan pojavit će se ljudi koji će u džamijama uspostavljati halku do halke, ali će u njima razgovarati o ovome svijetu; s njima nemojte sjedjeti, oni s Allahom nemaju nikakve veze."*[47]

---

[44] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Et-Tirmizi (1321), Ed-Darimi, 1/326, El-Hakim, 2/56, i neki drugi muhadisi.

[45] Ibn Huzejma (1303). Šejh El-Albani tvrdi: "Lanac prenosilaca ovog predanja dobar je."

[46] O izvorima hadisa bilo je govora.

[47] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga Et-Taberani, u djelu *El-Kebir* (10452) i Ibn Adi, u djelu *El-Kamil*, 2/493, preko Bezzaija Ebul-Halila el-Hisafa, koji je rekao da

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, na osnovu prethodnog hadisa u džamijama je zabranjeno uspostavljanje halki u kojima se vodi razgovor o ovosvjetskim dobrima. Šejh Džemaluddin el-Kasimi prenio je sljedeći citat od Ibnul-Hadždža: "Ono što neki ljudi čine, okupljajući se u halke i razgovarajući o ovosvjetskim dobrima i kojekakvim događajima, zabranjeno je. Već smo kazali da su džamije izgrađene radi namaza, čitanja Kur'ana, zikra, razmišljanja, stjecanja nauke, čak ni tada se glas ne podiže kako se ne bi uznemiravali oni koji klanjaju i zikr čine."[48]

Drugo, također je zabranjeno uspostavljanje halki petkom prije džuma-namaza, posebno je zabranjeno prakticiranje tzv. "redovnih predavanja petkom", novotarije koja se proširila u nekim muslimanskim zemljama, i na nju se odnosi gore navedeni hadis koji ima općenito značenje. O tome da je to uvedena stvar, da je nisu prakticirale prve generacije i da to uznemirava one koji spominju Allaha, dželle šanuhu, i klanjaju – da i ne govorimo.

105. poglavlje

Zabranjen je ulazak u džamiju onome ko je konzumirao luk

Ibn Omer, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, za vrijeme Bitke na Hajberu rekao: *"Neka se ne približava našoj džamiji ko je jeo ovog povrća"*, tj. luka.[49]

Enes, radijallahu anhu, rekao je: "Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da u vezi s lukom govori: *'Ko je jeo ovog povrća neka nam se ne približava'*, ili je rekao: *'...neka nipošto ne klanja s nama.'*"[50]

Džabir b. Abdullah, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Ko jede luka neka se odvoji od nas"*, ili je rekao: *"...neka ne dolazi u našu džamiju, i neka ostane u svojoj kući."*[51]

U drugoj verziji stoji: *"Ko je jeo crveni luk ili bijeli luk ili prasu neka se ne približava našoj džamiji, jer i meleki osjećaju neprijatnost od onoga od čega je ljudi osjećaju."*[52]

Omer, radijallahu anhu, držeći džumansku hutbu, između ostalog, rekao je: "Vi, također, jedete dvije vrste povrća koje ima neugodan miris: crveni luk i

---

im je kazivao El-Eameš, od Šekika b. Seleme, a ovaj od Ibn Mesuda, radijallahu anhu. Hadis pojačava predanje koje je zabilježio Ibn Hibban (6761) kao i predanje koje je zabilježio El-Hakim, 4/323.

[48] Džemaluddin el-Kasimi, *Islahul-mesadžid*, str. 115.

[49] El-Buhari (853) i Muslim (561).

[50] El-Buhari (856) i Muslim (562).

[51] El-Buhari (855) i Muslim (73 i 564).

[52] Muslim (72, 74 i 564).

bijeli luk. Uistinu bi Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi kod nekoga osjetio neprijatan miris luka, naređivao da se on potjera iz džamije i odvede kod mezarja Bekia; ko ga ipak želi konzumirati neka neprijatan miris odstrani kuhanjem."[53]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, kada čovjek jede crvenog luka, bijelog luka ili prase zabranjeno mu je da ide u džamiju na zajednički namaz.

Drugo, konzumiranje ovog povrća zabranjeno je prilikom odlaska u džamiju, ali nije zabranjeno općenito, jer to je povrće, u osnovi, dopušteno. Na to ukazuju Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: '*Ko je jeo...*" i Omerove, radijallahu anhu, riječi: "...ko ga ipak želi konzumirati neka neprijatan miris odstrani kuhanjem." To se jasno vidi i iz sljedećeg Ebu Seidovog, radijallahu anhu, predanja: "Odmah po oslobođenju Hajbera mi smo, ashabi, pojeli mnogo bijelog luka i otišli u džamiju. Kada je osjetio neugodan miris, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: '*Ko je jeo ovog neprijatnog povrća neka ne prilazi džamiji*', na šta ljudi rekoše: 'To je zabranjeno, to je zabranjeno!' Kada je za to čuo, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: '*O ljudi, ja nemam pravo zabraniti ono što je Allah dopustio; luk je povrće čiji miris ne volim.*'"[54]

Treće, konzumiranje luka prilikom odlaska u džamiju zabranjeno je zbog toga što ima veoma neugodan miris, isto je i s rotkvom čije konzumiranje uzrokuje neprijatno podrigivanje. (Važna napomena: cigarete također imaju isti tretman, utoliko gore što su štetne i imaju jako neugodan miris.)

Četvrto, meleki osjećaju neprijatnost od onoga od čega osjećaju neprijatnost ljudi, i zato musliman treba lijepo mirisati, posebno na mjestima gdje se javno obavlja ibadet, gdje se muslimani skupljaju radi predavanja i stjecanja znanja, u protivnom ljudi će prezirati sjedenje s njim. Dokaz za ovo jesu Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi u Džabirovom, radijallahu anhu, predanju: "*...i neka ostane u svojoj kući.*"

Peto, islam teži svemu u čemu je jedinstvo među njegovim sljedbenicima, a osuđuje sve što ljude tjera od islama i razjedinjuje muslimane.

Šesto, neki učenjaci smatraju da je konzumiranje bijelog luka, crvenog luka i prase opravdanje za neodlazak na zajednički namaz u džamiju. To nije tačno, već je to samo kazna onome ko je jeo luk: lišenje vrijednosti zajedničkog namaza. Neki učenjaci navedenim hadisima dokazuju da zajednički namaz u džamiji nije obavezan svakom pojedincu (farzi-ajn). Oni kažu: "Kada je riječ o konzumiranju luka i prase, nužno je tačna jedna od sljedeće dvije stvari: ili je dopušteno konzumirati to povrće (otuda zajednički namaz u džamiji nije farzi-ajn), ili je zabranjeno njegovo konzumiranje (otuda je zajednički namaz u

---

[53] Muslim (567).
[54] Muslim (565).

džamiji farzi-ajn). A budući da većina ummeta smatra da je konzumiranje toga povrća dopušteno, onda namaz u džamatu nije obaveza svakom pojednicu."

Rekao sam: njihovo je dokazivanje diskutabilno iz više aspekata: prvo, konzumiranje povrća koje ima neprijatan miris ne sučeljava se s obavezom obavljanja skupnog namaza u džamiji, isto kao što je intuitivno postavljena trpeza (koja je halal isto kao i sporno povrće) opravdanje za izostanak iz džemata; drugo, onome ko jede bijelog luka ili crvenog luka Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kao kaznu jasno je naredio da izostane iz zajedničkog namaza (slučaj s čovjekom koji je zaudarao na luk, pa je istjeran iz džamije i odveden kod Bekie), i to pravilo iziskuje da je zajednički namaz u džamiji obaveza svakom pojedincu, jer da nije tako, ukor i odstranjivanje iz džamije ne bi imali nikakvog smisla; i, treće, lično sam vidio kako neki ljudi koji prizivaju učenost konzumiraju bijeli ili crveni luk pred zajednički namaz, da bi, po njima, imali opravdanje za izostajanje iz namaza u džamiji. Šejtan je vješto iskoristio njihovo neznanje i neupućenost u islamske propise; griješe u tome što namjerno izostavljaju namaz u džematu i što smatraju da je konzumiranje tog povrća opravdanje za izostajanje iz namaza, to je samo kazna i ukor.

Sedmo, kada je riječ o konzumiranju bijelog ili crvenog luka ili prase, džamijski harem i njegova blizina imaju tretman džamije, što se jasno vidi iz činjenice da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, onoga ko konzumira to povrće dao odstraniti iz džamije i odvesti kod Bekie.

Osmo, neki su učenjaci kazali da se ova zabrana odnosi isključivo na Vjerovjesnikovu, sallallahu alejhi ve sellem, džamiju u Medini. Svoj stav dokazuju Resulullahovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: "*...neka ne dolazi u našu džamiju.*" Međutim, njihovo je dokazivanje diskutabilno iz više aspekata: prvo, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ove je riječi izgovorio na Hajberu (Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, improvizirao je na Hajberu mesdžid u kojem je klanjao dok je tamo boravio), što je Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, jasno izjavio u prethodnom hadisu, i iz toga se ima zaključiti da se pod izrazom "džamija" misli na vrstu, tj. neka ne prilazi nijednoj džamiji; i, drugo, dokaz da se hadis odnosi na sve džamije jeste verzija koju su zabilježili imam Ahmed i Ibn Huzejma, a u njoj stoji: "*...neka se ne približava džamijama.*" U tome je smislu Abdurrezzak zabilježio Ibn Džurejdžove riječi: "Upitao sam Ataa da li se zabrana odnosi isključivo na Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, džamiju ili i na druge džamije, na šta je odgovorio: 'Naprotiv, odnosi se na sve džamije.'"

Deveto, zabrana odlaska u džamiju vrijedi sve dok postoji neugodan miris; kada mirisa nestane, zabrana prestaje. Ibn Huzejma zabilježio je autentično predanje u kojem Mugira b. Šu'ba pripovijeda: "Jeo sam luk i otišao u džamiju da klanjam, a kada sam došao, vidio sam da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, već bio klanjao jedan rekat. Nakon što je završio, ustao sam da naklanjam propušteni rekat, pa je od mene osjetio neprijatan miris. Rekao je: '*Ko je jeo ovoga povrća neka se ne približava našoj džamiji sve dok neprijatnog mirisa ne nestane.*' Završio sam namaz i prišao mu, rekavši: 'Allahov Poslaniče, imam opravdanje

za konzumiranje luka; daj mi ruku', i bio je prijatan i dao mi ruku. Uvukao sam je kroz rukav do prsa, i on je našao da su previjena. Reče mi: *'Ti imaš opravdanje.*"

Ebu Davud i Ibn Huzejma zabilježili su autentično predanje koje prenosi Huzejfa, radijallahu anhu, a u njemu stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tri puta ponovio: *'Ko je jeo ovog neprijatnog povrća neka se ne približava našoj džamiji.*" Ibn Huzejma ovo predanje pogrešno je razumio kada je naslovio poglavlje: *Zabrana odlaska u džamiju za onoga ko je jeo luk traje tri dana.* Naime, riječ "selasen" znači da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, te riječi tri puta ponovio, a ne znači da zabrana važi tri dana, budući da neprijatan miris ne traje toliko – već smo kazali da zabrana prestaje kada nestane neprijatnog mirisa.

Deseto, iz gore navedenog El-Mugirinog, radijallahu anhu, predanja da se zaključiti da se u vezi s konzumiranjem luka izuzima onaj ko ga mora iz prijeke potrebe konzumirati, a on ima opravdanje za izostanak iz zajedničkog namaza u džamiji, a Svevišnji Allah najbolje zna.

106. poglavlje

Zabranjeno je u džamiji pljuvanje i bacanje nečistoće

Enes b. Malik rekao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Pljuvanje u džamiji grijeh je, a njegov je iskup zakopavanje pljuvačke.*'"[55]

Ebu Zerr, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Pokazana su mi dobra i loša djela moga ummeta, i vidio sam da je jedno od najboljih djela uklanjanje prepreke s puta, a jedno od najgorih djela jeste pljunuti u džamiji pa ispljuvak ne ukloniti.*"[56]

Ebu Umama el-Bahili, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Pljuckanje u džamiji grijeh je, a uklanjanje pljuvačke dobro je djelo.*'[57]

Enes, radijallahu anhu, govorio je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Džamije nisu sagrađene da se u njima mokri niti da se u njih unosi bilo kakva nečistoća, sagrađene su radi spominjanja Svevišnjeg Allaha i čitanja Kur'ana.*'"[58]

---

[55] El-Buhari (415) i Muslim (552).
[56] Muslim (553).
[57] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga Ahmed, 5/260, i Et-Taberani, u djelu *El-Kebir* (8091), preko Husejna b. Vakida, on od Ebu Galiba, a ovaj od Ebu Umame, radijallahu anhu. Rekao sam: ovaj je lanac prenosilaca dobar jer je Ebu Galib bio saduk.
[58] Muslim (285).

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, džamije se moraju čuvati od neprijatnosti i nečistoće: mokraće, pljuvačke i sline; mora se držati do njihove čistoće, jer su one Allahove, dželle šanuhu, kuće.

Drugo, onaj ko uprlja džamiju na bilo koji način nečistoću treba što prije ukloniti, da ne bude grešan.

Treće, ako džamija nije popločana, pljuvačku treba duboko ukopati, a ako je popločana, onda je ne treba brisati obućom, što čine mnoge neznalice, jer tako se razmazuje i širi po džamiji, u tome se slučaju nečistoća uklanja brisanjem ili pranjem. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je da se pljuvačka ili slina nađena u džamiji duboko ukopa, a to, opet, ukazuje da je nečistoću obavezno temeljito očistiti, da se vjernici ne uznemiruju. Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: '*Ko u džamiji bude morao pljunuti ili se oseknuti neka iskopa duboko u zemlji i neka nečistoću zatrpa, u protivnom neka pljune u svoju odjeću i neka nečistoću iznese napolje.*'[59]

Sa'd b. Ebu Vekkas, radijallahu anhu, govorio je: "Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: '*Kada čovjek pljune u džamiji, neka ukloni pljuvotinu da je ne bi dodirnuo vjernik ili da ne isprlja svoju odjeću, pa da ga to uznemiri.*'"[60]

Peto, onaj ko vidi bilo kakvu nečistoću u džamiji treba je odmah ukloniti. Aiša, radijallahu anha, pripovijedala je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, na džamijskom zidu vidio slinu, ili pljuvačku, ili pljuvotinu, te je obrisao.[61]

Šesto, neki učenjaci tvrde da pljuvanje u džamiji nije grijeh pod uvjetom da čovjek ima namjeru ukloniti nečistoću, u protivnom jeste. Dokazujući svoj stav, neki od njih posegnuli su za Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: "*...a jedno od najgorih djela jeste pljunuti u džamiji pa ispljuvak ne ukloniti.*" Kažu: "Samo pljuvanje u džamiji ne smatra se grijehom ako se pljuvačka obriše, u protivnom smatra se."

Rekao sam: gore navedeno Enesovo, radijallahu anhu, predanje pobija njihovu tvrdnju. U njemu jasno stoji da je pljuvanje u džamiji grijeh, i da je njegov iskup brisanje nečistoće. Ebu Zerrovo, radijallahu anhu, predanje koje je zabilježio imam Muslim (kojim dokazuju svoj stav) jasno govori da je pljuvačka

---

[59] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga Ebu Davud (477) i Ibn Huzejma (1310), preko Ebu Mevduda, koji je izjavio da mu je pričao Abdurrahman b. Ebu Hudud el-Eslemi, koji je rekao da je čuo Ebu Hurejru, radijallahu anhu, da govori... Ovo je Ibn Huzejmina verzija hadisa.

[60] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Ahmed, 1/179, Ibn Huzejma (1311), Ebu Ja'la (808), El-Bezzar (2078) i neki drugi muhadisi, preko Muhammeda b. Ishaka, koji je rekao da mu je pričao Abdullah b. Muhammed b. Ebu Atik, od Amira b. Sa'da, a ovaj od svoga oca Ebu Vekkasa, radijallahu anhu. Rekao sam: ovaj je lanac prenosilaca dobar jer Muhammed b. Ishak saduk je, a ostali su prenosioci pouzdani. Spomenuti se prenosilac bavio tedlisom, ali se, po Ahmedovoj i Ebu Ja'linoj verziji, jasno izjasnio da je hadis čuo.

[61] El-Buhari (407) i Muslim (549).

u džamiji grijeh, jer nije obrisana, drugim riječima, onaj ko pljune i ne obriše pljuvačku nije iskupio počinjeni grijeh, i tretman ostaje kakav je bio u osnovi: pljuvanje u džamiji zabranjeno je.

Dopuštajući pljuvanje u džamiji, neki su učenjaci posegnuli za Resulullahovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima: *"Vjernik se u namazu obraća svome Gospodaru, i zato neka nikako ne pljuje ispred sebe ni desno, neka pljuje na lijevu stranu ili pod noge."* Svoj stav obrazlažu na sljedeći način: "Ovaj je hadis dokaz da je u džamiji dopušteno pljunuti, a hadisi koji govore da je to grijeh odnose se na onoga ko pljune i ne ukloni pljuvačku, odnosno nema namjeru da to uradi."

Rekao sam: ovaj je hadis istovremeno općenit i poseban. Općenit je u smislu da se odnosi na svakog klanjača, bio u džamiji ili van nje, a poseban je jer se odnosi na klanjača u džamiji, i njemu je dopušteno pljunuti zbog prijeke potrebe (to mu je opravdanje jer ne može prekinuti namaz i izaći iz džamije). Iako je ovo samo njemu dopušteno, uvjet je da pljuvačku zakopa u zemlju (iako je bolje da to učini u svoju odjeću, papirnu mahramicu i sl.), na osnovu hadisa: *"Kada čovjek klanja, on se obraća svome Gospodaru, i zato, dok je u musali, neka ne pljuje ispred sebe ni na desnu stranu, jer je na desnoj strani melek; neka pljune na lijevu stranu ili pod noge, ali neka pljuvačku zakopa."* Dakle, pljuvanje u džamiji bez prijeke potrebe zabranjeno je.

Sedmo, Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Pljuvanje u džamiji..."* odnose se na pljuvanje u džamiji, ali i na onoga ko izvana pljune u unutrašnjost džamije, a Svevišnji Allah najbolje zna.

107. poglavlje

Strogo je zabranjeno pljuvanje u džamiji u pravcu kible

Huzejfa b. el-Jeman izjavio je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Ko pljune u pravcu kible doći će na Sudnji dan, a ta će pljuvačka biti između njegovih očiju.'*"[62]

Ibn Omer, radijallahu anhu, govorio je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko u džamiji frkne u pravcu kible bit će proživljen s tom slinom na licu."*[63]

Ebu Sehla Es-Saib b. Hallad pripovijedao je: "Neki je ashab predvodio ljude u namazu i pljunuo u pravcu kible, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to je posmatrao. Kada je ovaj završio namaz, Resulullah, sallallahu alejhi ve

[62] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (3824), Ibn Huzejma (925, 1314 i 1663), Ibn Hibban (1639) i El-Bejheki, 3/76, preko Džerira, on od Ebu Ishaka eš-Šejbanija, on od Adija b. Sabita, on od Zurra b. Hubejša, a ovaj od Huzejfe, radijallahu anhu. Njegovi su prenosioci pouzdani.

[63] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ibn Huzejma (1312 i 1313), Ibn Hibban (1638) i Ibn Ebu Šejba, 2/365, preko Muhammeda b. Sevka, on od Nafie, a ovaj od Ibn Omera, radijallahu anhu. Njegovi su prenosioci pouzdani.

sellem, reče: *'Neka vas ubuduće ne predvodi u namazu.'* Kada ih je kasnije htio predvoditi u namazu, nisu mu dopustili, pozvavši se na Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi. Upitao je Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, s tim u vezi, a on mu je odgovorio: *'Da, rekao sam to.'* Mislim", dodao je Es-Saib b. Hallad, "da je još rekao: *'Uznemirio si Allaha i Njegovog Poslanika.'*"[64]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zabranjeno je pljuvati u pravcu kible, i onaj ko to učini doći će na Sudnji dan, a ta će pljuvačka biti između njegovih očiju; to vodi u grijeh i negativno utječe na čovjekov ugled.

Drugo, onaj ko na zidu džamije vidi pljuvačku ili slinu treba je obrisati, na osnovu Enesovog, radijallahu anhu, predanja: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vidio je pljuvotinu na zidu džamije u pravcu kible, pa mu je palo toliko teško da se to vidjelo na crtama njegovog lica; ustao je i obrisao pljuvačku rukom."[65]

108. poglavlje

Zabranjeno je sprečavanje žena da posjećuju džamije

Ibn Omer, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Neko je upitao Omerovu ženu koja je klanjala u džamiji sabahski i jacija-namaz: 'Zašto odlaziš, a znaš da to Omer ne voli, znaš da je ljubomoran?' Ona je upitala: 'A zašto mi ne zabrani?!' Ovaj joj odgovori: 'U tome ga sprečava to što je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Nemojte vjernicama zabranjivati da posjećuju džamije.'*'"[66]

Ovaj je isti ashab prenio sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Kada od nekoga od vas žena zatraži da pođe u džamiju, neka je ne sprečava.'*[67]

On je prenio i sljedeći hadis: *'Nemojte ženama zabranjivati da noću odlaze u džamije.'*[68]

---

[64] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga Ebu Davud (481), i ovo je njegova verzija, Ahmed 4/65, (po njemu, Ebu Sehla je predanje čuo od ashaba) i Ibn Hibban (1336), preko Abdullaha b. Vehba, koji je izjavio da ga je obavijestio Omer b. Bekr, prenoseći od Sevade el-Džuzamija, on od Saliha b. Hajevana, a ovaj od Ebu Sehle. Njegovi su prenosioci pouzdani. A Salih b. Hajevan jeste tabiin koga pouzdanim smatraju Ibn Hibban i El-Adžli, a njegove je hadise prihvatao Ibnul-Kattan. Od njega su prenosili brojni ljudi. Dakle, hadisi koje prenose ovakvi prenosioci dobri su, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

[65] El-Buhari (405).

[66] El-Buhari (900), i ovo je njegova verzija, i Muslim (136 i 442).

[67] El-Buhari (873) i Muslim (134 i 442), i ovo je njegova verzija.

[68] El-Buhari (899) i Muslim (138 i 442), i ovo je njegova verzija.

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, žena iz kuće svoga muža izlazi samo uz njegovo dopuštenje, jer u gore navedenim hadisima jasno stoji da isključivo muž ima pravo dopustiti, odnosno zabraniti ženi odlazak u džamiju radi namaza; žene načelno ne izlaze iz kuće, i obaveza im je boraviti u kući, na osnovu ajeta: "U kućama svojim boravite..." (El-Ahzab, 33). Odlazak žena u džamije posebno se spominje jer je to dopušteno na osnovu jasnog dokaza, a za sve mimo toga vrijedi kur'ansko pravilo: žena boravi u kući.

Drugo, ako ne postoji šerijatska zapreka, čovjeku je zabranjeno spriječiti ženu kada zatraži dopuštenje da pođe u džamiju, i tome se ne smije protivrječiti navođenjem nedovoljno uvjerljivih racionalnih opravdanja. Ibn Omer, radijallahu anhu, oštro je ukorio onoga ko je tako činio i izbjegavao ga je do smrti. Preneseno je da se radilo o njegovim sinovima Bilalu i Vakidu.

Kada je riječ o predanjima u vezi s Vakidom, po Muslimovim verzijama (138, 139, 140 i 442), slučaj se desio na sljedeći način. Vakid mu je rekao: "Nećemo im dopustiti da zloupotrebljavaju odlazak u džamije!" Ibn Omer, radijallahu anhu, udario ga je po prsima i rekao: "Govorim ti da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao to i to, a ti opet govoriš da im to nećeš dopustiti!"

Po Et-Tirmizijevoj verziji (570), Ibn Omer, radijallahu anhu, rekao mu je: "Neka Allah s tobom učini šta hoće!"

Po Ebu Davudovoj verziji (568), Ibn Omer, radijallahu anhu, žestoko se naljutio i izgrdio ga.

Kada je riječ o predanjima u vezi s Bilalom, u Muslimovim verzijama (135 i 442) stoji da je Bilal rekao: "Allaha mi, sprečavat ćemo ih da idu u džamije!" Na to se Ibn Omer, radijallahu anhu, okrenuo prema njemu i nečuveno ga izgrdio.

U Ahmedovoj verziji, 2/36, stoji: "Ibn Omer Bilala nije oslovio sve do smrti."[69]

Rekao sam: kada je riječ o određivanju o kojem se od dvojice Ibn Omerovih, radijallahu anhu, sinova radi, učenjaci nemaju istovjetno mišljenje. Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 2/348, preferira mišljenje da se radilo o Bilalu. A neki drugi učenjaci kažu: "Moguće je da se to desilo i Bilalu i Vakidu, u jednoj, ili dvije različite prilike."

Smatram da je sigurnije reći da se slučaj desio i s jednim i s drugim Ibn Omerovim, radijallahu anhu, sinom. Naime, u Muslimovom predanju Bilal je jasno spomenut, ali nije navedeno zbog čega se on usprotivio Resulullahovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima, dočim je to spomenuto kada je riječ o Vakidu. Moguće je da je Bilal poveo razgovor o tome, pa ga je Ibn Omer izgrdio (po tumačenju nekih učenjaka, radilo se o kletvi), potom se Vakid

---

[69] Verzije vezane za Vakida i Bilala, pored navedenih, zabilježili su još Ibn Huzejma (1684), Ibn Madža (16) i Ed-Darimi, 1/117-118.

nadovezao rekavši da neće dopustiti da žene zloupotrebljavaju odlazak u džamije, pa je njega Ibn Omer izgrdio (po tumačenju učenjaka: žestoko ukorio, udario i izbjegavao), a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna kako se ustvari desilo.

Ovo je predanje jedno od najvećih pokazatelja koliko se Ibn Omer, radijallahu anhu, borio protiv protivrječenja Hadisu, ma o kome se radilo. Iz njega se također zaključuje da su prve generacije iz gore navedenih hadisa razumjele da čovjek mora dopustiti ženi da pođe u džamiju kada to ona od njega zatraži. To se jasno vidi iz prvog hadisa, jer da je Omeru, radijallahu anhu, bilo ostavljeno na izbor da zabrani ili dopusti ženi odlazak u džamiju, sigurno bi joj zabranio, jer mu to nije bilo po volji i bio je ljubomoran.

Možda će neko reći: "Da je bilo obavezno dopustiti ženi odlazak u džamiju, traženje dopuštenja za izlazak ne bi imalo nikakvog smisla, tim prije jer smisao traženja dopuštenja u tome jeste to što onaj od koga se traži ima pravo odobriti, odnosno zabraniti."

Možemo odgovoriti da to nije načelno pravilo, jer u ovom slučaju traženje dopuštenja u smislu je odobrovoljenja muža i potvrde kur'anske konstatacije da žena boravi u kući.

Treće, navedeni hadisi ne ukazuju da je ženin namaz vredniji u džamiji od namaza u kući. U jednoj verziji čak stoji: *"Nemojte svojim ženama zabranjivati da idu u džamije, ali njihove su im kuće bolje."*[70]

Četvrto, iako je ženama dopušteno da idu u džamiju, moraju se ispuniti dva preduvjeta za to: prvo, da ne izlaze namirisane; i, drugo, da njihov izlazak ne izazove smutnju (a nju uzrokuje sve što budi strasti: privlačna i ukrašena odjeća, kićenje nakitom, međusobno miješanje muškaraca i žena, a Svevišnji Allah, opet, najbolje zna).

Dokaz za prvi preduvjet jeste Ebu Hurejrino, radijallahu anhu, predanje u kome je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nemojte vjernicama zabranjivati da idu u džamije, ali neka ne idu namirisane."*[71]

---

[70] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (567), Ibn Huzejma (1684), El-Hakim, 1/209, El-Bejheki, 3/131, i neki drugi muhadisi. Ovaj bi lanac prenosilaca bio vjerodostojan da se Habib b. Ebu Sabit izjasnio da je hadis čuo. Otuda je hadis u globalu autentičan na osnovu mnoštva lanaca prenosilaca i drugih predanja. Dio hadisa: *"...ali njihove su im kuće bolje"* također je autentičan. U prilog mu idu brojna predanja koja ga pojačavaju, između ostalih, Ummu Selemino predanje u kojem Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Najbolja džamija za ženu jeste najskrivenija soba u njenoj kući"*, također i Ibn Mesudovo, radijallahu anhu, predanje gdje Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučuje: *"...a žena je najbliža svome Gospodaru kada je skrivena u svojoj kući."* Brojna predanja sličnog sadržaja zabilježio je Ibn Huzejma u djelu *Es-Sahih*, 3/92-96.

[71] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (565), Ahmed, 2/438, 475 i 528, Ibnul-Džarud (169), El-Bejheki, 3/134, Ibn Huzejma (1679), Ed-Darimi, 1/293, El-Begavi (860), El-Humejdi (978), Abdurrezzak (5121) i neki drugi muhadisi, preko više lanaca prenosilaca koji sežu do Muhammeda b. Amra, on od Ebu Seleme, a ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Prenosioci ovog predanja pouzdani su, a Muhammed b. Amr b. Alkama saduk je. Hadis pojačava predanje koje su zabilježili: Ahmed, 5/192 i 193, Ibn Hibban (2211), El-Bezzar (445) i Et-Taberani (5239 i 5240), preko Abdurrahamana b. Ishaka, on od Muhammeda b. Abdullaha

A dokaz za drugi preduvjet jeste sljedeće predanje Jahje b. Seida: "Amra b. Abdurrahman čula je Aišu, radijallahu anha, da govori: 'Da Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vidi šta su žene nakon njega novo uvele, zabranio bi im odlazak u džamiju, kao što je i Izraelićankama to zabranjeno.' Upitao sam Amru: 'Zar je Izraelićankama zabranjeno da posjećuju džamije?', na šta je odgovorila: 'Jeste.'"[72]

109. poglavlje

Strogo je zabranjeno ženi da džamiju posjećuje namirisana

Zejneba, Abdullahova žena, govorila je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao nam je: *'Kada neka od vas želi ići na jaciju-namaz u džamiju, neka se te večeri ne miriše.'*"[73]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Sreo sam jednu namirisanu ženu a njen se ogrtač vukao po zemlji, upitao sam je: 'Allahova robinjo, vraćaš se iz džamije?!' 'Da', odgovorila je, pa sam je preupitao: 'Zbog toga si se i namirisala?', na šta je potvrdno odgovorila, pa sam joj rekao sljedeće: 'Zaista sam čuo svoga dragog Poslanika, Ebul-Kasima, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: *'Namaz žene koja se namiriše prije odlaska u džamiju ne prima se sve dok se ne okupa kao što se kupa od džunupluka.*'"[74]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, također prenosi sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Kada se žena namiriše, neka ne ide na zajednički namaz u džamiju."*[75]

Ebu Musa el-Eš'ari, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Kada se žena namiriše i prođe pored ljudi kako bi osjetili njen miris, ona je bludnica, i svako oko koje u nju pogleda bludničko je oko."*[76]

---

b. Amra b. Osmana, on od Busra b. Seida, a ovaj od Halida b. Zejda, radijallahu anhu. I ovi su prenosioci pouzdani, a Muhammed b. Abdullah saduk je.

[72] El-Buhari (869) i Muslim (445), i ovo je njegova verzija. Aišine, radijallahu anha, riječi imaju status merfu-hadisa.

[73] Muslim (443).

[74] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (4174), Ahmed, 2/246, Ibn Huzejma (1682), El-Bejheki, 3/133, i neki drugi muhadisi, s više lanaca prenosilaca na osnovu kojih je hadis autentičan.

[75] Muslim (444).

[76] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (4173), Et-Tirmizi (2786), Ahmed, 4/414, i Ibn Huzejma (1681), preko Sabita b. Ammare, koji je izjavio da mu je pričao Gunejm b. Kajs prenoseći od Ebu Musaa el-Eš'arija. Ovaj je lanac prenosilaca dobar, tim prije što je Sabit b. Ammara saduk.

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, namirisanoj ženi zabranjeno je otići na skupni namaz u džamiju; ako namirisana ipak ode u džamiju, njen namaz nije primiljen, osim ako se okupa kao što se kupa od džunupluka (i tada ode).

Drugo, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, namirisanu ženu koja izađe iz kuće, te ljudi osjete njen miris, nazvao je bludnicom želivši ukazati na veličinu i opasnost toga grijeha, ali to ne povlači šerijatsku kaznu bičevanjem, odnosno kamenovanjem.

Treće, sve što budi strasti ima status mirisanja, a Svevišnji Allah najbolje zna.

110. poglavlje

Zabranjeno je unošenje otkočenog oružja u džamiju

Džabir b. Abdullah, radijallahu anhu, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, jednom čovjeku koji je u džamiji dijelio strijele zabranio da ih nosa po džamiji, a da ne zaštiti njihove vrhove.[77]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, u džamiju je zabranjeno unijeti otkočeno oružje, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio davanje sablje izvađene iz korice.[78]

Drugo, sve što uznemirava muslimane zabranjeno je činiti. Čovjek, noseći oružje, odnosno predajući ga, lahko može pogriješiti i ozlijediti muslimana, i to nas upućuje na to da je zabranjeno sve ono što za posljedicu može imati štetu, bilo da je šteta sigurna ili moguća, bilo u zbilji ili šali.

Treće, zabranjeno je oružje okrenuti prema muslimanu, to je njegovo zastrašivanje, a to je zabranjeno. U hadisu koji je prenio Ebu Hurejra, radijallahu anhu, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *"Neka niko od vas oružje ne okreće prema svome bratu, ta, šta zna, možda će šejtan ispaliti ili ubosti njegovom rukom, pa će čovjek upasti u džehennemsku jamu."*[79] U drugom hadisu stoji: *"Ko prema*

---

[77] Muslim (122 i 2614).

[78] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga Ebu Davud (2588) i neki drugi muhadisi, sa slabim lancem prenosilaca, tim prije što Ebuz-Zubejr nije izjavio da je hadis čuo od Džabira, radijallahu anhu, ali pojačava ga Ebu Bekrino, radijallahu anhu, predanje koje je zabilježio El-Hakim, 4/290, sa slabim lancem prenosilaca zbog toga što se Hasan el-Basri i Mubarek b. Fedala nisu izjasnili da su hadis lično čuli.

[79] El-Buhari (7072) i Muslim (2617).

svome bratu okrene željezo, meleki ga proklinju dok ga ne spusti, čak mu bio punokrvni brat.'[80]

Četvrto, također je zabranjeno dizanje oružja na muslimane. Ebu Musa el-Eš'ari i Ibn Omer, radijallahu anhum, prenijeli su sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Ko na nas digne oružje ne pripada nam.'*[81] A u hadisu Seleme b. el-Ekvea, radijallahu anhu, stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio: *'Ko na nas digne sablju ne pripada nam.'*[82]

Peto, kada je o tome riječ, javna mjesta na kojima se okupljaju muslimani: pijace, škole, svadbeni dvorci itd., imaju status džamije, a dokaz za to jesu sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Kada čovjek pod oružjem uđe u džamiju ili ode na pijacu, neka rukom zaštiti vrhove strijela, da ne bi povrijedio muslimana.'*[83]

111. poglavlje

Zabranjeno je u džamiji leći poleđice stavivši nogu preko noge

Džabir b. Abdullah, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Neka niko od vas ne liježe, stavljajući nogu preko noge.'*[84]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, govorio je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da čovjek legne i stavi noge jednu preko druge.[85]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zabranjeno je ležati poleđice stavivši nogu preko noge na način koji otkriva stidno mjesto. El-Begavi zapisao je: "Zabrana se odnosi na ležanje kada čovjek uspravi koljeno, prebaci nogu preko noge a nije ogrnut, ili mu je ogrtač uzak toliko da će se otkriti stidno mjesto; ako je širok, tada nema problema u tome."[86]

Muhammed b. Hibban rekao je: "Zabranjeno je da čovjek liježe poleđice i stavi nogu preko noge. Ashabi su oblačili mi'zer, vrstu donje odjeće, a ispod nisu nosili pantalone, pa je postojala mogućnost da se vidi njihovo stidno

---

80 Muslim (2616).
81 El-Buhari (7070 i 7071) i Muslim (98 i 100).
82 Muslim (99).
83 El-Buhari (7075) i Muslim (124 i 2614), kao predanje Ebu Musaa el-Eš'arija.
84 Muslim (74 i 2099).
85 **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Et-Tahavi, u djelu *Šerhu meanil-asar*, 4/277, Ibn Hibban (5554) i neki drugi muhadisi, preko Ruha b. el-Kasima, on od Amra b. Dinara, on od Ebu Bekra b. Hafsa b. Omera b. Sa'da b. Ebu Vekkasa, a ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.
86 El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 2/278.

mjesto, zbog čega je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio takvo ležanje."[87]

A imam En-Nevevi rekao je: "Islamski autoriteti kažu da se hadisi koji zabranjuju ovakvo ležanje odnose na ležanje za koje postoji bojazan da će se otkriti stidno mjesto, a i sam Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ležao je na način da nije postojala mogućnost da se vidi njegovo stidno mjesto, i u tome nema problema, nije čak ni pokuđeno. Iz hadisa zaključujemo da je u džamiji dopušteno leći na bok i poleđice. El-Kadi kaže: 'To je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, možda učinio iz prijeke potrebe, umora i sl., međutim, zna se da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u društvu drukčije sjedio: ili podvijenih prekrštenih nogu ili podvijenih nogu umotan (ovako najčešće) ili je čučao ili sjedio na petama; uglavnom birao je način koji odiše skromnošću.' Kažem: možda je to učinio da objasni da je to dopušteno, odnosno, kao da je htio reći: kada ležite poleđice, lezite ovako; ja jesam zabranio ležanje poleđice, ali ne generalno, već one koje otkriva stidno mjesto ili vodi u njegovo otkrivanje, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna."[88]

Drugo, na osnovu rješenja prethodnih učenjaka možemo kazati da je opisani način ležanja dopušten ako čovjek može osigurati da mu se ne vidi stidno mjesto, bilo da obuče pantalone ili da noge opružene stavi jednu preko druge. Dokaz za to jeste predanje koje je prenio Abbad b. Temim od svoga amidže, koji je izjavio da je vidio Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da leži u džamiji stavivši nogu preko noge.[89] Otuda je Ibn Hibban rekao: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, legao je pruživši noge, a nije legao na način koji je zabranio, i to ne ide u prilog ljudima koji ne poznaju hadiske znanosti, koji će reći da su Resulullahovi, sallallahu alejhi ve sellem, hadisi proturječni."[90]

Rekao sam: na to nas upućuje i kontekst hadisa u kojima je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to zabranio. Iz njih se zaključuje da se radi o stavljanju nogu jedne preko druge ili povijanju noge u koljenu ne stavljajući drugu preko nje, što se jasno vidi iz sljedećeg Džabirovog, radijallahu anhu, predanja: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da se čovjek potpuno umota u ogrtač, da sjedi potpuno umotan obuhvativši koljena i da liježe poleđice stavivši nogu preko noge."[91]

Treće, kada je riječ o uzroku zabrane ovog načina ležanja, prenesen je izuzetno slab (munker) hadis: "Nakon što je Svevišnji Allah završio stvaranje, legao je i stavio nogu preko noge i rekao: 'Nijednom stvorenju ne priliči da ovako legne.'" Zabilježio ga je El-Bejheki u djelu *El-Esmau ves-sifat*, str. 761. Savremeni muhadis šejh El-Albani u djelu *Silsiletul-ehadisid-daifa* (755) oduljio je

[87] Muhammed b. Hibban et-Temimi, *Es-Sahih*, 12/361.
[88] Jahja b. Šeref en-Nevevi, *El-Minhadž*, 14/77-78.
[89] El-Buhari (475) i Muslim (2100).
[90] Muhammed b. Hibban et-Temimi, *Es-Sahih*, 12/363.
[91] Muslim (72 i 2099).

objašnjavajući neosnovanost ovog hadisa, i to je izvrsno učinio, pa ko može neka to pročita.

Četvrto, neki učenjaci tvrde da su hadisi u kojima Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjuje ležanje poleđice derogirani njegovim postupkom, a to je diskutabilno jer, po većini učenjaka usuli-fikha, djelo ne može derogirati riječi, a derogacija se ne može utvrditi bez dokaza, i njoj se pristupa samo ako se naoko oprečni dokazi ne mogu uskladiti, odnosno jedni nad drugima preferirati.

Peto, to što je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u džamiji legao poleđice nije njegova posebnost, to su činili Omer i Osman, radijallahu anhum.

Šesto, propis se ne odnosi samo za džamiju već i na druga mjesta, a poglavlje: *Zabranjeno je u džamiji leći poleđice staviviši nogu preko noge* naslovio sam tako povodeći se za predanjem Abbada b. Temima koje je prenio od svog amidže. Također sam se poveo za El-Buharijevim naslovom u *Es-Sahihu*: *Ležanje u džamiji opruženih nogu.*

112. poglavlje

Zabranjeno je poduzimanje putovanja osim u tri džamije

Ebu Seid el-Hudri prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Putovanje se poduzima samo u tri džamije: Mesdžidul-haram, Mesdžidul-aksa i moju džamiju."*[92]

Basra b. Ebu Basra, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Putovanje se poduzima samo u tri džamije: Mesdžidul-haram, moju džamiju i Mesdžidul-aksa."*[93]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, poduzimanje putovanja dopušteno je samo u tri džamije: Mesdžidul-haram, u Meki, Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, džamiju, u Medini i Mesdžidul-aksa, u Kudsu, jer one imaju posebnosti i odlike koje druge džamije nemaju.

Drugo, poduzimanje putovanja u posjetu grobova dobrih ljudi i odabranih mjesta radi traženja blagoslova i namaza na njima zabranjeno je. To su ashabi zabranjivali. Tabiin Kaza rekao je: "Upitao sam Ibn Omera mogu li

---

[92] El-Buhari (1197) i Muslim (415 i 827). U tome smislu ova dva imama zabilježila su predanje od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

[93] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ibn Hibban (2772) i Malik, 1/108-110. U hadiskim zbirkama stoji Basra b. Ebu Basra, ali, po učenjacima, to je greška, ispravno je: Ebu Basra el-Giffari.

posjetiti Sinajsku goru, na šta mi je odgovorio: 'Pusti Sinajsku goru, nemoj ići na nju; putovanje se poduzima samo u tri džamije.'"[94]

Ali mnogi od onih što slijede strasti dopustili su ovu novotariju. Njima se suprotstavio šejhul-islam Ibn Tejmijja. Zato je i uzet kao "primjer suprotnog mišljenja", i kada god hoće reći da postoji neistomišljenik, kažu: "Poput Ibn Tejmijje..." To su iskoristili neki prvi učenjaci kada su inicirali kampanju protiv njega i rekli: "Ahmed b. Tejmijja zastranio je, ne slijedi put vjernika i dobrih generacija, suprotstavio se imamima i mudžtehidima, izjašnjavajući se da posjećivanje kabura vjerovjesnika i dobrih ljudi nije dopušteno, posebno kada je riječ o kaburu posljednjeg poslanika Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem."

Šejhul-islam živio je u vremenu kada su živjeli ljudi koji nisu poznavali džahilijet, paganstvo, pa su počeli uvoditi njihove običaje, a za vođe uzeli neznalice koje su ih odvele na stranputicu, koje ne žele da ljudi dokuče njihovo stvarno neznanje, jer time bi se prekinula njihova dominacija nad običnim svijetom i zarađivanje varanjem, pa su pribjegli učvršćenju temelja praznovjerja koje su uspjeli podići zahvaljujući tome što tadašnja generacija nije poznavala Kur'an i Hadis. Usljed toga izgrađene su kupole i kaburovi koje su ljudi obožavali mimo Svevišnjeg Allaha, kod njih su klanjali, oko njih tavafili, njima se zavjetovali. Allah se smilovao pjesniku, kao da je živio među njima, kada je spjevao sljedeće stihove: "Zar živi nemaju opskrbu,/a mrtvi na hiljade zlatnika imaju!/Ko će mi kazati kakvu to sreću nude/mrtvi u grobovima svojim,/iznad kojih ljudi klanjaju i za njima žude!"

I u blagoslovljenoj okolici Damaska šejhul-islam pozivao je u ispravno shvatanje islama, i to je dalo dvostruke razultate: tamo je zasijalo sunce Hadisa obasjavajući i Istok i Zapad; glas istine proširio se. Ljudska priroda, koju su šejtani iskvarili, počela se popravljati. Okoštali običaji na kojima su se generacije rađale i umirale, zbog kojih je zapostavljen Kur'an – osim kojih ljudi ništa drugo nisu poznavali ni držali za mjerodavno – počeli su nestajati. Ta je *sahva*, buđenje, uzdrmalo vođe neznalice i pobilo njihove tvrdnje i novotarije. A kada su vidjeli da je, Allahovom, dželle šanuhu, voljom, njihova laž otkrivena, posegnuli su za izvitoperivanjem stvarnosti i iskrivljavanjem riječi, nakon što su shvatili njihovo pravo značenje: vidiš ih kako iskrivljuju značenje jasnih i autentičnih šerijatskih tekstova, da bi onaj ko ne poznaje šejhul-islama Ibn Tejmijju, njegov pravac i shvatanje vjere u koje poziva ljude – pogrešno razumio.

Desilo se da je 726. godine po Hidžri šejhul-islamu postavljeno pitanje u vezi s poduzimanjem putovanja u posjećivanju kaburova vjerovjesnika i dobrih ljudi, pa je na njega odgovorio, i neistomišljenici su pročitali odgovor. Međutim, šejhul-islam i prije odgovora na temu pisao je u brojnim djelima: *Iktidaus-siratil-mustekimi ve muhalefetu ashabil-džehim*, *Kaidetun dželiletun fit-tevessuli vel-vesila*, te u djelu *Minhadžus-sunnetin-nebevijjeti fi nakdi kelamiš-šiati vel-kaderijje*. U tim je djelima

---

[94] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ibn Ebu Šejba, 4/65, i El-Ezreki, u djelu *Ahbaru Mekke*, str. 304.

opširnije govorio nego u odgovoru na postavljeno pitanje, na koji se pozivaju neistomišljenici. Tada je počela prava pometnja: čula-kazala, zlonamjerno iznošenje potvora i laži na šejhul-islama Ibn Tejmijju. Govoreći o tome, veliki islamski autoritet hafiz Ibn Abdulhadi rekao je: "U Damasku se sastalo vijeće poznate skupine radi razmatranja pitanja šejhul-islama Ibn Tejmije. Jedan od njih predloži: 'Protjerajte ga!', pa protjeraše njega; drugi kaza: 'Odsijecite mu jezik!', pa jezik odsjekoše njemu; treći reče: 'Izbičujte ga!', pa izbičevaše njega; posljednji predloži: 'Utamničite ga!', pa utamničiše njega. To mi je prenio čovjek koji je nevoljko prisustvovao vijećanju. Druga se skupina protiv šejhul-islama digla u Egiptu i povela veliku kampanju protiv njega. Na vijeće su pozvali vladara i dogovorili se da ga ubiju, ali se vladar s tim nije složio."[95]

Nakon toga, stvar se mnogo pogoršala: pojavile se velike smutnje, iskušenja i nedaće. Za šejhul-islama strahovalo se od vodećih ljudi u Egiptu i Šamu. Spletka neistomišljenika bila je tolika da su uspjeli nagovoriti vladara da zatvori šejhul-islama. I, uistinu, 6. šabana 726. godine po Hidžri poveli su ga u tvrđavu. Bio je postojan. Smiren. Iskreno se oslanjao na Živog, Koji ne umire. Bio je neobično veseo[96], mnogo se obraćajući Svevišnjem Allahu. Nekim njegovim učenicima teško je palo kolikim je mukama i patnjama bio izložen.[97] A sve zbog toga što su nikogovići našli pisanu fetvu u vezi s poduzimanjem puta radi posjete kaburova vjerovjesnika i dobrih ljudi, pa su je izvitoperili, iskrivljavajući istinu i varajući vladara.

U četvrtak, 11. zul-kade iste godine kadija Džemaluddin b. Džumla i predsjednik Islamskih vakufa Nasiruddin ušli su kod njega i upitali ga u vezi s fetvom o posjećivanju kaburova. Na to je bio već odgovorio, zapisavši odgovor u pisanku. Našli su je i poslali u Egipat, i to nakon što je šafijski kadija Damaska ispod fetve napisao sljedeće: "Odgovor na pitanje uporedio sam s tekstom napisanim od Ibn Tejmijje." Međutim, na Ibn Tejmijjinu fetvu kadija je dopisao sljedeće: "Po konsenzusu učenjaka, kategoričkom dokazu, zabranjeno je posjećivanje Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, kabura i kaburova drugih poslanika."[98]

Hafiz Ibn Abdulhadi, komentirajući izmjenu i iskrivljavanje šejhul-islamovih riječi, rekao je: "To su kadijine riječi; pogledaj kakvu je laž iznio na šejhul-islama. Odgovarajući na pitanje, šejhul-islam Ibn Tejmijja nije zabranio posjećivanje kaburova vjerovjesnika i dobrih ljudi, samo je naveo dva mišljenja učenjaka kada je riječ o poduzimanju putovanja radi posjete kaburova, a usputno posjećivanje bez poduzimanja posebnog putovanja i poduzimanje posebnog putovanja radi posjete dva su potpuno različita pitanja. Šejhul-islam Ibn Tejmijja ne zabranjuje usputnu posjetu, štaviše, smatra je poželjnom, i djela koja je napisao o obredima hadža dovoljan su pokazatelj. A u spornoj fetvi opće

---

[95] Hammed b. Abdulhadi el-Hanbeli, *El-Ukudud-durrijja*, str. 328-329.
[96] Ibid, str. 129, i *El-Bidaja*, 14/132.
[97] Ibid, 14/132.
[98] Ibid, 14/132, i *El-Ukudud-durrijja*, str. 341.

nije ni spomenuo ovu vrstu posjete: nije za nju rekao da je zabranjena, niti se pozvao na konsenzus kada je riječ o njoj, a Sveznajući Allah zna sve tajne."[99]

Ibn Kesir prenio je slične riječi od imama El-Berzalija, koji je još dodao: "...i šejhul-islam Ibn Tejmijja dobro zna šta znače Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Posjećujte kaburove, jer oni vas podsjećaju na onaj svijet.'* A Svevišnji Allah zna sve tajne, i ništa Mu nije skriveno: 'A zulumćari će sigurno saznati u kakvu će se muku uvaliti.' (Eš-Šuara, 227)."[100]

Pravedan i nepristrasan čovjek vidjet će kolika je potvora iznesena na šejhul-islama Ibn Tejmijju, zbog koje je nepravedno zatvoren. Potvoru je inicirao i predvodio malikijski kadija u Egiptu Ibnul-Ahnai, Allah mu se smilovao.[101]

Šejhul-islam za vrijeme svog boravka u zatvoru ukazao je ne neke detalje: "Neka je hvala Svevišnjem Allahu, Koji nas uvijek obasipa novim brojnim blagodatima. A jedna od najveće blagodati jeste publiciranje mojih djela, i jedva sam čekao da do vas dospiju neka od njih, da pročitate moj odgovor. Nisu im bile po volji publikacije sljedbenika Ibnul-Ahnaija, ali je Svevišnji Allah učinio da sve izađe na vidjelo i da se mišljenja sukobe, pa da postane očita istina, s kojom je Svemogući Allah poslao Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem. Većina ljudi nije poznavala ova pitanja, evo sada ih poznaju; i čija namjera bude da sazna istinu, Allah, dželle šanuhu, uputit će ga; ko bude težio neistini, pa, protiv njega je uspostavljen dokaz, i zaslužio je da ga Svemogući Allah ponizi. Ne želim da ijedna kvaka slova koje sam napisao bude zatajena, čak i od ljudi koje ne volim. A vaš sam odgovor primio, i veseo sam zbog toga kao nikad. Ponovo kažem: uživamo u Allahovim, dželle šanuhu, blagodatima koje ne mogu pobrojati, neka je velika hvala Svevišnjem Allahu."[102]

Nakon što su šejhul-islamovi nesimpatizeri uvidjeli da ga tamnica neće odvratiti od dostavljanja Allahovih ajeta i dokaza koji su uništili neistomišljenike, oduzeli su mu pera, tintu, papir, čak i – literaturu.[103]

Tada je svojim učenicima ugljem napisao sljedeće: "U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog! Neka je s vama mir, Allahova milost i Njegov blagoslov! Odista uživamo u velikim Allahovim blagodatima, i one se povećavaju iz dana u dan. Sve što Allah odredi, u tome je pomoć za islam i jedna od Njegovih velikih blagodati: 'On je poslao Poslanika Svoga s uputom i vjerom istinitom da bi je uzdigao iznad svih vjera. A Allah je dovoljan svjedok!' (El-Feth, 28) Ali je šejtan iskoristio svoju partiju izvitoperivajući dini-islam, zbog kojeg je Svevišnji Allah slao poslanike i objavljivao knjige. Svevišnji je Allah postavio zakon: kada želi uzdići Svoju vjeru, učini da joj se ljudi usprotive, pa Svojim riječima uzvisi istinu, a unizi laž, i učini da istina laž nadvlada.

---

99 Ibid, str. 341.
100 Ismail b. Kesir ed-Dimeški, *El-Bidaja*, 14/124.
101 Hammed b. Abdulhadi el-Hanbeli, *El-Ukudud-durrijja*, str. 361.
102 Ahmed b. Tejmijja el-Harrani, *El-Fetava*, 28/47.
103 Hammed b. Abdulhadi el-Hanbeli, *El-Ukudud-durrijja*, str. 363.

Ovo što je šejtanova partija željela učiniti ne samo da je u otvorenoj koliziji s Resulullahovim, sallallahu alejhi ve sellem, vjerozakonom nego je u koliziji sa svim vjerozakonima i pravcem svih poslanika počev od Ibrahima, preko Musaa i Isaa, pa do posljednjeg poslanika, Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem.

A željeli su da pripadnici Allahove i Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, skupine ne objave nijedan tekst ni djelo, bojeći se i prevlasti Ibnul-Ahnaijevih sljedbenika, pa je Svevišnji Allah učinio da posljedice budu daleko gore: morali su ispitivati i proučavati njegove publikacije, a htjeli su ga osramotiti. U njegovim riječima tražili su dokaz za sebe, a našli protiv sebe; pokazali su se njihovo neznanje, laž i nemoć, ljudi su to saznali. To je bio kadar učiniti samo Svemogući Allah, Koji im nije dopustio da nađu ijednu mahanu vezanu za naše shvatanje Šerijata. Najviše što su mogli kazati jeste da protivrječimo riječima nekih ljudi, a čovjeku, ma ko on bio, kada stane nasuprot Kur'anu i Hadisu, nije se obaveza pokoriti, štaviše, to je zabranjeno po jednoglasnom mišljenju svih muslimana.

Neki od njih govorili su: 'Ibn Tejmijja pomaže novotarije', i to je očito svakom razumnom čovjeku, ali, i sam onaj ko je ovo izgovorio zna da to nije tako. Novotarije pomaže onaj čije je znanje oskudno kada je riječ o Resulullahovom, sallallahu alejhi ve sellem, sunnetu: 'A zar je iko gore zalutao od onoga koji slijedi strast svoju, a ne Allahovu uputu?' (El-Kasas, 50) Zar je novotar onaj ko bolje poznaje Hadis od njih, dalji od slijeđenja svojih strasti i namjernog suprotstavljanja Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem: 'A tebi smo poslije odredili da u vjeri ideš pravcem određenim, zato ga slijedi i ne povodi se za strastima onih koji ne znaju, jer te oni nikako ne mogu od Allahove kazne odbraniti; nevjernici jedni druge štite, a Allah štiti one koji Ga se boje i grijeha klone.' (El-Džasija, 18-19)

To je, uistinu, bio veliki događaj, i njegove će se posljedice vidjeti kasnije."[104]

Dalje je nečitko, pobrisano je; kako su mu oduzeli pera, tintu, papir i knjige, šejhul-islam Ibn Tejmijja ovo je napisao ugljem pa se to s vremenom obrisalo.[105]

A iza nečitkog dijela zapisane su njegove sljedeće riječi: "U djelu Ez-Zemlekanijja[106] navedeno je oko pedeset aspekata da je njihovo mišljenje

---

[104] Ibid, str. 364-366, i Ahmed b. Tejmijja el-Harrani, *El-Fetava*, 28/57-59.

[105] Hammed b. Abdulhadi el-Hanbeli, *El-Ukudud-durrijja*, str. 365.

[106] Djelo šafijskog autoriteta u Šamu Kemaluddina ez-Zemlekanija. O njemu je Ibn Hadžer ostavio sljedeći zapis: "Bio je jedan od najvećih neprijatelja šejhul-islama Ibn Tejmijje, i mnogo ga je uznemiravao." Vidjeti: *Er-Reddul-vafir*, str. 56 i 146. Otputovao je u Egipat, tražeći od vlasti da ga postave za kadiju u Šamu, a obećavši da će, ako ga odrede za službu, napakostiti šejhul-islamu i osuditi ga na smrt. Kada je za to čuo, šejhul-islam rekao je: "Allah neće dopustiti da uradi ono što je naumio; on u Egipat neće stići živ." Vidjeti: *El-Ealamul-alijja*, str. 63. S tim u vezi Ibn Kesir u djelu *El-Bidaja*, 14/132, zapisao je sljedeće: "Imao je nečasnu namjeru: ako ga odrede za kadiju, napakostit će šejhul-islamu. Ibn Tejmijja molio je protiv njega, i, Allah se

oprečno konsenzusu muslimana. Da su to oni namjerno učinili poznavajući Hadis, bili bi otpadnici od islama, ali oni su se upustili u stvari koje ne poznaju, a usto nisu se nadali da će se vlast okrenuti protiv njih. I stvar je veća nego što mislite, i hvala Svevišnjem Allahu, mi vodimo borbu na Njegovom putu kao što smo je vodili u Bici na Gazanu, kao protiv džebelija, džehmija i bezbožnika. Ovo je jedna od velikih Allahovih blagodati prema nama, ali većina ljudi ne zna."

Jedan od promicatelja potvore na šejhul-islama Ibn Tejmijju bio je i Ebul-Hasan es-Subki, koji je s tim u vezi napisao djelo *Šifaus-sikami fi zijareti hajril-enam.*[107]

Njegov sin Abdulvehhab zapisao je: "Moj otac počeo je djelovati kada je Ibn Tejmijja, Allah mu oprostio, pomiješao stvari, kada ga je šejtan navratio na polemiku o ovoj preciznoj stvari, kada je potpuno zatvorio vrata tevesula, umiljavanja Allahu – tevesula nas ne lišio, kada je zanegirao poduzimanje putovanja radi posjete mezara – ne dao Allah da naše posjete mezarima prestanu! Otac se borio za istinu do pobjede ne zloupotrebljavajući ponuđenu pomoć. Otkrio je šta srca skrivaju. Istinu je dosljedno slijedio, zaslužio nagradu na ovome i budućem svijetu i olakšao posjetu Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, mezaru, i skoro da su ljudi prestali posjećivati ga, a toga su bili žedno željni. Nejasnoća koju je Ibn Tejmijja donio unijela je zbrku i poremetila shvatanje islama. Zamislite, posjetiti Resulullahovu, sallallahu alejhi ve sellem, džamiju pa otputovati, a ne posjetiti njegov kabur! Da njega nije bilo, ne bi se znalo koja je džamija bolja, na to mjesto ne bi pobjegli oni što bježe od razbojnika, ni njihovi spasitelji. Da njega nije bilo, to mjesto ne bi bilo sveto niti bi tu opće bila izgrađena džamija. Otac je i prije toga branio konsenzus učenjaka kada je riječ o drugim stvarima, neka ga Svevišnji Allah obilno nagradi..."[108]

(Ali hafiz Ibn Abdulhadi napisao je djelo *Es-Sarimul-menikijju fir-reddi ales-Subki*, gdje je pobio potvoru imama Es-Subkija, i trebalo bi da je svaki učenik i svako ko teži istini pročita, jer u njoj su koristi vezane za fikh, Hadis i historiju.)

Zejni Dahlan i El-Kevseri nanovo su inicirali potvoru na šejhul-islama Ibn Tejmijju ratujući protiv afirmatora tevhida šejha Muhammeda b. Abdulvehhaba. U tome su ih slijepo slijedili brojni savremenici. Jedan od njih žestoko i iz inata okomio se na šejha Muhammeda. Svoje novine i stranice uprljali su ovom potvorom, kao da je riječ o istini kojoj je laž strana s bilo koje strane. Tvrde da su svi muslimani do dan-danas, osim Ibn Tejmijje, jednoglasni da je dopušteno poduzeti putovanje radi posjete Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, kaburu.

---

odazvao: Ez-Zemlekani nije postigao ono što je želio, već je umro u srijedu ujutro, 16. ramazana u gradu Belbisu, a ukopan je uoči četvrtka u kairskom mezarju El-Karafa, blizu kabura imama Šafija, Allah mu se smilovao."

[107] Njegov sin u djelu *Tabekatuš-šafiijja*, 6/214, naveo je da se to djelo zove *Šennul-gareti ala men enkeres-sefere liz-zijara.*

[108] Abdulvehhab es-Subki, *Tabekatuš-šafiijja*, 6/151.

Kamo sreće da su konsultirali knjige i fetve šejhul-islama Ibn Tejmije, koje se nalaze u svakom gradu, da se lično uvjere u stvarnost, jer one su prepune konstatacija koje pobijaju iznesenu potvoru i jasno ukazuju da je poželjno šerijatsko posjećivanje mezarja, posebno Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, mezara; to se zaključuje i iz njegovog pristupa i načina pisanja.

Šta im je, pa ne razumiju ono što im se govori! Šejhul-islam Ibn Tejmija otvoreno je pozvao neistomišljenike da čitaju njegova djela, da ga ne optuže za neznanje i zabludu, pa da se poslije kaju zbog onoga što su učinili.

Zbilja se desilo: neki su se pokajali zbog nepravde nanesene šejhul-islamu. Jedan od najvećih islamskih historičara imam Ez-Zehebi poslao je pismo Ebul-Hasanu es-Subkiju (zabilježeno u djelima *Šezeratuz-zeheb*, 6/83-84, i *Er-Reddul-vafir*, str. 52) u kojem ga kori zbog nepravde prema šejhul-islamu Ibn Tejmiji. A imam Es-Subki odgovorio je: "Moj šejhu, kada se radi o tvojoj primjedbi u vezi s Ibn Tejmijjom, samo kažem: Allahov se rob uvjerio u njegovu vrijednost, duševno bogatstvo, veliko šerijatsko znanje, poznavanje logike, pronicljivost i veliki stupanj idžtihada. Uvijek ću kazati da šejhul-islam Ibn Tejmija kod mene uživa i veći ugled. Odista je Svevišnji Allah pri njemu objedinio skromnost, bogobojaznost, privrženost vjeri, iskreno pomaganje istine i istupanje s njom, slijeđenje prvih generacija i najljepše rukovođenje njihovom praksom. Ljudi kao on usamljenici su u ovom i dolazećim vremenima."

Ove Es-Subkijeve riječi navodimo s poštovanjem, i kamo sreće da se svi inicijatori potvore prođu nerazumnih postupaka, da se oslanjaju na Kur'an i Hadis, a ne da slijede strasti ostavljajući istinu i nakon što im se ona objelodani. Kamo sreće da ih mržnja prema šejhul-islamu Ibn Tejmiji ne navede na nepravdu prema njemu! Kamo sreće da su svoga šejha Es-Subkija slijepo slijedili u dobru, kao što su ga slijepo slijedili u potvori šejhul-islama, jer slijepo slijeđenje u dobru manje je zlo od slijepog slijeđenja u zlu: zla se ipak razlikuju.

Odgovarajući na El-Ahnaijevu nepravičnu i nasilnu potvoru, na samom početku, šejhul-islam Ibn Tejmija govori mu: "Dobro znaš da moja djela i fetve obiluju izjavama da je posjećivanje mezara poželjno. Kada čitaš o obredima hadža, vidiš da uvijek spominjem poželjnost posjećivanja mezarja El-Bekia, šehidskog mezarja na Uhudu, i objašnjavam kako je najbolje posjetiti Vjerovjesnikov, sallallahu alejhi ve sellem, mezar."

Odgovarajući mu u djelu *El-Dževabul-bahir*, dalje kaže: "Baveći se hadžskim obredima spomenuo sam da je poduzimanje putovanja radi posjete Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije i mezara – što i ostali imami ubrajaju u hadžske obrede – poželjno, dobro djelo. U nekoliko navrata spomenuo sam šta je sunnet u vezi s tim, kako će nazvati selam Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, da li će se okrenuti prema kibli ili prema mezaru – u vezi s tim postoje dva mišljenja."[109]

Da bismo između šejhul-islama Ibn Tejmije i njegovih neistomišljenika razriješili nastali spor, u obzir ćemo uzeti činjenice. Kada je riječ o nauci,

[109] Ahmed b. Tejmija el-Harrani, *El-Fetava*, 27/329-330.

emanet je da u njegovim djelima potražimo izjave s tim u vezi, a ne da prihvatamo nepromišljen i ishitren govor svakog pobornika halabuke.

Naime, na zahtjev vladara da ponovo istraži pitanje kako bi se uklonila nanesena nepravda, šejhul-islam Ibn Tejmijja u djelu *El-Dževabul-bahir*, koje je napisao, izazivajući neistomišljenike da iznesu svoje argumente, ako istinu govore, i ponude mu ostatak znanja – napisao je sljedeće: "Poslije navedenog, ja, Ahmed b. Tejmijja, kažem kako sam saznao cilj vladara, Allah ga pomogao i učvrstio u dobru, bio sam napisao konciznu fetvu, jer se od mene tražio hitan odgovor. Pređašnja fetva sažetog je karaktera (što je inače karakteristika fetve), pa ću je ovdje detaljnije objasniti. Vladar, Allah ga pomogao i učvrstio, zatražio je moje izjašnjenje u vezi s posjećivanjem Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, mezara, pa predlažem da pogleda djela prvih i potonjih učenjaka: četverice imama, njihovih sljedbenika, ali i drugih islamskih autoriteta, u kojima su navedeni Poslanikovi, sallallahu alejhi ve sellem, hadisi, izjave ashaba i tabiina koji idu u prilog izdatoj fetvi. I niko ne može naći nijedan Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis, ni ijednu izjavu ashaba i tabiina, ni ijedno rješenje četverice imama da potkrijepi svoje mišljenje. Našem mišljenju suprotstavlja se samo onaj ko govori bez znanja, koji svoj stav ne može dokazati ni hadisom ni izjavom ashaba ni izjavom tabiina ni rješenjem ma kojeg mjerodavnog imama. Nama protivriječi samo čovjek koji nije upućen u to da su ashabi i tabiini posjećivali Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, mezar i druge mezare, a o tome posjedujem brojne fetve koje sam svojeručno napisao.

Neka vladar ponudi svim učenjacima na Istoku i Zapadu da o ovome opširno napišu, neka traži da navedu ime i prezime učenjaka koji je isto mišljenje zastupao prije njega, neka traži argumente, pa neka najbolji vladar ovog vremena, Allah mu povećao znanje i pomogao ga, uporedi moju i njihove fetve i neka sam zaključi šta je istina – a ona sjaji kao sunce, može je razaznati najmlađi vladarev dvorjanin, jer nju može razaznati svako; istina s kojom je Svevišnji Allah slao poslanike nije slična laži, i razuman čovjek će istinu od laži jasno razlučiti kao što zlatar lahko odvoji pravo od falsificiranog zlata."[110]

Kada je riječ o šejhul-islamovoj fetvi, mora se ukazati na sljedećih pet stvari.

Prvo, hafiz Ibn Abdulhadi u djelu *El-Ukudud-durrijja*, str. 330-340, naveo je tekst šejhul-islamove fetve zbog koje su se okomili na njega. U njoj šejhul-islam Ibn Tejmijja uopće nije spomenuo usputno posjećivanje kaburova, već se bavio poduzimanjem putovanja radi posjete kaburovima, a poznato je da su to dva različita pitanja. U toj fetvi Ibn Tejmijja nije rekao da su učenjaci jednoglasni kada je o tome riječ. Dakle, govoreći o poduzimanju putovanja radi posjete kaburovima, naveo je dva mišljenja, njihove dokaze i preferirao jedno nad drugim. Štaviše, oba mišljenja spomenuta su u pravnim djelima malikijskog, šafijskog i hanbelijskog mezheba te u komentarima hadiskih zbirki. Čak je i imam Malik preferirao mišljenje da je zabranjeno poduzimanje putovanja radi

110 Ibid, 27/314-316.

posjete bilo čega mimo tri džamije. Nije mu bilo po volji upotrebljavanje izraza "posjeta", tj. kada bi neko rekao: "Posjetio sam Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, mezar."[111] A priča koja kaže da je Malik to dopuštao, i da je imao raspravu s El-Mensurom apokrifna je, ništavna. U njenom lancu prenosilaca nalazi se zlosretan čovjek po imenu Muhammed b. Humejd er-Razi, do koga muhadisi nisu nimalo držali jer je fabricirao predanja i lance prenosilaca.[112] Skoro svi Malikovi učenici dijelili su njegovo mišljenje. Braneći svoga učitelja, Ibn Tejmijju, Ibn Abdulhadi u djelu *El-Ukudud-durrijja*, str. 342-360, naveo je njihove izjave. I zbilja je čudno da se malikijski autoritet Ibnul-Ahnai suprotstavio imamu svoga mezheba i većini njegovih autoriteta, a bili su u pravu kada je riječ o ovom pitanju; očito je da je Ibnul-Ahnai u ovom pitanju slijedio strasti.

Drugo, šejhul-islam Ibn Tejmijja posjećivanje mezara dijeli na: šerijatsku i novotarsku posjetu: "Obavezno je podvući razliku između šerijatske posjete, koju je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, preporučio, i novotarske posjete, koju nije preporučio, već ju je zabranio: klanjanje pored mezara poslanika i dobrih ljudi, klanjanje prema mezaru i njegovo obožavanje", ističe šejhul-islam.

Treće, šerijatski ispravna posjeta mezara jeste da posjetilac moli za mrtve i za njih traži oprost, kao što to čini kada klanja dženaza-namaz, jer stajanje iznad mezara ima tretman dženaza-namaza, i to je legitimno, tim prije što je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, muslimanima klanjao dženaza-namaz i stajao nad humkama s namjerom da za njih moli i traži oprost. Kada je riječ o tome, šejhul-islam Ibn Tejmijja zapisao je sljedeće: "Šerijatska posjeta jeste ona u kojoj čovjek nazove selam mrtvima i moli za njih, što je u rangu dženaza-namaza. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, poučavao je ashabe da prilikom posjete mezarju izgovore sljedeće: *'Neka je mir s vama, o kućo vjernička! Mi ćemo vam se, ako Bog da, pridružiti. Allah se smilovao i prvima i potonjima, neka i nas i vas Allah sačuva patnje! Moj Allahu, nemoj nas lišiti njihove nagrade i nemoj nas odvesti u smutnju nakon njihove smrti!'* A Svevišnji će Allah žive koji mole za mrtve muslimane nagraditi, kao što nagrađuje za dženaza-namaz. Otuda je Svemogući Allah zabranio da to Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, čini kada je riječ o licemjerima: 'I nijednom od njih, kad umre, nemoj molitvu obaviti, niti sahrani njegovoj prisustvovati...' (Et-Tevba, 84). Dakle, vjernik posjećuje mezarje na legitiman način, ne zato što ima potrebu kod umrlog, ni zato da ga moli, ni zato da od njega traži da se za njega zauzme kod Allaha, već mrtvom koristi živi koji moli za njega, a Svevišnji će Allah zbog te molbe i dobročinstva mrtvom ukazati milost, a živog nagraditi."[113] Na drugom je mjestu na slične riječi dodao sljedeće: "...isto tako, ako neko na legitiman način posjeti mezar, nazove mrtvima selam i moli za njih, Svevišnji će Allah mrtvima ukazati milost zbog te dove, a nagraditi žive, a zar ne postoji dijametralna razlika između posjete

---

[111] Vidjeti: *El-Mudevvena*, 2/132.

[112] Vidjeti: *Tehzibut-tehzib*, 9/127, i *Mizanul-itidal*, 3/530.

[113] Ahmed b. Tejmijja el-Harrani, *El-Fetava*, 27/70-71.

kojom živi želi učiniti korist mrtvom i posjete u kojoj Svemogućem Allahu čini širk moleći mrtvog za pomoć?!"[114] Ako je dopušteno posjećivati muslimanska mezarja radi traženja oprosta za njih, onda je dopušteno posjećivati nevjernička groblja radi izvlačenja pouke: "Dopušteno je posjetiti grob nevjernika radi izvlačenja pouke, ali je za njega zabranjeno tražiti oprost. Dokaz za ovo jeste predanje koje su preko Ebu Hurejre, radijallahu anhu, zabilježili El-Buhari i Muslim, a u njemu stoji: 'Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, posjetio je grob svoje majke i toliko plakao da je rasplakao svijet oko sebe. Rekao je: *'Tražio sam od svoga Gospodara dopuštenje da za nju tražim oprost, ali nije mi dopustio, pa sam tražio dopuštenje da posjećujem njen mezar, a to mi je dopustio; zato posjećujte mezarje, jer vas to podsjeća na smrt.'* A u *Es-Sahihu*, kao predanje Enesa, radijallahu anhu, zabilježene su sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Prije sam vam bio zabranio posjećivanje mezarja, a sada ih posjećujte'*", ističe šejhul-islam Ibn Tejmijja.[115]

Četvrto, novotarska posjeta jeste ona u kojoj čovjek traži od mrtvog da ispuni njegove potrebe, ili čini tevesul, ili moli kod kabura, ili od njega traži da moli za njega i zauzme se kod Allaha, dželle šanuhu, ili klanja namaz kod kabura, ili se njemu zavjetuje, ili kod njega prinosi žrtvu: "Kada je riječ o posjećivanju kaburova radi učenja dove kod njih ili tevesula ili traženja da se mrtvi zauzme za živoga kod Allaha – sve to Šerijat nije ozakonio", napominje šejhul-islam.[116]

Na drugom mjestu zapisao je: "Velika je razlika između šerijatske posjete mezarima i novotarske, koja nije legitimna, tj. zabranjena je. U novotarskoj ljudi klanjaju na mezarima poslanika i dobrih ljudi, klanjaju prema kaburu, obožavaju ga... El-Buhari i Muslim zabilježili su sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Putovanje se poduzima samo u tri džamije: Mesdžidul-haram, moju džamiju i Mesdžidul-aksa.'* A kada je Ebu Hurejra, radijallahu anhu, otputovao na Sinajsku goru, gdje je Svemogući Allah razgovarao s Musaom b. Imranom, alejhis-selam, pa mu je Basra b. Ebu Basra, radijallahu anhu, rekao: 'Da sam te u Medini zatekao prije nego što si otputovao, ne bih ti dopustio da tamo ideš, jer sam čuo Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: *'Putovanje se poduzima samo u tri džamije: Mesdžidul-haram, moju džamiju i Mesdžidul-aksa.'* Dakle, putovanje se poduzima samo u ove tri džamije radi ibadeta, obavljanja namaza, čitanja Kur'ana, zikra, učenja dove i itikafa, a Mesdžidul-haram ima odliku više: samo oko Kabe tavafi se."[117]

Peto, šejhul-islam Ibn Tejmijja tvrdi da je poduzimanje putovanja radi posjete Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, mezara bez obavljenog namaza u njegovoj džamiji novotarija i zabluda: "Čovjek koji poduzme putovanje samo radi posjete Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, mezara,

---

[114] Ibid, 27/164-165.
[115] Ibid, 27/164-165.
[116] Ibid, 27/164-165.
[117] Ibid, 27/332.

nemajući namjeru da klanja u njegovoj džamiji, pa stigne u Medinu, ne klanja, i, otuda, na njega ne donese salavat, već posjeti mezar i vrati se – zabludjeli je novotar, postupio je suprotno Vjerovjesnikovom, sallallahu alejhi ve sellem, sunnetu i konsenzusu svih ashaba i učenjaka ovoga ummeta."[118]

Budući da posjeta Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije sadrži posjetu mezara, otuda čovjek mora imati namjeru posjećivanja džamije: "Odgovarajući na postavljeno pitanje jasno sam rekao da je poduzimanje putovanja radi posjete Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije ibadet, po konsenzusu svih učenjaka. Također sam naveo mnoge poželjne stvari koje obuhvata posjeta njegovog mezara: nazivanje selama, donošenje salavata, učenje dove da mu Svevišnji Allah da *el-vesilu*, najbolje mjesto u Džennetu i druge blagodati, svjedočenje da je dostavio poslanicu, spominjanje njegovih odlika kojima ga je Allah, dželle šanuhu, odlikovao, izražavanje ljubavi prema njemu, izražavanje privrženosti, prakticiranje i pomaganje njegovog sunneta i neke druge stvari; ponavljam: sve ovo poželjno je"[119], kaže šejhul-islam Ibn Tejmijja.

Na osnovu prethodnog kažemo da se posjećivanje Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, mezara razlikuje od posjete drugih mezara, tj. ima poseban tretman iz sljedećih aspekata: prvo, Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, džamija kod njegovog je mezara, a poduzimanje posjete njegovoj džamiji legitimno je na osnovu hadisa i konsenzusa; drugo, njegov se mezar posjećuje na poseban način, ne kao drugi mezari: tačno je predviđeno šta posjetilac treba učiniti kada dođe u njegovu džamiju; treće, da se njegov mezar posjećuje kao drugi mezari, Medinjani bi imali najveće pravo kada je riječ o tome; i, četvrto, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da se kod njegovog mezara čini ibadet, a naredio je muslimanima da na njega donose selame i salavate ma gdje bili, kazavši da mu to biva predočeno, i otuda nijedno mjesto za to nije posebno predviđeno, već se salavati i selami na njega donose na svakom mjestu i vremenu: prilikom ezana, u namazu, prilikom ulaska u džamiju i izlaska iz nje, za razliku od drugih ljudi. A sve je ovo zbog Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, velike vrijednosti i viskog stupnja koji je Svevišnji Allah samo njemu dao, i zbog toga ni posjeta njegovom mezaru nije kao posjeta drugim mezarima, iz čega se, opet, vidi njegova vrijednost nad ljudima: njega je Svevišnji Allah visoko uzdigao.[120]

Kažem: prvi i drugi aspekat iziskuju da je onaj ko poduzme putovanje radi posjete Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije – učinio mustehab, poželjno djelo. S tim u vezi šejhul-islam Ibn Tejmijja kaže: "Ko poduzme putovanje u Mesdžidul-haram ili Mesdžidul-aksu ili u Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, džamiju u Medini, pa klanja u njoj i u džamiji Kuba, posjeti Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, mezar i mezar šehida na Uhudu – taj je

---

[118] Ibid, 27/342-343.
[119] Ibid, 27/234-244.
[120] Ibid, 27/234-244.

učinio dobro djelo, a ko zaniječe legitimnost ovog putovanja nevjernik je, od njega se traži pokajanje, ako se ne pokaje, pogubljuje se."[121]

"A treći i četvrti aspekat iziskuju postojanje razlike između Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, mezara i mezara drugih muslimana. Čak ni radi njegovog mezara ne poduzima se posebno putovanje, tim prije što je razlog posjete mezara nazivanje selama umrlima i traženje oprosta za njih, a to musliman ostvari ako na bilo kojem mjestu donese salavat i selam na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Dokaz za ovo jeste autentični hadis koji su zabilježili En-Nesai, El-Hakim i Ed-Darimi: *'Zaista postoje meleki koji putuju po Zemlji i prenose mi selame od moga ummeta.'* U tome treba slijediti učenjake islama koji poduzimaju šerijatsku posjetu koja je legitimna, po jednoglasnom mišljenju svih muslimana: klanjaju u Poslanikovoj, sallallahu alejhi ve sellem, džamiji, na njega donose selame prilikom ulaska u džamiju i u namazu. Sve ovo spomenuo sam govoreći o hadžskim obredima, i u fetvi, a naveo sam da posjetilac treba nazvati selam Ebu Bekru i Omeru, radijallahu anhum"[122], zapisao je šejhul-islam.

Umjesno je da navedemo i sljedeće njegove riječi: "...hoću reći da se putovanje u Vjerovjesnikovu, sallallahu alejhi ve sellem, džamiju poduzima zbog njenih brojnih odlika, ibadeta kao i zbog toga što je namaz u njoj vrijedan koliko hiljadu namaza obavljenih na drugom mjestu, i upravo u tome ogleda se razlika između Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, i drugih džamija. A po jednoglasnom mišljenju muslimana, putovanje se ne poduzima radi Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, mezara, jer kao što postoji velika razlika između njegove i drugih džamija, isto tako postoji velika razlika između njegovog i drugih mezara. Moj neistomišljenik i njemu slični saznali su da učenjaci kažu da je posjeta Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, mezara poželjna, pa su pomislili da mezari drugih poslanika imaju isti tretman. Povodeći se za sljedećim činjenicama, kažem da su debelo pogriješili: prvo, poduzimanje posjete Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, mezara ustvari je posjeta njegovoj džamiji, što je, po Hadisu i konsenzusu učenjaka, poželjno; drugo, putovanje radi posjete njegove džamije poduzimalo se i za njegovog života i nakon smrti, prije nego što je mezar ušao u sastavni dio džamije, ali i nakon toga; drugim riječima, to je putovanje radi posjete džamije, svejedno bio mezar u njenom sastavu ili ne bio, i zabranjeno je ovu posjetu izjednačiti s posjetom nekom drugom mezaru; treće, ima učenjaka koji preziru da se to uopće nazove posjetom mezaru, a oni koji to ne preziru s njima se slažu u osnovi propisa; podvajanje je samo formalno, a posjetu drugom mezaru svi nazivaju posjetom. Otuda nema problema da čovjek kaže: 'Ne slažem se da se u osnovi može poduzeti putovanje radi posjete Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, mezaru, i neću poduzeti putovanje radi posjete mezaru', tim prije što se putovanje u Medinu poduzima radi ibadeta u Resulullahovoj, sallallahu alejhi ve sellem, džamiji, a ne radi posjete njegovog mezara; četvrto, ovo poduzimanje

---

121 Ibid, 27/342.

122 Ibid, 27/343.

putovanja poželjno je na osnovu Hadisa i konsenzusa, dočim to nije poželjno ni na osnovu Hadisa ni konsenzusa kada je riječ o mezarima drugih poslanika i dobrih ljudi, štaviše, to su veliki islamski učenjaci zabranili, na šta nas upućuje šerijatski tekst; peto, Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, mezar nalazi se u okviru njegove džamije, čiji su temelji postavljeni na bogobojaznosti, a sam Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je izgrađivanje kao i obavljanje namaza u džamijama postavljenim na kaburovima poslanika i dobrih ljudi[123]; šesto, svi muslimani, prvi i potonji, posjećivanje Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, mezara smatrali su ustvari posjetom njegove džamije, a kada je riječ o posjeti mezara drugih ljudi, nijedan ashab, ni tabiin, niti iko od kasnijih generacija koje su ih slijedile u dobru nije to odobravao; sedmo, šerijatski legitimna posjeta Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije činila se za vrijeme njegovog života, za vrijeme vladavine pravednih vladara, i tom se prilikom čini sljedeće: donose se salavati i selami na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, spominju se njegove vrline i moli za njega (što se čini i u drugim džamijama); posjeta mezarima drugih ljudi vrsta je širka: upućivanje molbe njima, traženje od njih da izvrše ljudske potrebe, klanjanje na njihovim kaburovima, njihovo svetkovanje i obožavanje, a sve to zabranjeno je na osnovu šerijatskih tekstova i jednoglasnog mišljenja svih muslimana; i, osmo, za razliku od mezara drugih ljudi, pouzdano i na osnovu mutevatir-predanja tačno i pouzdano se zna koji je Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, mezar."[124]

Dakle, šejhul-islam Ibn Tejmijja pravi razliku između onoga što je prilikom posjete mezarima legitimno i onoga što nije, i onaj ko to ne razlikuje, islam u tome pogledu ne poznaje.

Vidjeli smo da se šejhul-islam Ibn Tejmijja jasno izjasnio da je dopušteno, štaviše poželjno, posjećivanje mezara muslimana, pod uvjetom da se ne poduzima posebno putovanje. On kaže: "...zbog toga je poželjno posjetiti mezarje Bekia, šehidsko mezarje na Uhudu i druge muslimanske mezare, te moliti za mrtve, tražiti za njih oprosta, a poduzimanje putovanja radi posjete tih mezara nije poželjno, samo je poželjno poduzimanje putovanja radi namaza u tri džamije, itikafa u njima i sl."[125]

U tome je smislu također rekao: "Kada posjetilac Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije posjeti njegov mezar, učinio je jedno od najboljih djela. Niti sam ja niti je iko prije mene ovo zabranio: ni šerijatski valjanu posjetu mezara poslanika i dobrih ljudi ni mezara običnih muslimana. Naprotiv, na više mjesta spomenuo sam da je posjećivanje mezarja poželjno na osnovu toga što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, posjećivao mezarje Bekia i šehidsko mezarje na Uhudu. Kažem: ako je poželjno posjećivanje mezara u kojima

---

123 Pojedinosti vezane za to vidjeti u El-Albanijevoj studiji *Tahzirus-sadžidi min ittihazil-kuburi mesadžid.*

124 Ahmed b. Tejmijja el-Harrani, *El-Fetava*, 27/265-269, s određenim intervencijama.

125 Ibid, 27/260.

počivaju obični muslimani, posjećivanje mezara u kojima počivaju vjerovjesnici i dobri ljudi preče je."[126]

Jasno vidimo da su Ibn Tejmijjini neistomišljenici pomiješali poduzimanje putovanja radi posjete mezara – što je gore navedenim hadisima zabranjeno – i usputnu posjetu, koju je i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, činio i preporučivao da se čini.

Kada su vidjeli da šejhul-islam zabranjuje poduzimanje putovanja radi posjete mezara, nepravedno su ga potvorili govoreći da on posjećivanje mezara zabranjuje generalno. Da nevolja bude još veća, neki su dokučili ovaj šerijatski propis (za koji je Ibn Tejmijja naveo nepobitne dokaze, da se razluči put kojim idu zabludjeli), ali su se vješto pravili da ne znaju, pa su se počeli pozivati na svakojake sumnje i apokrifne hadise u vezi s tim, da bi običan svijet obmanuli kako to on ne bi dokučio.

Treće, svi hadisi iz kojih se razumije da je poduzimanje putovanja radi posjete mezara dopušteno slabi su, neki su čak i izmišljeni. Između ostalih, sljedeći su muhadisi objasnili da su lanci prenosilaca svih tih predanja paučinasti: Ibn Huzejma, El-Bejheki, En-Nevevi, El-Ukajli, Ez-Zehebi, Es-Sujuti...[127]

A neka od tih predanja jesu sljedeća: "Ko posjeti moj mezar, obavezno mu je moje zauzimanje"; "Ko se uputi meni, isključivo da me posjeti, moja je dužnost da se za njega zagovaram na Sudnjem danu"; "Ko obavi hadž i posjeti moj mezar, kao da me posjetio dok sam bio živ"; "Ko obavi hadž, a ne posjeti moj mezar već se od mene otuđio"; "Ko me posjeti, bit ću mu zagovornik ili svjedok"; "Ko obavi hadž te se uputi prema mojoj džamiji da me posjeti, bit će mu upisana dva primljena hadža"; "Ko me posjeti nakon moje smrti, kao da me posjetio za života, a ko moju posjetu završi s mojim mezarom, na Sudnjem danu ću za njega svjedočiti", ili je rekao: "...za njega ću se zauzimati"; "Ko me posjeti nakon moje smrti, kao da me posjetio za života, a ko obavi hadž, a ne posjeti moj mezar već se od mene otuđio"; "Ko obavi hadž islama, posjeti moj mezar, ode u jednu bitku i na mene u Mesdžidul-aksau donese salavat, Allah ga neće pitati u vezi s farzovima"; "Ko me posjeti nadajući se nagradi, na Sudnjem danu ću se zagovarati za njega i svjedočiti u njegovu korist"; "Nijedan imućan musliman koji me ne posjeti nema opravdanje."

Četvrto, mnogi ljudi misle da je uzrok vrijednosti Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije u Medini zbog njegovog mezara. To je pogrešno vjerovanje zbog sljedećeg: Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, džamija imala je istu vrijednost i prije i poslije njegove smrti; Vjerovjesnik,

---

[126] Ibid, 27/330-331, s određenim intervencijama.

[127] Ko se želi uvjeriti u njihovu slabost i međusobno nepodudaranje, da od sebe otkloni sumnju, neka konsultira sljedeća djela: *Es-Sarimul-menkijju fir-reddi ales-Subki*, str. 10-171, od hafiza Ibn Abdulhadija, gdje je pobrojao sve hadise koji govore o poduzimanju putovanja radi posjete mezara, i svaki hadis ponaosob obradio, navodeći njegove mahane i ocjene muhadisa; *Et-Telhisul-habir*, 2/266-267, od Ibn Hadžera el-Askalanija, *Silsiletul-ehadisid-daifa vel-mevdua* (25, 47 i 204) i *Difaun anil-hadisin-nebevijji ves-sira*, str. 105-109, od El-Albanija.

sallallahu alejhi ve sellem, nakon smrti ukopan je u Aišinu, radijallahu anha, sobu, a njena soba, kao i sobe drugih Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, žena nisu bile u sklopu džamije, već na istočnoj i južnoj strani; soba u koju je ukopan Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, uključena je u džamiju nakon smrti svih ashaba, za vrijeme vladavine El-Velida b. Abdulmelika; ta je prostorija u džamiju uključena zbog prijeke potrebe; to nije bila namjera tadašnjih muslimana, oni su samo imali namjeru proširiti Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, džamiju uključivanjem soba njegovih žena.

Govoreći o tome, šejhul-islam Ibn Tejmijja rekao je: "Resulullahova, sallallahu alejhi ve sellem, džamija vrednija je zbog vrijednosti namaza u njoj, na osnovu sljedećih Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Namaz u mojoj džamiji hiljadu puta vredniji je od namaza u drugim džamijama, osim u Mesdžidul-haramu'*; i riječi: *'Putovanje se poduzima samo u tri džamije: Mesdžidul-haram, Mesdžidul-aksa i moju džamiju.'* I spomenuta vrijednost postojala je i prije nego što je Aišina, radijallahu anha, soba bila uključena u džamiju, a tada je u toj džamiji klanjala generacija kakva se neće pojaviti do Sudnjeg dana. Zabranjeno je vjerovati da je Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, džamija dobila na vrijednosti nakon njegove smrti i smrti pravednih vladara. Ali se može reći ovako: vrijednost džamije ista je, iako su ta generacija i to vrijeme bili bolji, tj. džamija je prije uključenja Aišine, radijallahu anha, sobe bila bolja ako se to uzme u obzir, u protivnom nije. U svakom slučaju, kazati da je džamija vrednija zbog Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, mezara nije dopušteno. Sobe Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, žena uključene su u džamiju iz prijeke potrebe, što su neki učenjaci osudili. Niko nije imao namjeru da Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, mezar uključi u džamiju, već imali su namjeru proširiti je."[128]

113. poglavlje

Strogo je zabranjeno na mezaru napraviti džamiju

Aiša, radijallahu anha, pripovijedala je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, na samrtnoj bolesti rekao je: *'Prokleo Allah židove i kršćane, mezare svojih poslanika uzeli su za bogomolje!'*" Govorila je: "Da nije toga, bio bi ukopan izvan sobe[129], ali se bojao da će na njegovom mezaru biti podignuta džamija."[130]

---

[128] Ahmed b. Tejmijja el-Harrani, *El-Fetava*, 27/423-424.

[129] Hafiz Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 3/200, rekao je: "Tj. njegov bi mezar bio pristupačan a ne zaklonjen, odnosno bio bi ukopan izvan svoje sobe. Ove je riječi Aiša, radijallahu anha, izgovorila prije proširenja Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije. Zato je, nakon proširenja, njena soba ograđena kao trouglasta kako se niko istovremeno ne bi mogao okrenuti prema kibli i njegovom mezaru."

[130] El-Buhari (1330) i Muslim (529).

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, govorio je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Ubio Allah židove, mezare svojih poslanika uzeli su za bogomolje!*'"[131]

Aiša i Ibn Abbas, radijallahu anhum, govorili su: "Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bio u smrtnoj agoniji, svojim bi šarenim ogrtačem pokrivao lice, a kada bi došao do daha, upozoravajući rekao je: *'Neka Allahovo prokletstvo ostane nad židovima i kršćanima jer su mezare svojih poslanika uzeli za bogomolje.*'"[132]

Aiša, radijallahu anha, pripovijeda da su Ummu Habiba i Ummu Selema pred Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, spomenule da su u Abesiniji vidjele crkvu u kojoj su bile slike, pa je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Kada bi među njima umro dobar čovjek, oni bi na njegovom mezaru podigli bogomolju i u njoj iscrtali takve slike. Takvi će u Allaha na Sudnjem danu biti u najgorem položaju.*'"[133]

Džundub b. Abdullah, radijallahu anhu, rekao je: "Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da pet dana pred smrt govori sljedeće: *'Nemoguće je da iko od vas bude moj prisni prijatelj*[134], *mene je Svevišnji Allah uzeo za prisnog prijatelja, kao što je Ibrahima uzeo za prisnog prijatelja, a kada bih nekoga od vas i uzeo za prisnog prijatelja, uzeo bih Ebu Bekra. Zaista su narodi prije vas na mezarima svojih poslanika gradili bogomolje, ali vi to nemojte činiti, to vam ja zabranjujem.*'"[135]

Usama b. Zejd, radijallahu anhu, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, na smrtnoj bolesti zatražio: *'Uvedite moje drugove!*" Kada su ušli, bio je pokriven jemenskim ogrtačem, sklonio ga je s lica i rekao: *'Prokleo Allah židove i kršćane, mezare svojih poslanika uzeli su za bogomolje!*'"[136]

Haris en-Nedžrani, radijallahu anhu, izjavio je: "Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da pet dana pred smrt upozorava: *'Zaista su narodi prije vas mezare svojih poslanika i dobrih ljudi uzimali za bogomolje, vi to nemojte činiti, to vam ja zabranjujem.*'"[137]

Ebu Ubejda b. el-Džerrah, radijallahu anhu, govorio je: "Posljednje što je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, oporučio bilo je sljedeće: *'Istjerajte židove iz Hidžaza i nedžranske kršćane s Arapskog poluotoka, i znajte da je najgori onaj narod koji je mezare svojih poslanika uzeo za bogomolje.*'"[138]

---

[131] El-Buhari (437) i Muslim (530).

[132] El-Buhari (435 i 436) i Muslim (531).

[133] El-Buhari (434) i Muslim (528).

[134] Time je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, htio kazati da se nikome, osim Svemogućem Allahu, ne može potpuno posvetiti i očekivati ispunjenje svojih potreba.

[135] Muslim (532).

[136] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga Ahmed, 5/204, i Et-Taberani, u djelu *El-Kebir* (393 i 411), preko Kajsa b. Er-Rebie, koji je izjavio da im je pričao Šeddad b. Džamia, prenoseći od Kulsuma el-Huzaija, a ovaj od Usame b. Zejda, radijallahu anhu. Ovaj lanac prenosilaca slab je, jer spomenuti Kajs pomiješao je hadise pri kraju života, ali prethodni hadisi pojačavaju ga.

[137] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Ibn Ebu Šejba, 2/375-376.

[138] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ahmed, 1/195, Et-Tahavi, u djelu *Šerhu muškilil-asar* (2726) i Ebu Ja'la (872), preko Ibrahima b. Mejmuna, on od Sa'da b. Semure b. Džunduba, on od svoga oca, a ovaj od Ebu Ubejde, radijallahu anhu. Njegovi su prenosioci pouzdani.

Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, govorio je: "Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: *'Najgori su ljudi oni koje će Kijametski dan zateći žive i oni koji mezare uzmu za bogomolje.'*"[139]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, namaz je zabranjeno klanjati na kaburu. Dokaz za to jeste jasno Ebu Seidovo, radijallahu anhu, predanje: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je zidanje na kaburu, sjedenje i klanjanje na njemu."[140]

Drugo, namaz je zabranjeno obavljati i prema kaburu, moliti okrenut prema njemu i učiti dovu. To je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jasno zabranio: *'Nemojte sjediti na kaburu i nemojte klanjati okrenuti prema njemu.'*[141]

Treće, na mezarima je zabranjeno podizanje džamije. Na to nas je uputila Aiša, radijallahu anha, rekavši: "Da nije toga, bio bi ukopan izvan sobe, ali se bojao da će na njegovom mezaru biti podignuta džamija." Iz njenih riječi jasno se razumije da su Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, ashabi ukopali u njegovoj kući prevenstveno zbog toga da se od njegovog mezara ne bi napravila džamija. Na osnovu ove Aišine, radijallahu anha, izjave imam El-Buhari naslovio je poglavlje: *Šta je zabranjeno kada se radi o podizanju džamije na kaburu.* Na takvo shvatanje upućuju nas njene riječi: "...ali se bojao da će na njegovom mezaru biti podignuta džamija", što, ustvari, iziskuje da im je to naredio sam Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i to nije daleko, jer on je molio: *'Moj Allahu, nemoj učiniti da se moj mezar obožava! Allah je prokleo ljude što su mezare svojih poslanika uzeli za bogomolje.'*[142]

Četvrto, zabranjeno je ukopavanje mrtvih unutar džamije. S tim u vezi imam El-Menavi prenio je sljedeću izjavu hafiza El-Irakija: "...i očito je da između te dvije stvari ne postoji razlika. Naime, kada bi neko izgradio džamiju s ciljem da u njoj ukopa nekoga, bio bi proklet, jer u džamiji je zabranjeno ukopavati umrle. Isto tako, kada bi čovjek uvakufio neki objekat na ime džamije, ali uvjetovao da se ukopa u džamiju, vakuf ne bi bio validan jer se suprotstavlja smislu i ulozi džamije."[143]

---

[139] **Hadis je autentičan na osnovu mnoštva lanaca prenosilaca.** Zabilježili su ga: Ahmed, 1/405 i 435, Ibn Hibban (2325), Ibn Huzejma (789), Ebu Ja'la (5316), Ibn Ebu Šejba, 4/140, Ebu Nuajm, u djelu *Ahbaru Asbehan*, 1/142, Et-Taberani, u djelu *El-Kebir* (10413) i El-Bezzar (3420), preko Zaide, on od Asima, on od Šekika, a ovaj od Ibn Mesuda, radijallahu anhu. Ovaj je lanac prenosilaca dobar i njegovi su prenosioci pouzdani, a Asim b. Ebun-Nudžud, iako je bio ekspert u kiraetima, saduk je. Hadis je prenesen i s drugim lancem prenosilaca: Kajs b. er-Rebia – El-Eameš – Ibrahim en-Nehai – Ubejda es-Selmani – Ibn Mesud, radijallahu anhu. Kako je Kajs b. er-Rebia pomiješao hadise pri kraju života, ovaj je lanac prenosilaca slab. Ali hadis je, hvala Svevišnjem Allahu, autentičan na osnovu mnoštva lanaca prenosilaca.

[140] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Ebu Ja'la (1020).

[141] Muslim (97 i 972), kao predanje Ebu Merseda el-Ganevija.

[142] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ahmed, 2/246, Ibn Sa'd, u djelu *Et-Tabekat*, 2/362, i Ebu Nuajm, u djelu *Hil'jetul-evlija*, 6/283 i 7/317.

[143] Muhammed b. Abdurreuf el-Menavi, *Fejdul-Kadir*, 5/274.

Peto, po jednoglasnom mišljenju svih učenjaka, građenje džamije na kaburu veliki je grijeh, tim prije što hadisi jasno ukazuju da su oni koji to učine prokleti, najgori ljudi, i što je to oponašanje židova i kršćana.

Šesto, Ibn Kajjim el-Dževzijja zapisao je: "...i na osnovu toga, džamija koju neko izgradi na kaburu ima se srušiti, a kabur koji se naknadno uključi u džamiju ima se iskopati. Ovako su rekli imam Ahmed i neki drugi islamski autoriteti. U dini-islamu ne mogu se objediniti kabur i džamija. Prioritet ima ono što se prvo nađe na određenom mjestu, a ono što se pojavi naknadno ima se ukloniti. Kada bi neko na ime džamije uvakufio objekat s kaburom, taj vakuf ne bi bio validan – to nije dopušteno, a u takvoj džamiji Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je obavljanje namaza, proklinjući onoga ko na kaburu izgradi džamiju i onoga ko na kaburu zapali svijeću. Ovo je islam, koji je Svevišnji Allah čovječanstvu objavio preko Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i očito je da su njegovi sljedbenici usamljeni."[144]

Sedmo, namaz čovjeka koji klanja u džamiji izgrađenoj na kaburu radi blagoslova nesumnjivo je pokvaren: "Džamije koje su izgrađene na kaburovima poslanika, dobrih ljudi, vladara i druge populacije obavezno se moraju srušiti. Nije mi poznato da je iko od poznatih učenjaka rekao nešto suprotno tome. Također, koliko znam, namaz u tim džamijama pokuđen je, ali po našem, hanbelijskom mezhebu, taj namaz nije ispravan, na osnovu Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, zabrane i izricanja prokletstva, ali i na osnovu drugih hadisa. O ovom pitanju nema razilaženja po osnovi što je u njoj jedan kabur, već naši su se autoriteti podvojili na dva mišljenja kada je riječ o odvojenom mezaru, i koliko je kaburova mjerodavno: jedan ili tri", ističe šejhul-islam Ibn Tejmijja.[145]

A u djelu *El-Ihtijaratul-ilmijja*, str. 25, preferirao je jedno od spomenuta dva mišljenja rekavši: "Iz Ahmedovih izjava i izjava većine njegovih učenika ne može se zaključiti da su oni pravili razliku između jednog i više kaburova. Iz njihovih izjava, obrazloženja i dokazivanja zaključuje se da je namaz zabranjeno klanjati čak kod jednog kabura (a mezarjem se smatra svako mjesto gdje je neko ukopan), i to je ispravno mišljenje. Naši autoriteti kažu: 'U okolici kabura koja se smatra mezarjem ne klanja se.' Ove njihove riječi nužno iziskuju da se zabrana odnosi i na jedan kabur i na okolicu koja mu pripada. Imam El-Amidi i neki drugi tvrde da na takvom mjestu nije dopušteno klanjati (tj. u džamiji u čijem se pravcu kible nalazi kabur), sve dok se između džamijskog zida i mezarja ne postavi druga prepreka; neki tvrde da je ovako govorio imam Ahmed."

---

[144] Šemsuddin b. Kajjim el-Dževzijja, *Zadul-mead*, 3/572.

[145] Ahmed b. Tejmijja el-Harrani, *Iktidaus-siratil-mustekim*, str. 330.

114. poglavlje

Zabranjeno je da mnogobošci ulaze u Mesdžidul-haram

Svevišnji Allah rekao je: "O vjernici, mnogobošci su sama pogan, i neka više ne dolaze na hadž Časnom hramu poslije ovogodišnjeg hadža. A ako se bojite oskudice, pa Allah će vas, ako hoće, iz obilja Svog imućnim učiniti. – Allah zaista sve zna i mudar je." (Et-Tevba, 28)

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Ebu Bekr, po Resulullahovoj, sallallahu alejhi ve sellem, naredbi, poslao me prije Oprosnog hadža s nekoliko ljudi da na Kurban-bajram obznanimo: 'Neka nakon ove godine mnogobošci ne dolaze na hadž, i neka niko ne tavafi nag!'"[146]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zabranjeno je mnogobošcima dopustiti da uđu u Mesdžidul-haram, muslimani su ih dužni u tome spriječiti. Komentirajući gore navedeni ajet, Ibn Kesir rekao je: "Svevišnji Allah naređuje vjernicima, čistim ljudima koji ispovijedaju čistu vjeru da mnogobošce, nečiste ljude koji ispovijedaju nečistu vjeru protjeraju iz Mesdžidul-harama, i da im nakon ovog ajeta ne dopuste da mu se približe, a ajet je objavljen 9. godine po Hidžri. Te je godine Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, poslao Aliju i Ebu Bekra, radijallahu anhum, naredivši im da mnogobošcima obznane: 'Neka nakon ove godine mnogobošci ne dolaze na hadž, i neka niko ne tavafi nag!' Svemogući je Allah tako odredio i naredio."[147]

Drugo, čak ako mnogobožac i ne bi imao namjeru obaviti hadž, obaveza ga je spriječiti da uđe u Mesdžidul-haram. Komentirajući gore navedeni hadis, Ibn Hadžer zapisao je: "Riječi: 'Neka nakon ove godine mnogobošci ne dolaze na hadž...' izrečene su na osnovu Allahovih riječi: '...i neka više ne dolaze na hadž Časnom hramu poslije ovogodišnjeg hadža.' Naime, časni ajet jasno ukazuje na to da im se zabrani ulazak u Mesdžidul-haram, čak ako i ne žele obaviti hadž. A budući da je obavljanje hadža njihov najveći cilj, jasno je spomenut on, što znači: preče je da ulazak sa svakom drugom namjerom bude zabranjen; pod izrazom *Časni hram* misli se na sveto područje."[148]

Treće, kada bi mnogobožac krišom ušao u Harem, sveto područje, razbolio se i umro, njegov se leš mora iznijeti i pokopati van Harema. Naime, ako bi ga muslimani ukopali misleći da je musliman, pa se kasnije uspostavi da je bio mnogobožac, njegov se leš mora iskopati i iznijeti sa svetog područja.

---

[146] El-Buhari (369) i Muslim (1347), i ovo je njegova verzija. U tome su smislu preneseni i hadisi preko Alije b. Ebu Taliba i Abdullaha b. Abbasa, radijallahu anhum.

[147] Ismail b. Kesir ed-Dimeški, *Tefsirul-Kur'anil-azim*, 2/360.

[148] Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 8/320.

Imam En-Nevevi zapisao je: "Ni u kojem se slučaju mnogobošcu ne smije dopustiti da uđe u Harem, sveto područje, čak kada bi nosio važnu poruku ili s važnim poslom, već ovlašteni za to izaći će mu u susret van Harema. Ako bi mnogobožac krišom ušao u Harem, razbolio se i umro, pa ga muslimani tu ukopali, njegov leš mora se iskopati i odnijeti izvan Harema."[149]

115. poglavlje

Zabranjeno je obavljanje namaza okrenut prema kaburu

Ebu Mersed el-Ganevi, radijallahu anhu, izjavio je da je čuo Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: '*Nemojte sjediti na kaburu i nemojte klanjati okrenuti prema njemu.*'[150]

Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenosi sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: '*Nemojte klanjati prema kaburu i nemojte klanjati na kaburu.*'[151]

Enes, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio obavljanje namaza prema kaburovima.[152]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, gore navedeni hadisi jasno ukazuju da je zabranjeno klanjati u pravcu kabura. Imam El-Menavi kaže: "...tj. okrenuto prema kaburu, jer time se kabur izuzetno veliča i diže na stupanj božanstva, a on to definitivno ne

---

[149] Jahja b. Šeref en-Nevevi, *El-Minhadž*, 9/116.

[150] O izvoru hadisa bilo je govora.

[151] **Hadis je autentičan na osnovu mnoštva lanaca prenosilaca.** Zabilježio ga je Et-Taberani, u djelu *El-Kebir* (12051) preko Abdullaha b. Kisana, on od Ikrime, a ovaj od Ibn Abbasa, radijallahu anhu. El-Hejsemi u djelu *Medžmeuz-zevaid*, 2/27, kaže: "U ovom se lancu prenosilaca nalazi Abdullah b. Kisan, a njega je slabim ocijenio Ebu Hatim; pouzdanim ga smatra Ibn Hibban." Istina je da je ovaj lanac prenosilaca slab zbog spomenutog Abdullaha, međutim hadis je prenesen sljedećim putem: Rušdejn b. Kurejb – Kurejb – Ibn Abbas, radijallahu anhu, a zabilježio ga je Et-Taberani, u djelu *El-Kebir* (12168). Za spomenutog prenosioca Rušdejna imam El-Hejsemi, 5/322, tvrdi da je slab. Dakle, ovo je predanje na osnovu navedenih lanaca prenosilaca autentično. Prvom dijelu hadisa u prilog ide prethodno navedeni Ebu Mersedov, radijallahu anhu, hadis, a drugi dio pojačava Ebu Seidov, radijallahu anhu, hadis.

[152] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ibn Hibban (2323) i El-Bezzar (441-443), preko više lanaca prenosilaca koji sežu do Enesa, radijallahu anhu. Ovo predanje pojačavaju prethodni hadisi.

zaslužuje."[153] Također je rekao: "Izuzetno je pokuđeno klanjati prema kaburu, a ako čovjek klanja na tom mjestu tražeći blagoslov u dini-islam ozakonio je ono što Svevišnji Allah nije propisao. En-Nevevi veli: 'Tako su rekli naši autoriteti; kada bismo rekli da je to, na osnovu spoljašnjeg značenja hadisa, zabranjeno, ne bi bilo neprihvatljivo.' Iz hadisa se razumije da je obavljanje namaza u mezarju mekruhi-tahrimen."[154]

Drugo, obavljanje namaza okrenut prema kaburu, ako ga čovjek time ne veliča, ispravno je, ali je čovjek grešan za to djelo, i to je mekruhi-tahrimen. Dokaz za ovo jeste predanje Sabita el-Bunanija, koji prenosi da je Enes, radijallahu anhu, rekao: "Dok sam klanjao u blizini jednog kabura, Omer me primijetio i povikao: 'Kabur, kabur!' Podigao sam glavu prema nebu, misleći da govori: 'Mjesec, Mjesec!'[155] Pa je rekao: 'Upozoravam te na kabur; ne klanjaj u njegovoj blizini.'"[156] Dakle, Omer, radijallahu anhu, nije prekinuo Enesov, radijallahu anhu, namaz, samo mu je zabranio da to ubuduće čini, što ukazuje da je namaz validan.

Treće, pokuđeno je staviti dženazu između čovjeka koji klanja propisani namaz i pravca kible.

Četvrto, ko klanja pored kabura i veliča ga počinio je širk, da Allah, dželle šanuhu, sačuva! Njegov je namaz pokvaren. Šejh Alija el-Kari tvrdi: "Ako čovjek stvarno veliča kabur ili onoga ko u njemu počiva čini nevjerstvo; poistovjećivanje s takvim čovjekom pokuđeno je, i ovo je mekruhi-tahrimen. Isti tretman, ako ne i gori, ima postavljanje dženaze ispred klanjača. Ovim su iskušenjem pogođeni stanovnici Meke: stavljaju dženazu kod Kabe pa klanjaju namaz okrenuti prema njoj."[157]

116. poglavlje

Zabranjeno je obavljanje namaza u mezarju i kupatilu

Ibn Omer, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: '*Nemojte od svojih kuća praviti mezarje, već klanjajte u njima dobrovoljne namaze.*'[158]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijedao je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: '*Nemojte od svojih kuća praviti mezarje; zaista šejtan bježi iz kuće u kojoj se čita sura El-Bekara.*'[159]

---

[153] Muhammed b. Abdurreuf el-Menavi, *Fejdul-Kadir*, 6/390.

[154] Ibid, 6/407.

[155] Enes, radijallahu anhu, nije razabrao i pomislio je da ga Omer, radijallahu anhu, upozorava na Mjesec, jer između riječi el-kabr i el-kamer (Mjesec) postoji sličnost. (op. prev.)

[156] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Abdurrezzak (1581).

[157] Alija el-Kari, *El-Merka*, 2/372.

[158] El-Buhari (432) i Muslim (777).

Enes, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio obavljanje namaza u mezarju.[160]

Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, rekao je: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Cijela Zemlja, osim kupatila i mezarja, predviđena je za namaz.'*"[161]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, mezarje nije predviđeno za obavljanje namaza, na tome mjestu namaz je mekruhi-tahrimen. Prenoseći taj stav od nekih prvih učenjaka, imam El-Begavi zapisao je: "Na pitanje obavljanja namaza u mezarju i u kupatilu učenjaci ne gledaju istovjetno. Imam Ahmed, Ishak b. Rahavejh i Ebu Sevr tvrde da je to pokuđeno, pozivajući se na spoljašnje značenje hadisa, čak ako je mezarje, odnosno kupatilo, čisto. Kažu: 'Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Nemojte od svojih kuća praviti mezarje, već klanjajte u njima dobrovoljne namaze'*, što ukazuje da mezarje nije predviđeno za namaz, i ovo je stav većine učenjaka.'"[162]

A Ibn Hadžer rekao je: "Ibnul-Munzir prenosi da većina učenjaka ovim hadisom dokazuje da mezarje nije predviđeno za namaz."[163] Zbog toga je najveći hadiski ekspert imam El-Buhari na osnovu Ibn Omerovog, radijallahu anhu, hadisa naslovio poglavlje: *Namaz je pokuđeno klanjati u mezarju.*

---

159 Muslim (780).

160 **Hadis je autentičan na osnovu mnoštva lanaca prenosilaca.** Zabilježili su ga: Ibn Hibban (2315 i 2322), Ebu Ja'la (2788), El-Bezzar (441-443) i Ibnul-Earabi, u djelu *El-Mudžem*, 1/235, preko više lanaca prenosilaca koji sežu do Enesa, radijallahu anhu.

161 **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (492), Et-Tirmizi (317), Ibn Madža (745), Ahmed, 3/83 i 96, El-Hakim, 1/251, El-Bejheki, 2/435, El-Begavi (506), Ibn Hibban (1699), Ibn Huzejma (791) i neki drugi muhadisi, preko Amra b. Jahje el-Ensarija, on od svoga oca Jahje, a ovaj od Ebu Seida, radijallahu anhu. Ovaj lanac prenosilaca vjerodostojan je, ispunjava kriterije dvojice imama, kako kaže El-Bejheki, a u tome se s njim saglasio Ez-Zehebi. Et-Tirmizi, Ed-Darekutni, El-Bejheki i El-Begavi hadis ne prihvataju, tvrdeći da je njegov lanac prenosilaca poremećen: prenesen je kao spojeno i mursel-predanje, i kažu da je ispravnije da je to mursel-predanje. Smatram da je njihova ocjena nepostojana zbog sljedećeg: prvo, više pouzdanih prenosilaca prenilo ga je kao spojeno predanje, a informacija više od pouzdanog prenosioca prihvata se (ovo je pitanje studiozno obradio šejh Ahmed Šakir u svojim opaskama na djelo *Sunenut-Tirmizi*, 2/132-134); i, drugo, hadis je prenesen i drugim, spojenim putem. Naime, zabilježili su ga: Ibn Huzejma (792), El-Hakim, 1/251, i El-Bejheki, 1/435, preko Bišra b. el-Fadla, koji je izjavio da im je pričao Ammara b. Guzja, on od Jahje b. Ammare el-Ensarije, a ovaj od Ebu Seida, radijallahu anhu, da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Sva Zemlja..."* Ovaj lanac prenosilaca ispunjava Muslimove kriterije. Imam Et-Tirmizi hadis je odbio i sa stanovišta teksta, pozivajući se na hadis: *"Cijela Zemlja učinjena mi je mjestom za namaz."* Njegov stav šejh Ahmed Šakir komentira ovako: "Et-Tirmizijevo pozivanje na to neispravno je jer gore spomenuti Ebu Seidov hadis poseban je, i daje mu se prednost nad hadisom: *'Cijela Zemlja učinjena mi je mjestom za namaz'*, tim prije što je općenit; hadisi nisu oprečni, osim što Ebu Seidov ukazuje da se iz propisa izuzima kupatilo i mezarje."

162 El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 2/411.

163 Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 1/529.

Drugo, neki islamski autoriteti nisu prihvatili ovo dokazivanje. Oni kažu: "Hadis ukazuje na to da je namaz pokuđeno obavljati unutar kabura, ali ne i u mezarju." Ovo je veoma diskutabilno, jer je gore navedeni Ebu Hurejrin, radijallahu anhu, hadis prenesen i u sljedećoj verziji: *"Nemojte od svojih kuća praviti mezarje."* Usto, nije ispravno reći da se Ibn Omerov, radijallahu anhu, hadis odnosi na klanjanje unutar kabura jer ga je praktično nemoguće obaviti u kaburu, i na taj se način ovaj hadis ne može protumačiti; hadis je izrečen u sljedećoj formi: *"Nemojte od svojih kuća praviti kaburove..."* a kaburovi su ustvari mezarje.

Treće, neki su učenjaci na osnovu hadisa shvatili poticaj na obavljanje namaza u kući, jer umrli ne klanjaju, shvatajući hadis na sljedeći način: nemojte biti kao mrtvi, koji ne klanjanju u mezarima. Ali stav da niko od umrlih ne klanja pogrešan je, na osnovu sljedeća tri hadisa: prvo, Enes, radijallahu anhu, prenio je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kada sam bio na Miradžu, došao sam kod..."*, po drugoj verziji: *"Kada sam bio na Miradžu, prošao sam pored crvene pješčane humke, gdje Musa klanja u svom kaburu"*[164]; drugo, Enes, radijallahu anhu, također prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Vjerovjesnici su živi, oni u svojim kaburovima klanjaju"*[165]; i, treće, Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je hadis koji govori o kaburskom ispitivanju, a u njemu, između ostalog, stoji: *"...tada će mu se reći: 'Sjedi.' On će sjesti, i bit će mu prikazano Sunce kako zalazi. Upitat će ga: 'Šta kažeš u vezi s čovjekom što vam je poslan, imaš li reći nešto protiv njega?' Ispitanik će zatražiti: 'Pustite me da klanjam!' Dva meleka odgovorit će: 'Klanjat ćeš.'"*[166]

Četvrto, imam Eš-Ševkani zapisao je sljedeće: "Većina učenjaka smatra da je namaz obavljen u čistom kupatilu ispravan, ali je na tom mjestu pokuđeno

---

[164] Muslim (375).

[165] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Ja'la (3425), a njegovim lancem prenosilaca El-Bejheki u djelu *Hajatul-enbija*, str. 3, te Ebu Nuajm u djelu *Ahbaru Asbehan*, 2/83, s više lanaca prenosilaca od Jahje b. Bekira, koji je izjavio da im je pričao Mustelim b. Seid, on od El-Hadždžadža, on od Sabita el-Bunanija, a ovaj od Enesa, radijallahu anhu. Ovaj je lanac prenosilaca vjerodostojan, i njegovi su prenosioci pouzdani. A imam Ez-Zehebi u djelu tvrdi: "Prenosilac El-Hadždžadž anonimus je, od njega, koliko znam, nije prenosio niko osim Mustelima b. Seida, a on je od Enesa, radijallahu anhu, prenio izuzetno slab (munker) hadis u kojem stoji da su vjerovjesnici živi u svojim kaburovima." Ibn Hadžer se na njegovu ocjenu nadovezao rekavši: "Njegovo je puno ime: Hadždžadž b. Ebu Zijad el-Esved, iz Basre je. Bio je poznat po izradi mješina za med. Odlazio je na mjesto Kasamil. Hadise je prenosio od Sabita, Džabira b. Zejda, Ebu Nadre i mnogih drugih. Od njega su hadise slušali Džerir b. Hazim, Hammad b. Selema, Ruh b. Ubada i neki drugi muhadisi. Ahmed se o njemu izjasnio ovako: 'Bio je pouzdan i dobar čovjek.' Ibn Mein također kaže da je bio pouzdan. Ebu Hatim za njega je rekao sljedeće: 'Njegovi se hadisi prihvataju.'" Dakle, imenovani je prenosilac kod hadiskih stručanjaka pouzdan, i otuda je ovaj hadis autentičan, i u njemu nema nikakvog nedostatka.

[166] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga Ibn Hibban (3113), El-Hakim, 1/379-380, i neki drugi muhadisi, preko Muhammeda b. Amra b. Alkame, on od Ebu Seleme, a ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. El-Hakim tvrdi: "Hadis je autentičan, ispunjava Muslimove kriterije." U tome se saglasio Ez-Zehebi. Kažem: hadis je dobar, jer imam Muslim nije prihvatao predanja Muhammeda b. Amra osim kada je riječ o pojačavanju drugih hadisa. A Allah najbolje zna.

klanjati. Svoj stav potkrepljuju hadisima općenitog značenja, naprimjer: *'Gdje god te zadesi namaz, klanjaj'*, rekavši da se hadis koji isključuje obavljanje namaza u kupatilu odnosi na nečisto kupatilo. Međutim, nisu u pravu, naprotiv, njihovi su neistomišljenici pogodili kada su rekli da su hadisi u vezi s kupatilom i mezarjem posebni, i da im se daje prednost nad općim dokazima kada je riječ o tome."[167]

117. poglavlje

Zabranjeno je obavljanje namaza u staji za deve

Abdulmelik b. Rebia prenio je da njegov otac Rebia prenosi od svoga oca da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Možete klanjati u toru za ovce, ali nemojte klanjati u staji za deve."*[168]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, kaže: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Ako ne nađete drugo mjesto za namaz osim tora za ovce i staje za deve, onda klanjajte u toru za ovce, ali nemojte klanjati u odmorištima za deve pored vode.'*"[169]

Abdullah b. Mugaffel el-Muzeni pripovijedao je da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Možete klanjati u toru za ovce, ali nemojte klanjati u odmorištima za deve pored vode, jer deve su stvorene od šejtana."*[170]

Hadise u tome smislu prenijeli su sljedeći ashabi: Enes, Džabir b. Semura, Ibn Omer, El-Berra b. Azib, Usjed b. Hudajr, Sulejk el-Gatafani, Talha b.

---

[167] Muhammed b. Alija eš-Ševkani, *Nejlul-evtar*, 2/137.

[168] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Ibn Madža (770), Ahmed, 3/404, El-Begavi (502) i Ibn Ebu Šejba, 1/385. Imam El-Begavi hadis je okarakterizirao dobrim. Kažem: u pravu je.

[169] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ibn Madža (768), Et-Tirmizi (348 i 349), Ahmed, 2/491 i 541, Ibn Huzejma (795 i 796), El-Begavi (503), Ibn Hibban (1384, 1700 i 1701), Ibn Ebu Šejba, 1/385, i neki drugi muhadisi, s više lanaca prenosilaca koji sežu do Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

[170] **Hadis je autentičan na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: En-Nesai, 2/56, Ibn Madža (769), Ahmed, 4/86 i 5/54, 55, 56 i 57, Abdurrezzak (1602), Ibn Ebu Šejba, 1/384, El-Bejheki, 2/449, Et-Tajalisi (913) i neki drugi muhadisi, s više lanaca prenosilaca od Hasana el-Basrija, a on od Abdullaha b. Mugaffela, radijallahu anhu. Svi prenosioci jesu iz redova El-Buharijevih i Muslimovih ljudi, osim što je Hasan el-Basri mudellis, i ovaj je hadis prenio na taj način. Međutim, pojačava ga, između ostalih, predanje El-Beraa b. Aziba: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan u vezi s obnavljanjem abdesta nakon konzumiranja devljeg mesa odgovorio je: *'Obnovite abdest nakon konzumiranja devljeg mesa.'* A na pitanje u vezi s namazom u staji za deve odgovorio je: *'Nemojte klanjati u njihovim stajama, jer one su od šejtana.'* Također je upitan u vezi s namazom u torovima za ovce, pa je odgovorio: *'Možete klanjati u njihovim torovima, u ovcama je blagoslov.'*" Ovaj su hadis zabilježili: Ebu Davud (184), Et-Tirmizi (81), Ibn Madža (494), Ahmed, 4/288 i 303, i neki drugi muhadisi. Njegov je lanac prenosilaca vjerodostojan.

Ubejdullah, Ukba b. Amir, Zul-Gurra Jeiš el-Džuheni i Abdullah b. Amr, radijallahu anhum.[171]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, u stajama za deve zabranjeno je klanjati. S tim u vezi imam El-Begavi rekao je: "Malik, Ahmed, Ishak b. Rahavejh i Ebu Sevr jednoglasno kažu da namaz obavljen u staji za deve nije ispravan, i to dokazuju spoljašnjim značenjem hadisa. Imam Ahmed govorio je: 'Ne smeta klanjati na mjestu na kojem su mokrile deve pod uvjetom da to mjesto nije staja, jer Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je klanjanje u odmorištima za deve pored vode.'"[172]

Drugo, Ahmedovo mišljenje da je namaz neispravan samo u odmorištima za deve pored vode neispravno je. Naime, u predanju koje je preko Džabira b. Semure zabilježio Muslim upotrebljen je izraz *mebarikul-ibil*; u predanju koje je preko Usejda b. Hudajra zabilježio Et-Taberani izraz *munahul-ibil*; u predanju koje je preko Abdullaha b. Amra zabilježio imam Ahmed *merabidul-ibil*, a u predanju koje je preko Sebure b. Ma'beda zabilježio Ibn Madža izraz *murahul-ibil*, i svi ti izrazi ukazuju da je zabrana generalna, tj. odnosi se na svako mjesto vezano za deve, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

Treće, imam El-Buhari zabilježio je riječi Nafie: "Vidio sam Ibn Omera da klanja na devi. Još je govorio: 'Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da tako čini.'"[173] Na osnovu hadisa El-Buhari naslovio je poglavlje: *Namaz na mjestima predviđenim za deve*. Neki učenjaci zamjerili su mu na tome rekavši da namaz na devi i njeno uzimanje za perdu ne iziskuje da obavljanje namaza u njenoj staji nije pokuđeno.

Četvrto, imam Eš-Ševkani zapisao je: "Većina učenjaka smatra da je klanjanje u stajama za deve pokuđeno, ako ne postoji nečistoća, u protivnom na tim je mjestima zabranjeno klanjati. To je tačno ako kažemo da je uzrok zabrane nečistoća devlje mokraće i izmeta (o tome smo već govorili). Ali kada bismo i bili sigurni da nečistoća ne postoji, bilo bi pogrešno tvrditi da je to uzrok, jer, da je nečistoća uzrok zabrane, ne bi postojala razlika između staja za deve i torova za ovce jer: 'Nijedan učenjak ne pravi razliku imeđu mokraće i izmeta deva i ovaca', kaže hafiz El-Iraki. Po šafijskim i malikijskim autoritetima, mudrost zabrane jeste plašljivost deva, drugim riječima, ako čovjek bude klanjao u njihovim stajama, možda će se uzjoguniti i omesti ga, pa neće biti skrušen – njihova plašljivost može dovesti do prekidanja namaza. Ako se ovo uzme za mjerodavno, tada postoji razlika između namaza u staji u njihovom prisutvu i

[171] Stoga je Ibn Hazm u djelu *El-Muhalla*, 4/25, naveo da su hadisi koji zabranjuju obavljanje namaza u stajama za deve preneseni kao mutevatir-predanja, koja iziskuju uvjerenje. Ovu njegovu izjavu prenio je imam Eš-Ševkani u djelu *Nejlul-evtar*, 2/142.

[172] El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 2/405.

[173] El-Buhari (430).

odsustvu, kada nema bojazni od njih. Na ispravnost ovog obrazloženja ukazuje verzija predanja Abdullaha b. Mugaffela, radijallahu anhu, koju je zabilježio imam Ahmed, a u njoj stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Nemojte klanjati u odmorištima za deve pored vode, jer deve su stvorene od šejtana, zar ne vidite kakve su im oči i tijelo kada se uzjogune!'* Možda je povod zabrane to što je moguće da se, za vrijeme dok čovjek obavlja namaz, vrate u staju, pa ga ometu ili prekinu njegov namaz. Neki učenjaci tvrde da je uzrok zabrane to što pastir mokri u njihovim stajama. A neki, opet, tvrde da je to što su deve stvorene od šejtana, a tome u prilog ide prethodno predanje Abdullaha b. Mugaffela koje je zabilježio En-Nesai, predanje El-Beraa b. Aziba koje je zabilježio Ebu Davud i Ebu Hurejrino predanje koje je s vjerodostojnim lancem prenosilaca zabilježio Ibn Madža. Nakon što smo saznali da učenjaci uzrok zabrane različito obrazlažu, uvjerili smo se u stav da je to zabranjeno, a to je mišljenje imama Ahmeda i zahirija."[174]

Peto, govoreći o mišljenju imama Ahmeda, Malika, Ishaka b. Rahavejha i Ebu Sevra, imam El-Begavi zapisao je: "Ovi učenjaci drže da ne smeta klanjati u stajama za krave kao što ne smeta klanjati u torovima za ovce: brojni učenjaci tvrde da je mokraća životinja čije se meso konzumira čista."[175]

Ibn Hadžer rekao je: "Imam Ahmed zabilježio je Ibn Omerovo, radijallahu anhu, predanje u kojem stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u torovima za ovce, ali nije klanjao u stajama za deve i štalama, ali lanac prenosilaca predanja slab je. Kada bi hadis bio autentičan, značio bi da štale imaju tretman staja za deve, ali Ibnul-Munzir rekao je da se štale tretiraju kao torovi sitne stoke."[176]

118. poglavlje

Pokuđeno je uljepšavanje čeonog zida ispred klanjača

Safijja b. Šejba pripovijeda da je čula El-Eslemijju kako kaže: "Upitala sam Osmana šta mu je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao kada ga je oslovio, a on je odgovorio da mu je rekao sljedeće: *'Zaboravio sam ti narediti da pokriješ rogove*[177]*, zaista kod Kabe ne treba biti ništa što odvraća od namaza.'*"[178]

---

[174] Muhammed b. Alija eš-Ševkani, *Nejlul-evtar*, 2/141.
[175] El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 2/405.
[176] Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 1/527.
[177] Tj. rogove kurbana kojim je iskupljen Ismail, alejhis-selam. Oni su bili u Kabi sve dok nisu izgorjeli, što je zabilježio imam Ahmed u djelu *El-Musned*, 4/68 i 5/380.
[178] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ebu Davud (2030) i Ahmed 4/68 i 5/380. Riječ je o Osmanu b. Talhi el-Kurešiju el-Abderiju, koji je bio zadužen za vođenje brige o Kabi i čuvanju njenih ključeva.

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, Eš-Ševkani zapisao je: "Hadis ukazuje da je pokuđeno ukrašavanje mihraba, odnosno svega što se nalazi ispred klanjača: ornamentalni ukrasi, slike i sve što odvraća od namaza. Također se zaključuje da pokrivanje postojećih slika isključuje pokuđenost namaza, tim prije jer uzrok zabrane jeste negativan utjecaj na skrušenost, a taj se problem pokrivanjem slika rješava."[179]

Drugo, sve što ometa i negativno utječe na čovjekov namaz treba ukloniti. Enes, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Aiša je imala šarenu zavjesu kojom je zastrla dio kuće, pa joj je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: '*Skloni tu zavjesu, njene su me šare ometale dok sam klanjao.*'"[180]

119. poglavlje

Pokuđeno je obavljati namaz u prisustvu spavača ili onoga ko razgovara

Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "*Nemojte klanjati u prisustvu spavača ni u prisustvu onoga ko razgovara.*"[181]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, pokuđeno je klanjati u prisustvu spavača iz bojazni da ne uradi nešto što će čovjeku umanjiti skrušenost u namazu. Ibn Ebu Šejba u djelu *El-Musannef*, 2/258, zabilježio je da to mišljenje zastupaju Mudžahid i Tavus.

Imam El-Buhari u poglavlju: *Namaz u prisustvu spavača* zabilježio je sljedeće Aišine, radijallahu anha, riječi: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao bi dok sam ležala na postelji, a kada bi htio klanjati vitr-namaz, probudio bi me, pa sam i ja klanjala vitr-namaz." Ovo se predanje ne suprotstavlja gore navedenom Ibn Abbasovom, radijallahu anhu, hadisu zato što se iz nekih El-Buharijevih verzija zaključuje da je ležala, ali nije spavala. U poglavlju prije ovoga zabilježena je sljedeća njena izjava: "Zaista bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao, a ja naslonjena na krevetu ispred njega u pravcu kible, pa kada bih trebala izaći, mrzilo bi me da se okrenem prema njemu, već bih se naprosto izvukla." A u poglavlju ispred

---

[179] Muhammed b. Alija eš-Ševkani, *Nejlul-evtar*, 2/174.

[180] El-Buhari (374).

[181] **Hadis je autentičan na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (694), Ibn Madža (959), El-Hakim, 4/270, i El-Bejheki, 2/279, preko više lanaca prenosilaca, od Muhammeda b. Kaba el-Kurezija, koji je izjavio da mu je pričao Ibn Abbas, radijallahu anhu.

ovoga stoje njene riječi: "Spavala sam ispred Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, a moje su noge bile ispred njega, u pravcu kible; kada bi htio učiniti sedždu, dotaknuo bi me, pa bih pokupila noge, a kada bi ustajao na kijam, pružila bih noge." Dakle, Ibn Abbasov, radijallahu anhu, hadis odnosi se na namaz u prisustvu spavača, a Svevišnji Allah najbolje zna.

Drugo, pokuđeno je klanjati u prisustvu onoga ko razgovara jer i to zauzima čovjeka i umanjuje mu skrušenost. Preneseno je da je to Ibn Mesud, radijallahu anhu, smatrao pokuđenim.

120. poglavlje

Zabranjeno je klanjati u crkvama i sinagogama u kojima se nalaze statue i slike

Aiša, radijallahu anha, pripovijeda da su Ummu Habiba i Ummu Selema pred Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, spomenule da su u Abesiniji vidjele crkvu u kojoj su bile slike, pa je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kada bi među njima umro dobar čovjek, oni bi na njegovom mezaru podigli bogomolju i u njoj nacrtali takve slike, takvi će u Allaha na Sudnjem danu biti u najgorem položaju."*[182]

Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, obraćajući se nevjernicima, rekao je: "Mi u vaše crkve ne ulazimo zbog slika koje se nalaze u njima."[183]

Ibn Abbas, radijallahu anhu, klanjao bi u sinagogi u kojoj nema slika.[184]

Propisi vezani za poglavlje

Ibn Hadžer zapaža: "Hadis ukazuje da je muslimanu zabranjeno klanjati u crkvi."[185] A u njih je zabranjeno ulaziti zbog slika i statua koje se tamo nalaze.

---

182 O izvorima hadisa bilo je govora.

183 El-Buhari, 1/531, kao muallek-predanje. Hafiz Ibn Hadžer kaže: "Abdurrezzak ga je zabilježio sa spojenim lancem prenosilaca preko Eselema, Omerovog, radijallahu anhu, štićenika." Hadis se nalazi u djelu *El-Musannef*, 1/411, a s Abdurrezzakovim lancem prenosilaca zabilježio ga je i El-Bejheki, 7/268.

184 El-Buhari, 1/531, kao muallek-predanje. Ibn Hadžer tvrdi: "Spojenim lancem prenosilaca zabilježio ga je El-Begavi u djelu *El-Džadijjat*."

185 Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 1/532.

121. poglavlje

Zabranjeno je obavljanje namaza na mjestima gdje su kažnjeni drevni narodi

Ibn Omer, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Nemojte ići na mjesta gdje su kažnjeni drevni narodi, osim ako plačete, a ako ne možete plakati, ne zalazite tamo, da vas ne zadesi ono što je njih zadesilo.'*[186]

Navodi se da je Alija, radijallahu anhu, prezirao obavljanje namaza u Babilonu, na mjestu gdje je Svevišnji Allah neke ljude utjerao u zemlju.[187]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi u Ibn Omerovom, radijallahu anhu, predanju ukazuju na to da se čovjek ne zaustavlja na mjestima gdje je Svevišnji Allah uništio drevne narode. Iz toga se zaključuje da se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije zadržavao niti je klanjao na takvim mjestima. Ni Alija, radijallahu anhu, nije odsjeo u Babilonu, na mjestu gdje je Svemogući Allah utjerao neke ljude u zemlju. Na osnovu toga imam El-Buhari naslovio je poglavlje: *Obavljanje namaza na mjestima gdje je Svevišnji Allah uništio drevne narode.* U njemu je naveo Ibn Omerov, radijallahu anhu, hadis i Alijino, radijallahu anhu, predanje. Namaz na takvim mjestima pokuđeno je obavljati.

Drugo, prolaznik kroz takva mjesta treba požuriti, i razmišljati o njihovom kraju: "I nastanili ste se bili u kućama onih koji su se prema sebi ogriješili, a bilo vam je poznato kako smo s njima postupili..." (Ibrahim, 45)

I ne može se reći da na tim mjestima treba klanjati jer u namazu se plače i Svevišnjem Allahu skrušeno obraća. Ibn Omerov, radijallahu anhu, hadis ne ukazuje na naslov koji je dao El-Buhari, tim prije što se žurenje i razmišljanje o

---

[186] El-Buhari (433).

[187] El-Buhari, 1/530, kao muallek-predanje, ali ne tvrdi da je autentično. Ibn Hadžer rekao je: "Ovo je predanje zabilježio Ibn Ebu Šejba preko Abdullaha b. Ebul-Muhilla, koji je izjavio: 'Putovali smo s Alijom kroz Babilon, i kada smo prošli pored mjesta gdje je Svevišnji Allah neke ljude utjerao u zemlju, on nije klanjao dok to mjesto nije ostavio iza sebe.' U drugoj veziji stoji da je Alija, radijallahu anhu, tri puta rekao: 'Ne klanjam na mjestu gdje je Allah neke ljude utjerao u zemlju!' Ebu Davud zabilježio je da je Alija govorio: 'Moj dragi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio mi je da klanjam na određenom mjestu u Babilonu', međutim, lanac prenosilaca slab je. Na spomenuto utjeravanje u zemlju odnosi se sljedeći ajet: '...pa je Allah iz temelja zgrade njihove porušio...' (En-Nahl, 26). Komentatori Kur'ana i historičari navode da je kralj En-Nemrud b. Kenan u Babilonu sagradio izuzetno veliku građevinu, koja je, priča se, bila visoka pet hiljada aršina, pa ju je Svevišnji Allah utjerao u zemlju." Kažem: navedeno Alijino, radijallahu anhu, predanje zabilježio je Ebu Davud (490 i 491), ali je lanac prenosilaca prekinut. Naime, predanja koja od Alije, radijallahu anhu, prenosi Ebu Salih el-Giffari mursel su. Međutim, Alijina, radijallahu anhu, izjava pojačava merfu-predanje, pogotovo sa stanovišta što se takvo nešto ne može izjaviti na osnovu logike i idžtihada, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

svršetku tih naroda suprotstavlja skrušenosti u namazu, i, zato, na tim se mjestima ne klanja, već se žuri i razmišlja o njihovoj kazni kako bi se čovjek nje sačuvao, a Svevišnji Allah najbolje zna.

10. NAMAZ U DŽEMATU

122. poglavlje

Strogo je zabranjeno bezrazložno izostajanje iza zajedničkog namaza

Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko čuje ezan pa se bezrazložno ne odazove, nema mu namaza."*[1]

Ebud-Derda, radijallahu anhu, rekao je: "Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: *'Trojicu ljudi, bilo u selu ili pustinji, koji ne obavljaju zajednički namaz, šejtan je već savladao, zato se držite zajednice, jer vuk jede ovcu koja se odvoji od stada.'*"[2]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Nema težeg namaza licemjerima od sabahskog i jacija-namaza, a kada bi znali šta je u njima, dolazili bi da obave ta dva namaza, pa makar pužući. Uistinu sam htio uspostaviti namaz i odrediti jednog čovjeka da predvodi ljude u namazu te povesti skupinu ljudi koji će ponijeti drva u naramcima da popalim kuće onih koji ne klanjaju namaz u džematu."*[3]

Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, rekao je: "Kome pričinjava zadovoljstvo da sutra sretne Svevišnjeg Allaha kao musliman, neka čuva ove namaze, jer će biti prepoznat po njima. Zaista je Allah propisao vašem Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, sunnete, Allahove upute, a namazi se ubrajaju u sunnete, upute. Ako vi usklanjate u vašim kućama, kao onaj što izostavlja zajednički namaz i klanja u svojoj kući, tada ćete ostaviti sunnet svog Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, a ako ostavite sunnet, zalutat ćete. Kada čovjek propisno uzme abdest i pođe u džamiju, Svevišnji mu Allah za svaki korak upiše jedno dobro, pobriše jedno loše djelo i uzdigne ga za stupanj više. Ja znam da mi nismo izostavljali zajednički namaz u džamiji, izostavljali su ga samo jasni licemjeri. Nekada bi nekog od nas dopratili među dvojicom, oslanjajući se na njih dok bi taj stao u saf."[4]

Ibn Abbas, radijallahu anhu, govorio je: "Ko čuje mujezinove riječi: 'Dođite na spas!', pa se ne odazove, već je ostavio Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet."[5]

---

[1] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (551), Ibn Madža (793), El-Begavi (794 i 795), Ed-Darekutni, 1/420, Ibn Hibban (2064), El-Bejheki, 3/57 i 174, Ibn Hazm, u djelu *El-Muhalla*, 4/190, Et-Taberani (12265 i 12266) i neki drugi muhadisi, preko više lanaca prenosilaca koji sežu do Seida b. Džubejra, a ovaj od Ibn Abbasa, radijallahu anhu. Ovaj hadis pojačava predanje Ebud-Derdaa, radijallahu anhu.

[2] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (547), En-Nesai, 2/106, Ahmed, 5/196 i 6/446, El-Begavi (793), Ibn Hibban (2101), El-Hakim, 1/211 i 246, El-Bejheki, 3/54, Ibn Huzejma (1486) i neki drugi muhadisi, preko više lanaca prenosilaca, od Zaide b. Kudame, on od Es-Saiba b. Hubejša, on od Ma'dana b. Ebu Talhe el-Basrija, a ovaj od Ebud-Derdaa, radijallahu anhu. Ovaj je lanac prenosilaca dobar, jer svi su pouzdani, a imenovani Es-Saib saduk je.

[3] El-Buhari (644) i Muslim (252 i 651). U tome je smislu prenesen hadis i preko Usame b. Zejda, radijallahu anhu.

[4] Muslim (257 i 654).

[5] **Hadis je dobar.** Zabilježio ga je Et-Taberani u djelu *El-Evsat* (7986).

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, prisustvovanje zajedničkom namazu u džematu obaveza je svakom pojedincu. Da je to bilo poželjno, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u tome bi dao privilegiju ljudima koji su imali opravdanje i iznemoglima, kao što je bio Ibn Ummi Mektum, radijallahu anhu. Ovo je stav većine prvih i potonjih učenjaka. Ibn Kajjim el-Dževzijja u svojoj knjizi *Es-Salah* pobrojao je sve dokaze koji se odnose na pitanje.

Drugo, namaz u kući valjan je, ali je čovjek grešan. Jedan od dokaza za to jesu hadisi u kojima Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, govoreći o vrijednosti zajedničkog namaza čovjeku koji klanja sam u kući, ipak doznačuje određenu nagradu; da je neispravan, ne bi imao nikakvog udjela u nagradi.

Treće, zajednički je namaz dopušteno izostaviti zbog opravdanog razloga, a te razloge po hadisima, spomenut ćemo u daljem tekstu.

Prvo, bolest koja ne dopušta odlazak u džamiju; Enes, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Ebu Bekr predvodio je namaz u Poslanikovoj, sallallahu alejhi ve sellem, smrtnoj bolesti. U ponedjeljak, dok su ashabi stojali u safovima, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, otkrio je zastor i, stojeći, iz svoje sobe gledao nas; lice mu je bilo prelijepo, svijetlo, čak se i osmjehnuo. Umalo nismo poletjeli od radosti što vidimo Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem. Ebu Bekr čak je uzmaknuo natrag u saf, misleći da će Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, predvoditi namaz. Ali Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pokazao je da klanjamo, i spustio je zastor; toga je dana i umro."[6]

Drugo, postavljena hrana koju će čovjek odmah konzumirati; dokaz za ovo jesu predanja Enesa i Ibn Omera, radijallahu anhum, koja smo naveli u 90. poglavlju.

Treće, opravdan zaborav; Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijedao je da su Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i ashabi, vraćajući se iz jednog pohoda, prespavali sabah-namaz, pa je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko zaboravi namaz neka ga klanja kada se sjeti, jer je Allah rekao: '...i molitvu obavljaj – da bih ti uvijek na umu bio!'"*[7]

Četvrto, prekomjerna debljina koja ne dopušta odlazak na zajednički namaz; Enes, radijallahu anhu, rekao je: "Neki krupan ensarija požalio se Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem: 'Ja ne mogu klanjati s tobom.' A jednog je dana skuhao hranu i pozvao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u goste, prikrajak hasure poprskao je vodom, i Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je na njoj dva rekata."[8]

Peto, potreba za obavljanjem velike ili male fiziološke potrebe u mjeri u kojoj bi se to negativno odrazilo na skrušenost u namazu; Aiša, radijallahu anha,

---

[6] El-Buhari (680) i Muslim (419).
[7] Muslim (680). Ajet se nalazi u suri Ta-Ha, 14.
[8] El-Buhari (1179).

prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Nema namaza kada je postavljeno jelo niti kada se čovjek opire fiziološkim potrebama."*[9]

Šesto, opravdan strah za život ili imetak na putu do džamije; Itban b. Malik, radijallahu anhu, došao je kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: "Allahov Poslaniče, ja predvodim namaz u svome kvartu, ali obnevidio sam, a kada padne kiša, dolina između mene i njih poplavi se pa ne mogu doći do njihove džamije da ih predvodim u namazu. Volio bih kada bi ti mogao doći u moju kuću i klanjati u njoj, pa da to mjesto uzmem za musalu." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: *"Doći ću, ako Bog da."*[10]

Sedmo, izuzetno velika hladnoća; Ibn Omer, radijallahu anhu, jedne je večeri osjetio veliku hladnoću pa je proučio ezan i klanjao u kući s nekim ljudima. Nakon toga rekao je: "Kada bi bilo slično vrijeme, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio bi svijetu da klanja u svojim kućama."[11]

Osmo, kiša; Ebul-Mulejh prenosi da je njegov otac prisustvovao sporazumu na Hudejbiji; petkom je pala obilna kiša, pa je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da klanjaju u svojim boravištima.[12]

123. poglavlje

Zabranjeno je čovjeku imamiti ljudima koji ga preziru

Ebu Umama, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Od tri kategorije ljudi namaz neće biti primljen: od odbjeglog roba, dok se ne vrati; od žene koja je zanoćila, a njen je muž na nju srdit i od čovjeka koji predvodi namaz ljudima, a oni ga preziru."*[13]

Talha b. Ubejdullah, radijallahu anhu, predvodio je namaz nekim ljudima, i, nakon što je završio namaz, okrenuo se i upitao: "Imamio sam vam, a zaboravio sam upitati jeste li zadovoljni da vam uopće budem imam." Oni su odgovorili: "Zadovoljni smo, ta ko može biti nezadovoljan da ga u namazu predvodi Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, pomoćnik?!" On odgovori:

---

[9] O izvoru hadisa bilo je govora. U tome su smislu zabilježeni hadisi preko Abdullaha b. el-Erkama i Ebu Hurejre, radijallahu anhum.

[10] Muslim (33 i 263).

[11] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (1064), El-Bejheki, 3/71, Ibn Hibban (2076) i neki drugi muhadisi, s više lanaca prenosilaca koji sežu do Nafie, a koji prenosi od Ibn Omera, radijallahu anhu.

[12] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (1059), Ibn Madža (936), Ahmed, 5/24 i 74, i neki drugi muhadisi, s više lanaca prenosilaca koji sežu do Ebul-Mulejha.

[13] **Hadis je dobar.** Zabilježio ga je Et-Tirmizi (360). Prenosioci su pouzdani, ali Ebu Galib, Ebu Umamin, radijallahu anhu, drug, bio je saduk.

"Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: *'Nije primljen namaz čovjeku koji imami ljudima, a oni ga preziru.*'"[14]

Ata b. Dinar el-Huzeli pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Tri kategorije ljudi namaz klanjaju formalno, neće im biti primljen, niti će biti uzdignut na nebo: čovjek koji imami ljudima, a oni ga preziru; čovjek koji na svoju ruku predvodi dženaza-namaz i žena koju čovjek noću pozove u postelju, a ona ga odbije."*[15]

Amr b. el-Haris b. el-Mustalik rekao je: "Govorilo se: 'Najveću kaznu na Sudnjem danu imat će dvije kategorije ljudi: neposlušna žena i čovjek koji imami ljudima, a oni ga preziru.'"[16]

Hadise u tome smislu prenijeli su još sljedeći ashabi: Abdullah b. Amr b. el-As, Abdullah b. Abbas, Ebu Seid el-Hudri i Selman el-Farisi, ali u njihovim lancima prenosilaca postoje određene mahane.

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, imam Et-Tirmizi rekao je: "Neki učenjaci drže da je pokuđeno da imam bude čovjek koga svijet prezire, ali ako je prijezir bezrazložan, tada su oni grešni. S tim u vezi imam Ahmed i Ishak b. Rahavejh kažu: 'Ako ga prezire jedan, dvojica ili trojica, nema problema u tome da im imami, ali ako ga preziru mnogi, tada ih neće predvoditi u skupnom namazu.'"[17]

Umjesno je napomenuti sljedeće dvije stvari: prvo, budući da hadisi ukazuju na to da takvom čovjeku namaz neće biti primljen, da neće biti uzdignut na nebo, da to povlači kaznu na Sudnjem danu – zabranjeno mu je imamiti ljudima koji ga preziru; i, drugo, kada je riječ o tome, mjerodavno je ako muktedija koji preziru određenog imama ima mnogo, a ako su dvojica ili trojica tada se njihov prijezir ne uzima u obzir.

Drugo, prijezir koji je o ovom pitanju mjerodavan jeste onaj u ime vjere, ne prijezir u ime neke ovosvjetske dobrobiti, ova vrsta prijezira nije mjerodavna, a njome su iskušani brojni muslimani danas, Allah nas sačuvao toga iskušenja!

Treće, kada je riječ o ovom pitanju, u obzir dolaze isključivo sljedbenici ehlu-sunneta, ne novotari i sljedbenici strasti, jer oni preziru ehlu-sunnet u osnovi. S tim u vezi, imam Eš-Ševkani zapisao je: "U obzir se uzima prijezir pravih vjernika, ne onih drugih. Imam El-Gazali u djelu *Ihjau ulumid-din* čak je rekao: 'Kada bi ehlu-sunnet bili manjina i prezirali ga, oni su mjerodavni.'"[18]

---

[14] **Hadis je autentičan.** Takvim ga je okarakterizirao El-Albani u djelu *Sahihut-tergibi vet-terhib* (480).

[15] **Hadis je autentičan na osnovu drugih predanja.** Zabilježio ga je Ibn Huzejma (1518).

[16] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Et-Tirmizi (359). Ovo je predanje prenio brat Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, supruge Džuvejrije b. el-Haris. Ove riječi imaju status merfu-hadisa.

[17] Muhammed b. Sevra et-Tirmizi, *Es-Sunen*, 1/192.

[18] Muhammed b. Alija eš-Ševkani, *Nejlul-evtar*, 3/218.

Četvrto, neki učenjaci ističu razliku između imameta vladara i običnih ljudi, otuda su protumačili da se gore navedeni hadisi odnose na obične imame, tim prije jer ljudi uglavnom preziru vladare. Ali je ovo isticanje razlike diskutabilno. Štaviše, da su rekli suprotno, bilo bi logičnije i ispravnije, jer su prvi imami uglavnom obnašali dužnost vladara, dakle razlika ne postoji, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

124. poglavlje

Pokuđeno je imamiti u tuđoj kući bez dopuštenja domaćina

Ebu Mesud el-Ensari prenio je Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Namaz predvodi onaj ko najvještije recitira Kur'an. Ako su u tome isti, onda onaj ko bolje poznaje Hadis; ako su u tome isti, onda onaj ko je prije učinio hidžru; a ako su i u tome isti, tada prednost ima onaj ko je prije prihvatio islam, i neka čovjek nipošto ne predvodi čovjeka u njegovoj oblasti, i neka, osim s njegovim dopuštenjem, ne sjeda na njegovo počasno mjesto.'*[19]

Bedil b. Mesira el-Ukajli prenosi od Ebu Atijje da je neki čovjek rekao: "Malik b. el-Huvejris dolazio je u našu musalu i razgovarao, pa je jednog dana bio prisutan kada je nastupilo namasko vrijeme, i mi smo mu rekli da predvodi namaz, ali on nam je odgovorio: 'Neka imami neko od vas, a reći ću vam zašto vam neću ja imamiti. Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: *'Kada čovjek posjeti svoje prijatelje, neka im ne imami on već neko od njih.*'''[20]

Hadise u tome smislu prenijeli su i Abdullah b. Hanzala i Abdullah b. Mesud, radijallahu anhum, ali su slabi.

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, domaćin, odnosno nadređeni na nekom mjestu, odnosno imam džamije najpreči su da predvode zajednički namaz, jer to je njihova oblast. Et-Tirmizi kaže: "Većina učenjaka iz reda ashaba i kasnijih generacija kaže: 'Domaćin je preči od gosta kada je riječ o predvođenju namaza.'"[21]

Drugo, ne smeta da gost predvodi namaz ako mu domaćin dopusti. Prema Et-Tirmizijevom zapisu, imam je Ahmed Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"...i neka čovjek nipošto ne predvodi čovjeka u njegovoj oblasti, i neka, osim s*

---

[19] Muslim (673).

[20] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (596), Et-Tirmizi (356), En-Nesai, 2/80, Ahmed, 3/436 i 437, i El-Begavi (835), preko Ebbana b. Jezida el-Attara, a ovaj od Bedila b. Mesire. Ovaj je lanac prenosilaca, ako Bog da, dobar. Imenovani Ebu Atijja štićenik je Akilov. Njegova je predanja Ibn Huzejma držao autentičnim, a Et-Tirmizi dobrim. Na osnovu toga ovaj je hadis prihvatljiv, pogotovo jer ga pojačavaju druga predanja.

[21] Muhammed b. Sevra et-Tirmizi, *Es-Sunen,* 2/188.

njegovim dopuštenjem, ne sjeda na njegovo počasno mjesto" tumačio ovako: "Ako mu dopusti, mislim da se dopuštenje odnosi na sve, i nema smetnje da tada imami."[22]

Treće, poželjno je da domaćin dopusti imamet izuzetno učenom pobožnom gostu koji pamti Kur'an.

125. poglavlje

Pokuđeno je da imam u odnosu na muktedije stane na više mjesto

Hummam pripovijeda: "Huzejfa je jednom prilikom u El-Medainu[23] predvodio namaz na kamenoj klupi, pa ga je Ebu Mesud povukao za košulju, a kada je završio namaz, upitao je Huzejfu: 'Zar nisi znao da je to zabranjeno?' Huzejfa je odgovorio: 'Sjetio sam se tek kada si me povukao.'"[24]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, navedeno predanje jasno ukazuje da je pokuđeno da imam u odnosu na muktedije stoji na višem mjestu. Kada je tako postupio Huzejfa, Ebu Mesud el-Bedri upozorio ga je, a Huzejfa je prihvatio upozorenje.

Drugo, dopušteno je da imam u odnosu na muktedije zauzme više mjesto u cilju demonstracije namaza i poučavanja, na osnovu predanja Sehla b. Sa'da, radijallahu anhu: "Vidio sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da klanja na minberu: namaz je započeo na njemu i učinio ruku, potom sišao natraške i na zemlji učinio sedždu, pa se ponovo popeo. Kada je završio namaz, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'O ljudi, ovo sam uradio da se prema meni ravnate i da naučite klanjati kako ja klanjam.'*"[25]

Treće, dokazivanje Sehlovim, radijallahu anhu, predanjem kada je riječ o zauzimanju višeg mjesta za imama, bilo da se radi o poučavanju ili ne, nije ispravno. Naime, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, na kraju hadisa naveo je

---

[22] Ibid, 1/460-461.

[23] Drevni grad na obali Tigrisa, južno od Bagdada. Postojao je za vrijeme civilizacije Perzijanaca, vatropoklonika.

[24] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (597), Ibn Huzejma (1523), Ibn Hibban (2134), El-Hakim, 1/210, Ibnul-Džarud (313), El-Begavi (831), El-Bejheki, 3/108, Ibn Ebu Šejba, 2/262, preko više lanaca prenosilaca koji sežu do El-Eameša, on od Ibrahima, a ovaj od Hummama. Ovaj je lanac prenosilaca vjerodostojan. Hadis su autentičnim okarakterizirali En-Nevevi u djelu *El-Medžmu*, 3/108, i Ibn Muflih u djelu *El-Mubdia*, 2/91. U jednoj od verzija koje su zabilježili El-Hakim i El-Bejheki hadis je jasno pripisan Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem.

[25] El-Buhari (917) i Muslim (45 i 544).

razlog obavljanja namaza na minberu i objasnio svoju namjeru, i tu se moramo zaustaviti.

Četvrto, s druge strane, neki su učenjaci rekli da je zauzimanje višeg mjesta zabranjeno u svakom slučaju, a svoj stav obrazlažu na sljedeći način: "Da bi se povodio za imamom, muktedija mora gledati kako imam obavlja ruku i sedžu, i kada bi bio na višem mjestu u odnosu na njih, oni bi morali dizati pogled, a to je u namazu zabranjeno." Ali dokazivanje je diskutabilno, jer dizanje pogleda radi praćenja imama nije zapostavljanje namaza, i zabranjeno dizanje pogleda ne odnosi se na ovo.

Peto, neki su učenjaci dopustili da muktedije budu na višem mjestu u odnosu na imama. To dokazuju predanjem u kojem stoji da je Ebu Hurejra, radijallahu anhu, kao muktedija, klanjao na krovu džamije.[26] Svoj stav potkrijepili su i predanjem u kojem stoji da je Enes, radijallahu anhu, u Ibn Abdulharisovoj kući, koja je stršila prema džamiji i imala vrata prema njoj, skupljao ljude i klanjao za imamom koji se nalazio u džamiji.[27]

I ovo je dokazivanje pogrešno zbog sljedećeg: prvo, predanja na koja se pozivaju slaba su; drugo, oprečna su predanjima Omera, radijallahu anhu, Eš-Šabija i Ibrahima, koja su zabilježili Ibn Ebu Šejba, 2/223, i Abdurrezzak, 3/81-82, a u kojima stoji da muktedija nema pravo klanjati za imamom ako ih dijeli put i slično; treće, mora se kazati: predanja koja to dopuštaju odnose se na prijeku potrebu, ispunjenost džamije i sl. (a na to nas upućuju riječi Hišama b. Urve: "Ebu Murra i ja došli smo u džamiju, ali je već bila puna, pa smo, pristajući za imamom, klanjali u jednoj kući koja se nalazila preko puta džamije"[28]); četvrto, ako bismo to dopustili, suprotstavili bismo se hadisima koji naređuju spajanje i upotpunjavanje safova, a to je dopušteno samo u prijekoj potrebi. Na ovo je upozorio i šejhul-islam Ibn Tejmijja, kada je rekao: "Ne može se klanjati po putevima i pločnicima ako u džamiji ima slobodnog mjesta, a onaj ko to učini zaslužuje odgojno-popravne mjere. U tome slučaju onaj ko zakasni na namaz nije grešan ako se provlači pored njih da stane u prve redove. Kada se džamija ispuni, ljudi će se poredati izvan nje, i u tome je slučaju njihov namaz ispravan, tj. ako su safovi spojeni. Međutim, ako između dva safa postoji put kojim ljudi prolaze, namaz potonjih nije ispravan, po jačem od dva mišljenja islamskih učenjaka. Po jačem mišljenju, također nije ispravan namaz onih bez

---

[26] El-Buhari kao muallek-predanje (vidjeti: *Fethul-Bari,* 1/486), a sa spojenim lancem prenosilaca zabilježili su ga: Ibn Ebu Šejba, 2/223, imam Šafi, u djelu *El-Umm,* 1/152, i El-Bejheki, 3/111, preko Saliha, Et-Tev'eminog štićenika. Ibn Hadžer zapisao je: "Ovo je predanje sa spojenim lancem prenosilaca zabilježio Ibn Ebu Šejba preko Saliha, Et-Tev'eminog štićenika, a on je slab. Međutim, ovo je Ebu Hurejrino, radijallahu anhu, predanje zabilježio i Seid b. Mensur s drugim lancem prenosilaca; time se predanje pojačava."

[27] Ibn Ebu Šejba, 1/223, preko Hušejma, a on od Humejda. Hušejm je bio mudellis, i ovdje nije izjavio da je hadis čuo. Predanje je zabilježio i imam Šafi, a preko njega El-Bejheki, 3/111, međutim, ovaj je lanac prenosilaca izuzetno slab otuda što je Ibrahim b. Muhammed (od koga je prenio imam Šafi) optužen za fabriciranje hadisa.

[28] **Predanje je autentično.** Zabilježio ga je Abdurrezzak, 3/82.

prijeke potrebe stoje iza zida i sl. i ne vide saf ispred sebe, iako čuju imamov glas; ni namaz onih koji klanjaju u dućanu, a safovi nisu spojeni, i nemaju pravo pristati za imamom pod isprikom da će se safovi spojiti, već moraju ući u džamiju i popunjavati prve safove, pa one iza njih"[29]; i, peto, ako dopustimo da muktedije zauzimaju više mjesto od imama, to lahko može odvesti u omalovažavanje imama za kojim pristaju.

Šesto, podizanje džamija na spratove dopušteno je ako za tim postoji potreba. Međutim, mora se paziti da muktedije budu iza imama, i da safovi na prvom spratu budu spojeni, a Svevišnji Allah najbolje zna.

126. poglavlje

Strogo je zabranjeno prekidanje safova, ostavljanje praznina i razilaženje

Ibn Mesud, radijallahu anhu, izjavio je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, doticao je naša ramena pred početak namaza, govoreći: *'Poravnajte se, nemojte se razilaziti, pa da vam se srca raziđu. Neka iza mene stanu punoljetni i razumni, a zatim oni koji su iza njih, a zatim oni koji su iza njih.'*"[30]

Ibn Omer, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio: *"Zbijte safove, poravnajte ramena, popunite praznine, ne ostavite mjesta za šejtana, blago dotičite ruke vaše braće; ko sastavi saf, neka ga Allah sastavi sa Sobom, a ko prekine saf, neka ga Allah od Sebe odvoji!"*[31]

Ibn Abbas, radijallahu anhu, rekao je: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Ne smijem dopustiti postojanje praznina u safovima.'*"[32]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, safove u zajedničkom namazu zabranjeno je prekidati, krivo uspostavljati i ostavljati praznine za šejtana. Navedeni hadisi na to ukazuju na sljedeće načine: Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je ravnanje i zbijanje safova, a zabranio krivo uspostavljanje; jedinstvo srca doveo je u zavisan odnos o uspostavljanju safova, drugim riječima, neuspostavljanje safova vodi u podvojenost, a sve što vodi u haram – zabranjeno je. Resulullah,

---

[29] Ahmed b. Tejmijja el-Harrani, *El-Fetava*, 23/410.

[30] O izvoru hadisa bilo je govora.

[31] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ebu Davud (666) i Ahmed, 2/98.

[32] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Et-Taberani, u djelu *El-Kebir* (11454). A kao riječi Ibn Abbasa, radijallahu anhu, s vjerodostojnim lancem prenosilaca zabilježili su ga Abdurrezzak (2474) i Et-Taberani (11453), ali je ispravnije da su ovo Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi. (Ibn Džurejdžova predanja u kojima nije izjavio da je izravno čuo od Ataa imaju status spojenog predanja, tim prije što je Ibn Džurejdž izjavio: "Kada kažem: 'Ata je rekao to i to', predanje sam čuo, iako to ne izjavim svaki put.")

sallallahu alejhi ve sellem, molio je protiv onoga ko prekine saf da ga Svevišnji Allah liši Svoje dobrote.

Drugo, brojne su mudrosti u uspostavljanju safova, a neke od njih jesu sljedeće: prvo, poistovjećivanje sa safovima meleka kod Svevišnjeg Allaha. Džabir b. Semura, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je pred nas i rekao: *'Zar se nećete poredati u safove, kao što se meleki redaju kod svoga Gospodara?'* Upitali smo: 'Allahov Poslaniče, a kako se meleki poredaju u safove kod svoga Gospodara?' *'Upotpune prve safove i zbiju se u njima'*, odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem"[33]; drugo, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, iza leđa vidio je kako se ashabi redaju. Enes, radijallahu anhu, prenio je sljedeći hadis: *"Lijepo uspostavite safove, uistinu vas vidim iza svojih leđa"*[34]; treće, sužavanje prolaza šejtanu, jer on se provlači kroz praznine kao što se između stada provlači janje. U tome je smislu Ebu Umama prenio sljedeći hadis: *"Poravnajte safove ravnajući ramena, i blago dotičite ramena vjernika, popunite praznine jer šejtan među vas ulazi kao što se malo janje uvlači među stado"*[35]; četvrto, to uljepšava i upotpunjuje namaz. U tome su smislu preneseni brojni hadisi, između ostalih i sljedeći: Enes, radijallahu anhu, prenio je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Poravnajte vaše safove, zaista je poravnavanje safova dio cjelovitosti i potpunosti namaza."*[36] Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, govorio: *"Ispravite safove, odista to namazu daje ljepotu."*[37]

Treće, safovi se uspostavljaju tako što muktedije spajaju ramena i nožne članke. Tako su, klanjajući za Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, ashabi činili. Enes, radijallahu anhu, govorio je: "Spajali smo ramena i stopala."[38] A En-Numan b. Bešir izjavio je: "...pa bismo spojili ramena, koljena i nožne članke."[39]

Ovaj sunnet ne poznaju mnogi imami: naređuju ravnanje safova misleći samo na spajanje ramena, a spajanje stopala zapostavljaju.

Kada je riječ o uspostavljanju safova, u mnogim se džamijama pojavila velika novotarija: povlačenje linija ili pružanje konca u cilju ravnanja safova. U tome su brojna zla: zapostavlja se sunnet uspostavljanja safova, i to smeta ljudima dok klanjaju. Neka nas Svevišnji Allah sačuva novotarija!

Četvrto, treba da imam uspostavlja safove naređujući i provjeravajući muktedije, sve dok to ne nauče sami činiti. En-Numan b. Bešir govorio je:

---

[33] Muslim (430).
[34] El-Buhari (718) i Muslim (434).
[35] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježio ga je imam Ahmed, 5/262, sa slabim lancem prenosilaca. Naime, Feredž b. Fedala slab je, ali ovo pojačavaju Ibn Mesudovo i Enesovo, radijallahu anhum, predanje.
[36] El-Buhari (723) i Muslim (433). U drugoj verziji stoji: *"...ispravljanje safova odista upotpunjuje namaz."*
[37] El-Buhari (725).
[38] El-Buhari (725).
[39] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Ebu Davud (662).

"Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, poravnavao je naše safove kao da ispravlja luk od strijele, dok ne bi vidio da smo shvatili. Jednog je dana izašao na namaz, i samo što nije učinio početni tekbir, opazio je nekog čovjeka u safu izbočenih prsa, pa nas je upozorio: '*O Allahovi robovi, ili ćete vi safove poravnavati, ili će vas Allah razjediniti.*'"[40]

Dakle, imam će prije namaza popraviti safove: pomjeriti naprijed, odnosno vratiti nazad ljude koji štrče, narediti im da se zbiju i popune praznine.

Peto, kada imam naredi ravnanje safova, muktedije trebaju skupiti ruke i biti nježni prema svojoj braći vjernicima, a kada neko pridođe i želi stati u saf, trebaju mu napraviti mjesta. Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: '*Najbolji među vama jesu oni koji su najnježniji u safu.*'[41]

Ibn Kudama sljedećim hadisom: "*...blago dotičite ramena vjernika...*" dokazivao je da je dopušteno povlačenje iz safa. Naime, on kaže: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, time je htio reći da, kada te neko povuče iz safa, istupi i stani s njim, nemoj se opirati."[42]

Po meni, to je diskutabilno zbog sljedećeg: povlačenje muktedije uzrokuje prekidanje safa, a onoga ko prekine saf Svevišnji će Allah lišiti Svoje dobrote; Ebu Davud zabilježio je Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "*...i blago dotičite ramena vjernika*" i objasnio ih na sljedeći način: "Kada čovjek hoće pristupiti u saf, ljudi trebaju skupiti ramena da ovaj može stati"[43], a razumijevanje onoga ko prenosi preče je od razumijevanja drugih ljudi, tim prije što on najbolje zna šta znači predanje koje je prenio.

Šesto, kada čovjek dođe u džamiju i ne nađe slobodnog mjesta u safovima, nije mu dopušteno da nekoga izvuče iz safa jer to iziskuje njegovo prekidanje i prazninu; naređeno nam je da popunjavamo praznine.

Nijedan hadis koji govori o tome da je to dopušteno nije autentičan. Neki od tih slabih hadisa jesu sljedeći.

Mukatil b. Hajjan prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada čovjek dođe u džamiju, a nema nikoga da s njim stane u saf, neka povuče nekoga iz safa, a ovaj neka s njim stane, o kako će povučeni za to biti obilno nagrađen!"[44]

Vabisa, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio je nekog čovjeka samog izvan safova i rekao mu: 'O ti što si

---

[40] El-Buhari (717) i Muslim (128 i 436), i ovo je njegova verzija.
[41] **Hadis je dobar.** Zabilježio ga je Davud (672). U tome su smislu prenesena predanja od Ibn Omera i Ebu Umame, radijallahu anhum, koja ga pojačavaju.
[42] Muhammed b. Kudama el-Makdisi, *El-Mugni*, 2/217.
[43] Vidjeti: *Es-Sunen*, 1/179.
[44] **Hadis je slab.** El-Bejheki, 3/105, kaže da ga je zabilježio Ebu Davud u djelu *El-Merasil*. Ez-Zehebi u djelu *Muhezzebu sunenil-Bejheki*, 3/79, tvrdi da u lancu prenosilaca ovog hadisa ima više prekida (mu'dal); Mukatil b. Hajjan slab je.

klanjao sam, zašto nisi našao mjesta u safu, ili povukao nekoga iz safa; ponovi namaz.'"[45]

Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko dođe u džamiju, a svi su safovi popunjeni, neka povuče nekoga iz safa i postavi ga pored sebe."[46]

127. poglavlje

Zabranjeno je obavljanje namaza izvan safa

Vabisa, radijallahu anhu, pripovijedao je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio čovjeka koji je klanjao sam izvan safa i naredio mu da ponovi namaz.[47]

Alija b. Šejban, radijallahu anhu, koji je došao kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, s jednom delegacijom, rekao je: "Došli smo kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dali mu prisegu i klanjali s njim. Nakon nekog vremena klanjali smo sljedeći namaz, a kada je završio namaz, vidio je nekog čovjeka kako klanja sam izvan safa. Stao je pored njega, a kada je ovaj završio namaz, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao mu je: *'Ponovi namaz, jer namaz onoga ko klanja sam izvan safa nije ispravan.'*"[48]

U tome smislu postoje slaba predanja od Ibn Abbasa i Ebu Hurejre, radijallahu anhum.

---

[45] **Hadis je izuzetno slab u ovoj verziji.** Zabilježili su ga Ebu Ja'la (1588) i El-Bejheki, 3/105. Slabim su ga okarakterizirali El-Bejheki i Ibn Hadžer u djelu *El-Telhis*, 2/37. Ovaj je hadis izuzetno slab jer od Es-Sirrija b. Ismaila muhadisi nisu prihvatali hadise. Hadis je prenesen i s drugim lancem prenosilaca, ali i on je izuzetno slab, što je objasnio šejh El-Albani u djelu *Silsiletul-ehadisid-daifa* (922).

[46] **Hadis je apokrifan.** Zabilježio ga je Et-Taberani u djelu *El-Evsat* (764 – *Medžemul-bahrejn*). U njegovom lancu prenosilaca nalazi se čovjek po imenu Bišr b. Ibrahim el-Ensari el-Mefludž, koji je fabricirao hadise, što za njega tvrde Ibn Adi, Ibn Hibban i El-Ukajli. Imam El-Hejsemi u djelu *Medžmeuz-zevaid*, 2/96, za hadis kaže sljedeće: "Izuzetno je slab." A Ibn Hadžer u djelu *Et-Telhis*, 2/37, tvrdi: "Njegov je lanac prenosilaca izuzetno slab." Međutim, u djelu *Bulugul-meram*, 2/25, prešutio je njegovu ocjenu, što je očita nemarnost.

[47] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (682), Et-Tirmizi (231), Et-Tajalisi (1201), Ahmed, 4/228, Et-Taberani, 22/371, El-Begavi (824), El-Bejheki, 3/104, Ibn Hazm, u djelu *El-Muhalla*, 4/52, i Ibn Hibban (2198 i 2199), preko Amra b. Murre, on od Hilala b. Jesafa, on od Amra b. Rašida, a ovaj od Vabise, radijallahu anhu.

[48] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ibn Madža (1003), Ahmed, 4/23, Ibn Ebu Šejba, 2/193, Ibn Sa'd, 5/551, Ibn Huzejma (1569), Ibn Hibban (2202 i 2203) i El-Bejheki, 3/105, preko više lanaca prenosilaca koji sežu do Mulazima b. Amra, koji je izjavio da im je pričao Abdullah b. Bedr, prenoseći od Abdurrahmana b. Alije b. Šejbana, a ovaj od svoga oca Alije, radijallahu anhu. Ovaj je lanac prenosilaca vjerodostojan; prenosioci su pouzdani.

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, navedeni hadisi ukazuju na to da je namaz koji čovjek obavi sam izvan safa pokvaren, jer Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je ponavljanje takvog namaza.

Drugo, neki učenjaci smatraju da je takav namaz ipak validan. To dokazuju Enesovim, radijallahu anhu, predanjem u kojem stoji: "Moja nena Mulejka pozvala je Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, na ručak; nakon obroka Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Ustanite da vam imamim.'* Ustao sam i poprskao vodom hasuru pocrnjelu od upotrebljavanja. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, stao je na nju, ja i siroče stali smo u saf iza njega, a starica iza nas. S Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjali smo dva rekata, a potom je on otišao."[49]

Međutim, to je dokazivanje diskutabilno zbog sljedećeg: to je analogija uz postojanje šerijatskog teksta, a takva je analogija neispravna; neispravno je upotrijebiti analogiju između namaza muškarca izvan safa i namaza žene izvan safa, tim prije što između dvije stvari postoji razlika: prvo je zabranjeno, a drugo je sunnet.

Ibn Huzejma rekao je: "Neki naši autoriteti i neki hanefijski istomišljenici dopustili su da muktedija stoji sam izvan safa. U tome su se poveli za Enesovim, radijallahu anhu, predanjem u kojem je izjavio da su on i neka žena klanjali s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa da ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, postavio na svoju desnu stranu, a ženu iza njih. Svoj stav obrazlažu ovako: 'Ako je dopušteno da žena stoji sama izvan safa, to je dopušteno i muškarcu.' Po meni je njihovo dokazivanje velika greška, jer hadis ni izdaleka ne ukazuje na to, i sunnet je da žena, ako je sama, stane sama iza safova muškaraca; nije joj dopušteno da se izravna s imamom niti s muškarcima u safu. Ako džemat sačinjavaju imam i jedan muktedija, sunnet je da muktedija stane s desne imamove strane; ako ih ima više, poredat će se u saf iza imama i upotpuniti ga, i to je sunnet u pogledu njih. Iako učenjaci ne gledaju istovjetno na obaveznost ponavljanja namaza, kažu da se oglušio o sunnet čovjek koji zatekne imama i jednog muktediju (s imamove desne strane) pa stane iza njih. Za razliku od žene koja sama pristaje iza ljudi, ona je postupila po Resulullahovoj, sallallahu alejhi ve sellem, naredbi. Otuda, kako se može upotrijebiti analogija između onoga što je čovjeku zabranjeno da učini (stajanje izvan safova) i onoga što je ženi naređeno da učini (da sama stoji izvan safova, ako je sama)?! Zaista je onaj ko ove dvije stvari poistovjeti očito nemaran, jer poistovjećuje naredbu i zabranu. Onaj ko razmisli o ovim riječima, uz Allahovu, dželle šanuhu, pomoć, vidjet će da su argumenti na našoj strani."[50]

---

[49] El-Buhari (380) i Muslim (658).

[50] Ibn Huzejma, 3/30-31.

Treće, ako čovjek ne nađe slobodno mjesto u safu, klanjat će izvan safa sam, i njegov je namaz, ako Bog da, ispravan, jer dužnost s obveznika spada kada je on ne može izvršiti.

Hasan el-Basri govorio je da će onaj ko dođe u džamiju i ne nađe slobodno mjesto u safu klanjati sam izvan safa, i njegov je namaz validan.[51]

Ovo je mišljenje odabrao i šejhul-islam Ibn Tejmijja. "...tome slično jeste pitanje: kada čovjek ne nađe slobodnog mjesta u safu da li je njegov namaz pokvaren ili je ispravan. S tim u vezi postoji razilaženje među učenjacima. Ispravnije je da je njegov namaz ispravan u tome slučaju, tim prije jer sve namaske obaveze spadaju s obveznika ako ih ne može izvršiti."[52] A u drugom djelu zapisao je sljedeće: "Namaz s razlogom obavljen izvan safa ispravan je."[53]

Ibn Kajjim el-Dževzijja ispravnost namaza opravdano obavljenog izvan safa dokazuje prethodnim Enesovim, radijallahu anhu, predanjem. On je zapisao: "Stajanje žene same iza safova muškaraca ukazuje na dvije stvari: prvo, ako ne nađe nikoga da s njim stane u saf, čovjek će klanjati sam iza safova, i njegov je namaz ispravan (ovo je jasna analogija), jer namaske obaveze spadaju ako ih obveznik ne može izvršiti, a stajanje u safu nije obaveznije od drugih namaskih vadžiba; ako spada nešto čija je obaveza pritvrđenija, tada je preče da s obveznika spadne obaveza stajanja u safu. Jedno od općih šerijatskih pravila glasi: Ne postoji obaveza uz nemogućnost njenog izvršavanja; nije grešan onaj ko je prinuđen da počini haram."[54]

Ovo je mišljenje prihvatio i šejh Abdurrahman es-Sadi rekavši: "Ovo se mišljenje u potpunosti podudara s osnovama i pravilima Šerijata."[55]

Odabrao ga je i šejh El-Albani. On kaže: "Ustanovili smo da je ovaj hadis slab, i pogrešno je kazati da je propisano nekoga povući iz safa da čini saf s drugim čovjekom. To je neosnovano donošenje propisa, a to je zabranjeno. Obaveza je stati u saf, a ako ne nađe mjesto, klanjat će sam, i njegov je namaz ispravan, jer: 'Allah nikoga ne opterećuje preko njegovih mogućnosti...' (El-Bekara, 286). Hadisi u kojima Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naređuje ponavljanje namaza odnose se na čovjeka koji podbaci, tj. koji je mogao, ali nije stao na slobodno mjesto u safu; ako čovjek ne nađe slobodno mjesto, nije podbacio. Zar je logično u ovom slučaju reći da je njegov namaz neispravan! Ovo je mišljenje odabrao i šejhul-islam Ibn Tejmijja."[56]

Četvrto, kada uđe u džamiju i zatekne imama na rukuu, sunnet je da čovjek učini ruku odmah po ulasku i da u pognutom položaju pristupi u saf. Dokaz je za to Ebu Bekrino, radijallahu anhu, predanje u kojem stoji da je ušao u džamiju, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bio je na rukuu pa je učinio

---

[51] Ibn Ebu Šejba, 2/193.
[52] Ahmed b. Tejmijja el-Harrani, *El-Fetava*, 23/396.
[53] Ahmed b. Tejmijja el-Harrani, *El-Ihtijarat*, str. 42.
[54] Šemsuddin b. Kajjim el-Dževzijja, *Ilamul-muvekkiin*, 2/41.
[55] Abdurrahman es-Sadi, *El-Fetava*, 1/171.
[56] Muhammed b. Nuh el-Albani, *Sisiletul-ehadisid-daifa*, 2/322-333.

ruku prije nego što je stupio u saf. To je spomenuo Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, na šta mu je rekao: "*Allah ti povećao želju za dobrom, nemoj to uobičajiti.*"[57]

U ovome hadisu nije dokaz da je bezrazložno klanjanje izvan safa dopušteno jer je Ebu Bekra, radijallahu anhu, ruku učinio van safa, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije mu naredio da ponovi namaz. Naime, Ebu Bekra, radijallahu anhu, nije klanjao van safa, već je odmah pristupio u safove kako je naređeno.

Ima i onih učenjaka koji su kazali da se gore navedeni hadisi odnose na negiranje potpunosti namaza. Taj su stav zauzeli usklađujući Ebu Bekrino, radijallahu anhu, i druga predanja koja govore o toj temi. Ali njihovo je mišljenje pogrešno, jer hadisi se odnose na različite situacije. Ebu Davud u djelu *El-Mesail*, str. 35, zapisao je: "Čuo sam da je neki čovjek upitao imama Ahmeda sljedeće: 'Kako će postupiti čovjek koji učini ruku, zatim koračajući u tome položaju pristupi u saf, ali imam se već vrati s rukua prije nego što pristupi u saf?' Odgovorio je: 'Uračunat će taj rekat, ali ako klanja cijeli namaz van safa, ponovit će ga.'"

Iz sljedećih predanja vidjet ćemo da su ashabi, radijallahu anhum, prakticirali ovaj sunnet.

Ebu Umama Sehl b. Hanif, radijallahu anhu, rekao je: "Zejd b. Sabit ušao je u džamiju i zatekao ljude na rukuu, odmah je učinio ruku i u tome položaju pristupio u saf."[58]

Zejd b. Vehb pripovijedao je: "Pošao sam s Ibn Mesudom iz njegove kuće u džamiju. Kada smo bili na pola džamije, imam je učinio ruku, pa ga je učinio i Ibn Mesud, a ja sam ga u tome slijedio, potom smo u tome položaju išli i stupili u saf, a oni su se već bili digli s rukua. Završio je namaz, a ja sam ustao da naklanjam rekat jer ga nisam računao. Kada sam završio namaz, on me uzeo za ruku, posadio me kod sebe i rekao: 'Stigao si na rekat koji si naklanjao.'"[59]

Ata pripovijeda da je čuo kako Ibnuz-Zubejr na minberu govori: "Kada čovjek uđe u džamiju, a ljudi na rukuu, neka učini ruku a zatim neka u tome položaju korača do safa, to je sunnet."[60]

El-Kasim b. Rebia prenosi da je Ebu Bekra, radijallahu anhu, ulazeći u džamiju, zaticao ljude na rukuu, pa bi učinio ruku s njima i u tome položaju koračao do safa, i taj je rekat ubrajao u svoj namaz.[61]

---

[57] El-Buhari (783).

[58] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Malik, 1/165, i El-Bejheki, 2/90 i 3/106.

[59] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Et-Tahavi u djelu *Šerhu meanil-asar*, 1/231, i El-Bejheki, 2/90 i 91.

[60] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ibn Huzejma (1571), El-Hakim, 1/214, El-Bejheki, 3/106, i Et-Taberani, u djelu *El-Evsat* (765 – *Medžmeul-bahrejn*), preko Ibn Džurejdža, on od Ataa, a ovaj od Ibnuz-Zubejra, radijallahu anhu.

[61] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Ibn Huzejma u djelu *Hadisu Ali b. Hadžer* (17).

128. poglavlje

Zabranjeno je muškarcima izostajanje iz prvih safova, a ženama je zabranjeno hrljenje u prve safove

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Najbolji safovi muškaraca jesu oni prvi, a najgori su posljednji; najbolji safovi žena jesu oni posljednji, a najgori su prvi.*"[62]

Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio je ashabe da se povlače u namazu unazad, pa im je rekao: '*Naprijed pođite i za mnom se povodite, a neka se za vama povode oni koji su iza vas. Dokle god se povlače neki ljudi, dotle ih Allah unazađuje.*'"[63]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, u gore navedenom hadisu Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, objasnio je da su najbolji safovi za muškarce prvi. Preneseno je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tri puta molio za ljude što klanjaju u prvom safu, a za drugi saf molio je jedanput. Natjecanje za prvi saf pokazatelj je čovjekove iskrene vezanosti za namaz.

Drugo, zabranjeno je izostajanje iza prvih safova, jer posljednji su safovi najgori. Neprestano izostajanje iza prvog safa čovjeka izlaže kazni u Vatri. To je dovoljan pokazatelj nemarnosti i lijenosti prema namazu.

Treće, po jednoglasnom mišljenju svih učenjaka, safovi žena uspostavljaju se iza safova muškaraca, jer islam teži odvajanju muškaraca i žena.

129. poglavlje

Zabranjeno je preticanje imama u namazu

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi upozorenja: "*Zar se čovjek ne boji da će mu Allah glavu pretvoriti u magareću ako se digne s rukua prije imama?*", ili je rekao: "*Zar se čovjek ne*

---

[62] Muslim (440). U tome je smislu Džabirovo, radijallahu anhu, predanje.

[63] Muslim (438). U tome je smislu sljedeće Aišino, radijallahu anha, predanje u kojem Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: "*Ljudi će izostajati iza prvog safa i Allah će ih baciti u Vatru.*" Ovo su zabilježili sljedeći muhadisi: Ebu Davud (676), Ibn Huzejma (1559), Ibn Hibban (2156), Abdurrezzak (2453) i El-Bejheki, 3/103, preko Ikrime b. Ammara, on od Jahje b. Ebu Kesira, on od Ebu Seleme, a on od Aiše, radijallahu anha. Ovaj je lanac prenosilaca slab jer Ikrima prenosi od Jahje. Predanje su slabim okarakterizirali neki hadiski eksperti.

boji da će ga Allah pretvoriti u magarca...'[64] U jednoj drugoj verziji stoji: *"Zar se čovjek ne boji da će mu Allah glavu pretvoriti u pseću...'*[65]

Enes, radijallahu anhu, pripovijeda: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nam je jednog dana, pa se nakon namaza okrenuo prema nama i rekao: *'O ljudi, ja sam vaš imam, zato me nemojte preticati čineći ruku ni padajući na sedždu ni ustajući na kijam ni predavajući selam, kao što vas vidim ispred sebe, tako vas vidim i iza sebe.'"*[66]

Muavija b. Ebu Sufjan, radijallahu anhu, govorio je: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Nemojte me preticati čineći ruku ili sedždu; ma koliko prije vas učinio ruku, vi ćete me stići kada se dignem s rukua, jer sam već iznemogao.'"*[67]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, preticanje imama zabranjeno je, po jednoglasnom mišljenju svih učenjaka, i nikome nije dopušteno da učini ruku ni da se podigne s rukua ni da padne na sedždu prije imama.

Drugo, namaz onoga ko namjerno pretiče imama pokvaren je. Dokaz za to jeste sljedeće obrazloženje: da je njegov namaz ispravan, imao bi za njega sevap, a ne bi mu bilo zaprijećeno da će ga Svemogući Allah pretvoriti u magarca, odnosno psa. Ovo je stav Ibn Omera, imama Ahmeda i šejhul-islama Ibn Tejmijje.

Treće, na preticanje imama potiče žurba, a da čovjek zrelo razmisli, shvatio bi da mu žurba ne koristi jer nikako ne može završiti namaz prije imama, i zašto se onda ne strpi kada je riječ o slijeđenju imama?!

---

[64] El-Buhari (691) i Muslim (427). Napomena: neki učenjaci drže da "pretvaranje u magarca", spomenuto u hadisu, ima preneseno značenje, tj. onaj ko glavu s rukua diže prije imama glup je kao magarac, i da ovo ima stvarno značenje, već bi se desilo budući da postoje mnogi koji to čine. Ali njihovo je mišljenje diskutabilno. Naime, prijetnja se može, ali i ne mora, desiti. Hadis ukazuje na to da je onaj ko glavu diže s rukua prije imama izložen toj kazni. Da će Svemogući Allah neke ljude iz ovoga ummeta pretvarati u životinje, ukazuje predanje Ebu Malika el-Eš'arija, radijallahu anhu, koje je zabilježio imam El-Buhari, a koje zabranjuje upotrebu muzičkih instrumenata.

[65] Ibn Hibban (2283). Ova verzija jasno ukazuje da je "pretvaranje" stvarno i isključuje mogućnost prenesenog značenja. Na ovo se treba osvrnuti.

[66] Muslim (426).

[67] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (619), Ibn Madža (963), Ahmed, 4/92 i 98, Ed-Darimi, 1/301-302, i El-Begavi (848), preko Muhammeda b. Adžlana b. Jahje b. Hibbana, on od Ibn Muhajriza, a ovaj od Muavije, radijallahu anhu. Ovaj je lanac prenosilaca dobar jer Muhammed b. Adžlan saduk je, a ostali su povjerljivi.

130. poglavlje

Zabranjeno je obavljanje namaza između džamijskih stupova

Muavija b. Kurra prenosi da je njegov otac govorio: "Zabranjivano nam je za vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da klanjamo između stupova. Ljudi koji su stajali između njih tjerani su."[68]

Abdulhamid b. Mahmud rekao je: "Klanjao sam pored Enesa b. Malika između džamijskih stupova, pa mi se obratio: 'To smo za vrijeme Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, izbjegavali.'"[69]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, muktedijama je zabranjeno klanjati između stupova. Dokaz za to jeste jasna zabrana i rastjerivanje onih koji tu stoje.

Drugo, uspostavljanje safova između stupova dovodi do njihovog prekidanja, a na one koji stoje u tim safovima odnose se Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "*...a ko prekine saf, neka ga Allah od Sebe odvoji!*"

Treće, među učenjacima nema razilaženja o tome da je dopušteno uspostavljati safove između stupova kada u džamiji nema dovoljno prostora.

Četvrto, visoki minberi, s mnogo stepenica, koji prekidaju safove imaju status džamijskih stupova.

Peto, neki savremenici koji nemaju uvida u znanje dopustili su uspostavljanje safova između stupova analogno namazu imama i onoga koji klanja zasebno. S tim u vezi izdali su i brojne publikacije. To je pogrešno mišljenje jer se zasniva na neispravnoj analogiji: u ovome se slučaju te dvije stvari ne podudaraju. Naime, imamu i onome ko klanja zasebno dopušteno je to činiti, a muktedijama nije. O tome da se ova analogija suprotstavlja autentičnim jasnim hadisima – da i ne govorimo: "Upoređivanje muktedija s imamom i onim ko klanja zasebno pogrešno je jer jasno se suprotstavlja

---

[68] **Hadis je autentičan na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: Ibn Madža (1002), Ibn Huzejma (1567), Ibn Hibban (2219), El-Hakim, 1/218, El-Bejheki, 3/104, Et-Taberani, u djelu *El-Kebir*, 19/39 i 40, Et-Tajalisi (1073) i imam Ed-Dolabi, u djelu *El-Kuna*, 2/113, preko više lanaca prenosilaca koji sežu do Haruna Ebu Muslima, on od Katade, a ovaj od Kurre, radijallahu anhu. Ovaj je lanac prenosilaca dobar. Harun Ebu Muslim ustvari je Harun b. Muslim, od koga su prenosili brojni pouzdani prenosioci. Pouzdanim ga smatra Ibn Hibban. To nas upućuje da ovaj čovjek nije nepoznat, i predanja takvih ljudi dobra su. Ovo pojačava sljedeće Abdulhamidovo predanje.

[69] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (673), Et-Tirmizi (229), En-Nesai 2/94, El-Hakim 1/210 i 218, El-Bejheki 3/104, Ibn Hibban (2218), Abdurrezzak (2489) i Ibn Huzejma (1568), preko više lanaca prenosilaca preko Sufjana, on od Jahje b. Hanija, a ovaj od Abdulhamida. Ovaj je lanac prenosilaca vjerodostojan, i nijednom od njih hadiski eksperti nisu prigovorili.

hadisima koji zabranjuju namaz muktedije između stupova", zaključio je imam Eš-Ševkani.[70]

131. poglavlje

Pokuđeno je obavljanje dobrovoljne nafile na mjestu na kojem je čovjek klanjao obavezni namaz

El-Mugira b. Šu'ba, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio: *"Neka imam ne klanja dobrovoljni namaz na istom mjestu na kojem je klanjao obavezni."*[71]

Alija, radijallahu anhu, govorio je: "Sunnet je da imam dobrovoljni namaz klanja na drugom mjestu, ne na onom gdje je klanjao obavezni namaz."[72]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, pokuđeno je da čovjek, bio imam ili muktedija, klanja dobrovoljni namaz na istom mjestu na kome je klanjao obavezni dok se ne pomjeri, progovori ili izađe iz džamije pa nafilu klanja u kući.

Drugo, pokuđeno je sastavljati obavezni i dobrovoljni namaz; razdvajanje se postiže razgovaranjem ili pomjeranjem s mjesta.

Treće, kada je o tome riječ, neki su učenjaci napravili razliku između imama i muktedija: imamu je pokuđeno, a muktedijama nije. Međutim, to nije tačno. Naime, iz sljedeće Muavijine, radijallahu anhu, izjave: "Resulullah,

---

[70] Muhammed b. Alija eš-Ševkani, *Nejlul-evtar*, 3/236.

[71] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježio ga je Ebu Davud (616), ali ga je okarakterizirao slabim rekavši: "Ata el-Horasani nije zatekao ashaba El-Mugiru." Dodao sam: čovjek po imenu Abdulaziz b. Abdulmelik el-Kureši, koji ga je prenio od Ataa, nepoznat je prenosilac. Međutim, ovaj hadis pojačavaju sljedeća dva predanja: prvo, Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Zar se čovjek ne može pomjeriti naprijed, ili nazad, ili desno, ili lijevo kada hoće obaviti dobrovoljni namaz!" Zabilježili su ga: Ebu Davud (1006), Ibn Madža (1427), Ibn Ebu Šejba, 2/208, i El-Begavi (706), ali je njegov lanac prenosilaca slab, tim prije jer je Lejs b. Ebu Sulejm slab, a Ibrahim b. Ismail nepoznat; i, drugo, Ebu Remsa, radijallahu anhu, rekao je: "Klanjao sam ovaj namaz s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, a s njegove desne strane, u prvom safu, bili su Ebu Bekr i Omer. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, završio je namaz predajući selam na desnu, potom na lijevu stranu, okrećući se toliko da smo jasno vidjeli bjelinu njegovih obraza, pa se okrenuo prisutnim, kao što sam se ja vama okrenuo. Neki je čovjek odmah nakon obaveznog namaza ustao klanjati dobrovoljnu nafilu, ali Omer ga je prodrmao za ramena i rekao mu: 'Sjedi! Sljedbenike je Knjige uništilo to što između namaza nisu pravili pauzu.' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na to je podigao glavu rekavši: 'U pravu si, Omere!'" Ovo je predanje zabilježio Ebu Davud (1007), a u njemu se nalazi čovjek po imenu El-Minhal b. Halifa, a on je slab.

[72] Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 2/335, tvrdi: "Ovu je izjavu zabilježio Ibn Ebu Šejba s dobrim lancem prenosilaca."

sallallahu alejhi ve sellem, naredio je da se obavezni namaz odvoji od dobrovoljnog razgovorom ili izlaskom iz džamije"[73] jasno se vidi da u pogledu toga nema nikakve razlike – ovo je predanje ujedno najvjerodostojnije što se u tome pogledu prenosi.

132. poglavlje

Muškarcima je zabranjeno upozoravanje imama pljeskom, to čine isključivo žene

Sehl b. Sa'd, radijallahu anhu, rekao je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, začuđen je upitao: *'Šta vam je pa često pljeskate? Ako se imam pomete, upozorite ga riječima: 'Subhanallah', jer ako ga time upozorite, primjetit će vaše upozorenje; pljeskanjem upozoravaju samo žene.'*"[74]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeći hadis: *'Muškarci upozoravaju riječima: 'Subhanallah', a žene pljeskanjem.'*[75]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"...pljeskanjem upozoravaju samo žene"* ukazuju da je to muškarcima zabranjeno u svakom slučaju.

Drugo, kada je riječ o upozorenju imama na grešku, sunnet je da to žene učine pljeskanjem rukama.

[73] Muslim (883).
[74] El-Buhari (684) i Muslim (421).
[75] El-Buhari (1203) i Muslim (422).

11. DŽUMA-NAMAZ

133. poglavlje

Strogo je zabranjeno bezrazložno izostavljanje džuma-namaza

Ibn Mesud, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi s ljudima koji izostavljaju džuma-namaz rekao: *"Htio sam uspostaviti namaz, a potom otići i popaliti kuće ljudima koji izostavljaju džuma-namaz."*[1]

Ebu Hurejra i Ibn Omer, radijallahu anhum, čuli su Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da s minbera govori: *"Ili će ljudi prestati izostavljati džuma-namaz, ili će Allah zapečatiti srca njihova, pa će biti nemarni."*[2]

Ebul-Dž'ad ed-Dameri, radijallahu anhu, kazivao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Ko iz nemara izostavi tri džume, Allah će mu zapečatiti srce.'*"[3] Po drugoj verziji: *"Ko bezrazložno izostavi tri džume licemjer je."*[4]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"A zar će čovjek nastojati da ima stado na udaljenosti od jedne ili dvije milje, pa će, u potrazi za njihovom hranom, otići daleko u planinu i neće prisustvovati džuma-namazu, pa će Allah srce njegovo zapečatiti!"*[5]

Ibn Abbas, radijallahu anhu, upozoravao je ljude: "Ko izostavi tri džume uzastopno islam je već bacio za svoja leđa."[6]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, džuma-namaz obaveza je svakog obveznika, tj. punoljetnog muslimana, na osnovu jasnih dokaza, a povrh svega časnog ajeta: "O vjernici, kad se u petak na molitvu pozovete, kupoprodaju ostavite i požurite da molitvu obavite..." (El-Džumua, 9), koji se odnosi na svakog pojedinca. Na obligatnu dužnost obavljanja džuma-namaza upućuje Resulullahova, sallallahu alejhi ve

---

[1] Muslim (652).

[2] Muslim (865). U tome je smislu predanje Ka'ba b. Malika, radijallahu anhu.

[3] **Hadis je autentičan na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (1052), Et-Tirmizi (500), En-Nesai 3/88, Ibn Madža (1125), Ahmed, 3/424, Ibn Hibban (2786), El-Hakim, 1/280, El-Bejheki, 3/172 i 248, El-Begavi (1053), Ibn Huzejma (1858) i neki drugi muhadisi, s više lanaca prenosilaca preko Muhammeda b. Amra b. Alkame, koji je izjavio da im je pripovijedao Ubejda b. Sufjan el-Hadremi. Ovaj je lanac prenosilaca dobar, svi njegovi prenosioci pouzdani su, a Muhammed b. Amr saduk je. Dobrim su ga okarakterizirali Et-Tirmizi i El-Begavi. Ovo predanje pojačava Džabirov, radijallahu anhu, hadis.

[4] Ibn Hibban (258) i Ibn Huzejma (1857).

[5] **Hadis je dobar na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: Ibn Madža (1127), Ibn Huzejma (1859) i El-Hakim, 1/292, sa slabim lancem prenosilaca, jer je Madi b. Sulejman slab. Međutim, hadis pojačava predanje koje je preko Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhu, s izuzetno slabim lancem prenosilaca zabilježio Ebu Ja'la (2198). Ovo je zato jer muhadisi jednoglasno kažu da je El-Fadl b. Jezid er-Rikaši slab; također i Sufjan b. Rebia slab je. Pojačava ga i predanje Harise b. en-Numana koje je sa slabim lancem prenosilaca zabilježio imam Ahmed, 5/433-434; Amr b. Abdullah, Gaferin štićenik, slab je. Dakle, na osnovu toga hadis je dobar, osim što se Džabirovo, radijallahu anhu, predanje ne može pojačati.

[6] **Predanje je autentično.** Zabilježili su ga Abdurrezzak (5169) i Ebu Ja'la (2712).

sellem, prijetnja da će Svemogući Allah zapečatiti srce svakome ko ga bude izostavljao, i to što je htio popaliti kuće ljudima koji izostavljaju ovaj namaz.

Ibn Kajjim rekao je: "Svi učenjaci jednoglasno kažu da je džuma-namaz obaveza svakog muslimana. Neki su učenjaci imamu Šafiju pripisali stav da je džuma-namaz ipak kolektivna dužnost. Ali on to nije rekao. Naime, neki su to učenjaci zaključili iz njegovih riječi: 'Bajram-namaz obavezan je klanjati svako ko je obavezan klanjati džuma-namaz', shvatajući da je džuma kolektivna obaveza kao bajram-namaz, i taj je zaključak očito pogrešan. Štaviše, ovdje se imam Šafi izjasnio da je bajram-namaz obaveza za svakog muslimana. Kada je riječ o tome, moguće su dvije stvari: ili je bajram-namaz farzi-ajn kao džuma, ili je farzi-kifaje. Farzi-kifaje obaveza je kao i farzi-ajn, osim što se razlikuju po tome što obaveza farzi-kifaje spada s drugih ako ga uradi dovoljan broj obveznika."[7]

Drugo, dvije su kategorije ljudi koji imaju validno opravdanje za izostavljanje džuma-namaza.

Prvo, onaj koga je izuzeo hadis Tarika b. Šihaba, radijallahu anhu, koji prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao sljedeće: *"Džuma-namaz obavezan je klanjati svaki musliman u džematu, osim roba, žene, djeteta i bolesnika"*[8]

Drugo, kada bajram-namaz padne petkom i čovjek ga klanja, može izostaviti džuma-namaz, a za to je dokaz Ebu Hurejrino, radijallahu anhu, predanje u kojem je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"U ovom danu sastala su se dva praznika, i ko je već klanjao bajram-namaz nije obavezan klanjati džumu, ali mi ćemo je klanjati."*[9] Također tu je i predanje Ataa b. Ebu Rebbaha: "Ibnuz-Zubejr predvodio nas je u bajram-namazu kada smo bajramovali petkom. Otišli smo na džuma-namaz, ali se on nije pojavio, pa smo klanjali sami. Kada se Ibn Abbas vratio iz Taifa, to smo mu kazali, a on je rekao: 'Postupio je prema sunnetu.'"[10]

---

[7] Šemsuddin b. Kajjim el-Dževzijja, *Zadul-mead*, 1/398.

[8] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Ebu Davud (1067).

[9] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (1073), Ibn Madža (1311), El-Hakim, 1/288, i El-Bejheki, 3/318.

[10] **Predanje je autentično.** Zabilježio ga je Ebu Davud (1071) preko El-Eameša, koji se nije izjasnio da je predanje lično čuo. Zabilježili su ga En-Nesai, 3/194, i El-Hakim 1/296, preko Vehba b. Kejsana. A u El-Hakimovoj verziji stoji da je Ibnuz-Zubejr, kada je to čuo, rekao: "Svjedok sam da je Omer b. el-Hattab tako postupio kada bi bajram pao petkom." Ovo je predanje El-Hakim okarakterizirao autentičnim i rekao da ispunjava kriterije El-Buharija i Muslima. S njim se saglasio Ez-Zehebi. Kažem: njegov lanac prenosilaca ispunjava samo Muslimove kriterije. U svakom slučaju predanje je autentično. Pojačava ga hadis Zejda b. Erkama koji su zabilježili: Ebu Davud (1070), Ibn Madža (1310), El-Hakim, 1/288, i El-Bejheki, 3/317. I njega je autentičnim okarakterizirao El-Hakim, a s njim se saglasio Ez-Zehebi, međutim, nije tako, jer u njegovom lancu prenosilaca nalazi se Ijas b. Ebu Remla, a on je nepoznat prenosilac. Ovo predanje pojačava i Ibn Omerov, radijallahu anhu, hadis koji je zabilježio Ibn Madža (1312), ali je njegov lanac prenosilaca slab.

Dakle, ovi dokazi govore da je samo onome ko klanja bajram-namaz dopušteno izostaviti džuma-namaz, ali to nije dopušteno onome ko nije klanjao bajram-namaz.

Treće, na osnovu gore navedenog Tarikovog, radijallahu anhu, predanja, džuma-namaz valjana je samo u džematu. U tome se ogleda razlika između džuma-namaza i namaza u džematu: namaz obavljen zasebno ispravan je, ali onaj ko izostavi klanjanje u džematu grešan je. O tome smo opširnije govorili u 122. poglavlju.

Četvrto, ko razložno propusti džumu klanjat će podne-namaz. Dokaz za to jesu sljedeće Ibn Mesudove, radijallahu anhu, riječi: "Ko stigne na jedan rekat džuma-namaza neka naklanja još jedan, a ko ne stigne ni na jedan rekat neka klanja četiri rekata podne-namaza."[11]

Abdurrahman b. Ebu Zuejb rekao je: "Jednog sam petka izašao s Ez-Zubejrom van grada, pa je klanjao četiri rekata."[12]

Peto, za bezrazložno izostavljanje džuma-namaza ne postoji iskup osim iskrenog pokajanja. A slab je hadis Semure b. Džunduba, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko bezrazložno izostavi džuma-namaz neka udjeli milostinju u vrijednosti jednog zlatnika, a ako nema, onda neka udjeli pola zlatnika."[13]

Šesto, na džuma-namaz stigao je onaj ko stigne na bar jedan rekat. Dokaz za to jeste Ibn Omerov, radijallahu anhu, hadis u kojem je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Ko stigne klanjati jedan rekat džuma-namaza stigao je na džumu, i neka naklanja još jedan rekat.'*[14]

Et-Tirmizi zapisao je: "Ovo mišljenje zastupa većina ashaba i kasnijih učenjaka: Sufjan es-Sevri, Ibnul-Mubarek, Šafi, Ahmed i Ishak b. Rahavejh. Kažu: 'Ko stigne na jedan rekat džuma-namaza naklanjat će još jedan rekat, a ko stigne samo na sjedenje klanjat će četiri rekata podne-namaza.'"[15]

Ovaj je hadis dokaz protiv onih što kažu: "Da bi džuma bila validna, čovjek mora stići makar na dio hutbe", jer uvjet koji su postavili nije utemeljen.

---

[11] **Predanje je autentično.** Zabilježili su ga: Abdurrezzak (5477 i 5479), Ibn Ebu Šejba, 2/128 i 129, i Et-Taberani, u djelu *El-Kebir* (9545 i 9548) s više lanaca prenosilaca, od Ebul-Ahvesa, a on od Ibn Mesuda, radijallahu anhu.

[12] **Predanje je autentično.** Zabilježio ga je Ibn Ebu Šejba, 2/105.

[13] **Hadis je slab.** Zabilježio ga je Ebu Davud (1053), En-Nesai, 3/89, Ahmed, 5/8 i 14, Ibn Huzejma (1861), El-Hakim, 1/280 i Ibn Hibban (2788 i 2789), preko Hummama, on od Katade, on od Kudame b. Vebre, a ovaj od Semure, radijallahu anhu. Hadis su autentičnim okarakterizirali El-Hakim i Ez-Zehebi, ali su pogriješili, jer Kudama b. Vebra nepoznat je. Hadis je prenesen kao mursel-predanje od Kudame. Zabilježili su ga Ebu Davud (1054) i El-Hakim, 1/280, preko Ejjuba Ebul-Alaa, a on od Katade. Prenesen je i s drugim lancem prenosilaca preko Katade, on od Hasena el-Basrija, a ovaj od Semure b. Džunduba, radijallahu anhu, međutim ovaj je lanac prenosilaca prekinut. Dakle, hadis je slab i ne može se njime dokazivati, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

[14] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ed-Darekutni, 2/13, i Et-Taberani, u djelu *El-Evsat* (995 – *Medžmeul-bahrejn*).

[15] Muhammed b. Sevra et-Tirmizi, *Es-Sunen*, 2/403.

Omerova, radijallahu anhu, izjava u tome smislu: "Hutba je propisana umjesto dva rekata, i ko ne stigne na hutbu neka klanja četiri rekata"[16] nije autentična.

134. poglavlje

Pokuđeno je na džumi izbjegavati prve safove

Semura b. Džundub, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Idite na džumu, i budite blizu imama; zaista će čovjek izostajati iza prvih safova, pa će se njegov ulazak u Džennet odložiti, iako je dženetlija."*[17]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, hadis obezvređuje ljude koji izostaju i udaljavaju se od minbera kada imam drži hutbu, tim prije jer ostavljaju ono što je vrijedno – što i Svevišnji Allah voli – a prihvataju ono bezvrijedno – što Svevišnji Allah mrzi.

Drugo, pokuđeno je izostajati iz prvih safova, to umanjuje nagradu, to je prepreka između čovjeka i velikih stupnjeva u Džennetu.

135. poglavlje

Zabranjeno je u gužvi prekoračivanje ljudi u želji da se čovjek domogne prvih safova

Abdullah b. Busr, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Neki je čovjek petkom došao u džamiju i počeo prekoračivati ljude, pa ga je Resulullah,

---

[16] **Predanje je slabo.** Zabilježio ga je Ibn Ebu Šejba, 2/128, sa slabim lancem prenosilaca, tim prije što je lanac prekinut između Jahje b. Ebu Kesira i Omera, radijallahu anhu. Ibn Ebu Šejba predanje je zabilježio i s drugim lancem prenosilaca preko Amra b. Šuajba, koji prenosi od Omera, radijallahu anhu, ali i ovaj lanac je prekinut. Dakle, mahana oba lanca jeste prekid, i hadis se zbog toga ne može pojačati, a Svevišnji Allah najbolje zna.

[17] **Hadis je autentičan na osnovu mnoštva lanaca prenosilaca.** Zabilježili su ga: Ahmed, 5/10, Et-Taberani u djelima *El-Kebir* (6854) i *Es-Sagir*, 2/125-126, te imam El-Bejheki, 3/238, preko Katade, on od Hasana el-Basrija, a ovaj od Semure, radijallahu anhu. Ovaj je lanac prenosilaca prekinut. Naime, Hasan el-Basri od Semure, radijallahu anhu, nije čuo lično osim hadis koji govori o akiki. Ali prenesen je i s drugim lancem prenosilaca, a zabilježili su ga: Ebu Davud (1108), El-Hakim, 1/289, i El-Bejheki, 3/238, preko Hišama b. Muaza, koji je izjavio: "Našao sam očev zapis, ali nisam ga lično čuo, gdje stoji da Katada prenosi od Jahje b. Malika, a ovaj od Semure b. Džunduba, radijallahu anhu, da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao..." Ovaj je lanac prenosilaca dobar.

sallallahu alejhi ve sellem, u toku hutbe opomenuo: *'Sjedi, već si ljude uznemirio svojim kašnjenjem u džamiju!*'"[18]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, petkom je zabranjeno prekoračivati safove jer se time uznemiruju muslimani, a uznemiravanje muslimana zabranjeno je, po Kur'anu, Hadisu i jednoglasnom mišljenju učenjaka. Et-Tirmizi kaže: "Većina učenjaka drži da je petkom strogo zabranjeno prekoračivati safove."[19]

Drugo, ako ne nađe drugi put do minbera, u tome slučaju samo imam ima opravdanje. Dokaz je za to predanje Ebu Serve Ukbe b. el-Harisa, radijallahu anhu: "Klanjao sam s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, ikindija-namaz; nakon što je predao selam, žurno je ustao i prekoračio safove idući prema kući jedne od svojih žena; ljude je zabrinula njegova žurba. Kada se vratio, vidio je da su začuđeni zbog njegove žurbe, pa im je objasnio: *'Sjetio sam se da u kući imamo tibr*[20]*, i mrzilo me da me to zadržava, pa sam naredio da se podijeli.*'"[21]

136. poglavlje

Zabranjeno je petkom rastaviti dvojicu ljudi u safu

Selman el-Farisi, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Ko se okupa petkom, temeljito očisti, namaže svoju kosu uljem*' ili je rekao: *'...lijepo namiriše, a zatim pođe na džuma-namaz, ne rastavljajući ljude, pa klanja koliko mogne i šuti kada imam bude govorio, bit će mu oprošteni grijesi koje je počinio između toga i drugog petka.*'[22]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zabranjeno je rastaviti dva čovjeka u safu bilo sjedanjem između njih ili dizanjem jednog od njih. Da je to zabranjeno, također se zaključuje i iz

---

[18] **Hadis je autentičan na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (1118), En-Nesai, 3/103, Ahmed, 4/188 i 190, Ibn Huzejma (1811), Ibn Hibban (2790) i El-Hakim, 1/288, s više lanaca prenosilaca preko Muavije b. Saliha, on od Ebuz-Zahirijje, a ovaj od Abdullaha, radijallahu anhu. Ovaj je lanac prenosilaca dobar, svi njegovi prenosioci pouzdani su, osim što je Muavija b. Salih saduk. Pojačava ga Džabirovo, radijallahu anhu, predanje koje je sa slabim lancem prenosilaca zabilježio Ibn Madža (1115).

[19] Muhammed b. Sevra et-Tirmizi, *Es-Sunen*, 2/389.

[20] *Tibr* su komadi neiskovanog zlata ili srebra.

[21] El-Buhari (851).

[22] El-Buhari (910).

hadisa koji zabranjuju prekoračivanje ljudi u safovima, tim prije jer je prekoračivanje rastavljanje, i više od toga; prekoračivanjem čovjek diže noge u visinu glave ili ramena onih što sjede.

Drugo, neki su učenjaci izuzeli situaciju kada čovjek želi popuniti praznine u prvim safovima. Međutim, ispravnije je da onaj ko zakasni treba zatražiti da mu načine mjesta; načelno pravilo važi da se safovi popunjuju redom, a o tome govorimo u sljedećem poglavlju.

137. poglavlje

Zabranjeno je podizanje čovjeka s mjesta koje je prvi zauzeo

Džabir b. Abdullah, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Neka niko od vas nipošto ne digne svoga brata da sjedne na njegovo mjesto, već neka kaže: 'Načinite mi mjesta.'"*[23]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zabranjeno je da čovjek petkom digne drugog muslimana s mjesta koje je zauzeo. Dokaz za to jeste činjenica da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisu na to posebno stavio akcenat.

Drugo, iako je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, spomenuo džumu, to ne znači da se to ne odnosi i na druge prilike, jer sljedeće Ibn Omerovo, radijallahu anhu, predanje općenito je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da čovjek digne nekog s njegovog mjesta da bi na njega sjeo." Jedan prenosilac upitao je Nafiu da li se to odnosi na džumu, na šta je odgovorio: "I na džumu i na druge prilike."[24]

138. poglavlje

Strogo je zabranjeno razgovaranje za vrijeme hutbe

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Onaj ko petkom, dok imam drži hutbu, nekome kaže: 'Šuti!', već je izgovorio besmislicu."*[25]

---

[23] Muslim (178).
[24] El-Buhari (911) i Muslim (28 i 2177).
[25] El-Buhari (934) i Muslim (851).

Džabir b. Abdullah, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Abdullah b. Mesud ušao je u džamiju, dok je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držao hutbu, sjeo pored Ubejja b. Ka'ba i nešto ga upitao, a ovaj mu nije odgovorio, na šta je Ibn Mesud pomislio da je kivan na njega. Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završio s namazom, Ibn Mesud upitao je: 'O Ubejje, zašto mi nisi odgovorio na pitanje?' 'Ti nisi klanjao džuma-namaz kao mi!', odgovori mu Ubejj, pa ovaj preupita: 'A zašto?' 'Zato što si govorio dok je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držao hutbu', odgovori mu. Ibn Mesud odmah je ušao kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i to mu spomenuo, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao mu je: *'Istinu je rekao Ubejj, poslušaj ga.'*"[26]

Amr b. Šuajb prenosi od svoga oca Šuajba, a ovaj od svoga oca da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko se okupa petkom, namiriše, makar mirisom svoje žene ako ga ima, obuče najljepšu odjeću, ne prekoračuje preko ljudi i ne govori za vrijeme hutbe, to će mu biti iskup za grijehe počinjene između dvije džume; ko bude govorio besmislice za vrijeme hutbe i prekoračivao ljude, računa mu se samo kao podne-namaz."*[27]

Ovaj isti ashab prenosi od svoga oca Šuajba, a ovaj od svoga oca da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Džuma-namazu prisustvuju tri kategorije ljudi: čovjek koji razgovara za vrijeme hutbe, i to je njegov udio u džumi; čovjek koji moli Svevišnjeg Allaha, i Allah će njemu, ako bude htio, uslišati molbu, a ako bude htio, uskratit će mu; i čovjek koji ne prekoračuje safove, nikoga ne uznemiruje i pomno sluša hutbu, njemu je džuma iskup za grijehe do naredne džume i još tri dana, jer Svevišnji je Allah rekao: 'Ko uradi dobro djelo bit će deseterostruko nagrađen...' (El-En'am, 160)."*[28]

Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, govorio je: "Dovoljno si zgriješio da suklanjaču kažeš: 'Šuti!' dok imam drži hutbu."[29]

---

[26] **Hadis je autentičan na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga Ebu Ja'la (1799 i 1800) i Ibn Hibban (2794) s lancem prenosilaca koji se može ocijeniti dobrim ako se u obzir uzme ocjena koju su dali muhadisi u pogledu Isaa b. Džarije. Pojačavaju ga sljedeća predanja: prvo, Ebu Zerrovo, radijallahu anhu, koje su zabilježili Ibn Huzejma (1807), Ibn Madža (1111) i Abdullah b. Ahmed, u djelu *Ez-Zevaid*, 5/143, preko Šurejka b. Abdullaha b. Ebu Nemire, a on od Ataa b. Jesara. Ovaj je lanac prenosilaca dobar, svi prenosioci pouzdani su, osim što je Šurejk b. Abdullah saduk. Autentičnim ga je okarakterizirao El-Busiri, a dobrim El-Munziri; drugo, Ebu Hurejrino, radijallahu anhu, koje su zabilježili Et-Tajalisi (2365) i El-Bezzar (643), preko Muhammeda b. Amra, on od Ebu Seleme, a ovaj od Džabira, radijallahu anhu. Ovaj je lanac prenosilaca dobar, njegovi su prenosioci pouzdani, a Muhammed b. Amr saduk je; i, treće, Ibn Abbasovo, radijallahu anhu, koje je sa slabim lancem prenosilaca zabilježio Ibn Huzejma (1809). Dakle, hadis je, nesumnjivo, autentičan na osnovu navedenih predanja.

[27] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga Ebu Davud (347) i Ibn Huzejma (1810).

[28] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga Ebu Davud (1113) i Ibn Huzejma (1813).

[29] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Et-Taberani, u djelu *El-Kebir* (9543) i Ibn Ebu Šejba, 2/124. Iako su ovo riječi ashaba, one imaju status merfu-hadisa, tim prije što se slično ne može reći na osnovu vlastitog nahođenja i idžtihada, a Svevišnji Allah najbolje zna.

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, budući da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, razgovaranje za vrijeme hutbe uračunao u besmislen govor i što je negirao njegovo prisustvo džumi rekavši da nema udjela u nagradi – dokaz je da je razgovaranje za vrijeme hutbe zabranjeno. Na osnovu toga islamski su autoriteti jednoglasni u mišljenju da imamovo uspinjanje na minber iziskuje prekidanje dobrovoljnog namaza, a početak hutbe isključuje razgovaranje.

Drugo, neki su učenjaci rekli da se hadisi koji naređuju šutnju za vrijeme hutbe odnose isljučivo na razgovaranje s ljudima, ali ne i zikr. Međutim, to nije tačno, jer onda bi bilo dopušteno i čitati časni Kur'an. Očito je da se misli na generalnu šutnju; i ko pravi razliku između razgovaranja s ljudima i zikra mora ponuditi dokaz.

Treće, razgovaranje je zabranjeno samo kada imam počne s hutbom, a nije kada sjedi na minberu, prije hutbe. Ibn Šihab ez-Zuhri prenosi da ga je Saleba b. Ebu Malik el-Kurezi izvijestio: "Omer je svojevremeno predvodio džumu; kada bi se popeo na minber, mujezin bi zaučio ezan, a mi bismo razgovarali sve dok mujezin ne završi, a nakon toga slušali bismo, i niko ne bi razgovarao." Otuda je Ibn Šihab zaključio: "Imamovo penjanje na minber iziskuje prekidanje dobrovoljnog namaza, a početak hutbe isključuje razgovaranje."[30]

"Nema smetnje u razgovaranju dok je imam na minberu, dok mujezin uči ezan i nakon toga; razgovarati se može sve dok imam ne počne s hutbom", zaključio je imam Šafi.

El-Begavi tvrdi: "Ne smeta razgovaranje sve dok imam ne počne s hutbom."[31]

Četvrto, doduše, postoje određena predanja u kojima stoji da su neki tabiini ipak razgovarali za vrijeme hutbe, a učenjaci na ta predanja nisu dali istovjetne odgovore. Naime, jedni tvrde da oni nisu znali da je to zabranjeno, drugi kažu da su razgovarali kada imam drži besmislenu hutbu, jedni kažu da ovi hutbu nisu smatrali sastavnim dijelom džume, a neki, opet, kažu da su razgovarali oni koji nisu čuli imamovo obraćanje.

Mislim, najprikladniji je odgovor da nisu znali da je to zabranjeno, a ako su znali, onda se ničije riječi ne mogu pretpostaviti Resulullahovim, sallallahu alejhi ve sellem, autentičnim i jasnim hadisima o tome pitanju.

Peto, ko bespotrebno progovori za vrijeme hutbe ima nagradu samo kao da je klanjao podne-namaz. Dokaz za to jeste gore navedeni hadis Amra b. Šuajba. To je odabrao Ibn Huzejma, koji je u svojoj zbirci *Es-Sahih* naslovio poglavlje: *Predanje koje pojašnjava sažet izraz i dokaz da onaj ko besmisleno progovori za vrijeme hutbe gubi nagradu za džumu, ali njegov namaz nije pokvaren, a to sam konstatirao*

---

[30] **Predanje je autentično.** Zabilježio ga je Malik, 1/103, a preko njega imam Šafi, u djelu *El-Umm*, 1/175. S drugim lancem prenosilaca također ga je zabilježio Ibn Ebu Šejba, 2/124.

[31] El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 4/259.

u Es-Sahihu u dijelu Iman. Naime, Arapi negiraju i naziv nečega ako je to nepotpuno. Zbog toga je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Ti nisi obavio džumu...'"

Tome u prilog ide i Resulullahovo, sallallahu alejhi ve sellem, odobrenje Ka'bu b. Maliku kada je opomenuo Ibn Mesuda, ali Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije mu naredio da ponovi namaz.

139. poglavlje

Pokuđeno je za vrijeme hutbe sjedjeti povijenih umotanih nogu

Sehl b. Muaz b. Enes prenosi od svoga oca da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio sjedenje povijenih umotanih nogu petkom za vrijeme hutbe.[32]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, za vrijeme hutbe pokuđeno je sjesti povijenih umotanih nogu ili nogu obuhvaćenih rukama da se dobije neka vrsta naslona.
Drugo, takav način sjedenja izaziva pospanost, izlaže čovjeka gubljenju abdesta i otkrivanju stidnog mjesta, pogotovo ako čovjek ima jedan ogrtač.

140. poglavlje

Zabranjeno je za vrijeme hutbe bavljenje besposlicom

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Ko propisno uzme abdest i ode na džumu, te pomno sluša hutbu, to će biti iskup za grijehe između dvije džume, i još tri dana više; ko se za vrijeme hutbe poigra kamenčićima počinio je besmislicu.'*[33]

---

[32] **Predanje je autentično na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (1110), Et-Tirmizi (514), Ibn Huzejma (1815) i neki drugi muhadisi, s dobrim lancem prenosilaca, kako kaže Et-Tirmizi. U prilog mu ide Ibn Amrovo i Džabirovo, radijallahu anhum, predanje, ali u njihovim lancima prenosilaca postoje određene mahane.
[33] Muslim (27 i 857).

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, imam En-Nevevi zapisao je: "Hadis zabranjuje igranje kamenčićima i svaki drugi oblik besposlice za vrijeme hutbe, što ustvari aludira na nužnost duševne i tjelesne prisutnosti za vrijeme hutbe."[34]

Drugo, jedna od besposlica koje negativno utječu na džumu jeste i činjenje zikra na tespih, posebno ako znamo da je upotreba tzv. tespiha, brojanice, velika novotarija.

141. poglavlje

Pokuđeno je neposredno iza džumanskog farza klanjati dobrovoljni namaz

Omer b. Ata b. Ebul-Huvar pripovijeda da ga je jednom prilikom Nafia b. Džubejr poslao Es-Saibu b. Jezidu, Nemirovom sestriću, da ga upita o onome što je Muavija pri njemu primijetio u namazu, pa je Es-Saib odgovorio: "Da, klanjao sam s Muavijom džuma-namaz u sobici u sklopu džamije, pa kada je imam predao selam, pomjerio sam se na drugo mjesto i klanjao. Nakon što je otišao u svoju kuću, poslao je po mene i rekao mi: 'Nemoj to više nikada ponoviti! Nemoj neposredno nakon džuma-namaza klanjati dobrovoljnu nafilu dok ne progovoriš ili dok ne izađeš, to nam je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio.'"[35]

Nafia pripovijeda da je Ibn Omer, radijallahu anhu, vidio nekog čovjeka da klanja dobrovoljni namaz na istom mjestu na kojem je klanjao farz, pa ga je povukao i ukorio: "Zar po tebi džuma-namaz ima četiri rekata."[36]

Propisi vezani za poglavlje

Pokuđeno je neposredno nakon džuma-namaza klanjati dobrovoljnu nafilu sve dok se ne pomjeri s mjesta ili dok se ne progovori ili izađe.

---

[34] Jahja b. Šeref en-Nevevi, *El-Minhadž*, 6/147.
[35] Muslim (883).
[36] **Predanje je autentično.** Zabilježio ga je Ibn Madža (1127).

142. poglavlje

Zabranjeno je imamu za vrijeme hutbe dignuti ruke prilikom učenja dove

Husajn je pripovijedao: "Dok je Bišr b. Mervan držao hutbu, digao je ruke i učio dovu, pa sam čuo kako ga Umara b. Ruvejba es-Sekafi kori: 'Allah udaljio od dobra one dvije kratke ručice! Gledao sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, dok je držao hutbu, učinio bi samo ovako', prenosilac Hušejm to je demonstrirao dignuvši kažiprst."[37]

Propisi vezani za poglavlje

Iz predanja se zaključuje da je dizanje ruku na minberu prilikom učenja dove zabranjeno, jer to je novotarija. Šejhul-islam Ibn Tejmijja rekao je: "Pokuđeno je da imam na minberu digne ruke prema nebu i uči dovu, jer Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učeći dovu samo bi pokazivao kažiprstom."[38]

---

[37] Muslim (874), Ebu Davud (1104) i Et-Tirmizi (515), i ovo je njegova verzija.
[38] Ahmed b. Tejmijja el-Harrani, *El-Ihtijarat*, str. 48.

12. NAMAZ

143. poglavlje

Strogo je zabranjeno uljepšavanje namaza u prisustvu ljudi (rija)

Mahmud b. Lebid pripovijedao je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednog je dana izašao među nas i rekao: *'O ljudi, čuvajte se skrivenog širka!'* Ashabi upitaše: 'Allahov Poslaniče, a šta je skriveni širk?' *'Skriveni je širk da čovjek svojski uljepša namaz kada ga ljudi posmatraju'*, odgovorio je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem."[1]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, pretvaranje (rija) veoma je opasna bolest srca i ima kobne posljedice. U 3. poglavlju pod naslovom *Pretvaranje je strogo zabranjeno, a velika kazna slijedi za neiskrenost* govorili smo o tome.

Drugo, opasnost pretvaranja, između ostalog, ogleda se u tome što se može desiti u svim čovjekovim djelima, pa i u namazu. Mnogi ljudi, kada vide da ih neko posmatra, uljepšaju namaz, a kada su sami, klanjaju po opisu časnog ajeta: "Kada ustaju da molitvu obave, lijeno se dižu, i samo zato da bi se pokazali pred svijetom, a Allaha gotovo da i ne spomenu..." (En-Nisa, 142)

Treće, namaz onoga ko se pretvara pokvaren je. Njega Svevišnji Allah neće primiti. Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijeda: "Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da govori: *'Svevišnji je Allah rekao: 'Ja sam uzvišen od toga da Mi neko širk čini; ko uradi neko djelo radi Mene i radi ljudi, poništit ću mu nagradu, a neka ga nagradi onaj u čije je ime to djelo učinio.''*"[2]

144. poglavlje

Zabranjeno je stupanje u namaz bez abdesta (namaz bez abdesta nije validan)

Musab b. Sa'd rekao je: "Abdullah b. Omer došao je u posjetu Ibn Amiru kada je bio bolestan, pa ga je Ibn Amir upitao: 'Ibn Omere, zar nećeš za mene učiti dovu?' On mu odgovori: 'Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem,

---

[1] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga Ibn Huzejma (937) i El-Bejheki, 2/290-291, koji je objasnio da je ovaj hadis Mahmud b. Lebid prenio od Džabira b. Abdullaha. Ibn Hadžer kaže da je imenovani Mahmud relativno kasno prihvatio islam, i otuda većinu hadisa prenosi od ashaba. Kada je riječ o tome, ova stvar ne utječe na predanje, jer svi su ashabi pouzdani; ova se vrsta naziva mursel-ashaba i važi za argument. Hadis je dobrim okarakterizirao šejh El-Albani u djelu *Sahihut-tergibi vet-terhib* (28).

[2] *Sahihut-tergibi vet-terhib* (31).

da govori: *'Allah ne prima namaz bez abdesta ni milostinju izdvojenu iz zatajenog ratnog plijena.'*"[3]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Allah ne prima namaz od čovjeka dok ne uzme abdest."*[4]

Propisi vezani za poglavlje

Zabranjeno je klanjati namaz bez abdesta, jer je abdest jedan od sastavnih dijelova namaza. Dakle, kada želi klanjati, obveznik mora uzeti abdest.

145. poglavlje

Zabranjeno je ženi klanjati bez mahrame

Aiša, radijallahu anha, prenijela je sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Allah ne prima namaz punoljetne žene bez mahrame."*[5]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zabranjeno je da punoljetna žena klanja otkrivenog tijela. Et-Tirmizi zapisao je: "Učenjaci kažu da namaz punoljetne žene nije ispravan ako njena kosa nije pokrivena."[6]

Imam Šafi kaže: "Kada hoće da stupi u namaz, žena je obavezna pokriti cijelo tijelo osim šaka i lica... Cijelo ženino tijelo avret je osim šaka i lica, avret je čak i gornja strana stopala. Namaz čovjeka čiji se avret (od pupka do koljena) otkrije u namazu, i namaz žene čija se kosa pokaže ili dio tijela: ruka ili drugi dio, osim lica i šaka, pokvaren je, svejedno znali ili ne znali da se avret pokazao, i ponovit će ga. Međutim, ako se avret ukaže usljed puhanja vjetra ili pada tijela, pa se odmah pokrije, namaz je validan; ako se ne pokrije odmah već nakon onoliko vremena za koliko se može pokriti, namaz se mora ponoviti."[7]

Drugo, El-Begavi veli: "U hadisu je dokaz da je glava žene avret, tj. kada bi klanjala otkrivene glave, njen bi namaz bio pokvaren. Ovo se odnosi na slobodnu ženu, dočim je namaz robinje otkrivene glave validan, i njeno je stidno mjesto između pupka i koljena, kao u čovjeka."[8]

---

[3] Muslim (224). U tome je smislu i hadis Usame b. Umejra, radijallahu anhu.
[4] Muslim (225).
[5] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (641), Et-Tirmizi (377), Ibn Madža (655) i El-Hakim, 1/251. U tome je smislu također Ebu Katadin, radijallahu anhu, hadis.
[6] Muhammed b. Sevra et-Tirmizi, *Es-Sunen*, 2/216.
[7] Muhammed b. Idris eš-Šafi, *El-Umm*, 1/89.
[8] El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 20/437.

Treće, neki učenjaci drže da je stidno mjesto robinje što i stidno mjesto u muškarca: između pupka i koljena. Neki su otišli toliko daleko da su rekli: "Strancu je dopušteno gledati u kosu, podlaktice, potkoljenice i grudi robinje."[9]

Međutim, za to ne postoji dokaz ni u Kur'anu ni u Hadisu. To je u suprotnosti s Allahovim, dželle šanuhu, riječima: "...i ženama vjernika neka spuste haljine svoje niza se..." (El-Ahzab, 59). Zato je Ebu Hajjan ove Allahove, dželle šanuhu, riječi komentirao na sljedeći način: "Ajet se odnosi na slobodne žene i na robinje. Štaviše, robinje izazivaju veću smutnju jer su ljudima više na raspolaganju nego slobodne žene; za izdvajanje robinja iz općenitosti ovoga ajeta mora se imati jasan dokaz."[10]

Ibn Hazm rekao je: "Između slobodne žene i robinje ne postoji razlika, ta, Allahova je vjera jedna, a priroda je žena istovjetna. Otuda, svi se tekstovi podjednako odnose na slobodne žene i na robinje, osim ako postoji dokaz koji među njima pravi određenu razliku, i taj se dokaz mora prihvatiti."[11]

Zatim je ukazao da mu nije nepoznato predanje u kojem stoji da je Omer, radijallahu anhu, pravio razliku između slobodne žene i robinje kada je riječ o pokrivanju u namazu, rekavši: "...ali ničije, osim Resulullahovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi nisu argument."

146. poglavlje

Zabranjeno je obavljanje namaza bez perde

Ibn Omer, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Klanjaj samo prema perdi, i nikome ne dopusti da prođe ispred tebe, a ako se neko ipak ne sustegne, suprotstavi mu se silom, zaista je on šejtan.*"[12]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, budući da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio i uvijek klanjao prema perdi, obaveza je postaviti perdu za namaz. Štaviše, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je obavljanje namaza bez perde, i sve to ukazuje da je ona obavezna.

Drugo, u svrhu perde može poslužiti svaki predmet viši od dva pedlja: stup, zid, drvo, krevet i sl. Također je dopušteno za perdu uzeti čovjeka.

---

[9] Ahmed b. Alija el-Džessas, *Ahkamul-Kur'an*, 3/390.

[10] Muhammed b. Jusuf, *El-Bahrul-muhit*, 7/250.

[11] Alija b. Hazm el-Endelusi, *El-Muhalla*, 3/18.

[12] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ibn Huzejma (800), Ibn Hibban (2362 i 2369) i El-Bejheki, 2/268, rekavši: "Hadis je zabilježio imam Muslim kao predanje Ebu Bekra el-Hanefija, ali nije zabilježio prvu rečenicu gdje Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjuje namaz osim prema perdi."

Stavljanje štapa ili povlačenje linije nije validno, jer hadis u tome smislu slab je, poremećen. Takvim su ga okarakterizirali Sufjan b. Ujejna, Šafi, El-Begavi i neki drugi učenjaci.

Treće, zabranjeno je da čovjek dopusti bilo kome ili bilo čemu da prođe između njega i perde. Ako se radi o čovjeku, treba ga spriječiti u tome; ako opet pokuša, treba ga povući, a ako i tada pokuša proći, silom će ga odvratiti, na osnovu gore navedenog Ibn Omerovog, radijallahu anhu, hadisa i Ebu Seidovog, radijallahu anhu, predanja. Ako naiđe kakva životinja, čovjek će se pomjeriti naprijed i pustiti je da prođe iza njega. U tome smislu Ibn Abbas, radijallahu anhu, pripovijeda: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je, pa je ovca pošla da prođe ispred njega, on ju je preduhitrio i, priljubivši se uza zid, pustio je da prođe."[13]

147. poglavlje

Zabranjeno je prolaženje ispred klanjača

Busr b. Seid pripovijeda da ga je Zejd b. Halid kod Ebu Džuhejma Abdullaha b. Harisa el-Ensarija upitao u vezi s hadisom koji se odnosi na prolaženje ispred onoga ko klanja. Ebu Džuhejm rekao mu je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kada bi znao onaj što prođe ispred klanjača koliki je grijeh počinio, čekao bi četrdeset, a ne bi prošao."*[14] Prenosilac Ebun-Nadr rekao je: "Ne znam da li je rekao četrdeset dana, mjeseci ili godina."

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, hadis ukazuje da je zabranjeno proći ispred klanjača, i da to povlači veliku kaznu.

Drugo, da čovjeka koji želi proći ispred klanjača treba spriječiti – ukazuju hadisi koje ćemo navesti.

Ebu Salih es-Siman pripovijedao je: "Vidio sam Ebu Seida el-Hudrija jednog petka da klanja prema perdi, pa je neki momak iz plemena Ebu Muajt htio proći ispred njega. Ebu Seid spriječio ga je uhvativši ga za prsa. Momak se obazreo, potražio je drugi prolaz, ali ga nije našao, pa je ponovo pokušao proći, ali sada ga je Ebu Seid grublje spriječio. Momak ga je uvrijedio i otišao kod Mervana žaleći mu se na Ebu Seida. Nakon njega ušao je i Ebu Seid, pa ga je

---

[13] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Ibn Huzejma (827). Hadis je prenesen s brojnim lancima prenosilaca, a postoje i druga predanja koja ga pojačavaju, između ostalih, predanje Amra b. Šuajba, koji prenosi od svoga oca Šuajba, a ovaj od svoga oca. Predanje su zabilježili Ebu Davud (708) i neki drugi muhadisi.

[14] El-Buhari (510) i Muslim (507).

Mervan upitao: 'Šta je vama dvojici?' Ebu Seid odgovorio je: 'Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: *'Kada neko klanja prema perdi, a neko htjedne proći ispred njega, neka mu ne dopusti, a ako opet pokuša, neka ga silom zadrži, jer zaista je on šejtan.'*"[15]

Ibn Omer, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Kada čovjek klanja, neka nikome ne dopusti da prođe ispred njega, a ako opet pokuša, neka ga silom spriječi; zaista je s njim šejtan.'*[16]

El-Begavi rekao je: "Učenjaci su jednoglasni u mišljenju da je pokuđeno proći ispred klanjača. Onome ko htjedne proći ispred čovjeka dok klanja prema sutri, čovjek prvi put neće dopustiti, ako ustraje i ponovo pokuša, tada će ga silom spriječiti. U jednoj od verzija Ebu Seidovog, radijallahu anhu, hadisa stoji: *'...neka ga maksimalno pokuša odvratiti, ali ako opet pokuša, neka ga tada silom spriječi.'* Međutim, čovjek koji ne klanja prema sutri nema pravo sprečavati prolazak ispred sebe, tim prije jer je od podbacio ne stavivši perdu ispred sebe."[17]

Treće, neki su savremeni učenjaci izuzeli Mesdžidul-haram i Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, džamiju pravdajući to velikim gužvama. Ali to je diskutabilno iz sljedećih aspekata: prvo, ove hadise Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, izrekao je baš u džamijama u vezi s kojima ovi daju olakšicu; drugo, ispravni prethodnici zabranjivali su prolazak ispred onoga ko klanja u dva Harema, jer Ebu Seidov, radijallahu anhu, hadis jasan je o tom pitanju, i otuda je imam El-Buhari pod poglavljem: *Klanjač ima pravo spriječiti svakoga ko pokuša proći ispred njega* zabilježio muallek-predanje[18] u kojem stoji da je Ibn Omer, radijallahu anhu, sprečavao prolazak ispred sebe na sjedenju i u Mesdžidul-haramu, rekavši: "Ako ustraje, silom ga spriječi." Ibn Hadžer rekao je: "Mesdžidul-haram posebno je spomenut da se ne pomisli da zbog gužve ima drugi tretman"[19]; i, treće, za izuzimanje dvaju Harema iz općeg dokaza mora postojati dokaz; oni koji ih izuzimaju posežu za logikom i analogijom, a to dvoje, poznato je, ne mogu isključiti ništa iz općeg dokaza (tahsis).

148. poglavlje

Pokuđeno je obuću staviti na desnu ili na lijevu stranu

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Kada čovjek klanja, neka svoju obuću ne ostavlja na desnu niti na*

---

[15] El-Buhari (509) i Muslim (209 i 505).
[16] Muslim (506). Šejtan koji je stalno uz čovjeka jeste džin koji ga navodi na zlo. Ovaj hadis pobliže objašnjava prethodno Ebu Seidovo, radijallahu anhu, predanje.
[17] El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 2/465.
[18] Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 1/581.
[19] Ibid, 1/582.

lijevu stranu osim ako nema nikoga, jer ako je stavi na lijevu stranu, tada će obuća biti s desne strane drugog čovjeka; neka je stavi između nogu.'[20]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, klanjač ima slobodan izbor: može klanjati u obući, ili je skinuti i staviti između nogu. Dokaz za to jeste sljedeće Ebu Hurejrino, radijallahu anhu, predanje u kojem Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *'Čovjek može klanjati u obući, a može je i skinuti i staviti između nogu, da njome nikoga ne uznemirava.'*[21]

Drugo, ako džamija nije prostrta, odnosno ako je pod pijesak ili zemlja, bolje je klanjati u obući, da bi se time razlikovalo od židova. Isto se odnosi na namaz u pustinji i na otvorenom prostoru. Šeddad b. Evs, radijallahu anhu, pripovijedao je da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Razlikujte se od židova, oni se ne mole u obući ni u mestvama.'*[22]

Treće, obuću nije dopušteno odložiti ni na desnu ni na lijevu stranu, jer time se uznemiravaju muslimani, što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jasno rekao u prethodnom Ebu Hurejrinom, radijallahu anhu, hadisu.

Četvrto, ako čovjek želi klanjati u obući, treba provjeriti da li na njoj ima prljavštine, odnosno nečistoće; ako vidi trag, neka ga obriše. Ebu Seid, radijallahu anhu, ispričao je sljedeće: "Dok je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, imamio ashabima, izuo je obuću i stavio je s lijeve strane. Kada su to vidjeli, i ashabi su se izuli. Nakon što je završio namaz, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao je: *'Zašto ste se izuli?!'* 'Vidjeli smo da si se ti izuo, pa smo i mi to učinili', odgovoriše ashabi. On reče: *'Došao je Džibril i izvijestio me da mi je obuća prljava; kada čovjek dođe u džamiju, neka provjeri svoju obuću, pa ako mu bude prljava, neka je obriše.'*"[23]

Peto, ako čovjek klanja u nečistoj obući i nakon namaza vidi nečistoću, nije obavezan ponoviti namaz. Ovo je na osnovu toga što je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nečistu obuću izuo u toku namaza, ali namaz nije ponovio, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

---

[20] **Hadis je autentičan na osnovu mnoštva lanaca prenosilaca.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (654), El-Begavi (302), Ibn Huzejma (1016), El-Hakim, 1/259, El-Bejheki, 2/432, i Ibn Hibban (2118), s dobrim lancem prenosilaca. Budući da je hadis prenesen i kao predanje Ebu Hurejre, radijallahu anhu, (koji ćemo kasnije navesti), hadis je autentičan.

[21] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ibn Huzejma (1009), Ibn Hibban (2183), Abdurrezzak (1519) i El-Hakim, 1/259, preko Seida b. Ebu Seida el-Makberija, a on od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

[22] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (652), El-Begavi (534), Ibn Hibban (2186), Et-Taberani (7164 i 7165), El-Hakim, 1/260, i El-Bejheki, 2/432.

[23] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (650), Ahmed 3/20 i 92, Ibn Huzejma (1017), Et-Tajalisi (2153), Ibn Hibban (2185), El-Hakim 1/260, El-Bejheki 2/431, Ebu Ja'la (1194) i neki drugi muhadisi. (Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izuo se i obuću stavio s lijeve strane budući da s njegove lijeve strane nema nikoga; obuću nije stavio s desne strane jer se ona ne ostavlja na tu stranu, što jasno stoji u gore navedenom hadisu.)

149. poglavlje

Zabranjeno je pljuvanje ispred i s desne strane

Enes, radijallahu anhu, govorio je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Dok klanja, vjernik razgovara sa svojim Gospodarom, i zato neka nipošto ne pljuje ispred sebe ni na desnu stranu, neka pljune na lijevu stranu ili pod nogu.'*"[24]

Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, pripovijeda da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na čeonom zidu džamije, u pravcu kible, vidio pljuvačku pa ju je ostrugao kamenčićem, a nakon toga zabranio je da čovjek pljuje ispred sebe i na desnu stranu, a dopustio je da pljuje na lijevu stranu i pod lijevo stopalo.[25]

Ibn Omer, radijallahu anhu, kazivao je da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na čeonom zidu džamije, u pravcu kible, vidio pljuvačku pa ju je ostrugao, a potom rekao: *'Kada čovjek klanja, neka nipošto ne pljuje ispred sebe, jer dok čovjek klanja, Allah je ispred njega.'*[26]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Kada čovjek klanja, neka ne pljuje isred sebe, jer dok je u musali, razgovara sa svojim Gospodarom; neka ne pljuje ni na desnu stranu, jer na toj je strani melek, ali može pljuvati na lijevu stranu ili pod nogu, ali neka pljuvačku zakopa.'*[27]

On također prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, na čeonom zidu džamije, u pravcu kible, vidio pljuvačku pa se obratio ljudima rekavši: *"Šta je nekim ljudima, stanu pred Allaha pa pljuju ispred sebe?! Zar bi čovjeku bilo drago da neko pljuje prema njemu?! Ako već mora, neka čovjek pljune na lijevu stranu ili pod nogu, a ako ne može izdržati, neka ovako učini"*, prenosilac El-Kasim demonstrirao je pljujući u odjeću i protrljavši je.[28]

Ubada b. el-Velid b. Ubada b. es-Samit, preneseći dugi Džabirov, radijallahu anhu, hadis, između ostalog, rekao je: "...išli smo dalje dok nismo došli u Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, džamiju i u njoj zatekli Džabira b. Abdullaha da klanja ogrnut pokrivačem. Ja sam se provukao između ljudi i sjeo između njega i kible. Upozorio sam ga na obavljanje namaza samo u jednoj haljini, a druga pored njega. On je raširio i povio svoje prste i ruku mi stavio na prsa, rekavši: 'Želio sam da u džamiju uđe neko ko ne zna, kao ti, pa da vidi šta činim i upita me u vezi s tim. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ušao je u ovu džamiju noseći palminu granu, pa je na čeonom zidu vidio pljuvačku i obrisao je granom, zatim se obratio rekavši: *'Želi li čovjek da se Allah od njega okrene?!'* Prepali smo se, a on je ponovo upitao: *'Želi li čovjek da se Allah od njega okrene?!'* Odgovorili smo: 'Allahov Poslaniče, a ko to želi!' On reče: *'Dok čovjek klanja, ispred njega je Svevišnji Allah, i zato neka nikako ne pljuje ispred sebe ni na desnu*

---

[24] El-Buhari (413) i Muslim (551).
[25] El-Buhari (414) i Muslim (548).
[26] El-Buhari (406) i Muslim (547).
[27] El-Buhari (416).
[28] Muslim (550).

stranu, već neka pljune na lijevu stranu ili pod nogu, a ako baš bude morao, onda neka ovako učini', demonstrirao je pljujući u odjeću i protrljavši je, a potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zatražio: *'Donesite mi šafran.'* Neki je dječak iz kvarta otrčao kući i na dlanu donio šafrana. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, stavio ga je na granu i njome potrao tragove pljuvačke. I od tada datira upotreba šafrana u džamijama.'"[29]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, onome ko klanja zabranjeno je pljuvanje ispred sebe i na desnu stranu, a to se zaključuje iz neograničene, generalne zabrane, a uzrok zabrane jeste to što se Svevišnji Allah okreće od onoga ko pljuje ispred sebe ili na desnu stranu.

Drugo, dopušteno je pljuvati na lijevu stranu, ako na njoj nema nikoga, i pod nogu. Dokaz je za ovo predanje Tarika b. Abdullaha el-Muharibija, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kada klanjaš, nemoj pljuvati ispred sebe ni na desnu stranu, već pljuni na lijevu stranu, ako nema nikoga, u protivnom, pljuni pod nogu i istrljaj pljuvačku."*[30]

Treće, ako čovjek ne može pljunuti na desnu stranu jer ima neko, odnosno ako ne može pljunuti pod nogu jer je džamija prostrta, popločana i sl., to će učiniti u odjeću, odnosno u papirnu mahramicu i sl.

Četvrto, ako već pljune pod nogu, čovjek pljuvačku treba zakopati, a ako je džamija prostrta, odnosno popločana, pljuvačku će ukloniti brisanjem.

Peto, ovo je sve zato jer je slinu zabranjeno progutati.

150. poglavlje

Zabranjeno je uznemiravanje onoga ko klanja

Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bio je u itikafu pa je čuo kako ljudi glasno čitaju Kur'an. Otkrio je zastor i rekao: *'Uistinu, svako od vas razgovara s Allahom, i zato se nemojte, čitajući Kur'an, međusobno ometati podižući glasove jedni nad drugima'*, ili je rekao: *'...i zato se nemojte, klanjajući, međusobno ometati...'*"[31]

---

[29] Muslim (3008).

[30] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: En-Nesai, 2/52, Ahmed, 3/396, El-Hakim, 1/256, i El-Bejheki, 2/292.

[31] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (1332), Ahmed, 3/94 i Ibn Huzejma (1162), preko Abdurrezzaka, koji je izjavio da ih je izvijestio Ma'mer, on od Ismaila b. Umejje, on od Ebu Seleme, a ovaj od Ebu Seida, radijallahu anhu. Ovaj lanac prenosilaca ispunjava El-Buharijeve i Muslimove kriterije.

Ebu Hurejra i Aiša, radijallahu anhum, pripovijedali su da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, čuvši ljude da glasno čitaju Kur'an, provirio iz kuće i rekao: *"Dok klanja, čovjek razgovara s Allahom, zato neka pripazi kako će s Njim razgovarati; čitajući Kur'an, nemojte podizati svoje glasove."*[32]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, hadis zabranjuje podizanje glasa prilikom čitanja Kur'ana jer to ometa onoga ko Kur'an čita tiho.

Drugo, sve što ometa i uznemirava ljude u namazu zabranjeno je činiti, to one što klanjaju zaokuplja i lišava ih skrušenosti.

Treće, kada klanja, čovjek razgovara sa Svemogućim Allahom, a On nije odsutan, dobro čuje čovjekov glas.

151. poglavlje

Zabranjeno je na rukuu stavljanje ruku među stegna (to je derogirano)

Musab b. Sa'd pripovijedao je: "Klanjao sam pored oca pa sam na rukuu stavio ruke među stegna, ali on mi je to zabranio rekavši: 'I mi smo tako činili, ali nam je to zabranjeno, a naređeno nam je da šake stavimo na koljena.'"[33]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, sunnet je da čovjek na rukuu stavi šake na koljena, da ih napola obuhvati i da raširi prste.

Drugo, *tatbik*, stavljanje ruku među stegna zabranjeno je, jer je derogirano. Et-Tirmizi zapisao je: "Svi učenjaci, ashabi, tabiini i kasnije generacije, jednoglasni su u stavu da je stavljanje ruku među stegna na rukuu derogirano. Ipak je preneseno da su Ibn Mesud i neki njegovi učenici stavljali ruke među stegna."[34]

Na to da je ovo derogirano jasno nas upućuju Sa'dove, radijallahu anhu, riječi: "I mi smo tako činili, ali nam je to zabranjeno..."

---

[32] **Hadis je autentičan na osnovu mnoštva lanaca prenosilaca.** Zabilježio ga je Et-Taberani u djelu *El-Evsat* (1111 – *Medžmeul-bahrejn*) sa slabim lancem prenosilaca. Naime, Et-Taberanijev učitelj Abdullah b. Muhammed el-Amri el-Kadi slab je. Međutim, hadis je preko Ebu Hurejre, radijallahu anhu, zabilježio El-Hakim, 1/235-236, preko Muhammeda b. Ishaka, koji je izjavio da ga je izvijestio Seid b. Ebu Seid, on od svoga oca Seida, a ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Ovaj je lanac prenosilaca dobar. Muhammed b. Ishak jasno je izjavio da je hadis čuo.

[33] El-Buhari (790) i Muslim (535).

[34] Muhammed b. Sevra et-Tirmizi, *Es-Sunen*, 2/44.

Treće, imam Muslim zabilježio je da su Ibn Mesud i njegovi učenici stavljali ruke među stegna na rukuu. Istina je da oni nisu znali za derogaciju, i to je njihovo opravdanje.

Četvrto, Ibn Ebu Šejba zabilježio je predanje iz kojeg se zaključuje da je Alija, radijallahu anhu, prepuštao klanjaču na izbor: ili da šake stavi među stegna, ili na koljena: "Kada čovjek učini ruku, može staviti ruke na koljena, ali može ih staviti i između nogu."[35] Ibn Hadžer tvrdi: "Ovaj je lanac prenosilaca dobar."[36] Međutim, to je diskutabilno, jer ovdje je Ebu Ishak posegnuo za tedlisom, a i hadise je miješao.

Peto, stavljanje ruku među stegna zabranjeno je, a Alijino, radijallahu anhu, predanje nije autentično; čak i da je autentično, ne bi se zabrana mogla smatrati kao mekruh, tim prije što je u suprotnosti s jačim i brojnijim predanjima, a Svevišnji Allah najbolje zna.

152. poglavlje

Zabranjeno je recitiranje Kur'ana na rukuu i na sedždi

Ibn Abbas, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, sklonio je vrata koja su služila kao zastor i vidio ljude da uspostavljaju safove iza Ebu Bekra, pa je rekao: *'O ljudi, od radosnih vijesti poslanstva ostalo je samo lijepo snoviđenje koje se pokaže muslimanu: usitinu mi je zabranjeno recitiranje Kur'ana na rukuu i na sedždi. Na rukuu veličajte Svevišnjeg Allaha, a na sedždi usrdno molite, to je prilika da vam se Allah odazove.'*"[37]

Alija b. Ebu Talib, radijallahu anhu, govorio je: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio mi je da recitiram Kur'an na rukuu i na sedždi."[38]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, na rukuu i na sedždi zabranjeno je recitirati časni Kur'an. Et-Tirmizi izjavio je: "Ashabi, tabiini i kasniji učenjaci zabranjivali su recitiranje Kur'ana na rukuu i na sedždi."[39] Eš-Ševkani rekao je: "Prema Hadisu, recitiranje Kur'ana na rukuu i na sedždi zabranjeno je; učenjaci na pitanje da li je pokvaren namaz onoga ko to učini ne gledaju istovjetno."[40]

---

[35] Predanje je zabilježio Ibn Ebu Šejba u djelu *El-Musannef*, 1/245, preko Vekie, koji je izjavio da je njima pričao Fitr, od Ebu Ishaka, on od Asima b. Damure, a ovaj od Alije, radijallahu anhu.
[36] Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 2/274.
[37] Muslim (479).
[38] Muslim (480).
[39] Muhammed b. Sevra et-Tirmizi, *Es-Sunen*, 2/51.
[40] Muhammed b. Alija eš-Ševkani, *Nejlul-evtar*, 2/276.

Drugo, ruku je predviđen za slavljenje i veličanje Svevišnjeg Allaha, a i sedžda, ali još i za učenje dove. El-Hattabi veli: "Hadis u kojem Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjuje recitiranje Kur'an na rukuu i na sedždi ide u prilog Ishakovom mišljenju da je zikr obavezan na ta dva rukna; recitiranje je Kur'ana zabranjeno tim prije da se ti ruknovi oslobode za zikr."[41]

Četvrto, gore spomenuta zabrana odnosi se kako na obavezni, tako i na dobrovoljni namaz. Šejh El-Albani zapisao je: "Zabrana je generalna, tj. odnosi se na obavezni i na dobrovoljni namaz. Dodatak koji je zabilježio Ibn Asakir, 17/299/1 (manuskript) : '...ali kada je riječ o dobrovoljnom namazu, nema smetnje' izniman je i izuzetno slab (munker). Ibn Asakir taj dodatak nije prihvatao, i prema njemu je zabranjeno postupati."[42]

Peto, ni na rukuu ni na sedždi nije dopušteno učiti kur'anske dove, jer gore navedeni Ibn Abbasov, radijallahu anhu, hadis odnosi se i na to. Također to je i zbog toga što je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, na rukuu i na sedždi svojim riječima učio kur'anske dove. Aiša, radijallahu anha, izjavila je: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na rukuu i na sedždi mnogo je učio sljedeću dovu: '*Slavljen i hvaljen budi, moj Gospodaru! Moj Allahu, oprosti mi!*' primjenjujući kur'ansku naredbu."[43]

Šesto, pokuđeno je početi s recitiranjem Kur'ana prije nego što čovjek potpuno ne ustane sa sedžde. Ibn Džurejdž pripovijedao je: "Upitao sam Ataa šta misli o čovjeku koji klanjajući obavezni namaz digne glavu sa sedžde i, prije nego što ustane, počne recitirati Kur'an, a on je odgovorio: 'Ne volim početi s recitiranjem Kur'ana dok potpuno ne ustanem.'"[44]

153. poglavlje

Zabranjeno je oslanjanje na lijevu ruku

Ibn Omer, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio nekom čovjeku da se, sjedeći u namazu, oslanja na lijevu ruku rekavši: '*Tako židovi čine u svojoj molitvi.*'[45] U drugoj verziji stoji: '*Nemoj tako sjedjeti, tako sjede oni koji će biti kažnjeni.*'[46]

---

[41] Ahmed b. Muhammed el-Hattabi, *Mealimus-sunen*, 1/214.
[42] Muhammed b. Nuh el-Albani, *Sifetus-salah*, str. 115.
[43] El-Buhari (817) i Muslim (484).
[44] Abdurrezzak (2840).
[45] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je El-Hakim, 1/272.
[46] **Hadis je dobar.** Zabilježio ga je Ahmed (5972).

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, u namazu je zabranjeno oslanjanje na dlan lijeve ruke, to je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, jasno zabranio, rekavši da tako sjede oni koje će Svevišnji Allah kazniti; Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, stavio je akcenat na ovo da bi muslimani izbjegli oponašanje židova.

Drugo, ovakvo je sjedenje zabranjeno u namazu i izvan namaza. Dokaz za to jeste predanje Es-Suvejda b. eš-Šerida: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao je pored mene, a ja sjedim stavivši lijevu ruku iza leđa i naslonivši se na dlan, pa me opomenuo: *'Zar sjediš kao što sjede oni na koje se Allah rasrdio!'*"[47]

154. poglavlje

Strogo je zabranjeno dizanje pogleda prema nebu

Enes, radijallahu anhu, kazivao je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio ashabe: *"Šta je nekim ljudima, pa u namazu dižu pogled prema nebu!"* Zatim je, upozoravajući na to, rekao: *'Ili će oni to prestati činiti, ili će biti zaslijepljeni!'*[48]

Džabir b. Semura, radijallahu anhu, govorio je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Ili će neki ljudi prestati dizati pogled prema nebu, ili oslijepjeti!'*"[49]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Ili će neki ljudi prestati dizati pogled prema nebu dok u namazu uče dovu, ili će oslijepjeti.'*[50]

Ibn Omer, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Vjerovjesnikovo, sallallahu alejhi ve sellem, upozorenje: *'Nemojte u namazu dizati pogled prema nebu, da ne biste oslijepjeli.'*[51]

---

[47] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (4848), Ahmed, 4/388, El-Hakim, 4/269, El-Bejheki, 3/236, Et-Taberani (7242 i 7243) i Ibn Hibban (5674), preko Ibn Džurejdža, on od Ibrahima b. Mesire, on od Amra b. eš-Šerida, a ovaj od svoga oca Es-Suvejda, radijallahu anhu. Ovaj je lanac prenosilaca dobar. Ibn Džurejdž jasno je izjavio da je hadis čuo, a to je zabilježio Abdurrezzak (3075). Pojačava ga i predanje koje je preko Ma'mera zabilježio isti imam (19542), a gdje stoji da je Jahja b. Ebu Kesir izjavio: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da se čovjek osloni na lijevu ruku kada jede." Međutim, ovaj je hadis mudal, ali ga pojačava općenito značenje u gore navedenim hadisima.

[48] El-Buhari (750).

[49] Muslim (428).

[50] Muslim (429).

[51] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ibn Madža (1043), Ibn Hibban (2281) i Et-Taberani (13139), preko Junusa, on od Ez-Zuhrija, on od Salima, a ovaj od Ibn Omera, radijallahu anhu. Imam El-Busiri hadis je okarakterizirao autentičnim, i u pravu je.

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, podizanje pogleda u namazu prema nebu zabranjeno je, tim prije što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na to upozorio i obećao kaznu za onoga ko to čini.

Drugo, neki učenjaci tvrde da je podizanje pogleda van namaza a prilikom učenja dove dopušteno. To obrazlažu ovako: "Kibla za namaz je Kaba, a za dovu nebo." Neosnovanost ovoga mišljenja objasnio je šejh Abdulaziz b. Baz u svojim opaskama na djelo *Fethul-Bari*, 2/233: "To je diskutabilno, ispravno je da je kibla za namaz i za dovu ista: Kaba. Njihovo je mišljenje pogrešno iz sljedećih razloga: za to ne postoji dokaz ni u Kur'anu ni u Hadisu ni u izjavama prvih generacija; Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, učeći dovu, okretao se prema Kabi – to je zabilježeno u brojnim hadisima; *kibla* u ar. jeziku znači: ono što se nalazi ispred, nešto čemu se čovjek okreće, a nije ono prema čemu upire pogled, tvrdi El-Izz b. Abdusselam, komentator djela *El-Akidetut-tahavijja*."

Treće, kada bi klanjao, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, oborio bi glavu prema zemlji i pogled upro u mjesto sedžde; dok ne bi završio namaz, pogled ne bi podizao.

155. poglavlje

Pokuđeno je padajući na sedždu spustiti prvo koljena pa ruke

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeći Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, hadis: *"Kada pada na sedždu, neka to čovjek ne čini kao što se deva spušta na zemlju, već neka ruke spusti prije koljena."*[52]

[52] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: El-Buhari, u djelu *Et-Tarihul-kebir*, 1/139, Ebu Davud (840), En-Nesai, 2/207, Ahmed, 2/381, El-Begavi (643), Ed-Darimi, 1/303, Ed-Darekutni, 1/345, Et-Tahavi, u djelu *Šerhu muškilil-asar* (182), El-Bejheki, 2/99-100, i neki drugi muhadisi, preko Abdulaziza b. Muhammeda ed-Deraverdija, koji je izjavio da mu je pričao Muhammed b. Abdullah b. el-Hasan, on od Ebuz-Zinada, on od El-Earedža, a ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Ovaj je lanac prenosilaca vjerodostojan, svi njegovi prenosioci pouzdani su. Autentičnim su ga okarakterizirali sljedeći muhadisi: En-Nevevi, Ez-Zurkani, Abdulhakk el-Išbili, Ahmed Šakir i El-Albani. Hadis izuzetno pojačava to što ga je iz Ed-Deraverdijeve generacije prenio i Abdullah b. Nafia (jedan od pouzdanih prenosilaca, od koga je hadise prihvatao Muslim), on od Muhammeda b. Abdullaha b. el-Hasana, ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, a on od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem: *"Neka čovjek padajući na sedždu ne oponaša devu."* Dakle, u ovoj, skraćenoj verziji zabilježili su ga: Ebu Davud (841), Et-Tirmizi (269) i En-Nesai, 2/207.

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, pokuđeno je da čovjek, padajući na sedždu, prvo spusti koljena jer time oponaša devu; potvrđen je sunnet da čovjek ruke spusti prije koljena. Nafia je izjavio: "Ibn Omer, radijallahu anhu, padajući na sedždu, spuštao je ruke pa koljena, i govorio je: 'Ovako je radio Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem.'"[53]

Da je sunnet ruke spustiti prije koljena stav je imama Malika, El-Evzaija, Ahmeda i muhadisa.

Drugo, koljena u deve i svih životinja jesu na prednjim nogama, i kada hoće kleknuti na zemlju, spuštaju prvo prednje šape na kojima su koljena, te da bi se čovjek razlikovao od životinja treba prvo spustiti ruke, a ne noge, na kojima su koljena. To nije razumio Ibn Kajjim el-Dževzijja, kada je rekao: "Neki učenjaci kažu da se koljena deve nalaze na prednjim nogama, međutim to je neshvatljivo, tako ne kažu jezičari; koljena su u životinja na zadnjim nogama, čak ako bismo i rekli da se koljena nalaze na prednjim nogama, bilo bi to u smislu *tagliba*, a to je davanje prednosti upotrebe određene riječi umjesto druge s njom u vezi."[54]

Neka se Svevišnji Allah smiluje Ibnul-Kajjimu, pogriješio je, to je bilo poznato i jezičarima i pravnicima.

Naime, imam Et-Tahavi rekao je: "Kažu da je neshvatljivo to što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da čovjek pada na sedždu oponašajući devu kada se spušta na zemlju, a ona se spušta na svoje ruke, tj. na prednje noge – pa je nakon toga rekao: '*...neka ruke spusti prije koljena*', i otuda oprečnost: ono što je naredio na početku hadisa zabranio je na kraju. Međutim, kada smo bolje razmislili, vidjeli smo da u ovome Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, hadisu nema oprečnosti. Naime, koljena u deve i svih četveronožaca jesu na rukama, tj. na prednjim nogama, za razliku od ljudi: njihova su koljena na nogama. Dakle, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u ovome hadisu zabranio je čovjeku da pada na sedždu na koljena, koja se nalaze na nogama, kao što se deva spušta na koljena, koja se nalaze na njenim prednjim nogama, naredivši mu da pada na ruke, na kojima nema koljena i da se tako razlikuje od deve. Time smo, Allahovom, dželle šanuhu, dobrotom i blagodati, ustanovili da u ovom autentičnom hadisu nema oprečnosti ni apsurda, a Svevišnjeg Allaha molimo za uspjeh."[55]

Jezičar Ibn Menzur zapisao je: "Koljena se u deve nalaze na njenim rukama, tj. na prednjim nogama. A koljena deve jesu zglobovi koji se nalaze uz

---

[53] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je El-Buhari kao muallek-predanje (vidjeti: *Fethul-Bari*, 2/290). Sa spojenim lancem prenosilaca zabilježili su ga: Ibn Huzejma (627), El-Hakim, 1/226, El-Bejheki, 2/100, i neki drugi muhadisi, preko Abdulaziza b. Muhammeda ed-Deraverdija, on od Ubejdullaha b. Omera, on od Nafie, a ovaj od Ibn Omera, radijallahu anhu.

[54] Šemsuddin b. Kajjim el-Dževzijja, *Zadul-mead*, 1/225.

[55] Ahmed b. Muhammed et-Tahavi, *Šerhu muškilil-asar*, 2/168-169.

stomak kada se spušta na zemlju, a zglobovi pozada nazivaju se *urkuban*. Sve što smo rekli u pogledu deva odnosi se na sve četveronošce."[56]

Treće, na osnovu toga pogrešno je mišljenje onih učenjaka koji kažu da je ovaj hadis prenosilac prenio skroz suprotno, naprotiv hadis je prenesen onako kako je i izgovoren. Šejh Ahmed Šakir kaže: "Obrazloženije je i ispravnije mišljenje onih učenjaka koji kažu da je Ebu Hurejrino, radijallahu anhu, predanje ispravno, da je ispravnije od Ebu Vailovog, radijallahu anhu, predanja: prvo su riječi, a drugo postupak, a riječi se preferiraju nad postupkom. U nekim verzijama Ebu Hurejrinog, radijallahu anhu, predanja stoji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Kada pada na sedždu, neka to čovjek ne čini kao što se deva spušta na zemlju, neka ruke spusti prije koljena'*, i to su jasne riječi. I pored toga su neki učenjaci, između ostalih i Ibnul-Kajjim, pokušali hadisu pripisati mahanu: prenosilac je tekst hadisa prenio obratnim redoslijedom, a ispravan bi redoslijed trebao otprilike biti sljedeći: '...neka koljena spusti prije ruku.' Zatim je Ibnul-Kajjim u prilog svome mišljenju posegnuo za nekim slabim hadisima, i time da deva, kada klekne na zemlju, spusti prvo svoje ruke prije koljena, a zabrana iziskuje da se deva ne oponaša, odnosno da se spuste prvo koljena pa ruke. Njegovo je mišljenje neispravno, jer ovdje je zabranjeno da se čovjek naglo baci na zemlju, što se zapravo i dešava ako čovjek spusti prvo koljena, oponašajući devu. Koljena deve jesu na njenim rukama, tj. prednjim nogama. Tako stoji u rječniku *Lisanul-areb*, a Ibnul-Kajjim pozivao se na to da jezikoznanci to nisu spomenuli, u čemu je, svakako, pogriješio."[57]

Četvrto, predanje Vaila b. Hudžra: "Vidio sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da kada bi padao na sedždu, spušta prvo noge pa ruke, a kada bi ustajao sa zemlje, prvo bi digao ruke zatim noge" iz sljedećih razloga ne može se pretpostaviti Ebu Hurejrinom, radijallahu anhu, predanju: prvo, predanje je slabo (šejh El-Albani u djelu *Irvaul-galil*, govoreći o hadisu pod brojem 357, detaljno je objasnio njegovu slabost); drugo, Vailovo je predanje djelo, a Ebu Hurejrino riječi, a poznato je iz principa usuli-fikha da se preferiraju Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi nad djelima (na to je Ahmed Šakir aludirao u gore navedenoj izjavi); i, treće, gore navedeno Ibn Omerovo, radijallahu anhu, predanje jasno se suprotstavlja ovom Vailovom, i Ibnul-Kajjim pogriješio je kada je konstatirao: "Nije preneseno da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, drukčije postupio." Otuda je El-Hakim rekao: "Težim Ibn Omerovom, radijallahu anhu, predanju jer u prilog mu idu brojna predanja od ashaba i tabiina."

Peto, nakon predanja Vaila b. Hudžra imam Et-Tirmizi zapisao je: "Većina učenjaka smatra da se na sedždu koljena spuštaju prije ruku, a prilikom

[56] Džemaluddin b. Menzur, *Lisanul-areb*, 1/433.
[57] Ahmed b. Šakir, *Šerhu sunenit-Tirmizi*, 2/58-59.

ustajanja prvo se dižu ruke pa koljena."[58] Međutim, tome nasuprot stoji El-Evzaijeva izjava: "Zatekao sam ljude da spuštaju ruke prije koljena."[59]

Šesto, Ibn Huzejmino mišljenje da je posrijedi derogacija pogrešno je. Naime, on se poveo za Sa'dovom izjavom: "Spuštali smo ruke prije koljena, pa nam je naređeno da spuštamo koljena prije ruku." Ovo je predanje slabim okarakterizirao Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 2/291, i šejh El-Albani u opaskama na Ibn Huzejminu hadisku zbirku *Es-Sahih*, 1/319.

156. poglavlje

Zabranjeno je pripremanje mjesta za sedždu poravnavanjem tla

Muajkib, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Dok si u namazu, ne pripremaj mjesto za sedždu, a ako već moraš, onda samo jednom, da poravnaš tlo."*[60]

Džabir, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Upitao sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi s poravnavanjem tla za sedždu u namazu, a on mi je odgovorio: *'Možeš jedanput, ali da se od toga sustegneš bolje ti je od stotinu deva s crnim zjenicama.'*"[61]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, u namazu se mora biti miran, skrušen, pokreti su dopušteni samo radi prijeke potrebe.

Drugo, zabranjeno je poravnavanje tla za sedždu, ali i sve drugo što negativno utječe na skrušenost u namazu. Ovdje je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, spomenuo poravnavanje tla koje se postiže sklanjanjem kamenčića, jer je to bilo najučestalija pojava, te zbog toga što džamije u to vrijeme nisu bile prostrte.

Treće, ako je potrebno intervenirati u namazu, čovjek će to učiniti samo jedanput, a da se toga prođe bolje mu je od velikog blaga, i to nas upućuje da su bespotrebni pokreti u namazu zabranjeni, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

---

[58] Muhammed b. Sevra et-Tirmizi, *Es-Sunen*, 2/57.

[59] Predanje je s ispravnim lancem prenosilaca zabilježio El-Mervezi u djelu *El-Mesail*, 1/147/1.

[60] El-Buhari (1207), Muslim (546) i Ebu Davud (946), i ovo je njegova verzija.

[61] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Ibn Huzejma (897). Autentičnim ga je okarakterizirao šejh El-Albani u djelu *Sahihut-tergibi vet-terhib* (555).

157. poglavlje

Zabranjeno je na sedždi spustiti podlaktice na tlo

Enes, radijallahu anhu, govorio je da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: "*Sedždu skladno obavljajte, i nemojte pružati podlaktice po zemlji kao što to pas čini.*"[62]

Džabir b. Abdullah, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: '*Kada učini sedždu, neka to čovjek učini skladno, i neka podlaktice ne pruža po zemlji kao što to pas čini.*'[63]

Ibn Omer, radijallahu anhu, govorio je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: '*Nemoj na sedždi pružati podlaktice poput zvijeri, već se osloni na dlanove i raširi ruke ustranu, ako tako učiniš, onda svaki tvoj dio ima udjela u sedždi.*'"[64]

Aiša, radijallahu anha, pripovijedala je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjivao pružanje podlaktica po zemlji kao što to čine zvijeri.[65]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, kazao je: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: '*Kada učini sedždu, neka čovjek ne pruža podlaktice po zemlji kao što to pas čini, i neka skupi stegna.*'"[66]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, ispravno obavljena sedžda jeste da čovjek stavi dlanove na zemlju, podigne podlaktice od zemlje i raširi ih ustranu, te da odvoji stomak od stegna.

Drugo, pružanje podlaktica po zemlji, kao što to čine pas i divlje zvijeri, pokuđeno je. Imam Et-Tirmizi zapisao je: "Učenjaci kažu: 'Sedžda se treba obavljati skladno, i pružanje podlaktica po zemlji, kao što to pas čini, pokuđeno je.'"[67]

---

[62] El-Buhari (822) i Muslim (493).

[63] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Et-Tirmizi (275), Ibn Madža (891), Ahmed, 3/389, Abdurrezzak (2929 i 2930), Ibn Huzejma (644), El-Begavi (649), Et-Tusi, u djelu *Muhtesarul-ahkam* (262) i imam Temam, u djelu *El-Fevaid* (339 – *Er-Revdul-bessam*), preko dva lanca prenosilaca koji sežu do Džabira, radijallahu anhu.

[64] **Hadis je dobar.** Zabilježio ga je Ibn Huzejma (645). El-Hejsemi u djelu *Medžmeuz-zevaid*, 2/126, rekao je: "Hadis je zabilježio imam Et-Taberani u djelu *El-Kebir*, i njegovi su prenosioci pouzdani." Autentičnim ga je okarakterizirao Eš-Ševkani u djelu *Nejlul-evtar*, 2/285.

[65] Muslim (498).

[66] **Hadis je autentičan na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (901), Ibn Huzejma (653), Ibn Hibban (1917) i El-Bejheki, 2/115, preko El-Lejsa b. Sa'da, on od Derradža, on od Ebu Hudžejre, a ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Ovaj je lanac prenosilaca dobar jer samo su slaba ona predanja koja Derradž prenosi od Ebul-Hejsema, a predanja koja prenosi od drugih ljudi ispravna su. To je konstatirao Ebu Davud u djelu *Sualatul-Adžurri*: "Derradžova su predanja ispravna, osim onih koje prenosi preko Ebul-Hejsema, a on od Ebu Sa'da." To je rekao i imam Ahmed: "Hadisi koje prenosi Derradž od Ebul-Hejsema, a ovaj od Ebu Sa'da slabi su." Gore navedeni hadisi pojačavaju ovo predanje.

[67] Muhammed b. Sevra et-Tirmizi, *Es-Sunen*, 2/66.

Treće, govoreći o mudrosti zabrane spuštanja podlaktica na zemlju, Ebu Bekr b. el-Arebi zapisao je: "Naređujući skladno obavljanje sedžde, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, htio je reći da se čovjek osloni na stopala, koljena, dlanove i lice, i da se čovjek ne osloni na jedan dio više zapostavljajući drugi, radeći po hadisu: *'Naređeno mi je da sedždu činim na sedam dijelova tijela...'*; ako se osloni na podlaktice, kao što to pas čini, tada nije ispunio ono što mu je naređeno kada je riječ o oslanjanju na lice."[68]

A imam En-Nevevi rekao je: "Islamski autoriteti kažu: 'Mudrost u tome jeste to što je to bliže skrušenosti, i na taj se način lakše izbjegava lijenost oslanjajući se na zemlju čelom i nosem. Naime, onaj ko na sedždi pruži podlaktice po zemlji, kao što to pas čini, daje do znanja da je veoma nemaran prema namazu i da ne vodi brigu o njemu', a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna."[69]

Četvrto, ako čovjek osjeti poteškoću u širenju podlaktica ustranu, neka laktovima upre u koljena. Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da su se ashabi požalili Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, na poteškoću dugog ostajanja na sedždi, pa im je preporučio: *'Pomozite se upiranjem laktova u koljena.'*[70]

Peto, pružanje laktova po zemlji pokuđeno je; to je stav imama En-Nevevija i Eš-Ševkanija, koji kaže: "Da nije ovoga Ebu Hurejrinog, radijallahu anhu, predanja, koje je zabilježio Ebu Davud iz Enesovog, radijallahu anhu, i drugih hadisa, imalo bi se zaključiti da je širenje ustranu prilikom sedžde obavezno."[71]

158. poglavlje

Zabranjeno je okretanje u namazu

Haris el-Eš'ari pripovijedao je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Svevišnji Allah naredio je Jahji, Zekerijjaovom sinu, pet stvari, i da ih naredi Izraelićanima, ali on ih je bio skoro zapostavio, pa ga je Isa upozorio: 'Allah ti naređuje pet stvari, i da ih narediš Izraelićanima; ili ćeš ti, ili ću ja to učiniti.' 'Ako me preduhitriš, bojim se da ću biti utjeran u zemlju ili kažnjen', odgovori mu Jahja. Okupio je ljude u Mesdžidul-aksau; džamija se ispunila, svijeta je bilo čak po balkonima. Jahja im reče: 'Allah mi naređuje pet stvari, i da ih vama naredim.*

Prvo, obožavajte samo Allaha i nikoga Mu nemojte ravnim smatrati; onaj ko nekoga Allahu smatra ravnim liči na čovjeka koji za svoj novac ili zlato kupi roba i kaže mu: 'Ovo

---

[68] Muhammed b. Abdullah el-Arebi, *Aridatul-ahvezi*, 2/75-76.
[69] Jahja b. Šeref en-Nevevi, *El-Minhadž*, 4/209.
[70] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (902), Et-Tirmizi (286), Ahmed, 2/339 i 340, El-Hakim, 1/229, i Ibn Hibban (1918), preko El-Lejsa, on od Ibn Adžlana, on od Semmija, on od Ebu Saliha, a ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.
[71] Muhammed b. Alija eš-Ševkani, *Nejlul-evtar*, 2/285.

je moja kuća i moj posjed, privređuj i donosi mi zaradu', pa on privređuje, ali zaradu nosi drugom gospodaru, a koji je čovjek zadovoljan da njegov rob tako učini?!

Drugo, Allah vam naređuje namaz, i kada klanjate, nemojte se okretati, jer, dok čovjek klanja, Allah Svoje lice okrene nasuprot njegovom, samo dok se ne okrene.

Treće, naredio vam je post; postač liči na čovjeka u družini koji ima mješinu s miskom, i svako mu se od njih divi ili ga zapanjuje njegov miris, a zadah iz usta postača draži je Allahu od mirisa miska.

Četvrto, naređuje vam udjeljivanje milostinje; onaj ko udjeljuje milostinju liči na čovjeka koga je zarobio neprijatelj i svezao njegove ruke za glavu te ga poveo na gubilište, ali zarobljenik se iskupi, kazavši im: 'Iskupit ću se od vas ili s malo, ili s mnogo blaga.'

Peto, naređuje vam da Ga spominjete; onaj ko spominje Allaha liči na bjegunca koga goni neprijatelj, pa se skloni u zaštićenu tvrđavu, i čovjek, isto tako, samo se zikrullahom može zaštiti od šejtana.'

A ja vama", nastavlja Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, *"naređujem pet stvari koje mi je Allah naredio: slušanje, pokornost pretpostavljenima, borbu, hidžru i čuvanje zajednice: onaj ko se odvoji od zajednice koliko pedalj, već se odrekao islama, ako se ne vrati u zajednicu; onaj ko bude pozivao u paganstvo, stanovnik je u Vatri."* Neko upita: "Allahov Poslaniče, makar klanjao i postio!" *"Makar klanjao i postio; pozivajte Allahu, Koji vas je nazvao muslimanima, Allahovim robovima"*, odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.[72]

Aiša, radijallahu anha, pripovijeda da je upitala Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi s okretanjem u namazu, na šta je odgovorio: *"To je stvar koju šejtan krišom ukrade od čovjekovog namaza."*[73]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, govorio je: "Moj dragi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio mi je troje: brzopleto klanjanje, okretanje u namazu i sjedenje na obje pete poput divljači."[74]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, u namazu je zabranjeno okretati glavu, osim u prijekoj potrebi, to umanjuje skrušenost u namazu, a sve što je umanjuje zabranjeno je.

Drugo, neke se stvari ne ubrajaju u okretanje, i dopušteno ih je činiti, a neke od njih ćemo spomenuti.

Prvo, zamjećivanje pogledom desno ili lijevo bez pomjeranja glave, a dokaz za to jeste Ibn Abbasovo, radijallahu anhu, predanje: "Resulullah,

---

[72] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Et-Tirmizi (2863 i 2864), Ahmed, 4/202, Ibn Hibban (6200), Et-Tajalisi (1161) i El-Hakim, 1/421, preko Jahje b. Ebu Kesira, on od Zejda b. Selama, ovaj od svoga djeda Memtura, a ovaj od Harisa el-Eš'arija, radijallahu anhu. El-Hakim tvrdi da je hadis autentičan i da ispunjava kriterije El-Buharija i Muslima, a u tome se s njim saglasio Ez-Zehebi.

[73] El-Buhari (751).

[74] **Hadis je dobar na osnovu mnoštva lanaca prenosilaca.** Zabilježili su ga: Ahmed, 2/265 i 311, Ebu Ja'la (2619) i El-Bejheki, 2/120, s više lanaca prenosilaca. Iako se tim lancima može ponaosob prigovoriti, hadis je dobar na osnovu njih, a Svevišnji Allah najbolje zna.

sallallahu alejhi ve sellem, zamijetio bi nešto okom desno ili lijevo, ali ne bi okretao glavu."[75] Nakon što je spomenuo gore navedeno Aišino, radijallahu anha, predanje, imam El-Hakim rekao je: "Ove se dvije stvari razlikuju: samo je dopušteno okom pogledati desno ili lijevo."[76]

Drugo, imamovo okretanje prema muktedijama da ih znakom uputi kako će postupiti: šta trebaju, a šta ne smiju učiniti. Džabir, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Dok je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bio bolestan, predvodio je namaz sjedeći, a Ebu Bekr prenosio je za njim. On se okrenuo prema nama i, kada je vidio da stojimo, pokazao nam da sjednemo, pa smo sjeli i namaz završili u sjedećem položaju. Nakon što je završio, rekao je: *'Onda ste umalo učinili kao Perzijanaci i Rimljani: stoje iznad svojih vladara, a ovi sjede. Nemojte više to učiniti, već se ravnajte prema imamu: ako klanja stojeći, klanjajte stojeći; ako klanja sjedeći, klanjajte sjedeći.'*"[77]

Treće, pljuckanje na lijevu stranu radi odagnavanja šejtanske spletke. Osman b. Ebul-As, radijallahu anhu, došao je kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i požalio se: "Allahov Poslaniče, zaista mi šejtan ne da mira u namazu i ometa me dok recitiram Kur'an." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio mu je: *'Taj se šejtan zove Hinzib. Kada ga osjetiš, zatraži utočište kod Allaha i pljucni na lijevu stranu tri puta.'* Osman je govorio: "Uradio sam tako, i Svevišnji Allah odagnao ga je od mene."[78]

159. poglavlje

Pokuđeno je u namazu sjedjeti na obje pete kao što divljač sjedi

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, govorio je: "Moj dragi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio mi je troje: brzopleto klanjanje, okretanje u namazu i sjedenje na zadnjici poput divljači."[79]

Aiša, radijallahu anha, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjivao oponašanje šejtana u načinu sjedenja...[80]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zabranjeno je sjedjeti poput zvijeri, odnosno majmuna, ili psa, shodno različitim predanjima s tim u vezi. To se zove *ik'aun* i izgleda ovako:

---

[75] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Et-Tirmizi (588) i Ibn Madža (485).

[76] Vidjeti: *El-Mustedrek*, 1/237.

[77] Muslim (413).

[78] Muslim (2203).

[79] O izvorima hadisa bilo je govora.

[80] Muslim (498). A šejtan sjedi na objema petama, i to je zabranjeno.

polaganje potkoljenica na zemlju, sjedanje na zadnjicu i stavljanje ruku na zemlju; ovaj način sjedenja ne daje smirenost.

Drugo, međutim, dopušteno je između dvije sedžde sjesti zadnjicom na obje pete, i to na osnovu hadisa koje ćemo spomenuti.

Tavus pripovijeda: "Upitali smo Ibn Abbasa, radijallahu anhu, u vezi sa sjedenjem na petama, pa je odgovorio: 'To je sunnet.' Sugerirali smo da je takvo sjedenje okrutno po čovjeka, na šta je ponovio: 'Naprotiv, to je Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet.'"[81]

Muhammed b. Adžlan prenosi da ga je Ebuz-Zubejr obavijestio da je vidio Ibn Omera kako između dvije sedžde sjedi na vrhovima nožnih prstiju i da je govorio: "To je sunnet."[82]

Ebu Zuhejr Muavija b. Hadidž pripovijedao je: "Vidio sam Tavusa kako u namazu sjedi na petama, pa sam ga upozorio da time oponaša zvijeri, a on je odgovorio: 'Ne oponašam životinje, već klanjam. Vidio sam trojicu Abdullaha: Abdullaha b. Abbasa, Abdullaha b. Omera i Abdullaha b. ez-Zubejra da ovako sjede u namazu.'"[83]

Imam Et-Tirimizi zapaža: "Neki učenjaci iz reda ashaba, povodeći se za ovim Resulullahovim, sallallahu alejhi ve sellem, hadisom, držali su da je sjedenje na petama dopušteno, a to je mišljenje i nekih mekanskih učenjaka."[84]

A El-Bejheki rekao je: "Dopušteno je ono sjedenje koje smo zabilježili od Ibn Abbasa i Ibn Omera, radijallahu anhum: da se vrhovi nožnih prstiju i koljena stave na zemlju, a da se zadnjicom sjedne na pete, i to je sunnet."[85]

Treće, ovdje je nužno napraviti razliku između dopuštenog i zabranjenog načina sjedenja, a to je rješenje velikih islamskih istraživača.

En-Nevevi rekao je: "Tumačeći hadise koji govore o ovom načinu sjedenja, učenjaci su se podvojili na nekoliko mišljenja. Međutim, istina koju ne možemo zanemariti jeste da se ova vrsta sjedenja dijeli na zabranjeno i dopušteno sjedenje. Naime, na osnovu hadisa pokuđeno je sjesti na zadnjicu, položiti potkoljenice i staviti ruke na zemlju (poput psa), i ovako su to protumačili Ebu Ubejda Ma'mer b. el-Musenna, njegov učenik Ebu Ubejd el-Kasim b. Selam i neki drugi jezikoznanci. A drugi način jeste da se zadnjicom sjedne na pete, i na to je mislio Ibn Abbas, radijallahu anhu, kada je rekao: 'Naprotiv, to je Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet.' Imam Šafi,

---

[81] Muslim (536). Ebu Bekr b. el-Arebi u djelu *Aridatul-ahvezi*, 2/79-80, zapisao je: "Ovo je preneseno na dva načina: prvi, da je takvo sjedenje okrutno po čovjeka; i, drugi, da je okrutno po samu nogu. I za jedan i drugi način postoje predanja koja im idu u prilog. Naime, imam je Ahmed zabilježio da su Ibn Abbasu, radijallahu anhu, rekli: 'Takvo je sjednje okrutno po stopala.' A Ibn Ebu Hajsema zabilježio je da su rekli: 'Takvo je sjedenje okrutno po čovjeka.' Mislim da je ovdje došlo do nejasnoće u slovima, i na osnovu toga svako je pitanje shvatio prema onome što je zabilježio."

[82] **Hadis je dobar.** Zabilježio ga je El-Bejheki, 2/119.

[83] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je El-Bejheki, 2/119.

[84] Muhammed b. Sevra et-Tirmizi, *Es-Sunen*, 2/74.

[85] Ahmed b. Husejn el-Bejheki, *Es-Sunen*, 2/120.

Allah njime bio zadovoljan, u djelima *El-Buvejti* i *El-Imla* izjasnio se da je tako poželjno sjedjeti između dvije sedžde. Tako su Ibn Abbasovo, radijallahu anhu, predanje shvatili El-Bejheki El-Kadi Ijjad i neki drugi autoriteti, Allah im se smilovao. El-Kadi Ijjad rekao je: 'Preneseno je da su tako činili brojni ashabi i kasnije generacije. Iz Ibn Abbasovog se predanja zaključuje da je sunnet sjedjeti na petama.' Dakle, ovo je ispravno tumačenje ovoga predanja. Već smo kazali da je imam Šafi ovakav način sjedenja smatrao poželjnim između dvije sedžde, ali je i izjavio (ovo je poznatije od imama Šafija) da je između dvije sedžde sunnet sjesti na zemlju. U svakom slučaju, i jedno i drugo sunnet je."[86]

Ahmed Šakir rekao je: "Ova En-Nevevijeva konstatacija odlična je, i u prilog joj idu rječnici arapskog jezika."[87]

Komentirajući Ibn Abbasovo, radijallahu anhu, predanje, šejh El-Albani zapisao je: "U ovom hadisu i drugim predanjima dokaz je za legitimnost sjedenja na petama, to je sunnet, ibadet. Ovo se ne čini samo kada je čovjek bolestan, kako kažu neki fanatici. Zar je to tako, a trojica Abdullaha jednoobrazno su to činili u namazu, u čemu ih je slijedio istaknuti učenjak tabiin Tavus. U djelu *Mesailul-Mervezi*, str. 19, zabilježeno je da je s tim u vezi imam Ahmed rekao: 'Stanovnici Meke tako sjede u namazu.' A dovoljni su oni kao prethodnici onome ko želi postupati prema ovom sunnetu. Između ovog načina sjedenja i sjedenja na zemlji nema suprotstavljanja: i jedno i drugo sunnet je, nekada treba činiti jedno, nekada drugo, povodeći se za Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem; samo tako neće se zapostaviti nijedan sunnet."[88]

Četvrto, El-Hattabi zapaža: "Čini se da je Ibn Abbasovo, radijallahu anhu, predanje derogirano; kada je o tome riječ, povodimo se za autentičnim hadisima u kojima je opisan Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, namaz."[89]

Međutim, šejh Ahmed Šakir to isključuje: "Mogućnost derogacije na koju se poziva El-Hattabi slaba je. Da bi se ostvarila derogacija, mora se znati da je neki hadis izrečen prije drugog, tj. da ga derogira, ili se mora imati jasan dokaz za to, a nijedna od tih stvari ovdje ne postoji."[90]

160. poglavlje

Zabranjeno je stavljanje ruku na bokove

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, govorio je: "U namazu je zabranjeno staviti ruke na bokove."[91]

---

[86] Jahja b. Šeref en-Nevevi, *El-Minhadž*, 5/19.
[87] Ahmed b. Šakir, *Šerhu sunenit-Tirmizi*, 2/75.
[88] Muhammed b. Nuh el-Albani, *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 1/735-736.
[89] Ahmed b. Muhammed el-Hattabi, *Mealimus-sunen*, 1/208-209.
[90] Ahmed b. Šakir, *Šerhu sunenit-Tirmizi*, 2/74-75.
[91] El-Buhari (1219) i Muslim (545).

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, u namazu je zabranjeno stavljati ruke na bokove.

Drugo, učenjaci ne gledaju istovjetno na uzrok zabrane. Neki kažu da je šejtan spušten iz Dženneta s rukama na bokovima, drugi kažu da se tako odmaraju stanovnici Vatre, a neki, opet, tvrde da tako čine ljudi u nevolji itd.

Imam El-Buhari zabilježio je da je Aiša, radijallahu anha, govorila da tako židovi često čine, i otuda možemo reći da je zabrana izrečena radi razlikovanja od njih. Ovo je predanje ujedno i najispravnije koje je preneseno kada je riječ o uzroku zabrane, kaže Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 3/89.

161. poglavlje

Pokuđeno je obavljati namaz svezane kose

Ibn Abbas, radijallahu anhu, vidio je Abdullaha b. el-Harisa da klanja opletene kose, pa je stao iza njega i stao je otplitati. Kada je završio namaz, Abdullah je upitao Ibn Abbasa: "Kakve veze imaš s mojom kosom?" A Ibn Abbas, radijallahu anhu, odgovorio je: "Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: *'Onaj ko klanja svezane kose liči na onoga ko klanja svezanih ruku.'*"[92]

Ebu Sa'd el-Medeni rekao je: "Bio sam prisutan kada je Ebu Rafia, Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, štićenik, vidio Hasana da klanja svezane kose, pa mu je prišao i odvezao je. Zabranio mu je to rekavši: 'Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da čovjek klanja svezane kose.'"[93]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, imam Et-Tirmizi rekao je: "Učenjaci kažu da je pokuđeno klanjati svezane kose."[94] A imam Eš-Ševkani zapisao je: "Iz hadisa je očito da je ovo zabranjeno, i od toga se može odstupiti samo na osnovu dokaza."[95]

Drugo, onaj ko klanja puštene kose koja prilikom sedžde padne po zemlji imat će nagradu za to, jer u tome slučaju i ona ponizno pada Svevišnjem Allahu na sedždu. Ovo kažemo zato što je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, namaz svezane kose poistovjetio s namazom koji se obavlja svezanih ruku (koje u tome slučaju ne bi uzele učešće u sedždi, kao ni svezana kosa), i na osnovu

---

[92] Muslim (492).

[93] **Hadis je autentičan na osnovu mnoštva predanja.** Zabilježili su ga: Ibn Madža (1042), Ahmed, 6/8 i 391, i Abdurrezzak (2990), preko Muhavvela, a ovaj od Ebu Sa'da.

[94] Muhammed b. Sevra et-Tirmizi, *Es-Sunen*, 2/224.

[95] Muhammed b. Alija eš-Ševkani, *Nejlul-evtar*, 2/287.

brojnih predanja od prvih generacija s tim u vezi. Između ostalih, jedno od njih jeste predanje u kojem stoji da je Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, prošao pored čovjeka koji je bio na sedždi a čija je kosa bila svezana, pa ju je odvezao. Kada je čovjek završio namaz, Ibn Mesud rekao mu je: "Nemoj vezati kosu kada klanjaš, neka i tvoja kosa čini sedždu jer za svaku dlaku koja padne po zemlji imat ćeš nagradu." Ovaj je požurio da mu objasni: "Svezao sam je da se ne zapraši." "Utoliko bolje po tebe ako se zapraši", rekao mu je Ibn Mesud.[96]

Treće, repove turbana nije poželjno povlačiti prema gore ni stavljati na leđa. Njih je poželjno staviti naprijed. Ovo je stav šejha El-Albanija, a Svevišnji Allah najbolje zna.

Četvrto, po muhadisu El-Irakiju, propis vezanja, odnosno puštanja kose odnosi se isključivo na muškarce jer kosa žene avret je, i ona se mora pokriti. Kada bismo rekli da žene raspliću kosu za namaz, bila bi u tome velika poteškoća za njih.[97]

162. poglavlje

Strogo je zabranjeno neupotpunjavanje namaskih ruknova: rukua, sedžde i stajanja između njih

Ebu Mesud el-Bedri govorio je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: '*Namaz nije ispravan ako se čovjek ne smiri na rukuu i na sedždi.*'"[98]

Abdurrahman b. Šibli rekao je: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je kratko zadržavanje na sedždi, oponašanje zvijeri pružanjem podlaktica po zemlji na sedždi i odabiranje posebnog mjesta za namaz u džamiji, kao što deva odabira posebno mjesto u toru."[99]

Ebu Katada, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: '*Najgori kradljivci jesu oni koji kradu od svog namaza.*' Neko upita: 'Allahov Poslaniče, a kako čovjek krade od svog namaza?' '*Ne upotpunjavajući ruku i sedždu*', odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem."[100]

---

[96] Abdurrezzak (4996). Autentičnim ga je okarakterizirao Eš-Ševkani u djelu *Nejlul-evtar*, 2/387. El-Hejsemi u djelu *Medžmeuz-zevaid*, 2/125-126, tvrdi da su njegovi prenosioci pouzdani.

[97] Muhammed b. Alija eš-Ševkani, *Nejlul-evtar*, 2/387.

[98] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (855), Et-Tirmizi (265), En-Nesai, 2/183, Ibn Madža (780), Ahmed, 4/122, Ibn Huzejma (591, 592 i 666), El-Begavi (617), Ibn Hibban (1892 i 1983), El-Humejdi (454), Ed-Darimi, 1/304, Ed-Darekutni, 1/348, El-Bejheki, 2/88, i neki drugi muhadisi, preko Umare b. Umejra, on od Ebu Ma'mera, a ovaj od Ebu Mesuda, radijallahu anhu.

[99] O izvorima hadisa bilo je govora.

[100] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ahmed, 5/310, Ibn Huzejma (663) i El-Hakim, 1/229, koji ga je okarakterizirao autentičnim.

Alija b. Šejban, jedan od izaslanika, rekao je: "Otišli smo kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, dali mu prisegu i klanjali za njim, pa je u namazu zapazio nekog čovjeka da ne upotpunjava ruku i sedždu, i kada je završio namaz, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'O muslimani, nije ispravan namaz u onoga ko ne upotpuni ruku i sedždu.'*"[101]

Talik b. Alija prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Allah ne gleda u namaz u kojem se čovjek ne smiri između rukua i sedžde."*[102]

Ebu Abdullah el-Eš'ari, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vidio je nekog čovjeka da brzo klanja ne upotpunjavajući ruku i ostajući na sedždi izuzetno kratko, pa je rekao: *'Da umre na ovome, ne bi umro na vjeri Muhammedovoj, sallallahu alejhi ve sellem.'* Potom je rekao: *'Onaj ko ne upotpunjava ruku i na sedždi kratko ostaje liči na gladnog čovjeka koji uzme hurmu-dvije i ne zasiti se.'*"[103]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, govorio je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Čovjek će klanjati i šezdeset godina, ali njegov namaz neće biti primljen: možda će upotpunjavati ruku, ali neće sedždu; možda će upotpunjavati sedždu, ali neće ruku.'*"[104]

Bilal, radijallahu anhu, vidio je nekog čovjeka da neispravno klanja, ne upotpunjava ruku i sedždu, pa mu se obratio: "Da umreš na tome, ne bi umro na vjeri Muhammedovoj, sallallahu alejhi ve sellem."[105]

Huzejfa, radijallahu anhu, također je vidio nekog čovjeka da ne upotpunjava ruku i sedždu, pa mu reče: "Ti nisi klanjao; da umreš na tome, ne bi umro u prirodnoj vjeri, u kojoj je Svevišnji Allah stvorio Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem."[106]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, ima učenjaka koji drže da smirenost na namaskim ruknovima, rukuu, sedždi i stajanju između njih nije obavezna, ali hadisi pobijaju to mišljenje. Štaviše, to je rukn, sastavni dio namaza.

Drugo, neupotpunjavanje tih ruknova najgori je oblik krađe, što nam, opet, ukazuje da je to strogo zabranjeno.

---

[101] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ibn Madža (871), Ahmed, 4/23, Ibn Hibban (1891), El-Bejheki, 3/105, i Ibn Huzejma (593 i 668), preko Mulazima b. Amra, on od Abdullaha b. Bedra, on od Abdurrahmana b. Alije, a ovaj od svoga oca Alije b. Šejbana, radijallahu anhu.

[102] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ahmed, 4/22, Et-Taberani u djelu *El-Kebir* (8621) i neki drugi muhadisi, preko Ikrime b. Ammara. Po Et-Taberanijevom lancu prenosilaca, njemu je to ispričao Abdurrahman b. Alija, on od Abdullaha b. Bedra, a ovaj od Talika b. Alije, radijallahu anhu. Ovaj hadis pojačava Ebu Hurejrino, radijallahu anhu, predanje koje je zabilježio imam Ahmed.

[103] Vidjeti: *Sahihut-tergibi vet-terhib* (526).

[104] Vidjeti: ibid (527).

[105] **Predanje je autentično.** Zabilježio ga je Et-Taberani u djelima *El-Kebir* (1085) i *El-Evsat* (845 – *Medžmeul-bahrejn*).

[106] El-Buhari (791).

Treće, manjkavost kada je riječ o smirenosti na rukuu i na sedždi kvari namaz zbog sljedećeg: po hadisu, namaz nije valjan ako se čovjek ne smiri na rukuu i na sedždi; Svevišnji se Allah ne osvrće na takav namaz. Takav namaz nije primljen, makar čovjek klanjao šezdeset godina; onaj ko umre na tome, nije umro u Resulullahovoj, sallallahu alejhi ve sellem, vjeri. Jedan od jasnih dokaza za to jeste i Ebu Hurejrino, radijallahu anhu, predanje u kojem stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, čovjeku koji je neispravno i brzo klanjao naredio da ponovi namaz.

163. poglavlje

Zabranjeno je umotavanje u odjeću prilikom namaza

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, govorio je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio dva načina trgovine, dva načina odijevanja i namaz u dva vremena. Zabranio je klanjanje nakon sabah-namaza, do izlaska sunca, i nakon ikindija-namaza, do zalaska sunca; zabranio je umotavanje u odjeću i umotavanje u odjeću izlažući stidno mjesto pogledima ljudi; zabranio je zaključivanje trgovine bacanjem piljka i trgovinu dodirivanjem robe bez gledanja.[107]

Abdullah b. Omer, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"Ko ima dvije haljine neka klanja u njima, a ko ima samo jednu neka njome ogrne donji dio tijela, i neka ne umotava gornji dio kao što židovi čine."*[108]

Džabir, radijallahu anhu, govorio je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je jedenje lijevom rukom, hodanje u jednoj nanuli, potpuno umotavanje u ogrtač i sjedenje umotan u haljinu obuhvativši koljena izlažući stidno mjesto pogledima ljudi."[109]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, jezičari i pravnici izraz *es-samma* ne tumače istovjetno. Naime, jezičari kažu da je to umotavanje cijelog tijela u platno ne digavši nijedan kraj preko ramena i ne ostavivši otvor. Još kažu da je to nazvano ovim imenom jer se ne ostavlja otvor, i tako liči na glatki kamen koji nema pukotina.

---

[107] El-Buhari (584).

[108] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ebu Davud (635) i El-Bejheki, 2/236. Prenosilac Ebu Davudove verzije bio je neodlučan oko toga da li su ovo Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi; prenio ih je kao riječi ashaba i kao merfu-predanje; ipak je ispravnije da su ovo Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi.

[109] Muslim (2099).

Međutim, pravnici kažu da je to umotavanje u platno i dizanje jednog kraja na rame, kada se stidno mjesto izlaže pogledima ljudi.

En-Nevevi rekao je: "Učenjaci kažu: 'Po tumačenju jezičara to je zabranjeno jer će čovjeka možda napasti kakav insekt i sl. pa neće moći izvaditi ruke, i pretrpjet će štetu, a, po tumačenju pravnika, takvo je umotavanje zabranjeno ako će čovjek otkriti stidno mjesto, u protivnom pokuđeno je.'"[110]

Ibn Hadžer hadis kometira ovako: "Iz hadisa koji je preko Junusa zabilježio imam El-Buhari u dijelu *Odjeća* vidi se da je tumačenje ovog načina umotavanja pripisano Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i to potpuno odgovara obrazloženju pravnika: 'To je dizanje jednog kraja haljine na rame, a ostavljanje drugog da visi.' Čak i ako kažemo da je to tumačenje od ashaba, i tada je mjerodavno, tim prije što se radi o objašnjenju prenosioca koje nije u suprotnosti s onim što prenosi."[111]

Ovim hafiz Ibn Hadžer aludira na sljedeće Ebu Seidovo, radijallahu anhu, predanje: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je dva načina odijevanja i dvije vrste trgovanja. Kada se radi o zabranjenoj trgovini, riječ je o *mulamesi* i *munabezi*. Prvo je trgovina kada čovjek samo dodirne robu, bilo noću ili danju, ovlaš je gledajući, a drugo je da dva čovjeka dobace jedan drugom platno i time sklope trgovinu bez razgledanja robe, otuda i bez obostranog zadovoljstva. A kada se radi o zabranjenom načinu odijevanja, riječ je o *ištimalus-sammau* i *ihtibau*. Prvi je da se jedan kraj haljine stavi na rame spustivši drugi, a na sebi se nema druge odjeće; drugi je da se čovjek umota u haljinu i sjedne izlažući stidno mjesto pogledima ljudi."[112]

Drugo, *ištimalus-samma* zabranjen je, pogotovo zato što se time oponašaju židovi; ovo ima utjecaj na propis, i pozivanje da je to zabranjeno zbog opasnosti od insekata i otkrivanja stidnog mjesta nije jedini uzrok, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

Treće, čovjek koji ima samo usku haljinu umotat će donji dio tijela, i neće se umotavati oponašajući židove. U jednoj verziji Ibn Omerovog, radijallahu anhu, predanja stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Kada klanja u jednoj haljini, neka se čovjek umota i pokrije pupak, a nemojte se umotavati poput židova.*"

Četvrto, ako čovjek ima široku haljinu, sunnet je da se njome umota. U dugom Džabirovom, radijallahu anhu, predanju, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, između ostalog, rekao je: "*Ako ti je haljina široka, njene krajeve prebaci preko ramena, a ako je tijesna, onda se umotaj i pokrij pupak.*"[113]

---

[110] Jahja b. Šeref en-Nevevi, *El-Minhadž*, 14/76.
[111] Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 1/477.
[112] El-Buhari (5820).
[113] Muslim (3010).

164. poglavlje

Zabranjeno je duboko podbrađivanje i *sedl*

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, pripovijedao je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u namazu zabranio *sedl* i duboko podbrađivanje.[114]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, islamski učenjaci podvojili su se kada je riječ o značenju izraza *sedl*. Ta mišljenja jesu sljedeća: prvo, to je spuštanje odjeće ispod članka, i ovo zastupa El-Hattabi; drugo, to je stavljanje haljine po glavi i puštanje njenih krajeva po lijevoj i desnoj strani ne stavljajući je na ramena, i ovo mišljenje zastupaju: El-Bejheki, El-Herevi, Ebu Ishak, Eš-Šasi, Ez-Zejlei, Ibn Kudama i Es-Sujuti; treće, to je umotavanje cijelog tijela u haljinu bez otvora, i ovo je mišljenje Ibnul-Esira; i, četvrto, možda se misli na vezanje kose, i ovo je od El-Irakija prenio imam Eš-Ševkani, a potom konstatirao: "Slobodno možemo kazati da se izraz *sedl* može odnositi na sva spomenuta značenja, ako ih nosi, tim prije jer mišljenje da se mnogoznačna riječ odnosi na sve pojmove jako je."[115] Ahmed Šakir nadovezao se na to rekavši: "Najprije će biti tačno ono što je rekao Eš-Ševkani."[116]

Drugo, prema spoljašnjem značenju hadisa *sedl* je u namazu zabranjen jer ne postoji dokaz koji zabranu može spustiti na stupanj mekruha, a neki su učenjaci ipak kazali da je to mekruh, pokuđeno.

Treće, to je zabranjeno jer se time oponašaju židovi, a musliman je dužan razlikovati se od nevjernika.

Četvrto, nije dopušteno klanjati pokrivenih usta, ali ako čovjek bude zijevao u namazu, on će ipak pokriti usta odjećom (o tome ćemo kasnije govoriti).

Peto, pokrivanje nosa također je pokuđeno, jer pokriti nos nije moguće osim ako se pokriju usta, jer su ona niže od nosa, i besmisleno je mišljenje onih koji kažu da je pokuđeno pokriti samo usta, ali ne i nos, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

---

[114] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (643), El-Begavi (519), Ibn Hibban (2353), El-Hakim, 1/253, i El-Bejheki, 2/242. Kada je riječ o zabrani *sedla*, preko njega, i to s drugim lancem prenosilaca predanje su zabilježili Et-Tirmizi (378) i imam Ahmed, 2/295 i 314. A Ibn Madža (966) zabilježio je predanje u vezi s podbrađivanjem.

[115] Muhammed b. Alija eš-Ševkani, *Nejlul-evtar*, 2/68.

[116] Ahmed b. Šakir, *Šerhu sunenit-Tirmizi*, 2/217.

165. poglavlje

Pokuđeno je obavljati namaz u ukrašenoj odjeći kao i u odjeći s prugama

Aiša, radijallahu anha, kazivala je da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom klanjao u ukrašenom ogrtaču i u njega nakratko pogledao, a nakon što je završio namaz, rekao: "*Vratite ovaj ogrtač Ebu Džehmu jer mi je odvraćao pažnju dok sam klanjao, a donesite mi njegov jednostavni ogrtač.*"

U drugoj verziji stoji: "*...i dok sam klanjao, gledao sam u njegove ukrase, pa sam se pobojao da me ne oduševe.*"[117]

Enes, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Aiša je imala šarenu zavjesu kojom je zastrla dio kuće, i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio joj je: '*Ukloni ovu šarenu zavjesu, njene boje ometale su me u namazu!*'"[118]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, pokuđeno je klanjati u ukrašenoj odjeći i odjeći s prugama. Imam En-Nevevi zapisao je: "Iz hadisa se zaključuje da je pokuđeno klanjati u odjeći na kojoj se nalaze slike ili krst ili bilo šta što umanjuje koncentraciju u namazu."[119]

Imam El-Buhari na osnovu prethodnog Enesovog, radijallahu anhu, hadisa naslovio je poglavlje: *Šta je zabranjeno kada je riječ o namazu u ukrašenoj odjeći i odjeći s prugama, i da li je namaz pokvaren.* Ibn Hadžer i imam El-Ajni objasnili su da je imam El-Buhari ovakve naslove koristio kada je bilo riječi o pitanjima o kojima ima više mišljenja, odnosno kada se dvoumio koje da odabere.[120]

Međutim, prioritetno je mišljenje da namaz nije pokvaren. To sam odabrao na osnovu Aišine, radijallahu anha, izjave: "Na zidu sam držala šaren zastor koji je sezao do zemlje, i Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je prema njemu, a jednom me je upozorio: '*Skini pokrivač, da ga ne gledam!*' Skinula sam ga i od njega napravila jastučnice."[121]

Drugo, slike i sve upadljive stvari negativno utječu na dobre ljude. Ukrašeni ogrtač umanjio je Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, koncentraciju i skoro ga odvratio od namaza, pa kako onda neće odvratiti nekoga ko je slabiji od njega?

Treće, ako je pokuđeno klanjati u kući u kojoj se nalaze slike, onda je još pokuđenije klanjati u takvoj odjeći, jer umanjuje skrušenost u namazu i sprečava

---

117 El-Buhari (373) i Muslim (556). Plemeniti ashab Ebu Džehm ustvari je Ubejdullah b. Huzejfa el-Kureši. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je da mu se vrati ogrtač koji je on poklonio Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.

118 El-Buhari (374).

119 Jahja b. Šeref en-Nevevi, *El-Medžmu*, 3/180.

120 Vidjeti: *Fethul-Bari*, 1/484, i *Umdetul-kari*, 4/95.

121 Muslim (93 i 2107).

čovjeka da razmišlja o onome što izgovara, potirući osnovni cilj i svrhu namaza, a Svevišnji Allah najbolje zna.

166. poglavlje

Zabranjeno je otkrivanje gornjeg dijela ramena

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi upozorenja: *'Neka čovjek ne klanja u jednoj haljini otkrivenog gornjeg dijela ramena.'*[122]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, ako čovjek klanja u jednoj širokoj haljini, sunnet je da krajeve prebaci preko ramena kako bi pokrio i gornji dio tijela, a ako je haljina uska, tada će umotati donji dio pokrivši pupak.

Drugo, hadis iziskuje da je zabranjeno klanjati golih ramena, međutim, nije uvjet da budu sva pokrivena, već samo jedan, gornji dio.

Treće, mnogi ljudi, dok obavljaju obrede hadža i umre, krše ovu zabranu klanjajući otkrivenog gornjeg dijela ramena. Kada je riječ o tavafu s otkrivenim desnim ramenom, postoji samo jedan takav tavaf, a načelno pravilo vezano za namaz jeste da se to mora pokriti.

Četvrto, namaz u potkošulji s uskim tregerima koja ne pokriva gornji dio ramena također ulazi u spomenutu zabranu. Ovim se hadisom zahtijeva pokrivanje gornjeg dijela ramena, a to se nije postiglo oblačenjem ovakve potkošulje, a Svevišnji Allah, opet, najbolje zna.

167. poglavlje

Zabranjeno je skupljanje odjeće u namazu

Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenio je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'Naređeno mi je da sedždu činim na sedam dijelova tijela, a zabranjeno mi je da skupljam i zagrćem odjeću i kosu.'*[123]

---

[122] El-Buhari (359) i Muslim (516).

[123] Muslim (228 i 490).

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zagrtanje odjeće i vezanje kose u namazu nije dopušteno. Imam En-Nevevi zapisao je: "Učenjaci su jednoglasni da u namazu ne treba zagrtati nogavice i rukave, i da ne treba vezati kosu ili njene krajeve stavljati pod turban i sl."[124]

Drugo, neki učenjaci drže da je zagrtanje nogavica i rukava i vezanje kose zabranjeno činiti samo u toku namaza, ali to je diskutabilno. S tim u vezi, šafijski autoritet En-Nevevi rekao je: "...zatim, većina učenjaka drži da je zabrana generalna: odnosi se na namaz, svejedno pripremio se čovjek tako za namaz ili to, iz drugih razloga, učinio prije namaza."[125]

Treće, neki su učenjaci rekli da je ovo pokuđeno, međutim spoljašnje značenje hadisa iziskuje da je to zabranjeno, i ne postoji dokaz koji zabranu svodi na mekruh. Otuda je Ibn Huzejma naslovio poglavlje: *Zabranjeno je skupljanje odjeće u namazu.*[126]

168. poglavlje

Strogo je zabranjeno u namazu spustiti odjeću ispod članka

Abdullah b. Omer, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio: "*Allah se neće osvrnuti na namaz onoga čovjeka čija se odjeća vuče po podu iz oholosti.*"[127]

Ibn Mesud, radijallahu anhu, rekao je: "Čuo sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: '*Ko u namazu spusti odjeću ispod članaka iz oholosti, Allah mu neće oprostiti grijehe niti će ga čuvati.*'"[128]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, strogo je zabranjeno spuštanje odjeće ispod članaka u namazu. Naime, spuštanje je odjeće grijeh u namazu i van njega, a budući da je namaz oličenje skrušenosti pred Allahom, Gospodarom svjetova, oholost i umišljenost u namazu veći je grijeh. Na ovo nas upućuju gore navedeni hadisi, posebno Ibn Mesudovo, radijallahu anhu, predanje. A na značenje Resulullahovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "*...fe lejse minallahi fi hillin ve la harem*" (u hadisu) učenjaci ne gledaju istovjetno. Jedni kažu da znače: niti će mu koristiti dobro koje uradi

---

124 Jahja b. Šeref en-Nevevi, *El-Minhadž*, 4/209.
125 Ibid, 4/209.
126 Muhammed b. Ishak b. Huzejma, *Es-Sahih*, 1/382.
127 **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Ibn Huzejma (781).
128 **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Ebu Davud (637).

niti izbjegavanje zla; drugim riječima, taj je čovjek beznačajan, nikakav se značaj ne pridaje njegovim riječima i djelima. Drugi učenjaci kažu da je značenje: Svevišnji Allah neće mu oprostiti grijehe, ne poštuje ga niti će ga čuvati. A jedni, opet, tvrde da te riječi znače da takav čovjek s islamom nema ništa, tj. da se odrekao Svevišnjeg Allaha i potro svoju pripadnost vjeri.

Bilo kako bilo, hadis jasno ukazuje da je spuštanje odjeće u namazu strogo zabranjeno. Imam Ibn Huzejma u zbirci *Es-Sahih* naslovio je poglavlje: *Strogo je zabranjeno spustiti odjeću u namazu.*

Drugo, *isbal*, spuštanje odjeće odnosi se na pantalone, haljinu, rukave i krajeve turbana. Dokaz je za to sljedeće Ibn Omerovo, radijallahu anhu, predanje u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Spuštanje odjeće odnosi se na haljinu, košulju i turban; Allah na Sudnjem danu neće pogledati čovjeka koji pusti da mu se odjeća, iz oholosti, vuče po zemlji."*[129]

Treće, neki su učenjaci zauzeli stav da je namaz sa spuštenom odjećom pokvaren. To dokazuju sljedećim Ebu Hurejrinim, radijallahu anhu, slabim predanjem: "Neki je čovjek imao dugu odjeću pa mu je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredio: 'Uzmi abdest.' Čovjek je otišao, uzeo abdest, pa se vratio, ali mu je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ponovo naredio: 'Uzmi abdest.' Neki čovjek to je primijetio i upitao: 'Allahov Poslaniče, zbog čega si mu naredio da uzme abdest, pa ga se onda prošao?' 'Jer je klanjao spuštene odjeće, a Allah ne prima namaz spuštene odjeće', odgovorio je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem."[130]

Četvrto, neki učenjaci tvrde da je spuštanje odjeće zabranjeno ako je iz oholosti, a ako nije, onda je pokuđeno. Isticanje ove razlike pogrešno je jer samo spuštanje odjeće oholost je, i onaj ko spusti odjeću upao je u oholost htio ili ne htio. Dokaz za to jeste predanje Ebu Džurejja b. Selima, radijallahu anhu, u kojem je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Podigni svoju odjeću do pola cjevanice, a ako ne možeš toliko, onda do iznad članaka; pazi na svoju odjeću, zaista je spuštanje odjeće oholost, a Allah ne voli oholost."*[131]

---

[129] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (4094), En-Nesai, 8/208, i Ibn Madža (3576).

[130] **Hadis je slab.** Zabilježio ga je Ebu Davud (638 i 4086) preko Ebu Džafera, on od Ataa b. Jesara, a ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Ovaj je lanac prenosilaca slab jer je Ebu Džafer nepoznat prenosilac. Otuda je dokazivanje ovim hadisom diskutabilno.

[131] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (4084), Et-Tirmizi (2722) i Ahmed, 5/63 i 64.

169. poglavlje

Pokuđeno je obavljati namaz u tijesnoj odjeći koja ocrtava stidno mjesto

Burejda, radijallahu anhu, rekao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da čovjek klanja u ogrtaču, a da njegov kraj ne prebaci preko ramena, i namaz u donjoj haljini bez gornjeg ogrtača."[132]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, pokuđeno je klanjati samo u donjoj odjeći ako čovjek ima gornju. S tim u vezi, Ešheb veli: "Ponovit će namaz, ako njegovo vrijeme nije isteklo, osim ako je iznemogao; neki hanefijski pravnici kažu da je pokuđeno klanjati samo u donjoj odjeći ako čovjek ima gornju."[133]

Drugo, namaz u gornjoj i donjoj odjeći bolji je, na osnovu sljedećeg Ebu Hurejrinog, radijallahu anhu, predanja: "Neki je čovjek prišao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i upitao ga u vezi s namazom u jednoj odjeći, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: *'A zar svaki čovjek ima i gornji i donji ogrtač!'* Zatim je čovjek upitao Omera, a on mu je odgovorio: 'Ravnajte se prema onome što vam je Allah već dao: može se klanjati u donjem i gornjem ogrtaču; donjem ogrtaču i košulji; donjem ogrtaču i kaftanu; šalvarama i gornjem ogrtaču; šalvarama i košulji; šalvarama i kaftanu; kratkim hlačicama i kaftanu; u kratkim hlačicama i košulji.'"[134]

Treće, pokuđeno je klanjati u tijesnoj odjeći koja ocrtava stidno mjesto i pokazuje oblik i veličinu nogu, pogotovo u tijesnim pantalonama koje ocrtavaju spolni organ.

170. poglavlje

Zabranjeno je pokazivanje rukom prilikom predavanja selama

Džabir b. Semura, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Dok smo klanjali za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, predavali smo selam na desnu i lijevu stranu izgovarajući: 'Neka je s vama mir i milost Allahova!', pokazujući rukom na obje strane, pa nas je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upitao:

[132] **Hadis je dobar.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (636), El-Hakim, 1/250, i Et-Tahavi, u djelu *Šerhu meanil-asar*, 1/382, preko Ebul-Muniba Ubejdullaha el-Atekija, on od Abdullaha b. Burejde, a ovaj od svoga oca Burejde, radijallahu anhu. Ovaj je lanac prenosilaca dobar, jer je Ebul-Munib saduk.

[133] Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 1/476.

[134] El-Buhari (365), i ovo je njegova verzija, i Muslim (515). Imam je Muslim zabilježio samo merfu-hadis, tj. Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi.

'Zašto pokazujete rukama, kao da su vam ruke repovi konja nemirnih? Dovoljno je da čovjek stavi ruke na stegna i preda selam svome bratu na desnu i lijevu stranu.'"[135]

Po drugoj verziji, rekao im je: *'Kada predaje selam, neka se čovjek glavom okrene prema svome bratu, i neka ne pokazuje rukom.'*"[136]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, u namazu se mora biti smireno i staloženo, a tome se suprotstavlja pokazivanje rukama prilikom predavanja selama, i to je zabranjeno.

Drugo, sunnet je da čovjek na sjedenju (tešehudu) i između dvije sedžde ruke stavi na stegna. To je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, radio i preporučio da se radi: "*...dovoljno je da čovjek stavi ruke na stegna...*" Pogriješili su oni koji kažu da u tome pogledu nije prenesen nijedan hadis.

171. poglavlje

Zabranjeno je otpozdravljanje u namazu (to je derogirano)

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'U namazu nema mjesta za manjkavosti i pozdravljanje.'*"[137]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, u namazu je zabranjeno otpozdravljanje. U početku islama ashabi su otpozdravljali u namazu, pa im je to Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio, što znači da je to derogirano. Ibn Mesud, radijallahu anhu, pripovijedao je: "Nazivali smo selam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, dok je klanjao, a on je otpozdravljao. Međutim, kada smo se vratili iz Abesinije, nazivali smo mu selam, ali ne bi otpozdravljao, samo bi nakon namaza rekao: *'Čovjek je u namazu zauzet ibadetom.'*"[138]

Drugo, dopušteno je da čovjek koji nije u namazu nazove selam onome ko klanja. Ashabi su nazivali selam Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, dok je klanjao, a on im to nije osporavao, štaviše, otpozdravljao bi pokretom ruke. Ibn Omer, radijallahu anhu, rekao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, jednom je prilikom otišao u Mesdžidul-kuba radi namaza, pa su došle ensarije i

---

[135] Muslim (431).

[136] Muslim (121 i 431).

[137] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (928), Ahmed, 2/461, i El-Hakim, 1/264, preko Abdurrahmana b. Mehdija, on od Sufjana, on od Ebu Malika el-Ešdžeija, on od Ebu Hazima, a ovaj od Ebu Hurejre, radijallahu anhu. Imam El-Hakim rekao je: "Hadis ispunjava Muslimove kriterije." S njim se saglasio Ez-Zehebi. Po meni, njih su dvojica u pravu.

[138] El-Buhari (1199) i Muslim (538).

nazvale mu selam dok je klanjao; upitao sam Bilala kako im je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uzvratio na pozdrav jer je klanjao, a on je odgovorio: 'Ovako', ispruživši ruku." A Džafer b. Avn, jedan od prenosilaca, ispružio je ruku okrenuvši dlan dolje a podlanicu gore.[139]

Treće, na osnovu gore navedenog hadisa Ebu Davud i El-Hakim rekli su da je imam Ahmed govorio: "Držim da neće pozdravljati niti otpozdravljati, jer to će dovesti do toga da čovjek završi namaz, a ne zna koliko je klanjao."

Po meni, Ahmedove se riječi odnose i na onoga ko nije u namazu, tj. on neće pozdraviti onoga ko klanja; to je mišljenje diskutabilno iz sljedećih razloga: prvo, ashabi su tako činili (što se jasno vidi iz prethodnog Ibn Omerovog, radijallahu anhu, predanja); i, drugo, po jednoj drugoj verziji, imam je Ahmed Ibn Omerovim, radijallahu anhu, predanjem dokazivao da se klanjač ipak pozdravlja. Naime, El-Mervezi upitao je imama Ahmeda: "Da li će čovjek pozdraviti čovjeka dok klanja?" Na to je odgovorio: "Hoće." Nakon toga je citirao Ibn Omerovo, radijallahu anhu, predanje u kojem je upitao Bilala, radijallahu anhu, kako je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, otpozdravio ensarije, na šta je Bilal odgovorio: "Otpozdravio ih je pokretom ruke."[140]

Četvrto, Džabirove, radijallahu anhu, riječi: "Ne pričinjava mi zadovoljstvo da čovjeku, dok klanja, nazovem selam, ali ako me, dok klanjam, neko pozdravi, otpozdravit ću"[141] zbog sljedećeg ne mogu biti dokaz da onaj ko klanja ne treba nazivati selam klanjaču: ovo je mevkuf-predanje, tj. riječi ashaba, a Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi su dokaz, i niko se njemu ne smije pretpostaviti; šejh El-Albani rekao je: "...pogotovo zato što je i sam Džabir nazivao selam Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, dok je klanjao, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, otpozdravljao je pokretom ruke, što su zabilježili imam Muslim (540) i neki drugi muhadisi."

Peto, možda će neko reći da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pokazujući rukom, ashabe htio odvratiti od toga, zato što je namaz predviđen za ibadet. Na tu je mogućnost odgovorio Ebu Bekr b. el-Arebi: "Čovjek u namazu može pokazati rukom otpozdravljajući na selam, a može to učiniti i zbog neke potrebe koja se ukaže za vrijeme namaza. Kada je riječ o otpozdaravljanju rukom, postoje autentična predanja koja govore o slučaju koji se desio s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i ensarijama u Mesdžidul-kubau. Jednom prilikom sjedio sam u Et-Tartušijevom sijelu, prisjećali smo se ovoga pitanja, citirali hadis i pozvali se na njega, pa je neki čovjek skraja halke rekao: 'Možda je to Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pokazivao rukom želeći im reći da ga ometaju dok klanja.' Njegovo nas je shvatanje ushitilo. A poslije sam razmišljao i dokučio da je shvatanje prenosioca ovdje kategorički dokaz:

---

[139] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (947), Et-Tirmizi (368), En-Nesai, 3/5, Ibn Madža (1017) i neki drugi muhadisi, preko dva lanca prenosilaca koji sežu do Ibn Omera, radijallahu anhu.

[140] Muhammed b. Nasr el-Mervezi, *El-Mesail*, str. 22.

[141] Vidjeti: *Silsiletul-ehadisis-sahiha* (2212).

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, time je otpozdravljao (pitanje shvatanja prenosilaca razmatraju učenjaci usuli-fikha)."[142]

172. poglavlje

Zabranjeno je razgovaranje u namazu (to je derogirano)

Amr eš-Šejbani rekao je: "Pripovijedao mi je Zejd b. Erkam: 'Po potrebi smo međusobno razgovarali u namazu za vrijeme Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ali kada je objavljen ajet: '...i pred Allahom ponizno stojte' (El-Bekara, 238), naređeno nam je da šutimo.'"

U Muslimovoj verziji stoji: "Naređeno nam je da šutimo, a zabranjeno nam je da razgovaramo."[143]

Muavija b. el-Hakem es-Sulemi, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *"U namazu nema mjesta za ljudski govor, jer namaz je slavljenje i veličanje Allaha i recitiranje Kur'ana."*[144]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, u namazu se šuti, ne razgovara se, razgovaranje je zabranjeno. Namaz je predviđen za slavljenje i veličanje Svemogućeg Allaha i za recitiranje Kur'ana.

Drugo, Ibnul-Munzir i Ibn Hadžer zapisali su jednoglasno mišljenje svih učenjaka da namjerno progovaranje kvari namaz – ako čovjek zna da je to zabranjeno – osim ako progovori da upozori imama ili da spasi život muslimana.

Treće, kada se radi o govoru iz zaborava ili iz neznanja, učenjaci imaju podijeljena mišljenja. Po meni, jače je mišljenje da namaz takvog čovjeka nije pokvaren, na osnovu prethodnog Muavijinog predanja. Naime, dok je klanjao, rekao je: "Teško meni, zašto me tako gledaju?! Samo sam nazdravio čovjeku jer je kihnuo..." Iako to kvari namaz, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije mu naredio da ga ponovi, tim prije što Muavija es-Sulemi nije poznavao propis s tim u vezi.

Četvrto, razgovaranje u namazu bilo je dopušteno, na osnovu izjave Zejda b. Erkama: "Po potrebi smo međusobno razgovarali u namazu za vrijeme Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem...", a derogirano je na osnovu sljedeće izjave: "Naređeno nam je da šutimo, a zabranjeno da razgovaramo." (Ove riječi očito imaju status merfu-predanja.)

---

[142] Muhammed b. Abdullah el-Arebi, *Aridatul-ahvezi*, 2/162.
[143] Muslim (539).
[144] Muslim (537).

173. poglavlje

Pokuđeno je zijevanje u namazu

Ebu Hurejra i Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhum, kazivali su da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Zijevanje u namazu od šejtana je; kada mu se zijeva, neka se čovjek suzdrži koliko god može, ne otvarajući usta."*[145]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zijevanje u namazu od šejtana je, i to je pokuđeno činiti.

Drugo, ako već mora, kada zijeva, neka čovjek stavi ruku na usta kako bi odvratio šejtana od namjere da deformira čovjekov izgled, jer šejtan ulazi u usta, igra se i ismijava čovjekom. Po Ebu Seidovom, radijallahu anhu, predanju, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *'Kada zijeva, neka čovjek stavi ruku na usta, jer zaista šejtan ulazi u njih.'*[146]

174. poglavlje

Pokuđeno je obavljati namaz kada se čovjek opire fiziološkoj potrebi

Aiša, radijallahu anha, govorila je: "Čula sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: *'Nema namaza kada je postavljeno jelo ni kada se čovjek opire fiziološkoj potrebi.'*"[147]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, kazivao je da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: *"Neka čovjek ne staje na namaz ako osjeti da treba obaviti fiziološku potrebu."*[148]

Ovaj je hadis prenesen i u drugim verzijama.

'Neka čovjek ne klanja ako osjeti da treba izvršiti fiziološku potrebu.'[149]

"Neka čovjek nipošto ne stupa u namaz ako mora obaviti veliku ili malu fiziološku potrebu.'[150]

'Čovjeku koji vjeruje u Allaha i u Sudnji dan nije dopušteno klanjati ako trpi fiziološku potrebu, dok je ne izvrši.'[151]

I ashab Ebu Umama, radijallahu anhu, prenio je da je to Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio.[152]

---

145 Muslim (59, 2994 i 2295) i Ibn Huzejma (920).
146 Muslim (2295).
147 Muslim (560).
148 **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Ibn Madža (681) i Ibn Ebu Šejba, 2/422.
149 El-Bejheki, 3/72.
150 Ahmed, 2/442 i 471.
151 Ebu Davud (91) i El-Hakim, 1/168.

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, pokuđeno je klanjati ako postoji nešto što čovjeku umanjuje skrušenost: postavljeno jelo – ako je čovjek gladan; postavljeno piće – ako je čovjek žedan – i potreba za fiziološkom potrebom. Ibn Hibban zapisao je: "Čovjek ne bi trebao stupiti u namaz ako osjeća da treba izvršiti fiziološku potrebu. Uzrok te zabrane jeste mogućnost da će ga potreba sputati i da u namaz neće stupiti onako kako bi trebao. A dokaz za to jeste hadis: '*...ni kada se čovjek opire fiziološkoj potrebi.*' Naime, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nije rekao: '...ni kada osjeća da bi možda trebao obaviti fiziološku potrebu.' Ovim je riječima Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mislio na opiranje ili velikoj ili maloj fiziološkoj potrebi, odnosno opiranje objema."[153]

Drugo, obavljanje namaza u ovakvom stanju sve je manji mekruh što je manje vremena za namaz. Drugim riječima, ko strahuje da će namasko vrijeme isteći klanjat će namaz u njegovom pravom vremenu makar bio gladan, a jelo postavljeno, odnosno makar bio žedan, a piće postavljeno, odnosno opirao se fiziološkoj potrebi.

S tim u vezi, imam El-Begavi rekao je: "Imam Ahmed i Ishak b. Rahavejh rekli su: 'Čovjek neće stupiti u namaz ako osjeti potrebu za malom ili velikom fiziološkom potrebom, ali ako u toku namaza osjeti potrebu za tim, namaz neće prekinuti, osim ako mu to uveliko umanjuje koncentraciju.' Sve to se odnosi na situaciju kada namasko vrijeme nije na isteku, a ako je na isteku, i čovjek strahuje da će isteći ako jede, odnosno obavi potrebu, tada neće jesti, odnosno neće obaviti potrebu, već će se usredsrediti isključivo na namaz."[154]

175. poglavlje

Ne prima se namaz onome ko konzumira alkoholna pića

Svevišnji je Allah rekao: "O vjernici, pijani nikako molitvu ne obavljajte..." (En-Nisa, 43)

Ibn Omer, radijallahu anhu, pripovijedao je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Ko konzumira alkohol, Allah mu neće primiti namaz četrdeset dana, a ako se pokaje, Allah će mu oprostiti; ako to ponovo učini, Allah mu neće primiti namaz četrdeset dana... Međutim, ako to ponovi četiri puta, Allah mu neće primiti*

---

[152] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Ibn Madža (617). Autentičnim ga je okarakterizirao šejh El-Albani u djelu *Sahihul-džamia* (6832).

[153] Muhammed b. Hibban et-Temimi, *Es-Sahih*, 5/420.

[154] El-Husejn b. Mesud el-Begavi, *Šerhus-sunna*, 3/360.

pokajanje, već će ga napojiti s rijeke El-Habal." Neko je upitao Ibn Omera, radijallahu anhu, šta je to *El-Habal*, a on je odgovorio: "To je rijeka od gnoja stanovnika Vatre."[155]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, zabranjeno je klanjati namaz kada je čovjek pijan.

Drugo, konzumiranje alkoholnih pića anulira nagradu za namaz četrdeset dana, a gore navedeni hadis ne znači da je namaz pokvaren, tj. da ga treba ponoviti, a Allah, dželle šanuhu, najbolje zna.

176. poglavlje

Ne prima se namaz robu koji odbjegne od svoga gospodara

Džerir b. Abdullah, radijallahu anhu, prenio je da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Kada rob odbjegne, namaz mu nije primljen.*"[156]

U Ibn Huzejminoj verziji stoji: "*...sve dok se ne vrati svome gospodaru.*"[157]

Propisi vezani za poglavlje

Imam En-Nevevi zapisao je: "Imam El-Maziri smatra da se hadis odnosi na roba koji bijeg od gospodara smatra dopuštenim, čime postaje nevjernik, pa mu se ne prima namaz, i, otuda, ni ostala dobra djela. To mišljenje dijeli El-Kadi Ijjad. Međutim, šejh Ebu Amr to shvatanje negira: 'Naprotiv, hadis se odnosi i na onoga koji to ne smatra dopuštenim, a činjenica da njegov namaz nije primljen ne znači da nije ispravan. Nije primljen jer je, prema hadisu, počinio nedjelo, a ispravan je jer postoje svi sastavni dijelovi i uvjeti za ispravnost, u tome nema kontradiktornosti. Neprimanje takvog namaza ima za rezultat odsutstvo nagrade, i taj namaz nije obaveza ponoviti, niti se odbjegli rob tretira kao onaj ko izostavlja namaz u potpunosti.' Ovo je posljednje što je o ovom pitanju rekao šejh Ebu Amr, i očito je da je ispravno ovo što je rekao."[158]

---

155 **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga Et-Tirmizi (1862) i Ahmed, 2/35.

156 Muslim (70).

157 Ibn Huzejma (1941).

158 Jahja b. Šeref en-Nevevi, *El-Minhadž*, 2/58.

177. poglavlje

Ne prima se namaz ženi na koju je muž srdit, ni ljudima koji pokidaju međusobne veze

Ibn Abbas, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Namaz tri kategorije ljudi Allah neće primiti: imamu koga preziru muktedije, ženi koja zanoći, a njen muž bude srdit na nju i ljudima koji pokidaju međusobne veze."*[159]

Propisi vezani za poglavlje

Svevišnji Allah neće primiti namaz od žene koja zanoći a njen muž bude na nju srdit zbog šerijatski opravdanog razloga. Isto tako, namaz se neće primiti ni ljudima koji bez šerijatskog razloga kidaju međusobne veze. I ovaj hadis također znači da ove tri kategorije ljudi neće imati nagradu za namaz, a ne znači da je njihov namaz pokvaren.

---

[159] **Hadis je autentičan na osnovu drugih predanja.** Zabilježili su ga: Ibn Madža (971), Ibn Hibban (1757) i Et-Taberani, u djelu *El-Kebir* (12275), preko Ubejde b. el-Esveda, on od El-Kasima b. el-Velida, on od El-Minhala b. Amra b. Seida b. Džubejra, a ovaj od Ibn Abbasa, radijallahu anhu. Imenovani Ubejda b. el-Esved bio je mudellis, a ovdje se nije izjasnio da je hadis lično čuo. Međutim, pojačava ga Ebu Umamino, radijallahu anhu, predanje koje su s dobrim lancem prenosilaca zabilježili Et-Tirmizi (360) i Ibn Ebu Šejba, 1/408, osim što u njegovom predanju umjesto riječi: *"...i ljudima koji pokidaju međusobne veze"* stoje riječi: *"...odbjeglom robu."*

13. VITR I NOĆNI NAMAZ

178. poglavlje

Pokuđeno je vitr-namaz klanjati tri rekata (s dva sjedenja)

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: '*Nemojte vitr-namaz klanjati tri rekata; klanjajte ga pet ili sedam rekata, i nemojte da vam vitr izgleda kao akšam-namaz.*'[1]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, pokuđeno je da vitr izgleda kao akšam-namaz; imam Ed-Darekutni tako je naslovio poglavlje u svojoj zbirci.

Drugo, šejh El-Albani zapisao je: "Ukoliko se radi o vitr-namazu od pet ili tri rekata sa sjedenjem nakon svaka dva rekata, tj. bez predavanja selama, za to ne nalazimo autentična predanja, iako je načelno dopušteno. Budući da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio klanjanje vitr-namaza tri rekata navodeći kao ispriku: '*...i nemojte da vam vitr izgleda kao akšam-namaz*', onaj ko vitr-namaz klanja tri rekata mora ostvariti razliku između njega i akšam-namaza, a to će postići na jedan od sljedeća dva načina: ili će predati selam nakon dva rekata pa klanjati još jedan (što je vrednije i zasnovanije), ili će klanjati tri rekata s jednim sjedenjem, a Svevišnji Allah nabolje zna."[2]

Treće, gore navedeni hadis ne ukazuje da klanjanje vitr-namaza tri rekata nije legitimno, naprotiv, to je preneseno od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem.

179. poglavlje

Zabranjeno je u jednoj noći dva puta klanjati vitr-namaz

Kajs b. Talik pripovijedao je: "Moj otac posjetio me u ramazanu, omrknuo kod nas i iftario i te nam noći imamio klanjajući dobrovoljnu nafilu i vitr-namaz. Zatim je otišao u svoju džamiju i predvodio svoje drugove u namazu, ali kada je trebalo klanjati vitr-namaz, naprijed je postavio nekog čovjeka i rekao: 'Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: '*Vitr-namaz ne klanja se dva puta u jednoj noći.*'"[3]

---

[1] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ibn Hibban (2429), Ed-Darekutni, 2/24, 25, 26 i 27, El-Hakim, 1/304, i El-Bejheki, 3/23 i 31, preko dva lanca prenosilaca koji sežu do Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

[2] Muhammed b. Nuh el-Albani, *Kijamu ramadan*, str. 30.

[3] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ebu Davud (1439), En-Nesai, 3/229-230, Et-Tirmizi (470), Ahmed, 4/23, Ibn Huzejma (1101), Ibn Hibban (2449), Et-Tajalisi (1095), Et-Taberani, u

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, vitr-namaz zabranjeno je klanjati dva puta u jednoj noći.

Drugo, imam Et-Tirmizi zapisao je: "Islamski učenjaci podvojili su se u mišljenju u vezi s čovjekom koji neposredno nakon jacije klanja vitr-namaz pa ustane pred zoru da klanja dobrovoljnu nafilu. Neki ashabi i tabiini, između ostalih i Ishak b. Rahavejh, drže da će vitr obesnažiti i preinačiti u parni namaz klanjajući jedan rekat, pa će, nakon nafile, opet klanjati vitr-namaz, jer hadis kaže: *'Vitr-namaz ne klanja se dva puta u jednoj noći.'* Dočim neki ashabi i kasnije generacije, između ostalih i sljedeći autoriteti: Sufjan es-Sevri, imam Malik, Ibnul-Mubarek, Šafi, hanefijski pravnici i imam Ahmed kažu da će, pošto je već klanjao vitr-namaz, klanjati dobrovoljnu nafilu, ali mu vitr ostaje punovažan i neće ga preinačiti u parni namaz, i ovo je rješenje ispravnije, tim prije jer u više verzija stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon vitr-namaza klanjao dobrovoljnu nafilu."[4]

Treće, radeći po ovom rješenju kažemo: onaj ko je već klanjao vitr-namaz klanjat će samo dva rekata, na osnovu Aišine, radijallahu anha, izjave: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što bi klanjao vitr-namaz jedan rekat, klanjao je još dva rekata sjedeći, i kada bi htio učiniti ruku, ustao bi i učinio ga."[5]

I ova dva rekata dobrovoljnog namaza nisu od Resulullahovih, sallallahu alejhi ve sellem, posebnosti, na osnovu Sevbanove, radijallahu anhu, izjave: "Jednom smo putovali s Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, kada je rekao: *'Zaista je put napor i umor, pa ko je već klanjao vitr-namaz neka klanja dva rekata, jer ako se probudi, dobro mu došlo, a ako prespava, već ga je klanjao.'*"[6]

Ibn Huzejma hadisom je dokazivao da ova dva rekata nisu specifična samo za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. U svojoj zbirci *Es-Sahih* naslovio je poglavlje: *Dva rekata dobrovoljnog namaza nakon vitr-namaza, koja je klanjao Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nisu specifična samo za njega, već ih može klanjati svaki musliman, tim prije jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučio njihovo obavljanje, ali to nije naredio.*

Kada je riječ o ovom pitanju, šejh El-Albani nije se izjašnjavao iz predostrožnosti, i povodeći se za hadisom: *'Neka posljednje što ćete klanjati bude vitr-namaz.'"* Potom je saznao za Sevbanovo, radijallahu anhu, predanje i zauzeo pozitivan stav na osnovu njega. Rekao je: "Na osnovu Sevbanovog, radijallahu anhu, predanja zaključili smo i opredijelili se za mišljenje da ova dva rekata

---

djelu *El-Kebir* (8247), El-Bejheki, 3/36, i neki drugi muhadisi, preko dva lanca prenosilaca koji sežu do Kajsa b. Talika.

[4] Muhammed b. Sevra et-Tirmizi, *Es-Sunen*, 4/334.

[5] **Hadis je autentičan.** Zabilježio ga je Ibn Madža (1196).

[6] **Hadis je autentičan.** Zabilježili su ga: Ed-Darimi, 1/374, Ibn Huzejma (1106) i Et-Taberani, u djelu *El-Kebir* (1410), preko Muavije b. Saliha, on od Šurejha b. Ubejda, on od Abdurrahmana b. Džubejra b. Nufejra, on od svoga oca Nufejra, a ovaj od Sevbana, radijallahu anhu. Autentičnim ga je okarakterizirao šejh El-Albani u djelu *Sisiletul-ehadisis-sahiha* (1993).

dobrovoljnog namaza nakon vitra nije Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, posebnost, jer Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, generalno ih je preporučio ummetu, i kao da hadis: *'Neka posljednje što ćete klanjati bude vitr-namaz'* znači: nemojte izostavljati jedan rekat vitr-namaza, i to uopće nije u suprotnosti s činjenicom da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao spomenuta dva rekata i preporučivao ih, a Svevišnji Allah najbolje zna."[7]

180. poglavlje

Pokuđeno je zapostavljanje noćnog namaza, iako nije obavezan

Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, rekao je: "Pred Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, spomenut je čovjek koji je spavao do sabaha, pa je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *'U njegove se uši šejtan pomokrio.'*"[8]

Abdullah b. Amr b. el-As, radijallahu anhu, rekao je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio me: *'O Abdullah, nemoj biti kao taj i taj, klanjao je noćni namaz, pa ga napustio.'*"[9]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, pokuđeno je zanemariti noćni namaz u potpunosti. Možda će neko reći da se prethodni Ibn Mesudov, radijallahu anhu, hadis odnosi na sabah-namaz, ali to je pogrešno jer su imam El-Buhari, Ibn Huzejma i Ibnul-Munzir shvatili da se radi o noćnom namazu.

Drugo, Ibn Hadžer rekao je: "Iz Ibn Amrovog, radijallahu anhu, predanja zaključuje se da je pokuđeno napustiti ibadet koji u osnovi i nije obavezan."[10]

181. poglavlje

Pokuđeno je klanjati i recitirati Kur'an u pospanom stanju

Aiša, radijallahu anha, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ako čovjeka savlada san dok klanja, neka spava i odmori se, jer, ko zna, možda će klanjati pospan, pa će, umjesto da moli za oprost, proklinjati sam sebe."*[11]

---

[7] Muhammed b. Nuh el-Albani, *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 4/647.
[8] El-Buhari (1144).
[9] El-Buhari (1152) i Muslim (185 i 1159).
[10] Ahmed b. Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, 3/38.

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, pokuđeno je klanjati i recitirati Kur'an u stanju pospanosti, jer tada čovjek može počiniti ono što je zabranjeno: proklinjati se ili moliti protiv sebe, ne daj Bože, baš u času kada se dova prima.

Drugo, po Ibn Hadžeru, čovjek mora biti skrušen i srcem biti prisutan u ibadetu, izbjegavajući sve ono što je pokuđeno kada je riječ o ibadetu.

182. poglavlje

Pokuđeno je pretjerivanje u ibadetu

Enes b. Malik, radijallahu anhu, rekao je: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ušao je u kuću i vidio konop svezan između dva stupa, pa je upitao: *'Čemu služi ovaj konop?!'* Neko odgovori: 'Na njega se Zejneba oslanja kada se umori klanjajući.' *'Odvežite ga; neka čovjek klanja dok je čio, a kada malaksa, neka se odmara'*, reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem."[12]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, pokuđeno je klanjati cijelu noć, jer to dovodi do malaksalosti, a možda i negativno utječe na sabah-namaz.

Drugo, pretjerivanje u ibadetu čovjeka vodi u dosadu, pa će možda čak i napustiti ibadet kojim se nastojao umiliti Svevišnjem Allahu.

Treće, ko u potpunosti izostavi spavanje i običava klanjati cijelu noć ozakonio je novotariju i zabludu. Na to nas upućuje Enesovo, radijallahu anhu, predanje u kojem, između ostalog, stoji: "...jedan od njih reče: 'Ja ću od sada cijelu noć klanjati!' Drugi kaza: 'Ja ću od sada svaki dan postiti!' A treći je zaključio: 'Ja se nikada neću oženiti!' Kada je za to čuo, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, došao je i upitao: *'Jeste li rekli tako i tako?! Odista sam ja najbogobojazniji i najbolji vjernik: postim, ali i mrsim; klanjam, ali i spavam, i oženjen sam; ko izbjegava moj sunnet ne pripada mi.'*"[13]

---

[11] El-Buhari (112) i Muslim (786).
[12] El-Buhari (1150) i Muslim (784).
[13] O izvorima hadisa bilo je govora.

183. poglavlje

Zabranjeno je noć uoči petka posebno odrediti za ibadet

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenio je sljedeće Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *'Nemojte noć uoči petka posebno odrediti za ibadet, i nemojte petak posebno određivati za post, ali ako se podudari s dobrovoljnim postom čovjeka, neka ga posti.'*[14]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, noć uoči petka, i petak zabranjeno je posebno odrediti za ibadet.

Drugo, hadis je jedan od dokaza za preventivno sankcioniranje, sprečava da se u vjeru uvede novotarija, što iziskuje poistovjećivanje sa sljedbenicima Knjige, koji su neke dane određivali za ibadet, zapostavljajući ovosvjetske obaveze. Budući da je petak najbolji i najvredniji dan, motiv za njegovo posebno odabiranje za ibadet i uvođenje novotarija jak je, i otuda je to Šerijat preventivno spriječio zabranjujući njegovo odabiranje za post i noć uoči njega za ibadet, a Svevišnji Allah najbolje zna.

[14] Muslim (148 i 1144).

14. RAMAZANSKI I KURBANSKI-BAJRAM

184. poglavlje

Zabranjeno je postiti u danima dva Bajrama

Omer, radijallahu anhu, govorio je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da se poste dva dana: dan Ramazanskog i dan Kurban-bajrama, dan kada ljudi jedu meso svojih kurbana."[1]

Ebu Seid, radijallahu anhu, izjavio je: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da se posti Ramazanski i Kurban-bajram."[2]

Zijad b. Džubejr pripovijedao je: "Neki je čovjek došao kod Ibn Omera i rekao mu: 'Kako će postupiti čovjek koji se zavjetovao da će postiti u danu koji se podudari s Ramazanskim ili Kurban-bajramom?' Ibn Omer odgovorio je: 'Svevišnji Allah naredio je ispunjavanje zavjeta, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je post u danima dva Bajrama.'"[3]

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, govorio je: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da se poste dva dana: dan Ramazanskog i jedan dan Kurbanskog-bajrama."[4]

Aiša, radijallahu anha, izjavila je: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da čovjek posti dva dana: dan Ramazanskog i jedan dan Kurbanskog-bajrama."[5]

Propisi vezani za poglavlje

Prvo, u danima Ramazanskog bajrama zabranjeno je postiti zato da bi se jasno odvojio ramazan od prvog dana ševala u kojem nije obavezno postiti, i to se može ostvariti samo mršenjem toga dana. A u danima Kurban-bajrama zabranjeno je postiti zato da bi ljudi jeli meso kurbana koji su kao žrtvu prinijeli Svevišnjem Allahu.

Drugo, u danima dva Bajrama zabranjeno je postiti, svejedno radilo se o zavjetu, iskupu, dobrovoljnom postu, napoštavanju i postu onoga ko obavlja hadž *temettu*.

---

[1] El-Buhari (1990) i Muslim (1137).
[2] El-Buhari (1991) i Muslim (141 i 827).
[3] El-Buhari (1994) i Muslim (1139).
[4] El-Buhari (1993) i Muslim (1138), i ovo je njegova verzija.
[5] Muslim (1140).

185. poglavlje

Pokuđeno je nošenje oružja za Bajram iz nadmenosti

Seid b. Džubejr pripovijedao je: "Bio sam s Ibn Omerom na Mini kada ga je vrh nečije strijele ubo u središnju udubinu tabana, pa mu se noga pribila u uzengiju. Odmah sam sjahao i izvadio vrh strijele iz njegove noge. Kada je to čuo, Hadždžadž ga je posjetio i rekao: 'Eh, samo da znamo ko te ubo!' 'Ti si me ubo!', reče mu Ibn Omer, a on upita: 'A kako to?' 'Tako što si nosio oružje u danu kada se ono inače ne nosi, i tako što si oružje unio u Harem, sveto područje, a oružje se ne unosi u Harem.'"[6]

Po drugoj verziji, Ibn Omer, radijallahu anhu, rekao je Hadždžadžu: "Ubo me onaj ko je naredio da se oružje nosi u danu kada ga je inače zabranjeno nositi."[7]

Propisi vezani za poglavlje

Nošenje oružja za Bajram iz nadmenosti pokuđeno je. Ibn Omerove, radijallahu anhu, riječi u tome smislu: "...u danu kada ga je inače zabranjeno nositi" imaju status merfu-hadisa. Imam El-Buhari zabilježio je sljedeće muallek-predanje od Hasana el-Basrija: "Ashabima je zabranjeno da na dan Bajrama nose oružje, osim ako strahuju od neprijatelja."

---

[6] El-Buhari (966).
[7] El-Buhari (967).

SADRŽAJ